

SİVAS İLİ SOSYAL RİSK ARAŞTIRMALARI
BAĞLAMINDA KADINLARIN SOSYO EKONOMİK
HAYATA KATILIMLARININ ARAŞTIRILMASI VE
POTANSİYEL DESTEK UNSURLARININ
BELİRLENMESİ

Proje Koordinatörü / Editör

Adem SOLAK (HEGEM Vakfı Başkanı)

Proje Yürütücüsü

Doç. Dr. Sevda MUTLU

Proje Ekibi / Yazarlar

Prof. Dr. Zahir KIZMAZ

Prof. Dr. Özkan YILDIZ

Doç. Dr. Osman ALACAHAN

Dr. Öğretim Üyesi İsmail Ercüment AYAZLI

Dr. Öğretim Üyesi Çağdaş Kuşçu ŞİMŞEK

Dr. Öğretim Üyesi Ömer KUL

Dr. Mehmet GÜR

Dr. Ömer BİLEN

Uzman Öner SOLAK

Doktorant Muhammet YILDIRIM

Doktorant Samet Ünlü

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ.....	vi
GRAFİKLER LİSTESİ	viii
GİRİŞ	1
BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1 Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın	3
2 Türkiye’de Kadın İstihdamı Sorunu	5
3 Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımını Etkileyen Faktörler	6
3.1 Eğitim Düzeyi.....	7
3.2 Ücretsiz Aile İşçiliği.....	9
3.3 Medeni Durum.....	9
3.4 Doğurganlık.....	10
3.5 Tarım	10
3.6 Bölgesel Farklılıklar	11
3.7 Toplumsal Cinsiyet.....	12
4 Türkiye’de Kadın İstihdamının Önündeki Engelleri Aşamaya Yönelik Öneriler	13
5 Sivas'ta Kadın İstihdamı	17
5.1 Sivas’ta Nüfus ve Göç	17
5.2 Sivas’ta Eğitim	19
5.3 Sivas’ta Evlilik	19
5.4 Suç	20
5.5 İstihdam	20
5.6 İŞKUR.....	24
6 Kurumsal Verilerle Sivas’ta Kadın	26
6.1 Sivas’ta Mikro Kredi Uygulaması ve Kadınlar	26
6.2 Sivas İli Esnaf ve Sanatkar Odası İstatistikleri.....	29
6.3 İŞKUR Verileri.....	30
6.4 Sivas KOSGEB Verileri	35
6.5 Sivas Tarım İl Müdürlüğü Verileri.....	35
6.6 Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu	36
6.7 Sivas Belediyesi Verileri	37
6.8 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Verileri	41

7	Sosyal Risk	44
7.1	Risk.....	44
8	T.C. Kurum ve Kuruluşlarının Mevzuat ve Eylem Planlarında Sosyal Risklerle İlgili Yer Alan Bazı İfadeler	48
8.1	MEB Stratejik Eylem Planı	48
8.2	Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013).....	49
8.3	18. Milli Eğitim Şurası 2010	52
8.4	TBMM Şiddet Araştırma Komisyon Raporu	53
	BÖLÜM 2: ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI.....	54
9	Proje Bilgileri	54
9.1	Projenin Kapsamı	54
9.2	Projenin Amacı.....	54
9.3	Projenin Temel Sorusu	54
9.4	Projenin Alt Soruları.....	54
9.5	Projenin Sınırlılıkları	56
9.6	Araştırmanın Tasarımı.....	56
10	Nicel Araştırma	57
10.1	Milli Eğitim Öğretmenlerin Sivas'ta Kadın ve Kız Öğrencilerinin İstihdamına Bakışı Araştırması.....	57
10.2	Liseli Kız Öğrenci Geleceğe ve Mesleklerine Bakışı Araştırması	57
10.3	Sosyal Risk Öğrenci Araştırması.....	57
11	Nicel Araştırma Bulgu ve Yorumları	58
11.1	Sivas'ta Kadın Girişimcilerin Durumu	58
11.2	Sivas Kadın İstihdamı Öğretmen Anketi Sonuçları.....	62
11.3	Katılımcı Öğretmen Profili	62
11.4	Sivas'ta Kadın İstihdamı Sorununa Genel Bakış.....	66
11.4.1	Sivas'ta Kadın İstihdamı Sorunu Olduğuna Ne Ölçüde Katılıyorsunuz?	66
11.4.2	Kadınların Eğitim Düzeylerinin Yetersiz Olması.....	69
11.4.3	Kadınların Tembel Olmaları.....	72
11.4.4	Kadınların Hazıra Alışkın Olmaları	75
11.4.5	Kadınların Aza Kanaat Etmesi.....	78
11.4.6	Sivas'ta İş Olanaklarının Kısıtlı Olması	81
11.4.7	Sivas'ta Bir İş Ve Çalışma Kültürünün Olmaması.....	84
11.4.8	Sivas'ta Geleneksel Yapıda Kadının Çalışmasına Soğuk Bakılması	87
11.4.9	Sivas'ta Kadınların Çocuk Bakma Ve Ev İşleri Gibi Sorumluluklarının Çalışmalarına Fırsat Vermemesi.....	90
11.4.10	Sivas'ta Çalışma Koşullarının İyi Olmaması	93
11.4.11	Sivas'ta Ücretlerin İyi Olmaması	96
11.5	Kız Öğrencilerinin İstihdamına Yönelik Bakış	99
11.5.1	Kız Öğrencilerimizin Geleceğe Dair Planlarının Ve Hayallerinin Olduğunu Düşünüyorum.....	99
11.5.2	Kız Öğrencilerimiz Kendi Ayaklarının Üzerinde Durmak İçin Bir Meslek Edinmek İstemektedirler	102

11.5.3 Kız Öğrencilerimiz Kendi Ayaklarının Üzerinde Durmak İçin Yeterince Meslek Edinme Çabası Göstermektedirler	105
11.5.4 Kız Öğrencilerimizin Aile Sorunları Nedeniyle İleride Başarılı Olabileceklerini Düşünüyorum...108	
11.5.5 Kız Öğrencilerimizin Maddi İmkânsızlıkları Nedeniyle İleride Başarılı Olabileceklerini Düşünüyorum	111
11.5.6 Kız Öğrencilerimizin Ailelerinin Çocuklarını Yönlendirecek Bilince Sahip Olmadıklarını Düşünüyorum	114
11.5.7 Kız Öğrencilerimizin Popüler Kültür, İnternet Ortamı Ve TV Dizilerinden Olumsuz Etkilendiklerini Düşünüyorum	117
11.6 Kız Meslek Liselerinde Okuyan Kız Öğrencilerin Durumu	120
11.6.1 Kız Öğrencilerimizin Okudukları Mesleği Sevdiklerini Düşünüyorum	120
11.6.2 Kız Öğrencilerimizin Okudukları Mesleğe İlgili Olduklarını Düşünüyorum	122
11.6.3 Kız Öğrencilerimizin Okudukları Meslekle İlgili İleride Başarılı Olacaklarını Düşünüyorum	124
11.6.4 Kız Öğrencilerimizin Bu Okulu Ailelerinin Zoruyla Seçtiklerini Düşünüyorum.....	126
11.6.5 Kız Öğrencilerimizin Okuldan Sonra Eğitimini Aldıkları Mesleği Yapacaklarını Düşünüyorum	128
11.6.6 Kız Öğrencilerimize Bu Okulda Verilen Mesleki Eğitimin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum	130
11.7 Rol Modeller	132
12 Lisedeki Kız Öğrencilerin Mesleklerine ve Geleceğine Bakışı	133
12.1 Kantitatif Araştırma Sonuçları.....	133
12.2 Sivas Kadın İstihdamı Kız Öğrenci Anketi Sonuçları	133
12.2.1 Katılımcı Öğrenci Profili	133
12.2.2 Aile ve Geleceğe Bakış	139
12.2.3 Gelecekte Umutluyum	149
12.2.4 Ailem Bana Her Konuda Destek Oluyor	155
12.2.5 Hayatımda Kendime Rol Model Aldığım (Özendiyim, Onun Gibi Olmak İstediyim) Kadınlar Var	161
12.2.6 Hayatımda Kendime Rol Model Aldığım (Özendiyim, Onun Gibi Olmak İstediyim) Erkekler Var	163
12.2.7 Anne İle İlişkiler	165
12.2.8 Baba İle İlişkiler	175
12.2.9 Mesleki Eğitim Değerlendirmesi	185
12.2.10 Yaşam memnuniyeti	201
12.3 Rol Modeller	209
13 Sosyal Risk Bulguları.....	210
13.1 Sosyal Risk Araştırma Sonuçları	210
13.2 Genel Değerlendirme	320
14 Nitel Araştırma Bulgu ve Yorumları	325
14.1 Odak Grup Çalışması.....	325
14.2 Giriş	326
14.3 Yanında Kadın Eleman Çalıştırmanın Zorlukları.....	326
14.3.1 Devlet Teşviklerinin Yeterli Olmaması	326
14.3.2 Kadından Kaynaklanan Zorluk	327
14.3.3 Sivas Kadını Tembel.....	329
14.3.4 Kadınlarda İş Kültürü Sorunu	331
14.3.5 Sivas Kültüründen Kaynaklı Engeller	332
14.3.6 Sivas'ta Kadın Hazıra Alışkın, Kolaya Kaçıyorlar	334
14.3.7 Ataerkil Engeller	335
14.4 Kursların Gizli Olumlu İşlevleri.....	336
14.5 Girişimci Kadınlar	339

14.6	Fabrikalarda Çalışan Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar.....	340
14.7	Kırsaldaki Kadına Yönelik Bakış.....	341
14.8	Ataerkil Engeller Aşılıyor	341
14.9	Eğitim Sorunu.....	342
14.10	Liseli Kızların Meslek Algısı.....	342
14.11	Kız Öğrencilerin İstihdamına Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	343
15	Sivas Sanayide Kadın İstihdamı Bulgu ve Yorumları.....	345
15.1	Araştırma Parametreleri.....	345
15.1.1	Eğitim Durumu	345
15.1.2	Yaş Dağılımı	346
15.1.3	Medeni Durum	347
15.2	Araştırma Bulguları	349
15.2.1	Kadının Toplumsal Statüsü ve Rolü	350
15.2.2	Uyum ve Denge Arayışında Çalışan Kadın	352
15.2.3	Güven-Güvenlik-Saygınlık Sarmalında Çalışan Kadın	355
15.2.4	Sonuç.....	358
15.2.5	Ek: Görüşmeler.....	360
	BÖLÜM III: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	364
16	Sonuç.....	364
16.1	Öğretmen Anketi:	364
16.2	Öğretmenlerin Kız Öğrencilerinin Mesleğe Ve Geleceğe İlişkin Bakışlarına İlişkin Görüşleri	365
16.3	Kız Öğrencilerin Geleceklerine ve Mesleklerine Bakış Açısına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:	365
16.4	Kadın Girişimcilere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:	367
16.5	Sivas'ta Kadın İstihdamının Önündeki Engellere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:	370
16.6	Sosyal Risk Araştırması Sonuçları	372
17	Öneriler	373
17.1	Sivas'ta Kadın İstihdamına Ve Kadının Sosyal Hayatta Yer Alabilmesine İlişkin Öneriler....	375
17.2	Sivas'ta Sanayide Çalışan Kadınlara İlişkin Araştırma Sonuçları	377
	KAYNAKÇA	378

TABLolar LİSTESİ

Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1: Sivas'ta Mikro Krediden Faydalanan Kadın Sayısı, Yıllara Göre ve Dağıtılan Kredi Miktarı Dağılımı	28
Tablo 2: Sivas Esnaf Sayısı.....	29
Tablo 3 : Sivas'ta Esnafın Tahsil Durumu.....	29
Tablo 4: Sivas'ta İlçe Bazında Esnaf Sayısı	30
Tablo 5: Sivas İlinin Nüfus Yapısı.....	30
Tablo 6: Sivas İlindeki İş Yeri Sayıları.....	31
Tablo 7: Sivas İlnde Cinsiyete Göre Sigortalılık Oranı	31
Tablo 8: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşgücü Sayısı	31
Tablo 9: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşsiz Sayısı.....	32
Tablo 10: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşsizlik Oranları.....	32
Tablo 11: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İstihdam Sayısı	32
Tablo 12: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşgücüne Katılma Oranı	32
Tablo 13: Sivas İŞKUR'a Kayıtlı İşgücü ve İşsiz Verileri	33
Tablo 14: Sivas'ta İşverenler Tarafından En Fazla Talep Edilen Meslekler	33
Tablo 15: Sivas'ta Uygulanan Aktif İşgücü Hizmetleri	34
Tablo 16: Kadınlara Yönelik Faaliyetler	34
Tablo 17: Sivas İlnde Girişimcilik Eğitimi Alan Kadın Sayısı	35
Tablo 18: Tarım İl Müdürlüğü'nün Verdiği Hizmetlerden Faydalanan Kadın Kursiyer Sayısı...	36
Tablo 19: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'ndan Faydalanan Kadın Sayısı.....	36
Tablo 20: 2015-2018 Yılları Arası Sivas Belediyesi'nde Açılan Kurslar ve Kadınların Katılımı	37
Tablo 21: Sosyal Yardım Alan Kadınların Eğitim ve Medeni Durumu	41
Tablo 22: Sosyal Yardım Alan Kadınların Sosyal Yardım Alma Nedenleri.....	41
Tablo 23: Çalıştığı İçin Çocuğu Kreş Hizmetinden Faydalanan Anne Sayısı.....	41
Tablo 24: Reşit Olarak Kuruluş Bakımından Ayrıldıktan Sonra İstihdam Olan Kadınların Öğrenim ve Medeni Durumu	42
Tablo 25: Yardım Alan Kadınlara Yönelik Düzenlenen Eğitimler	43
Tablo 26: Öğrencilerin Şiddetle Karşılaşmalarına İlişkin Özet Tablo – İlçe Bazlı	319
Tablo 27: Adli Veriler Üzerinden Sivas İlinin Kendi Bölgesi İçindeki Sosyal Risk Durumu ...	321

Tablo 28: Orta Anadolu Bölgesi 2017 Yılı İçin Faili Meçhul Olay Durumu	321
Tablo 29: Orta Anadolu Bölgesi Çocuk Mükerrer Suçluluğu	321
Tablo 30: Orta Anadolu Bölgesi Çocuk Mağduriyeti Artışı.....	322
Tablo 31: Orta Anadolu Bölgesi Çocuk Mağdur Çocuk Nüfusa Oranı.....	322
Tablo 32: Orta Anadolu Bölgesi Çocuklara Karşı İşlenen Cinsel Suçlardaki Artış	322
Tablo 33: Çocuk Mağduriyeti Analizleri	323
Tablo 34: Sivas çocuk mağduriyeti nitelik analizleri (2008-09-10)	323
Tablo 35: Orta Anadolu Bölgesi şahsa karşı suç mağdur çocuk oranı (2012).....	324
Tablo 36:Orta Anadolu Bölgesi çocuk fail yetişkin fail oranı (2012)	324
Tablo 37:Kadının Toplumsal Statüsü ve Rolü İle İlgili İfadeler Tablosu	351
Tablo 38: Çalışan Kadının Aile ile İş Arasında Uyum ve Denge Arayışı İle İlgili İfadeler.....	355
Tablo 39: Güven, Güvenlik Ve Saygınlık İle İlgili İfadeler Tablosu	357

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik Adı	Sayfa
Grafik 1 Katılımcı öğretmenlerin cinsiyet dağılımı.....	62
Grafik 2 Katılımcı öğretmenlerin yaş dağılımı	63
Grafik 3 Katılımcı öğretmenlerin memleket dağılımı	63
Grafik 4 Katılımcı öğretmenlerin branş dağılımı.....	64
Grafik 5 Katılımcı öğretmenlerin görev yaptıkları okulların dağılımı	64
Grafik 6 Katılımcı öğretmenlerin çalıştıkları ilçelere göre dağılımı	65
Grafik 7 Sivas'ta kadın istihdamı sorunu olduğuna ne ölçüde katılıyorsunuz?.....	66
Grafik 8 Sivas'ta kadın istihdamına bakış ilçe kıyas	67
Grafik 9 Sivas'ta kadın istihdamına bakış okul türü kıyas	67
Grafik 10 Sivas'ta kadın istihdamına bakış cinsiyet kıyas	68
Grafik 11 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması.....	69
Grafik 12 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması ilçe kıyas	70
Grafik 13 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması okul türü kıyas.....	70
Grafik 14 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması cinsiyet kıyas	71
Grafik 15 Kadınların tembel olmaları.....	72
Grafik 16 Kadınların tembel olmaları ilçe kıyas.....	73
Grafik 17 Kadınların tembel olmaları okul türü kıyas.....	73
Grafik 18 Kadınların tembel olmaları cinsiyet kıyas.....	74
Grafik 19 Kadınların hazıra alışkın olmaları	75
Grafik 20 Kadınların hazıra alışkın olmaları – ilçe kıyas	76
Grafik 21 Kadınların hazıra alışkın olmaları okul türü kıyas	76
Grafik 22 Kadınların hazıra alışkın olmaları cinsiyet kıyas	77
Grafik 23 Kadınların aza kanaat etmesi.....	78
Grafik 24 Kadınların aza kanaat etmesi ilçe kıyas.....	79
Grafik 25 Kadınların aza kanaat etmesi okul türü kıyas	79
Grafik 26 Kadınların aza kanaat etmesi cinsiyet kıyas	80
Grafik 27 Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması.....	81
Grafik 28 Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması ilçe kıyas	82

Grafik 29 Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması okul türü kıyas.....	82
Grafik 30 Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması cinsiyet kıyas.....	83
Grafik 31 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması	84
Grafik 32 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması ilçe kıyas.....	85
Grafik 33 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması okul türü kıyas	85
Grafik 34 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması cinsiyet kıyas	86
Grafik 35 Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması	87
Grafik 36 Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması ilçe kıyas.....	88
Grafik 37 Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması okul türü kıyas	88
Grafik 38 Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması cinsiyet kıyas	89
Grafik 39 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi	90
Grafik 40 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi ilçe kıyas.....	91
Grafik 41 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi okul türü kıyas	91
Grafik 42 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi cinsiyet kıyas	92
Grafik 43 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması	93
Grafik 44 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması ilçe kıyas	94
Grafik 45 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması okul türü kıyas	94
Grafik 46 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması cinsiyet kıyas	95
Grafik 47 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması	96
Grafik 48 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması ilçe kıyas	97
Grafik 49 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması okul türü kıyas	97
Grafik 50 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması cinsiyet kıyas	98
Grafik 51 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum	99
Grafik 52 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum ilçe kıyas	100
Grafik 53 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum okul türü kıyas.....	100

Grafik 54 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum cinsiyet kıyas.....	101
Grafik 55 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler.....	102
Grafik 56 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler ilçe kıyas	103
Grafik 57 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler okul türü kıyas.....	103
Grafik 58 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler cinsiyet kıyas.....	104
Grafik 59 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler	105
Grafik 60 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler ilçe kıyas	106
Grafik 61 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler okul türü kıyas	106
Grafik 62 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler cinsiyet kıyas	107
Grafik 63 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum	108
Grafik 64 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum ilçe kıyas	109
Grafik 65 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum okul türü kıyas	109
Grafik 66 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum cinsiyet kıyas.....	110
Grafik 67 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum	111
Grafik 68 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum ilçe kıyas	112
Grafik 69 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum okul türü kıyas	112
Grafik 70 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum cinsiyet kıyas.....	113

Grafik 71 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum.....	114
Grafik 72 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum ilçe kıyas	115
Grafik 73 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum okul türü kıyas.....	115
Grafik 74 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas.....	116
Grafik 75 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum	117
Grafik 76 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum ilçe kıyas	118
Grafik 77 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum okul türü kıyas	118
Grafik 78 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum cinsiyet kıyas	119
Grafik 79 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum	120
Grafik 80 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum ilçe kıyas	121
Grafik 81 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum cinsiyet kıyas .	121
Grafik 82 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum	122
Grafik 83 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum ilçe kıyas	123
Grafik 84 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas	123
Grafik 85 Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum.....	124
Grafik 86 Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum ilçe kıyas	125
Grafik 87 Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas.....	125
Grafik 88 Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum.....	126
Grafik 89 Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum ilçe dağılım	127
Grafik 90 Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum cinsiyet dağılım	127

Grafik 91 Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum.....	128
Grafik 92 Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum ilçe kıyas	129
Grafik 93 Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas.....	129
Grafik 94 Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum	130
Grafik 95 Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum ilçe kıyas	131
Grafik 96 Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum cinsiyet kıyas.....	131
Grafik 97 Öğrenciler için rol modeller	132
Grafik 98 Kız öğrencilerin okullarının bulundukları ilçelere göre dağılımı.....	133
Grafik 99 Kız öğrencilerin öğrenim gördükleri okullara göre dağılımı	134
Grafik 100 Kız öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımı	134
Grafik 101 Kız öğrencilerin annelerinin eğitim durumu dağılımı	135
Grafik 102 Kız öğrencilerin babalarının eğitim durumu dağılımı	136
Grafik 103 Kız öğrencilerin annelerinin meslek dağılımı	137
Grafik 104 Kız öğrencilerin babalarının meslek dağılımı	138
Grafik 105 Kız öğrencilerin anne baba durumu	138
Grafik 106 Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum.....	139
Grafik 107 Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum ilçe kıyas	140
Grafik 108 Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum okul türü kıyas.....	140
Grafik 109 Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum.....	141
Grafik 110 Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum ilçe kıyas.....	142
Grafik 111 Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum okul türü kıyas.....	142
Grafik 112 Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm.....	143
Grafik 114 Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm ilçe kıyas	144
Grafik 115 Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm okul türü kıyas.....	144

Grafik 116 Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak.....	145
Grafik 117Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak ilçe kıyas	146
Grafik 118 Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak okul türü kıyas.....	146
Grafik 119 İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum	147
Grafik 120 İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum ilçe kıyas	148
Grafik 121 İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum okul türü kıyas	148
Grafik 122 Gelecekte umutluyum.....	149
Grafik 123 Gelecekte umutluyum ilçe kıyas	150
Grafik 124 Gelecekte umutluyum okul türü kıyas.....	150
Grafik 125 Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum	151
Grafik 126 Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum ilçe kıyas	152
Grafik 127 Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum okul türü kıyas	152
Grafik 128 Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum.....	153
Grafik 129 Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum ilçe kıyas	154
Grafik 130 Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum okul türü kıyas	154
Grafik 131 Ailem bana her konuda destek oluyor	155
Grafik 132 Ailem bana her konuda destek oluyor ilçe kıyas.....	156
Grafik 133 Ailem bana her konuda destek oluyor okul türü kıyas	156
Grafik 134 Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor	157
Grafik 135 Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor ilçe kıyas	158
Grafik 136 Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor okul türü kıyas	158
Grafik 137 Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim	159
Grafik 138 Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim ilçe kıyas.....	160
Grafik 139 Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim okul türü kıyas	160
Grafik 140 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var	161

Grafik 141 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var ilçe kıyas	162
Grafik 142 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var okul türü kıyas	162
Grafik 143 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var	163
Grafik 144 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var ilçe kıyas	164
Grafik 145 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var okul türü kıyas	164
Grafik 146 Annem gibi olmak istiyorum.....	165
Grafik 147 Annem gibi olmak istiyorum ilçe kıyas.....	166
Grafik 148 Annem gibi olmak istiyorum okul türü kıyas.....	166
Grafik 149 Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder	167
Grafik 150 Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder ilçe kıyas	168
Grafik 151 Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder okul türü kıyas	168
Grafik 152 Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder	169
Grafik 153 Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder ilçe kıyas	170
Grafik 154 Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder okul türü kıyas	170
Grafik 155 Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder	171
Grafik 156 Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder ilçe kıyas	172
Grafik 157 Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder okul türü kıyas.....	172
Grafik 158 Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder	173
Grafik 159 Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder ilçe kıyas	174
Grafik 160 Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder okul türü kıyas	174
Grafik 161 Babam gibi olmak istemiyorum	175
Grafik 162 Babam gibi olmak istemiyorum ilçe kıyas	176
Grafik 163 Babam gibi olmak istemiyorum okul türü kıyas	176

Grafik 164 Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder	177
Grafik 165 Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder ilçe kıyas.....	178
Grafik 166 Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder okul türü kıyas.....	178
Grafik 167 Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder	179
Grafik 168 Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder ilçe kıyas.....	180
Grafik 169 Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder okul türü kıyas.....	180
Grafik 170 Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder	181
Grafik 171 Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder ilçe kıyas	182
Grafik 172 Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder okul türü kıyas.....	182
Grafik 173 Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder	183
Grafik 174 Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder ilçe kıyas	184
Grafik 175 Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder okul türü kıyas	184
Grafik 176 Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim.....	185
Grafik 177 Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim ilçe kıyas...	186
Grafik 178 Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim	187
Grafik 179 Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim ilçe kıyas	187
Grafik 180 Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim	188
Grafik 181 Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim ilçe kıyas.....	189
Grafik 182 Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum	190
Grafik 183 Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum ilçe kıyas	190
Grafik 184 Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum	191
Grafik 185 Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum ilçe kıyas	192
Grafik 186 Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum	193
Grafik 187 Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum ilçe kıyas	194

Grafik 188 Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum.....	195
Grafik 189 Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum ilçe kıyas	196
Grafik 190 Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum	197
Grafik 191 Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum ilçe kıyas	198
Grafik 192 Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir	199
Grafik 193 Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir ilçe kıyas	200
Grafik 194 Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur	201
Grafik 195 Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur ilçe kıyas	202
Grafik 196 Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur okul türü kıyas	202
Grafik 197 Hayat koşullarım mükemmel	203
Grafik 198 Hayat koşullarım mükemmel ilçe kıyas	204
Grafik 199 Hayat koşullarım mükemmel okul türü kıyas	204
Grafik 200 Hayatımdan memnunum	205
Grafik 201 Hayatımdan memnunum ilçe kıyas	206
Grafik 202 Hayatımdan memnunum okul türü kıyas	206
Grafik 203 Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim .	207
Grafik 204 Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim ilçe kıyas	208
Grafik 205 Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim okul türü kıyas.....	208
Grafik 206 Rol Modeller.....	209
Grafik 207 Siz dâhil, kaç kardeşsiniz?.....	210
Grafik 208 Siz dâhil, kaç kardeşsiniz? - İlçe	210
Grafik 209 Aile tipi.....	212
Grafik 210 Aile tipi - İlçe.....	212
Grafik 211 Okul değiştirme	214
Grafik 212 Okul değiştirme - İlçe	214
Grafik 213 Göç – Son 15 yıl	216
Grafik 214 Göç – Son 15 yıl - İlçe.....	216
Grafik 215 Oturulan evin durumu.....	218

Grafik 216 Oturulan evin durumu - İlçe	218
Grafik 217 Aile gelir durumu	220
Grafik 2181 Aile gelir durumu - İlçe	220
Grafik 219 Anne baba çalışma durumu	222
Grafik 220 Anne baba çalışma durumu - İlçe.....	222
Grafik 221 Anne baba ilişkisi	224
Grafik 222 Anne baba ilişkisi - İlçe.....	224
Grafik 223 Anneniz çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	226
Grafik 224 Anneniz çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe	226
Grafik 225 Babanız çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	228
Grafik 226 Babanız çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe.....	228
Grafik 227 Ağabeyiniz (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	230
Grafik 228 Ağabeyiniz (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe	230
Grafik 229 Ablanız (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	232
Grafik 230 Ablanız (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	232
Grafik 231 Siz (VARSA) kardeşinize hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?	234
Grafik 232 Siz (VARSA) kardeşinize hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız? - İlçe.....	234
Grafik 233 İlköğretim yıllarındaki öğretmenleriniz size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?... 236	
Grafik 2343 İlköğretim yıllarındaki öğretmenleriniz size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe.....	236
Grafik 235 İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler, size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?.....	238
Grafik 236 İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler, size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? İlçe	238
Grafik 237 Çevrenizdeki öğrenciler arasında, size ne sıklıkta fiziksel yaşıyor?	240
Grafik 238 Çevrenizdeki öğrenciler arasında, size ne sıklıkta fiziksel yaşıyor? - İlçe	240
Grafik 239 Anne-babanız arasında ne sıklıkta, fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz?	242
Grafik 240 Anne-babanız arasında ne sıklıkta, fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz? - İlçe	242
Grafik 241 Anneniz evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?	244
Grafik 242 Anneniz evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler? - İlçe	244
Grafik 2434 Babanız evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?	246
Grafik 244 Babanız evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler? - İlçe.....	246

Grafik 245 Geçmişte (elini, kafanı bir yere vurma, saçını yolma, kendini jiletleme vb. bir şekilde)kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz?	248
Grafik 246 Geçmişte (elini, kafanı bir yere vurma, saçını yolma, kendini jiletleme vb. bir şekilde)kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz? - İlçe	248
Grafik 247 Geçmişte siz, başkalarına ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?	250
Grafik 248 Geçmişte siz, başkalarına ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız? - İlçe	250
Grafik 249 Anlamsızlık, karamsarlık duygularını hangi sıklıkta yaşarsınız?	252
Grafik 2505 Anlamsızlık, karamsarlık duygularını hangi sıklıkta yaşarsınız? - İlçe	252
Grafik 61 Geçmişte hangi sıklıkta, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynardınız?	254
Grafik 252 Geçmişte hangi sıklıkta, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynardınız? - İlçe	254
Grafik 253 Anne ya da babanız, başkalarının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?	256
Grafik 254 Anne ya da babanız, başkalarının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı? - İlçe .	256
Grafik 255 Çocukken eşyalara (kanepe, ağaç, tabela, araba, vb.) hangi sıklıkta zarar verdiniz?258	
Grafik 76 Çocukken eşyalara (kanepe, ağaç, tabela, araba, vb.) hangi sıklıkta zarar verdiniz? - İlçe.....	258
Grafik 257 Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz?	260
Grafik 2588 Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz? - İlçe	260
Grafik 259 Keyif verici madde kullanmayı hangi sıklıkta düşünürsünüz?	262
Grafik 260 Keyif verici madde kullanmayı hangi sıklıkta düşünürsünüz? - İlçe	262
Grafik 261 İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşarsınız?	264
Grafik 262 İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşarsınız? - İlçe	264
Grafik 2639 Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?	266
Grafik 264 Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz? - İlçe.....	266
Grafik 265 Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?	268
Grafik 266 Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz? - İlçe	268
Grafik 267 Hangi sıklıkta psikolojik sorunlar yaşarsınız?	270
Grafik 268 Hangi sıklıkta psikolojik sorunlar yaşarsınız? - İlçe	270
Grafik 269 Hangi sıklıkta kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşarsınız?	272
Grafik 270 Hangi sıklıkta kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşarsınız? - İlçe	272
Grafik 271 Çevrenizde, insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına (ayıp ifade kullanma, imalı ya da erotik hareket, sarkıntılık vb.) hangi sıklıkta tanık oldunuz?	274

Grafik 272 Çevrenizde, insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına (ayıp ifade kullanma, imalı ya da erotik hareket, sarkıntılık vb.) hangi sıklıkta tanık oldunuz? – İlçe.....	274
Grafik 273 Siz hangi sıklıkla cinsel taciz durumuyla karşılaştınız?	276
Grafik 274 Siz hangi sıklıkla cinsel taciz durumuyla karşılaştınız? - İlçe.....	276
Grafik 275 Kendinizden nefret etme duygusu yaşar mısınız ?	278
Grafik 276 Kendinizden nefret etme duygusu yaşar mısınız ? - İlçe.....	278
Grafik 277 Diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşar mısınız ?	280
Grafik 278 Diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşar mısınız ? - İlçe.....	280
Grafik 279 Hangi sıklıkta suçluluk duyguları yaşarsınız?	282
Grafik 280 Hangi sıklıkta suçluluk duyguları yaşarsınız? - İlçe.....	282
Grafik 281 Vücutta iz bulunma durumu	284
Grafik 282 Vücutta iz bulunma durumu - İlçe.....	284
Grafik 283 Şiddet uygulama durumunda ruh hali.....	286
Grafik 284 Şiddet uygulama durumunda ruh hali - İlçe	286
Grafik 285 Anne baba sorun çözme tutumları	288
Grafik 286 Anne baba sorun çözme tutumları - İlçe.....	288
Grafik 287 Kardeşler arası sorun çözme tutumları	291
Grafik 288 Kardeşler arası sorun çözme tutumları - İlçe.....	291
Grafik 289 Okul arkadaşları arası sorun çözme tutumları	293
Grafik 290 Okul arkadaşları arası sorun çözme tutumları - İlçe.....	293
Grafik 291 Aile çevresinde kızların üniversite okumalarına bakış.....	295
Grafik 292 Aile çevresinde kızların üniversite okumalarına bakış - İlçe	295
Grafik 293 İleride meslek sahibi olma inancı	297
Grafik 29410 İleride meslek sahibi olma inancı - İlçe.....	297
Grafik 295 Önemli sıkıntı paylaşımı.....	299
Grafik 296 Önemli sıkıntı paylaşımı - İlçe	299
Grafik 297 Çocukken yaşanan fiziksel şiddetin suça yönelmeye etkisi	301
Grafik 298 Çocukken yaşanan fiziksel şiddetin suça yönelmeye etkisi - İlçe.....	301
Grafik 299 Suç işlemekten alıkoyan faktörler	303
Grafik 300 Suç işlemekten alıkoyan faktörler - İlçe	303

Grafik 301 Öğrenci şiddetine maruziyete karşı tutum.....	305
Grafik 302 Öğrenci şiddetine maruziyete karşı tutum - İlçe.....	305
Grafik 303 En fazla şiddetle karşılaşılan ortamlar.....	307
Grafik 304 En fazla şiddetle karşılaşılan ortamlar - İlçe	307
Grafik 305 Psikolojik tedavi görme durumu	309
Grafik 306 Psikolojik tedavi görme durumu - İlçe	309
Grafik 307 Ailede engelli yatalak hasta bulunma durumu	311
Grafik 308 Ailede engelli yatalak hasta bulunma durumu - İlçe	311
Grafik 309 Ailede psikolojik/psikiyatrik tedavi görülme durumu.....	313
Grafik 310 Ailede psikolojik/psikiyatrik tedavi görülme durumu - İlçe	313
Grafik 311 Son 15 yılda ailede suça karışılma durumu.....	315
Grafik 312 Son 15 yılda ailede suça karışılma durumu - İlçe.....	315
Grafik 313 Ailede son 15 yılda suç mağduru olma durumu.....	317
Grafik 314 Ailede son 15 yılda suç mağduru olma durumu.....	317
Grafik 315 Eğitim Durum.....	345
Grafik 316 Yaş Dağılımı.....	346
Grafik 317 Medeni Durum.....	347

GİRİŞ

Son zamanlarda Türkiye’de kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımı konusunda önemli bir farkındalık oluşmaya başladı. Özellikle de kadının istihdamı konusunda yerel yönetimler, kamu kurumları başta olmak üzere birçok sivil toplum kurumları bu farkındalığı daha ilerilere taşıyacak çalışmalar yapmaktadır. Kadın istihdamı henüz istenilen düzeyde olmamakla birlikte artması yönünde birçok çaba ve beklentinin de olduğu bir gerçektir. Toplumların gelişmesi için kadın istihdamının ekonomik değerinin yanında kadının kamusal alanda varlık göstermesiyle sosyo-kültürel bir değeri de vardır. Türkiye’de kadınların istihdamı ve istihdamının desteklenmesi en sosyo ekonomik ve kültürel yatırım olacaktır. Ayrıca kadın istihdamının desteklenmesi yoksulluğun azaltılması için de önemlidir.

Tarihsel seyri itibariyle toplumun kadına ve kadın istihdamına bakışında olumlu yönde gelişmeler görülmüştür. Kadınların eğitim ve öğrenime katılımları ve kendilerini yaşam mücadelesine ve istihdama hazır hale getirme konusundaki çaba ve aldıkları mesafe eskiye nazaran dikkat çekmektedir (Aydın, 2016:256). Milli servetin ve dolayısıyla toplumsal refahın artırılmasında her gelişmişlik düzeyinde ki toplum için en değerli varlık olan insan emeğidir. Bu nedenle bireysel ve toplumsal kalkınmada üretim unsurlarının ekonomiye kazandırılması gerekir. Bu noktada kadın işgücünün etkin ve verimli olarak işgücüne dâhil edilmesi yönünde politikaların izlenmesi ülke kalkınmasında, bireysel ve toplumsal refahın artmasında oldukça önemlidir. (Karabıyık, 2012:255).

Kadınların işgücüne katılımlarının ve özellikle ücretli olarak istihdam edilmelerinin hem kendileri için hem de toplum için önemli sonuçları vardır (Doğan, Kaya, 2014:93):

- Kadınların istihdam edilmeleri, onların ekonomik bağımsızlığa kavuşmalarını sağlar ve hane içi karar alma süreçlerindeki güçlerini artırır. Kadın erkek eşitliğinin sağlanmasının en önemli koşullarından biri, kadınların istihdam edilebilirliğidir.
- Kadın istihdamı, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve bütün bölgelerde dengeli bir sosyal kalkınma açısından çok önemlidir. Çalışma yaşındaki toplam nüfusun yarısını oluşturan kadınların etkin olarak katılamadığı bir ekonomiden sağlıklı ve verimli bir büyüme beklenemez.
- Kadınların işgücüne katılımlarının artmasının, yoksulluğun azalması açısından da hayati önemi vardır. Kadınların istihdamı, eve giren daha yüksek gelir ve daha iyi yaşam standartlarına kavuşmak demektir. Uluslararası deneyimlerin gösterdiği gibi, kadınlar ve erkekler arasında ekonomik eşitlik sağlandıkça yoksulluk azalacak, gayri safi milli hasılda artış olacaktır.

Kadınların istihdam oranlarının düşük olmasının ardında pek çok neden sıralanabilir. Eğitim, kadına geleneksel ataerkil bakış ve buna bağlı olarak toplumsal cinsiyet algısı, medeni durum ve ekonomik yapı en başta etkileyen önemli faktörlerdir. Bu engellerden bazılarının ortadan kalkması kısa sürede ve devlet politikalarıyla mümkün olabileceken, bazılarının ise uzun sosyolojik bir süreç gerektirir. Bu çalışmanın amacı da, Sivas'taki kadınların istihdamının önündeki engelleri inceleyerek genel bir değerlendirme yaparak, engellerin ortadan kaldırılması için önerilerde bulunmaktır. Araştırmanın yöntem ve bulgularına geçmeden önce Türkiye'deki kadın istihdamı sorununu ele almak faydalı olacaktır.

BÖLÜM I: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1 Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Kadın

19. yüzyılda Osmanlı Devleti siyasal, sosyal, ekonomik, eğitim ve hukuk alanında, Batı'ya ayak uydurma ve ilerleme çabasıyla değişimler ve yapısal dönüşümler geçirmiş, bu süreçten Osmanlı kadını da etkilenmiştir. Eğitim, hukuk, ekonomi gibi toplumun yeniden yapılandırılmasında belirleyici olan faktörler, kadının toplumdaki konumunu da etkilemiştir. Yaşanan değişimler, o zamana dek sadece ev içinde anne ve eş rolleriyle sınırlanmış olan kadına da sirayet etmiş (Çakır, 1996; s.22;27-28). Tanzimat'a kadar karanlık bir dönem yaşayan Osmanlı kadınları, bu dönemle birlikte II. Meşrutiyetle gözle görülür bir hak arayışı içerisine girmiştir (Tanzimat döneminde kızlar için okullar açılmaya başlanmış, arazi kanunlarında yapılan değişikliklerle ölen babanın mülkünden kız evlatlara da pay verildiği gibi, cariyelik sistemine de son verilmiş ve evlenen kızlardan alınan "gelinlik vergisi" kaldırılmıştır) (Altındal, 1994; s.181).

Osmanlı kadını hakkında yapılan çalışmaların çoğunda, bilhassa Oryantalist yazarların eserlerinde, Osmanlı'da kadın, evine kapatılan, birçok haktan mahrum bırakılan ve sosyal hayattan tecrit edilen bir unsur olarak gösterilmiştir. Fakat bilhassa II. Meşrutiyet sonrasında durum bilinenin aksine verilerle doludur (Akman, 2011;s.47). XVIII. yüzyılda Osmanlı'yı ziyaret eden Lady Montagu ise Osmanlı kadınlarının dünyanın diğer bütün kadınlarından daha hür yaşadığını belirtir (Montagu, 1998; s.117). Zikredilen dönemde Osmanlı kadınları mülk alım satımından borç ve kredi vermeye, ticaret yapmaya kadar değişik şekillerde ekonomik ve sosyal hayatın içinde bulunmuştur (Gerber, 1980, s.233;Jennings, 1975, s.99, Koca, 1998, s.106). Hukuki yapı içerisinde kanunların kendisine verdiği hakları her fırsatta kullanmaya çalışan kadınların varlığı gözlemlenmiştir (Solak ve Uysal, 2016). Dünyadaki değişimleri örnek almak zorunda kalan ve uygulayan Osmanlı, halkın taleplerine cevap vermeye çalışmıştır. Bu durum Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra da devam etmiş, kadınlar siyasal sisteme dâhil edilmişlerdir (Çiçek ve Yağcı, 2015, s.9).

Kadın hareketlerinin özellikle II. Meşrutiyetle birlikte yoğunlaşmasının en önemli sebebi, II. Meşrutiyet'in öngördüğü siyasal modernleşme, cemaatten cemiyete geçişle tarifini bulan yeni siyasal anlayış olmuştur (Üstel, 2014, s.27). Kadın hareketleri gerçek bir adalet veya özgürlük için ortaya çıkmış olsa da modernleşme aydın-bürokrasi-ordu eliyle tepeden inmece tavır şekillendirmiştir. Osmanlı ve akabinde Türkiye Cumhuriyeti de kadınların taleplerini kendi siyasal sistemine entegre etmek üzere kadınların hizmetine sunmuştur(Üstel, 2014, s.112-113).

İslamiyet'in kabulü sonrasında; İran, Arap ve Bizans kültürlerinin etkisiyle, İslamiyet öncesi sahip olduğu konumu kaybeden ve toplumsal hayatın önemli ölçüde dışında bırakılmış olan

Türk kadını da dünyadaki bu değişimden etkilenmiştir. Özellikle II. Meşrutiyet döneminde hızlanan modernleşme sürecinde aydınlar, kadın kimliğini sorgulamaya başlamış ve öncelikle kadın hakları, evlilik ve kadının eğitimi meseleleri üzerinde durmuşlardır (Avcı, 2016, s.225-254). Zikredilen yüzyıla kadar dış dünyaya büyük oranda kapalı olan Türk kadını, hak ve statü itibarıyla Batı ülkelerinden bir hayli geri kalmıştır. Ancak Tanzimat'la birlikte, Türk kadınının yaşamında bir hareketlilik gözlemlenmeye başlanmış, II. Meşrutiyet'le bu hareketlilik ivme kazanmıştır. Türk kadınına Meşrutiyet döneminde yaşanan gelişmelerle eğitim, çalışma hayatına girme ve arazi mirasıyla ilgili konularda erkeklerle eşit haklar tanınmış, aile hukuku kararnamesiyle de evlilik, boşanma gibi konularda birtakım kazanımlar sağlanmıştır.

Millî Mücadele döneminde Türk kadınının bağımsızlık yolunda verdiği mücadeleyi çok iyi bilen Atatürk, kadınlara minnet borcunu, onların haklarını birçok Batılı devletten önce vererek ödemiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra kadının ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal hayata katkıda bulunması ve kültür ikililiğinin kaldırılması amacıyla 3 Mart 1924 tarihinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkarılmış, Türk kızlarına öğretim eşitliğinin sağlanabilmesi için 20 Nisan 1924 tarihinde Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nda yapılan değişikliklerle ilköğretim zorunlu hâle getirilmiş, 25 Kasım 1925 tarihli Şapka ve Kıyafet Kanunu ile kadınların modern kıyafetler giymesi sağlanmış, 17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen Medeni Kanun ile evlilik, boşanma ve miras gibi haklar düzenlenmiştir. Ayrıca 1930'da kadınlar oy kullanma ve belediye seçimlerinde aday olma, 1933'te muhtarlık seçimlerine katılma, 1934 yılında ise seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir. 1 Mart 1935'te yapılan milletvekilliği seçimlerinde 18 kadın TBMM'ye girmiştir (Altındal, 1991, s.121; Feyzioğlu, 1986, s.541-542; İçli, 1998).

Geçmiş dönemlerle kıyaslandığında kadının konumunda iyileşmeler olduğu açıktır fakat gelişmeler yeterli değildir. Günümüz Türkiye'sinde kadınların üretime daha fazla katılmaları, gelişen teknolojiye uyum sağlamaları onların bilgi ve beceri düzeylerinin yükseltilmesi ile mümkün olacaktır. Bu nedenle gelecek yıllarda kadınların aile içinde ve toplumda artan önemini dikkate alarak onların her alanda bilgi birikimlerini sağlayarak yeni ortaya çıkan mesleki alanlarda da eğitimlerini geliştirerek ekonomik yaşamda gerek ülke içinde gerekse ülkelerarası düzeyde rekabet gücünü artırmaya yönelik yeni ve etkin programların ortaya çıkartılması ve uygulanması zorunludur (İçli, 1998, s.100-102).

2 Türkiye’de Kadın İstihdamı Sorunu

İstihdam, Türk Dil Kurumu sözlüğünde kavram olarak; bir işte, bir görevde kullanma, çalıştırma (TDK, 2005:989) şeklinde tanımlanmaktadır.

Türkiye, kadın istihdam oranının en düşük olduğu OECD ülkesidir. OECD 2016 raporuna göre, Cinsiyet boşlukları Türkiye’de büyüktür. Uzun zamandan beri, eğitim düzeyi, işgücüne katılım ve karar alma süreçlerinde erkek ve kadınlar arasındaki eşitsizlikler tarafından yönlendirilmiştir. Yetişkin kadınlar, erkeklerin üst orta veya yüksek dereceli derecelere ulaşma oranının hala % 20 daha azdır ve ortalama işgücüne katılım oranı, 2016’da % 64 OECD ortalamasına karşı sadece % 34’tür (OECD, 2016:58). Yine aynı rapora göre, Türk kadınlarının işgücüne katılımının 10 yıl içinde OECD ortalamasına yaklaşması halinde, Türkiye’nin kişi başına GSYİH seviyesi, temel eğilimden yaklaşık % 20 daha yüksek olabilir (OECD, 2016:57). Kadının istihdamdaki önemini böylelikle gözle önüne sermektedir.

2017 Dünya Ekonomik Forumu Küresel Cinsiyet Boşluğu Raporu’na göre, Ekonomik katılım ve fırsat, eğitime erişim, siyasi güçlendirme ve sağlık konularını kapsayan 83 niceliksel göstergede Türkiye, 2017 yılında cinsiyet eşitliği içinde 144 ülke arasında 131’inci sırada yer aldı.

AB 2016 İlerleme raporuna göre, kadın istihdam oranı oldukça düşük seviyelerde kalmaya devam etmiştir. 2015’te toplam istihdam oranı %53,9’a çıkarken, kadın istihdam oranı (%32,5) ile erkek istihdam oranı (%75,3) arasındaki fark yüksek kalmaya devam etmiştir. Aktif şekilde iş arayan kadın oranı düşük olmasına rağmen kadın işsizlik oranı erkek işsizlik oranının oldukça üzerindedir. Ayrıca, çalışan kadınların yaklaşık üçte biri, tarım sektöründe ücretsiz çalışan aile işçisi konumundadır (2016:36). AB 2016 İlerleme raporuna göre iş gücü piyasasında yer almayan kadın oranının yüksek olması ve kayıt dışı istihdamın yüksekliği, emeklilik sisteminin sürdürülebilirliği açısından risk oluşturmaktadır. Kadınlar, ağırlıklı olarak düşük beceri gerektiren işlerde istihdam edilmeye devam etmektedir ve yönetici kademelerinde kadın temsil oranı son derece düşüktür (2016:59).

Türkiye’de kadın istihdamı oranı erkeklerin oldukça gerisinde yer almaktadır. 2014 yılında Türkiye’de kadınların işgücüne katılım oranı % 29,3 iken gelişmiş ekonomilerde bu oran % 56,73’tür (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:10).

Türkiye’de son yıllarda kadın istihdamında tarım sektörünün ağırlığının görece azaldığı görülse de halen tarım sektöründe kadın istihdam oranının erkek istihdam oranının çok ilerisinde olması dikkat çekmektedir. 2015 yılı TÜİK verilerine göre, toplam istihdam edilen kadınların % 31,4’ü tarım sektöründe yer almaktadır. Kentlerde ise istihdam edilen kadınların yaklaşık 3/4’ünün çalıştığı hizmetler sektöründe “kadın işi - erkek işi” ayrımı kendini belli etmekte, bu sektördeki iş alanlarından bazıları “kadınlar için uygun alanlar” olarak toplumsal kabul görmektedir. Hizmetler sektöründe kadınlar en fazla toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetler alanlarında istihdam edilmekte; bu alanları toptan ve perakende ticaret, lokanta ve oteller ile mali kurumlar gibi alanlar izlemektedir. 2015 yılı itibarıyla tarım sektöründe 2 milyonu aşkın kadın, ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Kadınlar arasında ücretsiz aile işçiliğinin yaygın olması, bir diğer yaygın çalışma biçimi olan ev eksenli çalışma ve kadınların genellikle ucuz ve esnek işgücü olarak görülmesi ile birlikte düşünüldüğünde kadınlar arasında kayıt dışılık riskini de artırmaktadır (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:36).

3 Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımını Etkileyen Faktörler

Kadınları işgücüne katılımı etkileyen birçok faktör olmakla birlikte kadınların işgücüne katılımını etkileyen faktörler ekonomik ve sosyal faktörler şeklinde iki ana başlık altında toplanabilir. Ekonomik faktörler; düşük ücret, çocuk sahibi olmak ve evlilik sayılabilirken; sosyal faktörler olarak da eğitim düzeyinin düşüklüğü, köyden kente göçün etkileri, işgücüne katılımın önündeki sosyo-kültürel engeller ve işe alımlarda cinsiyete dayalı ayrımcılık gibi hususlar sayılabilir (Önder, 2013:35). “Kadınlar işgücü piyasasına katılımlarını kısıtlayan çeşitli ekonomik ve kültürel engeller ile karşı karşıyadır. Ekonomik engeller temel olarak belirsiz çalışma koşulları ile ilgili iken (düşük maaşlar, parasal açıdan karşılanabilir çocuk bakım olanaklarının bulunmayışı, uzun çalışma saatleri, kayıt dışı sektörde çalışma olasılığının yüksekliği, vs.) kültürel engeller ise temel olarak kadınların çocuk bakımına ilişkin rolleri ve kadınların evde oturmasına yönelik ailevi/toplumsal talepler ile ilgilidir” (Bozkaya, 2013:69).

Ülkemizde kadın istihdamının artmasının önündeki engelleri, kadın emeğinin talebinde ve arzında yaşanan sorunlar olmak üzere olarak iki başlık altında da incelemek mümkündür. Kadın işgücü talebinde yaşanan sorunların başında kadınların hamilelik, doğum ve sonraki süreçlerde üretim sürecinden ayrılacak olmalarının işveren açısından olumsuz bir durum olarak algılanması ve bu sebeple işe alımlarda kadınları tercih etmemesi olduğu söylenebilir. Kadınların işgücü piyasasının talep ettiği niteliklere sahip olmaması, firma sahipleri tarafından tercih edilmemelerinde etkili olan bir diğer husustur. Kadınların genel olarak düşük katma değerli, belirli bir vasıf gerektirmeyen emek yoğun sektörlerde istihdam edilmelerinin temel nedenlerinden biri de, kadınların en geniş vasıfsız emek arzını oluşturmalarıdır. Kadınların gerek eğitimde gerekse işgücü piyasasında yeteri kadar yer alamamalarının temelinde yatan nedenlerden biri de 1950’lerden günümüze kadar devam eden, 1980’lerde gittikçe artan kırdan kente göç olgusudur. Daha iyi eğitim, sağlık ve iş fırsatlarına sahip olunacağı düşüncesiyle kırdan kente yapılan göç sonucunda tarımda ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadınlar, kentlerdeki en büyük vasıfsız emek arzının kaynağını oluşturmuşlardır. Yeteri kadar eğitim alamamış, çoğu zaman okuma-yazma bilmeyen kadınların, ailedeki geleneksel bakış açısının da etkisiyle işgücü piyasasına girebilmeleri, oldukça güç hale gelmiştir. Kırdan kente yapılan göçün kadın istihdamı üzerindeki olumsuz etkisinin yanında kadın istihdamını artmasının önündeki engellerden biri de kadınların yeterince eğitim alamamaları gelmektedir (Her Alandaki Kadın İstihdamının Artırılması Ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu, 2013:35).

Kadın istihdam oranlarının bölgeler açısından da önemli farklılıklar gösterdiği bir gerçektir. Bölgeler açısından bir değerlendirme yapıldığında diğer bölgelere göre sanayinin daha çok olduğu, daha fazla göç alan gelişmiş bölgelerde tarım dışı sektörlerde çalışan kadınların oranının daha fazla olduğu görülmüştür. Kadınların sektörel istihdamı bölgelerin gelişmişlik düzeylerine göre farklılık göstermektedir. Örneğin, doğu bölgelerine göre daha fazla gelişmiş olan batı bölgelerinin bazılarında kadın istihdamının hizmetler sektöründe yoğunlaştığı, bazılarında ise tarım sektöründe yoğunluk kazansa bile diğer sektörlerle arasında çok büyük farklılıkların olmadığı görülmektedir. Oysa nispeten geri kalmış doğu bölgelerinde tarım sektörüyle diğer sektörler arasında kadın istihdamı açısından büyük farklılıkların olduğu gözlenmektedir. (Berber, Eser, 2008:13-14)

Ecevit’e göre, kadınlar ekonomik eşitsizliklerle karşı karşıyadır. Kadınlar, düşük ücretli ve kötü koşullu işlerde çalışıyor ve pazarlık gücünden yoksunlar. Kadınların istihdamı, kayıt dışı sektörlerde, geçici, gündelik, yarı zamanlı, sözleşmeli ve evde çalışmaya dayalı ve standart dışı işlerde çalışıyorlar. Kadınlar, işe alınmada, ücretlerde ve yükseltmelerde ayrımcılığa

uğruyorlar. İş yerinde cinsel taciz yaşıyorlar. Ücret karşılığı olmayan işlerde yani aile işçiliği yapıyorlar (2003:84). Öte yandan, yoksul kadınlar erkeklerden daha çok sıkıntı çekmektedirler. Çünkü kadınların kapasitelerini gelire ve iyilik (refah) haline dönüştürebilmeleri zordur. Kadınların karşı korumasız olmalarının nedenleri şöyle sıralanabilir (Ecevit, 2003:85):

1. Hane gelirlerinin ve değerlerinin dağılımında ve kontrolünde;
2. Kredi gibi üretken değerlere erişimde;
3. Kaynakları kullanmada;
4. Mülkiyet üzerinde söz hakkına sahip olmada zayıflıkları ve eşitsiz muamele görmeleri;
5. İşgücü piyasasındaki ayrımcılık;
6. Ev içinde yeniden üretim ile ilgili sorumlulukları nedeniyle ücretli ekonomik faaliyetlerinin sınırlandırılması;
7. Ekonomik ve politik kurumlarda yaşadıkları sosyal dışlanma, kadınların kronik yoksulluğa karşı korumasız olmalarının nedenleridir.

Türkiye’de kadın istihdamının önündeki engelleri başlıklar altında almamız, konuyu daha net ve boyutlarıyla ortaya koyabilmemiz açısından daha iyi olacaktır.

3.1 Eğitim Düzeyi

İşgücüne katılımı etkileyen en önemli etkenlerin başında gelen eğitim, sadece işgücü piyasası açısından değil toplumsal hayata da yön vermesi açısından ciddi önem arz etmektedir. Eğitim seviyesi yüksek olan işgücünün çalışma hayatına dâhil olma olasılığı daha yüksek olacaktır. Kırsal alandaki eğitim imkânlarının yetersizliğinden dolayı kırsal alandan kente göç eden kadın işgücü kentteki çalışma hayatına ya belli bir süre dâhil olamayacaktır ya da tamamen çalışma hayatından kopacaktır. Ülkemizdeki kadınların ve erkeklerin okullaşma oranları kıyaslanıldığında ise, kadınların erkeklere nazaran oldukça gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu durumun başlıca sebepleri olarak; kısıtlı ekonomik olanakların erkek çocuk lehine kullanılması, erkek egemen yapıya sahip toplumsal özellikler, gittikçe yoğunlaşan iç göç ve göç eden nüfusun kentlerde yığılarak meydana getirdiği düzensiz kentleşme sayılabilir. Toplumumuzun kadına biçtiği rol gereği, eğitimi olmayan kadın erken yaşta evlendirilmekte ve hemen çocuk doğurması beklentisi içine girilmektedir (Bozkaya, 2013:75-76).

2016 verilerine göre, Temmuz dönemi itibarıyla okur - yazar olmayan kadınlar için istihdam oranı % 15,5 iken; erkekler için % 27,4’tür. Aynı dönem itibarıyla lise altı eğitilmiş kadınların % 24,7’si; erkeklerin ise % 63,4’ü istihdamda yer almaktadır. Lise mezunu kadınlarda % 26,9 olan istihdam oranı, aynı kategorideki erkeklerde % 65,4’e ulaşmaktadır. Mesleki teknik eğitim almış olan kadınların istihdam oranları % 32,9; erkeklerinki ise % 76,2’dir. Yükseköğretimden mezun olan kadın ve erkeklerin istihdam oranları ise sırasıyla % 57,7 ve % 77,9 olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’de son yıllarda kadın istihdamı önemli ölçüde yükselmektedir. Ancak kadınların işgücüne katılma ve istihdam oranları açısından Türkiye hala AB ve OECD ülkeleri arasında en düşük oranlara sahiptir. TÜİK verilerinden de görüldüğü üzere, daha yüksek eğitim düzeylerini tamamlayan kadınlar için işgücü piyasasına katılma eğilimi artmaktadır (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:22).

Türkiye’deki kadınların çoğunluğu ilkökul eğitiminden fazlasına sahip değildir. Bu durum kuşkusuz kadınların işgücüne katılımını olumsuz etkilemekte ve okullaşma açısından kadınlardan daha iyi durumda olan erkeklere kıyasla onları dezavantajlı bir duruma düşürmektedir. 2006 yılında, beş kadından biri okur-yazar değilken bu oran erkekler arasında yüzde 4 düzeyindeydi. Kadınların eğitimsel kazanımındaki kentsel-kırsal ayrımı, cinsiyet eğitim farklılığı kadar güçlüdür. (Dayıoğlu, Kırdar, 2010:27).

Sadece kentsel alanlardaki kadınlar göz önüne alındığında, eğitimin kadınların katılımının belirlenmesinde oynadığı rol daha güçlü hale gelmektedir. Okur-yazar olmayan kadınlarla karşılaştırdığında, daha yüksek eğitim düzeylerine sahip kadınlar gittikçe artan katılım oranlarına sahiptir, bu oranlar yükseköğrenime sahip kadınlarda tepe noktasındadır. Kırsal alanlardaki kadınlarda, işlevsel okur-yazarlar ile ilkökul mezunu kadınların işgücüne katılması okur-yazar olmayan kadınlardan daha fazla olası değildir. Şaşırtıcı bir şekilde, okur-yazar olmayan kadınlara kıyasla ortaokul ve genel lise eğitimine sahip kadınların işgücü piyasasına girme olasılığı daha düşüktür; bu durum talep yanlı etkenlerden kaynaklanmakta olabilir: Örneğin, bu kadınlar için “sosyal açıdan uygun” işlerin mevcut olmaması ve/veya kırsal bölgelerin değişen ekonomik yapısı ve bununla birlikte tarımla uğraşanların oranının azalması. Son husus, bölüm 8’de ele alınmıştır. Bununla birlikte, mesleki lise mezunları ile üniversite mezunlarının işgücü piyasasına girme olasılıkları daha yüksektir. Bu etki, üniversite mezunları için özellikle güçlüdür (Dayıoğlu, Kırdar: 2010:42).

Türkiye’de son 20 yılda kadınların okullaşma oranında önemli iyileşmeler meydana gelmiştir. Örneğin, 1988’den 2006’ya kadar olan dönemde okur-yazar olmayanların oranı yüzde 33,9’dan 19,6’ya düşmüş, üniversite mezunlarının oranı ise yüzde 1,8’den 5,8’e yükselmiştir. (Dayıoğlu, Kırdar:2010:3). Türkiye’de kadınların eğitim düzeyi düzenli olarak artmaktadır. Ancak eğitim düzeyi artışının sağladığı kadın katılım oranı artışı beklenilemeyecek kadar yavaş bir tempoda gerçekleşmektedir. Cumhuriyet’in 100. yılı olan 2023’de ülkemizde kadın katılım oranının hiç olmazsa yüzde 40’a yaklaşabilmesi için bir an önce her eğitim düzeyinde kadınları çalışmaya teşvik edecek kurumsal politikaların tasarlanması ve uygulanması, ama aynı zamanda da çalışan kadına yönelik kültürel önyargıları geriletecek bir zihniyet ikliminin yaratılması gerekmektedir. Kadın katılım oranı yüzde 50’nin altında olup da kalkınmış bir ülke mevcut değildir (Gürsel vd., 2011:7).

Bu doğrultuda kadın işçilerin ücretlerinin belirlenmesinde en önemli faktörler; kadın işçinin yapmakta olduğu iş, kişisel yeteneği ve eğitim seviyesi olmaktadır. Kadın çalışanların ücretlendirmede maruz kaldığı ayrımcılık, kalifiye olarak işgücü piyasalarında sürekli işçi olamama sorunlarından da kaynaklanmaktadır. Bu iki sorun birbirini besler niteliktedir. Şöyle ki; gerekli eğitime sahip olamayan kadın işçi ancak işgücü piyasasındaki boşlukları doldurmaktadır. Bu durum, hem düşük ücrete razı olmayı hem de geçici statüde çalışmayı kabul etmelerine neden olmaktadır. (Özkan, Özkan, 2010:101)

3.2 Ücretsiz Aile İşçiliği

Türkiye’de kadınların istihdam statüleri incelendiğinde, istihdam edilen kadınlarımızın önemli bir kısmının *ücretsiz aile işçisi* statüsünde bulunduğu görülmektedir. Tarımsal üretim yapısının bozulması sonucu köyden kente göç sonucu daha önce tarımda ücretsiz aile işçisi olan kadın kent yaşamında “ev kadını” konumuna düşmüştür. Bundan dolayı işgücünün dışında kalmakta ve ekonomi yeterli istihdam yaratamamaktadır. Ekonomide işgücünün yapısına uygun istihdam sağlayacak yatırım yapılmamaktadır. Kadınların ücretli olarak çalışmalarının alternatif maliyeti aile ve toplum açısından yüksektir. İşler “kadın işi” ve “erkek işi” olarak kısmen ayrıştırılmaktadır. Çocuk bakımı ve yetiştirilmesi, yaşlıların bakımı toplumun geleceği açısından son derece önemli olmakla birlikte bu alanda yeterli kamusal hizmet verilmemektedir. Kadının ücretli olarak çalışması durumunda ailenin elde edeceği gelir ev işleri diye bilinen işlerin maliyetini karşılayamamaktadır. (Bozkaya, 2013:76-78)

Kentsel bölgelerde yaşayan kadınlar için evde 5 yaşından küçük çocuk veya çocukların, 65 yaşından büyük bireylerin ve/veya evde engelli bireyin bulunması işgücüne katılım olasılığını düşürmektedir. Marjinal etkilerin büyüklüğü ise özellikle evde 5 yaşından küçük çocukların bulunmasının kadınların işgücüne katılımı önündeki en önemli engel olduğunu göstermektedir. Bu sonuç özellikle kreş ve çocuk bakım imkânlarının işgücüne katılım için ne kadar önemli bir rol oynadığını göstermektedir. (Kılıç, Öztürk, 2014:125-126).

Yapılan bir araştırmanın önemli bulgularından biri de, çocukların yaşının değil hanedeki çocuk sayısının evli kadınları hane dışında çalışmaktan alıkoyduğudur. Gerek okul öncesi (0-6 yas) çağda çocukların varlığı gerekse okul çağına gelmiş çocukların varlığı evli kadınların katılım olasılığını düşürmemekte tersine arttırmaktadır. Ancak, hanedeki çocuk sayısı arttıkça kadınların piyasa dışında kalma ihtimalleri artmaktadır. Bu durum birden fazla çocuk için kreş veya çocuk bakımı hizmetini satın alma ihtimalinin yansıması, çocuk sayısı arttıkça annelik yükümlülüğünün artması ile de ilgili sayılabilir. Hane halkının gelir düzeyinin artması durumunda da kadınlar katılmama konusunda daha istekli davranmaktadırlar. Hane halkının yıllık kullanılabilir gelirinin artması, oturulan evin mülkiyetine sahip olma ve kocanın eğitim seviyesinin artıyor oluşu kadınların katılım ihtimalini düşürmektedir. Kadınlar finansal gerekçeler onları zorlamadıkça işgücünde yer almamaktadırlar (Yıldırım, Doğrul, 2008:259).

3.3 Medeni Durum

Türkiye’de evlilik neredeyse genel bir durumdur, bu da evli kadınların işgücü piyasasına katılımını daha da önemli kılmakta ve evli kadınların katılımında zaman içerisinde gerçekleşen değişimlerin izlenmesini gerektirmektedir. TNSA, kadınların yaklaşık yüzde 98’inin 49 yaşına kadar evlendiğini göstermektedir. Bunun aksine boşanma ise alışılmadık bir olaydır, boşanma oranının 15-49 yaş arası kadınlarda yüzde 1’den az olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca evlilik erken yaşlarda gerçekleşmektedir, 15-49 yaş arası kadınların ilk evlilikte ortalama yaşı 20,7’dir. 2006 yılında evli kadınların katılım oranı yüzde 23,1 düzeyindeyken, bekâr ve boşanmış kadınlar için sırasıyla yüzde 34,3 ve yüzde 42,1 ile önemli ölçüde daha yüksek oranlar gözlemlenmiştir. Evli kadınların bekâr emsallerine göre işgücüne daha az katılmaları ise, yaş etkisine ilaveten, işgücü piyasasına katılımlarını azaltan bir ‘evlilik etkisinin’ mevcut olduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle, evli kadınların düşük katılım oranlarının ardındaki nedenlerin anlaşılması önem taşımaktadır. Akla gelen potansiyel

nedenler arasında kadının rolünü annelik olarak gören toplumsal normlar, düşük maliyetli çocuk bakım olanaklarının yokluğu, çocuk bakımı konusunda enformal düzenlemelerin ağırlığı ve kadınların yaşamlarını özel alanlara sınırlayan erkek egemen zihniyet yer almaktadır (Dayıoğlu, Kırdar, 2010:32-36; Kılıç, Öztürk, 2014:121).

Yapılan ekonometrik analizin sonuçlarına göre Türkiye’de kadınlar yaşları arttıkça önce işgücü piyasasına girmekte, sonra evlilik, çocuk ve yaşlı bakımı gibi ev içi sorumluluklarının artmasına paralel olarak işgücü piyasasından çıkmaktadır. Diğer bütün faktörleri aynı olan iki kadından evli olanın işgücüne katılma ihtimali evli olmayandan (hiç evlenmemiş ya da boşanmış) daha düşüktür (Uysal, 2013). Bekâr kadınların işgücüne katılma tercihini etkileyen faktörler; hane halkı büyüklüğü, hanenin oturduğu yer, kadının eğitim durumu, çalışan kişi sayısı, bağımlılık oranı, hane halkı harcaması, hane halkı geliri, oturulan konutun mülkiyeti ve kadının yaşıdır (Kızılgöl, 2012:94).

Analiz sonuçları Türkiye genelinde evli ve bekâr kadınlar açısından değerlendirildiğinde, işgücüne katılımda, eğitim durumunun en önemli faktör olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe, evli ve bekâr kadınların işgücüne katılma olasılıkları artmaktadır (Kızılgöl, 2012: 100).

3.4 Doğurganlık

Kadınların doğurganlık davranışı da işgücüne katılım kararları açısından son derece önemlidir (Dayıoğlu, Kırdar,2010:5). Türkiye’nin İBBS-2 düzeyindeki 26 bölge verisi kullanarak yapılan en küçük kareler (EKK) yöntemine dayanan çoklu doğrusal regresyon analizinde 2010 yılında eğitimin ve doğurganlık oranının kadınların işgücüne katılımı üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur (Er, 2013:41)

Kentsel alanlarda, çocuklu kadınların 40 yaşına kadar işgücüne katılmaları çok daha az olasıdır. Kırsal alanlarda da annelerin işgücüne katılımı daha az olasıdır. Kadınların işgücüne katılımı ile çocuklar arasında olumsuz bir bağlantı olduğu, Türkiye’deki doğurganlık oranlarının düşmekte olduğu ve Türkiye’deki sonraki kadın kuşaklarının daha düşük bir çocuk sahibi olma eğilimine sahip oldukları yolundaki bulgular, doğurganlık davranışında meydana gelen değişimler nedeniyle Türkiye’de kadınların işgücüne katılımının yakın gelecekte artmasının olası olduğu anlamına gelmektedir (Dayıoğlu, Kırdar, 2010:38).

3.5 Tarım

Türkiye genelinde erkekler daha çok tarım dışı sektörlerde yoğunlaşmış durumdadır. Tarım sektöründe çalışan kadınların oranı erkeklerden çok daha fazladır. Öte yandan tarım sektöründe kadın çalışan yoğunluğu azalan bir eğilim izlemektedir. Ancak bu durumu, kadın istihdamının tarım sektöründen tarım dışı sektörlerle yöneldiği şeklinde yorumlamak mümkün görünmemektedir. Bu durum Türkiye genelinde tarım sektörünün azalan önemiyle ve kırdan kente göçle örtüşmektedir. Kırdan işgücüne dâhil olan kadınların kentte de işgücüne dâhil olup olmadığı sorusu ise istatistiklerin yetersizliği nedeniyle cevapsızdır (Kılıç, Öztürk, 2014:114).

Tarım sektöründe kadın istihdam oranının yüksek orta gelir ve yüksek gelir ekonomilerine göre oldukça yüksek olması, sektörel bazda kadınlara yönelik özel istihdam stratejilerinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Kadınların işgücüne katılma oranında yüksek gelirli ekonomilere göre düşük bir profilin olması ve kadın istihdamının yoğun olduğu tarım sektöründe kayıt dışı istihdamın yüksek olması, işgücü piyasasının yapısal sorunlarının birbirini destekleyerek büyüdüklerini ortaya koymaktadır (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:11).

Tarım, Türkiye’deki kadın çalışanlar arasında önemli bir ağırlığa sahiptir. Azalmakla birlikte, Türkiye’deki kadınların önemli bir bölümü, neredeyse yüzde 60’ı, halen tarım sektöründe çalışmaktadır. Bu durum, tarımsal faaliyetlerdeki değişimlerin, kadınların işgücüne katılım eğilimleri üzerinde güçlü bir etkide bulunacağı anlamına gelmektedir. Türkiye’deki tarım sektörüne küçük ölçekli aile işletmeleri hâkim olduğundan, kırsal alanlardaki kadın işgücünün büyük bir çoğunluğu ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Aslına bakılırsa, tarımın kadın istihdamında sahip olduğu önemli payın bir sonucu olarak, Türkiye’deki çalışan tüm kadınların yaklaşık yüzde 40’ı ücretsiz aile işçileridir (Dayıoğlu, Kırdar:2010:2).

Türkiye’de kadınların işgücüne katılımının incelenmesinden elde edilen diğer bir önemli bulgu ise, kırsal alanlardaki azalan işgücü katılım oranlarıdır. Kendi hesabına tarımla uğraşanlardaki azalma, birçok kadın için kolayca erişilebilecek bir iş kaynağının kaybı anlamına gelmektedir. İç ticaret haddindeki yukarıda belirtilen kötüleşme, bu azalmayı da kısmen açıklayabilir. Ayrıca, belirli yerlerin kentsel alan olarak yeniden sınıflandırılması da tarımın azalan payını açıklayabilir. (Dayıoğlu, Kırdar,2010:5-6).

Tarım sektöründeki düşüş, göç yoluyla kentsel alanlardaki katılım oranlarını da etkileyebilir. Kentsel alanlarda göç etmiş kadınları yüzde 29,6’sı işgücünde yer alırken, göç etmeyenler arasında bu oran yüzde 27,0’dır. Köy kökenli göç eden kadınlar incelendiğinde, bu kadınların işgücüne katılım oranlarının yüzde 23,6 ile daha düşük olduğu görülmektedir (Dayıoğlu, Kırdar, 2010.38-39).

3.6 Bölgesel Farklılıklar

“Bölgesel farklılıklar Türkiye’de hissedilir derecede derindir. Gerek eğitim, ilk evlilik yaşı, doğurganlık gibi veriyle ölçülebilir gerek kadına bakış, etnik köken, dini eğilimler gibi elimizdeki veriyle ölçülmesi mümkün olmayan çeşitli eksenlerde bölgelerin farklılaştığı bilinmektedir. Ekonometrik analiz, kullanılan tüm değişkenler açısından bölgesel farklılıkları kontrol etmektedir. Bütün bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda bile kadın işgücüne katılım oranları arasında bölgesel farklılıkların istatistiksel olarak anlamlı olması bölgeler arasında açıklayamadığımız farklılıklar olduğuna işaret etmektedir. Tekrar etmek gerekirse bölgeler arasında yaş, eğitim, hane kompozisyonu, gelir gibi farklılıkların etkileri kontrol edildiğinde bile “artık” farklılıklar kalmaktadır. Bu “artık”ların kısmen bölgesel işgücü piyasası farklılıkları kısmen de sosyokültürel farklılıklar olduğu aşikârdır. Kadın işgücüne katılımı üzerine yapılan çalışmaların çoğu bölgeler arasındaki bu “artık” farklılıklara değinmemektedir. Bu konunun daha çok araştırılması gerekmektedir” (Uysal, 2013).

TRC2 bölgesindeki kadın istihdamı sorunları ve çözüm önerilerini ele aldığımız bu çalışma, bölgede yaşayan kadınlarımızın toplumsal durumlarının ülkemizin geri kalan bölgelerindeki hemcinslerine kıyasla geri düzeyde olmasının, bölgenin kronikleşmiş sosyo-ekonomik sorunlarının arka planında azımsanmayacak bir rolü olduğunu, bölge kadınının sosyal statüsünün geriliğinin yol açtığı sorunların çözülememesinin kısır döngüyü beraberinde getirdiğini ve çözüm için alınmaya çalışılan tedbirleri etkisizleştirdiği sonucunu ortaya koymaktadır (Doğan, Kaya, 2014:105).

3.7 Toplumsal Cinsiyet

Kadın istihdamının erkek istihdamından oldukça düşük olduğu bir gerçektir. Bunun nedenlerine ilişkin açıklamaların birçoğu cinsiyet farklılığı temelli olup, en temel belirleyicilerden biri de kültür ve toplumsal cinsiyet rolleridir.

"Toplumsal cinsiyet eşitliği politikalarının kuramsal altyapısında, 'cinsiyet' (sex) ile 'toplumsal cinsiyet' (gender) arasındaki ayrım kullanılmaktadır. 'Cinsiyet' kavramı, kadınlar ile erkekler arasındaki evrensel biyolojik farklılıklara atıfta bulunurken 'Toplumsal Cinsiyet' kavramı, kadınlarla erkekler arasındaki toplumsal ilişkileri belirli bir bağlama göre tanımlamakta, erkeklerle kadınlar ve erkek çocuklarıyla kız çocukları arasındaki ilişkiye ve bu ilişkinin sosyal olarak nasıl kurulduğuna değinmektedir. Bu nedenle toplumsal cinsiyetin getirdiği roller dinamiktir ve içeriği zamana ve yere göre değişmektedir. Toplumsal cinsiyet ilişkileri, hayatın birçok alanında erkeklerin daha baskın olduğu, kadınların genellikle ikinci plana itildiği eşit olmayan güç ilişkisi içermektedir. Erkekler ve erkeklere atfedilen işlevlere ve görevlere verilen değer, birçok açıdan kadınlara ve kadınlara atfedilen işlevlere ve görevlere verilen değerden daha büyüktür. Toplumun tarihsel olarak erkek yönelimli bu yaklaşımla şekillenmiş olduğu gün geçtikçe daha çok kabul edilen bir gerçektir, erkek normu, toplumun bütünü için genel bir norm olarak kabul edilmekte ve bu da politika ve yapılar yansıtmaktadır. Böylece, politikalar ve yapılar genellikle erkek üzerinden şekillenmekte istemeden de olsa toplumsal cinsiyet eşitsizliğine sebep olmaktadır" (Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı, 2008:15).

Toplumsal cinsiyet temelli iş bölümü ve bunun sonucu kadınların ücret karşılığı olmayan işler yapmaları, onları ekonomik ve sosyal olarak güvensizliğe iter ve hem 'kronik' yoksulluğa hem de kişisel, sosyal ve ekonomik krizlerden doğan 'geçici süreli' yoksulluğa karşı korumasız bırakır. Yapısal ekonomik politikaların uygulandığı ve makroekonomik krizlerin yaşandığı durumlarda ise kadınlar, ücretli ve ücret karşılığı olmayan emeklerini artırarak ve erkeklere kıyasla daha fazla çalışarak hanenin ayakta kalması için uğraşırlar. (Ecevit, 2003:86).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ataerkil engellerle karşılaşan kadınlar mesleki eğitim bakımından da geri de kalmaktadır. Böylece kadın işgücünün niteliğin erkek işgücünden daha düşük olmaktadır. Beraberinde doğum, çocuk bakımı kadının iş yaşantısını kesintiye uğratmaktadır.

4 Türkiye’de Kadın İstihdamının Önündeki Engelleri Aşamaya Yönelik Öneriler

Son dönemde kadın istihdamı sorununa verilen önem ve bu öneme bağlı olarak, gerek akademik çalışmalar, gerek uluslararası kurum ve kuruluşların bu konudaki raporları özellikle de yapılan kamu araştırmaları ve raporları oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu kurum ve kuruluşların kadın istihdamına yönelik yapmış oldukları araştırmalar kadın istihdamı sorununu pek çok boyutuyla ortaya koymaktadır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda da kadın istihdamının artırılması için çeşitli öneriler sunulmaktadır. Bizim yapmış olduğumuz bu proje de benzer amacı gütmektedir. Yerelde yani Sivas’taki kadın istihdamı sorunun araştırılmasını ve elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda da Sivas’ta kadın istihdamını aşmaya yönelik önerileri de bulunmayı amaçlanmaktadır. Yapmış olduğumuz bu projenin veri sonuç ve önerilerine geçmeden önce Türkiye genelindeki önerilere bakmakta fayda vardır.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun 2014 Raporu’nda kadın istihdamı ile ilgili olarak Politika ve Tedbirler başlığı altında şu hususlara dikkat çekilmiştir:

1. Çocuk bakım hizmeti sağlayan işyerlerine teşvik verilecek ve çocuğu olan ailelere bakım yardımı verilmesi uygulamalarına geçilecektir. Ailelere gelir durumları ve çocuk sayısına göre çocuk bakım kuponu verilmesi de alternatif olarak değerlendirilecektir.
2. İşverenlerin çocuk bakım hizmetlerine ilişkin harcamalarına vergi muafiyeti getirilecektir.
3. Ev hizmetlerinde çalışan kadınların kayıtlı çalışmaya geçmeleri ve sosyal güvenlik sistemine dâhil olmaları özendirilecektir.
4. İŞKUR bünyesinde kadınlar için özel birimler oluşturulacaktır.
5. Mevzuatta işgücü piyasasında toplumsal cinsiyet eşitliğini gözetken ve işyerinde cinsel tacizi önlemeye yönelik düzenlemeler AB normları ile uyumlaştırılacak, bu alandaki yaptırımlar etkinleştirilecek ve bilinçlendirme konusunda faaliyetler yürütülecektir.
6. Kadınların işgücüne katılımının ve istihdamının önündeki kültürel engellerin azaltılması amacıyla, toplumun ilgili kesimlerine yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılacaktır.
7. Kırdan kente göçle birlikte yaşanan işgücünden çekilmelerin azaltılması için uyum programları ve sosyal güçlendirme eğitimleri geliştirilecektir.
8. İl İstihdam ve Mesleki Eğitim Kurullarına kadınların istihdamı ve eğitimi konusunda faaliyet gösteren STK temsilcilerinin katılımı sağlanacak, iller bazında yapılacak işgücü piyasası analizlerinden hareketle kadın istihdamı için ön plana çıkan sektörlere yönelik işgücü yetiştirme kurslarına öncelik verilecektir.
9. Kadın konukevlerindeki şiddet mağduru kadınlar, hükümlülük süresi bir yıldan az olan cezaevindeki kadınlar ile kocası ölmüş veya boşanmış kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarının sağlanması amacıyla gerçekleştirilecek projelere öncelik tanınacaktır.

10. Mevzuatta kadının çalışmamasını ödüllendiren (evlendikten sonra bir yıl içinde işten ayrılması durumunda kıdem tazminatı alınması, emeklilik yaşı, ebeveyninden bağlanan emekli maaşı ve çeyiz parası vb.) düzenlemeler gözden geçirilecektir.

11. Kadın işgücünü göreceli olarak daha maliyetli kılan düzenlemeler gözden geçirilecektir (Analık izinlerinin firmalar açısından kadın çalışanları görece daha maliyetli kılması sebebiyle, benzer izinler babalara da tanınacaktır).

12. Kadınların istihdamını teşvik etmeye yönelik SGK işveren prim indirimleri, yeniden düzenlenecektir.

Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu’nun 2014 Raporu’nun Türkiye’de kadın istihdamının artmasına yönelik çözüm önerilerinde;

- Karar alma mekanizmalarında ve özellikle kaymakamlık gibi mesleklerde kanun önünde bir engel bulunmamasına karşın “cam tavan” olarak ifade edilen sorun sebebiyle kadınlar, bu alanda tercih edilmemektedir. Bu sebeple söz konusu alanlarda kadınlara yönelik pozitif ayrımcı önlemler geliştirilmeli, kaymakam adayları arasında daha fazla kadına yer verilmelidir.
- 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun “İhtisas Komisyonları”nı düzenleyen 24’üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kurulması zorunlu komisyonlara “Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu” ifadesinin eklenmesi, ayrıca il ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 50.000’in üzerinde olan belediyelerde bu komisyonların kurulması zorunlu olmalıdır.
- Ayrıca 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun “İhtisas Komisyonları”nı düzenleyen 15’inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan kurulması zorunlu komisyonlara “Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu” ifadesinin eklenerek bu komisyonların kurulması zorunlu hâle getirilmelidir.
- Nüfusu 50.000 altında olan belediyelerde de Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonlarının kurulması sağlanmalıdır.
- Temizlik, yemek yapma gibi ev işleri ile çocuk ve yaşlı bakımı gibi işlerin sadece kadınların sorumluluğunda olan işler olarak algılanmasının engellenmesi için spot filmler çekilmeli, ilköğretim çağından başlayarak bu yönde eğitimler verilmelidir.
- Yeni Anayasa hazırlama çalışmalarında, kadınların hiçbir şekilde dezavantajlı gruplar arasında yer almaması sağlanmalı, kadın olmanın bir dezavantaj olarak algılanmasının önüne geçilmelidir.
- Başta kamu olmak üzere, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında çalışanların cinsiyete dayalı ayrımcılık ve eşitlik politikaları gibi konularda farkındalıklarını arttıran programlar uygulanmalıdır.
- İşe alma kriterleri ve terfi uygulamalarının toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısıyla gözden geçirilmesi konusunda farkındalık geliştirilmelidir.
- Sosyal yardım politikalarının belirlenmesinde toplumsal cinsiyet ayrımının yarattığı geleneksel iş bölümü modellerini destekleyen uygulamalardan kaçınılmalıdır.

- İşyerinde psikolojik taciz (mobbing) ve cinsel taciz konusunda toplumdaki bilinç artırılmalı, bu konuda çıkan 2011/2 sayılı Başbakanlık Genelgesi'nde yer alan hükümler konusunda farkındalık artırılmalıdır.
- Tarımda çalışan kadınların sigorta kapsamı altına alınması için prim ödemelerinde devlet desteğinin sağlanmalı, Tarım İş Kanunu toplumsal cinsiyet eşitliği gözetilerek çıkarılmalı, kadınlar prim teşviklerinden yararlanmak için cesaretlendirilmeli ve bölgesel farklılıklar dikkate alınmalıdır (Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun Raporu, 2013:173)

“Türkiye'nin kadın-erkek eşitliği açısından bir tarihsel dönüm noktası yaşaması yakın zamanda ihtimal dâhilinde olmadığına göre bu bağlamda getirilecek tavsiyeler iki başlık altında özetlenebilir. İlk olarak dar anlamda pozitif ayrımcılık seçenekleri ve bunların gereklilik ve meşruluğu hakkında her düzeyde toplumsal farkındalığın sağlanması gelmektedir. Bu da pozitif ayrımcılık ve eşitlik hakkında bütünlükçü, doğru ve objektif bir halk eğitiminin gerekliliğine işaret etmektedir. İkinci olarak ise, sosyal devlet ile en radikal pozitif ayrımcılık skalasında toplumsal açıdan sürdürülebilirliği en makul olan tercihlili alım ile belirli kurumlarda kadın sayılarının artırılmasına yönelik kararlı politika yönelimleri düşünülmelidir” (Akbaş, Şen, :188).

Bu nedenle çocuk bakımı alanında devlet-işveren ve ebeveyn üçlüsü arasında daha eşitlikçi bir paylaşım sağlayacak düzenlemelere ihtiyaç vardır. Öncelikle devlet kamusal çocuk bakımı hizmetlerini yaygınlaştırmalı ve herkese açık ve bedava hale getirmelidir. Daha sonra ev içi cinsiyetçi rollerde dönüşüm yaratacak ebeveyn izinleri yasallaşmalı ve erkeklerin çocuk ve bağımlı bakımında aktif rol almasını sağlayan düzenlemeler yapılmalıdır. (Dedeoğlu, 2009:53)

Diğer taraftan, okulların açılma ve kapanma saatlerinin çalışma saatleri ile uyumsuzluğu birçok kadının sıkıntı yaşamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla çalışma ve kreşlerin açılış kapanış saatlerinin birbiri ile uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca okul sonrası olanaklar da artırılmalı, yaygınlaştırılmalı ve ücretsiz sunulmalıdır. (Soyseçkin, 2015:263)

Kadın istihdamını artırmaya yönelik politikaların sadece niceliksel bir artışa hizmet etmekle sınırlı kalmayıp kadının toplumsal statüsünü güçlendirmeye yönelik işlevler de üstlenmesi, kadın istihdamında istikrarlı ve nitelikli bir ilerleme sağlanabilmesi bakımından önem taşımaktadır (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:36).

Hedefler arasında, Kadınların işgücüne katılma oranı 2023 yılına kadar % 41 düzeyine çıkarılacaktır (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:41). Kadınların işgücüne katılma oranı ve istihdamı artırılacak, kayıt dışı istihdam ile mücadele edilecektir. (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:95). Tarımsal amaçlı üretici örgütlerinin (kooperatif, birlik vb.) sayısal çoğunluğuna rağmen kadın ortak sayısı yok denecek kadar azdır. Kadınların bu üretici örgütlerine (kooperatif, birlik vb.) ortak olmasının teşvik edilmesi kadın işgücünün kayıt altına alınması ve kadınların ekonomik hayattaki rolünün pekiştirilmesi sağlanacaktır. (Ulusal İstihdam Stratejisi, 2017:112).

Avrupa Parlamentosu, 22 Mayıs 2012 tarihli Türkiye’de Kadın 2020 Perspektifi Raporunun Türk Hükümetinden beklentileri şöyledir:

1. AB'nin 2020 Stratejisi perspektifinde öngörülen hedeflerin oldukça altında olan Türk işgücüne çok düşük kadın katılımının altını çiziyor ve Türk hükümetinin kadınların daha fazla katılımını sağlamak için ulusal eylem planı oluşturmalıdır.
2. İşsiz kadınları işe almak için bütçesinden daha fazla fon ayırmalıdır.
3. Daha iyi çalışma koşullarını, eşit işe eşit ödeme, hayat boyu öğrenmeyi, esnek çalışma takvimlerini ve aile hayatı arasında adil bir dengeyi sağlamak için önlemleri teşvik ederek, kadınların işgücü piyasasına aktif katılımını teşvik etmelidir.
4. İşgücü piyasasına erişim açısından eşit fırsatlar sağlamak amacıyla, işsiz beyaz yakalı kadınlar ve kadın girişimciler için özel eğitim kursları, finansman ve teknik yardım sağlanmalıdır.
5. Türk hükümetini, kadınların istihdamını arttırmak için yaşlılar ve engelliler için uygun fiyatlı ve yaygın erişilebilir çocuk bakımı ve bakım tesisleri kurmak üzere fon tahsis etmelidir.

Kadın istihdamı sorunun nedenleri toplumumuzun tarihsel, kültürel ve ekonomik koşullarında yatmaktadır. Yapılan araştırma raporlarının çözüm önerilerinin hayata geçirilmesi her ne kadar uzun soluklu ve sancılı sosyolojik bir süreci gerektirse de bu konudaki bilinç düzeyinin artırılması ve devlet politikalarının uygulanmaya bir an evvel konulması ile bu süreç kısılacaktır.

5 Sivas'ta Kadın İstihdamı

Bu bölümde Oran Kalkınma Ajansı'nın sunmuş olduğu verilerle Türkiye İstatistik Kurumu'ndan alınmış olan veriler dikkate alınarak Sivas şehri çeşitli kategorilerle değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bir şehir için en önemli gösterge olan şehrin nüfus yapısı ve nüfus yapısının birincil uzantılarından olan göç olgusu, Sivas'ta eğitim konusunun durumu, ailenin önemli bir bileşeni olan evlilik ve boşanma oranları özellikle cinsiyete göre bu oranın nasıl şekillendiği, Sivas'ta eğitim düzeyinin ve toplumsal cinsiyet algılarının da üzerinde büyük etkisi olduğu düşünülen işsizlik ve istihdam sorunu ve son olarak Sivas'ta İş-kurun önemi ve Sivas'taki işsizlik sorunu üzerinde ne denli etkili olduğu gibi konulara yer verilmiştir.

5.1 Sivas'ta Nüfus ve Göç

Nüfusun 439.564 kişisi il ve ilçe merkezlerinde yaşarken, 184 260 kişisi belde ve köylerde yaşamaktadır. Şehirde yaşayanların oranı %70, köyde yaşayanların oranı ise %30 'dur. İlin 17 ilçesi, 24 belediyesi ve 1235 köyü bulunmaktadır. Yine aynı sonuçlara göre, il merkezi nüfusu 315 107, ilinnüfus yoğunluğu ise km² başına 22 'dir. Nüfus bakımından en büyük ilçeleri sırasıyla Merkez, Yıldızeli ve Şarkışla'dır. Nüfus bakımından en küçük ilçesi Doğanşar'dır. İl nüfusunun önemli bir kısmı köylerde yaşamakta ve geçimini de tarım ve hayvancılıktan sağlamaktadır. Bunun dışında en büyük geçim kaynağı işçilik ve tüccarlıktır. Tarım ve hayvancılıktan istenilen gelirin elde edilmemesi nedeniyle halkın büyük bir bölümü geçimini il dışında aramakta, bu nedenle yurt içine ve dışına büyük göç olmaktadır. Sivas'ta göç hareketlerinin yoğun olması yıllara göre nüfusun dönem dönem dalgalanmasına yol açmaktadır.

1965 yılında %76 oranında kırsal nüfusa sahip olan Sivas, hızla kırsal kesimden kaybettiği nüfus sebebiyle oranı %28'e düşmüştür. 2014 yılına gelindiğinde kentsel nüfusun oranı %72'ye yükselmiş, kırsal nüfus %28'e düşmüştür. Düşüş eğilimi devam etmektedir. 2010-2014 yıllarında alınan göçte bir artış bulunmakta, bu artışta en büyük etkenin 65 üzeri yaştakilerin sayısındaki artışın büyük paya sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca kadın sayısındaki artış da dikkati çekmektedir. Alınan göçte olduğu gibi verilen göçte de belirgin bir artış bulunmaktadır. Bu artış 15-64 yaş aralığında bulunan çalışma çağındaki nüfustan kaynaklanmakta olup, kadın ve erkek sayısında belirgin bir farklılık bulunmamaktadır (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014: 19-20-27). 65 yaş altı göç istatistiğinin yoğun olması esasen Sivas'taki istihdam edilebilme olanaklarının düzeyini de düşündürmektedir. Çünkü 15-65 yaş arası kitlenin büyük bir yüzdesini çalışan kesim oluşturmaktadır. Verilerden görüldüğü kadarıyla bu kesimin Sivas'ta istihdam sorunu yaşamaması başka illere göç etmeyi zorunlu kılan nedenlerden birisidir. Buradan hareketle denilebilir ki bir kentteki iş olanakları o kentin nüfus ve göç hareketleri üzerindeki en büyük etkidir.

Türkiye'de iç göçün temel özellikleri ekonomik temelli ve kırsaldan kente olmalarıdır. Sivas Türkiye'de en çok göç veren illerin başında gelmektedir. Sivas'tan yapılan göçlerin kaynağını başlangıçtan beri kırsal alanlar oluşturmaktadır. Kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin getirisindeki düşüşler, kırsaldan göçün en önemli sebeplerindendir. Köylerdeki itici faktörler ve sanayileşme süreci, kentlerdeki sosyo-ekonomik canlanmalar köyden kente göçü hızlandırmıştır. Tarım üretimindeki verim kaybı, üretimin doğal olaylara bağlı olması, ekilebilir arazilerin zaman içerisinde miras yoluyla küçülmesi gibi sebepler tarımdan kaçışı hızlandırmıştır. Tarımdaki bu sorunların çözümüne ilişkin devlet destekleme yoluna gitmiş

ancak verilen desteklerin daha çok üretim yapan gerçek çiftçilerden ziyade arazi sahiplerine verilmesi sebebiyle destekler tam olarak yerine ulaşmamıştır. Sivas kırsalında üretim yapılan arazilerin büyük çoğunluğu belli bir süre için kiralanan araziler üzerinde yapılmaktadır (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014: 28). Geçmişe oranla kırsal nüfusta meydana gelen bu değişimler kent nüfusunun artışına zemin hazırlamaktadır. Bu noktada en fazla ekonomik temelde değerlendirilebilecek göç olgusunun dolaylı olarak başka unsurlardan da etkilendiğini belirtmek gerekir.

Kırsalda sosyal altyapı imkânlarının kısıtlı olması göçün önemli bir diğer sebebidir. Eğitim, sağlık gibi ihtiyaçlara ulaşmadan yaşanan sorunlar, kırsalda refah artışı ve modern iletişim yollarının kullanılması sonucu daha geniş imkânlara ulaşma isteği ve kırsalda bir takım sosyal dengelerin bozulması kırsaldan göçü hızlandırmaktadır. Sivas'taki göçün ikinci boyutu olan şehir merkezinde diğer illere yapılan göçün de 2 temel sebebi bulunmaktadır.

a-) İlk olarak Sivas'ın önemli bir yatırım altyapısı ve dolayısıyla istihdam sorunu bulunmaktadır. Şehirdeki özel teşebbüslerin sermaye eksikliği sebebiyle yatırım imkânlarının kısıtlı olması işsizlik sorununu ortaya çıkartmaktadır. Kırsal kesimden iş bulma ümidiyle şehre gelen nüfus umduğunu şehirde de bulamadığı için büyük şehirlere göç etmektedir. Sivas'ta göç edenlerin büyük kısmı çalışma çağındaki nüfustandır.

b-) Sivas ilinde sosyal altyapı yetersiz kalmıştır. Özellikle refah düzeyi arttıkça insanlar eğitim, sağlık, sosyal imkânlar gibi ihtiyaçların karşılanması için büyükşehirlere göç edilmektedir. (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014: 29). Özellikle son yıllarda büyük şehirlere yapılan yatırımlar ve bunun sonucunda büyük şehirlerde yaşayan vatandaşların erişebildiği olanaklar küçük şehirlerde yaşayan vatandaşlar için bu olanaklardan mahrum kalmayı gündeme getirmektedir. Şehrin sunduğu imkânlar ne denli yüksek boyuttaysa o şehrin eğitim, sağlık ve çok çeşitli sosyal imkânları gittikçe üst düzeye varmaktadır.

Kente göç etmek kadın açısından olumlu bir durum olup kırdaki iş yükünden kurtulmaktadır. Kırdan kente göçte kadının eğitiminin biraz daha yükseldiği görülmektedir. Kadının cebine gelir girmesi kızının eğitimine yansımaktadır. Gündelikçi kadınlarla yapılan bir araştırmada "Neden çalışıyorsunuz?" sorusuna büyük çoğunluğunun kızının eğitimi için cevabını verdiği görülmüştür. Kadının kendi benliğini bulması açısından kırdan kente göç çok önemli bir hareketliliklerdir. Bir de kente gelen kadın kırdaki sosyal kontrolden uzaklaşmış olduğundan daha çok eve kapanmakta ve kısıtlanmış bir sosyal çevrede yaşamaktadır. Bir başka husus da yoksullukla mücadelenin kadının üzerine kalması konusudur. Yoksulluğun tüm sorumluluğu kadına bırakılmaktadır. Kocasından eşine sabah evden çıkarken 10 lira 20 lira bırakılmakta ve bu parayla evi döndürmesi beklenmektedir (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016: 61). Toplumsal cinsiyet açısından da çok önemli veriler sunan bu durum üzerine düşünülmeli ve şehirlerin sosyoekonomik yapılarına dair analizler sunmaktadır. Gündelik hayat pratikleri açısından bakıldığında ev hanımı olan kadınların gerek sosyal gerekse ekonomik anlamda zorluklarla karşılaştıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra çalışan kadınlar sosyal hayata dâhil olma konusunda bir avantaj yaşıyor olsalar da geleneksel ve modern kimlikler arasında gel gitler yaşadıkları da anlaşılabilir.

5.2 Sivas'ta Eğitim

Okul öncesi eğitim ve ortaöğretimde okullaşma oranının istenilen düzeyde olmayışı, ilköğretimde ikili öğretim ve birleştirilmiş sınıf uygulamasının devam etmesi, taşınmalı sistemden kaynaklanan sorunlar, teknoloji kullanım düzeyinin ve insan kaynaklarının yetersiz kalması, yükseköğretimde öğrenci yurtlarının yetersizliği eğitimde en önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Çeşitli fakülte, enstitü ve meslek yüksekokulları ile Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas ili için önemli bir potansiyeldir. (Seçilmiş Göstergelerle Sivas, 2013: 12). Her yıl üniversiteye gelen öğrenci sayısındaki yoğunluk da bu potansiyelin göstergelerindendir.

Sivas ili özelinde değerlendirildiğinde il genelinde okuryazarlık oranı 2012 yılında %93,5 iken 2013 yılında bu oran %93,7'ye yükselmiştir. Bu oran, hem Bölge hem de Türkiye okuryazarlık oranından düşüktür. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınlamış olduğu Milli Eğitim İstatistiklerinde okul öncesi eğitim 3-5, 4-5 ve 5 yaşları için incelenmektedir. Bu yaşlarda okullaşma oranları Sivas ilinde Türkiye genel ortalamasının altındadır (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014: 38). Bu tabloya bakılarak Sivas'ta genel anlamda eğitimin zayıf olduğu anlaşılabılır. Bunun nedenleri pek çok unsura dayandırılrsa da altının çizilmesi gereken önemli noktalar vardır.

Sivas'ta nüfus ve göç konusunda da söylendiği üzere Sivas göç almaktan çok göç veren bir şehirdir. Yani Sivas'ta ikamet eden vatandaşların şehrin sunduğu sosyal imkânların kısıtlılığı sebebiyle büyük şehirlere göç etme tercihleri yüksek orandadır. Bu da kentteki eğitim düzeyini doğrudan etkilemektedir. Aslında bu durum iki yönlü bir süreçtir. Eğitim olanaklarının yeterli olmayışı başka illere göçün oranını artırırken diğer taraftan başka illere olan göç eğitim düzeyinin gittikçe zayıflamasına sebebiyet vermektedir. Özellikle ilköğretim, ortaokul ve lise kademelerinde yeterli sayıda öğrencinin olmayışı okullaşma oranının da düşmesine neden olmakta ve bu durum da eğitimin niteliğini düşürmektedir.

5.3 Sivas'ta Evlilik

Sivas'ta ortalama evlenme yaşı, Türkiye ve bölge genelinde olduğu gibi 2010 yılına göre 2014 yılında kadınlarda ve erkeklerde az da olsa artmıştır. Karşılıklı yaş grubuna göre evlenenler için 2014 yılı TÜİK verileri incelendiğinde, toplam evlilikler içerisinde, %24,88'lik bir orana karşılık gelen 1190 gelinin erken evlilik sayılabilecek 16-19 yaş aralığında evlendiği görülmüştür (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014: 67).

2009-2013 yılları Sivas'ta yaş gruplarına göre evlenme sayılarına bakıldığında, erkeklerin en fazla 25-29, kadınların ise en fazla 20-24 yaş grubunda evlendiği görülmektedir. 2013 yılında boşanmalar Türkiye'de erkekler ve kadınlarda 30-34 yaş grubunda yoğunlaşmıştır. Sivas'ta ise erkeklerde 30-34 yaş arası, kadınlarda 20-24 yaş gruplarında yoğunlaşmıştır. 2013 yılında boşanmalar Türkiye'de erkekler ve kadınlarda 30-34 yaş grubunda yoğunlaşmıştır. Sivas'ta ise erkeklerde 30-34 yaş arası, kadınlarda 20-24 yaş gruplarında yoğunlaşmıştır. 2013 yılında Türkiye'de ve Sivas'ta en fazla boşanma evliliğin 16. yılından sonra görülmektedir. (Seçilmiş Göstergelerle Sivas, 2013: 92-93-94).

Evliliğe dair verilere bakıldığında Sivas ilinin de Türkiye oranlarına oldukça yakın bir istatistiki tablo sunduğu görülmektedir. Ancak istisnai bir durum olarak kadınlardaki oranların Türkiye oranlarına nazaran farklılaştığı söylenebilir. Söz gelimi Türkiye’de boşanma oranları çoklukla 30-34 yaş aralığında seyretmekteyken Sivas’ta bu yaş aralığı 20-24 olarak vuku bulmuştur. Bu anlamda genel tablodan ayrılmış bir Sivas tablosu görülmektedir.

5.4 Suç

Sivas’ta 2013 yılında ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin %3,77’sini kadınlar oluşturmaktadır (TÜİK). Türkiye’de ise bu oran %3,42 olup, Sivas’ta kadınlar bu değer üzerinde çıkmıştır (Oran Kalkınma Ajansı, 2014: 68). Kadınların yaşadığı sosyal travmalar suç olgusunu besleyen en önemli nedenlerdir. Kadın olmanın getirdiği kimi zorluklar kendilerini suç işleme eylemiyle sonuçlandırmaktadır. Sözlü, fiziksel, ekonomik veya cinsel şiddet mağduru olan kadınlar yalnızca Sivas kentine değil esasen Türkiye’ye dair bir resim tasvir etmektedir.

Sivas genel olarak ataerkil kalıpların hüküm sürdüğü bir kenttir. Bu ataerkil kalıplar ise bir noktada toplumsal cinsiyet eşitsizliğine göndermede bulunarak rüşünü radikal şekilde ispatlamaktadır. Yalnızca Sivas’a özgü olmayan bu durum aslında pek çok Anadolu kentinin resmidir. Bu nedenle bu illerde kadınların yaşadıkları problemlerin etki düzeylerine de bağlı olarak çeşitli travmalarla karşı karşıya kaldıkları görülmektedir. Elbette ki bu durum Sivas’taki kadın suç oranlarının neden Türkiye ortalaması üzerinde olduğunu açıklayan tek etken olarak yorumlanamaz. Bunun daha pek çok sosyolojik, psikolojik, felsefi veya ekonomik gibi nedenleri vardır. Ancak belki anlamlandırma noktasında bizlere bir nebze olsun ipuçları sunabilir.

5.5 İstihdam

İstihdam ve işsizlik bir ülkenin ekonomisinin işleyişi hakkında fikir veren önemli iki göstergedir. Ayrıca insanların refah düzeyi ile de doğrudan ilgilidir. Eğer işsizlik oranı yüksekse, bireysel düzeyde birçok insanın kendisini ve ailesini geçindiremediği düşünülür. Öte yandan sosyal problemler de işsizlik neticesinde tetiklenir. Makro düzeyde işsizlik ise, ülkenin iş gücü kaynağının ve potansiyelinin verimli kullanılmadığını ve milli gelire katkı yapamadığını gösterir. Günümüz konjonktüründe işsizliği azaltıp istihdam yaratmak, ülkelerin ekonomi politikalarının birincil hedefleri arasındadır. İstihdam, milli gelire katkının yanı sıra sosyolojik olarak da önemli bir araçtır. Bireyler toplumsal statü ve güven kazanmak için hayatlarını kazanmaya dolayısıyla işe ihtiyaç duyarlar. Bu olanak sağlanmadan temel haklardan ve sosyal güvenlikle yoksun kalırlar. Bu yüzden istihdam sosyal kalkınmanın da önemli unsurlarındandır.

Dünya’da genel olarak %6 civarında seyreden işsizlik oranı Türkiye’de %9 olup, 2015 yılında %8,7 olması öngörülmüştür. İşsizlik oranında azalma öngörülse de dünya ortalamasının hayli üzerinde yer almaktadır (Oran Kalkınma Ajansı, 2014: 73). İşsizlik olgusunun ülkemizde bu denli yoğun olması çok farklı nedenlerle açıklanabilir. Ancak burada vurgulanması gereken en önemli husus Sivas’ta var olan işsizlik sorununun yüksek oranlarda olması Sivas’tan diğer illere ki özellikle istihdam olanaklarının yoğun olduğu illere göç olgusunu da beraberinde getirerek Sivas’ın sosyoekonomik gelişmişlik düzeyi üzerinde de ciddi anlamda olumsuz etkilerde bulunmaktadır.

Düzenli bir işi olmadığını beyan eden katılımcıların çalışmama nedenleri; %31 ev hanımı olduğu için, %25,5 iş bulamadığı için, %18,1 emekli olduğu için, %16,5 öğrenci olduğu için, %5,6 çalışmak istemediği için, %1,5 çalışmaya engel bir rahatsızlığı olduğu için ve %1 ailesi izin vermediği için şeklindedir. Ankette işiniz nedir sorusuna ev hanımı diye yanıt veren kadın oranı %17,7 (182 ev hanımı), ev hanımı olduğu için çalışmayanlar içinde ise %31'dir (152 ev hanımı). Bu durumda ev hanımlarının yüzde 16'sı (30 ev hanımı) çalışmaktadır (Oran Kalkınma Ajansı, 2016:12).

TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması, 2014 sonuçlarına göre T bölgesinde hane halkı aylık geliri ortalaması 2.500 TL, Türkiye'de hane halkı aylık ortalama geliri ise 2.666 TL'dir. Bu değerlere göre Sivas ilinde hane halklarının büyük bölümü (%62'si) 2014 yılı Türkiye hane halkı gelir değerlerine göre bile ortalama gelirin altındadır. Daha önemlisi ise Sivas'ta, geliri olmayan nüfusun % 9,3 ve düşük gelirli nüfusun % 55 olması, nüfusun ciddi bir kısmının yoksullaşma riski altında olduğunu göstermektedir. Bu değerler, bölge içinde ülke ortalamasına göre büyük bir yoksulluk sorunu olduğunu açıkça ortaya koymaktadır (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014: 14). Yoksulluk sorununun baş göstermesi de beraberinde pek çok farklı toplumsal sorunu getireceğinden bu durum da Sivas'ın aleyhine gelişen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Oran Kalkınma Ajansının yapmış olduğu, Sivas sosyal profil araştırmasında yapılan Sivas anket araştırmasında gelir beklentisi, 1001-3000 TL arası diyenlerin oranı % 61,6. Türkiye'de kadının iş gücünde olma oranı yaklaşık %30 olup, kalan %70 kadın ev içerisinde, sadece ev işlerinde çalışmakta ve bu atıl potansiyelden yararlanılamamaktadır. Kadınların insan gücü kaynakları ya da bilgi beceri düzeylerinin neler olduğu konusunda da fikrimiz bulunmamaktadır (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2016: 60). Kadınların %70'inin ev hanımı olması kadınların yalnızca ekonomik özgürlüklerden yoksun olma sorununu getirmemekte aynı zamanda çeşitli açılardan da onları dezavantajlı konumuna getirmektedir. Çünkü kendisini yalnızca ev hanımı olarak konumlandıran kadın geniş bir sosyal çevreye sahip olamamakta, farklı kesimlerle diyalog kuramamakta ve bunu gibi eksikliklerle karşılaşmaktadır. Bu da Sivas'taki kadın profilinin daha fazla gelişmeye ihtiyacı olduğunun kanıtı niteliğinde olmaktadır.

Kayseri, Sivas, Yozgat bölgesinde 2013 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun işgücüne katılma oranı %50,7 iken işsizlik oranı %9,6'dır. İstihdam edilenlerin %35,0'ı tarım, %24,2'i sanayide istihdam edilmektedir. Hizmetler sektöründeki istihdam ise %40,8'dir. 2013 yılında Türkiye ve Kayseri, Sivas, Yozgat bölgesinde en fazla istihdam lise altı eğitilmişlerde gerçekleşmiştir. TR72 Kayseri, Sivas, Yozgat bölgesinde 2013 yılında 15 ve üzeri yaştaki 81 bin işsizden 43 bininin eğitim durumu lise altı, 19 bininin lise ve dengi meslek okulu, 17 bininin ise yükseköğretimdir (Seçilmiş Göstergelerle Sivas, 2013: 137-138).

2013 TÜİK verilerine göre Türkiye geneli işgücüne katılım oranı ortalaması %50,8 iken Sivas ilinin işgücüne katılım oranı % 49,7 ile Türkiye ortalamasının ve bölge ortalamasının (% 50,7) altında yer almaktadır ve ülke genelinde 54. sırada gelmektedir. Sivas ili % 10,0 işsizlik oranı ile, % 9,7 olan Türkiye ortalamasının ve % 9,6 olan TR72 Bölge ortalamasının üzerindedir ve ülke genelinde 21. sırada gelmektedir. % 44,7'lik istihdam oranı ile % 45,9 olan Türkiye ortalaması ve % 45,8 olan TR72 Bölge ortalaması ile hemen hemen aynıdır ve ülke genelinde 55. sırada gelmektedir. Sivas'ın istihdama ilişkin bu veriler Türkiye ortalamasından ve aynı zamanda Bölgedeki diğer illerin oranlarından düşük seviyededir. (Oran Kalkınma Ajansı, 2014: 73). Bu verilerden de anlaşılacağı gibi Sivas'ta işsizlik konusu çok önemli bir

toplumsal sorun haline gelmiştir. Çünkü işsizlik her geçen yıl daha da artmaktadır. Türkiye ortalamasının altında olan Sivas'ta işgücüne katılım ne var ki söz konusu işsizlik olgusu olduğunda Türkiye ortalamasının üstüne çıkmıştır. Bu durumda ciddi anlamda bir olumsuzluğa işaret etmektedir. Çünkü işsizlik yalnızca kendi kendine değerlendirilebilecek salt bir olgu değildir. Aynı zamanda bireylerin veya kolektiflerin ekonomik durumlarından, sağlık durumlarına, ailevi yapılarından çeşitli bireysel durumlarına kadar pek çok kategoride etkileyecek bir olgudur. Bu nedenle Sivas'ta işsizlik mevzusu çeşitli tedbirlerle azaltma yoluna gidilmelidir. Geleceğe yönelik toplumsal tehditler oluşturmaması açısından.

Çalışan sayıları cinsiyete göre değerlendirildiğinde, Sivas ilinde erkek çalışanların oranı kadınların oranından yaklaşık 5,1 kat fazladır. Erkek çalışanların oranı %83,6 iken kadın çalışanların oranı %16,4'tür. Türkiye genelinde erkek çalışanların oranı %74 iken kadınların oranı %26'dır. Sektörlere göre cinsiyet dağılımı incelendiğinde bazı veriler göze çarpmaktadır. Buna göre bazı sektörlerde kadın çalışan yok denecek kadar azdır. Örneğin "Nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri" ve "Sanatkârlar ve ilgili işler" sektörlerinde kadın çalışanlar oldukça az sayıda olup diğer tüm sektörlerde de erkek çalışan sayısı kadın çalışan sayısından daha çoktur. Dolayısıyla Sivas'ta çalışanların dağılımı arasındaki eşitsizlik daha çoktur. Erkeklerin %23,4'ü Sanatkârlar ve ilgili işlerde çalışanlar meslek grubunda, %19'u Tesis ve Makine Operatörleri meslek grubunda, %17,8'i ise Nitelik gerektirmeyen meslek grubundaki mesleklerde çalışmaktadır. Kadınların %24,4'ü Büro hizmetlerinde çalışanlar meslek grubunda, %22,1'i Hizmet ve satış elemanları meslek grubunda, %18,3'ü Nitelik gerektirmeyen meslek grubundaki mesleklerde istihdam edilmektedir. Diğer bir ifadeyle erkekler sanayi sektöründe, kadınlar ise hizmetler sektöründe daha ağırlık olarak çalışmaktadırlar. Erkekler tüm meslek gruplarında sayısal olarak kadınlara göre üstündürler. Kadınların sağlık sektöründeki sayısal üstünlüklerinin etkileri meslek gruplarında etkin bir şekilde gözlemlenmemiştir (Oran Kalkınma Ajansı, 2014: 80). Kadın çalışan sayısının erkeğe oranla Türkiye ortalamasının çok altında olması yine Sivas için başlıca ele alınması gereken konulardan birisi olmuştur. Diğer kategorilerde de bahsedildiği üzere Sivas'ın toplumsal yapısı bu durumun en net göstergelerinden birisidir. Kadınların toplumsal sebeplerle çalışmayı tercih edememesi veya çoğu iş alanının yine toplumsal cinsiyet algıları nedeniyle kadınlara uygun görülmemesi bu durumu besleyen nedenlerdendir. Özellikle Oran Kalkınma Ajansı'nın da veri olarak sunmuş olduğu kadınların sağlık sektöründe çalışma oranlarının yükselişi meselesi bu minvalde ele alınabilir. Sağlık sektörünün toplumsal cinsiyet algıları açısından da kadınlara yönelik uygun görülmesi ve bu anlamda sorun teşkil etmemesi bunu bizlere net şekilde anlatmaktadır.

TR72 Ücretsiz aile işçilerinin cinsiyet bakımından dağılımında, çalışanların %33,07'sinin erkek, 66,93'ünün kadın olduğu görülmektedir. Bölgedeki kadın istihdamının %42,92' sinin ücretsiz aile işçisi olduğu, sadece %10,10' unun işveren ve kendi hesabına çalışan olup bu oran Türkiye ortalaması ile hemen hemen aynıdır. Bu duruma göre, gelecek 10 yılda tarımdan hizmetler ve sanayi sektörüne kaymayla birlikte göç olgusunu tetikleyen tarım sektöründe çözülmenin artmasının beklenmekte olup, kadınlar ve diğer dezavantajlı gruplar için Bölgede ilave tedbirlerin alınması gerekmektedir. (Oran Kalkınma Ajansı, 2014: 84). Burada önemle vurgulanması gereken nokta gerek Sivas'ta gerekse Türkiye'de kadın girişimciliği ile ilgili henüz yeterli düzeyde yol alınamamış olmasıdır. Türkiye genelinde yaklaşık %10 ve yine Sivas'ta da yaklaşık %10 olan işveren ve kendi hesabına çalışan olan kadın oranı bu alandaki yetersizliği en net haliyle göstermektedir.

Bölgenin işgücüne katılım oranının son dönemde yaşanan ivmelenme ile Türkiye ortalamasına yaklaşmış olmakla birlikte Bölgenin rekabet gücünün arttırılabilmesi için istihdam oranının arttırılması gerekmektedir. 2014 yılı TÜİK verilerine göre Bölgede istihdama dâhil olmayan yaklaşık 903 bin kişi bulunmaktadır. İstihdama dâhil olmayan bu 903 bin kişinin 652 bin kadarı kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye geneli istihdama dâhil olmayan kadınların oranı %71,31 olup, bu oran Bölgede %72,20' dir. İstihdama katılmama sebeplerine bakıldığında kadınlar ile erkekler tarafından öne sürülen nedenler farklı olup en büyük neden olarak ev işleri ile meşgul olmak en çok öne sürülen neden olarak karşımıza çıkmış olup, kadınların %66' sının istihdama katılmamasına sebep bu durum gösterilmiştir. İkinci olarak en çok öne sürülen nedenin eğitim/öğretim gösterilmiş olup erkeklerin %31' i, kadınların ise %13' ü eğitim öğretimi öne sürmüştür. Daha sonra ise %13 oranında çalışamaz halde olduğu neden gösterilmiştir. Emekli olduğunu ileri sürerek istihdama katılmayanların oranı ise erkeklerde %42,23 kadınlarda ise %1,23 olarak ortaya çıkmaktadır (Oran Kalkınma Ajansı, 2014: 84).

Genel anlamda Sivas'taki işsizlik sorunu şehrin sağlayamadığı istihdam sorununun tam bir resmi olup şehirde buna yönelik girişimlerin olması beklenmektedir. Genel olarak böyle bir tablo karşımıza çıkarken erkek ve kadın açısından iki ayrı kategoride incelenecek olursa kadın istihdam sorununun diğer hususlarda olduğu gibi çoğunlukla toplumsal cinsiyetçi tutumların ileri düzeydeki varlığıyla açıklanabilir

5.6 İŞKUR

İŞKUR tarafından işe yerleştirilenlerin sayısının 2010 yılında 1.355 iken %381 artarak 2014 yılına gelindiğinde 5.171 kişiye yükselmiştir. İşe yerleştirilenlerdeki bu artışın cinsiyet yapısına göre dağılımına göre ise kadın işe yerleştirilenlerin sayısı 5,7 kat artmış, erkek işe yerleştirilenlerin sayısı ise 3,4 kat artmıştır. Ayrıca 2017 verilerine göre Sivas nüfusunun büyük çoğunluğu çalışma çağındadır. Nüfusun yaklaşık %66'sı (413.385) çalışabilecek yaş aralığında (15-64) görünmektedir. Ayrıca nüfusun %22'sinin çocukluk çağında (0-14) oluşu Sivas'ın gelecekteki çalışma potansiyeli açısından bir fırsat oluşturmaktadır. Bu bilgilere ek olarak Sivas'ta yaşayan nüfusun %23,7'si lise ve dengi okul, %14'ü ise yükseköğretim mezunudur. 2013 TÜİK verilerine göre Türkiye geneli işgücüne katılım oranı ortalaması %50,8 iken Sivas ilinin işgücüne katılım oranı % 49,7 ile Türkiye ortalamasının ve bölge ortalamasının (% 50,7) altında yer almaktadır ve ülke genelinde 54. sırada gelmektedir. Sivas ili % 10,0 işsizlik oranı ile, % 9,7 olan Türkiye ortalamasının ve % 9,6 olan TR72 Bölge ortalamasının üzerindedir ve ülke genelinde 21. sırada gelmektedir. % 44,7'lik istihdam oranı ile % 45,9 olan Türkiye ortalaması ve % 45,8 olan bölge ortalaması ile hemen hemen aynıdır ve ülke genelinde 55. sırada gelmektedir. Sivas'ın istihdama ilişkin bu veriler Türkiye ortalamasından ve aynı zamanda bölgedeki diğer illerin oranlarından düşük seviyededir. Sivas ilinde 2008-2014 dönemleri içerisinde İŞKUR kayıtlı işsiz sayısı %103,4 artmıştır. Bu artış erkeklerde %59,2 ile kadınlarda ise %277,4 ile gerçekleşmiştir. Oransal olarak İŞKUR kayıtlı işsiz sayısını en fazla artıran kadınlardır. İŞKUR 2014 yılı Ocak-Ağustos Dönemi verilerine göre ildeki İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin %96'sı normal iş arayanlar, %3,4'ü engelli iş arayanlar, %0,6 ise eski hükümlü iş arayanlardan oluşmaktadır. İŞKUR'a kayıtlı işsizlerin %33,4'ü Nitelik %17,5 ile Büro Hizmetlerinde Çalışanlar ve 12,8 ile Hizmet ve Satış Elemanları takip etmektedir. Gerektirmeyen mesleklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Nitelik gerektirmeyen meslekleri, 90-91 ortalama günlük kazanç bakımından Ortalama günlük kazançta kadınlar

bakımından; Yozgat, 43,73 TL ile iller arasında 50. sırada, Sivas 44,47 TL ile iller arasında, 43. sırada, Kayseri 47,11 TL ile iller arasında 21. Sırada (Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, 2014: 87-92-101).

İşkur'un Sivas için önemli bir araç olduğu ortadadır. 2010 ve 2014 yılları arasında bir karşılaştırma yapıldığında %381 oranındaki bu muazzam artış İşkur'un vatandaş ve istihdam açısından varlığının çok değerli olduğu anlaşılmaktadır. Burada önemli olan bir nokta da İşkur'un daha da önemli hale gelmesi ve daha önemli misyonlar üstlenebilmesi için vatandaşların bu konuda yönlendirilmeleri önemli bir ihtiyaçtır.

6 Kurumsal Verilerle Sivas'ta Kadın

Bu proje kapsamında Sivas'taki pek çok kurum ve kuruluştan, kadın istihdamı ile ilgili olarak birçok bilgi talebinde bulunuldu. Bazı kurumlardan yeterli bilgi alınmasına rağmen bazılarında dönüş olsa da eksik bilgilerle dönüş oldu. Bu başlık altında, gelen verilere yer verilerek ve yorumlanarak, Sivas'ta kadının konumu ve istihdamına ilişkin genel bir durum tespiti yapılmaya çalışıldı.

6.1 Sivas'ta Mikro Kredi Uygulaması ve Kadınlar

Türkiye Grameen Mikro Kredi Programı (TGMP) yürütülmektedir. Uygulama alanları artarak devam eden mikro kredilerin amacı; yoksul kadınların kredi kullanabilmesinin önündeki engelleri ortadan kaldırmak, bu kişilerin kredi alabilmesini kolaylaştırmak, bunların sermaye sahibi olmaları yoluyla yeni bir iş kurmalarını ya da devam eden işlerini geliştirebilmesini sağlamaktır. Bu şekilde yoksul durumdaki kadınların gelir getirici işlere sahip olabilmesi ve bu yolla istihdama katılımlarının sağlanması hedeflenmektedir (Aşkın, Barış, 2015:66).

Kadınların cinsiyetler arası eşitsizliklerle karşı karşıya kaldığı, gelir yaratabilecek kaynakların dağılımında çoğunlukla yoksun taraf oldukları, geleneksel yapılar nedeniyle kadınların üzerinde mal varlığı gösterilmediğinden teminat karşılığı bankalardan kredi alamadıkları tespitlerinden hareketle, uygulamada kadınlar hedef kitle olarak belirtilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde artan kadın işsizliği, düşük ücretli işlerde istihdamı ve dolayısıyla büyüyen yoksulluklarının yarattığı sorunlarla mücadelede mikro kredi uygulamasının etkin bir yöntem olduğu ileri sürülmektedir.

Yapılan araştırma sonuçlarına göre, dünyanın pek çok ülkesinde uygulanan mikro kredi projelerinin bazıları olumlu sonuçlara yol açarken; diğerlerinin kadınların ev eksenli girişimciliğini ve enformel sektördeki faaliyetlerini arttırdığı; kadınların ve ailelerinin refah düzeyinde bir artışa yol açmadığı; kadınların elde ettikleri gelirleri iş kurmak ya da işlerini geliştirmek için değil, daha çok çocukları ve ailenin ihtiyaçları için kullandıkları; alınan kredilerin kadınların eşleri ve ailedeki erkek üyeler tarafından kullanıldığı saptanmıştır. Mikro kredi programlarının toplumun yoksul kesimi tarafından kabul görmesi ve yaygınlaşmasının nedeninin, çaresizlik, köşeye itilmişlik ve kısa dönemde acil ihtiyaçları karşılaması olduğu belirtilmektedir (Özar, 2005: 34). Dolayısıyla bu doğrultuda sonuçlar vermesi beklenmektedir.

24 Ocak 1980'den itibaren, Türkiye'de, uluslararası piyasalara uyum için ihracata dayalı sanayileşme, kamu harcamalarının kısılması, devletin küçültülmesi ve kamu hizmetlerinden çekilmesi, özelleştirme; rekabet edebilmek için işgücü maliyetlerinin düşürülmesi politikalarını içeren yapısal uyum programları uygulamaya konulmuştur (Aşkın, Barış, 2015: 70).

Mikro kredi aynı mahallede oturan en az beş kişinin bir araya gelerek oluşturacakları grup üyelerinin her birine ayrı ayrı verilmektedir. Üyelerin kredi alabilmeleri için birinin diğerine kefil olmaları esastır. Grup üyelerinin aynı mahallede ikamet etmeleri, akraba olmamaları, dar gelirli olmaları, gelir getirici bir işi başlatma ya da var olan işi geliştirme çabasında olmaları gerekmektedir. Kredinin geri ödenmesi, kredinin alınmasından itibaren bir hafta sonra başlamakta ve 46 haftaya bölünerek eşit taksitler halinde yapılmaktadır. Kredinin miktarı üyenin krediyi kullanım amacına göre belirlenmekte ve ilk kredi 100 TL ile 700 TL arasında

değişmektedir. Bu miktar, üyenin performansına göre ve yıl bazında artabilmektedir. Kullandırılan kredi miktarı üzerinden personel masrafları ile ulaştırma giderleri gibi işletme giderlerini karşılamak için %15 hizmet bedeli alınmaktadır. TGMP, düşük eğitimli yoksul kadınlara kredi verilerek, gelir getirici işlere sahip olabilmeleri ve bu yolla çalışma hayatına katılımlarının sağlanabileceğini savunmaktadır. Kredi alan kadınlara herhangi bir mesleki eğitim hizmeti ile iş kurma konusunda danışmanlık hizmeti verilmemektedir. Burada dikkati çeken durum, eğitimin öneminin göz ardı edilmesi ve kadın istihdamının artırılması mücadelesinin sadece sermayeye (krediye) erişim boyutuna indirgenmiş olmasıdır”(Aşkın, Barış, 2015: 71).

Tokat'ta mikro kredi alan kadınlar üzerine yapılan bir araştırma, bulgularına göre kadının kredi almasında, öncelikle baba ya da kocanın istemlerinin belirleyiciliği baskındır. Kadının krediye erişimi kendi iradeleri, isteklerine göre değil ataerkil zihniyet kalıpları nedeniyle kocanın, babanın iznine göre gerçekleşmektedir. Kadınlar ekonomik koşulların zorlaması ile geçim sıkıntısı çeken ailelerin de baba, koca, ağabeyin kredi almalarına izin vermekten başka bir seçenekleri olmadığını ifade etmişlerdir.

Kredi alan kadınların yarısından fazlası evlidir. Bunda evli kadınların çocuk bakımı ve ev işleri nedeniyle eve bağımlılığı, aile ve toplum tarafından ev dışında çalışmalarının hoş karşılanmaması yönündeki kültürel değerler etkilidir. Evli kadınlar kredi uygulaması ile ev dışına çıkmadan piyasada satmak amacıyla yiyecek ve giyecek ürünlerini üretmektedir. Yapısal uyum programlarının yoksullaştırıcı olumsuz etkilerini azaltmak için, kadınlar ev içi üretimle aile bütçesine katkıda bulunarak ailenin refah düzeyini biraz olsun iyileştirmeye çalışmaktadır. Kadınların mikro kredi alma nedenlerinin başında geçim sıkıntısı gelmekte olup, mikro kredi uygulamasının asıl amacı olan yeni bir iş kurmak ya da mevcut işi geliştirmek nedeni ise düşük bir orandadır. Bulgular, kadınlara verilen kredi miktarlarının çok az miktarlarda olduğunu göstermektedir. Kadınların aldıkları bu düşük miktardaki kredi paralarıyla, yapabilecekleri işlerde son derece kısıtlıdır. Kadınlar tarafından yapılan işler çoğunlukla; ev içi rollerinin devamı olan yiyecek ve giyecek yapma işleridir. Kadınların kendileri dışında, işlerinde eleman çalıştırarak, dolaylı yoldan istihdama katkıları çok azdır. Kadınların ağırlıklı olarak ayda ortalama 500 TL'nin altında bir kazanç elde etmeleri, yapılan işlerden elde edilen kazançların çok düşük olduğunu ortaya koymaktadır.

Eğitim düzeyleri çok düşük olan, herhangi bir iş deneyimleri olmayan kadınlar ancak sahip oldukları becerilerden yola çıkarak, el işi, yiyecek yapımı gibi işlerden gelir sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu işler ise düşük getirili işlerdir. Alınan kredilerin, kredi ile yapılan işlerden kazanılan paranın erkeğe teslimi, ailede erkeğin karar verme durumunu sürdürmekte, erkek üstünlüğünü pekiştirmektedir. Araştırma kapsamındaki kadınların çoğu kendilerini çalışan kadın olarak görmemekte, yaptıkları işleri, ev işinin bir uzantısı olarak görmektedirler. Bu bakış açısı, kadınların bu emek kullanım biçimleri ile istihdama katılsalar bile, emeklerinin ve aile geçimine yaptıkları katkıların görünmezliğine yol açmaktadır. Kadınların çoğunluğunun sosyal güvencesi yoktur. Mikro kredi alan kadınlar korunmasız istihdam biçimlerinde düşük gelirli işlerde, kayıt dışı çalışmaktadırlar.

Araştırma bulguları, kredi sağlayarak yoksul durumdaki kadınların gelir getirici işlere sahip olabilmesi ve bu yolla istihdama katılımlarının sağlanmasını hedefleyen mikro kredinin Tokat uygulamasında, bu amacı gerçekleştirmede etkin bir yöntem olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Araştırmada mikro kredinin kadınlar tarafından iş kurmaktan daha çok, çocuklarının eğitim giderlerini karşılamak, çocuklarına düğün yapmak, eşin borçlarını ödemek, ev kirasını

ödemek, eve eşya almak gibi amaçlarla kullanıldığı tespit edilmiştir. Geçim sıkıntısı içinde olan ailelerde kredi, tüketim ve acil ihtiyaçlar için kullanılmakta, üretim ve yatırıma yönelik kullanılmamaktadır. Kredi, bu haliyle, iş kurma ya da işi geliştirme kredisi değil de, ailelerin ihtiyaçları için kullanılan bir çeşit tüketici kredisine dönüşmüştür.

Kadınların çoğu 2008'den beri kredi almasına rağmen, ne mevcut işlerini geliştirebilmişler ne de yeni işler kurmuşlardır. Kredi almadan önce kadınların çoğunun el işi (dantel örme şal, patik, iğne oyası yapımı gibi işler) ya da ev işlerinde (gündelikçilik, çocuk bakıcılığı, apartmanlarda merdiven temizliği gibi işler) çalıştıklarını ve kredi aldıktan sonra da bu işleri yapmaya devam ettiklerini belirtmeleri dikkat çekici bir noktadır. Kredi ile yapılan işlerin niteliği değişmemekte, yapılan bu iş çeşitleriyle de mikro kredinin kadınların iş olanaklarını artırarak ekonomik hayatta (istihdamda) yer alma şanslarının genişlemesini sağlamamaktadır. Kadınlar iş kurmak ya da mevcut işi geliştirmek amacıyla mikro kredi almak istediklerini söyledikleri için, uygulamada kredi alan kadınların tamamı kayıtlarda istihdama katılmış kadınlar olarak görünmektedir. Araştırma bulgularına göre ise, bu kadınların çok azı iş kurmakta ya da mevcut işini geliştirerek para kazanmaktadır. Yaptıkları işler ise toplumsal cinsiyet temelli işbölümündeki görevlerine uygun, evden dışarı çıkmadan yapılan, ev içi rollerinin uzantısı sayılan işler olmaktadır. Bu şekilde kadının istihdama katılımında büyük engel oluşturan toplumsal cinsiyet rolleri de sürdürülmektedir. Bunun gibi, eğitimin önemi göz ardı edilerek, kadın istihdamının artırılması mücadelesi sadece sermayeye (krediye) erişim boyutuna indirgenmiş olmakta, uygulanan yapısal uyum programlarının getirdiği istihdam yaratmayan büyüme ortamında, düşük eğitilmiş kadınların aldıkları cüzi kredilerle kendi istihdamlarını kendilerinin yaratması beklenmektedir. Kadınların istihdama sınırlı katılımı ve erkeklere göre ikincil konumunu yaratan sosyo-demografik, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörlerin tüm olumsuz etkilerini özünde taşıyan mikro kredi uygulaması; kadınların istihdama katılmasında, onların ev içi iş yüklerine ek bir de parasal borç yükünü arttırmakta, sosyal güvencesiz, düşük gelirli işlerin yapıldığı korunmasız istihdamdaki yerlerini pekiştirmektedir. Bu haliyle mikro kredi uygulamasının kadın istihdamının niceliği ve niteliğini artırma yönünde katkı yaptığını söylemek mümkün değildir" (Aşkın, Barış, 2015:87-89).

Tablo 1: Sivas'ta Mikro Krediden Faydalanan Kadın Sayısı, Yıllara Göre ve Dağıtılan Kredi Miktarı Dağılımı

Yıl	Mikro Krediden Faydalanan Kadın Sayısı	Dağıtılan Kredi Miktarı
2008-2009	360	155.000 TL
2009-2010	440	180.000 TL
2010-2011	580	300.000 TL
2011-2012	460	411.000 TL
2012-2013	510	600.000 TL
2013-2014	390	740.000 TL
2014-2015	375	830.000 TL
2015-2016	405	990.000 TL
2016-2017	300	1.010.322 TL
GENEL TOPLAM	1884	5.286.322.00 TL

Yukarıdaki tabloda 200-2018 yılları arasında Mikro krediden faydalanan kadın sayısı ve dağıtılan kredi miktarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bu bilgilere ek olarak denilebilir ki şuan aktif kredi kullanan kadın sayısı 280'dir. Kadınların iş yaptıkları alanlar el işi yapımı, iş yeri işletmeciliği, ürün pazarlama, hayvancılık ve tarımdır. Yine vurgulanması gereken başka bir nokta da kadınların %10'un okuma yazma bilmemesidir. %10'u ön lisans ve lisans mezunuyken %55'i ilköğretim ve %25'i ise lise mezunudur. Kredi kullanan kadınlara dair bir başka bilgi ise kredi kullanan kadınların %75'i evli, %25'i bekârdır.

2008 yılından itibaren mikro krediden faydalanmaya başlayan kadınların günümüzde hâlen mikro krediden faydalanmaya devam ettikleri görülmektedir. Yıl yıl dağıtılan kredi miktarı her yıl bir öncekine nazaran ciddi boyutta artış göstermiştir. Ancak tabloda da dikkat çeken bir ayrıntı mikro krediden faydalanan kadın sayısı bazı yıllarda düşme gösterirken dağıtılan kredi miktarında herhangi bir düşme söz konusu olmamış aksine giderek yükselen bir ivme kazanmıştır. Bu noktada denilebilir ki kişi başına düşen mikro kredi miktarı gittikçe artmaktadır. Sonuç itibarıyla 2008-2018 yıllarında toplam 1884 kadın mikro krediden faydalanmış ve 5.286.322 TL tutarında mikro kredi dağıtılması söz konusu olmuştur.

6.2 Sivas İli Esnaf ve Sanatkar Odası İstatistikleri

Tablo 2: Sivas Esnaf Sayısı

Erkek	12207
Kadın	1634
Toplam	13841

Tablo 3 :Sivas'ta Esnafın Tahsil Durumu

Tahsil	Erkek	Kadın
Bilinmiyor	1895	51
İlkokul	2701	510
Lise	2800	432
Okur Yazar	23	12
Ortaokul	4082	470
Üniversite	706	159
Toplam	12207	1634

Sivas esnaflarının tahsil durumuna bakıldığında çoğunlukla ortaokul ve lise mezunu oldukları görülmektedir. Bu çıkarımı takip eden kategori ise erkek esnaflarda 2701 kadın esnaflarda ise 510 sayısı ile ilkokuldur. Okur- yazar seviyesinde olanların sayısı ise 23 erkek 12 kadınlar toplam sayının %1'ine bile tekabül etmemektedir. Üniversite mezunu olma durumunun ise ilerleyen yıllarda daha fazla artış göstereceği tahmin edilmektedir.

Tablo 4: Sivas'ta İlçe Bazında Esnaf Sayısı

İlçe	Erkek	Kadın	Toplam
Akıncılar	159	14	173
Altınyayla	110	14	124
Divriği	441	40	481
Doğanşar	24	6	30
Gemerek	476	55	531
Gölova	38	1	39
Gürün	451	43	494
Hafik	133	12	145
İmranlı	198	27	225
Kangal	434	44	478
Koyulhisar	257	27	284
Sivas Merkez	6954	1037	7991
Suşehri	668	72	740
Şarkışla	893	118	1011
Ulaş	90	6	96
Yıldızeli	532	62	594
Zara	531	78	609

6.3 İŞKUR Verileri

Tablo 5: Sivas İlinin Nüfus Yapısı

Yaş	Cinsiyet		Toplam
	Erkek	Kadın	
0-14	69.083	65.537	134.620
15-24	55.380	54.297	109.677
25-65	153.487	150.221	303.708
65+	33.170	40.126	73.296
Toplam	311.120	310.181	621.301

2017 verilerine göre Sivas nüfusunun büyük çoğunluğu çalışma çağındadır. Nüfusun yaklaşık %66'sı (413.385) çalışabilecek yaş aralığında (15-64) görünmektedir. Ayrıca nüfusun %22'sinin çocukluk çağında (0-14) oluşu Sivas'ın gelecekteki çalışma potansiyeli açısından bir fırsat oluşturmaktadır.

Bu bilgilere ek olarak Sivas'ta yaşayan nüfusun %23,7'si lise ve dengi okul, %14'ü ise yükseköğretim mezunudur.

Tablo 6: Sivas İlindeki İş Yeri Sayıları

Yıllar	1-9	10-49	50-249	250+	Toplam	İşyeri Artış Oranı
2012	6.255	1.419	136	20	7.830	-
2013	6.867	1.261	135	26	7.289	9,4
2014	6.993	1.313	143	29	8.478	9,7
2015	7.526	1.422	179	31	9.158	9,2
2016	8.054	1.262	150	27	9.493	9,7
2017	8.796	1.234	170	20	10.220	9,2
2018*	8.693	1.374	200	24	10.291	0,7

*Mayıs ayı verileridir.

Sivas'ta 2012 yılından itibaren elde edilen verilere göre, istihdam yaratacak olan iş yeri sayıları her yıl ortalama %9 civarında artmaktadır. Bu artış, ildeki çalışabilir genç nüfus artışına oranla görece düşüktür. Tablo 1'de de görüleceği üzere Sivas'ta çocuk nüfusu toplam nüfusunun yaklaşık dörtte biri olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda Sivas'taki çocuklar, çalışma çağına geldikleri zaman kendileri için uygun istihdam alanları bulamayabilirler.

Tablo 7: Sivas İlinde Cinsiyete Göre Sigortalılık Oranı

Sigorta Türü	Kadın	Erkek	Toplam
4-1/a	19.346	74.013	93.359
4-1/b	4.089	22.499	26.558
4-1/c	9.142	20.339	29.481
Toplam	32.577	116.851	149.428

*SGK Mayıs verileridir.

Not: 2018 Mayıs verilerine göre Sivas'ta 32.577 sigortalı bulunmaktadır. Fakat ücretsiz aile işçisi ve özel sektörde kayıt dışı çalışan kadınlar da bulunmaktadır. Kayıt dışılık oranları ile ilgili il düzeyi veri yayınlanmamaktadır.

Sivas'ta toplam sigortalı çalışan durumuna bakıldığında nüfusun yaklaşık dörtte birinin sigortalı olduğu görülmektedir. Sigortalı çalışan erkek sayısı ise, sigortalı çalışan kadın sayısının üç katından fazladır. Bu durum, Sivas'ta kadın istihdamının, erkek istihdamından oldukça geride kaldığını göstermektedir. Bunun sebebi kadınlar için uygun iş ortamlarının olmaması ve kadınların ev işlerine yönlendirilmesi olabilir.

Tablo 8: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşgücü Sayısı

Yaş	Erkek (Bin)	Kadın (Bin)	Toplam (Bin)
15-19	39	14	53
20-24	62	35	97
25-34	162	73	235
35-54	286	100	386
+55	79	27	106
Toplam	628	249	877

Not: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) İşgücü verilerinin yaklaşık %25'ini Sivas oluşturmaktadır.

TR72 bölgelerinden yalnızca Sivas'taki işgücü sayısı yaklaşık olarak toplam 220 bin civarındadır. Bu sayının önemli bölümünü 25-54 yaş arası nüfus oluşturmaktadır. Öte yandan Sivas'ta erkek işgücü sayısı, kadın işgücü sayısının iki katından fazladır.

Tablo 9: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşsiz Sayısı

Yaş	Erkek (Bin)	Kadın (Bin)	Toplam (Bin)
15-19	8	3	11
20-24	12	15	27
25-34	18	15	33
35-54	16	12	28
+55	4	1	5
Toplam	58	46	104

Not: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) İşgücü verilerinin yaklaşık %25'ini Sivas oluşturmaktadır.

TR72 bölgelerindeki toplam işsiz nüfusun (104 bin) yaklaşık 25 bini Sivas'a aittir. Tablo 1'deki nüfus verilerinden hareketle, Sivas ilinde çalışma çağındaki nüfusun (413.385) yaklaşık %6'sının işsiz olduğu görülmektedir. İşsiz sayısında kadın ve erkeklerin kendi oransal dağılımı içerisinde ise anlamlı bir fark görülmemektedir.

Tablo 10: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşsizlik Oranları

Yaş	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (%)
15-19	20,6	25,8	21,9
20-24	19	42	27,3
25-34	11,3	20,9	14,3
35-54	5,7	11,7	7,3
+55	5,5	1,9	4,6
Toplam	9,4	18,4	11,9

Not: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) İşgücü verilerinin yaklaşık %25'ini Sivas oluşturmaktadır.

TR72 bölgelerindeki toplam nüfusun erkeklerde %9,4'ü; kadınlarda %18,4'ü işsizdir. Bu açıdan kadınların işsizlik oranı erkeklerin oranından iki kat daha fazla görülmektedir. Özellikle genç nüfus, hem erkeklerde hem kadınlarda işsizliğin en yüksek olduğu yaş kategorisi olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 11: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İstihdam Sayısı

Yaş	Erkek (Bin)	Kadın (Bin)	Toplam (Bin)
15-19	31	10	41
20-24	50	20	70
25-34	144	58	202
35-54	270	88	358
+55	74	26	100
Toplam	569	202	771

Not: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) İşgücü verilerinin yaklaşık %25'ini Sivas oluşturmaktadır.

TR72 bölgelerindeki toplam 771 bin kişilik istihdam sayısının yaklaşık 200 bini Sivas'a aittir. Başka bir deyişle Sivas nüfusunun yaklaşık 200 bini istihdam edilmiştir. Bu sayının yaklaşık 50 bini kadın, 150 bini ise erkek istihdamını oluşturmaktadır. Başka bir deyişle iş gücüne katılan her 4 bireyden 3'ü erkek, 1'i kadındır.

Tablo 12: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) Bölgesinde İşgücüne Katılma Oranı

Yaş	Erkek (%)	Kadın (%)	Toplam (%)
-----	-----------	-----------	------------

15-19	41,9	15,2	49,4
20-24	75,5	38,4	28,9
25-34	95,6	41,5	56,1
35-54	90,5	32,2	68
+55	37	11,4	61,6
Toplam	71,8	27,5	49,4

Not: TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat) İşgücü verilerinin yaklaşık %25'ini Sivas oluşturmaktadır.

TR72 bölgeleri genelinde kadınların işgücüne katılım oranı, erkeklerin katılım oranından oldukça düşüktür. Bunun yanı sıra toplam nüfusun da yaklaşık yarısı işgücüne katılım göstermemektedir.

Tablo 13: Sivas İŞKUR'a Kayıtlı İşgücü ve İşsiz Verileri

	Erkek	Kadın	Toplam
Kayıtlı İşgücü	26.296	20.210	46.506
Kayıtlı İşsiz	12.013	13.959	25.972

*Ağustos arası verileridir.

Not: İŞKUR kayıtlarına göre son 12 ay içerisinde kuruma gelmiş veya internet sitesinden iş aradığını beyan etmiş olup işe yerleşemeyen kişiler işsiz olarak kabul edilmektedir. Bu, Türkiye İstatistik Kurumu'nun işsizlik tanımından farklıdır.

İŞKUR bünyesinde kayıtlı olan işgücü sayısının yaklaşık yarısı kadındır. Kayıtlı işsiz sayısı ise oldukça fazladır. İstihdam edilme durumunda ise erkeklerin daha çok işgücü olduğu görülmektedir. 20.210 kadından 13.959'u işsizken, 26.296 erkekten 12.013'ü işsizdir.

Tablo 14: Sivas'ta İşverenler Tarafından En Fazla Talep Edilen Meslekler

Meslekler	Açık İşçi Sayısı
Beden İşçisi (Genel)	355
Satış Danışmanı/Uzmanı	168
Temizlik Görevlisi	104
Garson (Servis Elemanı)	89
Ön Muhasebeci	82
Aşçı	63
Büro Memuru (Genel)	53
Sekreter	50
Çağrı Merkezi Müşteri Temsilcisi	47
Reyon Görevlisi	45
Şoför-Yük Taşıma	39
Aşçı Yardımcısı	37

Sivas'ta işverenler tarafından en çok beden işçisi talep edilmektedir. Bu durum, kadınların daha az istihdam edilmesine neden olabilir. Ancak satış danışmanlığı, büro memurluğu, sekreterlik, çağrı merkezi müşteri temsilciği, reyon görevlisi, garson, temizlik görevlisi gibi alanlarda kadınların normal şartlar altında çalışabiliyor olması beklenmektedir. Bu alanlarda işçi açığının olmasını, Sivas'taki kadınların işgücüne katılımda isteksiz olması veya işgücüne katılıma yönlendirilmemesi, evli ise eşinden izin alamıyor olması olarak anlamlandırabiliriz

Tablo 15: Sivas'ta Uygulanan Aktif İşgücü Hizmetleri

	İEP			MEK			GEP			TYP		
Yıllar	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
2009	0	0	0	623	935	1.558	0	0	0	*	*	*
2010	0	48	48	627	169	796	0	0	0	47	266	313
2011	9	67	76	713	727	1.440	96	84	180	62	314	376
2012	162	226	388	623	555	1.178	128	200	328	666	2.764	3.433
2013	601	407	1.008	956	498	1.454	144	170	314	1.167	4.468	5.635
2014	351	224	575	957	440	1.397	87	115	202	1.576	2.945	4.491
2015	453	623	1.076	1.009	520	1.529	83	167	250	3.876	5.738	9.614
2016	739	1.074	1.813	1.192	256	1.448	95	207	302	1.416	1.740	3.156
2017	1.013	1.177	2.190	1.285	282	1.567	328	409	737	2.205	1.639	3.844
2018*	535	800	1.335	714	131	845	353	242	595	2.140	1.259	3.399
Toplam	3.863	4.646	8.509	8.699	4.513	13.212	1.314	1.594	2.908	13.155	21.136	34.261
Oran	%45	%55	%100	%66	%34	%100	%45	%55	%100	%38	%62	%100

*Ağustos ayı itibariyle, İEP: İşbaşı Eğitim Programı, MEK: Mesleki Eğitim Kursu, GEP: Girişimcilik Eğitim Kursu, TYP: Toplum Yararına Çalışma Programı

İEP, MEK, GEP, TYP gibi aktif işgücü hizmetlerine Sivas'ta katılım her yıl artarak devam etmektedir. İEP, GEP ve TYP hizmetlerine katılımda erkeklerin, MEK programına katılımda ise kadınların sayısının daha fazla olduğu görülmektedir. Ancak GEP hizmetinde 2018 yılında kadınların, erkeklerden daha fazla hizmetten faydalanmaktadır. Bu durum, kadın girişimciliğinin giderek arttığını ve en azından GEP hizmeti bakımından erkekleri geçtiğini göstermektedir. Aynı şekilde TYP hizmetindeki 2018 verilerinde de kadınların, erkeklerden daha çok bu hizmetten faydalandığı görülmektedir.

Tablo 16: Kadınlara Yönelik Faaliyetler

Çalışabilir Çağda Olan Kadın Sayısı	204.518				
Çalışabilir Çağda Olan Kadınların İkamet Durumu	Merkez	İlçe			
	128.641	75.877			
Sigortalı Olarak Çalışan Kadın Sayısı	32.577				
2009-2018(Ağustos) Yılları Arası Aktif İşgücü Hizmetlerinden Faydalanan Kadın Sayısı	İEP	MEK	GEP	TYP	Toplam
	3.863	8.699	1.314	11.822	24.607

Not: Aktif İşgücü Hizmetlerinin %59'u son 3 yıl içerisinde gerçekleşmiştir.

Sivas'ta çalışabilir çağda olan kadın sayısına bakıldığında, sigortalı olarak çalışan kadın sayısı oldukça düşüktür. Çalışabilir çağda olan kadın sayısı 204.518 iken, sigortalı olarak çalışan kadın sayısı 32.577'dir. Ayrıca 10 yıllık süreçte İEP, MEK, GEP, TYP hizmetlerinden faydalanan toplam kadın sayısı ise 24.607'dir. Ancak İEP, MEK, GEP, TYP hizmetlerinden faydalanan kadınların toplam sayısının %59'u son üç yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Her ne kadar çalışabilir çağda olup sigortalı olarak çalışan kadın sayısı oldukça düşük olsa da, aktif işgücü hizmetlerinden faydalanma sayısındaki son yıllarda meydana gelen artış, gelecekte kadınların çalışma hayatına atılması bakımından oldukça olumludur.

6.4 SivasKOSGEB Verileri

Sivas'ta girişimcilik eğitimi alan kadın sayısında, yıllara göre bir anlamlılık söz konusu değildir. 2014 yılı girişimcilik eğitimi alan kadın sayısı bakımından en kısır yıl olurken, 2016 yılı girişimcilik eğitimi alan kadın sayısı bakımından en verimli yıl olmuştur. Sivas ili genelinde toplam girişimcilik eğitimi alan kadın sayısı ise 7.971'dir.

KOSGEB 'ten elde edilen bilgiye göre, "GİSEP ve KSEP te yer alan hedeflerimiz arasında; ülkemizde girişimciyi ve girişimciliği benimsemiş bir kültürün geliştirilmesine yönelik olarak "Kadın Girişimciliği, Genç Girişimciliği, Eko Girişimcilik" gibi öncelikli tematik alanlarda ve genel alanlarda sürdürülebilir bir destek sisteminin geliştirilmesi, uygulanması ve girişimcilik eğitimlerinin yaygınlaştırılması amaçlanmıştır. Böylelikle kadın girişimcilerin sosyal ve ekonomik hayattaki paylarının artırılmasına katkı sağlanacaktır".

Not: GİSEP(Türkiye Girişimcilik Stratejisi ve Eylem Planı), KSEP(Kobi Stratejisi ve Eylem Planı)

Tablo 17: Sivas İlinde Girişimcilik Eğitimi Alan Kadın Sayısı

	2013	2014	2015	2016	2017	Toplam
Akıncılar	3	76	-	88	54	221
Altınyayla	-	-	-	85	50	135
Divriği	-	-	25	84	-	109
Doğanşar	-	-	19	47	-	66
Gemerek	-	-	-	85	-	85
Gölova	-	-	-	55	-	55
Gürün	43	-	21	55	25	144
Hafik	-	-	-	172	24	196
İmranlı	-	-	-	46	-	46
Kangal	24	-	25	23	14	86
Koyulhisar	-	-	30	137	77	244
Merkez	1071	577	801	1457	1038	4944
Şarkışla	83	-	24	218	85	410
Suşehri	48	-	21	71	261	401
Ulaş	-	-	-	24	44	68
Yıldızeli	-	-	22	30	43	95
Zara	77	35	415	85	54	666
Toplam	1349	688	1403	2762	1769	7.971

6.5 Sivas Tarım İl Müdürlüğü Verileri

Tablo 18: Tarım İl Müdürlüğü'nün Verdiği Hizmetlerden Faydalanan Kadın Kursiyer Sayısı

Yıl	Kadın Kursiyer Sayısı
2015	27
2016	40
2017	323
2018 (İlk 6 ay)	115

Sivas Tarım İl Müdürlüğü bünyesinde verilen kurslara kadın katılımı, her geçen yıl artmaktadır. Sivas Tarım İl Müdürlüğü'nden elde edilen bilgiye göre 2017 yılında gerçekleşen Şarkışla Gojiberry bahçesi için eğitim verilen **kadın çiftçi sayısı 12'dir**. Balıkçılık ve Su Ürünleri Sistemine kayıtlı kadın üretici bulunmamaktadır.

Ayrıca Çiftçi Kayıt Sistemi (ÇKS), Hayvancılık Bilgi Sistemi (HBS), gıda işi yapan kadın ve erkek sayısı, kadın kooperatif sayısı ile ilgili herhangi bir raporlama söz konusu olmadığı için bu bilgilere ulaşılamamıştır.

6.6 Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu

Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'ndan elde edilen bilgilere göre kadınlar; tıbbi aromatik bitki yetiştiriciliği, besi hayvancılığı, süt hayvancılığı, arıcılık ve kırsal turizm ve rekreasyon faaliyetleri alanlarında proje sunmuş olup, 39 milyon TL'lik destek miktarından 19 Milyon TL'lik hibeyi kullanmışlardır.

Tablo 19: Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu'ndan Faydalanan Kadın Sayısı

Desteklerden Faydalanan Toplam Kadın Sayısı	34	
Projelerde İstihdam Edilen Kadın Sayısı	*Bilgi yok.	
Kadın Yatırımcıların Proje Sunduğu Alanlar	Tıbbi Aromatik Bitki Yetiştiriciliği	
	Kırmızı Et Üreten Tarımsal İşletmeler (Besi Hayvancılığı)	
	Süt Üreten Tarımsal İşletmeler (Süt Hayvancılığı)	
	Arıcılık ve Arı Ürünlerinin Üretimi, İşlenmesi ve Paketlenmesi	
	Kırsal Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri	
Kadın Yatırımcıların Yatırım ve Aldıkları Hibe Miktarları Toplamı	Desteklenen Miktar ve Proje	39 Milyon TL -34 Proje
	Faydalanan Hibe Miktarı	19 Milyon TL

6.7 Sivas Belediyesi Verileri

Tablo 20: 2015-2018 Yılları Arası Sivas Belediyesi'nde Açılan Kurslar ve Kadınların Katılımı

Kurs Tipi	Kurs Alan Adı	Kurs Program Adı	Kurs Sayısı	Kadın Kursiyer
Mesleki ve Teknik	Ahşap Teknolojisi	Ahşap Oymacısı	1	20
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Ahşap Yakma Tekniği (Pyrogravure)	2	9
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Basit Nakış İğne Teknikleri	1	28
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Dantel Anglez	1	25
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Dekoratif Ev Aksesuarları Hazırlama	2	38
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Deri Tablo Yapımı	1	16
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Doğal Taşları İşleme	1	16
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Ebru	4	64
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Elde Antep İşi	1	17
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Elde Kordon İşi	1	17
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Elde Türk İşlemeleri	3	75
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Filografî Tekniği	3	46
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Hesap İşi	2	40
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Hurç Dikimi	3	60
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	İğne Oyası	1	30
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Kanaviçe	1	21
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Kösele Çanta Yapma	1	15
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Mis Sabun Üretimi	1	11
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Oyalar	5	97
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Sanayi Makinecisi	1	4
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Şiş Örücülüğü	1	12
Mesleki ve	El Sanatları Teknolojisi	Tel Kırma	4	93

Teknik				
Mesleki ve Teknik	El Sanatları Teknolojisi	Yatak Odası Tekstili Hazırlama	14	315
Mesleki ve Teknik	Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri	Alo 144-183 (ASPB) Çağrı Hizmetleri	2	58
Mesleki ve Teknik	Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri	Çağrı Merkezi Elemanı	1	30
Mesleki ve Teknik	Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri	Müşteri Asistanı	1	16
Mesleki ve Teknik	Yiyecek İçecek Hizmetleri	Aşçı Yardımcısı	2	70
Mesleki ve Teknik	Bilişim Teknolojileri	Bilgisayar İşletmenliği (Operatörlüğü)	8	115
Mesleki ve Teknik	Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	Cilt Bakımı ve Temel Makyaj	4	107
Mesleki ve Teknik	Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	Saç Bakımı ve Yapımı	5	109
Mesleki ve Teknik	Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	Saça Geçici ve Kalıcı Şekil Verme Teknikleri	2	35
Mesleki ve Teknik	Güzellik ve Saç Bakım Hizmetleri	Saça Geçici ve Kalıcı Şekil Verme Teknikleri	2	36
Mesleki ve Teknik	Konaklama ve Seyahat Hizmetleri	Santralist	1	14
Mesleki ve Teknik	Seramik ve Cam Teknolojisi	Çini İşlemeci-Çinici	2	40
Mesleki ve Teknik	Büro Yönetimi ve Sekreterlik	Danışma Görevlisi	3	101
Mesleki ve Teknik	Sanat ve Tasarım	Hüsn-i Hat	2	60
Mesleki ve Teknik	Sanat ve Tasarım	Tezhip	2	38
Mesleki ve Teknik	Sanat ve Tasarım	Üç Boyutlu Şekillendirme	1	15
Mesleki ve Teknik	Giyim Üretim Teknolojisi	Kadın Dış Giysileri Dikimi	1	20
Mesleki ve Teknik	Giyim Üretim Teknolojisi	Kadın Giysileri Dikimi	12	289
Mesleki ve Teknik	Giyim Üretim Teknolojisi	Kadın Model Uygulamalı Etek Dikimi	1	18
Mesleki ve Teknik	Giyim Üretim Teknolojisi	Kadın Üst Giysileri Dikimi (Drapaj Tekniğiyle Etek-Bluz-Elbise)	2	45
Mesleki ve Teknik	Giyim Üretim Teknolojisi	Kadın Üst Giysileri Dikimi(Düz Dar Etek- Temel Etekler-Model Uygulamalı Etek)	4	92
Mesleki ve Teknik	Giyim Üretim Teknolojisi	Stilist Eğitimi	1	31
Mesleki ve Teknik	İnşaat Teknolojisi	Tehlikeli ve Çok Tehlikeli İşlerde Alçı ve Alçı Levha Üretim	2	0

		Operatörlüğü		
Mesleki ve Teknik	Makine Teknolojisi	Tehlikeli ve Çok Tehlikeli İşlerde Mermer İşleme	2	0
Mesleki ve Teknik	Raylı Sistemler Teknolojisi	Tren Makinisti	1	0
Genel	Yabancı Diller	Arapça A1 Seviyesi	6	220
Genel	Yabancı Diller	Arapça A2 Seviyesi	1	12
Genel	Yabancı Diller	İngilizce A1 Seviyesi	6	159
Genel	Yabancı Diller	İngilizce A2 Seviyesi	1	18
Genel	Ormancılık	Avcı Eğitimi	1	1
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Bağımsız Hareket (Görme Engelliler İçin)	1	34
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Braille Alfabesi	2	50
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Braille Alfabesi ile Dini Kavramlar Öğreticiliği	2	48
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Diksiyon	13	340
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Diksiyon, Spikerlik ve Sunuculuk	1	33
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	E-KPSS (Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavı-Orta Öğretim)	3	20
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Görme Engelliler İçin Braille Alfabesi (Kabartma Yazı)	3	42
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Kuran-ı Kerim (Elifba) Okuma	4	63
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Kuran-ı Kerim Tecvidli Okulma	3	57
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Okullar Hayat Olsun Projesi Etkinlikleri	1	7
Genel	Kişisel Gelişim ve Eğitim	Türk İşaret Dili	3	210
Genel	Spor	Bocce Başlangıç Düzeyi Kurs Programı	2	47
Genel	Spor	Dart Başlangıç Düzeyi	2	13
Genel	Spor	Dart Orta Düzey	1	16
Genel	Spor	Karate (Beyaz Kuşak)	1	26
Genel	Spor	Step-Aerobik Eğitimi Step	10	263
Genel	Aile ve Tüketici Bilimleri	Çocuklarda Uyum Problemleri	1	20
Genel	Müzik ve Gösteri Sanatları	Bağlama Eğitimi (Bağlama Düzeni)	5	108
Genel	Müzik ve Gösteri Sanatları	Gitar Eğitimi (Klasik Gitar)	2	63
Genel	Müzik ve Gösteri Sanatları	Gitar Eğitimi (Popüler Gitar)	1	20
Genel	Müzik ve Gösteri	Keman Eğitimi (Batı Müziği)	2	52

	Sanatları			
Genel	Müzik ve Gösteri Sanatları	Klasik Gitar Eğitimi	1	25
Genel	Müzik ve Gösteri Sanatları	Türk Halk Oyunları Sivas Yöresi Erkek Oyunları	2	6
Genel	Müzik ve Gösteri Sanatları	Uygulamalı Tiyatro	1	24
Genel	Havacılık	Model Uçak (ATA) Yapımı	3	29
Genel	Havacılık	Model Uçak (Flamingo F1H) Yapımı	1	9
Genel	Havacılık	Plastik Model Uçak Yapımı	4	24
Genel	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	2	143
Genel	Okuma Yazma	Yoğunlaştırılmış Temel Düzey Okuma Yazma Eğitim Programı	1	0
Genel	Hasta ve Yaşlı Hizmetleri	Hasta ve Yaşlı Öz Bakımına Destek Olacakların Eğitimi	4	41
Genel	Sanat ve Tasarım	Sanatsal Mozaik	1	14
Genel	Sanat ve Tasarım	Yağlı Boya Resim	2	36
TOPLAM			219	4701

Sivas'ta belediye bünyesinde açılan kurslarda en çok el sanatları teknolojisi, giyim üretim teknolojisi, yabancı diller, güzellik ve saç bakım hizmetleri ve kişisel gelişim ve eğitim alanındaki kurslar kadınlar tarafından rağbet görmektedir. 2015-2018 yılları arasında açılan farklı kurslardan faydalanan kadın sayısı 4701'dir. Yatak odası tekstili hazırlama, diksiyon, kadın giysileri dikimi, step-aerobik eğitimi step, Arapça A1 seviye kursu ve Türk işaret dili alanları sırasıyla en çok katılım gösterilen kurslar olmuştur. Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde alçı ve alçı levha üretim operatörlüğü, tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde mermer işleme ve yoğunlaştırılmış temel düzey okuma yazma eğitim programlarına ise katılım sağlanmamıştır.

Öte yandan Sivas Belediye'si bünyesinde hizmet veren ve el yapımı ürünlerin satıldığı **Hanımeli Çarşısı'nda**, 2017 verilerine göre 1700 üyenin ürünü sergilenmiştir; ürünleri satılan üyeler aylık ortalama 100 TL kazanmıştır.

6.8 Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü Verileri

Tablo 21: Sosyal Yardım Alan Kadınların Eğitim ve Medeni Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	Medeni Durum	Sayı
Okur-yazar Değil	138	Evli	545
İlköğretim	524	Bekar	422
Lise	272	Toplam	957
Önlisans-Lisans	23		
Toplam	957		

Sivas Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nden sosyal yardım alan kadınların eğitim durumlarına bakıldığında, kadınların önemli bir bölümünün ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Kadınların medeni durumuna bakıldığında ise dengeli bir durum olduğu söylenebilir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nden sosyal yardım alan toplam kadın sayısı ise 957'dir.

Tablo 22: Sosyal Yardım Alan Kadınların Sosyal Yardım Alma Nedenleri

Sosyal Yardım Alma Nedenleri	Sayıları
Hastalık	64
Engellilik	46
İşsizlik	2
Boşanma	400
Evlenme (2. Evlilik)	2
Yoksulluk	10
Eşin Cezaevinde Olması	123
Eşin Vefat Etmesi	95
Gayri Resmi Birliktelik	7
Mülteci/Sığınmacı	51
Eşin Evi Terk Etmesi	20
Diğer (Akraba Çocuğuna-Toruna Bakma, Kuruluş Bakımından Ayrılma)	137
Toplam	957

Sosyal yardım alan kadınların hangi nedenlerle sosyal yardım aldığına bakıldığında ise boşanma nedeninin en fazla gösterilen neden olduğu görülmektedir. Türkiye'de ve özel olarak Sivas'ta kadınların ekonomik özgürlüğünü almadan evlenmesi, olası boşanma durumunda ekonomik yoksunluk çekmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla boşanma nedeniyle kadınların sosyal yardım alıyor olması şaşırtıcı değildir. Bu durumu "eşin ceza evinde olması" nedeni de desteklemektedir. Eşin ceza evinde olması durumunda da kadın ekonomik geliri bakımından eşine bağımlı olması nedeniyle ekonomik sıkıntılar çekmekte ve sosyal yardıma başvurmaktadır. Eşin ceza evinde olması ve boşanma nedeniyle ekonomik sıkıntılar yaşayan kadınların sayısının toplamı, diğer nedenlerden dolayı sosyal yardım alan kadınların sayısının toplamından fazladır.

Tablo 23: Çalıştığı İçin Çocuğu Kreş Hizmetinden Faydalanan Anne Sayısı

Yıl	Kabulü Yapılan Kız Çocuk		Ayrılan Kız Çocuk	
	7-12 Yaş	13-18 Yaş	7-12 Yaş	13-18 Yaş
2012	4	16	5	37
2013	15	15	19	27
2014	9	15	3	30
2015	21	17	17	39
2016	22	25	13	31
2017	22	33	11	17
2018	11	27	5	27

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nden elde edilen bilgilere göre, şuan Sivas'ta çalıştığı gerekçesiyle çocukları için kreş hizmetlerinden faydalanan kadın sayısı 6'dır. Bu kadınların 4'ü lise mezunu, 2'si ise ilköğretim mezunudur. Ayrıca 6 kadından 3'ü evli, 3'ü bekârdır.

Tablo 24: Reşit Olarak Kuruluş Bakımından Ayrıldıktan Sonra İstihdam Olan Kadınların Öğrenim ve Medeni Durumu

Eğitim Durumu	Sayı	Medeni Durum	Sayı
İlköğretim	19	Evli	47
Lise	27	Bekar	12
Önlisans	6	Toplam	59
Lisans	7		
Toplam	59		

SHÇEK Genel Müdürlüğü'nden Bakanlık Teşkilatına dönüşüm yapıldığı 2012 yılından itibaren Sivas Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'ne kabulü yapılan kız çocukları, koruma ve bakım altındayken reşit olarak ayrılmışlardır. Reşit olarak ayrılan kız çocukları, eğitim durumlarına göre çeşitli kamu ve kuruluşlarında çalışmaktadırlar. 2828 Sayılı Kanunun ek 1. Maddesi kapsamında istihdam hakkından faydalanan ve Sivas'ta çeşitli kurum ve kuruluşlarda çalışan toplam 59 kadın vardır. Bu kadınların 19'u ilköğretim, 27'si lise, 6'sı ön lisans ve 7'si de lisans mezunudur. Ayrıca 59 kadından 47'si evli, 12'si bekârdır.

Sivas Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nün Sosyal ve Ekonomik Destek hizmetinden faydalanan ailelere, Bakanlık tarafından belirlenen Aile Eğitim Programları kapsamında "bilinçli tüketim, bilinçli medya kullanımı, 0-6 ve 6-18 yaş grubu çocukların gelişim evreleri, cinsel istismar, evlilik öncesi eğitim ve cinsel istismar" gibi konularda eğitim düzenlemiştir.

Tablo 25: Yardım Alan Kadınlara Yönelik Düzenlenen Eğitimler

Yıl	Eğitime Katılan Kadın Sayısı	Eğitim Durumu	Sayı	Medeni Durum	Sayı
2017	212	Okur-yazar değil	12	Evli	45
		İlköğretim	147		
		Lise	44	Bekâr	167
		Önlisans	7		
Toplam			210		212
2018	101	İlköğretim	73	Evli	33
		Lise	28	Bekâr	68
Toplam			101		101

Bu eğitime katılan kadın sayısı 2017 yılında 212, 2018 yılında ise 101'dir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nün düzenlemiş olduğu eğitimlere katılan kadınların sayıları, eğitim durumları ile ters orantılı bir şekilde gelişmektedir. En çok ilköğretim mezunu kadınlar bu eğitimlere katılırken, en az önlisans mezunu kadınlar katılmaktadır. Medeni duruma bakıldığında ise en çok bekâr kadınların bu eğitimlere katıldıkları görülmektedir.

7 Sosyal Risk

7.1 Risk

“Risk” sözcüğünün anlamı TDK Sözlüğünde; “zarara uğrama tehlikesi” olarak ifade edilmektedir. Furedi'ye göre; "Risk terimi, belirli bir tehlikeyle bağlantılı olarak hasar, yaralanma, hastalanma, ölüm ve başka olumsuzlukların meydana gelme olasılığını" ifade eder (Furedi, 201: 43). İnsanlar bazı zamanlarda/durumlarda, geçmiş deneyimlerinden, bilgi ve becerilerinden, günlük yaşantının sunduğu ipuçlarından hareketle, gelecekle ilgili tehdit ve tehlikeleri öngörme ihtiyacı duyarlar. Bu ihtiyaç ise, riskin ne olduğunu düşündürür, risk çalışmalarına sürükler.

Bu araştırmada kullanılan "risk" ya da "sosyal risk" terimleri, bireyler ve toplum için zarar verebilecek olan, tehlike ve tehdit içeren, kaçınılması gereken durumlardır. Sosyal risk çalışması; bir önceden öngörme, bireyin ve sosyal hayatın güvenliği için önleyici tedbirler geliştirmeyi amaçlar.

Risk terimi, belirli bir tehlikeyle bağlantılı olarak hasar, yaralanma, hastalanma, ölüm ve başka olumsuzlukların meydana gelme olasılığını ifade eder. Hiçbir risk tanımı, kavramın anlamının ve kullanımının her yönünü kapsayamaz. Ayrıca terimin kullanımı sürekli olarak değiştiği için, terimin belirli bir toplum ve belirli bir bağlam çerçevesinde değerlendirilmesi gereklidir. Toplum ve toplumun geleceği konusunda, belirli bir dönemde geçerli olan fikirler ve değer yargıları, riskin algılanış biçimini etkiler. Şimdi ve gelecek arasındaki ilişki toplumun kendisi hakkında günümüzde sahip olduğu fikre bağlıdır. İnsanı korkutan şey gelecek olunca, risk karşısında verilen tepki olumsuz sonuçların ortaya çıkma olasılığını yoğunlaştıracaktır. Sonuç olarak riskin anlamını, toplumun kendisinin, değişimle nasıl baş etme konusundaki yeteneğini nasıl gördüğü belirleyecektir (Furedi 2001:19,44).

İnsanoğlu içine atıldığı bu dünyadaki hayat serüveninde hep içinde yaşadığı doğayı ve onun olaylarını kontrolü altında tutmaya çalışmıştır. Bu, özellikle güvenlik ihtiyacının yarattığı bir duygunun sosyal hayata, insan davranışına yansımasıdır. İnsanlar bir yandan geleceğin belirsizliklerinden, tehlikelerinden, tehditlerinden korkarken, bir yandan da geleceğin içine doğru ilerlemek, o yoldaki olayları şekillendirmeye çalışmak zorundadır.

Riskler geçmişten günümüze değişik özellikler ve anlamlar taşımıştır. Risk kavramı değişken anlamlar taşıyabildiği gibi, bir dönem risk sayılan hususlar sonradan risk olmaktan çıkabilmektedir.

Risk kaynağı; başka insanlar, doğal olaylar, coğrafi –çevresel- şartlar olabilir. Diğer yandan bir yerde/zamanda aynı tür risk, farklı insanları farklı şekillerde etkileyebilir.

Toplumu yönetme ve yönlendirme görevi olanların, diğer insanlar adına, toplum adına bazı kararlar vermeleri gerekebilir. İşte böyle durumlarda, yarınlarda insanları bekleyen tehlikeleri ön görmek ve ona göre tedbirler almak birilerinin asıl işi olabilmektedir. Risk üzerine kafa yorma, çalışma zorunluluğu işte burada başlamaktadır; bu ise, işin sosyal risk tarafıdır.

Sosyal risk; “toplum hayatı içinde olmaktan doğabilecek olan beklenmedik, istenmeyen ve zarar verici durumlarla karşılaşma olasılığı ya da tehlikesi” olarak ifade edilebilir. Yani evinizde otururken tutucu ipi incelmış tablonun yaslandığınız duvardan kafanıza düşme ihtimali bir risk olsa da, sosyal risk değildir. Oysa, işinize kestirme yoldan yetismeye

çalışırken, girdiğiniz belirsiz ara sokakta tiner çeken gençlerin size saldırma olasılığı bir sosyal risktir.

Sosyolojik anlamda temel risk olgularından bazıları;

- Aile düzeni ve güvenliği,
- Yerleşim/kentsel hayat, ulaşım ve güvenliği,
- Sağlık, eğitim vb yaşantılar ve güvenliği,
- Bütün toplum kesimleri için ihtiyaç olan temel güvenlik,
- Şiddet, suç ve terör korkusunun varlığı, yokluğu,
- Yoksulluk, göç, işsizlik. vd. sosyal gelişmeler ve hayat güvenliği.

Sıralanan risk olgularında ailenin baş yeri alması elbette rastlantısal değildir. Aksine sonrasında sıralanan tüm diğer faktörler üzerinde de etkisi bulunan bir sosyal birim, sosyal kurumdur aile.

Sosyal risk alanlarına aileye de mi sokacağız?

Aileyi sosyal risk alanı saymak, hangi bağlam ve anlamda bahse konu olabilir?

Ana-babalık kurumunun krizinden kaynaklanan belirsizliği ele alalım. Bu durumun bir nedeni, ailenin doğasındaki değişim, diğer bir nedeni de ebeveyn-çocuk, kadın-erkek ilişkilerindeki dönüşüm ve günümüzde kabul edilebilir davranışın ne olduğunun net olmayışdır. Uzun zamandan beri sorgulanmadan yaşanan ana-babalık ve aile yaşamı, artık hiç de o kadar net değildir. Ana-babalık adeta bir mayın tarlasına dönüştü. Bu gelişmeler yüzünden kontrol duygusu yitirildikçe, güvensizlik hissi artıyor ve risk duygusu güçleniyor. Ailenin, üyelerinin çoğunun risk altında bulunduğu tehlikeli bir alan olarak görülmesi hiç de şaşırtıcı gelmiyor. Ev artık güvenli bir yuva olarak değil; çocukların taciz riskiyle, kadınların aile içi şiddet riskiyle yüz yüze olduğu vahşi bir orman olarak resmediliyor (Furedi, 2001:104 -105).

Modernleşme sürecinin gündelik yaşamımızdaki beklenmedik etkileri, bireyi her gün ucu açık birçok riskle yüz yüze bırakmaktadır. Yaşadığımız dünya; içtiğimiz sudan, trafik kazalarına ya da kullandığımız ilaçlara, yediğimiz sebze ve meyvelerde kullanılan tarım ilaçlarına, AIDS ve kanser riskine, çevresel ve doğal afetlere, hırsızlık, şiddet, terör ya da birinin beline sardığı bombanın kurbanı olabilmeye kadar kendimizin kontrol edemeyeceği risklerle yaşamamızı kaçınılmaz kılmaktadır. Bugün küreselleşme ile birlikte sosyal riskler de küresel hale dönüşmüştür. Bireyler çok çeşitli ve çok etkin teknolojik araçlarla bir yandan sınırsız bilgiye ulaşabilmenin tadını çıkarırken, diğer yandan değişik biçimlerde riskli olan alanların bilincine vararak tarifsiz bir suç korkuyla yaşamlarını sürdürür olmuşlardır. Sosyal refah devleti bazı işlevlerini yitirdi denilse de, bugünün toplum yönetimleri, riskli alanlarda suç korkusuyla yaşayan her bireye gerekli destekleri vermek zorundadır.

"Sosyal risk araştırması" ya da "sosyal risk haritası oluşturma çalışması" ifadeleri, belli bir kurum/kuruluşun ya da yerleşim yerinin, insan / toplum odaklı olmak üzere tehlike ve tehditler yönünden ön belirleme çalışmalarını, öngörü analizini anlatır. Sosyal risk belirleme çalışmaları, birden çok değişken üzerinden, objektif araştırmalar sonucu elde edilen verilerin bilimsel yöntemlerle analiz edilmesi ve sonuçların raporlaştırılması ve toplumun bilgisine sunulması esasına dayanır.

Sosyal risk haritası oluşturma anlayışının, ülkemizde uzun bir geçmişi ve yaygınlığı olduğunu söyleyemeyiz. Zira lkemizde, birçok bakanlık ve bağlı kurum / kuruluşlarının strateji eylem planları oluşturma, geliştirme uygulamalarına ancak iki binli yıllarda başlanabilmiştir. Oysa bir kurumun strateji planını geliştirmeden önce, kurumunun ve sosyal çevresinin durum analizini içeren sosyal risk haritalarına önemle ihtiyaç vardır. Bir yerde strateji planlarının/sosyal projelerin eğer işe yaramaları isteniyorsa, mutlaka yerelin ihtiyaçlarına, sosyo-kültürel yapısına ve gelecekteki risklere göre hareket edilmeli; planlar, yani tüm programlar sosyal risklere göre yapılmalıdır. Özellikle giderek karmaşıklaşan toplumsal yaşantılar ve sosyal hayatın getirdiği yeni sorunlar sosyal risk haritası oluşturma çalışmalarının önemini ve değerini daha da arttırmıştır.

Ülkemizde risk haritası kavramı, daha çok çevreyle ilgili alanlar için anlaşılmış ve kabul grmştir. Hava ve yol durum özelliklerine işaret eden uyarı haritaları, depremle ilgili öngörüler içeren analiz çalışmaları bu yönde en çok kullanılanlardır.

Artık bir sosyal haritalama işini, sosyal risk belirleme anlayışını, sosyal hayatın daha güvenli oluşu adına devletin ve onun sosyal kurumlarının çalışma alanlarına, kltrine sokmak zorunlu hale gelmiştir. Yeni nesillerin sağlıklı yetiştirilebilmesi açısından özellikle, aile odaklı, okul odaklı, kurum odaklı, sosyal evre odaklı çalışmaların yaygınlaşmasına ihtiyaç vardır. Bu olgular, çocuklarla ilgili, kadınlarla ilgili, engellilerle ilgili, yaşlılarla ilgili sorunlar açısından birbiriyle çok bağlantılıdır. Özellikle ocukların suça srklenebilmesi veya suç mağduru olabilmesi hayatın en ciddi risklerinden olup böyle ciddi bir alanda bütün sorumluluk yetişkinlerin ve onların sosyal devletindir.

Gelecekle ilgili gizli tehditler, bazen bugünün sosyo-kültürel yaşantısı içinde saklı olabilmektedir. Örneğin, sosyal yaşamın, olgu ve olaylarının çok kısa zaman dilimlerinde beklenmedik bir hızla değişebildiği bugünün dünyasında, ocuk eğitim yöntemlerinin, yeni ihtiyaçlara göre revize edilememesi ciddi bir risk kaynağıdır. Bir yandan ğrenci merkezli eğitim, diğer yandan demokrasi kültürü ve buna bağlı özgürlükler, eğitim sisteminin temel değerleri haline getirilirken öte yanda geçmiş asırlardan gelen klasik ocuk disiplin yöntemlerinin kullanılmasında ısrar edilmesi çelişkiler yaratabilir.

Otoriteye, güce, korkutmaya dayalı disiplin anlayışı, aileden okula kadar her alanda şiddet ve nefret kültürünü besleyip meşulaştırır. Hayatında şiddete maruz kalan her birey bir lde nefret üretir ve zamanla bu nefreti, kendisine şiddet uygulayana ya da başkalarına karşı yeni bir şiddet eylemine dönüştürebilir. Sarmal bir yapı arz eden bu olgu, zamanla "şiddet şiddeti doğurur" tarihi gerçeğine uygun olarak toplumun kültürüne dâhil olur ve onun enerjisini tüketir.

Konu ile ilgili yapılan araştırmalara bakıldığında asıl üzücü olan durum, şiddetin ve mağduriyetin önemli lde ailede yaşanıyor olmasıdır. Örneğin, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün 2001 Aile Raporu'nda ciddi yaralama ve öldürme vakalarının %20-50'sinin ailede olduğu belirlemiştir. Cinayete kurban giden kadınların %40'ı kocaları tarafından ldrlmştir. Cinayete kurban giden erkelerin eşleri tarafından öldürülmesi ise %10'luk bir orandadır ki, bunun %7'si kadının kendisini müdafaasında yaşanmıştır. Diğer bir tespit de, şiddete maruz kalan kadınların %37'sinin, kendi çocuklarına şiddet göstermiş olmalarıdır.

Gelecekte korkanlar kendilerini -parayla, malla, sağlık sigortasıyla, kişisel ilişkilerle, evlilik sözleşmeleriyle- "güvence altına alma" girişiminde bulunurlar. Ebeveynler çocuklarını

kendilerine bağlamaya çalışır. Bazı korkak çocuklar yuvadan ayrılmak konusunda gönülsüzdür. Eşler, birbirlerinin yaşamlarının ve hizmetlerinin sürekliliğini garanti etmeye çalışır. Psikolojik acı gerçek ise, insan ilişkilerinde kalıcılığın olmadığıdır... güvenliğe sarılmak kişiler arası ilişkilerde çok cesaret kırıcı olabilir ve gelişiminizi engelleyecektir. Yaşamımızdaki ötekilerle birlikte şimdiki zamanda olmayı, gelecekle ilgili kurallar koymamayı ve çitler çekmemeyi ne kadar öğrenebilirsek, kendi içimizde o kadar daha güçlü ve ilişkilerimizde o kadar daha yakın ve mutlu oluruz (Craib, 1994: 147).

Sosyal kurumların, sosyal çevrelerin (mahalle, ilçe, şehir) sosyal risk durumları gerçek özellikleriyle bilinemediği zaman sosyal risk sıkıntısı iki yönlü bir rahatsızlık sebebi olarak ortada durur. Bunlardan birincisi, yaşanan o sosyal ortam ya da çevrede abartılı bir suç korkusu kültürü doğabilir. İkincisi ise, insanları ya da toplumu bekleyen tehdit ve tehlikeler bilinmediği için alınmayan tedbirler, yüzünden öngörülemeyen ve kabulü zor kötülükler, zararlar yaşanabilir.

Korku zihinlere hakim hale gelince, dünyadaki sorunlar ve zorluklar abartılmaya ve olası çözüm yolları gözardı edilmeye başlanır. Korku ve panik kendi kendini haklı çıkaran bir dinamiğe sahiptir. ... Giderek daha fazla insanın kendini özürlü ya da hasta olarak görmesinin basit bir açıklaması elbette yoktur; ama bu olgunun, dünyayı tehlikeli bir yer olarak algılamaktan doğan kaygıları yansıttığı ortadadır. Böyle bir durumda hasta olmak kural haline gelir. Yaşayan herkes hastadır. Günümüzün korku kültürü kişinin kendisini işte böylesine depresif bir biçimde tarif etmesine çanak tutar. Korku kültürü insanları birbirine yabancılaştırıyor; ve bu kültür, insanların ve toplumun karşı karşıya olduğu sorunlarla mücadele etmelerini engelleyen bir şüphe atmosferi yaratıyor. Korku korkuyu üretir ve pusuya yatmış bizi bekleyen tehlikelerle ilgili spekülasyonlar yapmamıza yol açar. Sorun çıkacağı beklentisi ileride gerçekten sorunlara yol açarak kendini haklı çıkarıyor. "Dikkat et zarar görebilirsin" düşüncesi, günümüz insanının ve toplumlarının ruh halini yansıtıyor (Furedi, 2001).

8 T.C. Kurum ve Kuruluşlarının Mevzuat ve Eylem Planlarında Sosyal Risklerle İlgili Yer Alan Bazı İfadeler

8.1 MEB Stratejik Eylem Planı

Tehditler/Riskler:

Madde 3- Bölgesel sosyo-ekonomik farklılıklar

Madde 5- Risk altındaki çocukların sayısındaki artış

Madde 7- Zorunlu öğrenim çağındaki çocukların ve gençlerin mevsimlik gezici ve geçici tarım işçisi olarak çalıştırılmaları nedeniyle eğitim hizmetlerinden yararlanamamaları

Madde 9- Eğitim ortamlarının zararlı madde kullanımı için pazar olarak görülmesi

Stratejik Hedefler:

Stratejik Hedef: 2 2 İlköğretimdeki okul terklerini 2014 yılı sonuna kadar ortadan kaldırmak

Stratejik Hedef: 2 4 İlköğretim programlarında, öğrencilerde yerleşik bir demokrasi kültürünün oluşturulması, kendi kültürünü özümsemesi, milli, manevi değerlere bağlı, evrensel değerleri benimseyen nesiller yetiştirilmesine yönelik etkinlikleri ve uygulamaları plan dönemi boyunca arttırmak

Stratejik Hedef: 3 2 Ortaöğretim kurumlarından, ilişkisi kesilen/okulu terk eden öğrencilerin diğer öğrencilere oranını 2014 yılı sonuna kadar %5'in altına düşürmek

Stratejik Hedef: 3 5 Ortaöğretimde kızların eğitime erişimini daha da artırmak için kız- erkek brüt okullaşma oranları arasındaki % 8,91 olan farkı 2014 yılı sonuna kadar % 2'nin altına düşürmek

Stratejik Hedef: 3 6 Eğitimde kademeler arası geçişteki kayıpları en aza indirmek için ilköğretimden ortaöğretime geçişte % 85 olan ülke oranını 2014 yılı sonuna kadar % 95'in üzerine çıkarmak

Stratejik Hedef: 6 1 Örgün eğitim kurumları ile Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde (RAM) bulunan rehber öğretmen açığını karşılayarak, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine tüm öğrencilerin ve ailelerin erişimini sağlamak

Stratejik Hedef: 8 2 Eğitim sistemi içindeki öğrencilerin bireysel farkındalık düzeylerini, kendilerini ifade etme ve yeteneklerini sergileme, güçlerini geliştirmek üzere sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal faaliyetlere katılım düzeyini plan dönemi sonuna kadar %100 arttırmak

Stratejik Hedef: 10 3 Hayatboyu öğrenim stratejisi gereği bölgesel, ekonomik ve sosyal duyarlılıkları dikkate almak üzere paydaşlarla işbirliğini sürekli geliştirmek

Stratejik Hedef: 10 5 Hayatboyu öğrenim anlayışının toplumsal yaygınlığını sağlamak üzere düzenlenen kurs dışı etkinliklerin türünü plan dönemi sonuna kadar %50 arttırmak

Stratejik Hedef: 10 7 İlköğretim son sınıf öğrencilerinden başlamak üzere hayat boyu öğrenim kapsamında, tüm toplumda girişimcilik ruhunun geliştirilmesini sağlamak üzere etkinlikler düzenlemek

Stratejik Hedef: 13 1 Bakanlık insan gücü ihtiyacını karşılamak üzere ilgili kurumlarla işbirliği içerisinde orta ve uzun vadeli insan kaynakları projeksiyonları yapmak

Stratejik Hedef: 13 2 İnsan kaynaklarının bölge ve yerleşim yeri ihtiyaçları doğrultusunda, norm kadro esasına göre dengeli dağılımını sağlamak

Stratejik Hedef: 15 4 Bakanlığımız mevzuatının uygulanmasında ortaya çıkan sorunlar ile çözüm önerilerini belirleyerek mevzuatı yenileme ve geliştirme çalışmalarına katkı sağlamak ve eğitim sistemimizi düzenleyen mevzuatı AB normları da göz önünde bulundurularak sadeleştirmek ve güncelleştirmek

Stratejik Hedef: 16 1 Her düzeydeki örgün ve yaygın eğitim programlarının gelişmelere paralel olarak yenilenmesini ve uygulamada olan programların amaca uygunluk bakımından düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirilmesini sağlamak.

Stratejik Hedef: 16 5 Eğitim ve öğretimin niteliğinin geliştirilmesi ve eğitim sistemine katkı sağlamaya yönelik plan dönemi sonuna kadar en az 5 konuda araştırma ve alan çalışması yapmak

Stratejik Hedef: 17 4 Millî Eğitim Bakanlığı stratejik plan amaç ve hedeflerinin gerçekleşme düzeylerinin izlenmesi, zamanında etkili önlemlerin alınabilmesi için birimlerle işbirliği içerisinde etkili bir izleme ve değerlendirme sistemi kurmak

Stratejik Hedef: 19 4 Türk Cumhuriyetleri, Türk ve akraba topluluklarında yürütülen kültürel faaliyet sayısını plan dönemi sonuna kadar artırmak.

8.2 Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)

Madde 237. Türkiye'nin demografik yapısı, doğurganlık düzeyindeki ve yaş yapısındaki gelişmelerle gelişmiş ülkelerin yapısına benzemeye başlamıştır. Değişen nüfus yapısı, özellikle eğitim, istihdam, sağlık ve sosyal güvenlik alanlarındaki politikaların gözden geçirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

Madde 243. Eğitim sisteminin sınav odaklı bir yapıda olması, eğitimden beklenen amaçlara ulaşılamamasına, sınav hazırlıklarına önemli harcamalar yapılmasına ve böylece eğitime ayrılan kaynakların verimsiz kullanılmasına, öğrenciler ve ailelerinde mali, sosyal ve psikolojik sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Madde 258. Çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar ve zorunlu eğitimin 8 yıla çıkarılması ile çalışan çocuk sayısında azalma olmasına rağmen, çocuk işçiliği, sokak çocukları ve sokakta çalışan çocuklar sorunu önemini korumaktadır.

Madde 260. Şiddet, bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de daha çok kadın ve çocukların maruz kaldığı bir sorundur. Kadınlara karşı şiddetin ve istismarın önlenmesi için toplumun bilinçlendirilmesine yönelik eğitim ve bilgilendirme çalışmaları devam etmektedir.

Madde 266. Sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişi ve grupların tespiti için sağlıklı kriterler oluşturulması çalışmalarına başlanmıştır. Ancak, sistemde kurumlar arasındaki işbirliği eksikliği ve nitelikli personel sıkıntısı nedenleriyle gerçek ihtiyaç sahiplerine istenen düzeyde hizmet sunulamamaktadır.

Madde 272. Giderek hızlanan değişim süreci aile ve toplum içi kültürel ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi, aile içi iletişimde geleneksel yöntemlerin dışına çıkılamaması ve eğitim sisteminin aşılamayan sorunları gençlerin aileden kopma, toplumsal sorunlara duyarsızlaşma, ümitsizlik ve özgüvensizlik gibi sorunlarını ve bunun sonucunda şiddete eğilimini artırmıştır.

Madde 273. Yoğun göç ve çarpık kentleşmenin oluşturduğu uyum sorunları terör ve asayiş başta olmak üzere toplumsal bütünlüğü ve uyumu zedeleyici ortamlar hazırlamaktadır. Bu kapsamda, ulusal ve yerel düzeyde, topluma entegrasyon ve aidiyet duygusunu geliştirici önlemlerin alınması ve bu alanlarda yerel yönetimlerin kapasitelerinin ve STK'larla diyalogun artırılması ihtiyacı bulunmaktadır.

Madde 323. Toplumsal ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı değişim ve ekonomik dalgalanmalarla, iç göç ve buna bağlı olarak ortaya çıkan istihdam ve kentsel uyum sorunlarının yaşandığı bir ortamda, suç örgütlerinin bilgi ve iletişim teknolojilerinden de yararlanarak uluslararası ve organize şekilde faaliyette bulunmaları başta terör olmak üzere örgütlü suçlarda bir artış eğiliminin ortaya çıkmasına neden olmuş ve iç güvenlik konusu VIII. Plan döneminde de önemini korumaya devam etmiştir.

Madde 324. Terör ve terörün finansmanı ile mücadele, yasa dışı göç ve iltica hareketleri, insan ticareti, organize suçlar, uyuşturucu madde kullanımı ve bağımlılığı ile mücadele konularında bazı gelişmeler kaydedilmesine rağmen Plan hedeflerinin gerisinde kalmıştır.

Madde 479. Ulusal yenilik sistemi içinde yer alan kurum ve kuruluşlar görev ve faaliyetleri itibarıyla gözden geçirilerek kurumlar arası işbirliğini de artıracak etkin bir yapı kurmak üzere gerekli yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılacaktır. Bilim ve teknoloji alanındaki politika, program ve projelerin yürütücü kurumlardan bağımsız olarak izlenmesi ve değerlendirilmesi yönünde düzenlemeler yapılacaktır.

Madde 581. Beşeri gelişme ve sosyal dayanışma alanlarındaki politikaların temel amacı, toplumun tüm kesimlerinin temel kamu hizmetlerinden ve çok boyutlu bir sosyal koruma ağından yeterince faydalanmasını sağlayarak, yaşam kalitesini ve refah düzeyini yükseltmektir. Temel kamu hizmetlerinin sağlanmasında eğitim ve sağlık; sosyal koruma ağının geliştirilmesinde ise kapsayıcı ve sürdürülebilir bir sağlık ve sosyal güvenlik sistemi, etkinliği artırılmış sosyal hizmetler, gelir dağılımının iyileştirilmesi, sosyal içerme ve yoksullukla mücadele, kültürün korunması, güçlendirilmesi ve toplumsal diyalogun geliştirilmesi politikaları temel öncelik alanları olacaktır.

Madde 582. Toplumsal gelişmenin sağlanması amacıyla; düşünme, algılama ve sorun çözme yeteneği gelişmiş, Atatürk ilkelerine bağlı, demokratik, özgürlükçü, milli ve manevi değerleri özümsemiş, yeni fikirlere açık, kişisel sorumluluk duygusuna sahip, çağdaş uygarlığa katkıda bulunabilen, bilim ve teknoloji kullanımına ve üretimine yatkın, sanata değer veren, beceri düzeyi yüksek, üretken ve yaratıcı, bilgi çağı insanı yetiştirilecektir.

Madde 585. İlköğretimde okul terklerinin azaltılması için başta kırsal kesime ve kız çocuklarına yönelik olmak üzere gerekli tedbirler alınacak ve ortaöğretime geçiş oranları yükseltilecektir.

Madde 598. Eğitim sisteminin etkinliğinin artırılması, eğitime ayrılan kaynakların daha verimli kullanılması, öğrenciler ve aileleri üzerindeki mali, sosyal ve psikolojik yüklerin hafifletilmesi amacıyla eğitim sistemi, sınav odaklı yapıdan kurtarılacaktır. Yükseköğretime giriş sistemi; öğrencileri programlar hakkında yeterli düzeyde bilgilendiren, ilgi ve yeteneklerini ortaöğretim boyunca çok yönlü bir süreçle değerlendiren, okul başarısına dayalı ve müfredat programlarıyla daha uyumlu bir yapıya kavuşturulacaktır.

Madde 622. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla, bu konudaki toplumsal bilinç artırılacaktır.

Madde 623. Özellikle kırsal kesimdeki kız çocuklarının, özürlülerin ve düşük gelirli ailelerin çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması desteklenerek bu kesimlerin eğitime erişimleri kolaylaştırılacaktır. Ayrıca, çocuk işçiliğini önleyecek tedbirler alınacak ve etkili bir şekilde uygulanacaktır.

Madde 624. Çocuğun bakımı ve yetiştirilmesi için ideal ortam olan aileye yönelik eğitici programlar yaygınlaştırılacaktır.

Madde 628. Yoksulluk ve sosyal dışlanmanın önlenmesine yönelik politikaların uygulanmasında ve bunlara yönelik eğitim, barınma ve istihdam gibi hizmetlerde, merkezi idare ve mahalli idareler ile sivil toplum kuruluşları başta olmak üzere tüm kesimlerin koordineli bir şekilde çalışması sağlanacaktır.

Madde 633. Sosyal hizmet ve yardımlar sisteminde eşitlik, sosyal adalet, etkinlik ve etkililik ilkeleri esas olacaktır. Sistemden yararlanacak kişilerin belirlenmesi amacıyla ortak bir veri tabanı oluşturularak, nesnel ölçütlerle işleyen bir tespit mekanizması kurulacaktır.

Madde 635. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının sosyal hizmet ve yardımlar alanındaki faaliyetleri desteklenecektir.

Madde 645. Yoğun göç ve çarpık kentleşme neticesinde ortaya çıkan sosyo-kültürel uyum sorunlarını azaltıcı önlemler alınacaktır.

Madde 646. Toplumsal bütünleşme ve dayanışmanın artırılması amacıyla hoşgörü, toplumsal diyalog ve ortaklık kültürünü geliştirici politikalara öncelik verilecektir

Madde 647. Gençlerin aileleriyle ve toplumla iletişimlerini daha sağlıklı hale getirecek, özgüvenlerini geliştirecek, yaşadıkları topluma aidiyet duygusu ve duyarlılıklarını artıracak, karar alma süreçlerine katılımlarını sağlayacak tedbirler alınacaktır.

Madde 717. Mağdur haklarını çağdaş ölçütler çerçevesinde koruyacak düzenlemeler yapılacak, adli yardım hizmetlerinin yeterli bir seviyeye çıkartılması sağlanacaktır.

Türkiye'nin nüfusunda çocuk ve gençler ağırlığını korumaktadır. Ülkemiz, içinde bulunduğu toplumsal değişme süreçlerine bağlı olarak yoğun sorunlarla karşı karşıyadır. Gelir dağılımı bozukluğu, yoksulluk, işsizlik, göç, hızlı nüfus artışı, sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, çalışma ve sosyal güvenlik gibi kamu hizmetlerine erişimde yaşanan sorunlar, bir bütün olarak toplumu ve özellikle de dezavantajlı kesimlerin refah düzeyini olumsuz etkilemektedir. Temel ekonomik ve demografik göstergelerin yanı sıra sağlık ve eğitim alanındaki veriler, Türkiye'nin Avrupa ülkeleri ve birçok komşu ülkeye göre geride olduğunu göstermektedir (DPT, 2006).

8.3 18. Milli Eğitim Şurası 2010

- Adalet Bakanlığına bağlı ceza infaz kurumlarındaki eğitim faaliyetleri Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak düzenlenmeli, eğitim fakültelerinde bu kurumların ihtiyaçlarına cevap verebilecek derslerin müfredata eklenmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.
- Okulların, kendine özgü bir kimlik, hafıza, aidiyet duygusu ve güçlü okul kültürü geliştirebilmeleri için geniş katılımlı özel günler, haftalar gibi etkinlikler düzenlenerek ortak kültürel değerlerin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Okulda temel insani, ahlaki, sosyal, kültürel ve demokratik değerleri geliştirmeye dönük uygulamalara ağırlık verilmeli, demokratik bir okul kültürü ve sınıf atmosferi oluşturmak için öğretmen ve öğrencilerde kültürel farklılıklara karşı duyarlılık geliştirilmelidir.
- Okulda, gerek öğrenciler gerekse öğretmenler için kurumsal sosyalleşme kapsamında kurum kültürünün içselleştirilmesine yönelik uygulamalara yer verilmelidir.
- Ulusal ve resmî bayram törenleri ile belirli gün ve haftalarda yapılacak toplantılar ve kutlamalar; toplumda bütünleşme, paylaşma, denetim ve kontrol mekanizmaları olup yönetimlerce bu faaliyetler şenlik ve festival şeklinde kutlanmalı, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteği sağlanmalıdır. Bu faaliyetler kültürü etkilemeyi ve yeni değerlerden etkilenmeyi, ortak duygu ve değerlerin devamlılığını sağlayacak, ancak öğrencilerin derslerinden uzun süre ayrı kalmayacakları şekilde düzenlenmelidir.
- Güçlü okul kültürleri, dış çevreden gelebilecek olumsuz etkilere karşı koruyucu bir kalkandır. 2023 yılına kadar ülkemizdeki demokratikleşme eğilimlerini de dikkate almak suretiyle okulların kendilerine özgü kimlik ve okul kültürleri oluşturabilecekleri ve “okula dayalı yönetim” anlayışı doğrultusunda özerk yapılara kavuşturulmaları sağlanmalı, okul yönetimleri yetkilendirilmeli ve güçlendirilmelidir.
- Yönlendirme hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için öğrenciler ve ailelerine; yetenek, ilgi ve mesleki doyum arasındaki ilişki konusunda farkındalık kazandırılmalı, ailelerin ve tüm öğretmenlerin yöneltme sürecine aktif katılımları sağlanmalıdır.
- Risk altında ve dezavantajlı konumda olan çocukların tespiti yapılarak bu çocuklara yönelik eğitim çalışmaları artırılmalı; terör, göç, madde bağımlılığı, parçalanmış aileler, iletişim araçlarını kötüye kullananlar vb. risk faktörleri göz önünde bulundurularak önleyici rehberlik çalışmalarına ağırlık verilmeli, bu konuda bölgenin ve yörenin özelliğine uygun olarak disiplinler arası ekip çalışmaları mülki amirlerin koordinesinde hayata geçirilmelidir.
- Madde bağımlılığı ve denetimli serbestlik gibi özel bilgi, beceri ve uygulama gerektiren konularda destek sağlayacak personel yetiştirilmeli, bu konuda hizmet veren ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği sağlanmalıdır.
- Sokakta yaşayan, çalıştırılan, mevsimlik işçi olarak çalışan vb. sebeplerle okul dışında olan çocuklara yönelik psikolojik danışma ve rehberlik hizmet modelleri geliştirilmeli ve bu çocukların ortaöğretime erişimini sağlayacak yeni düzenlemeler yapılmalıdır.

- Rehberlik ve araştırma merkezleri, misyonuna uygun olarak uzmanlık temelinde yeniden yapılandırılmalı ve merkezde sağlanan hizmetlere bağlı olarak psikolojik danışman, psikolog, sosyal hizmet uzmanı, fizyoterapist, çocuk gelişimi ve eğitimcisi, eğitim programcısı, ölçme değerlendirme uzmanı ile bölgenin özelliğine göre disiplinler arası ekip çalışmasını gerektiren diğer alan uzmanları için kadrolar ihdas edilmelidir.
- Rehberlik ve araştırma merkezlerinde kaliteli hizmetin sunulması, korunması ve geliştirilmesi amacıyla üniversitelerin ilgili alanlarından mezunların yönetici olarak atanması için gerekli düzenleme yapılmalıdır.

8.4 TBMM Şiddet Araştırma Komisyon Raporu

- Şiddet olaylarına karışma riski yüksek olan çocuklar ile ailelerinin belirlenmesi, sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve güvenlik açısından daha “hakkaniyetli” hizmet alması sağlanmalıdır. Risklerin belirlenmesinde; ailenin sosyodemokratik özellikleri, ekonomik düzey, göç etme durumu, çocuk ya da gençlerdeki şiddet eğilimleri bulunması, vb. özellikler “değişken” olarak kullanılabilir.
- Çocuk ve gençlerde şiddet ya da ilgili risk faktörlerinin dağılımı ile ilgili veriler belirli aralıklarla iller bazında toplanmalı ve her ilde sorun boyutunu saptama, gerekli müdahale programlarını planlayabilme ve uygulamalardaki gelişmeleri takip etme açısından kullanılmalıdır. İllerden gelen veriler ışığında Türkiye için yıllık ya da daha az üç yıllık periyodik dönemlerde bilimsel raporlar hazırlanmalıdır.
- Okulların ve sosyal çevrelerinin sosyal risk haritaları çıkartılmalı... ..daha sorunlu yerlerde, okul rehberlik servisleri ve RAM’lar güçlendirilmeli... bu hizmet alanlarında rehber öğretmen sayıları arttırılmalı... okulların psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde diğer disiplinlerden elemanlara da yer verilmelidir.
- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri her konuda (personel, araç-gereç) desteklenmeli, gerektiği takdirde dışarıdan hizmet alımına gidilmelidir.
- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri Norm Kadro Yönetmeliği esaslarından çıkartılmalı, eleman sayısı bölgenin özelliklerine göre belirlenmelidir.

(TBMM Raporu, 2007: 237, 238, 487).

Yukarıda devletin belli kurumları üzerinden sosyal risk konusunu gündeminde tuttuğu, belirlemelerde bulunduğu en yüce organı olan TBMM üzerinden komisyonlar kurduğu görülmektedir.

Giriş kısmında da ifade edildiği üzere sosyal risk, kapsamı ve derinliği olan bir çalışma alanıdır. Her yönüyle sınırlı olan böyle bir projede sosyal risk adına her şeyi ele almanın mümkün olmadığı aşikârdır. Bu nedenle kadın istihdamı ana konu olarak ele alınan bu çalışmada iki boyut üzerinden Sivas ili sosyal risk belirlemelerine girildi. Birinci boyut, öğrencilere uygulanan şiddet belirleme anketi ve ikinci boyut Adalet istatistikleridir

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMA BULGULARI VE YORUMLARI

9 Proje Bilgileri

9.1 Projenin Kapsamı

Projenin kapsamı, Sivas İli Sosyal ve Risk Araştırmaları Bağlamında Kadınların Sosyal Hayata Katılımlarının araştırılması ve destek unsurlarının belirlenmesidir.

9.2 Projenin Amacı

Son dönemde kadın istihdamı sorununa verilen önem ve bu öneme bağlı olarak, gerek akademik çalışmalar, gerek uluslararası kurum ve kuruluşların bu konudaki raporları özellikle de yapılan kamu araştırmaları ve raporları oldukça önemli bir yere sahiptir. Bu kurum ve kuruluşların kadın istihdamına yönelik yapmış oldukları araştırmalar kadın istihdamı sorununu pek çok boyutuyla ortaya koymaktadır. Ulaşılan sonuçlar doğrultusunda da kadın istihdamının artırılması için çeşitli öneriler sunulmaktadır. Bizim yapmış olduğumuz bu proje de benzer amacı gütmektedir. Yerelde yani Sivas'taki kadın istihdamı sorunun araştırılmasını ve elde edilen veriler ve ulaşılan sonuçlar doğrultusunda da Sivas'ta kadın istihdamının önündeki engelleri aşmaya yönelik önerileri de bulunmayı amaçlanmaktadır. Projemizin soruları ve bu soruların amacını aşağıda sıralanmıştır.

9.3 Projenin Temel Sorusu

Projenin kapsamı, Sivas İli Sosyal ve Risk Araştırmaları Bağlamında Kadınların Sosyal Hayata Katılımları nedir?

Buradaki amaç, birçok boyutuyla Sivas'taki kadın istihdamının durumunu ortaya koymaktır. İstihdam sorununun nedenlerini belirlemek, kadınların hem bireysel yaşam deneyimleri hem de istihdam faaliyetlerinin performansı açısından önemli olacaktır.

9.4 Projenin Alt Soruları

SORU 1: Sivas'ta kadın istihdamının önündeki engeller nedir?

Buradaki amaç, kadınların istihdamının önündeki engellerin neler olduğunu ve bunların altında yatan nedenleri incelemek olacaktır. Bilindiği üzere, Türkiye'de kadınlar, geleneksel değerler nedeniyle, geçmişte eğitim imkânlarından yeteri kadar yararlandırılmamışlardır. Bunu takip eden süreçte de, istihdam olanakları oldukça sınırlı kalmıştır. Dolayısıyla, hem eğitimi yeteri kadar alamayan hem de istihdam ol(a)mayan kadınların istihdamının önündeki engelleri

ortaya koyarak, bu engellerin aşılabilmesi için ne yapılması gerektiği yönünde önerilerde bulunmaktadır.

SORU 2: Sivas'ta girişimci kadınların durumu nedir?

Buradaki amaç, Sivas'ta girişimci kadınların hem niteliksel hem de niceliksel açıdan yeterli düzeyde olup olmadıklarını ortaya koyarak, girişimci kadınların karşılaştıkları engeller ve sorunların neler olduğunu nedenleri ile birlikte değerlendirmektir. Bu değerlendirmeler sonucunda da önerilerde bulunmaktadır.

SORU 3: Liseli kız öğrenciler mesleğe ve çalışma hayatlarına nasıl bakmaktadırlar?

Buradaki amaç, önümüzdeki beş yıl içerisinde kadın istihdamının içerisinde yer alması beklenen potansiyel kadınlar olarak, liseli kızların mezuniyet sonrası, üniversite planlarının olup olmadığını ve çalışma hayatına nasıl baktıklarını ortaya koymaktır. Kız öğrencilerin bu konudaki bilinçlerini değerlendirmeye yönelik, özellikle de mezuniyete yakın olan lise 4. Sınıf kızlarına 1000 tane anket uygulandı. Ayrıca, öğrencilerin bu bakışlarını bir başka boyutta anlayabilmek için okul öğretmenlerine de 500 anket uygulandı. Onların gözünden kız öğrencilerin geleceğe ve mesleğe nasıl baktıklarını ortaya konularak her iki anket birlikte değerlendirildi. Ayrıca öğretmen anketinde açık uçlu bir soruya yer verilerek; “Size göre, kız öğrencilerin kendi ayakları üzerinde durmaları, üniversite okumaları, bir meslek edinip çalışabilmeleri için neler yapılabilir?” sorusu soruldu. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevaplar da ayrıca değerlendirilerek, öneriler kısmına yansıtıldı. Yine Milli Eğitim Lise Rehber Öğretmenleri İle Odak Grup çalışması yapılarak, konu bütünüyle ortaya konulmaya çalışıldı.

Buradaki amaç, girişimci kadınların evdeki geleneksel rollerini paylaşmak amacıyla bir yardımcı ve temizlikçi desteği alıp almadıkları ve hangi sıklıkta aldıklarını tespit etmektir.

SORU 4: Liseli kız öğrencilerin mesleğe ve çalışma hayatlarına bakışlarında meslek lisesi öğrencisi olup olmadıkları bu bakış açılarını etkiliyor mu?

Buradaki amaç, Anadolu lisesi kız öğrencileri ile meslek lisesi kız öğrencilerinin geleceğe ve mesleğe bakış açılarını karşılaştırarak bir farklılık olup olmadığını ortaya koymaktır. Burada farklı bakış açılarının nedenlerini tartışarak, gündemde olan, meslek liselerinin konumu ve durumu tartışmalarına ışık tutabilmeyi amaçlamaktayız.

SORU 5: Sivas İli, Merkez İlçe Organize Sanayii Bölgesi bölgesindeki kadın istihdamının durumu nedir? Kadınların yaşadıkları problemler nedir? Yaygın sosyo-kültürel değerler kadının iş hayatında yer almasını olumsuz yönde etkilemekte midir? Kadının eğitim seviyesi, yaşı ve medeni durumu onun çalışma hayatında yer almasına ne yönde etki etmektedir?

Buradaki amaç, Sivas'taki büyük fabrikalarda istihdam olan kadınların durumunu ortaya koyarak, yaşadıkları sorunları, karşılaştıkları engelleri nedenleri ile birlikte tartışarak, önerilerde bulunmaktadır.

Çalışmanın evreni Sivas İli, Merkez İlçe Organize Sanayii bölgesinde çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren 14 işyeridir. Organize Sanayii Bölge Müdürlüğü ile yapılan görüşmeler sonucu Araştırma evreni olarak belirlenen 14 iş yerinde çalışan kadınların sayıları, eğitim durumları ve medeni durumları belirlenmiş, bu iş yerlerinden sektörel farklılıkları esas alınarak çalışma evreni olarak 4 iş yerindeki çalışan kadınlar ve işverenler örneklem olarak seçilmiştir. Örneklem birimini oluşturan iş yerlerinin işverenleri/işveren temsilcileri ve iş

yerlerinde çalışan kadınlarla araştırma sorunsalı temelinde hazırlanan mülakat formu üzerinden görüşmeler yapılmış, alınan görüşler kaydedilmiş ve bu verilerle içerik analizi yapılmıştır.

SORU 7: Sivas'taki yoksul kadınlar, kendi istihdamları açısından Mikro Kredi kullanıyorlar mı?

Buradaki amaç, Sivas'taki yoksul kadınların kendi kendilerini istihdam etmelerinin bir yolu olarak, Mikro Kredi kullanıp kullanmadıklarını, hangi alanlarda ve ne amaçla kullandıklarını ortaya koyarak, Sivas'ta kadın istihdamı açısından mikro kredinin yerini ve önemini tartışmaktır. Bunun için Sivas'taki mikro kredi müdürü Burcu Yılmaz ile mülakat yapıldı. Ayrıca Sivas'ta mikro krediden yararlanan kadınların istatistiksel bilgilerinden yararlanıldı.

SORU 8: Sivas'taki kurum ve kuruluşların kadın istihdamını desteklemeye yönelik faaliyetleri nedir?

Buradaki amaç, Sivas'taki kurum ve kuruluşların kadın istihdamını desteklemeye ve özendirmeye yönelik yapmış olduğu faaliyetleri ortaya konarak, kadın istihdamındaki yeri ve önemini tartışmaktır. Bunun için kurumlardan faaliyet raporları ve istatistiksel bilgiler alındı. Ayrıca kurum yetkilileri ile mülakatlar yapılarak, bu faaliyetlerin yeri ve önemi tartışıldı.

SORU 9: Sivas'ta sivil toplum örgütlerinin ve temsilcilerinin kadın istihdamı sorununa bakışı nedir?

Buradaki amaç, Sivas'ta sivil toplum örgütlerinin ve temsilcilerinin kadın istihdamı sorununa nasıl baktıkları, bu sorunun arkasında yatan nedenlerine ilişkin görüş ve önerilerini tespit etmektir. Bunun için örgüt yetkilileri ile mülakat ve örgüt üyeleri ile odak grup çalışması yapıldı. Elde edilen veriler proje amacı çerçevesinde yorumlanarak değerlendirildi.

9.5 Projenin Sınırlılıkları

Çalışma Sivas'taki kadın istihdamına odaklanmaktadır. Kadın istihdamının alt başlıkları vardır. Bu alt başlıklar:

1. Sivas'ta girişimci kadınlar.
2. Sivas'ta sanayiide kadın istihdamı.
3. Sivas'ta yoksul kadınların istihdamı.
4. Sivas'ta liseli kızların potansiyel istihdamı.
5. Sivas'taki kurum ve kuruluşların kadın istihdamına yönelik faaliyetleri.
6. Sivas'ta sivil toplum örgütlerinin ve temsilcilerinin kadın istihdamı sorununa bakışı.

Projede bu konular, Sivas'ta kadın istihdamı sorunu boyutuyla incelenerek sınırlandırılmıştır. Söz konusu konular, araştırmanın soruları ve amacı çerçevesinde ele alınarak tartışılmıştır. Bu projenin verileri Sivas ilindeki kadın istihdamı ile sınırlıdır.

9.6 Araştırmanın Tasarımı

Bu projede Sivas'ta kadın istihdamı sorununun tespit edilmeye çalışıldığı için survey araştırma tekniği ve nitel araştırma tekniği; mülakat ve odak grup çalışmaları yapılmıştır. Çalışmanın kuramsal kısmı kapsamlı bir şekilde ele alınarak uluslararası ve ulusal literatür taranmıştır.

Proje kapsamında Sivas ilinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı liselerde üç farklı araştırma yürütülmüştür. Bu araştırmalardan iki tanesi kadın istihdamı ile ilgilidir. Kadın istihdamı ile ilgili araştırmalar öğretmenler ve kız öğrenciler üzerinde yürütülmüştür. Yürütülen bir diğer araştırma ise öğrenciler üzerinde yürütülen sosyal risk araştırmasıdır. Yürütülen araştırmalara ilişkin araştırma künyeleri aşağıda yer almaktadır.

10 Nicel Araştırma

10.1 Milli Eğitim Öğretmenlerin Sivas'ta Kadın ve Kız Öğrencilerinin İstihdamına Bakışı Araştırması

Destekleyen Kurum/Kuruluş: ORAN Kalkınma Ajansı

Araştırma Saha Çalışması Uygulayıcısı: MEB'na bağlı rehber öğretmenler

Anakütle: Merkez, Hafik, Kangal, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara ilçelerinde çalışan lise öğretmenleri

Örnekleme Yöntemi: Tabakalı Örnekleme

Örneklem Çerçevesi: Merkez, Hafik, Kangal, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara ilçelerinde çalışan lise öğretmenlerin listesi

Örneklem Birimi: Öğretmenler

Görüşme Yöntemi: Anket

Planlanan Örneklem Büyüklüğü:500

Gerçekleşen Örneklem Büyüklüğü:432

10.2 Liseli Kız Öğrenci Geleceğe ve Mesleklerine Bakışı Araştırması

Destekleyen Kurum/Kuruluş: ORAN Kalkınma Ajansı

Araştırma Saha Çalışması Uygulayıcısı: MEB'na bağlı rehber öğretmenler

Anakütle:Merkez, Hafik, Kangal, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara ilçelerinde öğrenim gören lise son sınıf öğrencileri

Örnekleme Yöntemi: Tabakalı Örnekleme

Örneklem Çerçevesi: Merkez, Hafik, Kangal, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara ilçelerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin listesi

Örneklem Birimi: Kız öğrenciler

Görüşme Yöntemi: Anket

Planlanan Örneklem Büyüklüğü:1000

Gerçekleşen Örneklem Büyüklüğü:846

10.3 Sosyal Risk Öğrenci Araştırması

Destekleyen Kurum/Kuruluş: ORAN Kalkınma Ajansı

Araştırma Saha Çalışması Uygulayıcısı: MEB'na bağlı rehber öğretmenler

Anakütle:Merkez, Hafik, Kangal, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara ilçelerinde öğrenim gören lise ikinci sınıf öğrencileri

Örnekleme Yöntemi: Tabakalı Örnekleme

Örneklem Çerçevesi: Merkez, Hafik, Kangal, Şarkışla, Ulaş, Yıldızeli ve Zara ilçelerinde öğrenim gören lise öğrencilerinin listesi

Örneklem Birimi: Öğrenciler

Görüşme Yöntemi: Anket

Planlanan Örneklem Büyüklüğü:3000

Gerçekleşen Örneklem Büyüklüğü:2864

11 Nicel Araştırma Bulgu ve Yorumları

11.1 Sivas'ta Kadın Girişimcilerin Durumu

Proje yürütücüsü Doç. Dr. Sevda Mutlu'nun 2015'te Sivas'taki Kadın Girişimciler üzerine yapmış olduğu bir araştırma sonuçları ve önerileri proje için de önem bu arz etmektedir. Yürütücünün, Sivas Ticaret Odası Kadın Girişimciler Kurulu İcra üyesi olması araştırma açısından bir avantaj olarak değerlendirilebilir. Araştırmacının, Sivas ilindeki kadın girişimcilerle yakın temaslارının olması ve onlarla ilgili etkinliklerin içerisinde aktif bir şekilde rol alması başta araştırma konusunu ve fikrinin geliştirmesine katkı sağlamış, sonraki aşamalarda da araştırmayı uygulamasında kolaylık sağlamıştır.

Bu araştırma, girişimci kadınların modernlik düzeylerini, girişimciliğe iten ve çeken nedenlerini, girişimciliğin getirdiği dezavantajlarını ve girişimciliğin sağladığı avantajlarını, geleneksel kimlik ve modern kimlikten kaynaklanan rol çatışmalarını, ataerkil bireylerle yaşadıkları sorunlarını ve bunların girişimciliklerini nasıl etkilediğini değerlendirmeye yöneliktir.

Elde edilen sonuçlar kısaca şu şekilde sıralanabilir:

1. Araştırmamız Sivas'taki 277 girişimci kadınla gerçekleştirilmiştir.
2. Araştırmada kullanılan ölçek ve girişimcilik alt boyutlarının güvenirlik ve geçerlilik düzeyleri oldukça tatmin edicidir.
3. Girişimci kadınların yaş dağılımı ağırlıklı olarak 35-44 yaş aralığındadır. Kadınların büyük bir oranı, %61'i evlidir. %87,2's'i de çocuk sahibidir ve ağırlıklı olarak da iki çocukludur. Girişimci kadınların 3/2'si lise ve öncesi mezundur. Anne eğitim düzeyi de oldukça düşüktür.
4. Girişimci kadınların çoğunluğunun, girişimcilikleri ile ilk kez çalışma hayatına girdikleri tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, eğitim imkânlarından yararlanamayan ve istihdam edilemeyen kadınlar için girişimciliğin önemli bir çıkış noktası olduğunu iddia edebiliriz.
5. Kadınların düşük sermayeli işletmelerde ve uzmanlık, bilgi ve beceri gerektirmeyen daha açık bir ifadeyle kadın bilgi ve becerisinin yeterli olduğu kuaför, tekstil, gıda ve el sanatları alanında faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle gelir düzeylerinin de düşük olduğunu ileri sürebiliriz. Girişimci kadınların %15,5'i asgari ücret altında bir kazanca, yarıdan fazlası (%53,8) 1750 TL ve altı gelire sahiptir.
6. Örneklem grubuna giren girişimci kadınlarda girişimciliğe çeken nedenler faktörünün puanı iten nedenlerin puanından yüksek olduğu görülmüştür. İten faktörlerden en öne çıkan "aile ekonomisine katkıda bulunmaktır". Girişimciliğe çeken tüm faktörlerin oldukça güçlü ve birbirine çok yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Kadınların, sırasıyla "ideallerini gerçekleştirme", "özgürlük, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme", "statü ve para kazanma" faktörüyle çok güçlü bir şekilde girişimciliğe çekildikleri saptanmıştır. Geleneksel yapının tamamen çözülmediği ve ataerkil değerlerin egemen olduğu toplumumuzun kültürel yapısında yetişen kadınlar için özgürlük, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme isteğinin güçlü olması anlamlıdır.

Araştırmamızın önemli bir sonucu olarak vurgulanmalıdır ki, kadınlar kendilerine sunulmayan bu özgürlük alanını birer girişimci olarak kendileri için yaratma çabasındadırlar.

7. Evlilerin bekârlardan daha çok girişimciliğe itildiği gözlenmiştir. Bu durum, evlilerin aile ve çocuk sorumluluklarının bekârlardan daha fazla olmasıyla açıklanabilir.

8. Eş desteği alan kadınların girişimciliklerinde daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Rol paylaşımı yapabilen kadınların girişimciliklerinde daha başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

9. Araştırmamızda, girişimciliğin bazı avantajlar sağladığı tespit edilmiştir. Avantajlardan en güçlü faktör “özgüven” artışıdır. Sırasıyla, “sosyal saygınlık”, “sosyal çevrenin gelişmesi” gelirken “maddi bağımsızlık” faktörünün gücü diğerlerine göre daha düşük kalmaktadır. Kadınlar için özgürlük ve özgüven artışı para kazanmaktan önce gelmektedir.

10. “Özgürlük, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme”, “ideallerini gerçekleştirme” vb. çeken nedenlerle girişimci olan kadınların aynı zamanda girişimcilikleri sayesinde “özgürlük”, “özgüven artışı”, “maddi bağımsızlık”, “sosyal çevrenin gelişmesi” gibi avantajları daha çok yaşadıkları tespit edilmiştir.

11. Araştırmamızda, girişimciliğin kadınlara bazı dezavantajlar getirdiği ve en güçlü dezavantajın da “yorgunluk ve yoğunluk” olduğu gözlenmiştir. Kısaca, kadınların bir taraftan geleneksel ev rollerini diğer taraftan da iş rollerini yerine getirmeye çalışmaları sonucu yorgunluk ve yoğunluk yaşadıklarını iddia edebiliriz.

12. Kadınlar, girişimciliğin avantajlarını ne kadar çok yaşıyorlarsa dezavantajlarını da o kadar çok yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Net bir ifadeyle, girişimciliğin avantajlarını kazanım aynı zamanda bir o kadar yoğunluk ve yorgunluğu da beraberinde getiriyor. Yine bu noktadan da kadınların etkili rol paylaşımı yapamadıkları sonucuna ulaşabiliriz.

13. Ailedeki ataerkil bireylerle daha az sorun yaşayan kadınların girişimciliğinin avantajlarını daha çok yaşadıkları, ataerkil bireylerle daha çok sorun yaşayan kadınların ise girişimciliğin dezavantajlarını daha çok yaşadığı saptanmıştır. İşini büyüten kadınların ataerkil bireylerle daha az problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Kısaca vurgulamak gerekirse, ataerkil bireylerle sorun yaşayan kadınların girişimcilikleri gecikebilmekte, girişimciliğini gerçekleştirenler de işlerini büyütememektedirler.

14. Çalışmamızda, kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe ataerkil bireylerle yaşanan problem puanının da düştüğü tespit edilmiştir.

15. Aile ekonomisine katkıda bulunmak için girişimci olan kadınların daha çok daralma ve bunalma yaşadıkları gözlenmiştir. Girişimci olmaya itilen kadınların hem ev rollerini yerine getirmeye çalıştığı hem de aile ekonomisine katkıda bulunmaya çalıştıkları göz önünde bulundurulduğunda kadınların daralma ve bunalma yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır.

16. Örneklem grubuna giren girişimci kadınların yarıdan fazlasının geleneksel rollerinden biri olan ev işleriyle ilgili rol paylaşımı noktasında yardımcı almadıkları saptanmıştır. Yardımcı alan kadınların, evdeki ataerkil bireyle daha az sorun yaşadıkları, daha düşük düzeylerde daralma-bunalma yaşadıkları ve girişimciliğe atılmak için daha çok çeken nedenleri olduğu tespit edilmiştir. Yardımcı alma sıklığının da daralma bunalma boyutuna etki ettiği saptanmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, girişimci kadınlar ne kadar sıklıkta yardımcı alırlarsa o kadar az daralıp bunalmaktadırlar. Yardımcı almama gerekçelerinin ardında da yardımcı için para ayırmanın lüks gelmesi ve maddi olanaksızlıklar öne çıkmaktadır.

17. Girişimci kadınların geleneksel ev işleri ve rollerini anne kayınvalide ile paylaştıkları da gözlenmiştir. Ancak “ev temizliğini temizlikçi kadın yapar” yanıtı verenlerin, “kendim ve yakın akrabam, anne/kayınvalide vs.” yanıtı verenlerden daha az daraldıkları ve bunaldıkları görülmüştür.

18. Yardımcı ücretini ortak bütçeden ödeyen kadınların daha düşük düzeylerde daralma-bunalma yaşadıkları tespit edilmiştir. Kısaca vurgulamak gerekirse ev işi rolünü yardımcıyla paylaşan ve bunun ödemesini evin ortak bütçesinden yapan kadınlar daha az daralma ve bunalma yaşamaktadırlar.

19. Örneklem grubundaki girişimci kadınların modernlik puanının 3.92 olduğu saptanmıştır. Bu puan iyi derecede modern olduklarını, modernliğe açık olduklarını göstermektedir. Modernite ölçeğinde, girişimciliğin, “özgüven artışı”, “özgürlük”, “maddi bağımsızlık”, “sosyal çevrenin artışı” gibi avantajlarını yaşayan girişimci kadınların, daha modern oldukları, teknolojiyi daha çokkullandıkları, daha akılcı düşündükleri ve bilime daha çok inandıkları tespit edilmiştir.

20. Araştırma bulguları, girişimci kadınların yaşam doyumları arttıkça daha modern olduklarını, daha çok çalışma yaşamı içerisinde bulunduklarını, daha çok teknoloji kullandıklarını, girişimciliğin çeken nedenlerini daha çok yaşadıklarını ve medyayı da önemli ölçüde takip ettiklerini göstermiştir.

21. Modernlik düzeyi yüksek olan kadınlar, eşlerinden daha çok destek almakta, girişimciliğe daha açık olmakta ve girişimciliğin daha çok avantajlarını yaşamaktadırlar. Kısaca, kadınların modernlik düzeyi geliştikçe girişimcilikleri de gelişmektedir. Modernlik düzeyi düşük olan kadınlar ise girişimciliğin daha çok dezavantajlarını yaşadıkları ve ataerkil bireyler (Eş, Erkek kardeş veya Baba) ile girişimcilik ve iş konularından dolayı daha çok tartışma yaşadıkları gözlenmiştir.

22. Modern kimlik kazanma çabasıyla birlikte modern-gelenek arasında çelişki de yaşanabilmektedir. Örneklem grubundaki girişimci kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe modernite çelişkisi yaşama oranının düştüğü görülmektedir. Eğitimle birlikte daha bilimsel ve akılcı düşünmenin gelişmesi modernite çelişkisini azaltmaktadır. Aynı şekilde gelirin artışıyla birlikte modernite çelişkisi de azalmaktadır.

23. Modernite düzeyinin girişimciliği etkilediğini aynı zamanda da girişimciliğin sağladığı avantajların da modern kimliği beslediğini söyleyebiliriz. Modernite düzeyi ve girişimcilik arasında karşılıklı ve olumlu bir etki olduğunu iddia edebiliriz. Modernite düzeyi arttıkça girişimcilik gelişmekte, girişimcilik geliştikçe modern kimlik kazanımı güçlenmektedir.

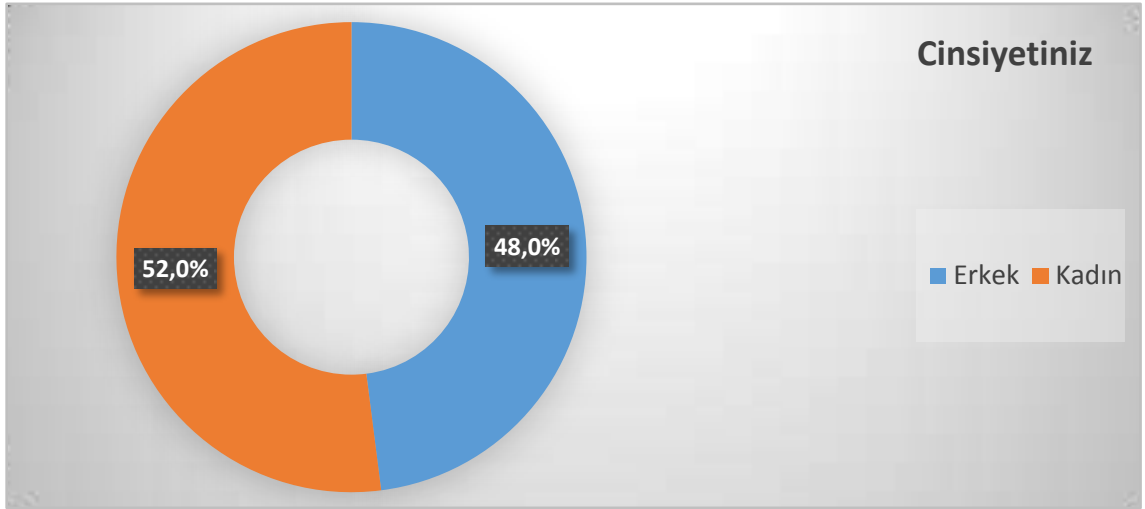
11.2 Sivas Kadın İstihdamı Öğretmen Anketi Sonuçları

Sivas'ta kadın istihdamının öğretmenler tarafından değerlendirildiği araştırma sonuçları beş ana başlıkta değerlendirilmiştir. Her bir başlıkta ilgili soruların frekans analizleri ile birlikte öğretmen cinsiyeti, anket yapılan okul türü ve anket yapılan okulun merkez ya da çeperde olmasına göre eğilimlerin analizleri incelenmiştir. Yüzdesel dağılımlar ve verilen cevaplara göre oluşan ortalama değerler halka grafikler ve radar grafikler kullanılarak görselleştirilmiştir. Öğretmen cinsiyeti, anket yapılan okul türü ve anket yapılan okulun merkez ya da çeperde olmasına eğilim kıyaslamaları bağımsız örnekler ile ilgili uygun test yöntemi kullanılarak test edilmiştir.

11.3 Katılımcı Öğretmen Profili

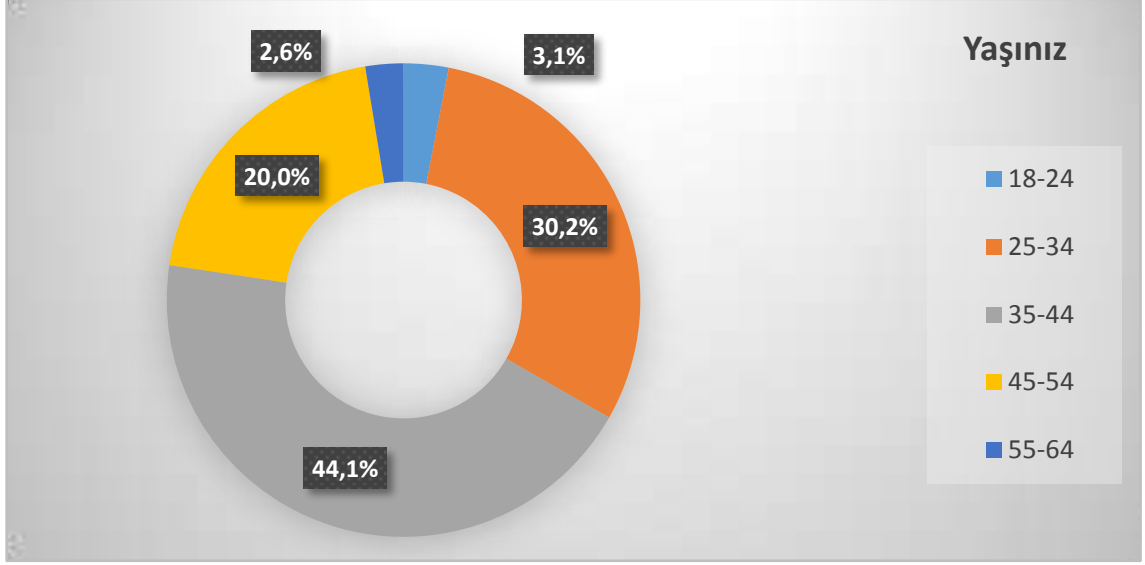
- Öğretmenlerin %48.0'i erkek, % 52.0'si kadındır

Grafik 1 Katılımcı öğretmenlerin cinsiyet dağılımı

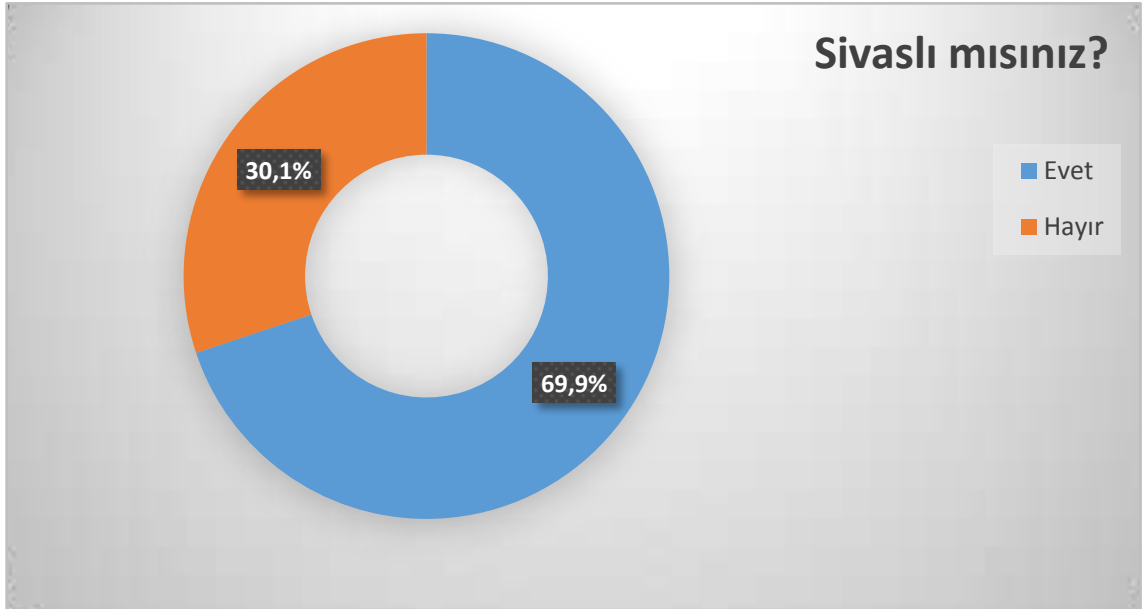
- Katılımcı öğretmenlerin %3.1'i 18-24, %30.2'si 25-34, %44.1'i 35-44, %20.0'si 45-54 ve %2.6'sı 55-64 yaş aralığındadır.
- Katılımcı öğretmenlerin %77.4 44 yaş altı grupta yer almaktadır.

Grafik 2 Katılımcı öğretmenlerin yaş dağılımı

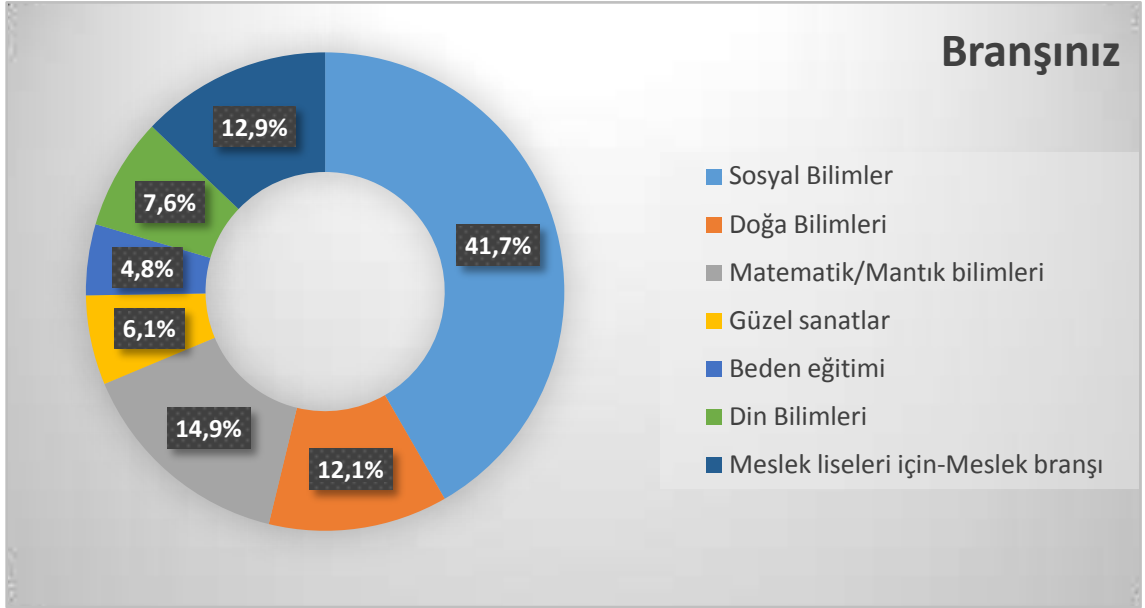
- Katılımcı öğretmenlerin yaklaşık %70'i Sivaslıdır.

Grafik 3 Katılımcı öğretmenlerin memleket dağılımı

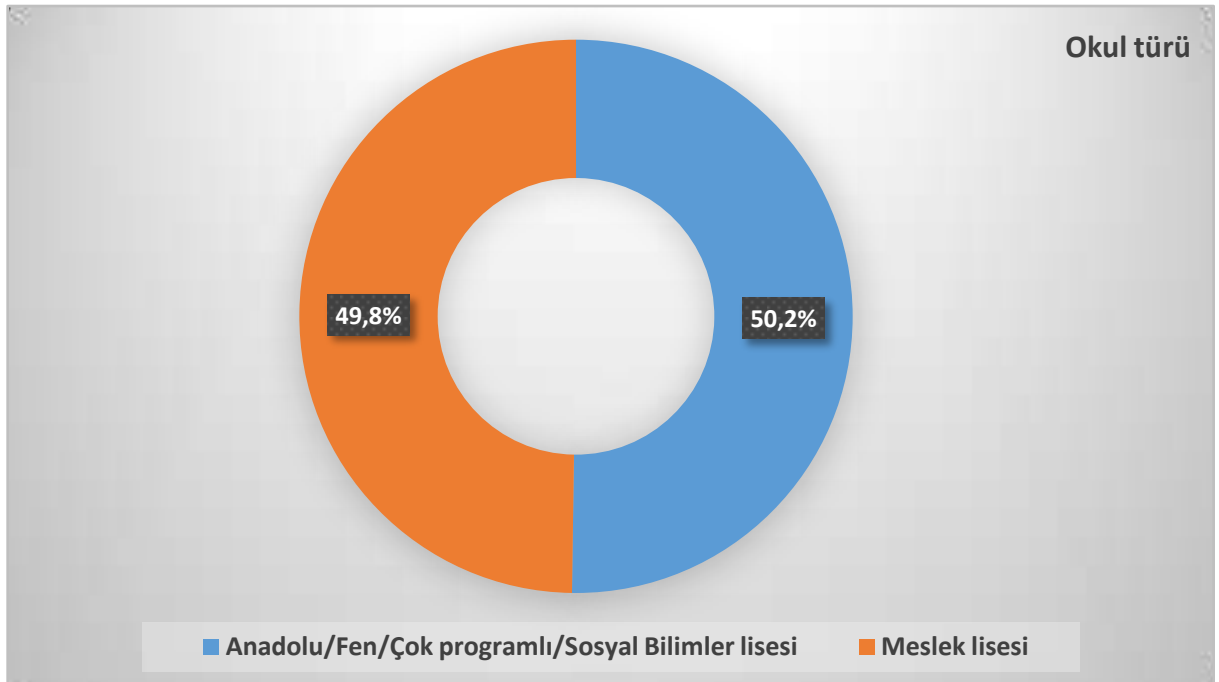
- Katılımcı öğretmenlerin %41.7 gibi büyük çoğunluğunu sosyal bilimler öğretmenleri oluşturmaktadır.
- Katılımcı öğretmenlerin branşlarında frekansça yüksek olan diğerleri Matematik (%14.9), Meslek branşları (%12.9) ve Doğa Bilimleri %12.1'dir.

Grafik 4 Katılımcı öğretmenlerin branş dağılımı

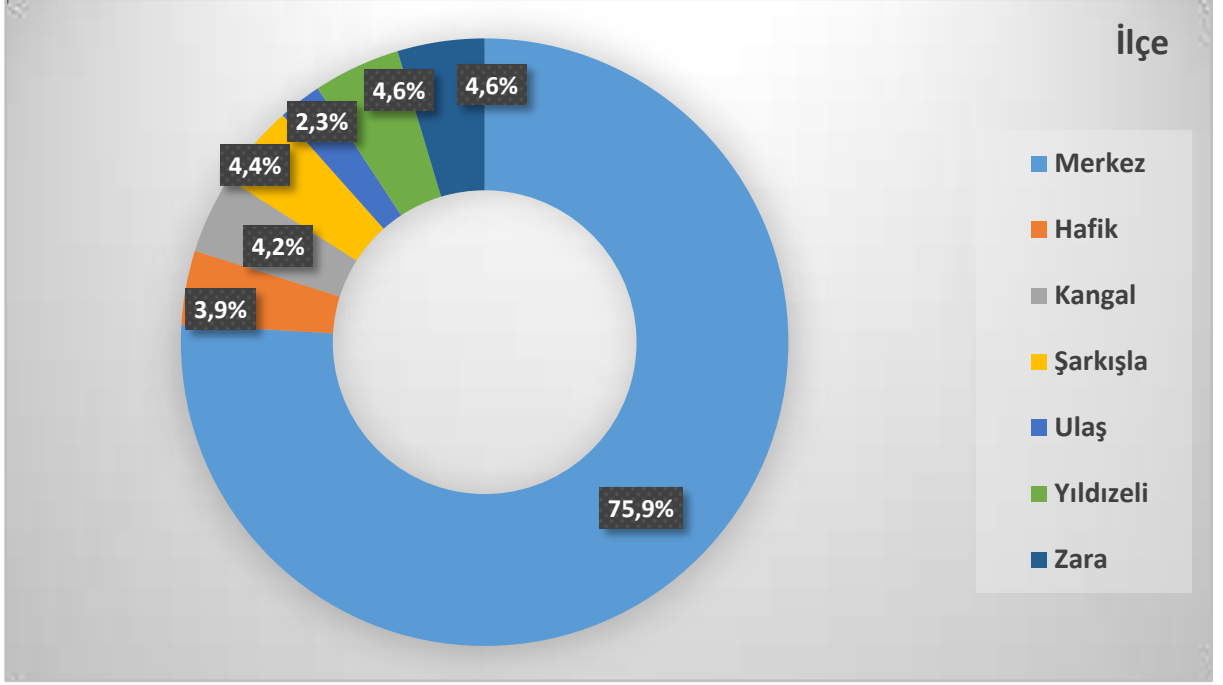
- Katılımcı öğretmenlerin %50.2'si Anadolu/Fen/Çok programlı/Sosyal Bilimler liselerinde görev yaparken %49.8'i meslek liselerinde görev yapmaktadır.

Grafik 5 Katılımcı öğretmenlerin görev yaptıkları okulların dağılımı

- Katılımcı öğretmenlerin %75.9'u Merkez ilçede görev yaparken %24.1'i çevredeki ilçelerde görev yapmaktadır.
- Araştırma toplam 7 ilçede yürütülmüştür.

Grafik 6 Katılımcı öğretmenlerin çalıştıkları ilçelere göre dağılımı

11.4 Sivas'ta Kadın İstihdamı Sorununa Genel Bakış

Katılımcı öğretmenlere Sivas'ta kadın istihdamının durumu ile ilgili bir tanesi genel olmak üzere toplamda onbir ifade 5'li likert ölçek kullanılarak yöneltilmiştir. Katılımcı öğretmenlere yöneltilen bu ifadelere öğretmenlerin katılma düzeyleri 0 Hiç – 4 Çok fazla olmak üzere cevap vermeleri istenmiştir.

11.4.1 Sivas'ta Kadın İstihdamı Sorunu Olduğuna Ne Ölçüde Katılıyorsunuz?

- Sivas'ta kadın istihdamı sorunu olduğu ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %34.0'tür.
- Sivas'ta kadın istihdamı sorunu olduğu ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %13.0'tür.
- Sivas'ta kadın istihdamı sorunu olduğu ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.06$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.97$, $p=0.534$).
- Sivas'ta kadın istihdamı sorunu olduğu ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.17$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.90$, $p=0.026$).
- Sivas'ta kadın istihdamı sorunu olduğu ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=2.18$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.88$, $p=0.013$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 7 Sivas'ta kadın istihdamı sorunu olduğuna ne ölçüde katılıyorsunuz?

Grafik 8 Sivas'ta kadın istihdamına bakış ilçe kıyas

Grafik 9 Sivas'ta kadın istihdamına bakış okul türü kıyas

Grafik 10 Sivas'ta kadın istihdamına bakış cinsiyet kıyas

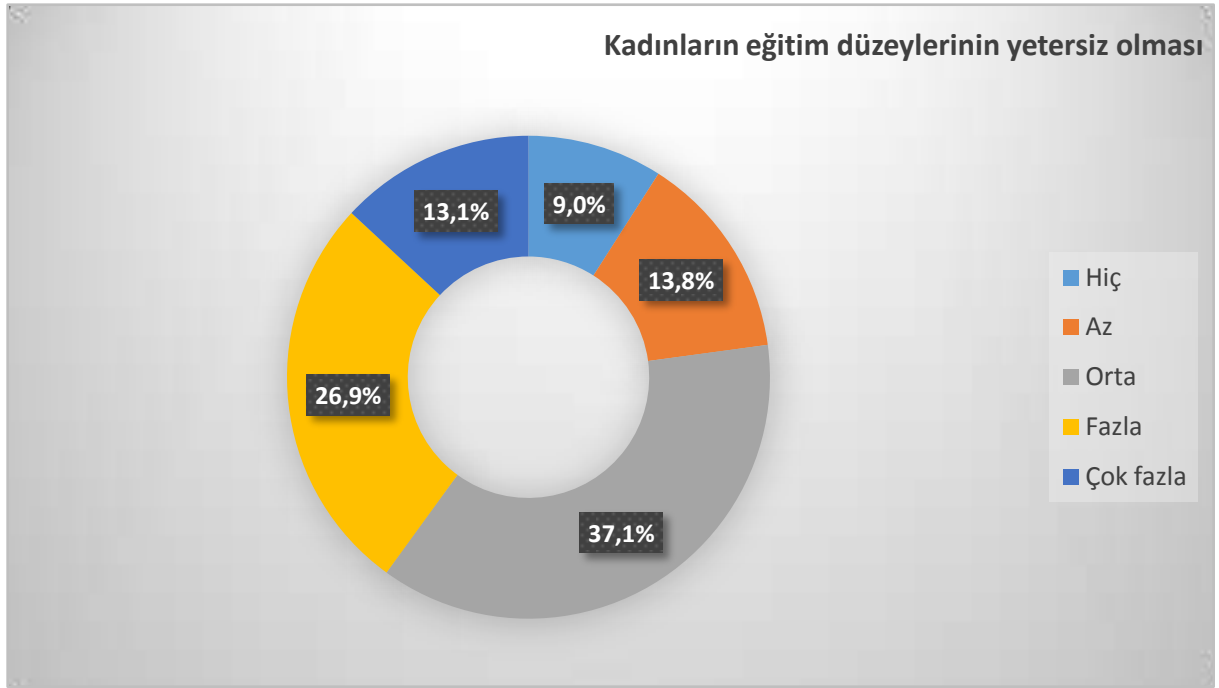

11.4.2 Kadınların Eğitim Düzeylerinin Yetersiz Olması

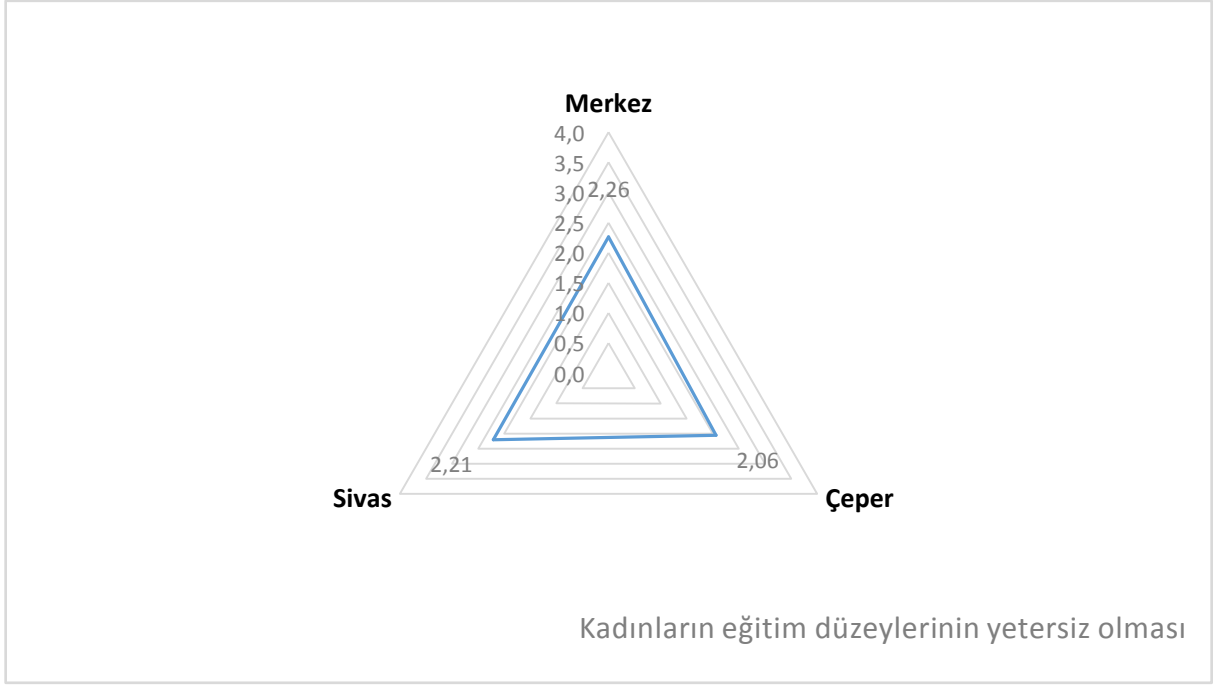
- “Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %40.0’tır.
- “Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %9.0’dur.
- “Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.26$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.06$, $p=0.109$).
- “Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.33$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.09$, $p=0.030$).
- “Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=2.52$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.85$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

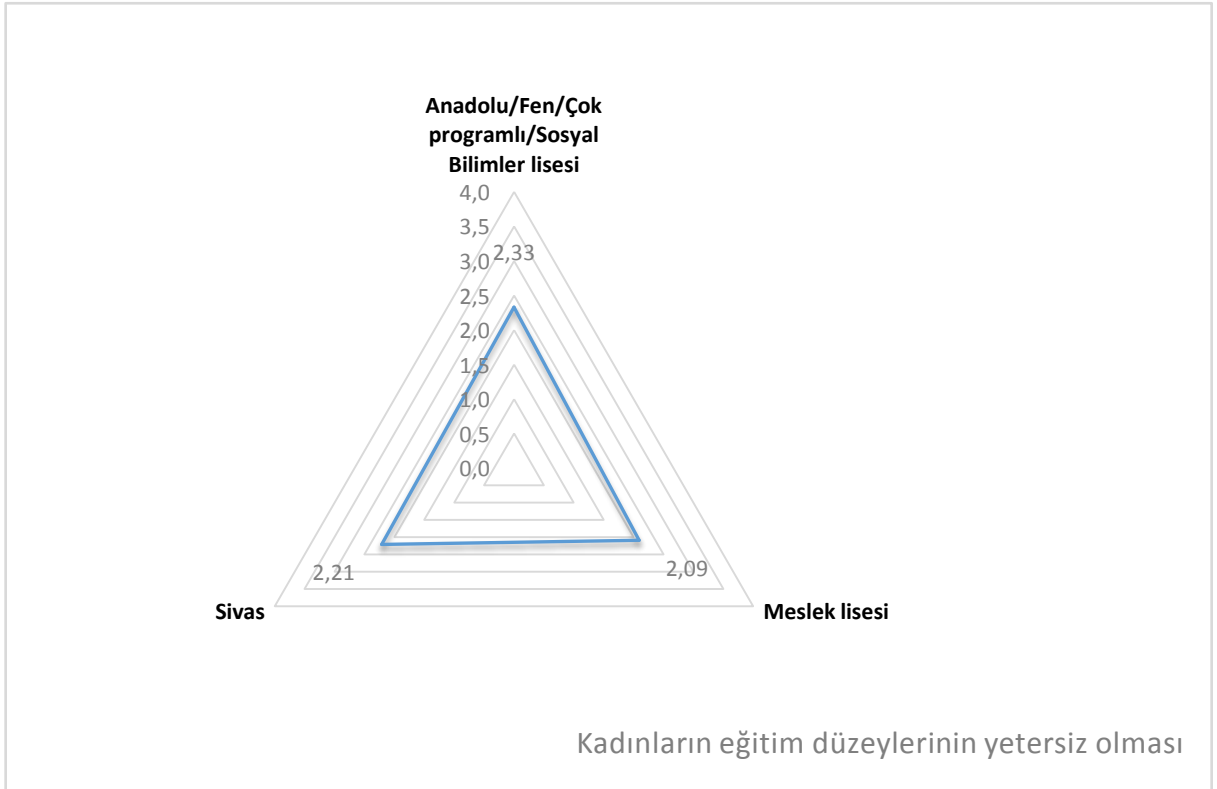
Grafik 11 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması

Grafik 12 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması ilçe kıyas

Grafik 13 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması okul türü kıyas

Grafik 14 Kadınların eğitim düzeylerinin yetersiz olması cinsiyet kıyas

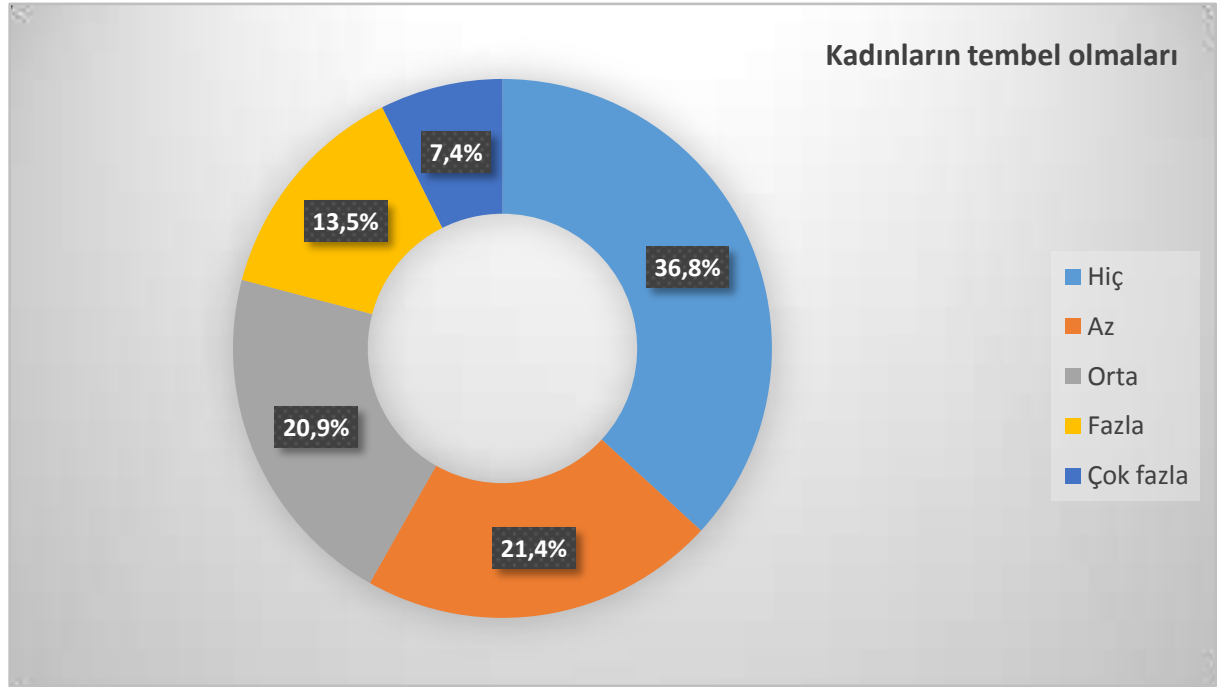

11.4.3 Kadınların Tembel Olmaları

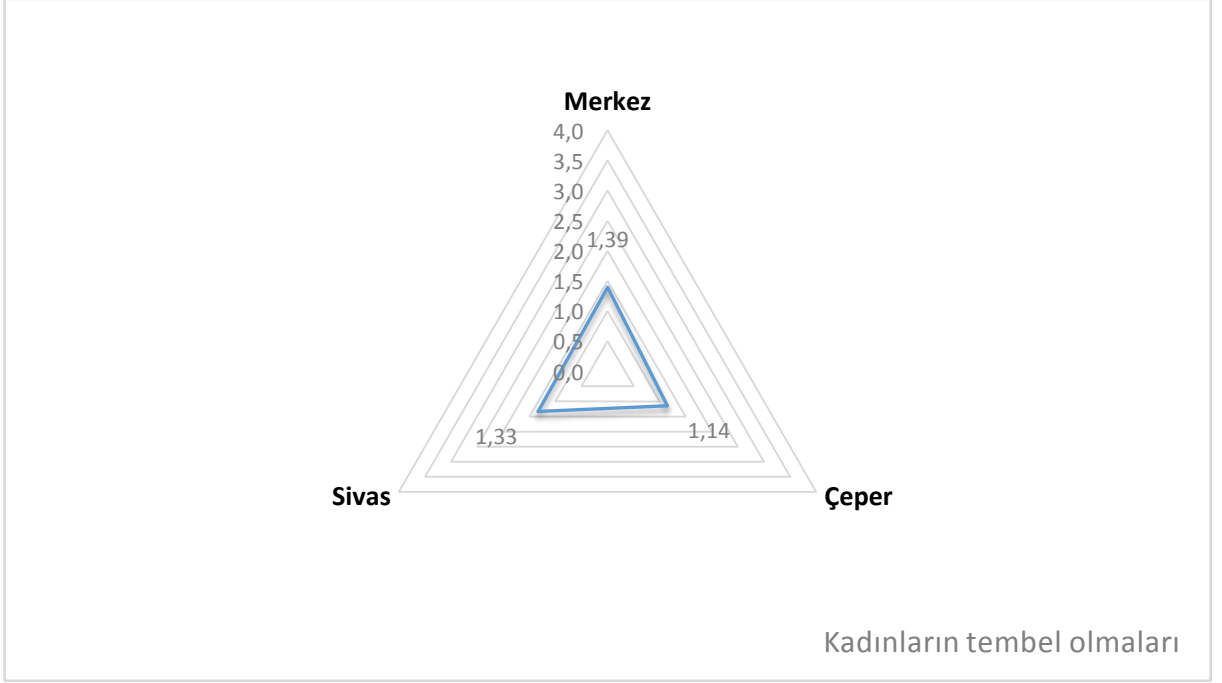
- “Kadınların tembel olmaları” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %20.9’dur.
- “Kadınların tembel olmaları” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %36.8’dir.
- “Kadınların tembel olmaları” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında %90 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=1.39$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.14$, $p=0.087$).
- “Kadınların tembel olmaları” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=1.28$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.38$, $p=0.430$).
- “Kadınların tembel olmaları” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=1.56$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.09$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

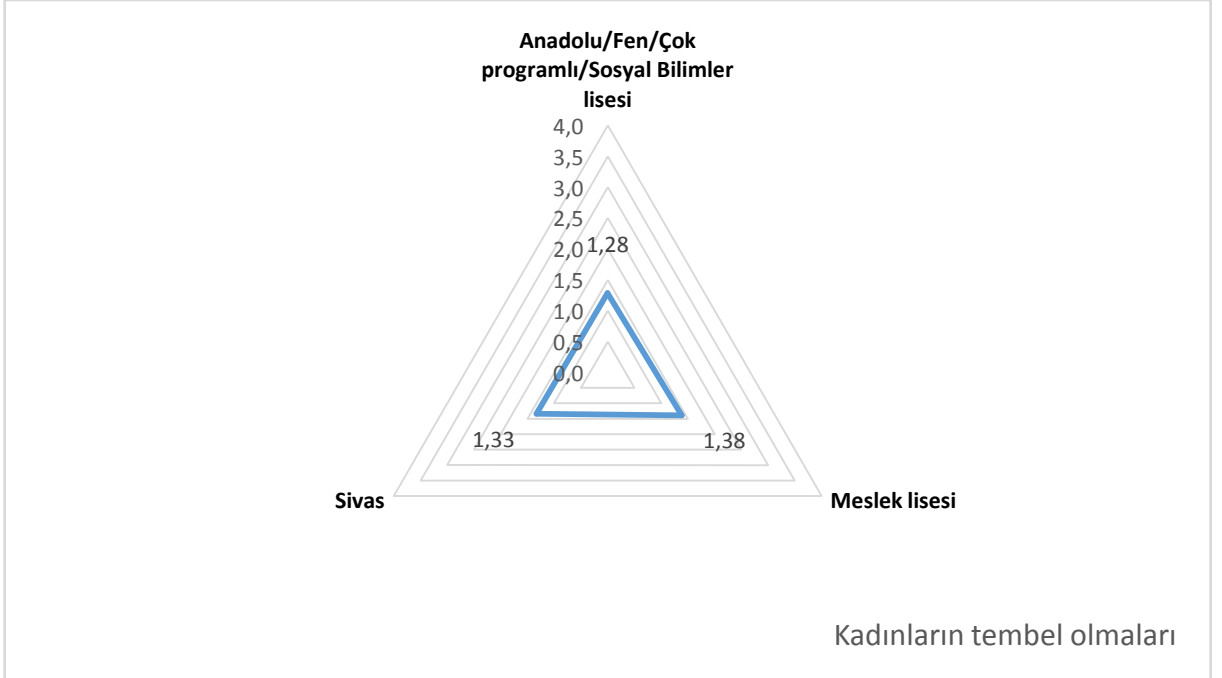
Grafik 15 Kadınların tembel olmaları

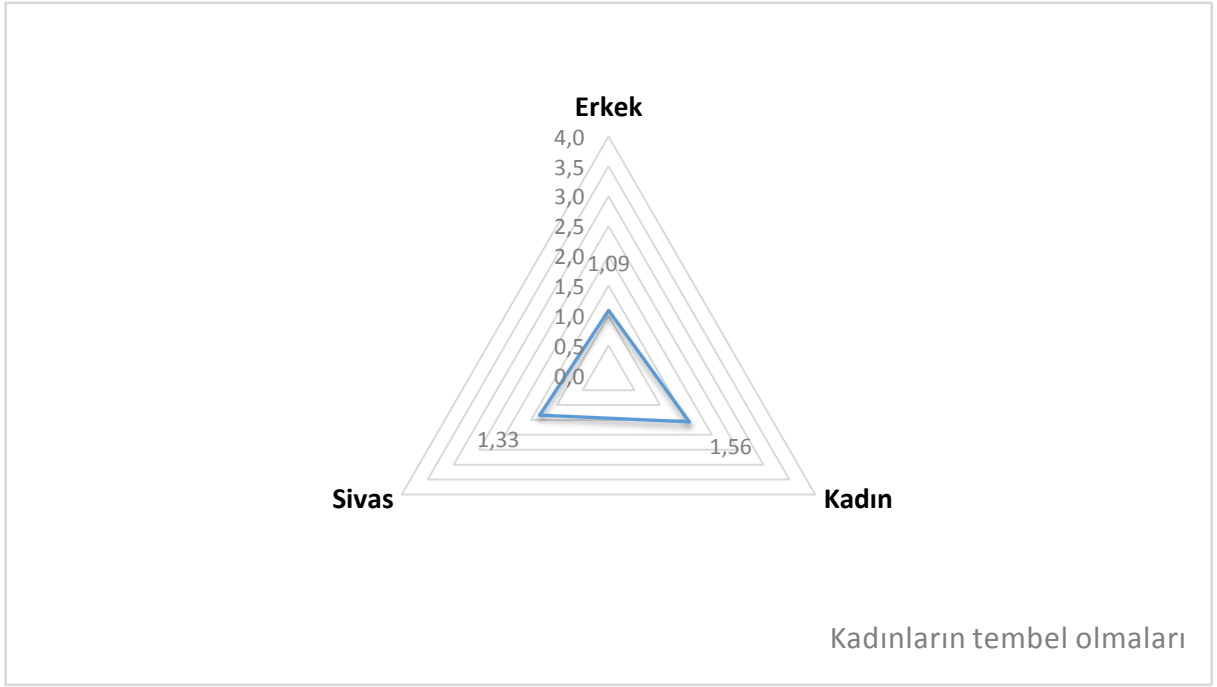
Grafik 16 Kadınların tembel olmaları ilçe kıyas

Grafik 17 Kadınların tembel olmaları okul türü kıyas

Grafik 18 Kadınların tembel olmaları cinsiyet kıyas

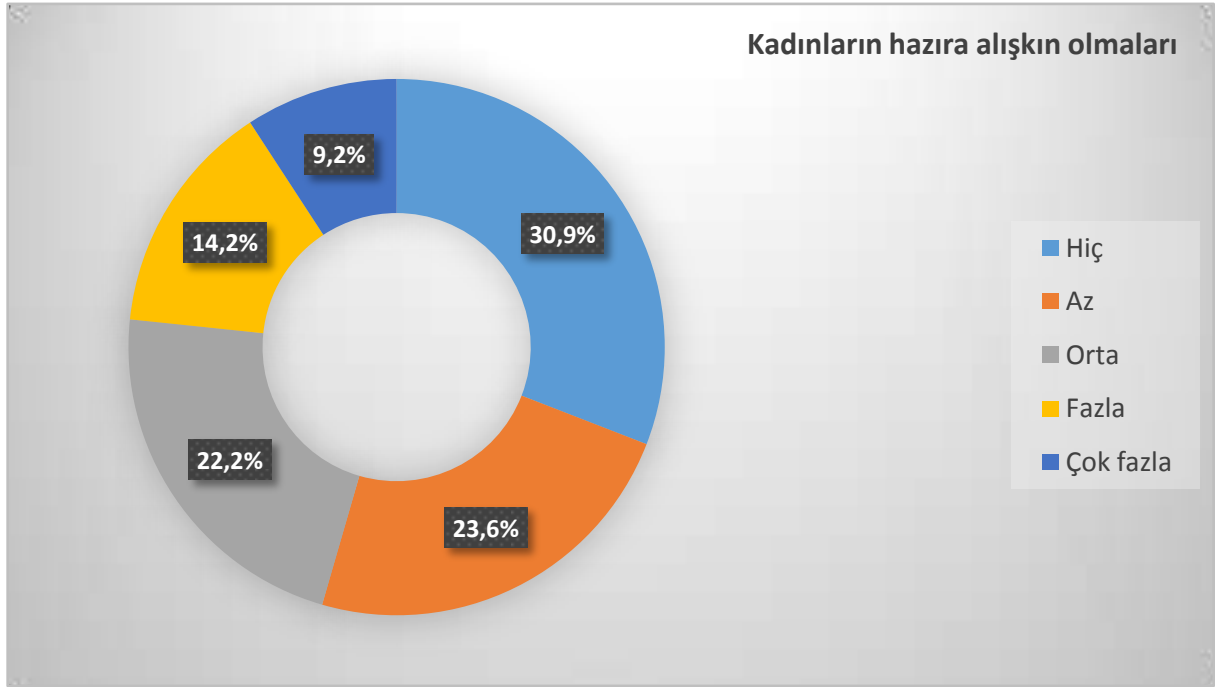

11.4.4 Kadınların Hazıra Alışkın Olmaları

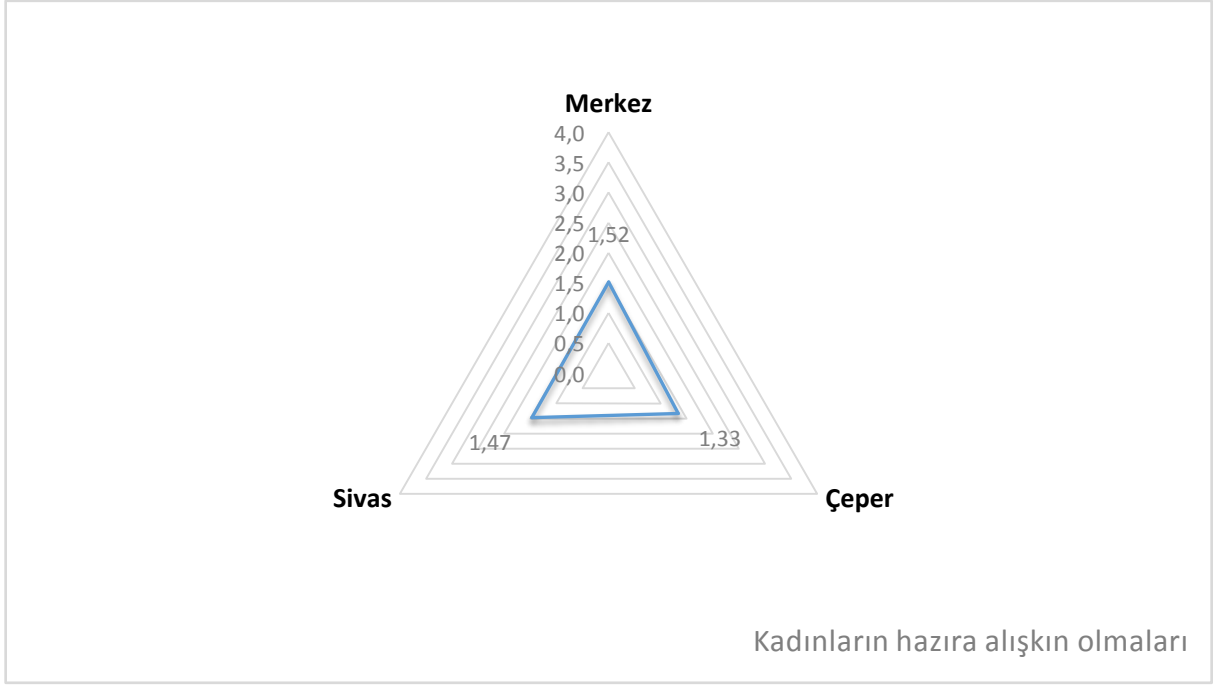
- “Kadınların hazıra alışkın olmaları” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %23.4’tür.
- “Kadınların hazıra alışkın olmaları” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %30.9’dur.
- “Kadınların hazıra alışkın olmaları” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.52$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.33$, $p=0.220$).
- “Kadınların hazıra alışkın olmaları” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=1.47$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.47$, $p=0.965$).
- “Kadınların hazıra alışkın olmaları” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=1.56$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.40$, $p=0.217$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

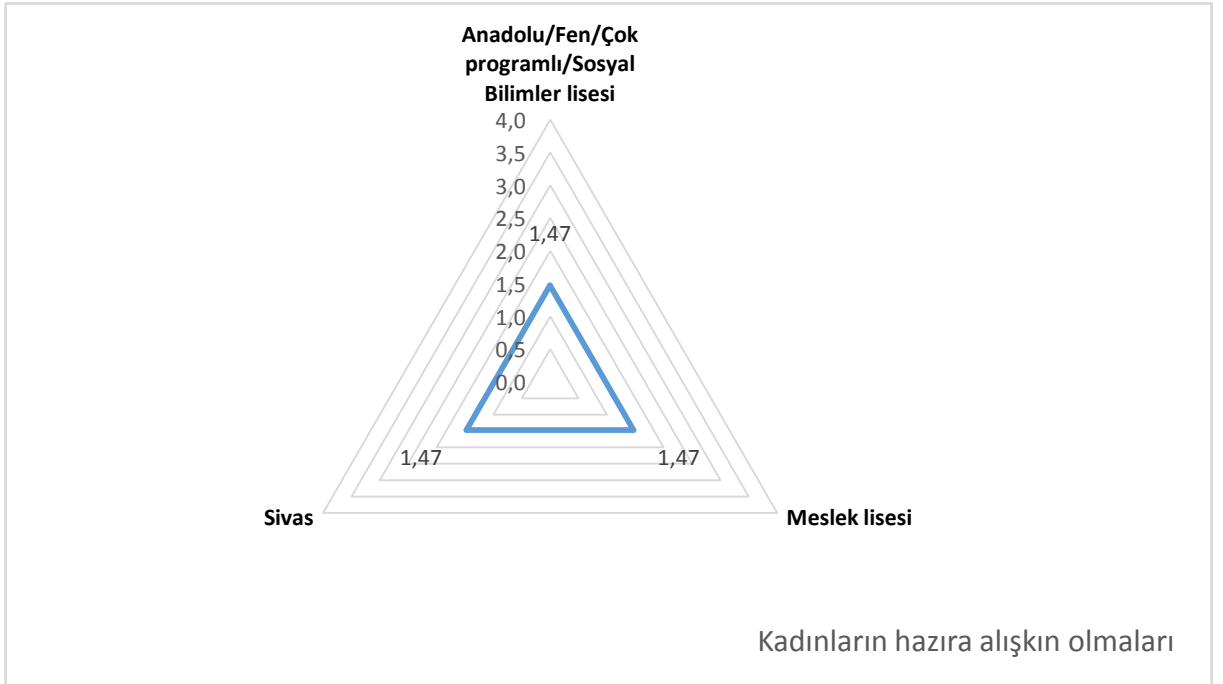
Grafik 19 Kadınların hazıra alışkın olmaları

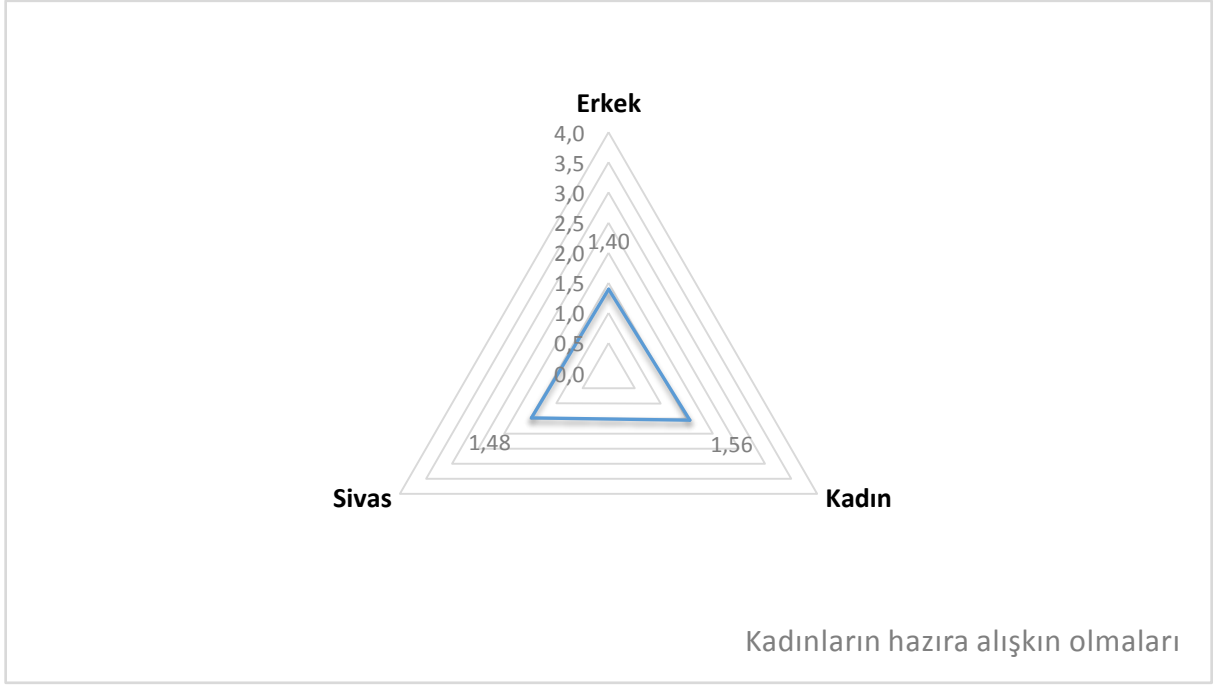
Grafik 20 Kadınların hazıra alışkın olmaları – ilçe kıyas

Grafik 21 Kadınların hazıra alışkın olmaları okul türü kıyas

Grafik 22 Kadınların hazırda alışkın olmaları cinsiyet kıyas

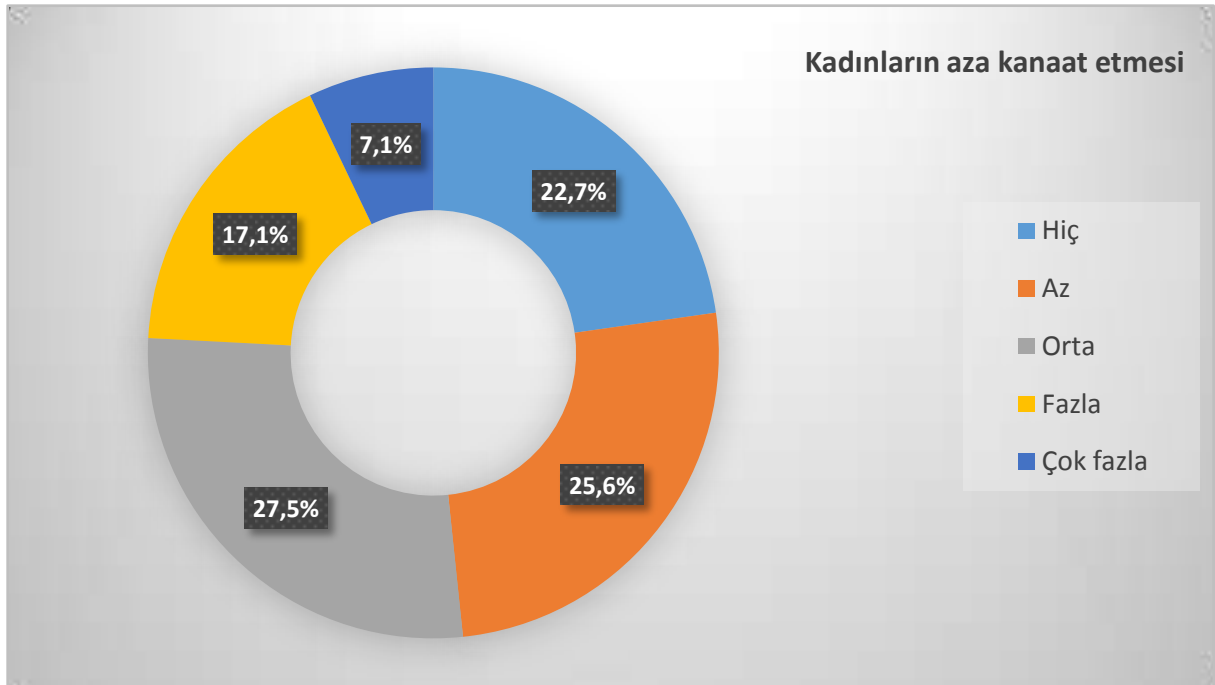

11.4.5 Kadınların Aza Kanaat Etmesi

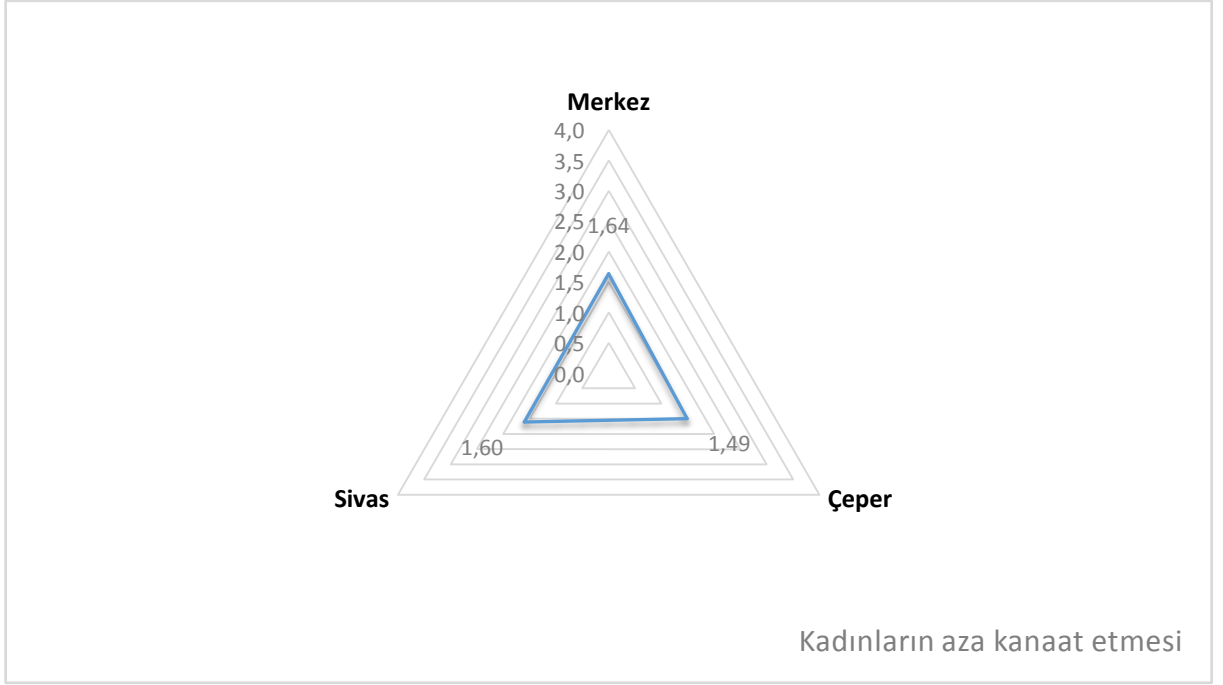
- “Kadınların aza kanaat etmesi” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %24.2’dir.
- “Kadınların aza kanaat etmesi” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %22.7’dir.
- “Kadınların aza kanaat etmesi” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.64$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.49$, $p=0.285$).
- “Kadınların aza kanaat etmesi” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=1.63$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.57$, $p=0.585$).
- “Kadınların aza kanaat etmesi” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=1.82$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.35$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

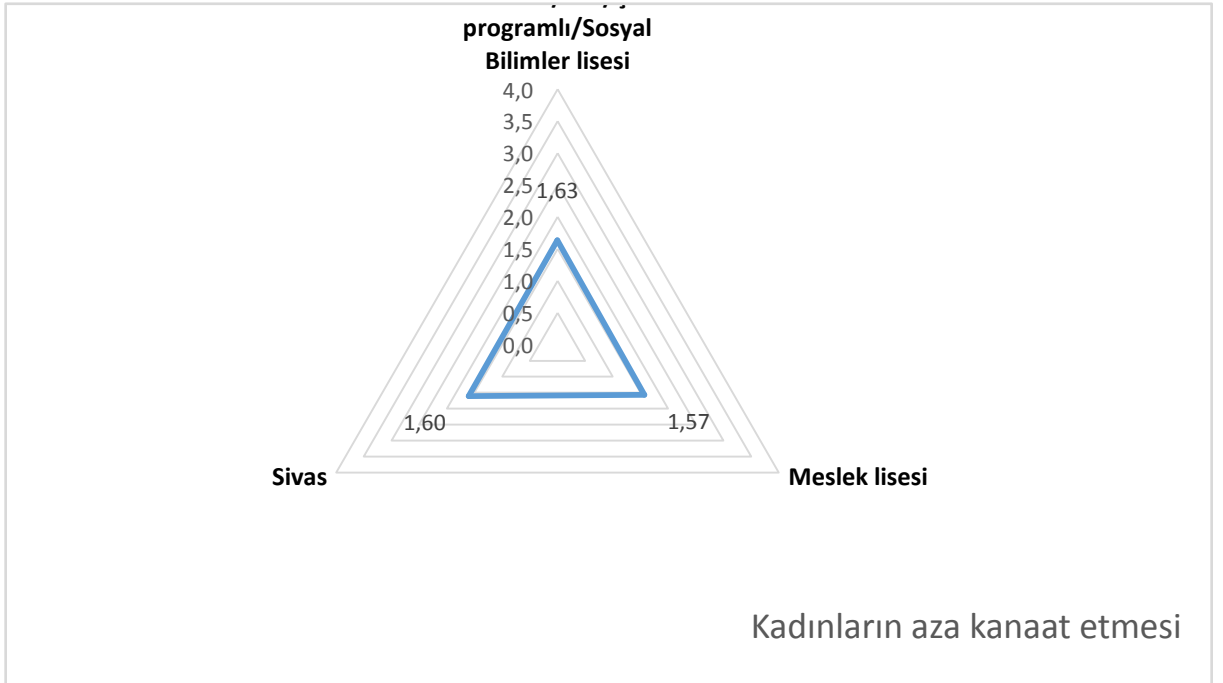
Grafik 23 Kadınların aza kanaat etmesi

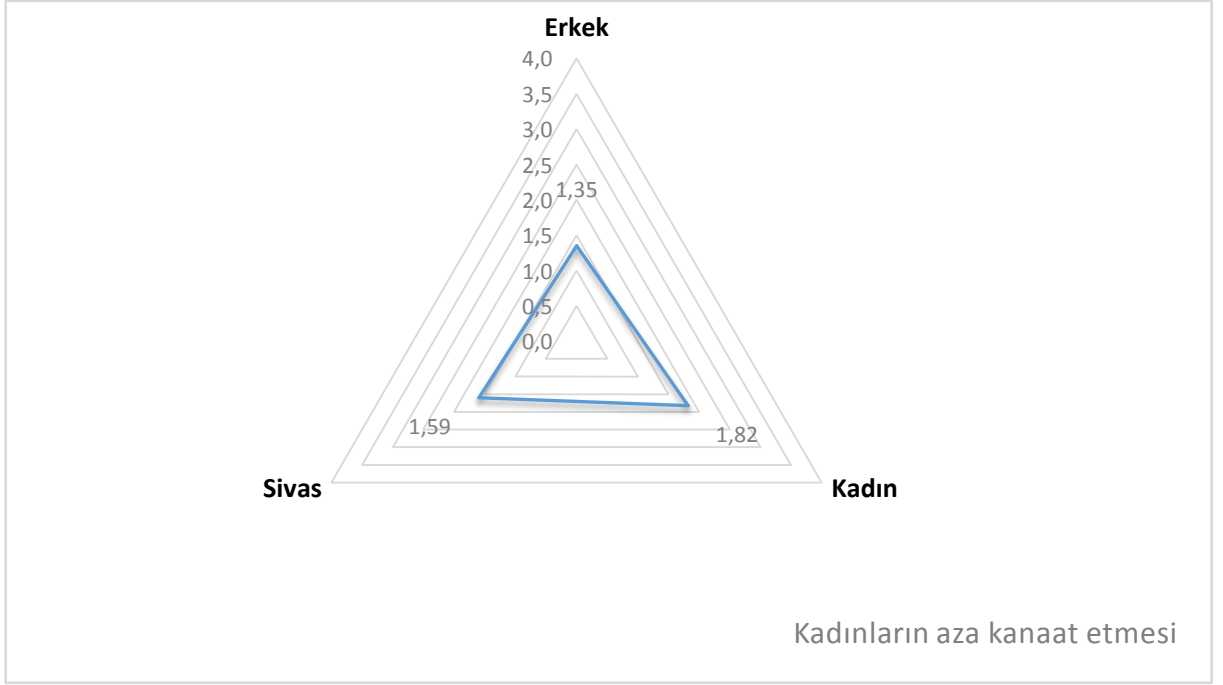
Grafik 24 Kadınların aza kanaat etmesi ilçe kıyas

Grafik 25 Kadınların aza kanaat etmesi okul türü kıyas

Grafik 26 Kadınların aza kanaat etmesi cinsiyet kıyas

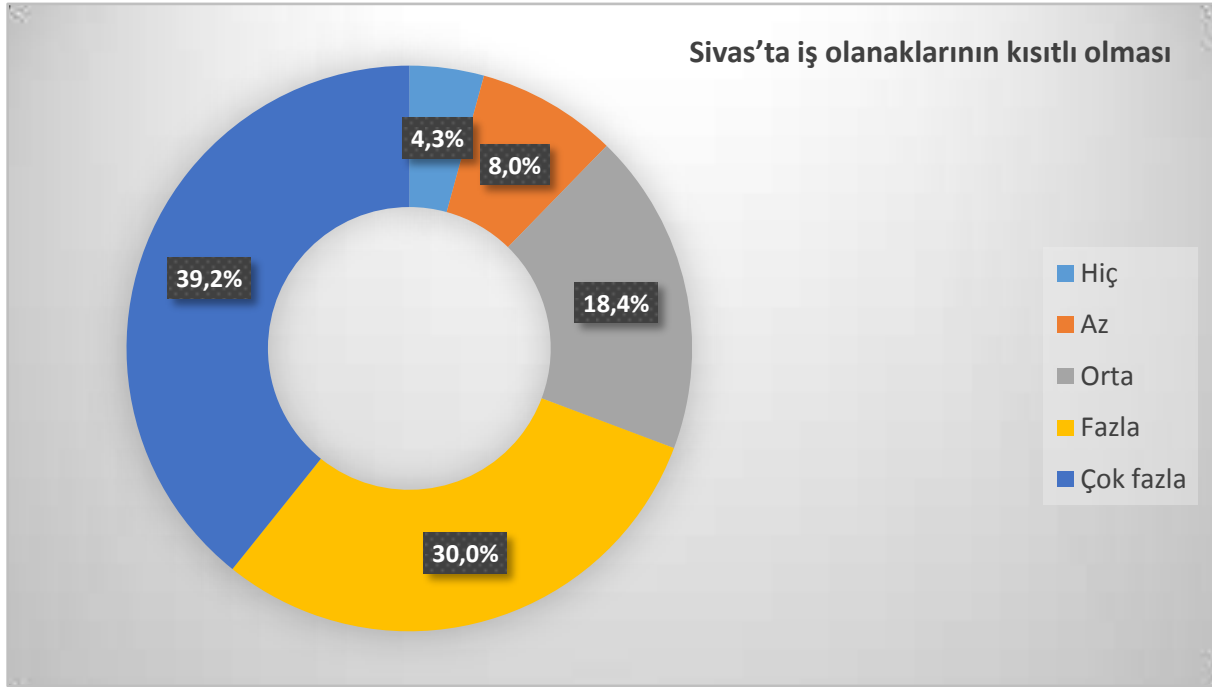

11.4.6 Sivas'ta İş Olanaklarının Kısıtlı Olması

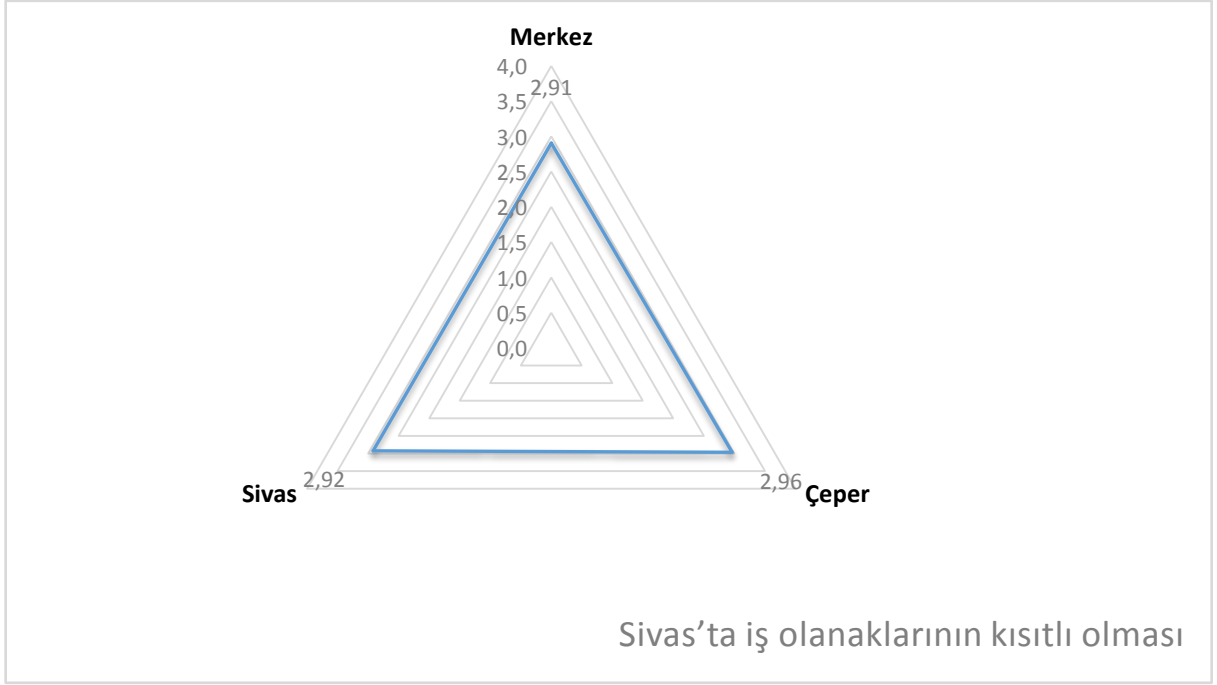
- “Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %69.2'dir.
- “Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %4.3'tür.
- “Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.91$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.96$, $p=0.664$).
- “Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.88$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.96$, $p=0.454$).
- “Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=2.93$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.90$, $p=0.747$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

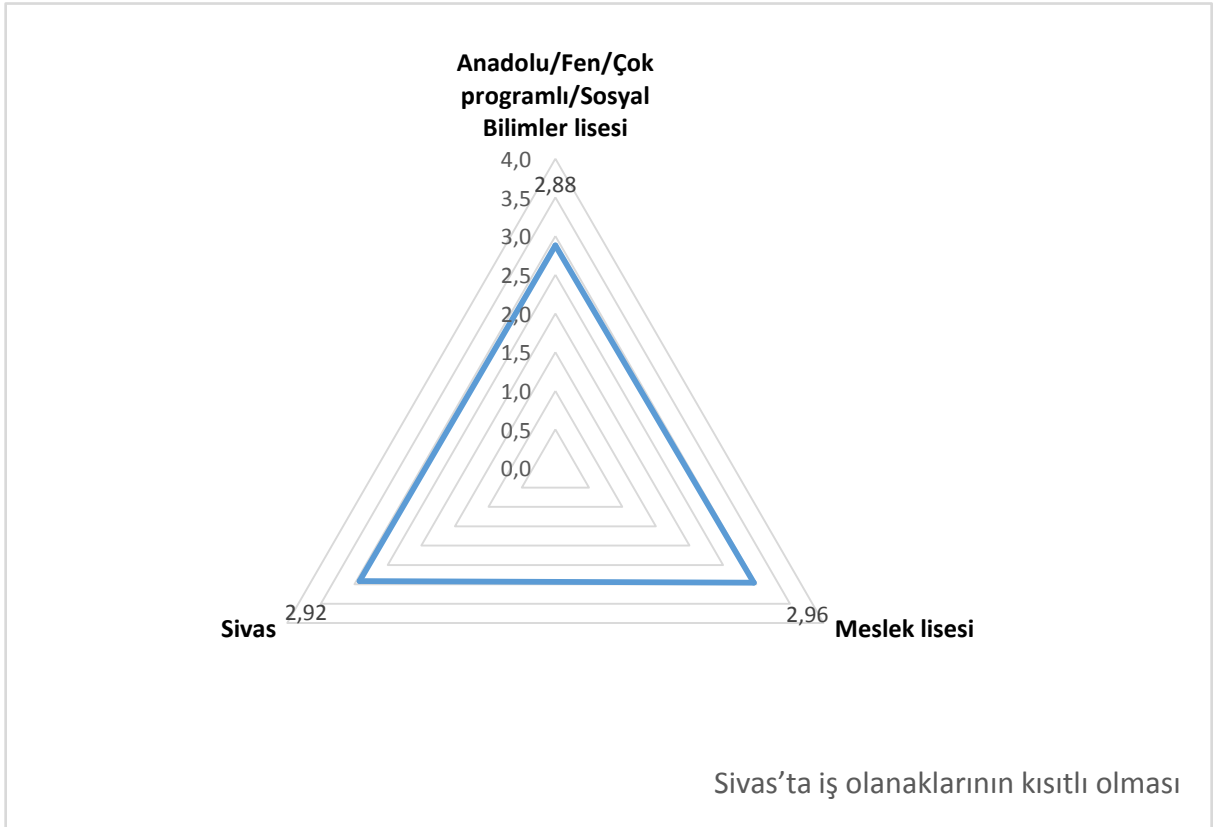
Grafik 27 Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması

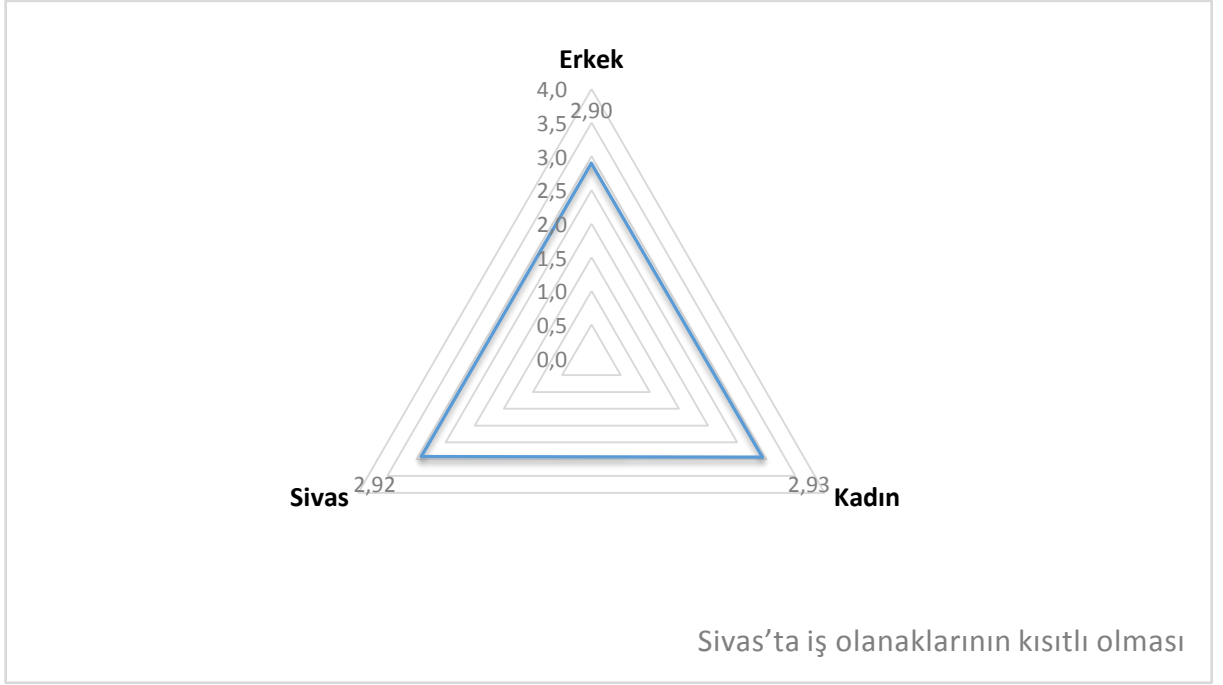
Grafik 28 Sivas 'ta iş olanaklarının kısıtlı olması ilçe kıyas

Grafik 29 Sivas 'ta iş olanaklarının kısıtlı olması okul türü kıyas

Grafik 30 Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması cinsiyet kıyas

11.4.7 Sivas'ta Bir İş Ve Çalışma Kültürünün Olmaması

- “Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %53.6'dır.
- “Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %6.9'dur.
- “Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.53$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.51$, $p=0.869$).
- “Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.56$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.49$, $p=0.556$).
- “Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=2.58$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.46$, $p=0.322$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 31 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması

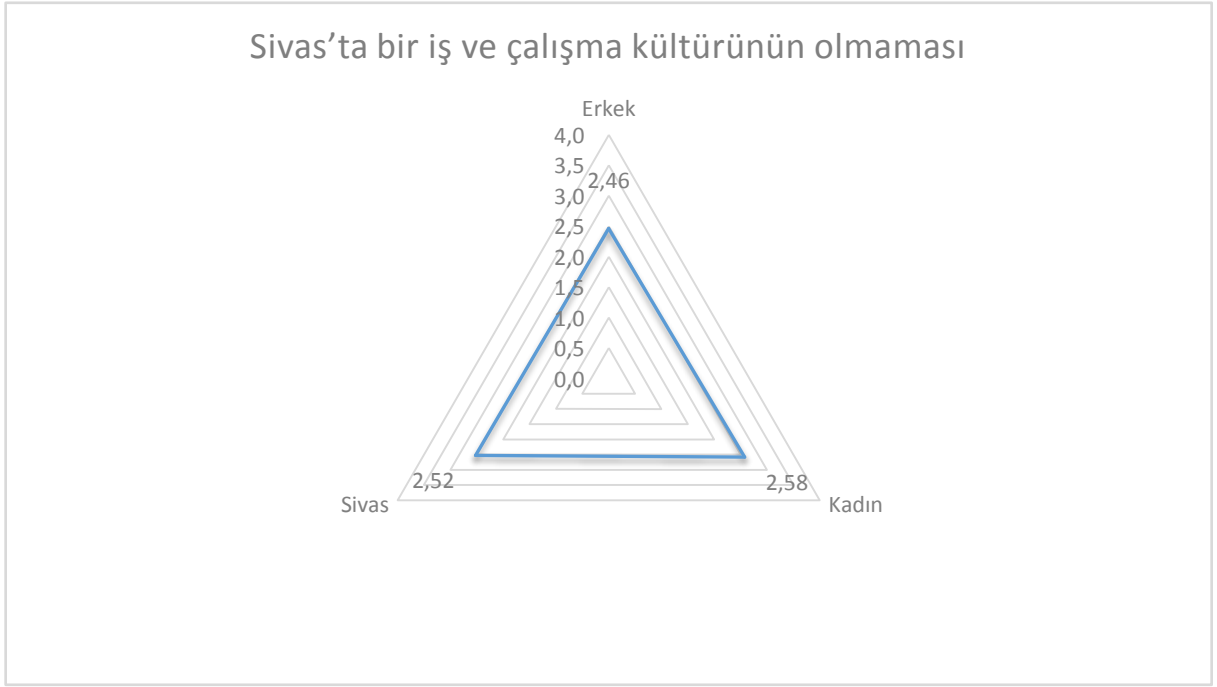
Grafik 32 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması ilçe kıyas

Grafik 33 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması okul türü kıyas

Grafik 34 Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması cinsiyet kıyas

11.4.8 Sivas'ta Geleneksel Yapıda Kadının Çalışmasına Soğuk Bakılması

- “Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %45.5'tir.
- “Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %7.1'dir.
- “Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.35$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.29$, $p=0.627$).
- “Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.47$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.20$, $p=0.015$).
- “Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=2.28$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.36$, $p=0.495$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 35 Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması

Grafik 36 Sivas 'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması ilçe kıyas

Grafik 37 Sivas 'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması okul türü kıyas

Grafik 38 Sivas 'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması cinsiyet kıyas

11.4.9 Sivas'ta Kadınların Çocuk Bakma Ve Ev İşleri Gibi Sorumluluklarının Çalışmalarına Fırsat Vermemesi

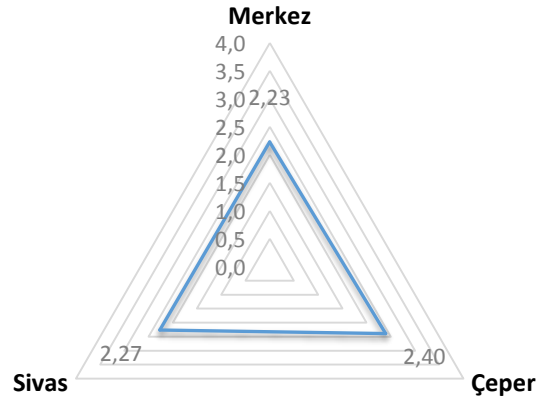
- “Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %41.9'dur.
- “Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %8.5'tir.
- “Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.23$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.40$, $p=0.194$).
- “Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.41$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.12$, $p=0.009$).
- “Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=2.24$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.27$, $p=0.809$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 39 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi

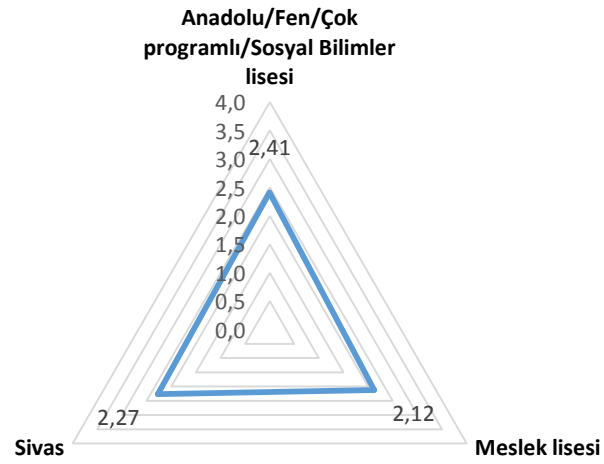

Grafik 40 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi ilçe kıyas

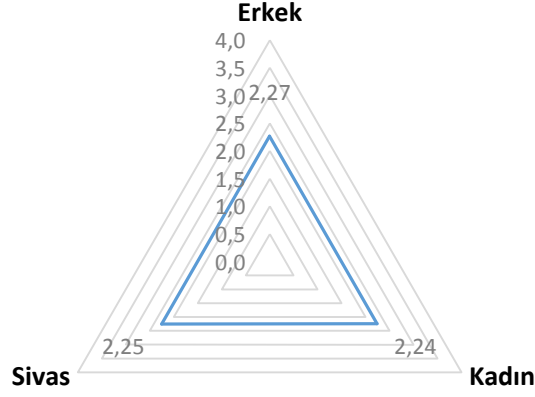
Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi

Grafik 41 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi okul türü kıyas

Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi

Grafik 42 Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi cinsiyet kıyas

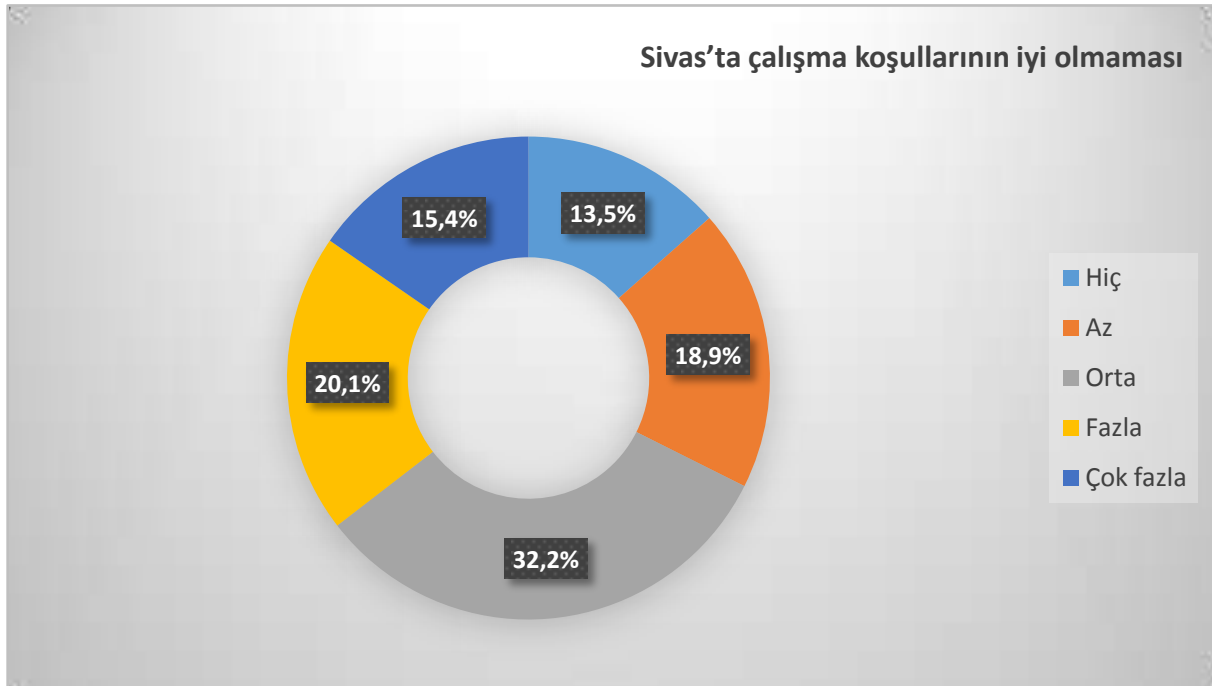
Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi

11.4.10 Sivas'ta Çalışma Koşullarının İyi Olmaması

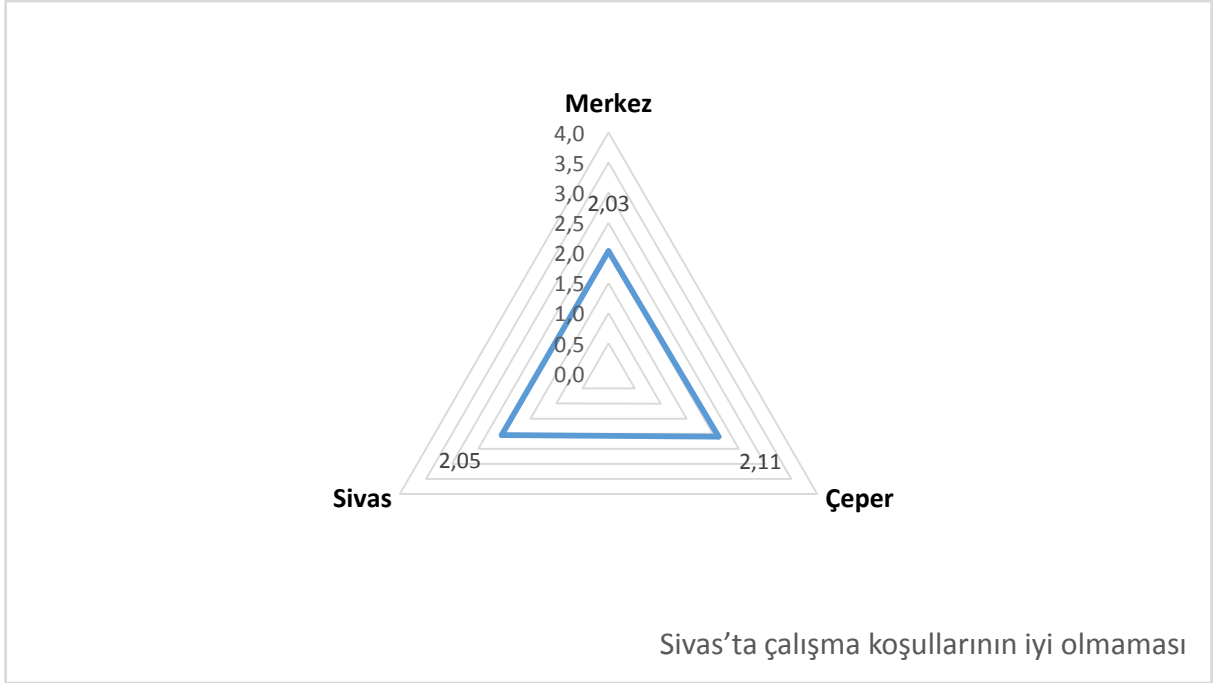
- “Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %35.5'tir.
- “Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %13.5'tir.
- “Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.03$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.11$, $p=0.597$).
- “Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.07$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.03$, $p=0.735$).
- “Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=2.04$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.09$, $p=0.660$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 43 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması

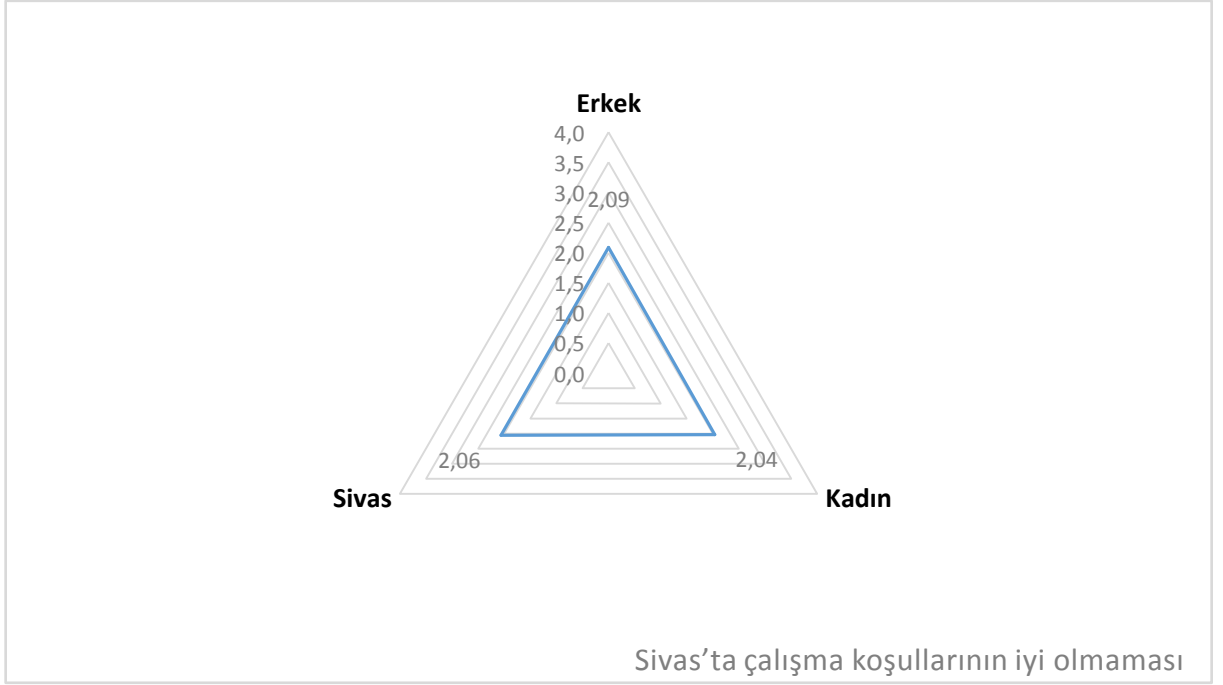
Grafik 44 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması ilçe kıyas

Grafik 45 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması okul türü kıyas

Grafik 46 Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması cinsiyet kıyas

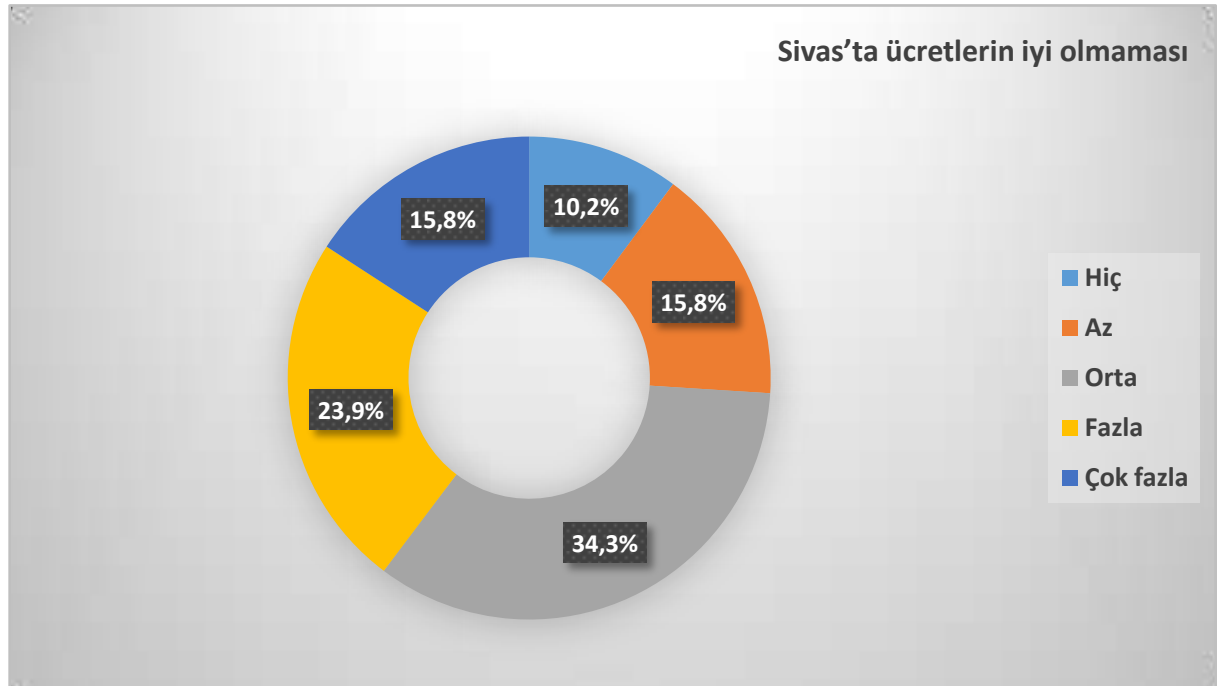

11.4.11 Sivas'ta Ücretlerin İyi Olmaması

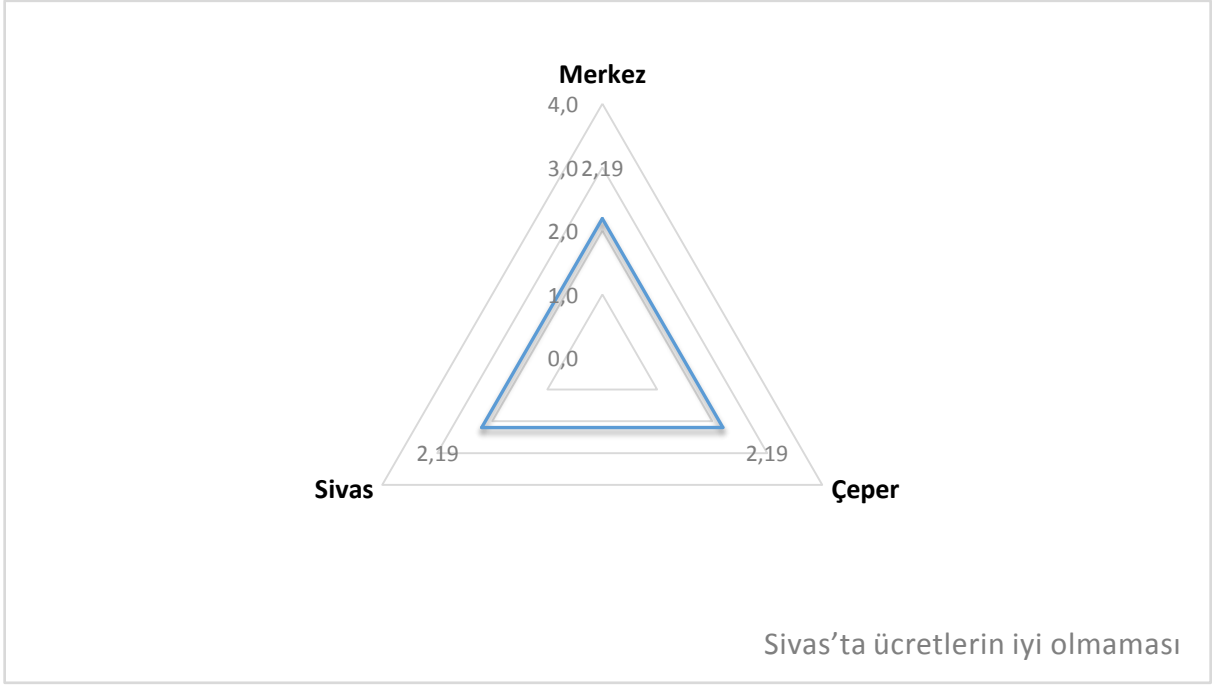
- “Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %39.7'dir.
- “Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %10.2'dir.
- “Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.19$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.19$, $p=0.988$).
- “Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.25$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.13$, $p=0.282$).
- “Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=2.16$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.23$, $p=0.560$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

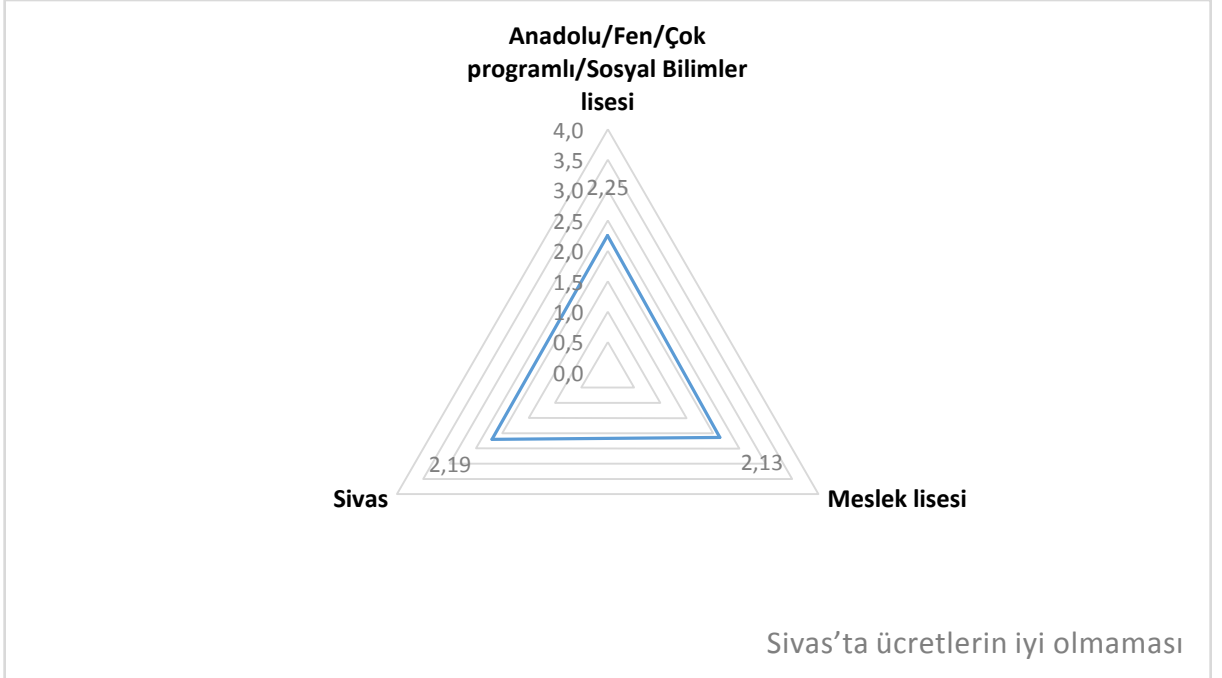
Grafik 47 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması

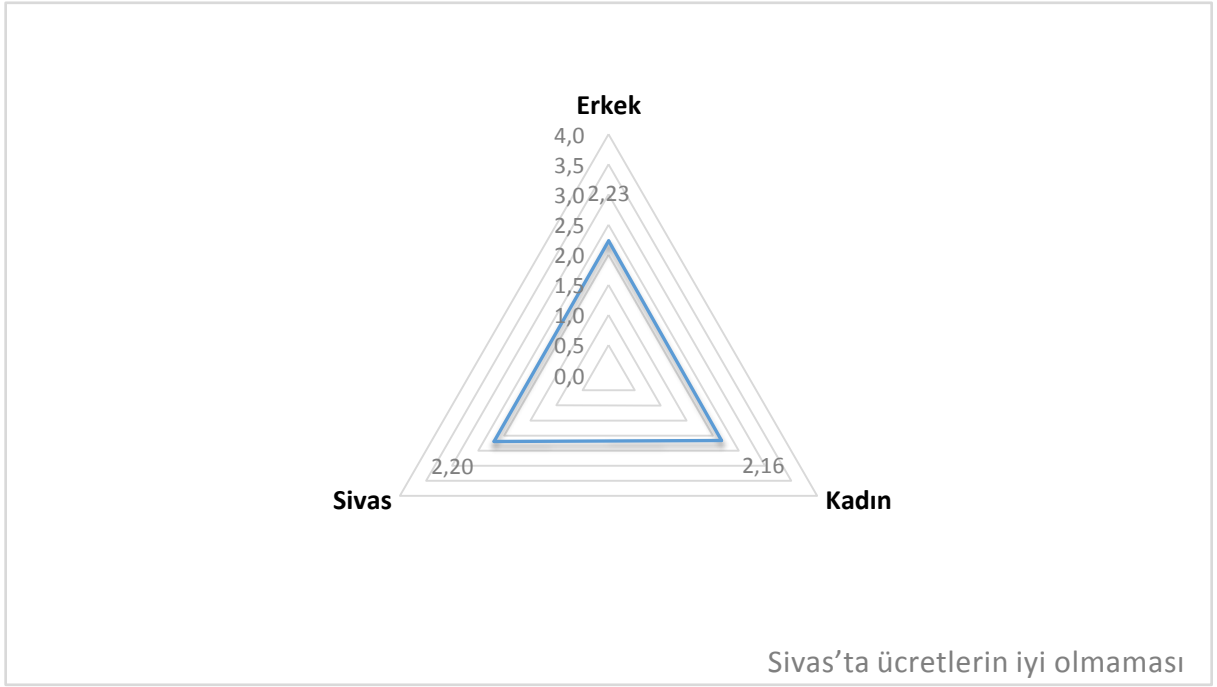
Grafik 48 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması ilçe kıyas

Grafik 49 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması okul türü kıyas

Grafik 50 Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması cinsiyet kıyas

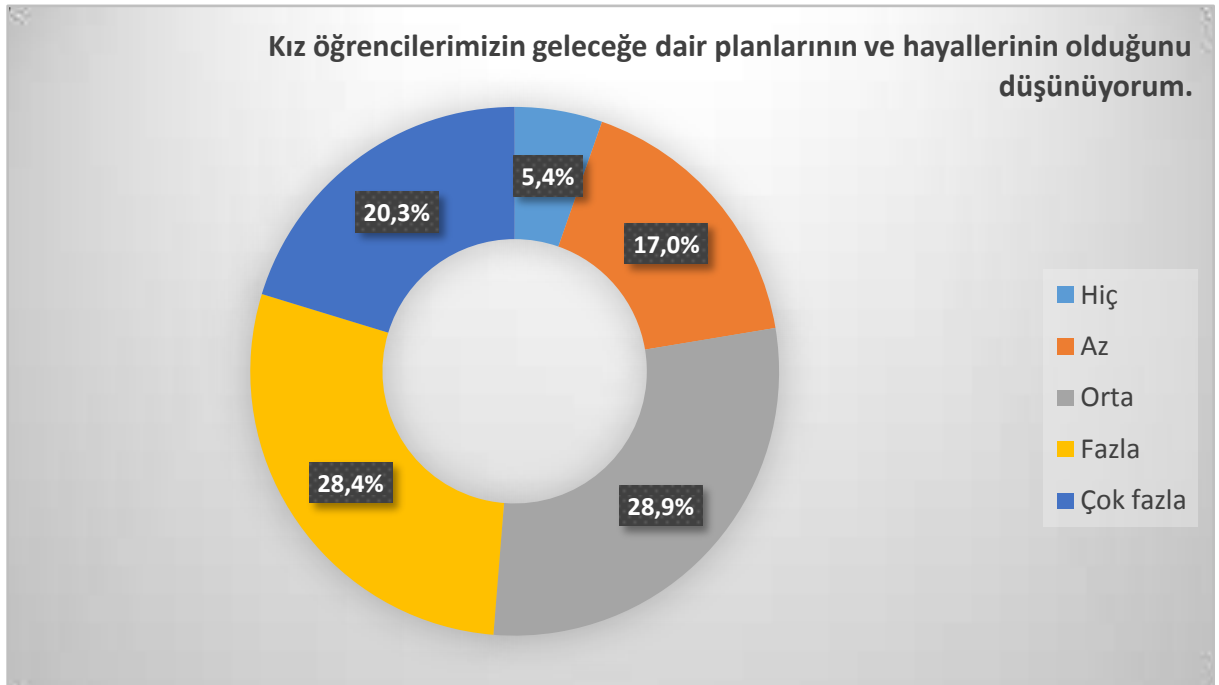
11.5 Kız Öğrencilerinin İstihdamına Yönelik Bakış

11.5.1 Kız Öğrencilerimizin Geleceğe Dair Planlarının Ve Hayallerinin Olduğunu Düşünüyorum.

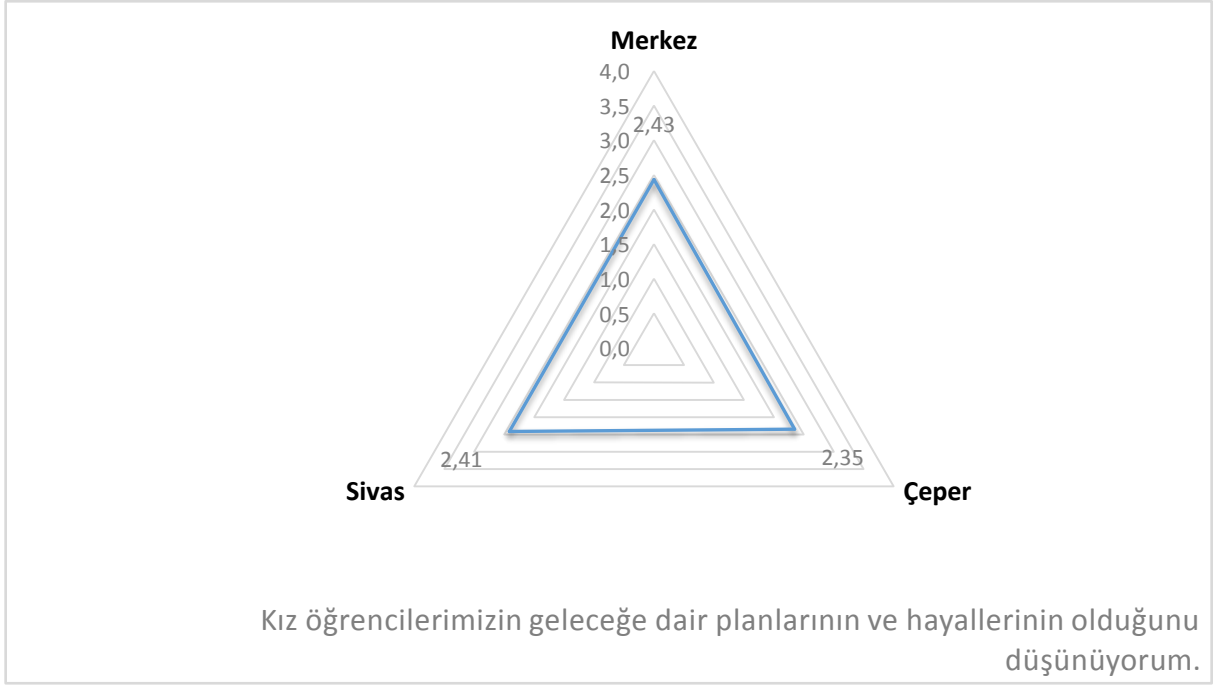
- “Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum.” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %48.7’dir.
- “Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum.” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %5.4’tür.
- “Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum.” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.43$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.35$, $p=0.498$).
- “Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum.” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.66$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.16$, $p=0.000$).
- “Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum.” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=2.22$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.63$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

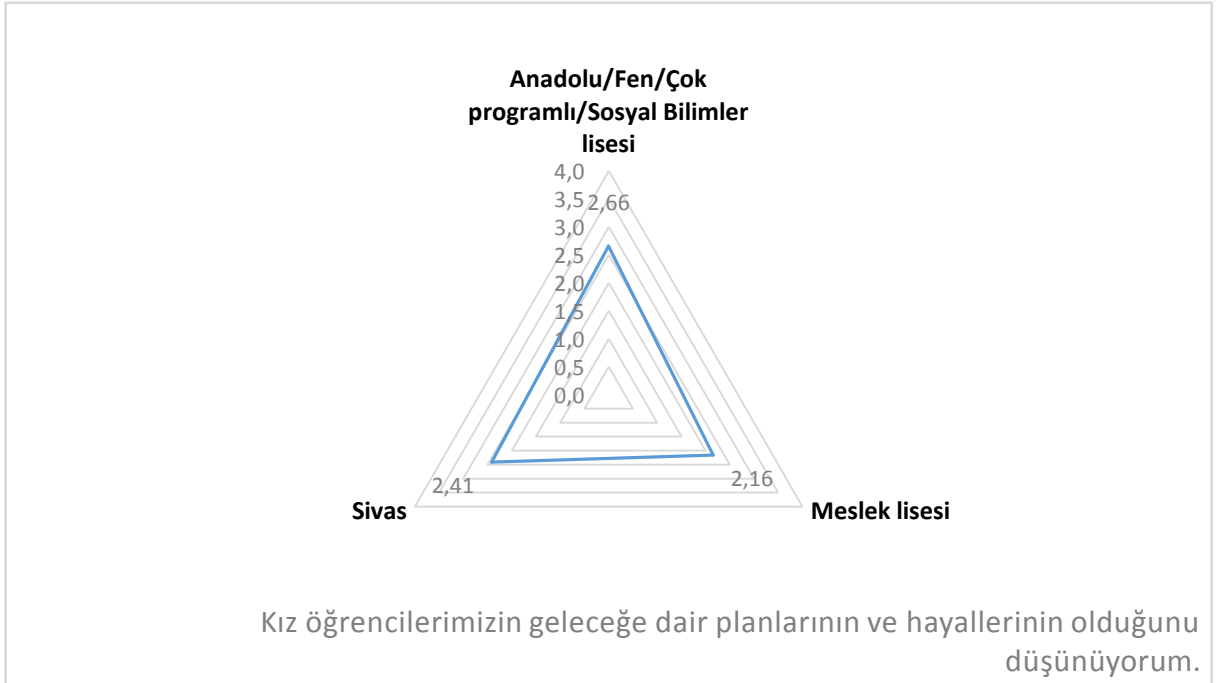
Grafik 51 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum

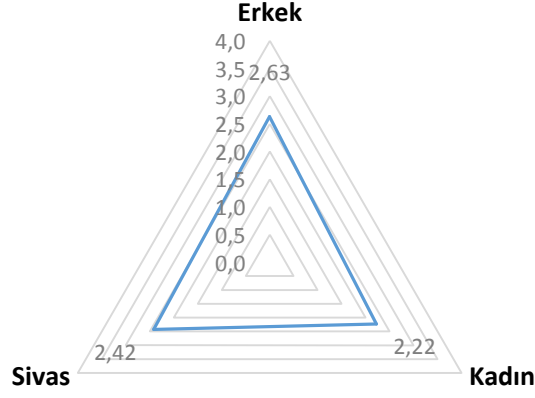
Grafik 52 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum ilçe kıyas

Grafik 53 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum okul türü kıyas

Grafik 54 Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum cinsiyet kıyas

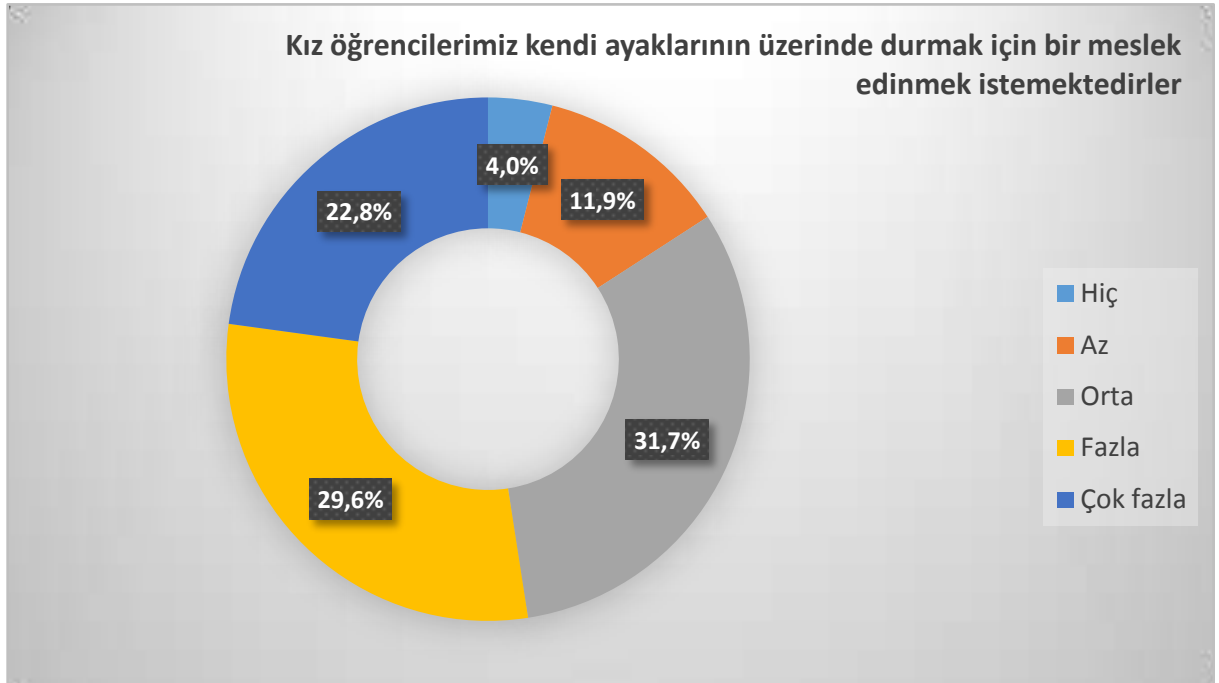
Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum.

11.5.2 Kız Öğrencilerimiz Kendi Ayaklarının Üzerinde Durmak İçin Bir Meslek Edinmek İstemektedirler

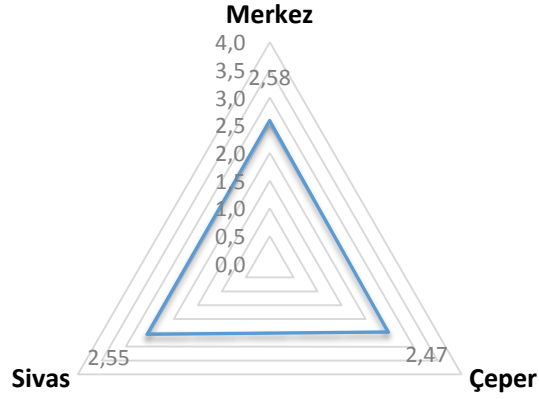
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %52.4’tür.
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %4.0’tür.
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.58$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.47$, $p=0.368$).
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.76$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.34$, $p=0.000$).
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=2.38$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.77$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 55 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler

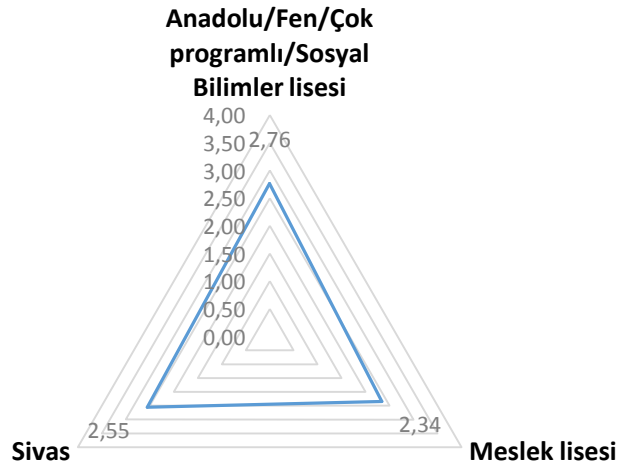

Grafik 56 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler ilçe kıyas

Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler

Grafik 57 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler okul türü kıyas

Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler

Grafik 58 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler cinsiyet kıyas

11.5.3 Kız Öğrencilerimiz Kendi Ayaklarının Üzerinde Durmak İçin Yeterince Meslek Edinme Çabası Göstermektedirler

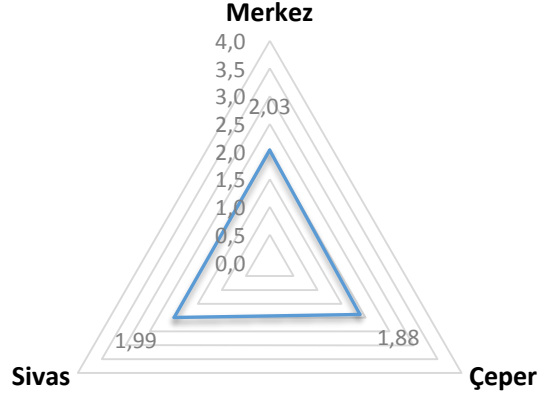
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %28.8’dir.
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %6.8’dir.
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.03$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.88$, $p=0.218$).
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.22$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.77$, $p=0.000$).
- “Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=1.87$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.11$, $p=0.016$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 59 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler

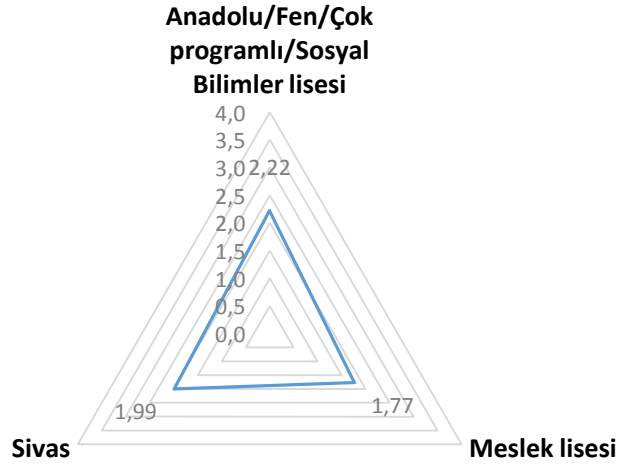

Grafik 60 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler ilçe kıyas

Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler

Grafik 61 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler okul türü kıyas

Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler

Grafik 62 Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler cinsiyet kıyas

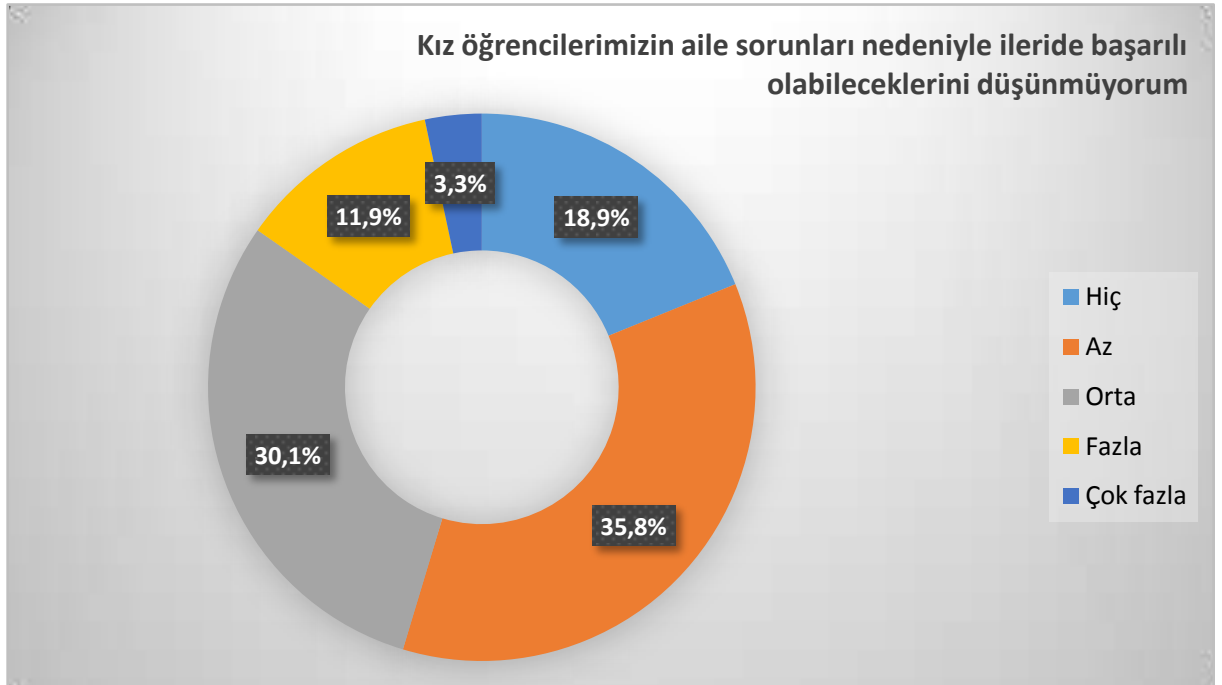

11.5.4 Kız Öğrencilerimizin Aile Sorunları Nedeniyle İleride Başarılı Olabileceklerini Düşünmüyorum

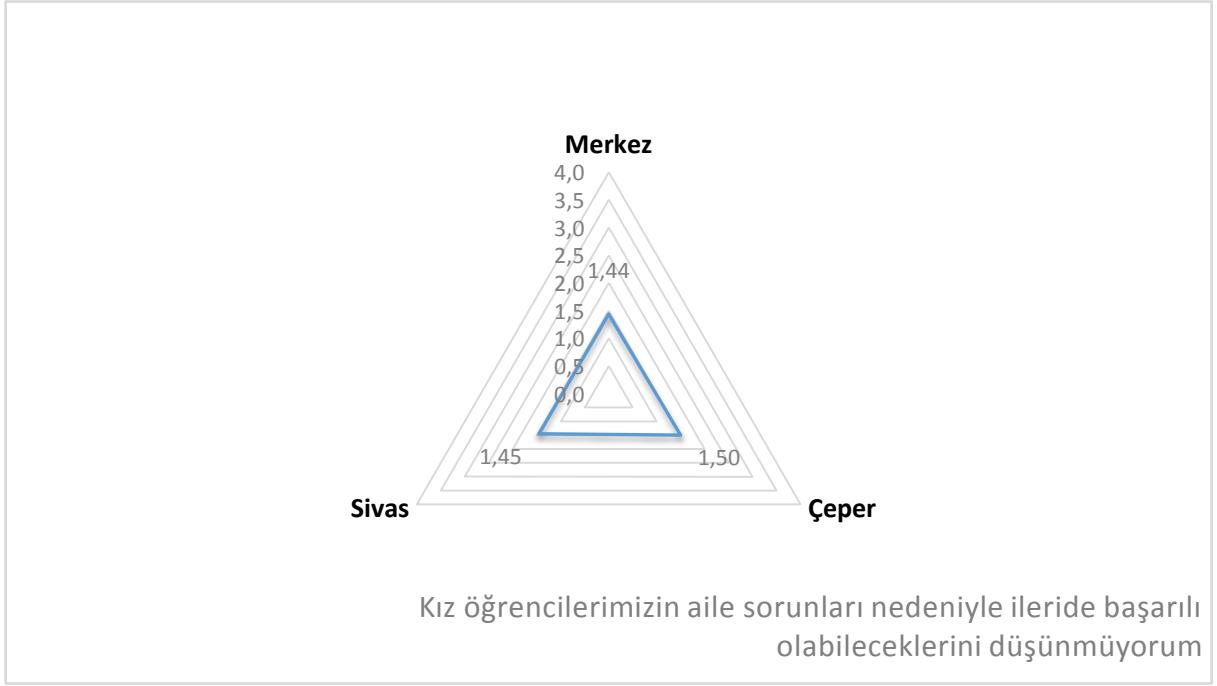
- “Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %15.2’dir.
- “Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %18.9’dur.
- “Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.44$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.50$, $p=0.583$).
- “Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %90 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=1.36$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.54$, $p=0.076$).
- “Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=1.47$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.39$, $p=0.411$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

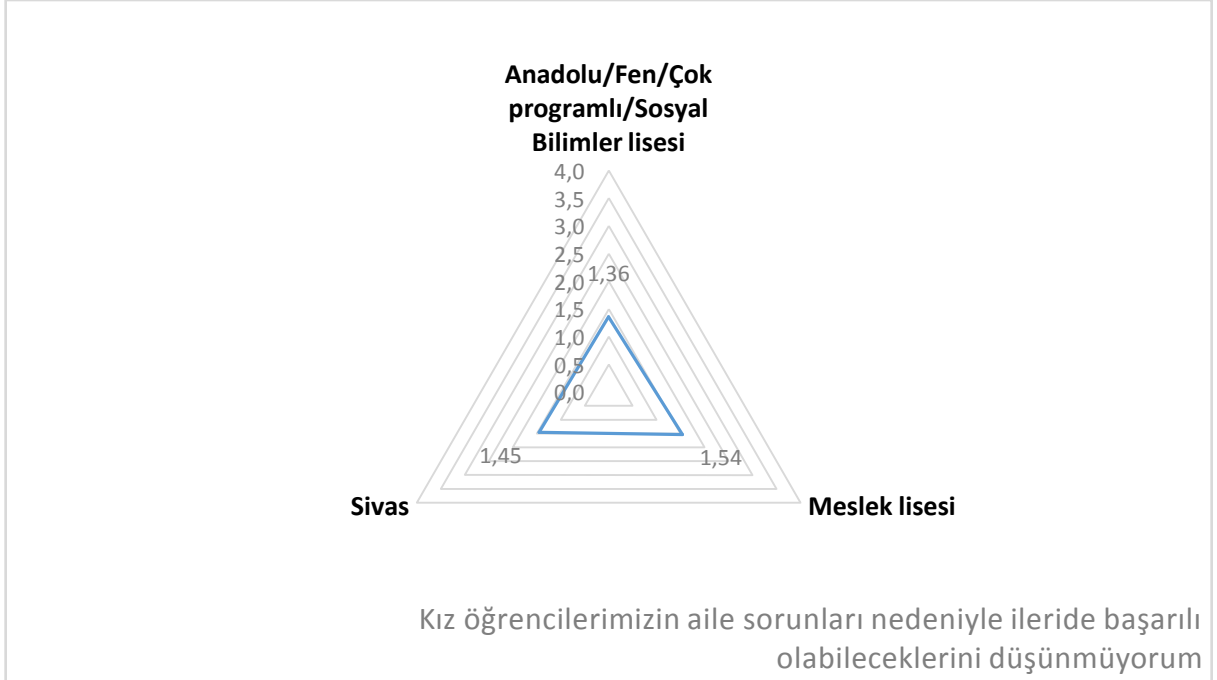
Grafik 63 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum

Grafik 64 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum ilçe kıyas

Grafik 65 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum okul türü kıyas

Grafik 66 Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum cinsiyet kıyas

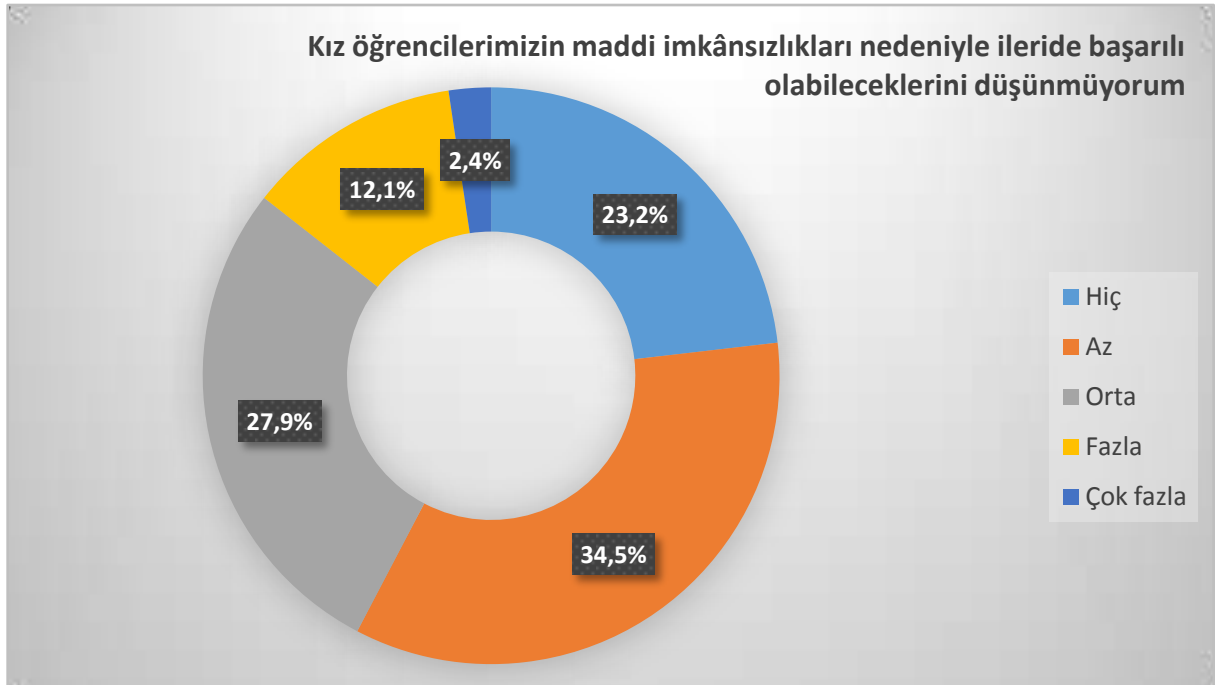

11.5.5 Kız Öğrencilerimizin Maddi İmkânsızlıkları Nedeniyle İleride Başarılı Olabileceklerini Düşünmüyorum

- “Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %14.5’tir.
- “Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %23.2’dir.
- “Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.35$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.39$, $p=0.715$).
- “Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=1.29$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.43$, $p=0.146$).
- “Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=1.32$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.37$, $p=0.631$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

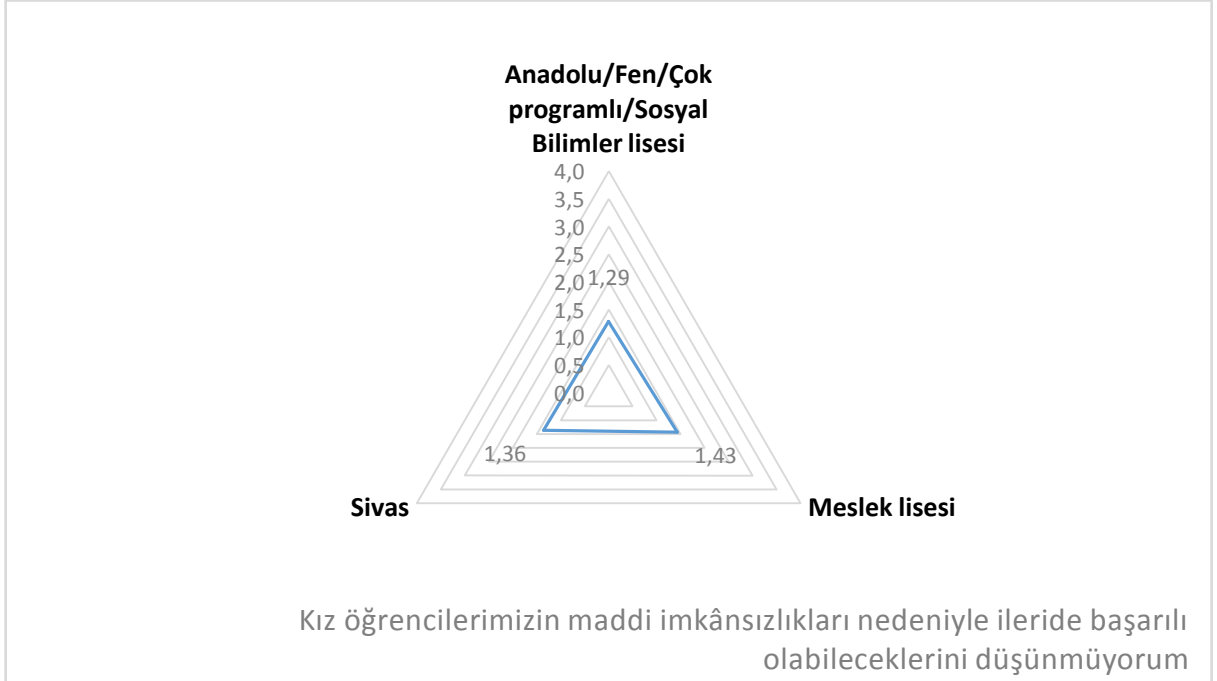
Grafik 67 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum

Grafik 68 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum ilçe kıyas

Grafik 69 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum okul türü kıyas

Grafik 70 Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum cinsiyet kıyas

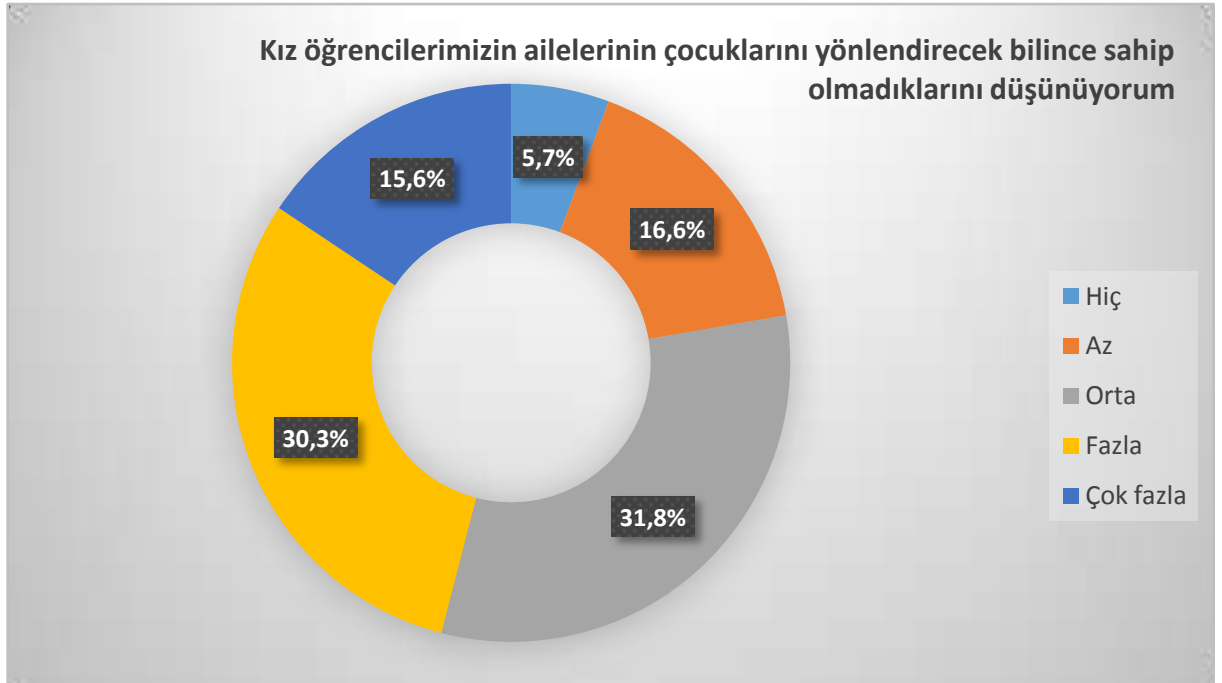

11.5.6 Kız Öğrencilerimizin Ailelerinin Çocuklarını Yönlendirecek Bilince Sahip Olmadıklarını Düşünüyorum

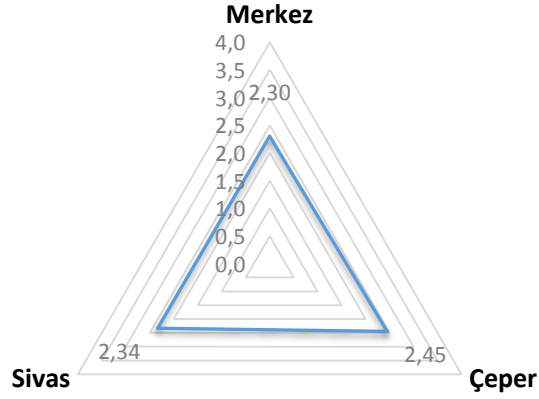
- “Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %45.9’dur.
- “Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %5.7’dir.
- “Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.30$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.45$, $p=0.228$).
- “Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.30$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.38$, $p=0.444$).
- “Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=2.38$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.26$, $p=0.244$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 71 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum

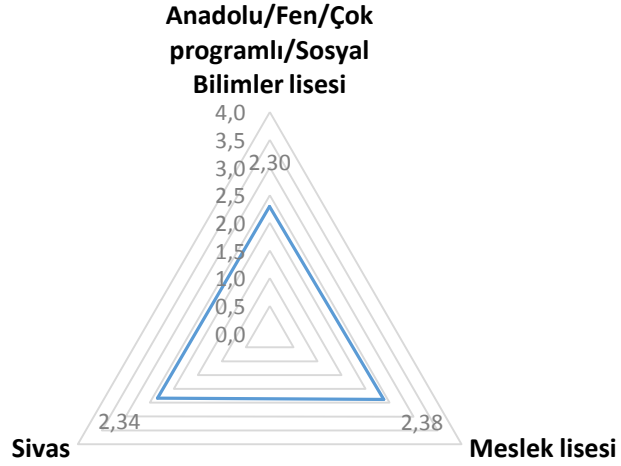

Grafik 72 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum ilçe kıyas

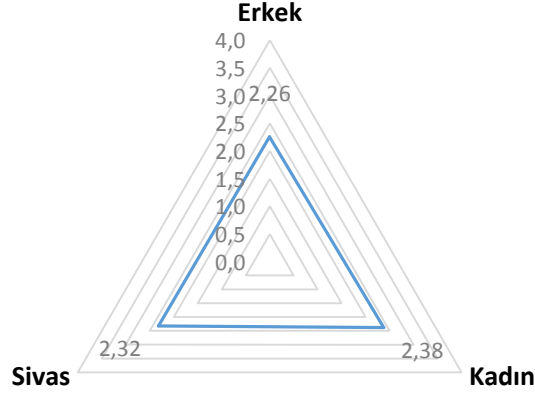
Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum

Grafik 73 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum okul türü kıyas

Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum

Grafik 74 Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas

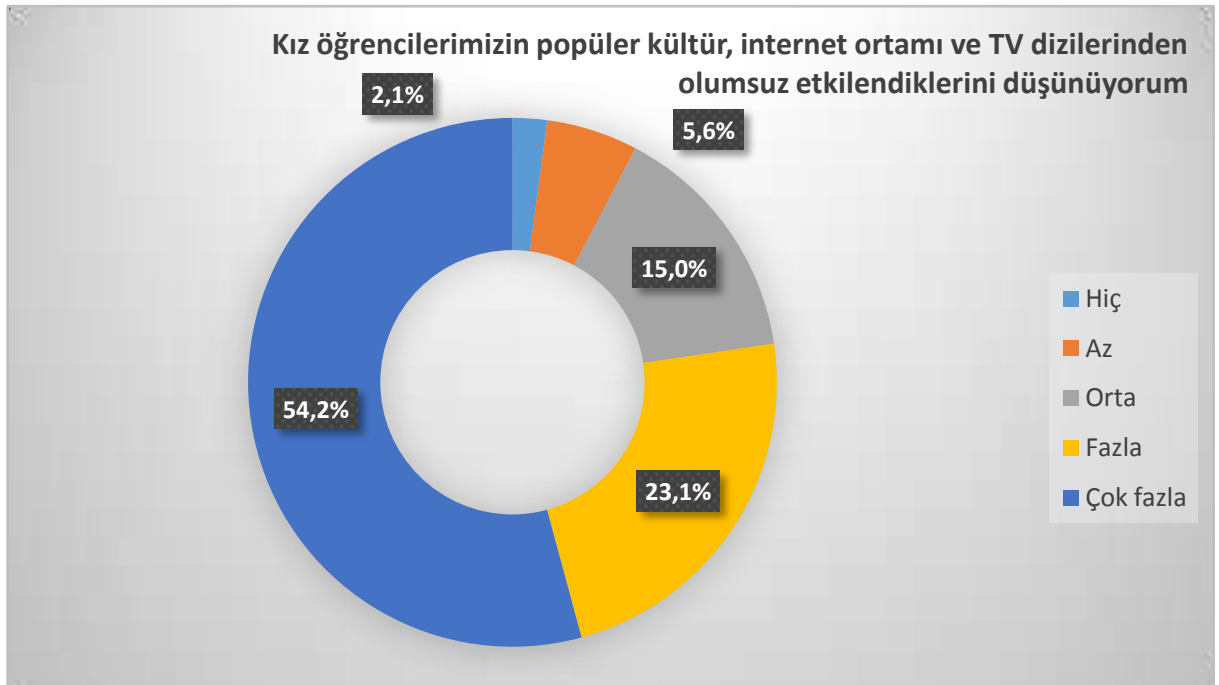
Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum

11.5.7 Kız Öğrencilerimizin Popüler Kültür, İnternet Ortamı Ve TV Dizilerinden Olumsuz Etkilendiklerini Düşünüyorum

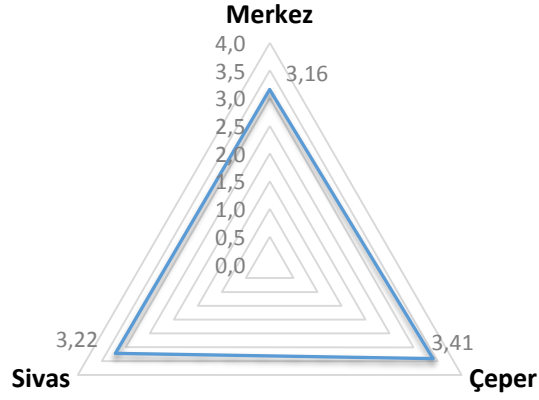
- “Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %77.3’tür.
- “Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %2.1’dir.
- “Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=3.16$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.41$, $p=0.031$).
- “Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde çalışan öğretmenlerin bakışı arasında %90 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=3.13$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.30$, $p=0.096$).
- “Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=3.32$, $\mu_{\text{Erkek}}=3.10$, $p=0.029$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 75 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum

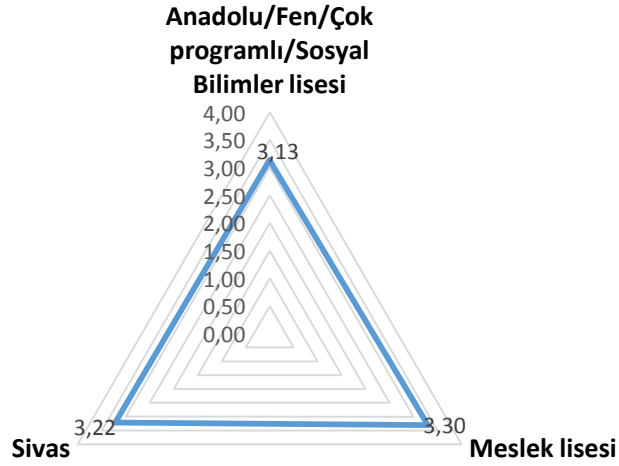

Grafik 76 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum ilçe kıyas

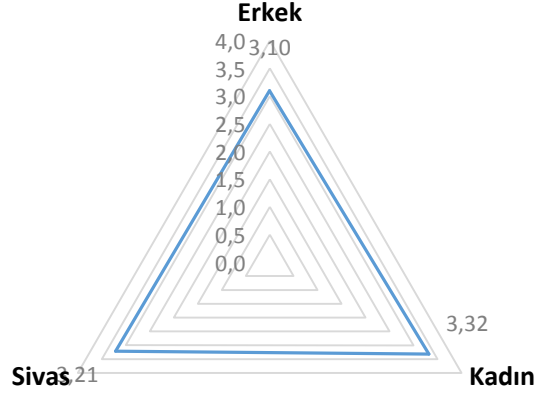
Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum

Grafik 77 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum okul türü kıyas

Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum

Grafik 78 Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum cinsiyet kıyas

Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendiklerini düşünüyorum

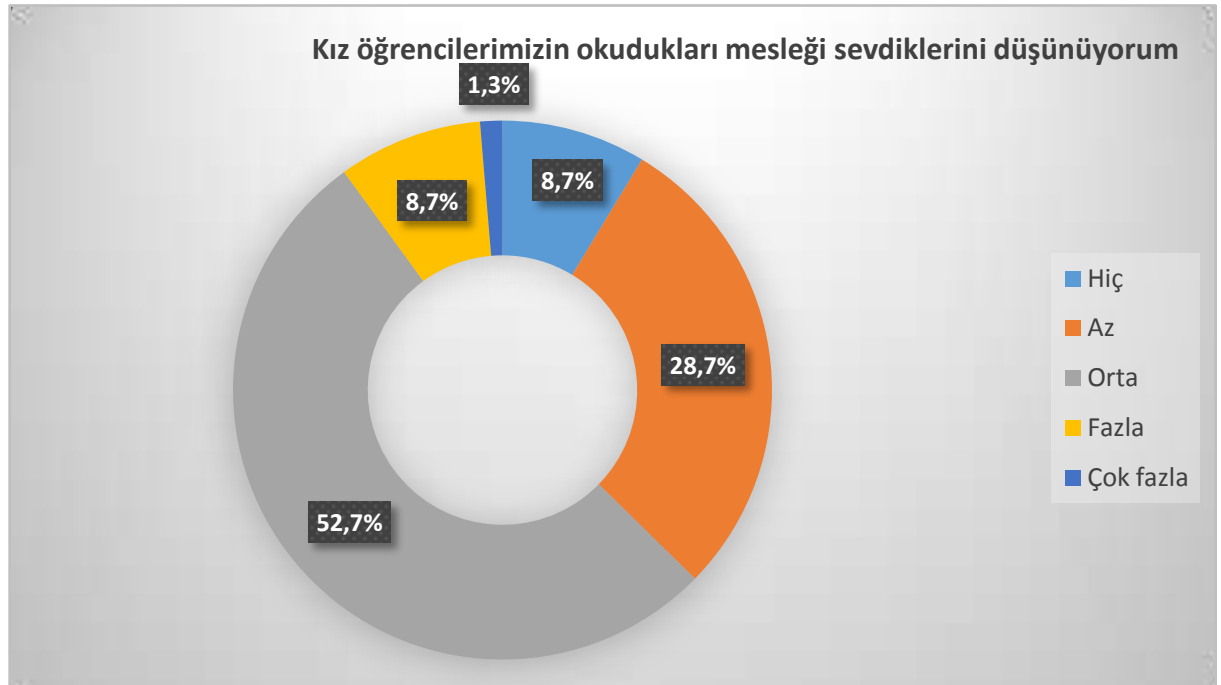
11.6 Kız Meslek Liselerinde Okuyan Kız Öğrencilerin Durumu

11.6.1 Kız Öğrencilerimizin Okudukları Mesleği Sevdiklerini Düşünüyorum

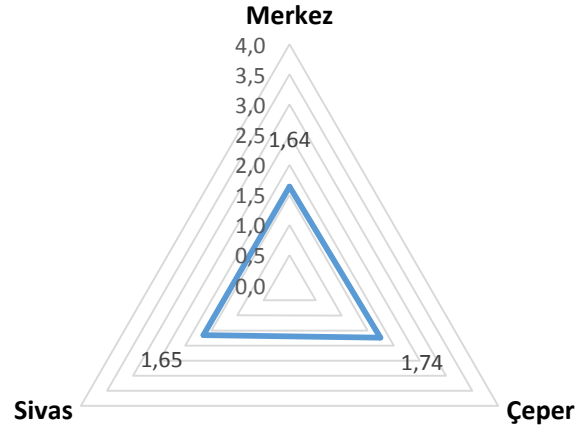
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %10.0’dur.
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %8.7’dir.
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.64$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.74$, $p=0.583$).
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=1.74$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.55$, $p=0.161$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 79 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum

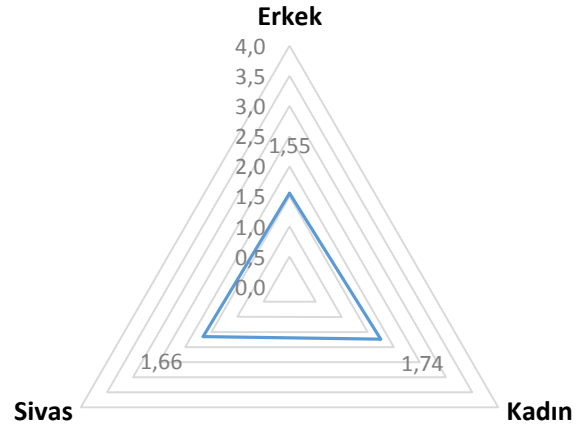

Grafik 80 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum ilçe kıyas

Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum

Grafik 81 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum cinsiyet kıyas

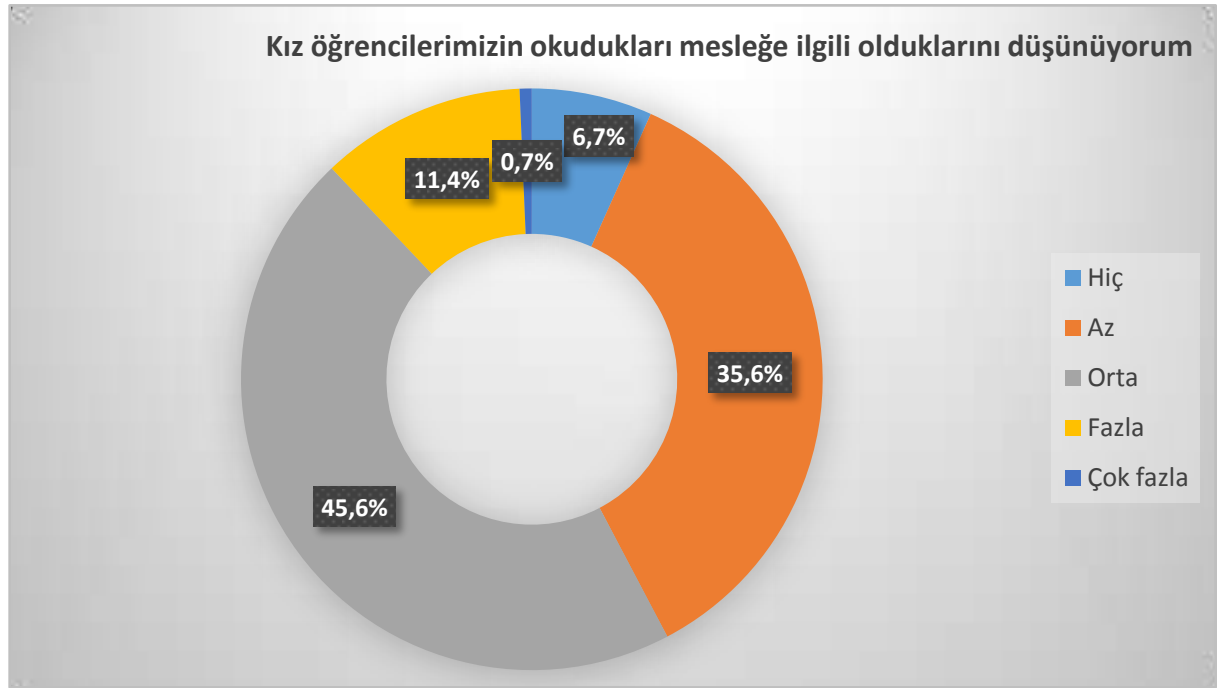
Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum

11.6.2 Kız Öğrencilerimizin Okudukları Mesleğe İlgili Olduklarını Düşünüyorum

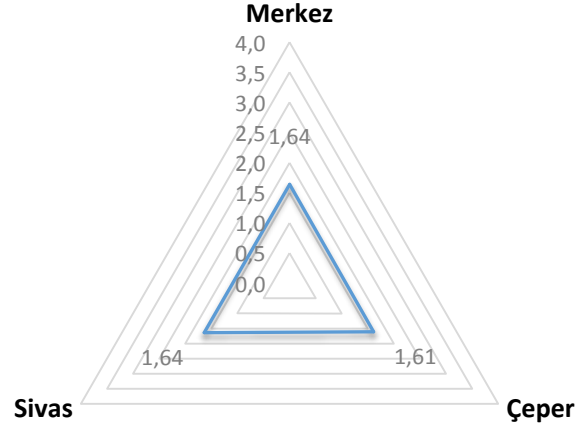
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %12.1’dir.
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %6.7’dir.
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.64$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.61$, $p=0.851$).
- “Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=1.61$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.65$, $p=0.784$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 82 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum

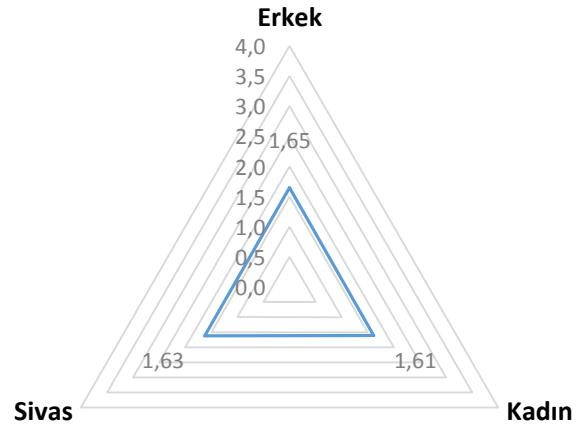

Grafik 83 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum ilçe kıyas

Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum

Grafik 84 Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas

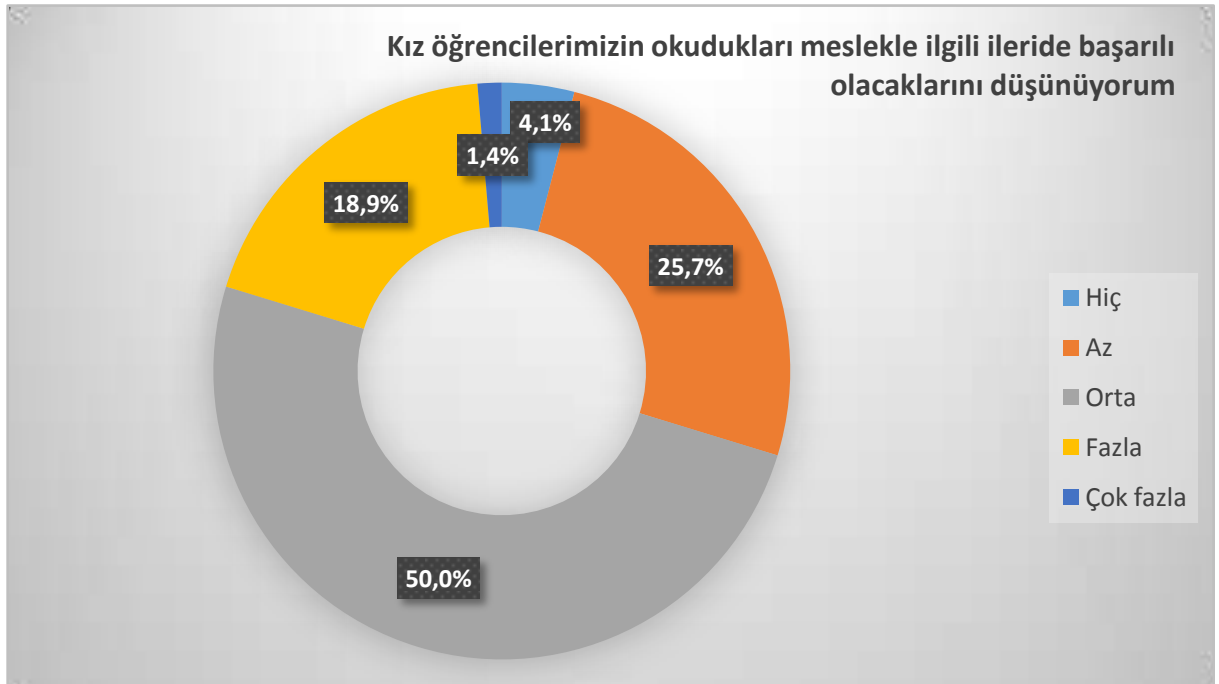
Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum

11.6.3 Kız Öğrencilerimizin Okudukları Meslekle İlgili İleride Başarılı Olacaklarını Düşünüyorum

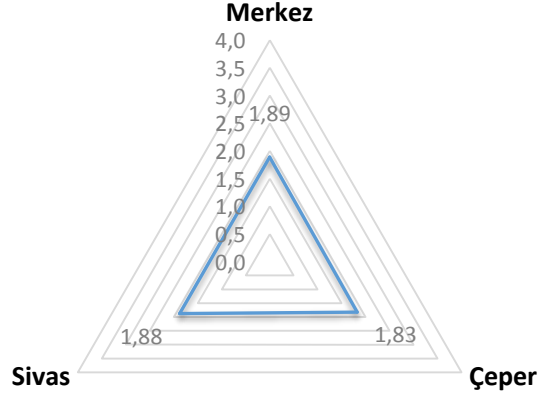
- “Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %20.3’tür.
- “Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %4.1’dir.
- “Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.89$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.83$, $p=0.737$).
- “Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=1.95$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.78$, $p=0.215$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 85 Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum

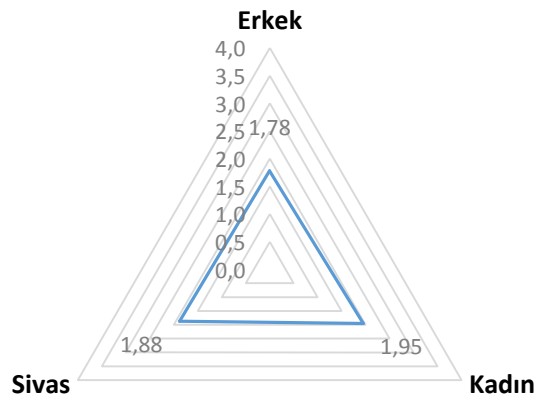

Grafik 86 Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum ilçe kıyas

Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum

Grafik 87 Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas

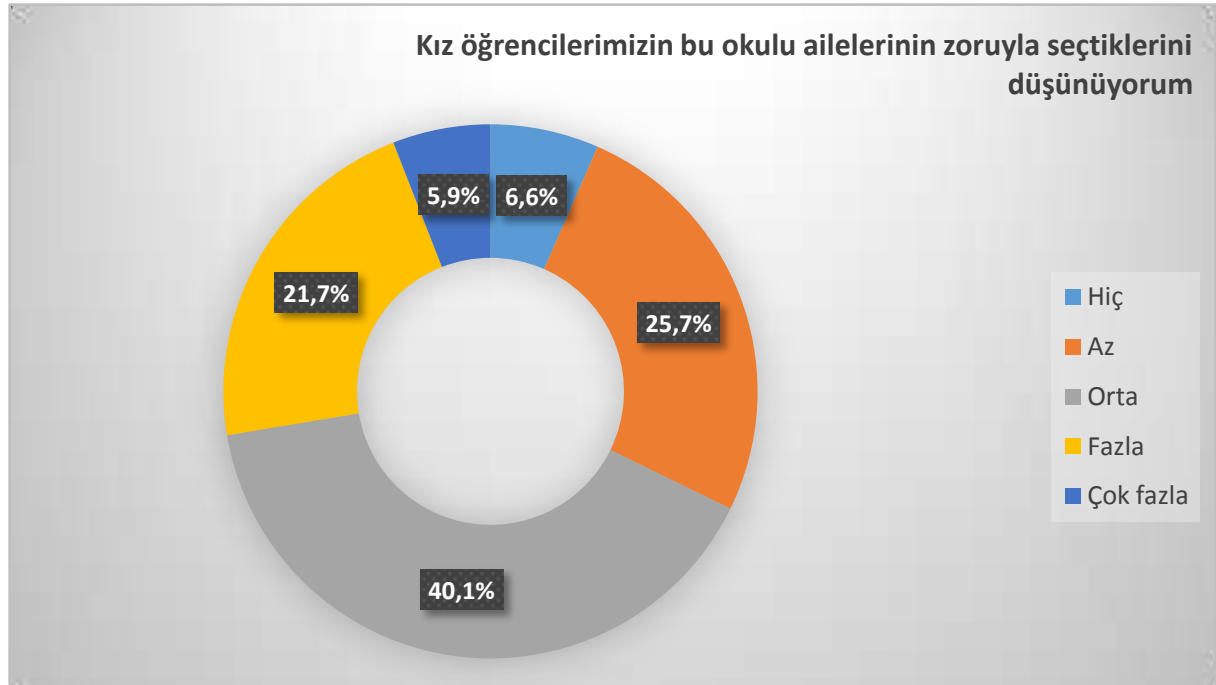
Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum

11.6.4 Kız Öğrencilerimizin Bu Okulu Ailelerinin Zoruyla Seçtiklerini Düşünüyorum

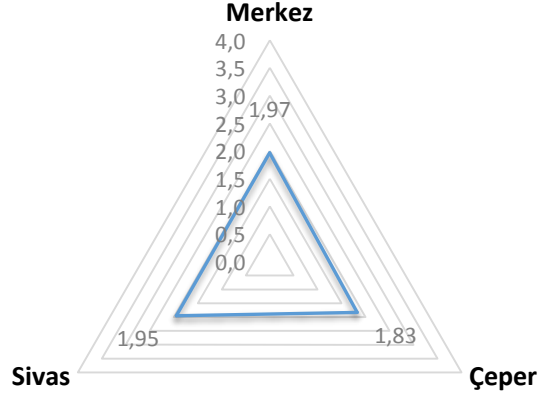
- “Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %27.6’dır.
- “Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %6.6’dır.
- “Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.97$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.83$, $p=0.525$).
- “Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=2.11$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.74$, $p=0.024$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 88 Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum

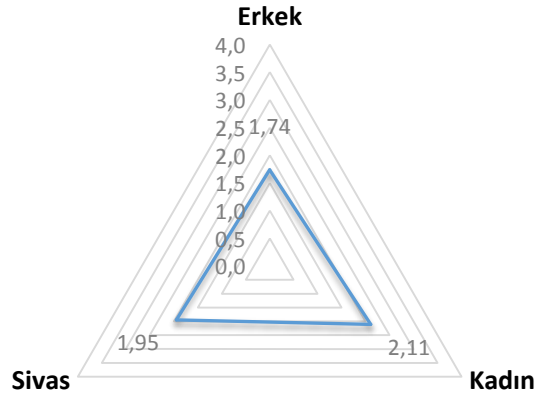

Grafik 89 Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum ilçe dağılım

Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum

Grafik 90 Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum cinsiyet dağılım

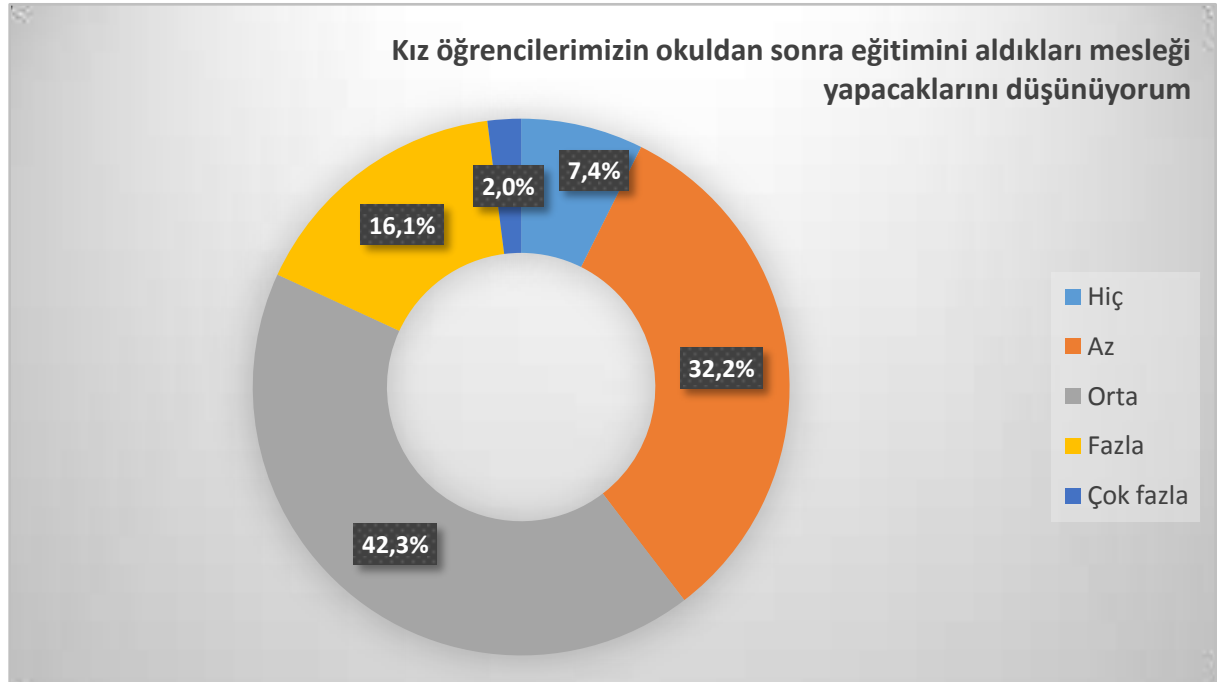
Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum

11.6.5 Kız Öğrencilerimizin Okuldan Sonra Eğitimini Aldıkları Mesleği Yapacaklarını Düşünüyorum

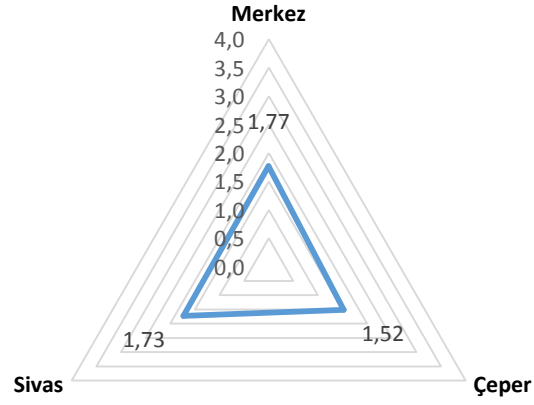
- “Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %18.1’dir.
- “Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %7.4’tür.
- “Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.77$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.52$, $p=0.220$).
- “Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Kadın}}=1.83$, $\mu_{\text{Erkek}}=1.63$, $p=0.189$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 91 Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum

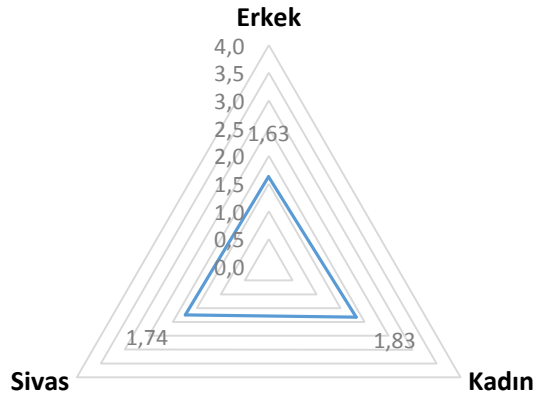

Grafik 92 Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum ilçe kıyas

Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum

Grafik 93 Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum cinsiyet kıyas

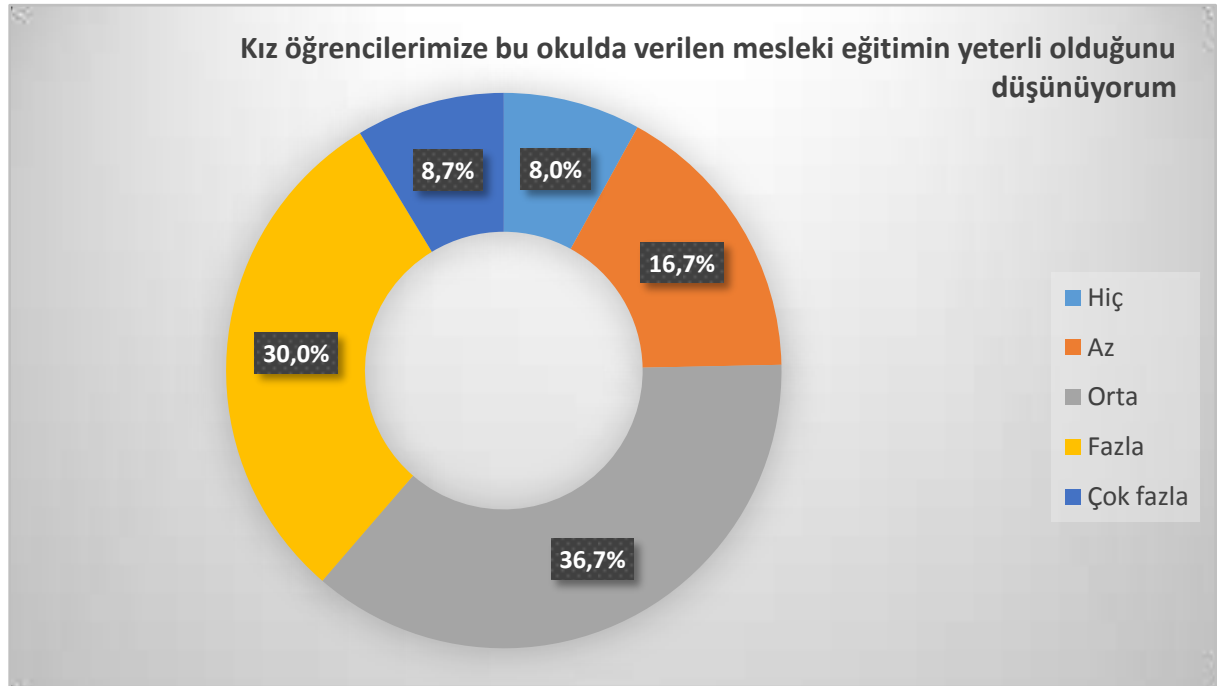
Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum

11.6.6 Kız Öğrencilerimize Bu Okulda Verilen Mesleki Eğitimin Yeterli Olduğunu Düşünüyorum

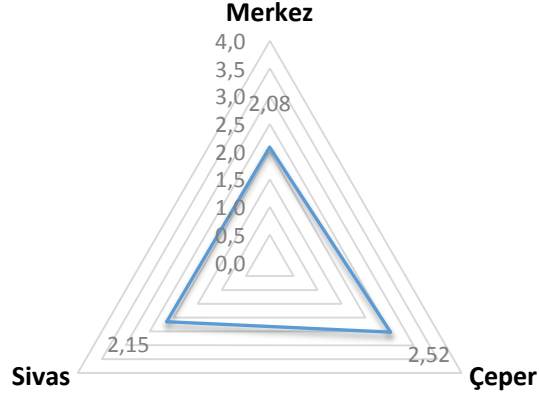
- “Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan öğretmenlerin oranı %38.7’dir.
- “Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan öğretmenlerin oranı %8.0’dir.
- “Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki öğretmenlerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.08$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.52$, $p=0.126$).
- “Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum” ifadesine kadın ve erkek öğretmenlerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Kadın}}=2.21$, $\mu_{\text{Erkek}}=2.06$, $p=0.400$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 94 Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum

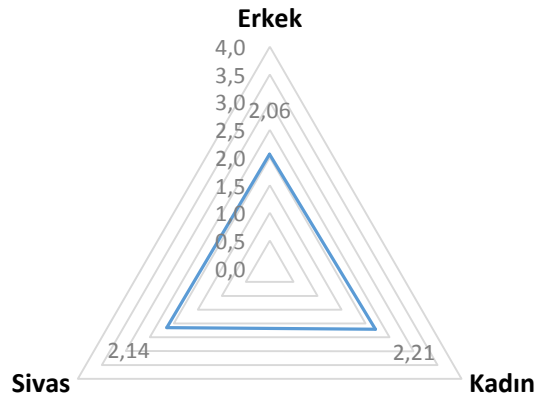

Grafik 95 Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum ilçe kıyas

Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum

Grafik 96 Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum cinsiyet kıyas

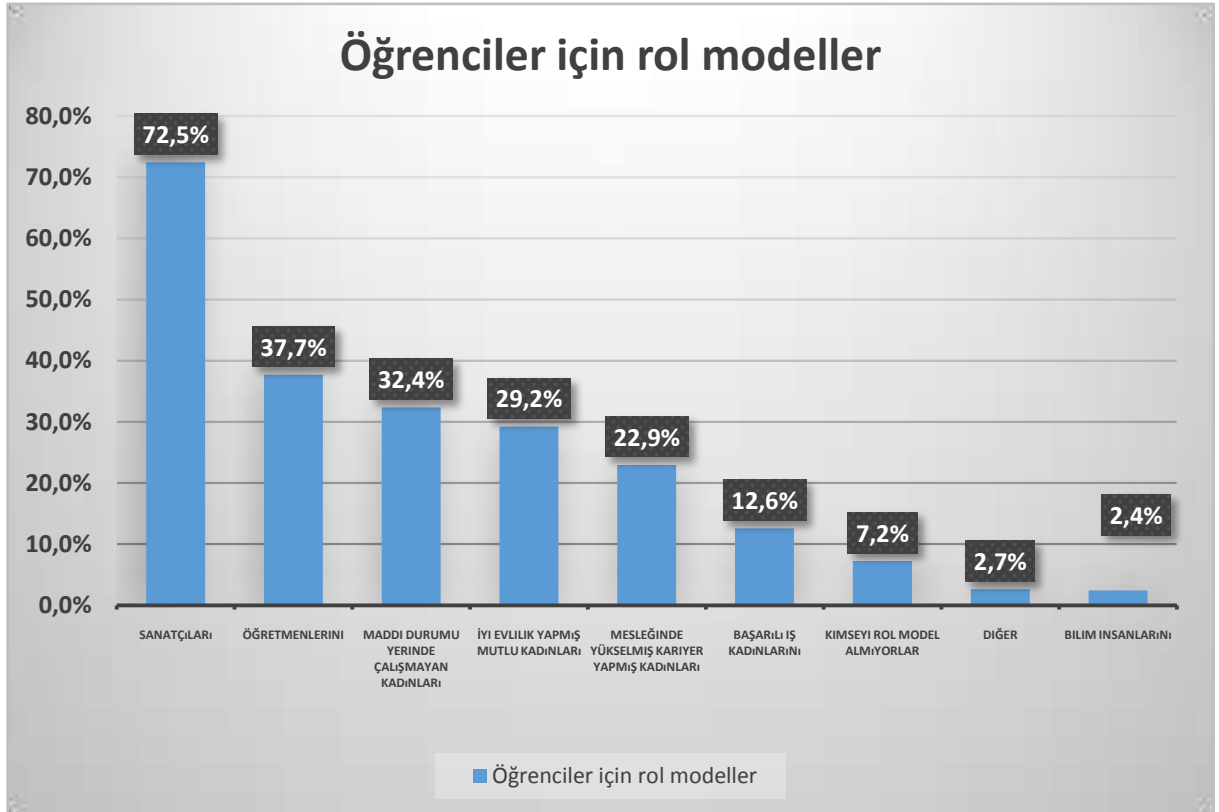

Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum

11.7 Rol Modeller

- Öğretmenler öğrencilerinin %72.5'inin sanatçıları rol model aldıklarını belirtmişlerdir.
- Sanatçılardan sonra öğretmenler (%37.7), maddi durumu yerinde çalışmayan kadınlar (%32.4) ve iyi evlilik yapmış mutlu kadınlar (%29.2) oranı ile rol model alındığı belirtilenler arasında yer almaktadır.
- Kız öğrencilerin bilim insanlarını örnek aldıklarını belirten öğretmenlerin oranı ise sadece %2,4'tür.
- Kız öğrencilerin mesleğinde kariyer yapmış başarılı kadınları örnek aldığını düşünen öğretmenlerin oranı ise 22,9'dur.

Grafik 97 Öğrenciler için rol modeller

12 Lisedeki Kız Öğrencilerin Mesleklerine ve Geleceğine Bakışı

12.1 Kantitatif Araştırma Sonuçları

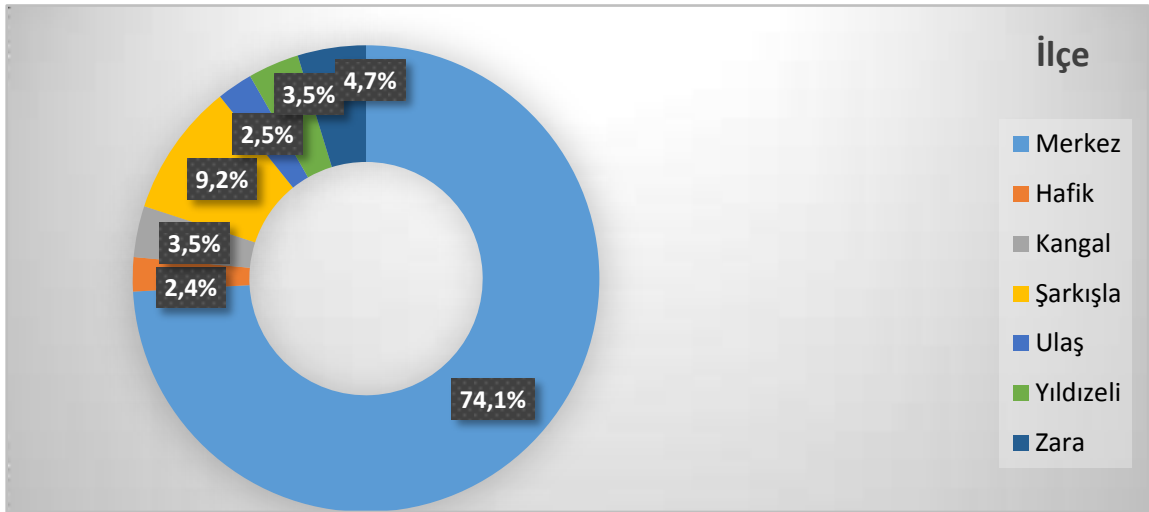
12.2 Sivas Kadın İstihdamı Kız Öğrenci Anketi Sonuçları

Sivas'ta kadın istihdamının kız öğrenciler tarafından değerlendirildiği araştırma sonuçları yedi ana başlıkta değerlendirilmiştir. Her bir başlıkta ilgili soruların frekans analizleri ile birlikte anket yapılan okul türü ve anket yapılan okulun merkez ya da çeperde olmasına göre eğilimlerin analizleri incelenmiştir. Yüzdesel dağılımlar ve verilen cevaplara göre oluşan ortalama değerler halka grafikler ve radar grafikler kullanılarak görselleştirilmiştir. Anket yapılan okul türü ve anket yapılan okulun merkez ya da çeperde olmasına göre eğilim kıyaslamaları bağımsız örnekler ile ilgili uygun test yöntemi kullanılarak test edilmiştir.

12.2.1 Katılımcı Öğrenci Profili

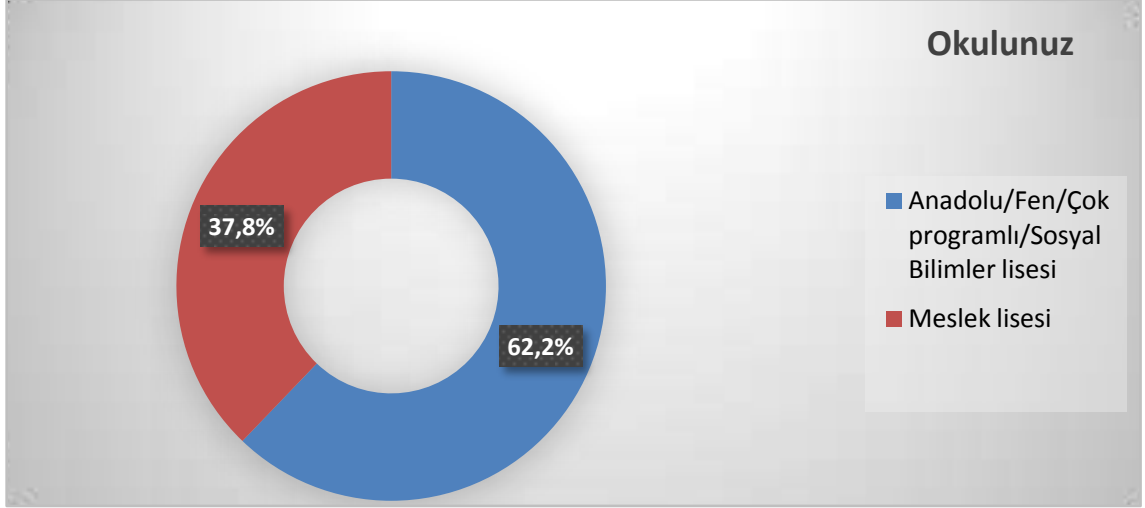
- Kız öğrencilerin %74.1'i Merkez ilçede öğrenim görürken %25.9'u çeperdeki ilçelerde öğrenim görmektedir.

Grafik 98 Kız öğrencilerin okullarının bulundukları ilçelere göre dağılımı

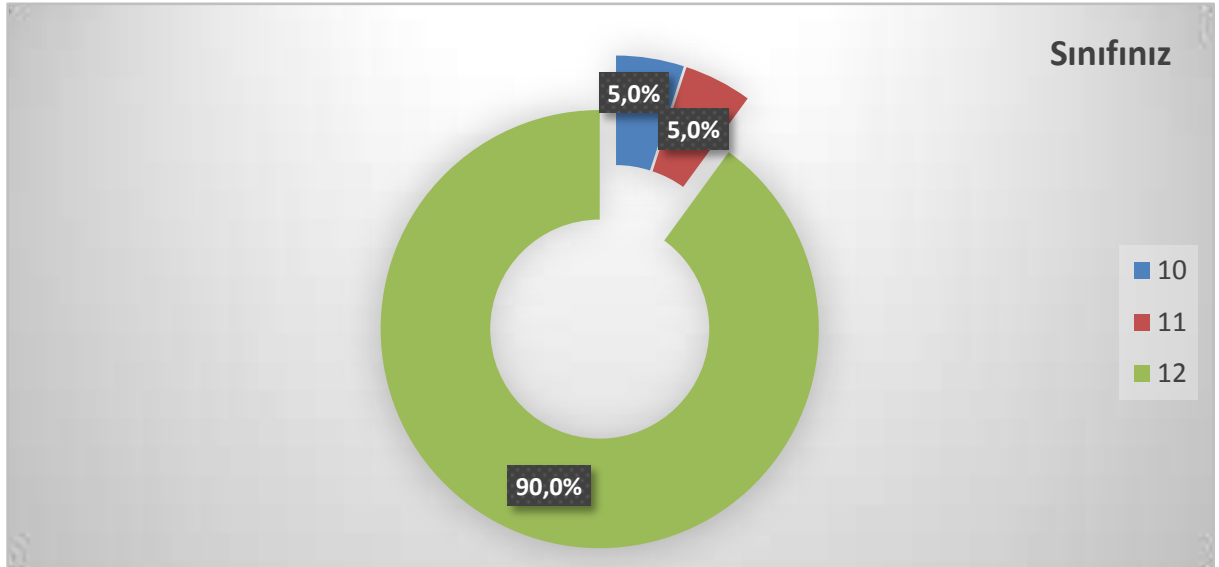
- Kız öğrencilerin %62.2'si Anadolu/Fen/Çok programlı/Sosyal bilimler liselerinde öğrenim görürken %37.8'si meslek liselerinde öğrenim görmektedir.

Grafik 99 Kız öğrencilerin öğrenim gördükleri okullara göre dağılımı

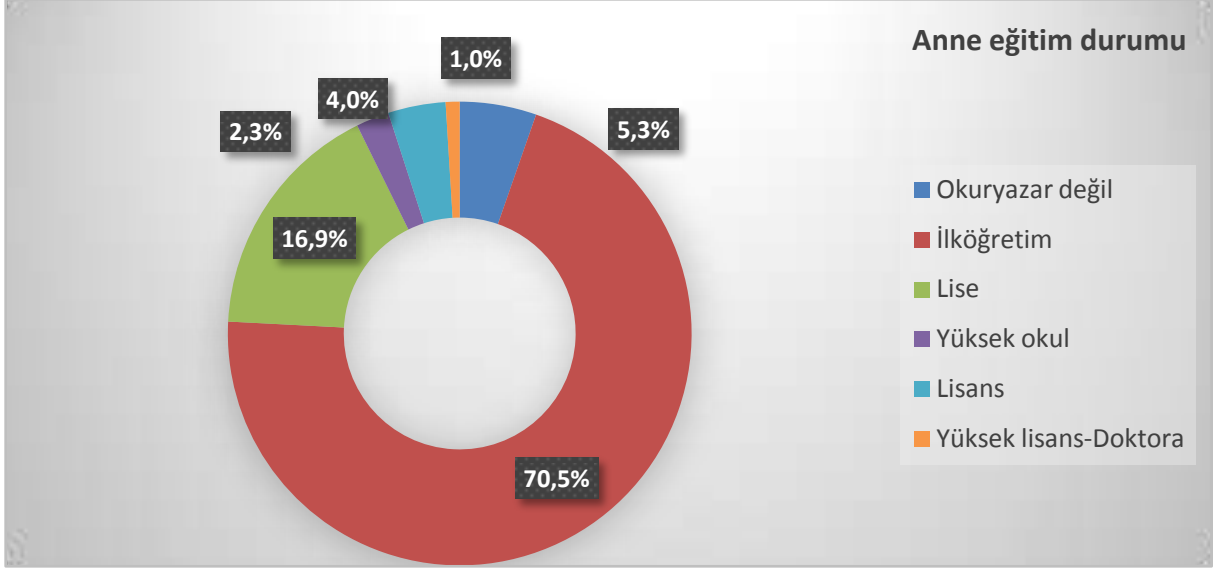
- Araştırma kapsamında liselerde son sınıflarda öğrenim gören kız öğrencilerle anket görüşmeleri yapılması planlansa da bazı okullarda lise son sınıf öğrenci sayılarının yetersiz olması ya da lise son sınıf öğrencisi olmamasından dolayı lise 3 ve lise 2. sınıf öğrencileri ile görüşmeler yürütülmüştür.
- Kız öğrencilerin %90.0'ı lise son sınıf öğrencilerinden oluşmuştur.

Grafik 100 Kız öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflara göre dağılımı

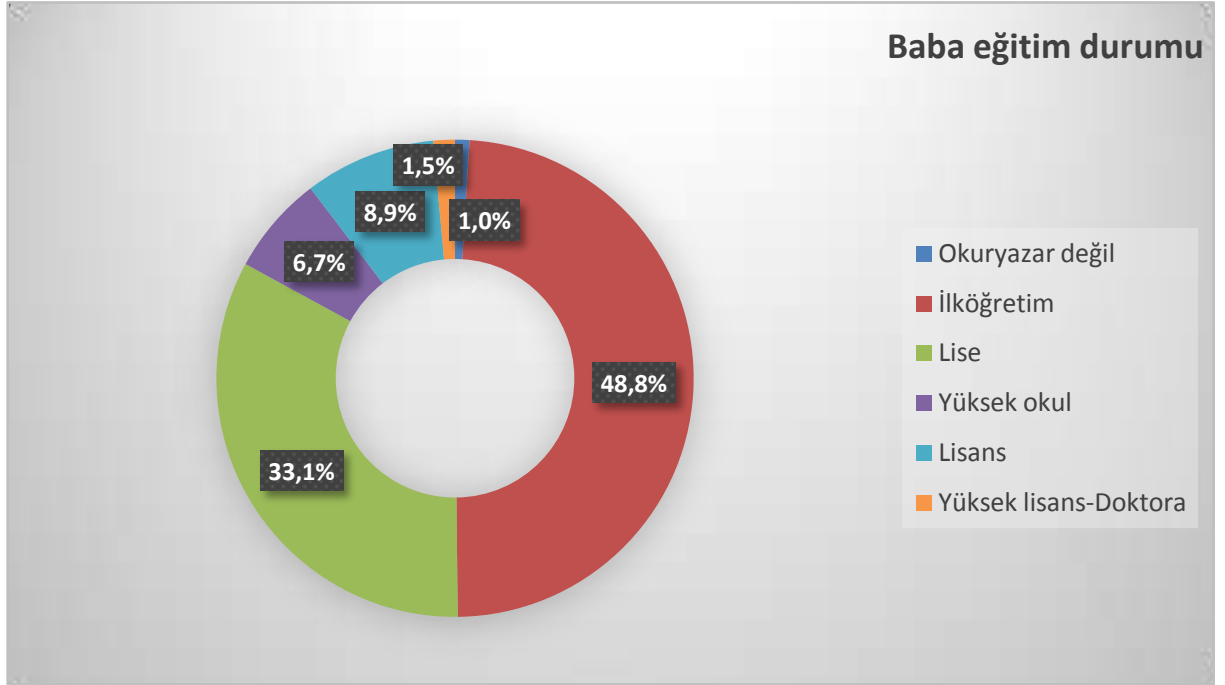
- Kız öğrencilerin annelerinin %70.5'inin eğitim durumu ilköğretim iken annelerin %5.3'ü okuryazar değildir.
- Üniversite ve üzeri mezuniyete sahip annelerin oranı %5.0'tir.

Grafik 101 Kız öğrencilerin annelerinin eğitim durumu dağılımı

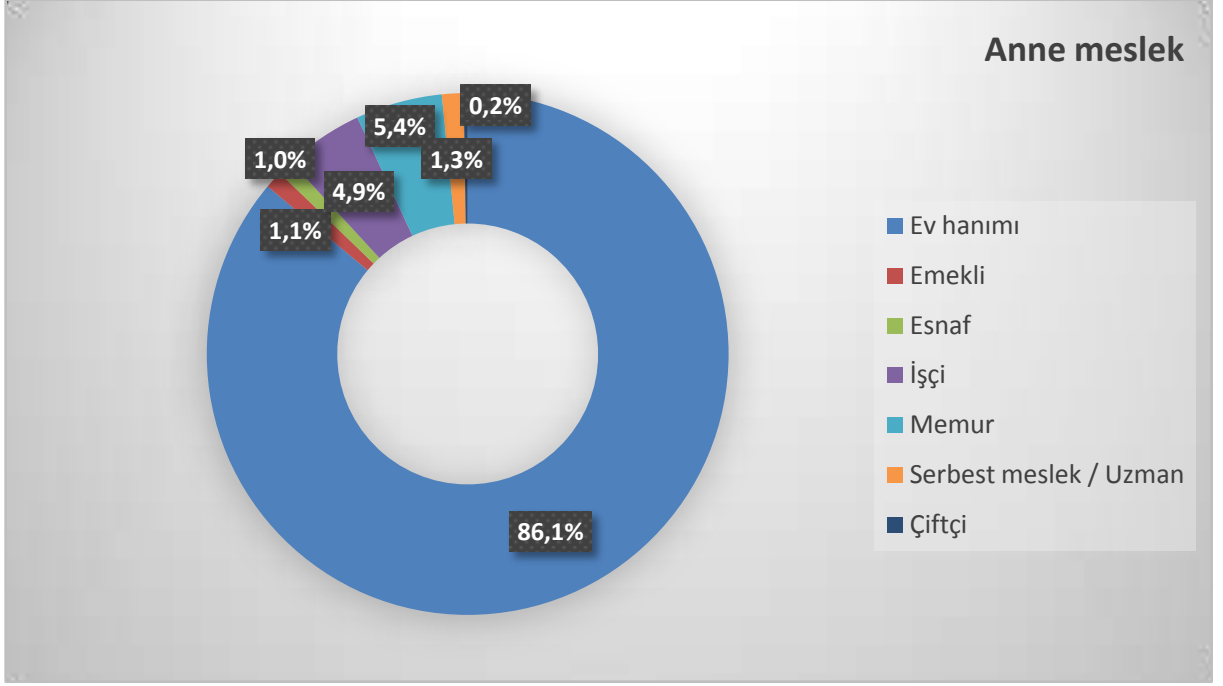
- Kız öğrencilerin babalarının %48.8'inin eğitim durumu ilköğretim iken annelerin %33.1'i lise mezunudur.
- Üniversite ve üzeri mezuniyete sahip annelerin oranı %10.4'tür.
- Okuryazar olmayan babaların oranı %1.0'dir.

Grafik 102 Kız öğrencilerin babalarının eğitim durumu dağılımı

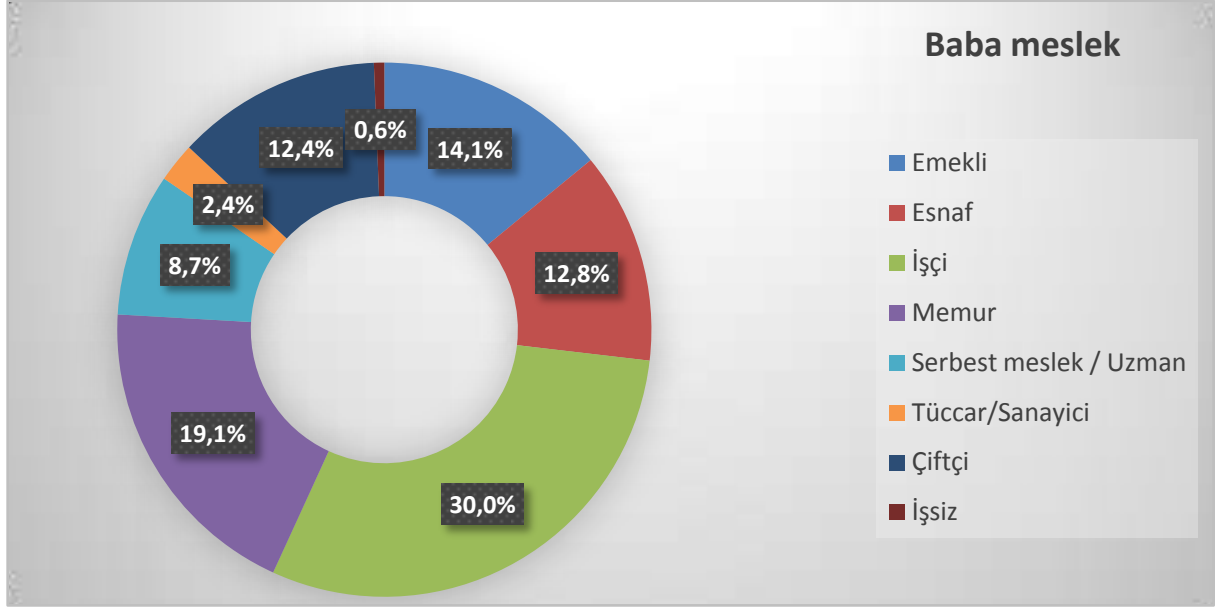
- Kız öğrencilerin annelerinin %86.1'i ev hanımıdır.
- Annelerin %11.8'i bir işte çalışmaktadır.
- Emekli annelerin oranı %1.1'dir.

Grafik 103 Kız öğrencilerin annelerinin meslek dağılımı

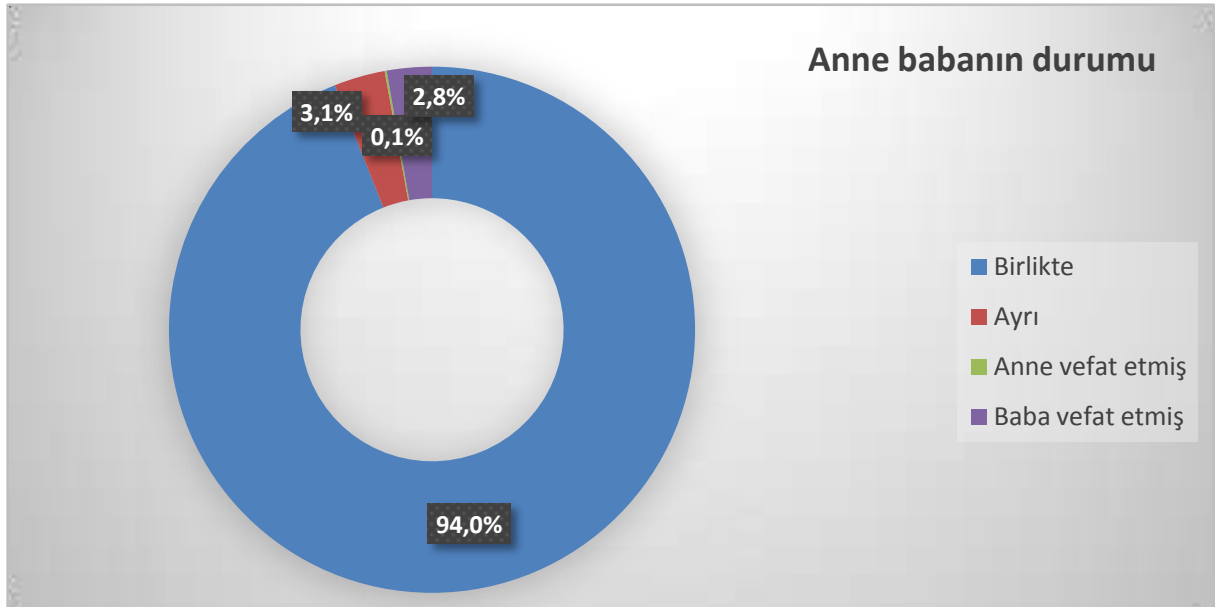
- Kız öğrencilerin babalarının %30'u işçi, %19.1'i memur, %12.8'i esnaf, %12.4'ü çiftçi, %8.7'si serbest meslek sahibidir.
- Babaların %0.6'sı işsizdir.
- Emekli babaların oranı %14.1'dir.

Grafik 104 Kız öğrencilerin babalarının meslek dağılımı

- Kız öğrencilerin %94.0'ünü anne babası birlikte.
- Kız öğrencilerin %3.1'i ayrıdır.
- Kız öğrencilerin %0.1'inin annesi, %2.8'inin babası vefat etmiştir.

Grafik 105 Kız öğrencilerin anne baba durumu

12.2.2 Aile ve Geleceğe Bakış

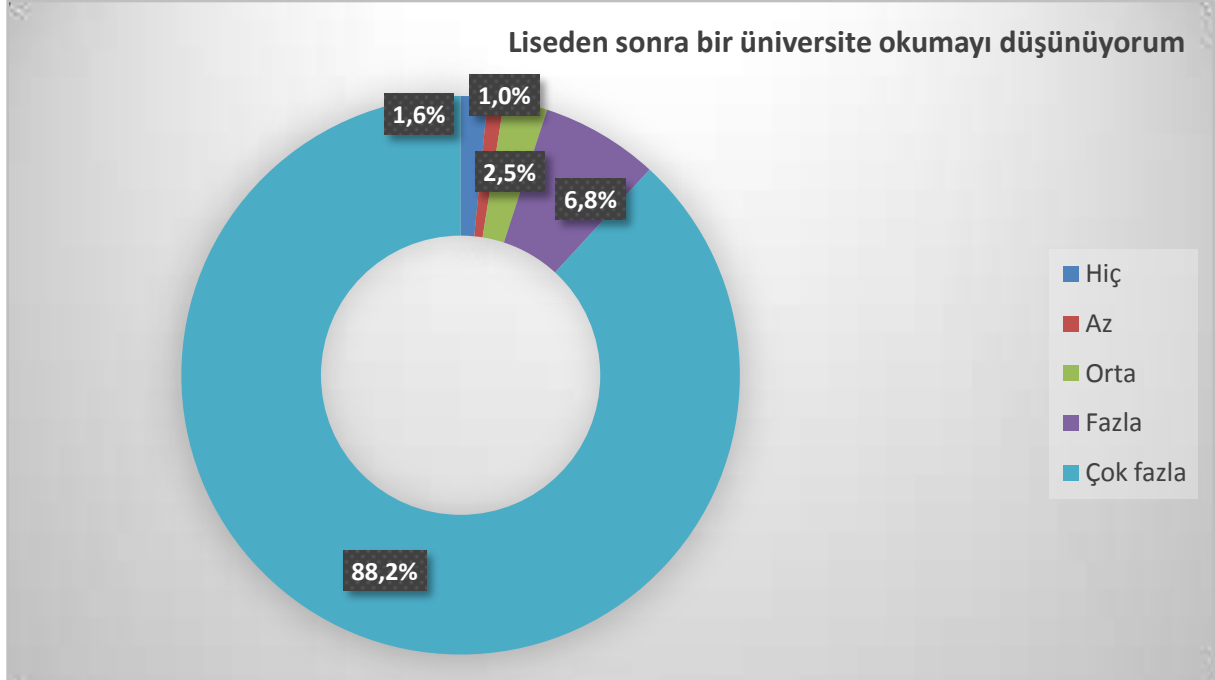
Kız öğrencilere Sivas'ta aileleri ve geleceğe bakışları ile ilgili toplam onüç ifade 5'li likert ölçek kullanılarak yöneltilmiştir. Kız öğrencilere yöneltilen bu ifadelere katılma düzeyleri 0 Hiç – 4 Çok fazla olmak üzere cevap vermeleri istenmiştir.

Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum

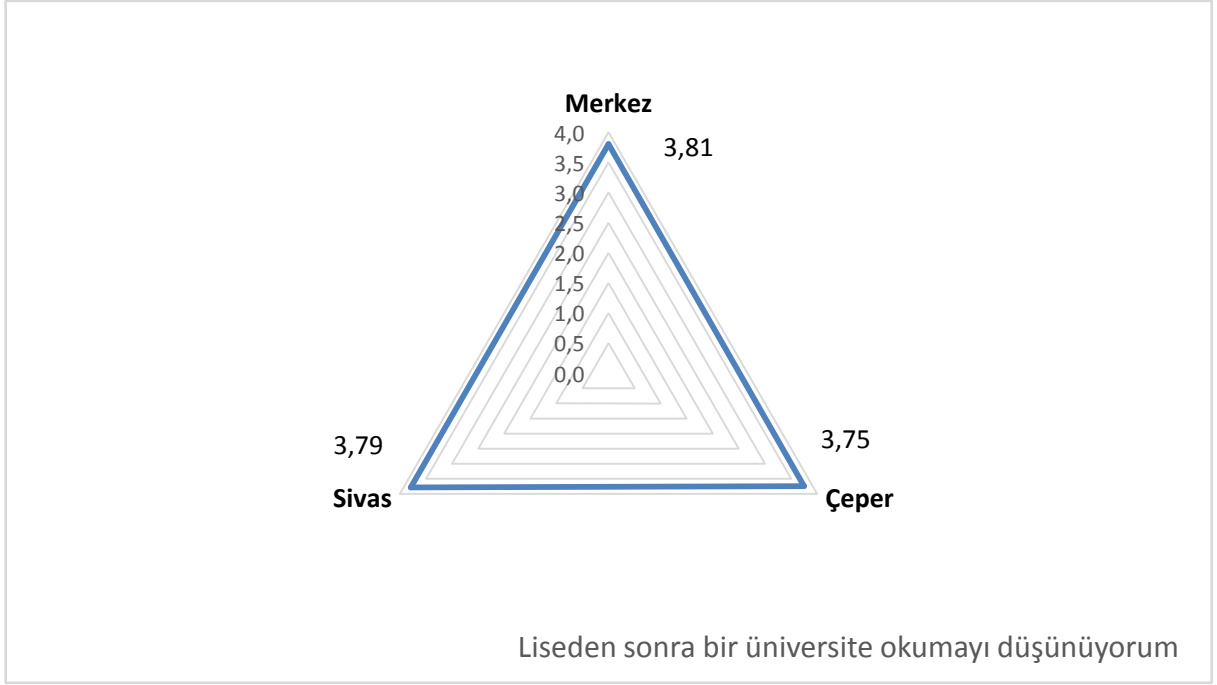
- “Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %95.0'tir.
- “Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %1.6'dır.
- “Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=3.81$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.75$, $p=0.317$).
- ““Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum”” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=3.87$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.66$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

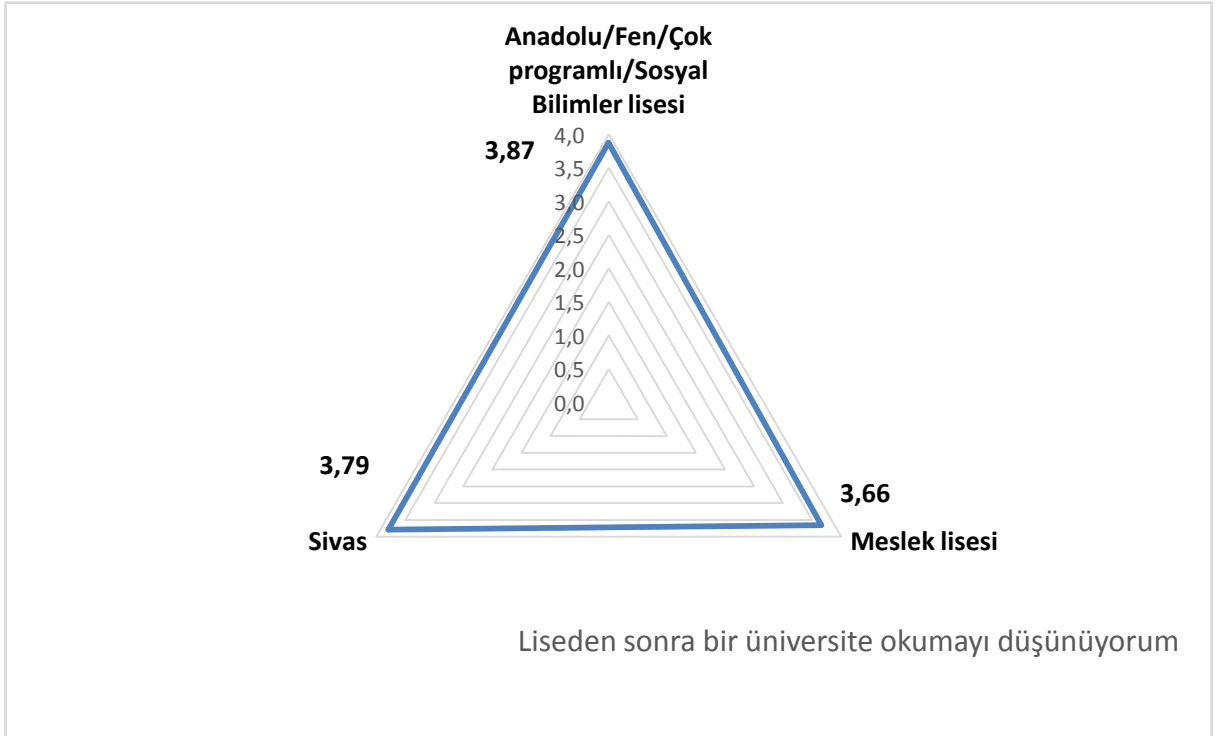
Grafik 106 Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum

Grafik 107 Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum ilçe kıyas

Grafik 108 Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum okul türü kıyas

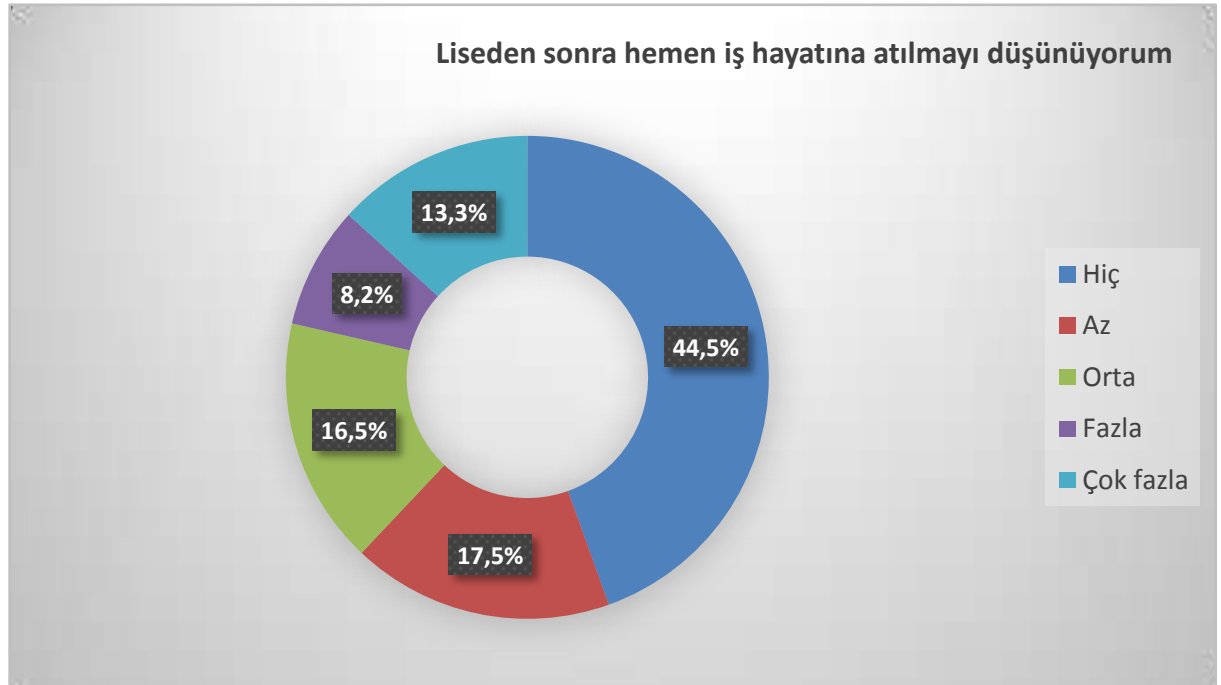

Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum

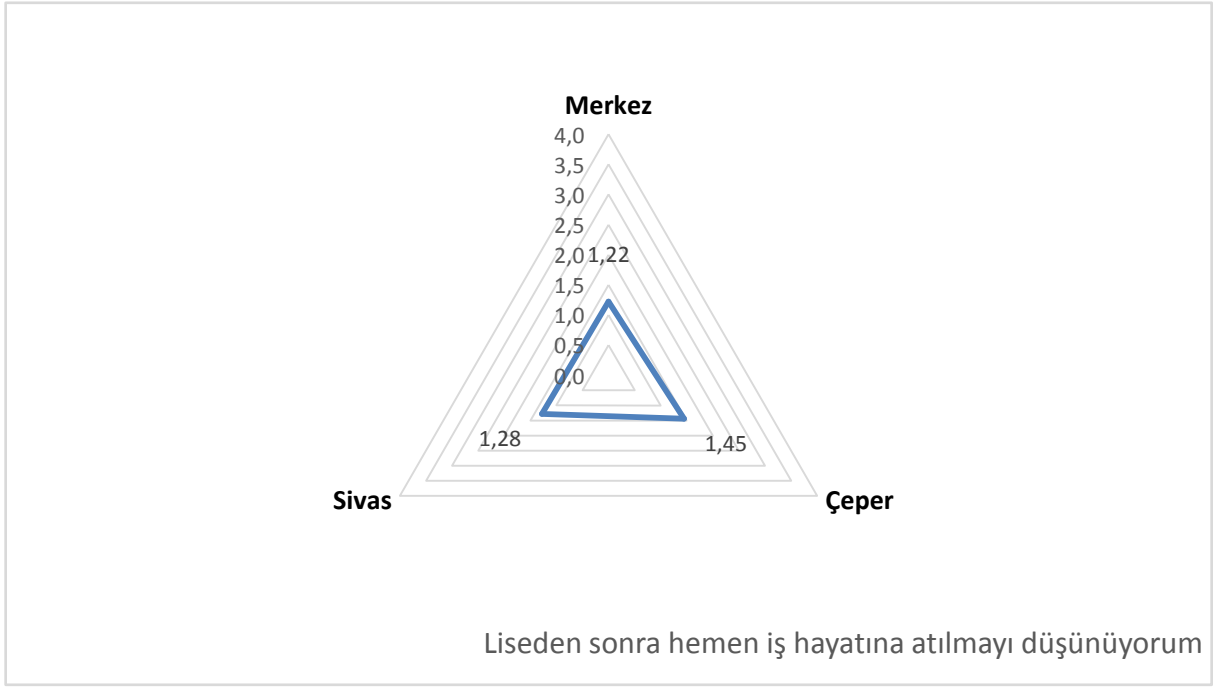
- “Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %21.5’tir.
- “Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %44.5’tir.
- “Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %90 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=1.22$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.45$, $p=0.051$).
- “Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=1.12$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.56$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

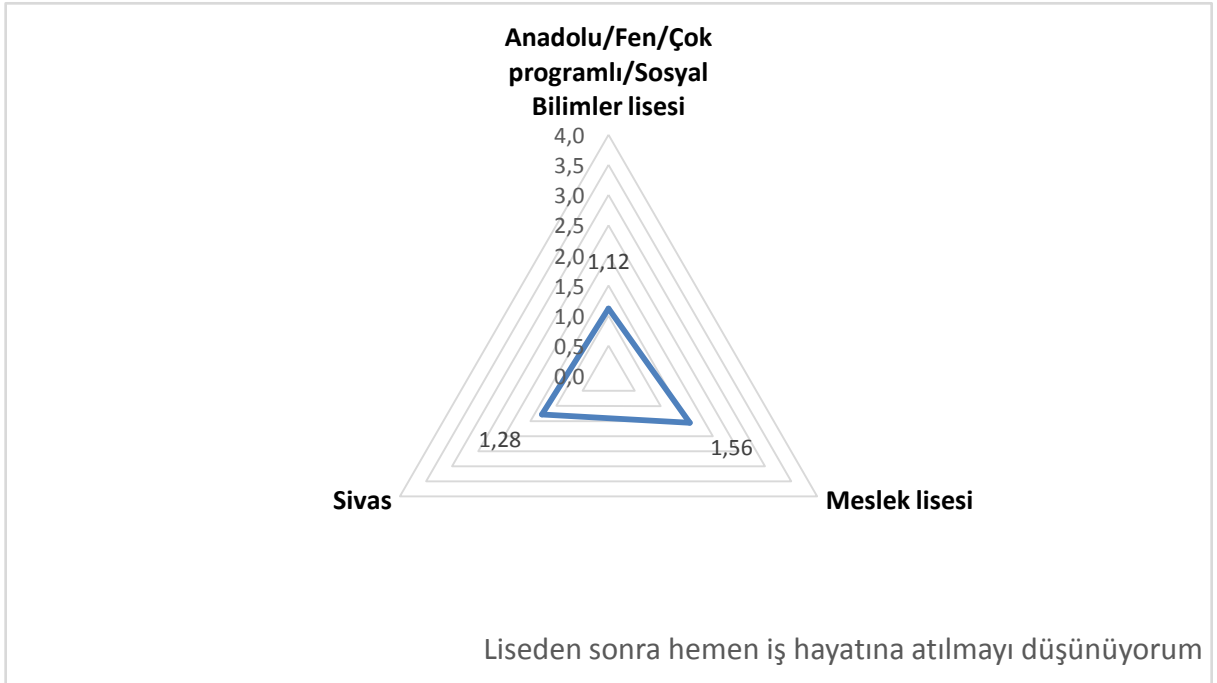
Grafik 109 Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum

Grafik 110 Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum ilçe kıyas

Grafik 111 Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum okul türü kıyas

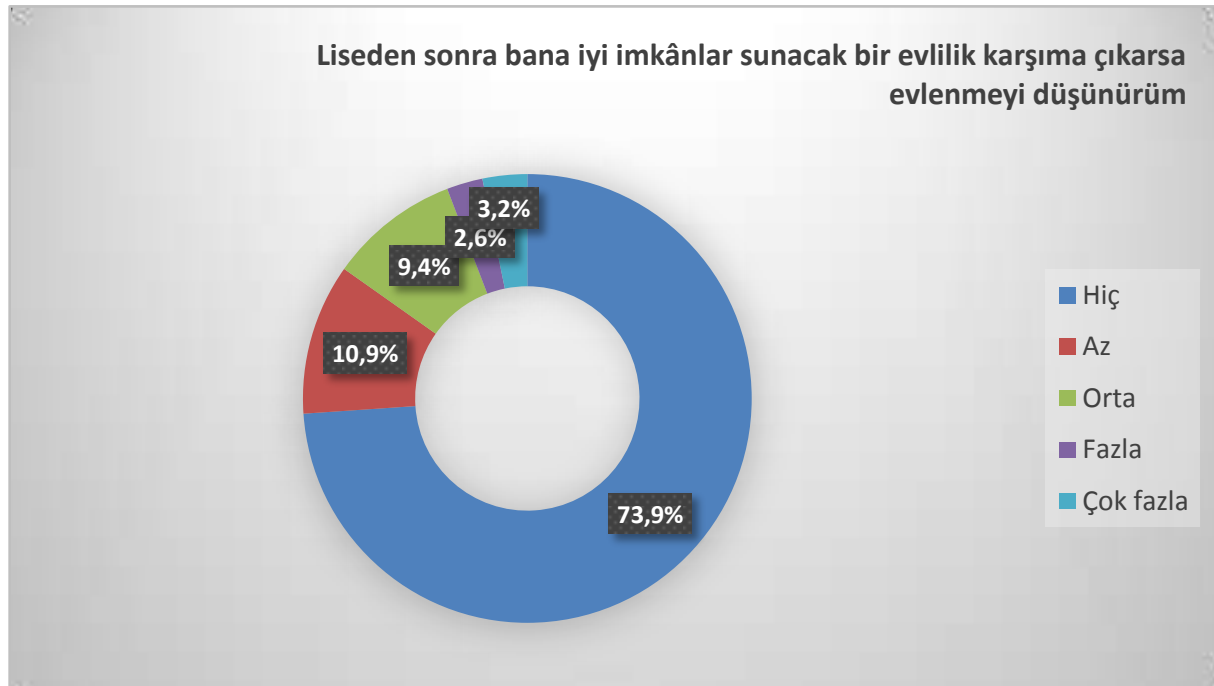

Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm

- “Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %5.8’dir.
- “Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %73.9’dur.
- “Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=0.50$, $\mu_{\text{Çeper}}=0.51$, $p=0.848$).
- “Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=0.39$, $\mu_{\text{Meslek}}=0.69$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

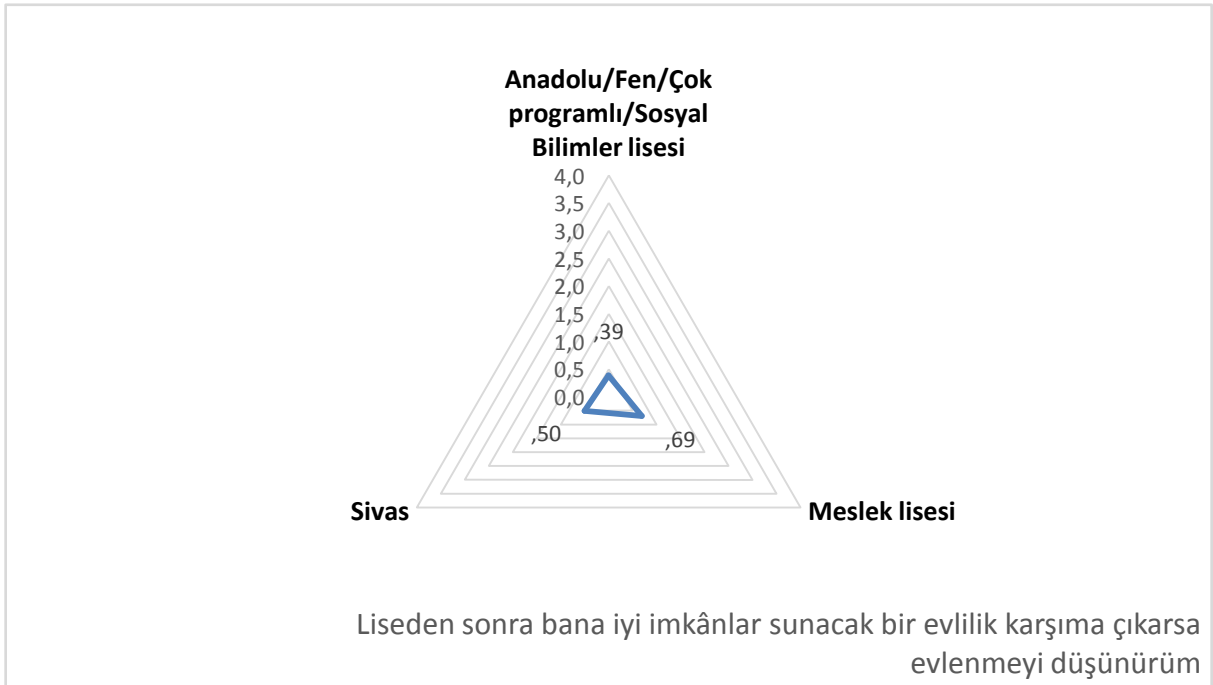
Grafik 112 Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm

Grafik 114 Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm ilçe kıyas

Grafik 115 Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm okul türü kıyas

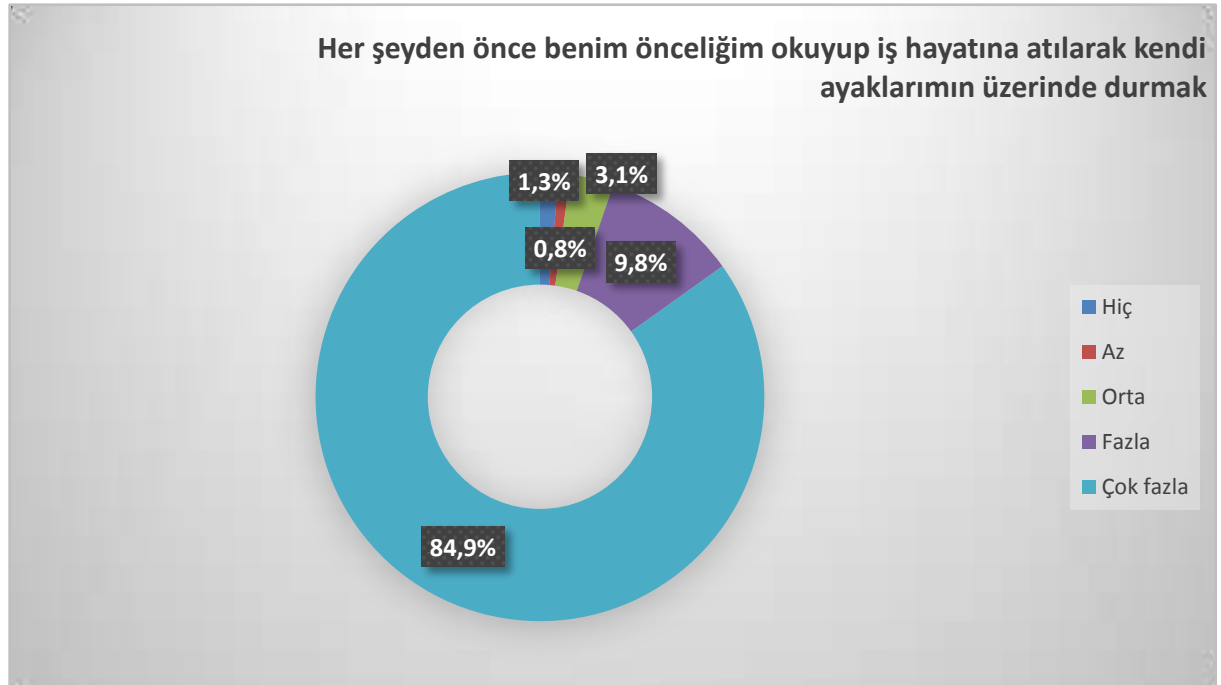

Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak

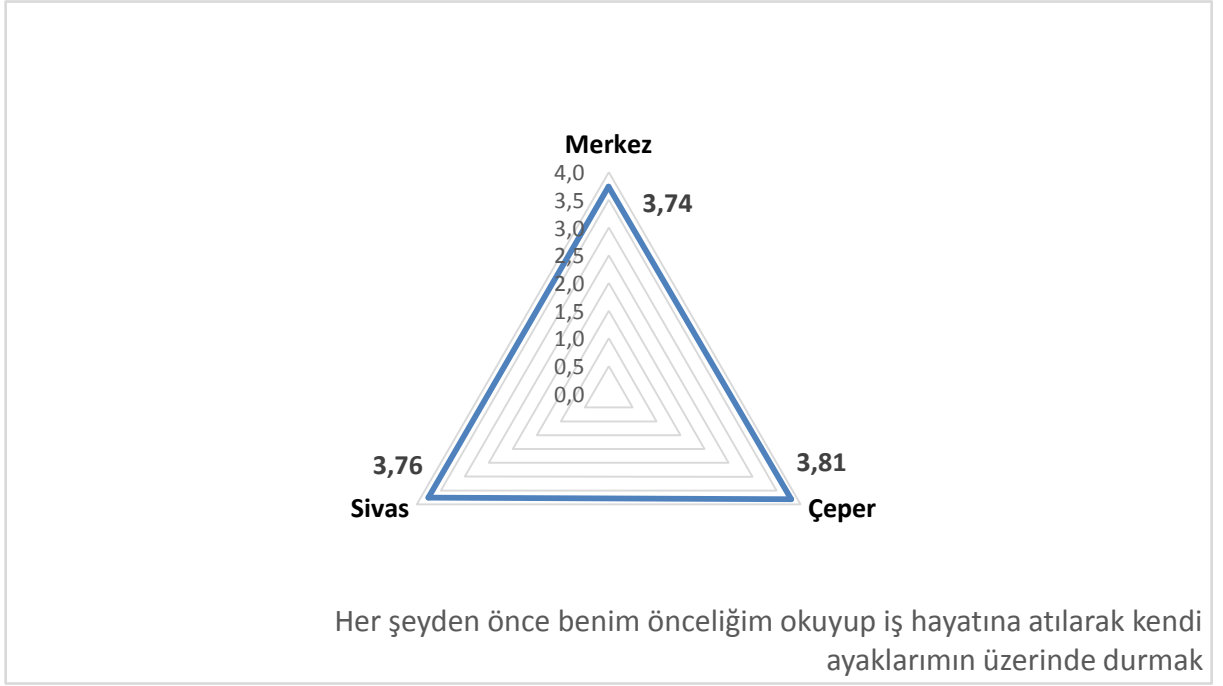
- “Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %94.7’dir.
- “Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %1.3’tür.
- “Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=3.74$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.81$, $p=0.213$).
- “Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=3.83$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.65$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

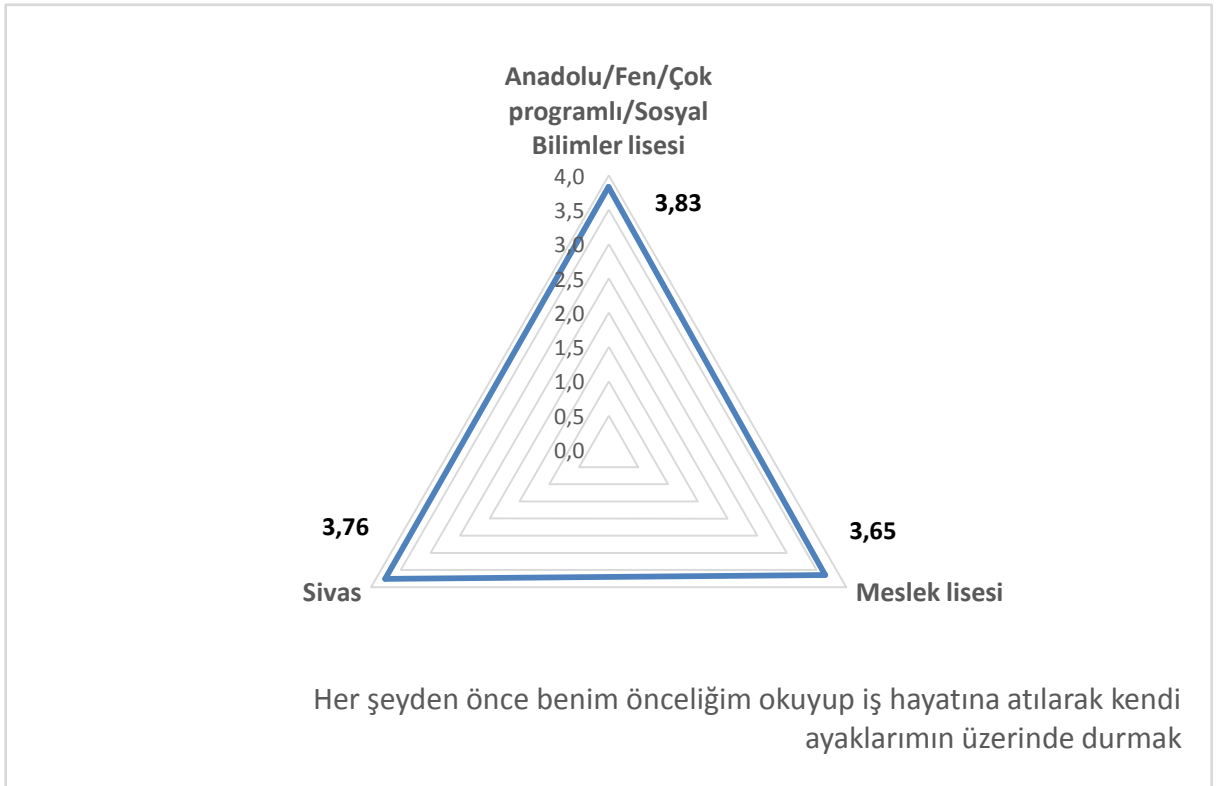
Grafik 116 Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak

Grafik 117 Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak ilçe kıyas

Grafik 118 Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak okul türü kıyas

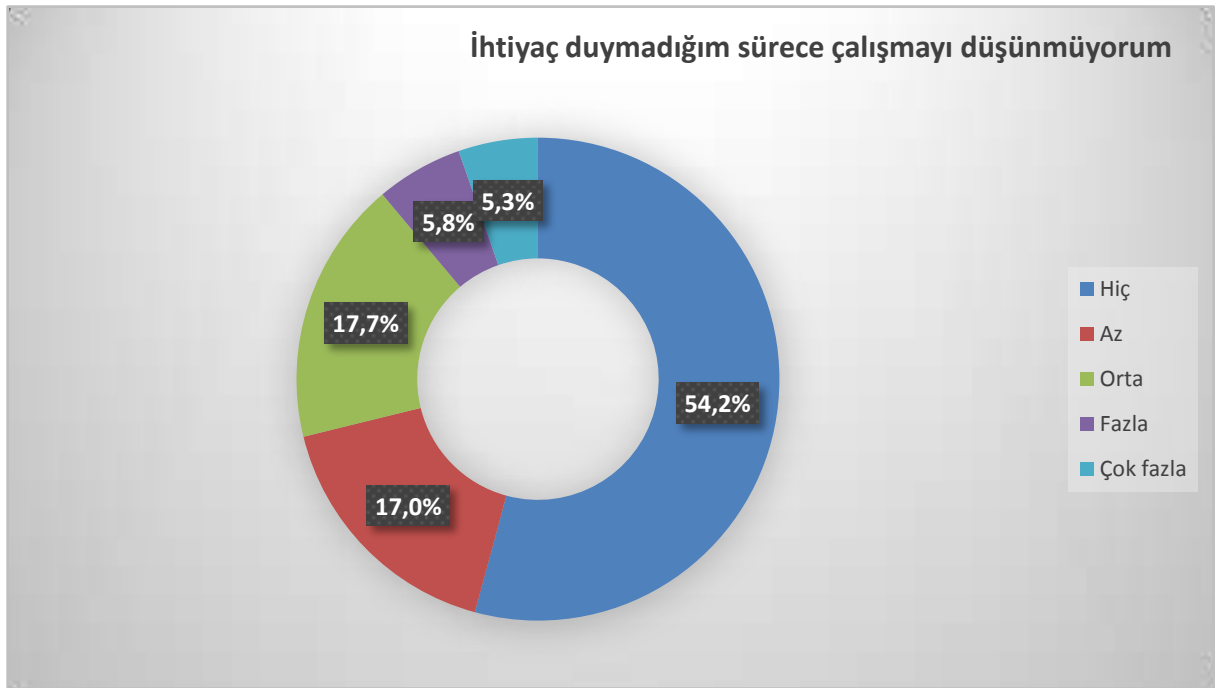

İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum

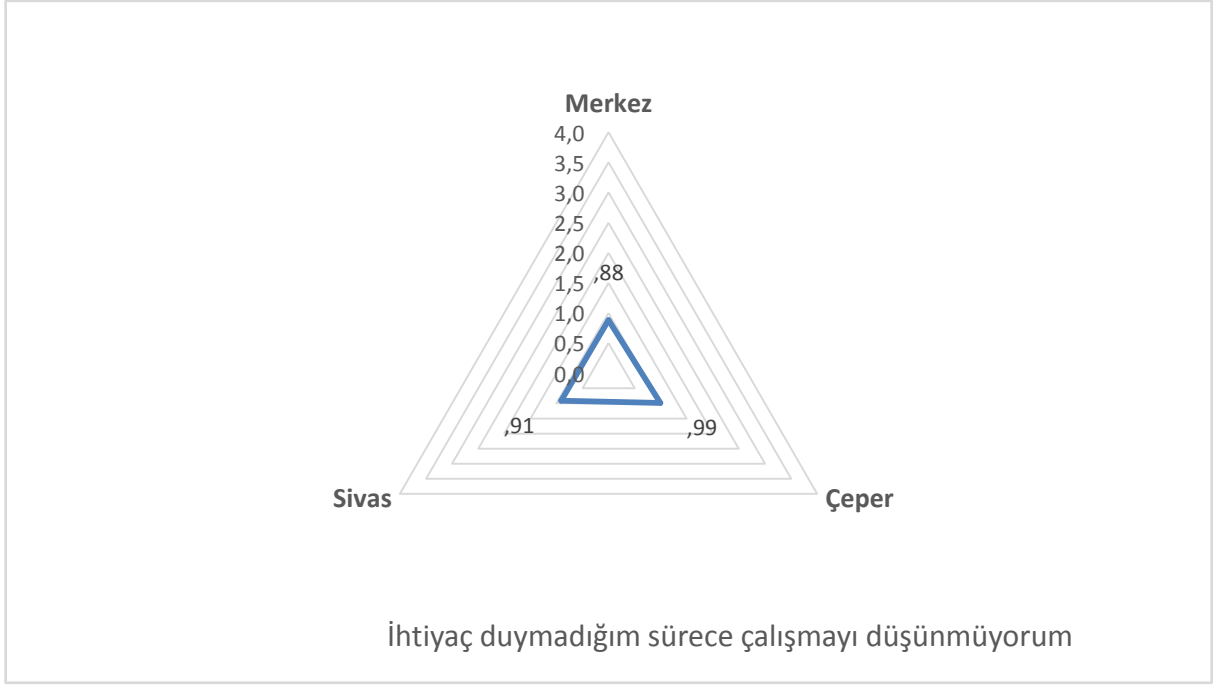
- “İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %11.1’dir.
- “İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %54.2’dir.
- “İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=0.88$, $\mu_{\text{Çeper}}=0.99$, $p=0.260$).
- “İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=0.68$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.28$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

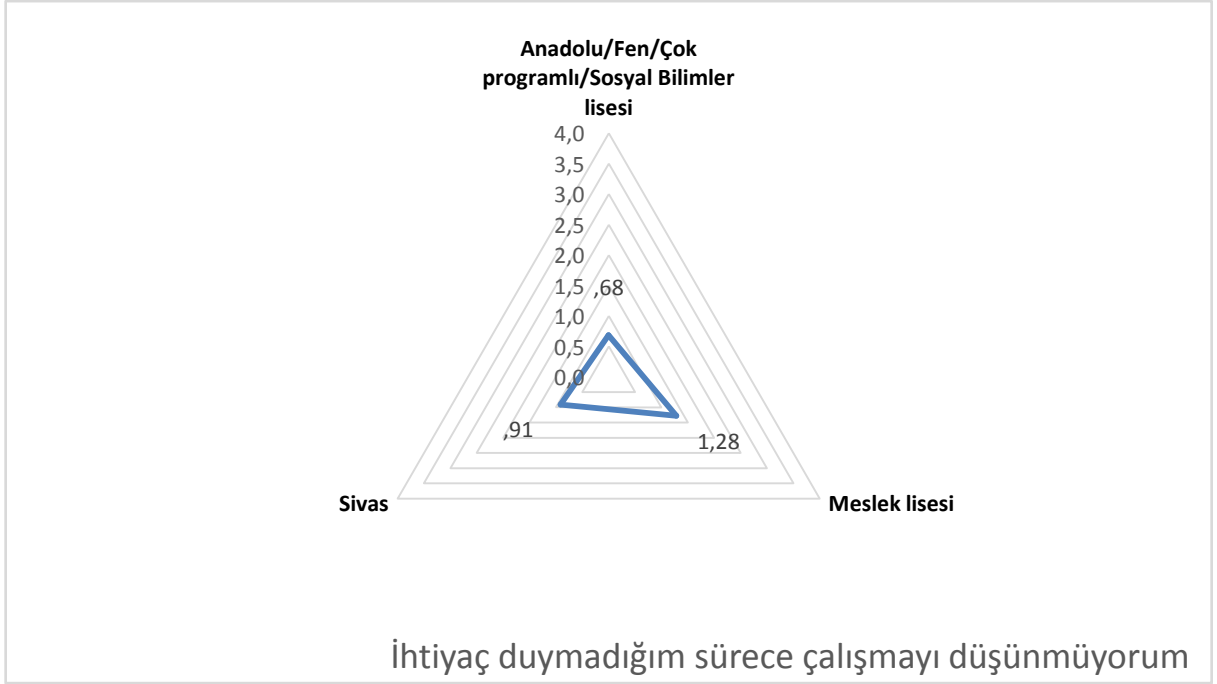
Grafik 119 İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum

Grafik 120 İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum ilçe kıyas

Grafik 121 İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum okul türü kıyas

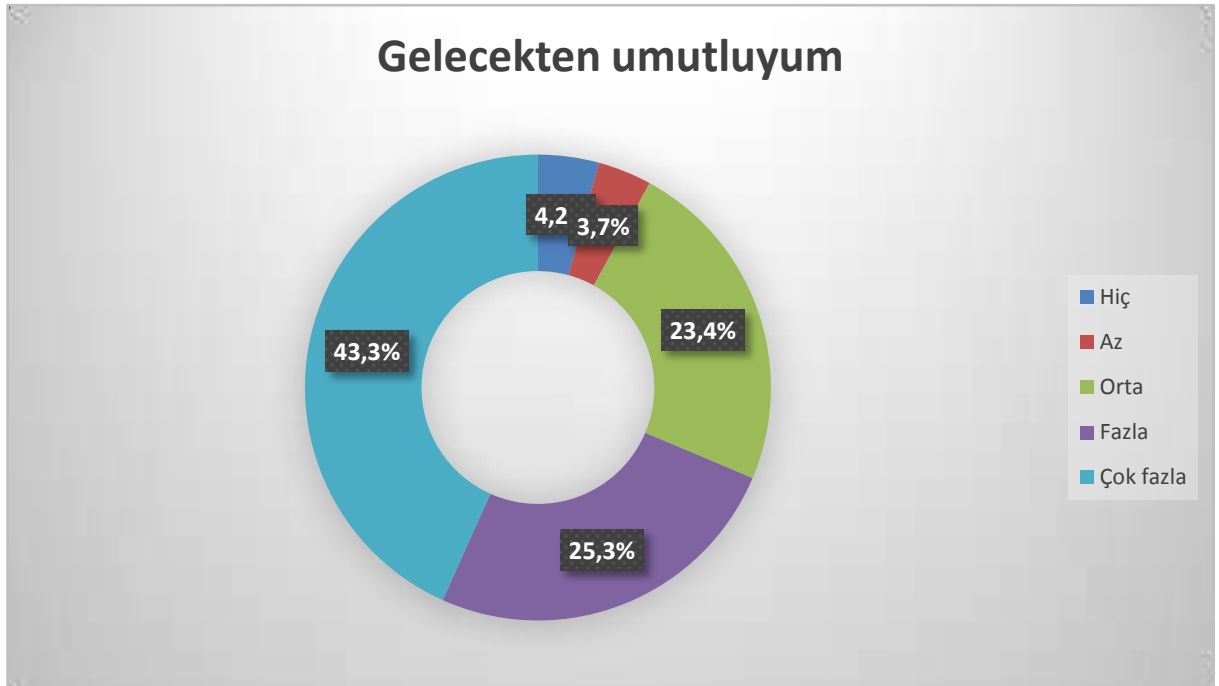

12.2.3 Gelecekte Umutluyum

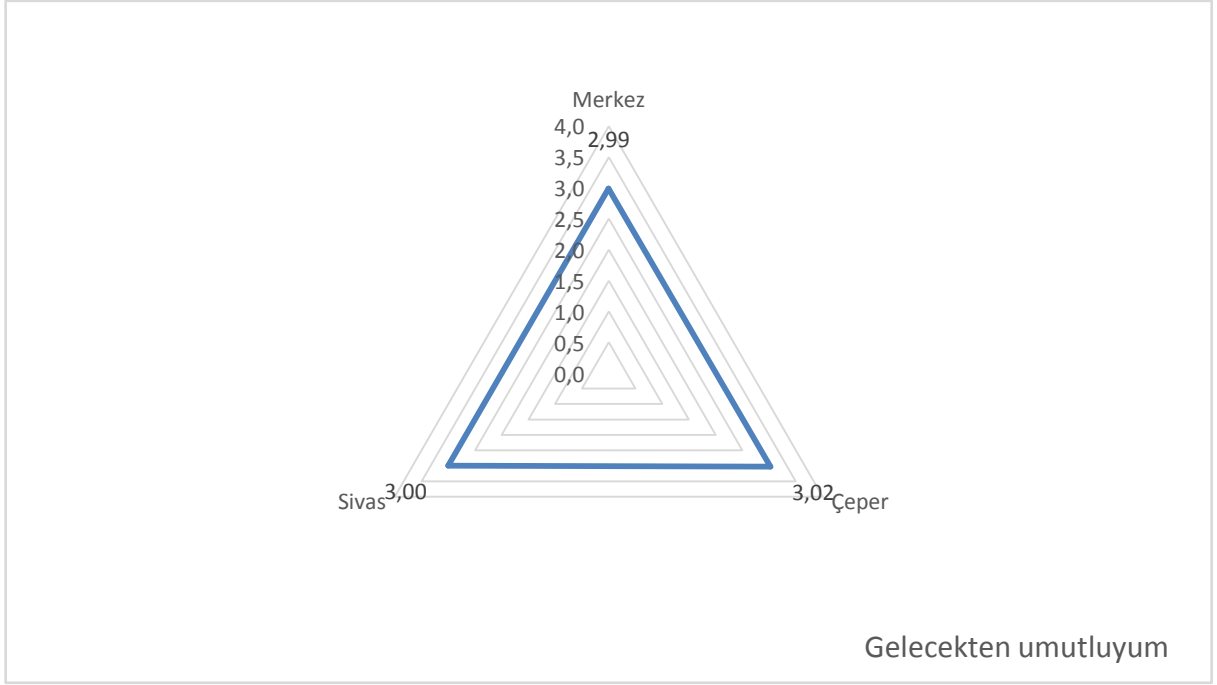
- “Gelecekte umutluyum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %68.6’dır.
- “Gelecekte umutluyum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %4.2’dir.
- “Gelecekte umutluyum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.99$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.02$, $p=0.689$).
- “Gelecekte umutluyum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.97$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.04$, $p=0.442$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

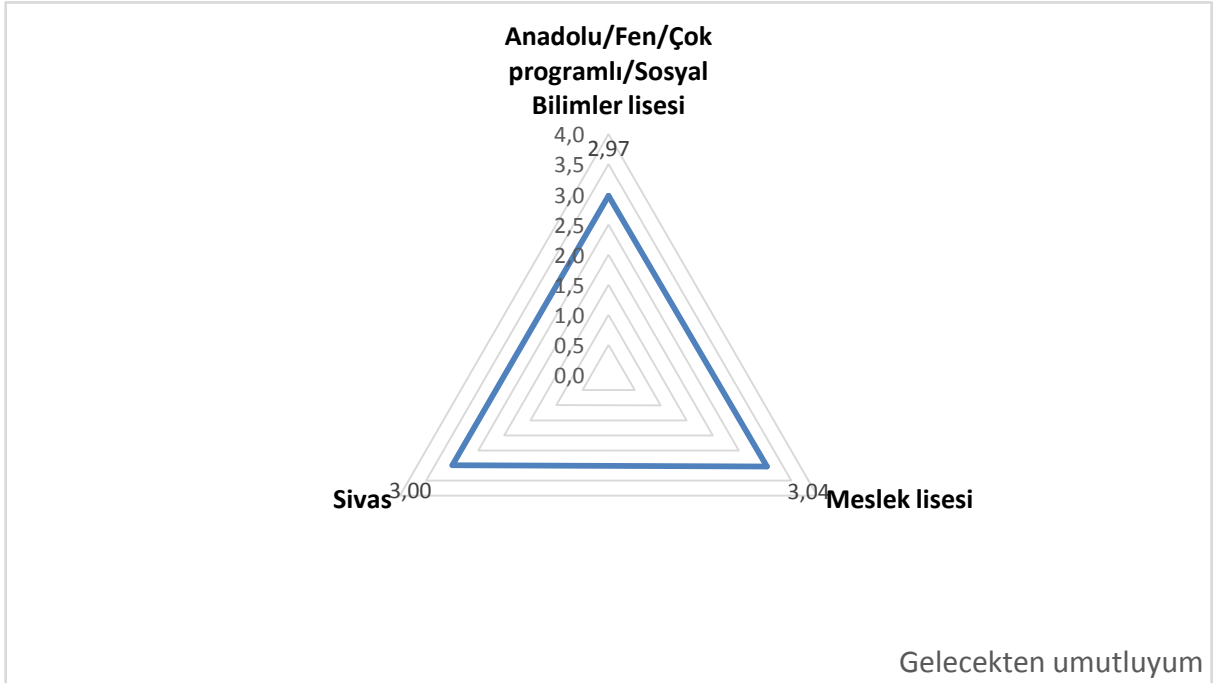
Grafik 122 Gelecekte umutluyum

Grafik 123 Gelecekteki umutluluk ilçe kıyas

Grafik 124 Gelecekteki umutluluk okul türü kıyas

Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum

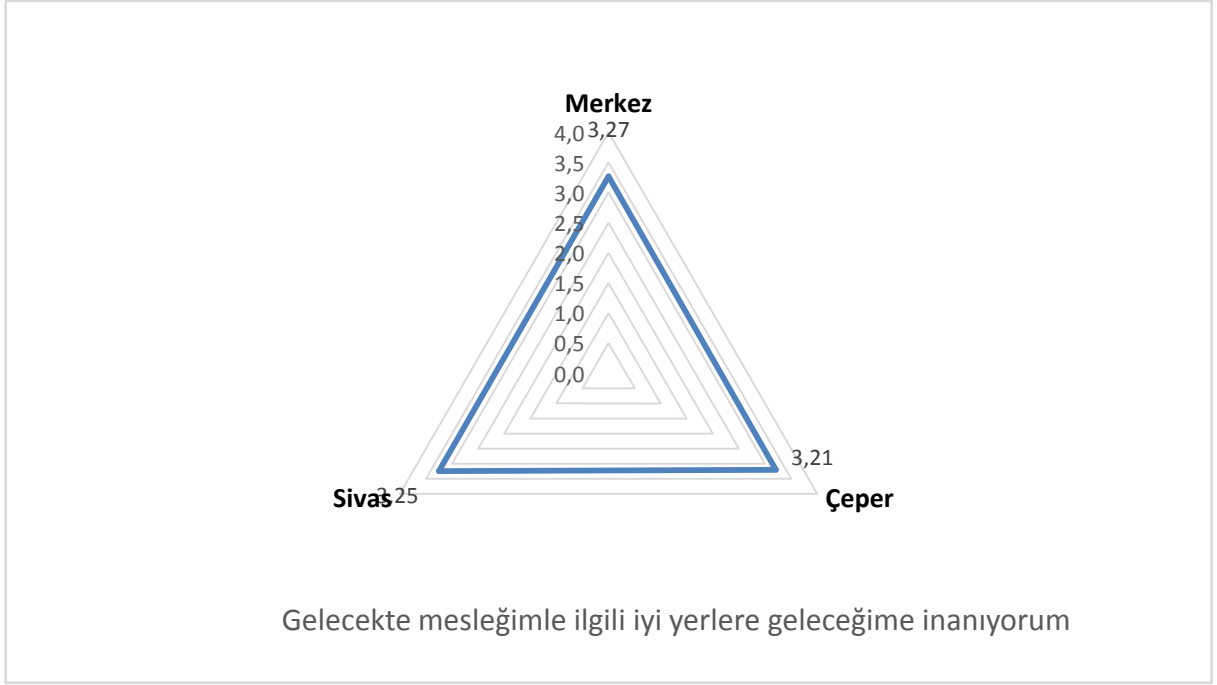
- “Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %81.5’tir.
- “Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %1.0’dır.
- “Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=3.27$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.21$, $p=0.397$).
- “Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=3.26$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.23$, $p=0.585$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

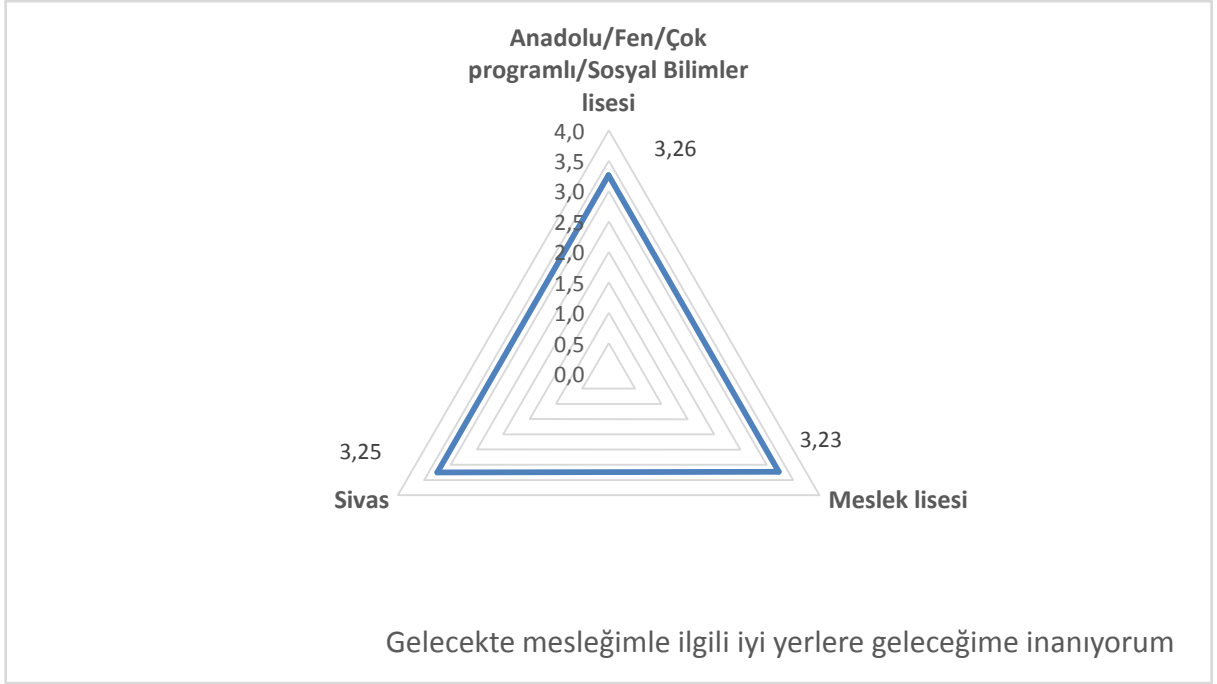
Grafik 125 Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum

Grafik 126 Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum ilçe kıyas

Grafik 127 Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum okul türü kıyas

Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum

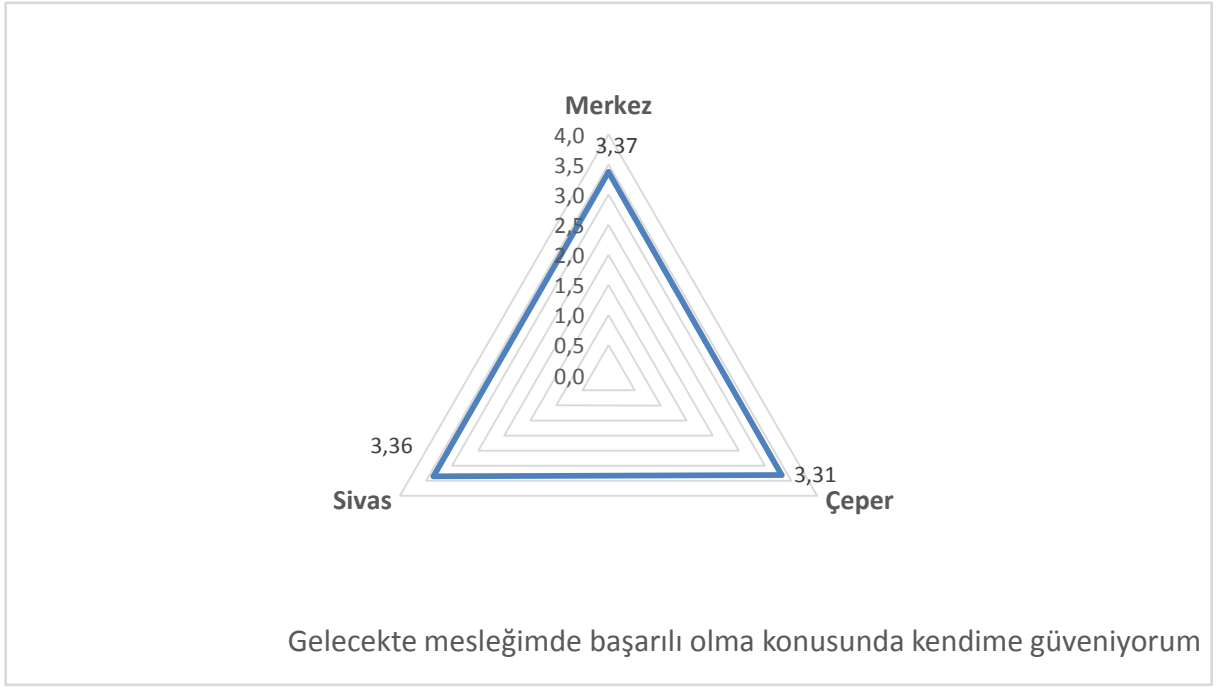
- “Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %84.6’dır.
- “Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %0.6’dır.
- “Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=3.37$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.31$, $p=0.363$).
- “Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=3.38$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.33$, $p=0.482$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 128 Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum

Grafik 129 Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum ilçe kıyas

Grafik 130 Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum okul türü kıyas

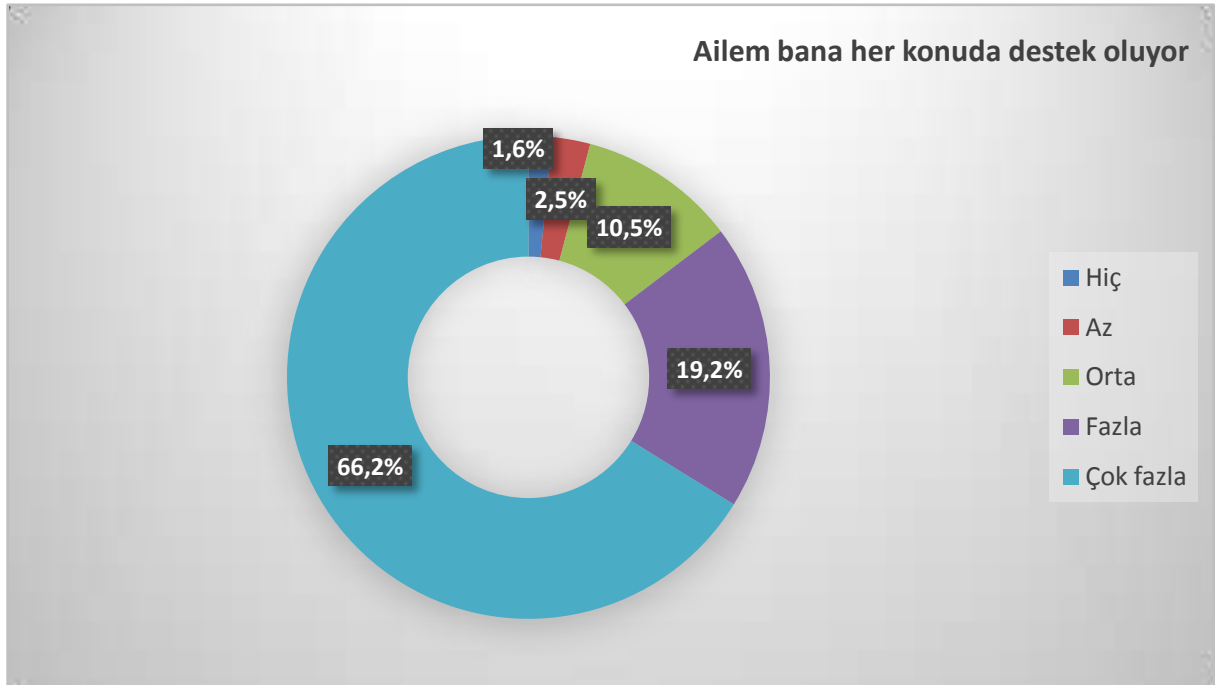

12.2.4 Ailem Bana Her Konuda Destek Oluyor

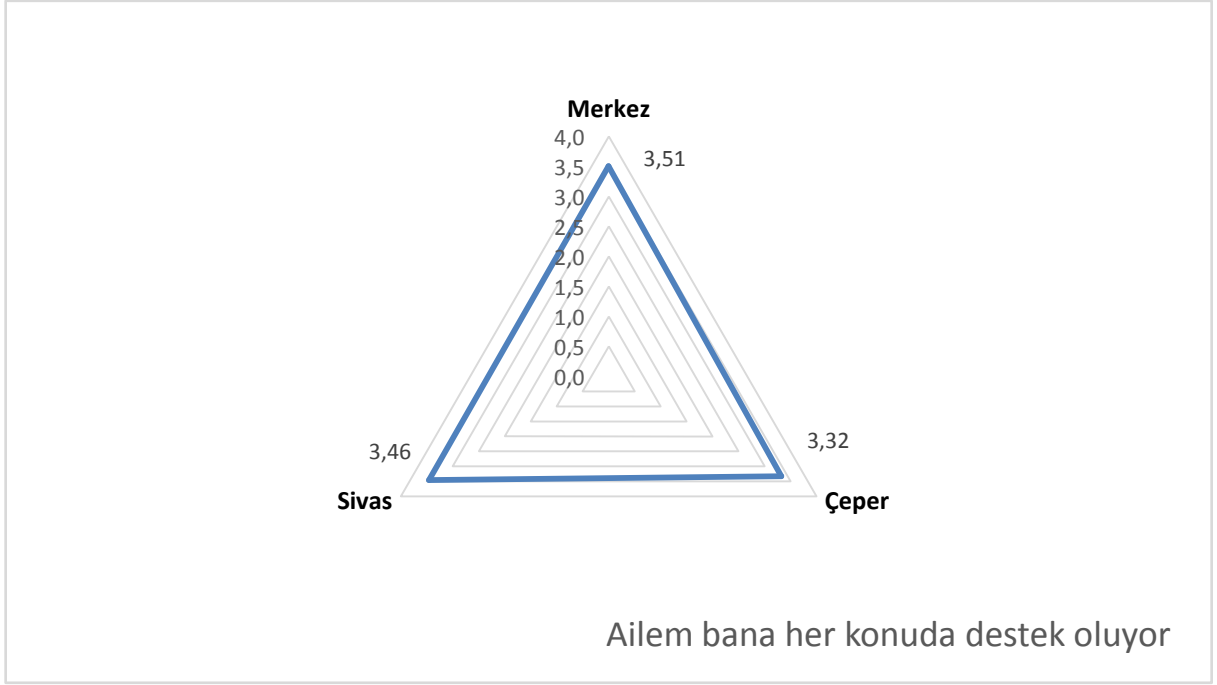
- “Ailem bana her konuda destek oluyor” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %85.4’tür.
- “Ailem bana her konuda destek oluyor” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %1.6’dır.
- “Ailem bana her konuda destek oluyor” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=3.51$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.32$, $p=0.019$).
- “Ailem bana her konuda destek oluyor” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=3.45$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.47$, $p=0.779$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

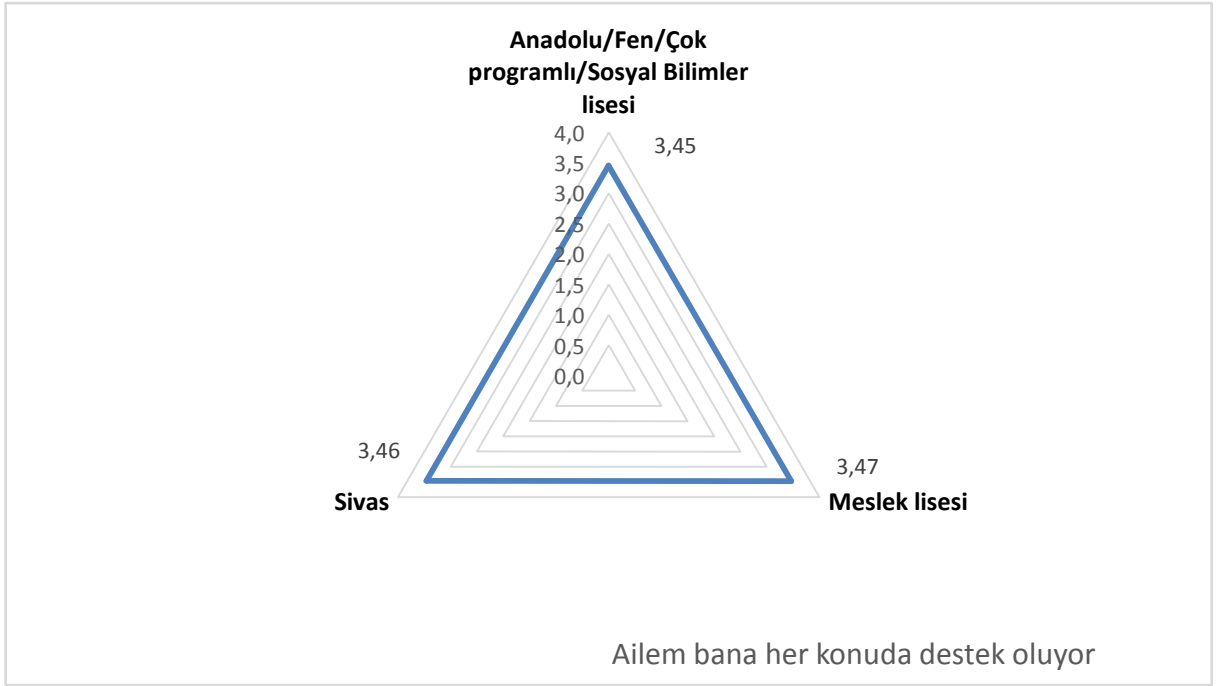
Grafik 131 Ailem bana her konuda destek oluyor

Grafik 132 Ailem bana her konuda destek oluyor ilçe kıyas

Grafik 133 Ailem bana her konuda destek oluyor okul türü kıyas

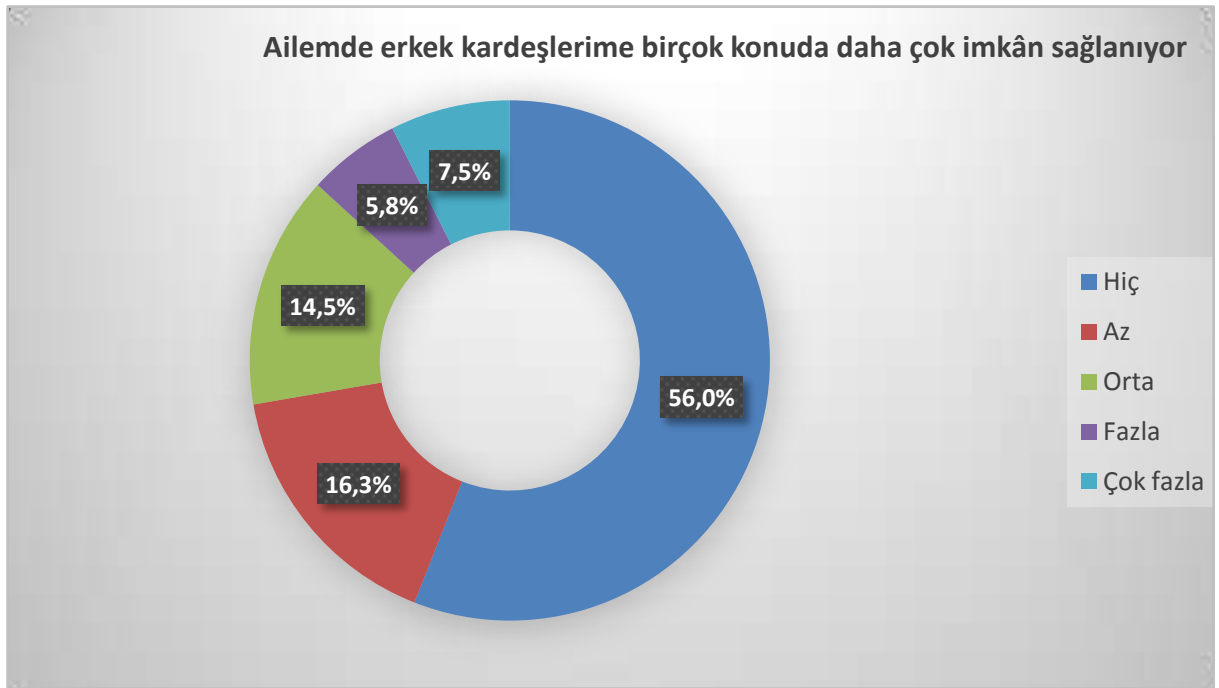

Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor

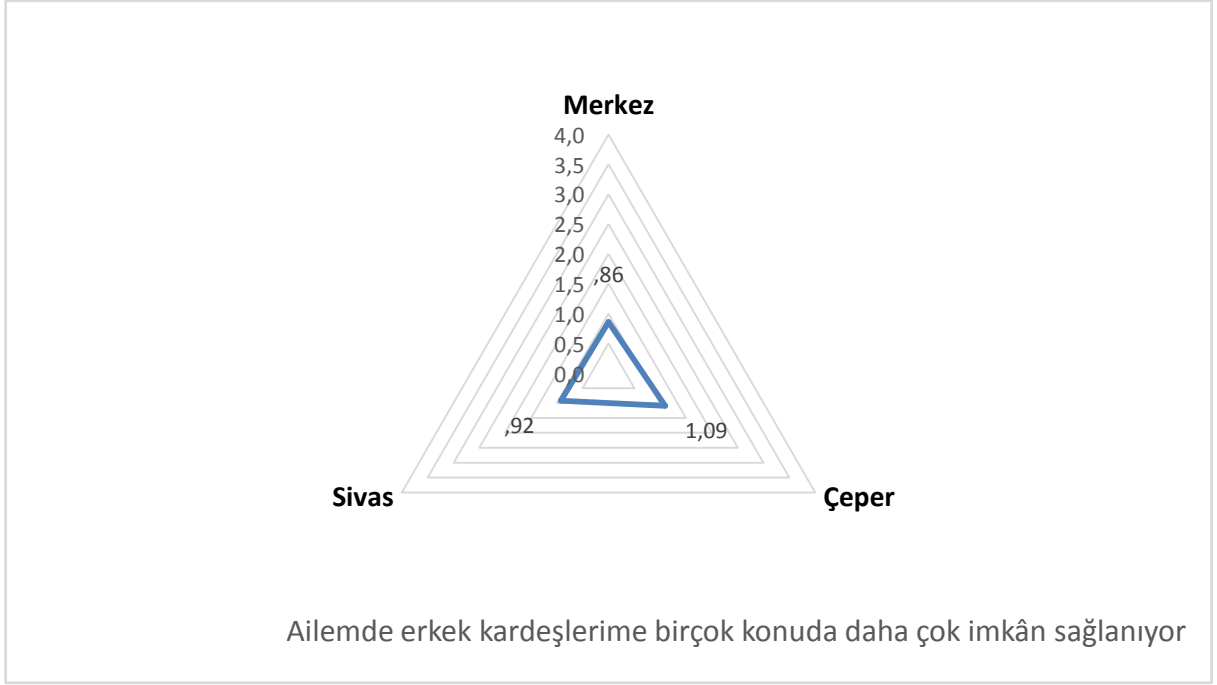
- “Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %13.3’tür.
- “Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %56.0’dır.
- “Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=0.86$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.09$, $p=0.029$).
- “Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=0.75$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.19$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

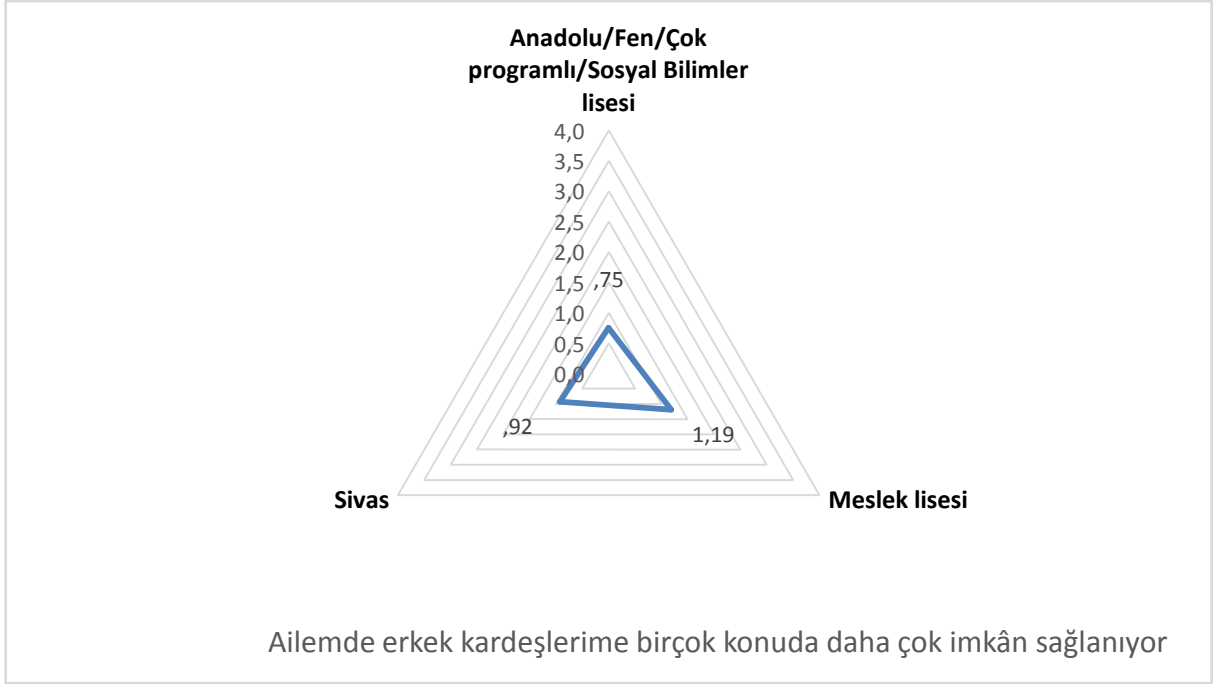
Grafik 134 Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor

Grafik 135 Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor ilçe kıyas

Grafik 136 Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlanıyor okul türü kıyas

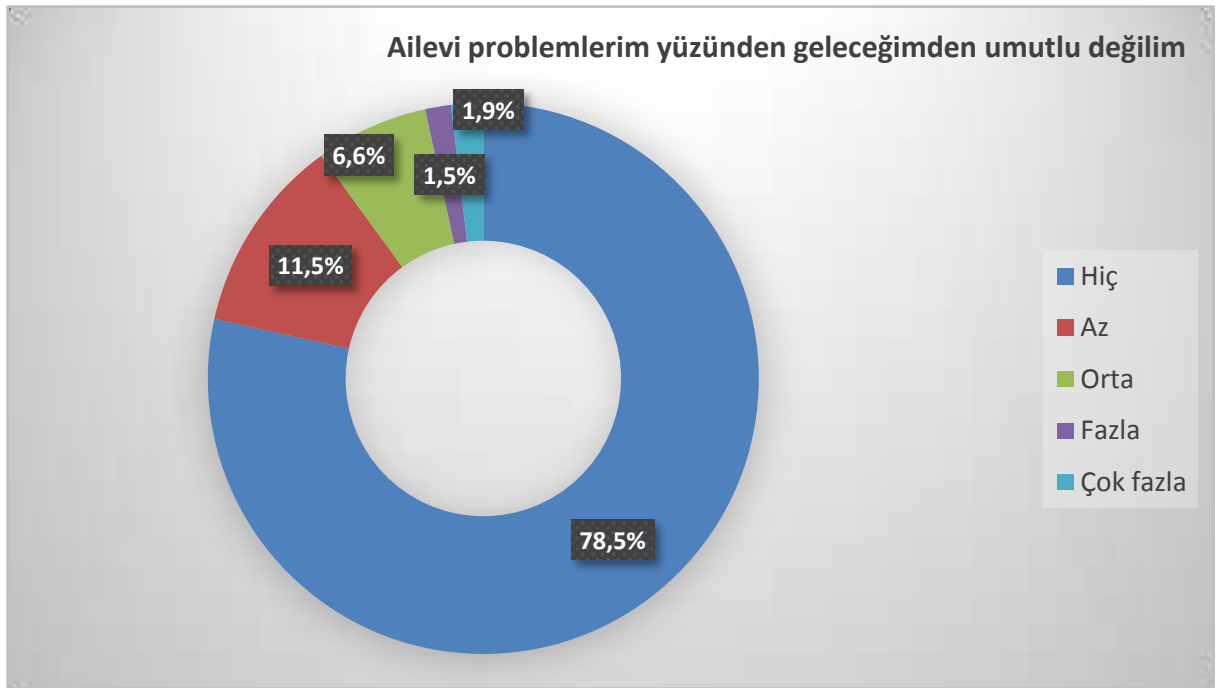

Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim

- “Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %3.4’tür.
- “Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %78.5’tir.
- “Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=0.35$, $\mu_{\text{Çeper}}=0.43$, $p=0.212$).
- “Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=0.31$, $\mu_{\text{Meslek}}=0.46$, $p=0.027$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

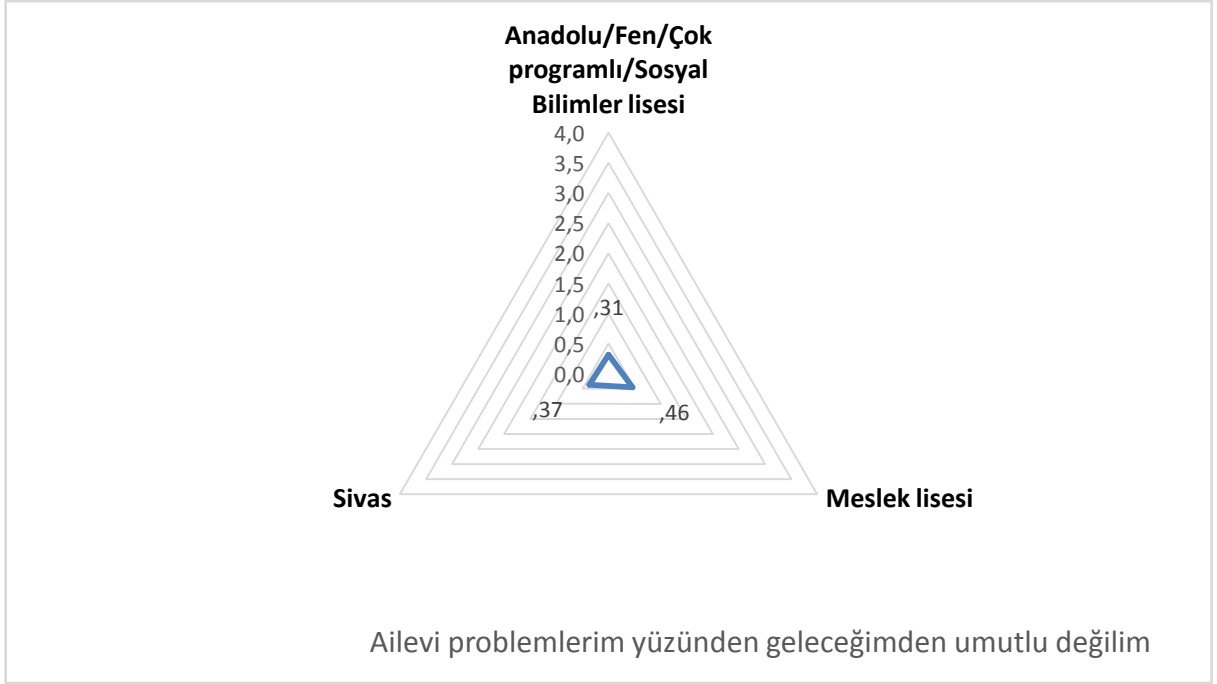
Grafik 137 Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim

Grafik 138 Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim ilçe kıyas

Grafik 139 Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim okul türü kıyas

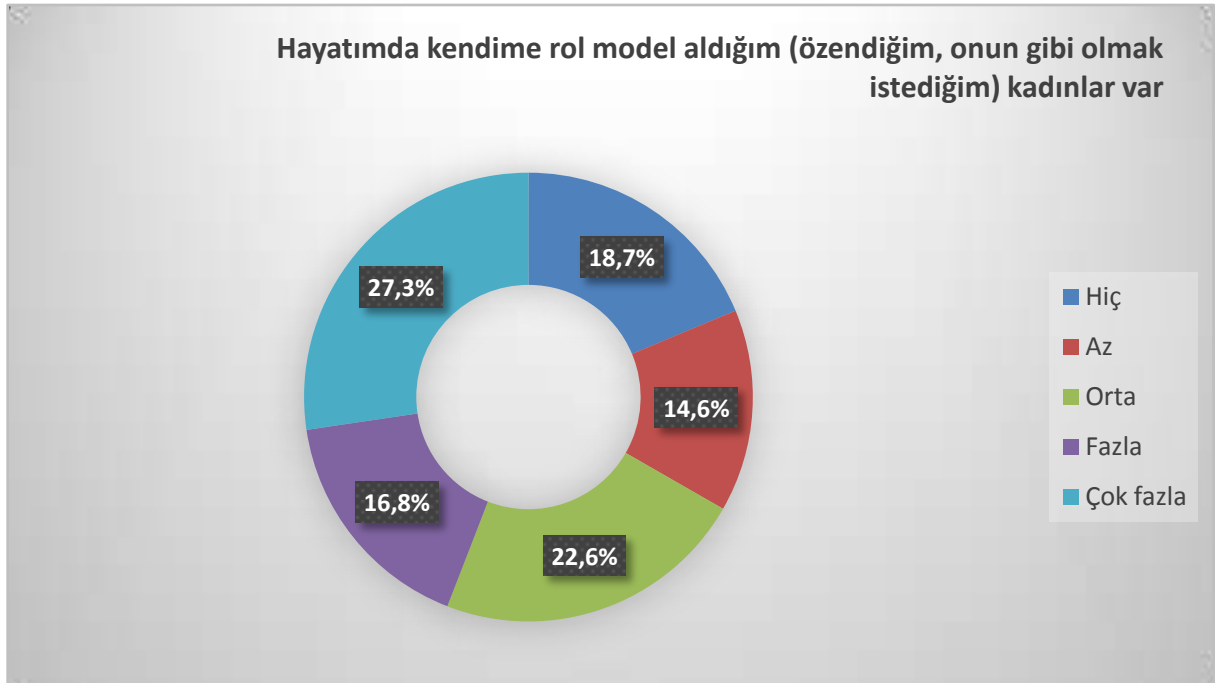

12.2.5 Hayatımda Kendime Rol Model Aldığım (Özendiğim, Onun Gibi Olmak İstediyim) Kadınlar Var

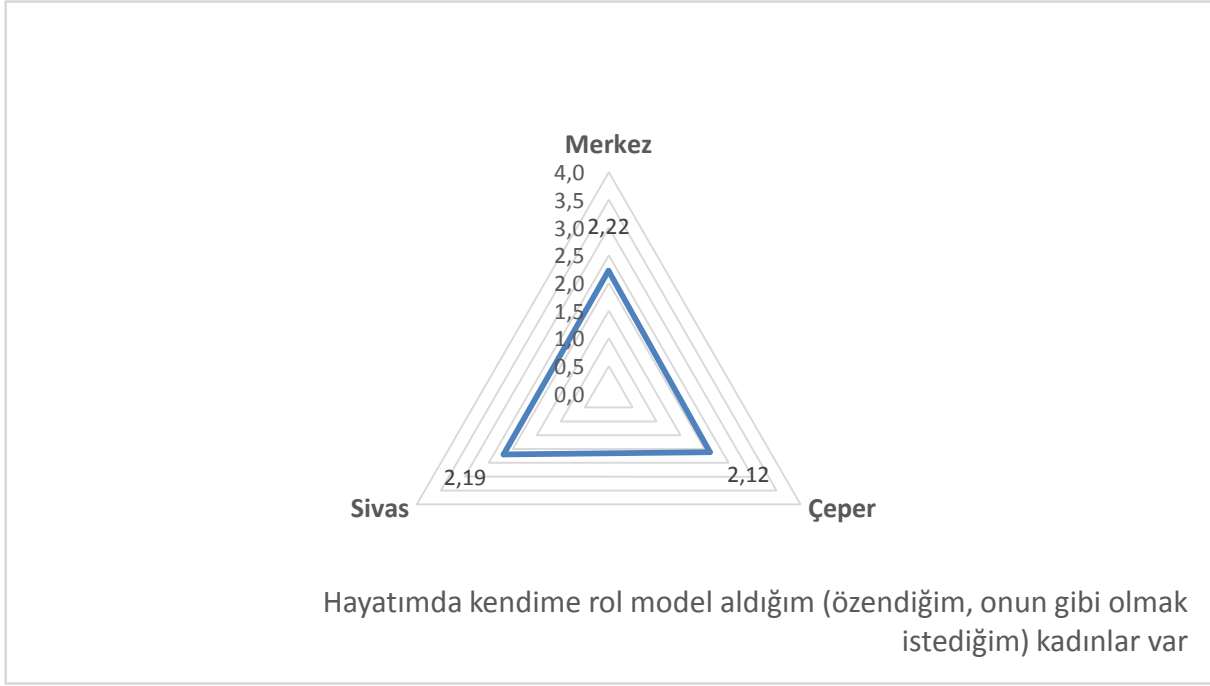
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %44.1’dir.
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %18.7’dir.
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.22$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.12$, $p=0.360$).
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.35$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.95$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

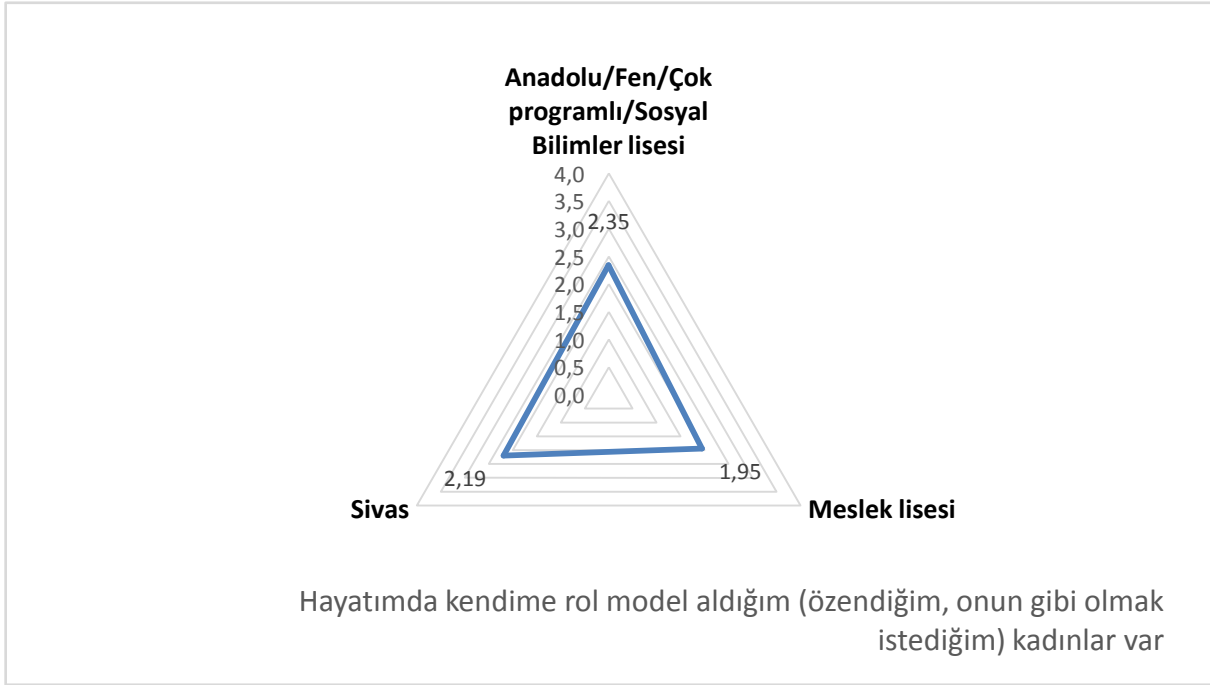
Grafik 140 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var

Grafik 141 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var ilçe kıyas

Grafik 142 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var okul türü kıyas

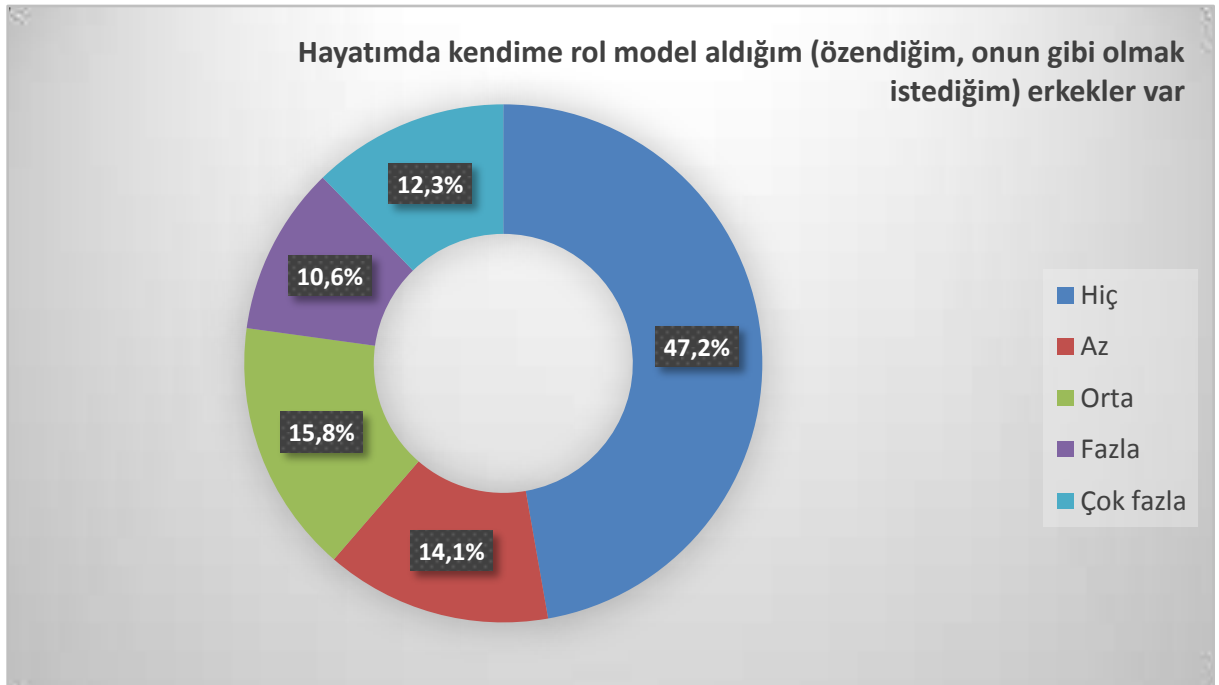

12.2.6 Hayatımda Kendime Rol Model Aldığım (Özendiğim, Onun Gibi Olmak İstediyim) Erkekler Var

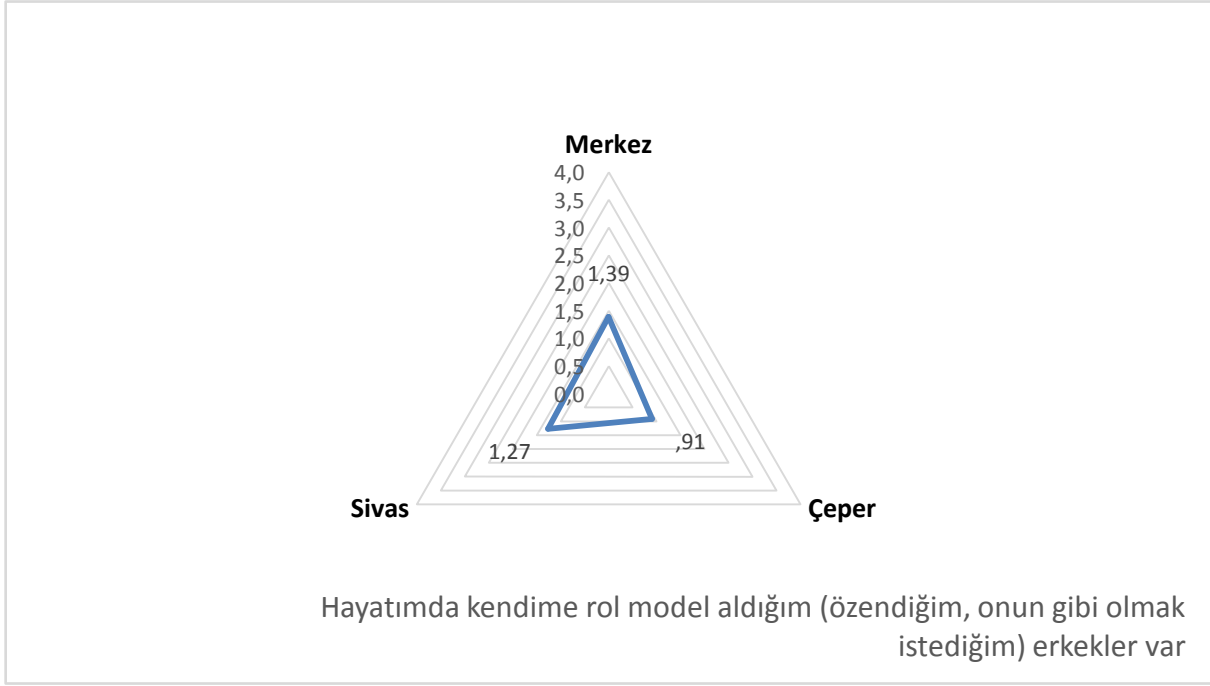
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %22.9’dur.
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %47.2’dir.
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=1.39$, $\mu_{\text{Çeper}}=0.91$, $p=0.000$).
- “Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=1.43$, $\mu_{\text{Meslek}}=0.99$, $p=0.000$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

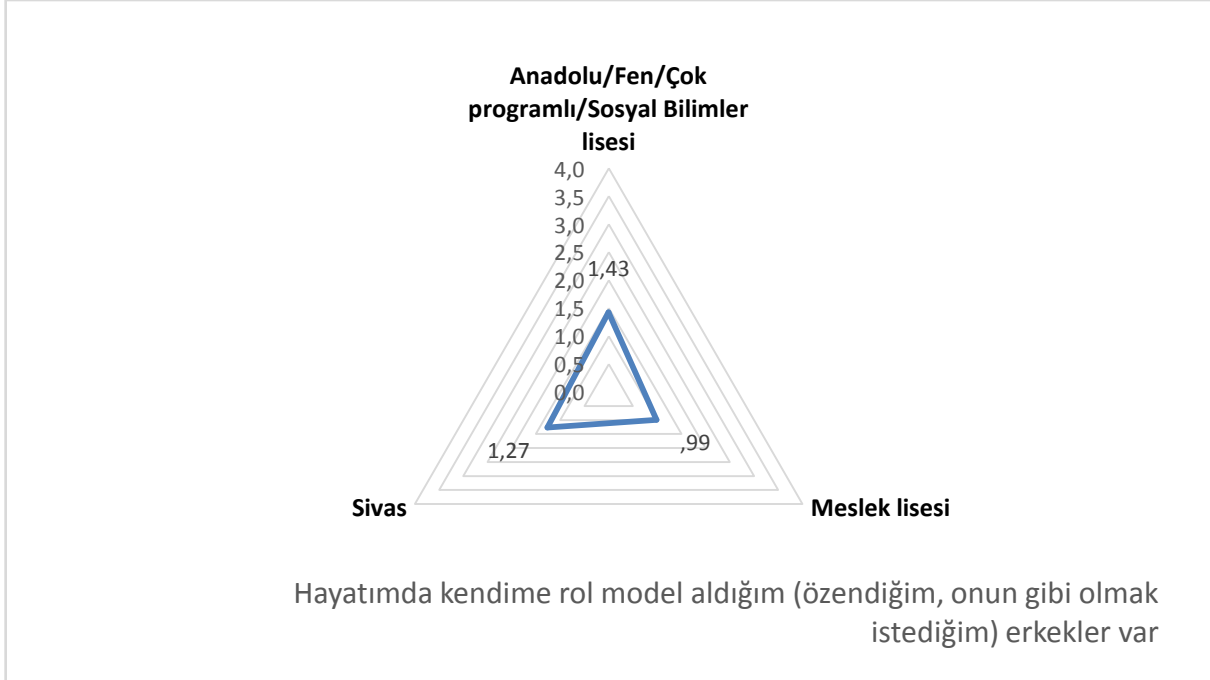
Grafik 143 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var

Grafik 144 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var ilçe kıyas

Grafik 145 Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var okul türü kıyas

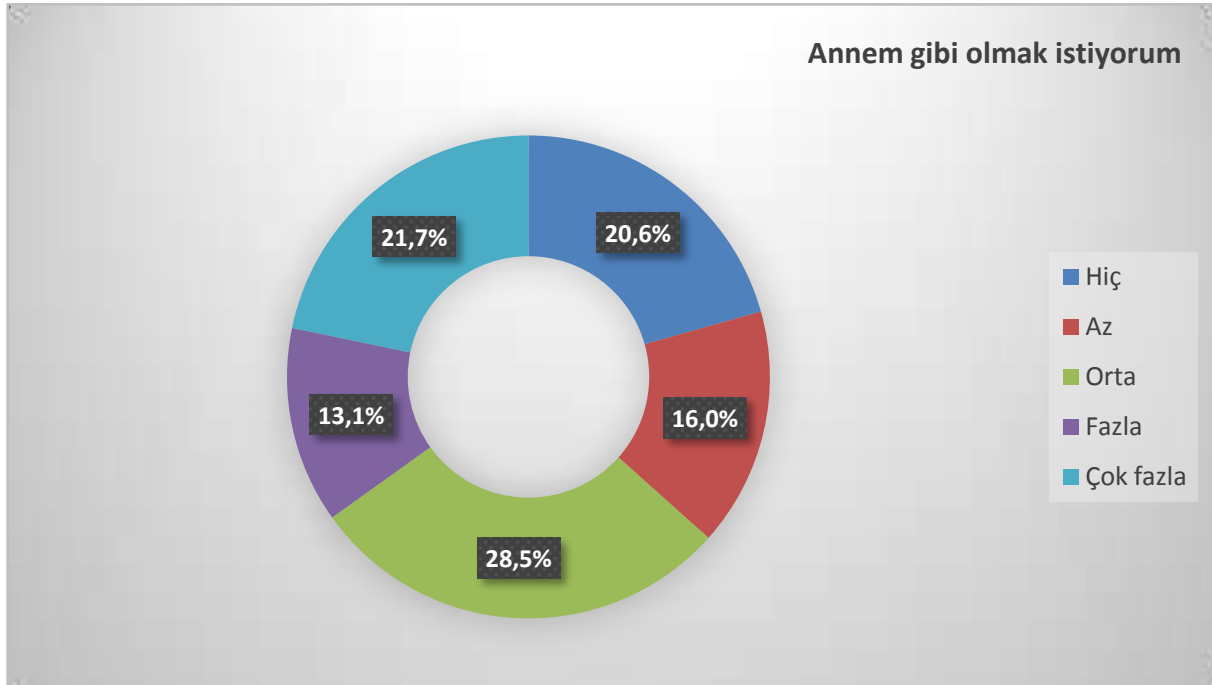
12.2.7 Anne İle İlişkiler

Annem gibi olmak istiyorum

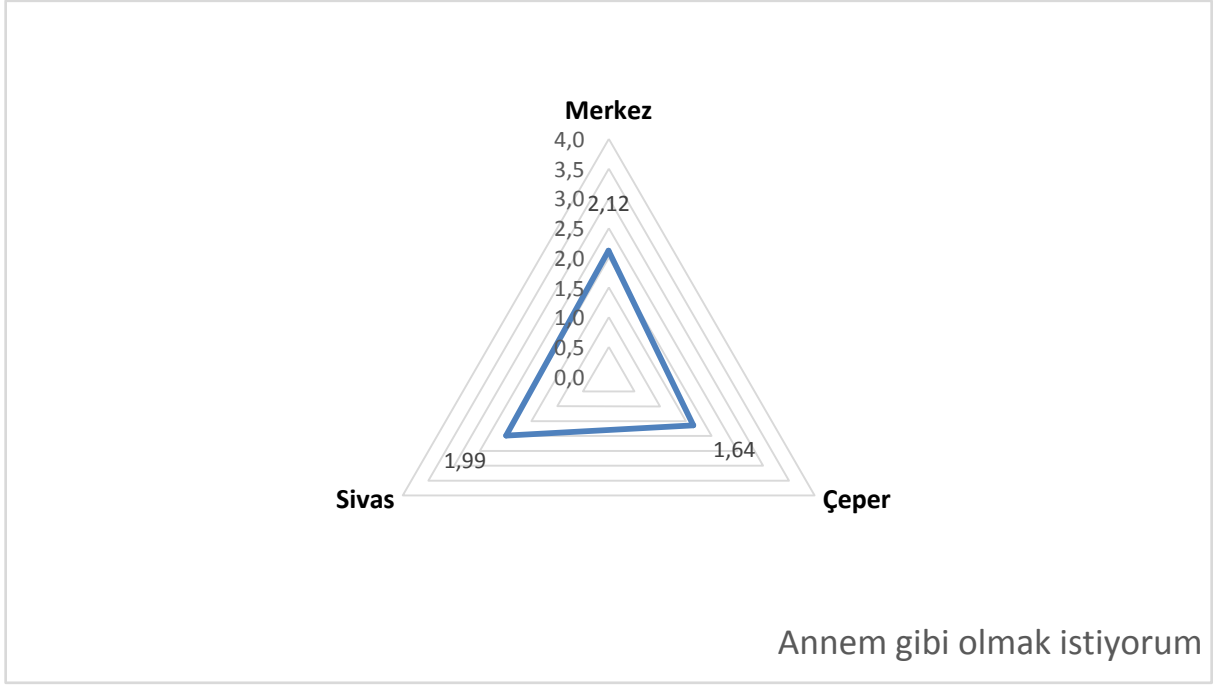
- “Annem gibi olmak istiyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %34.8’dir.
- “Annem gibi olmak istiyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %20.6’dır.
- “Annem gibi olmak istiyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=2.12$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.64$, $p=0.000$).
- “Annem gibi olmak istiyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.03$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.94$, $p=0.369$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

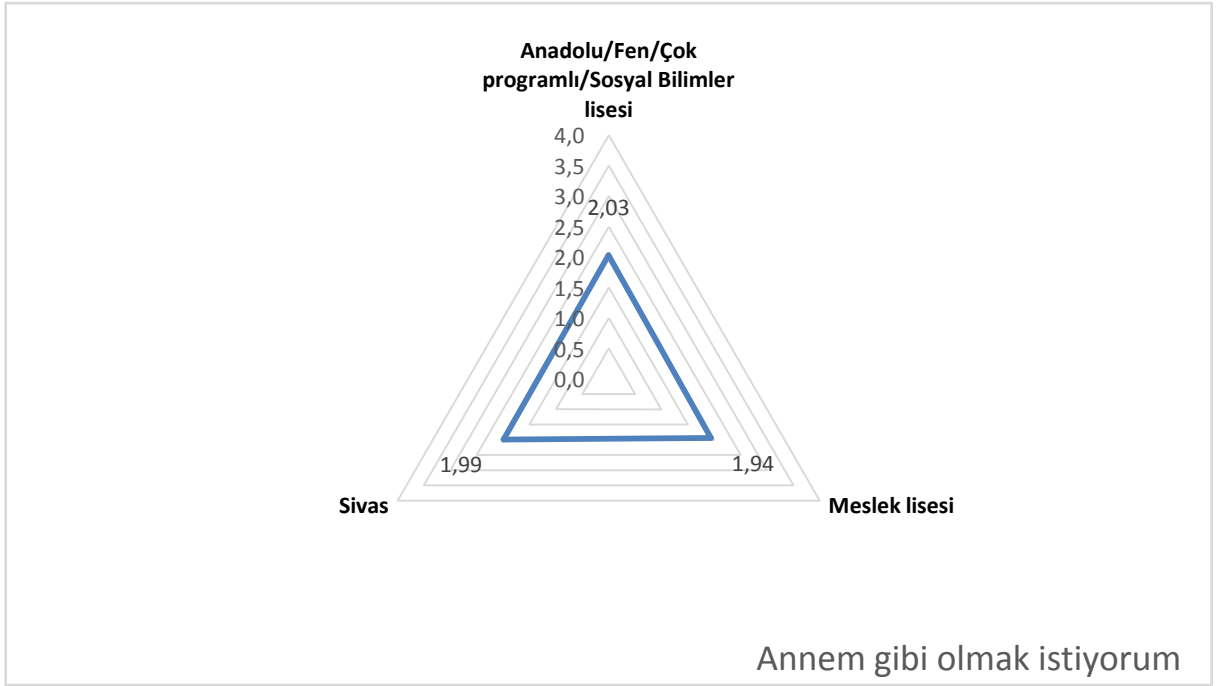
Grafik 146 Annem gibi olmak istiyorum

Grafik 147 Annem gibi olmak istiyorum ilçe kıyas

Grafik 148 Annem gibi olmak istiyorum okul türü kıyas

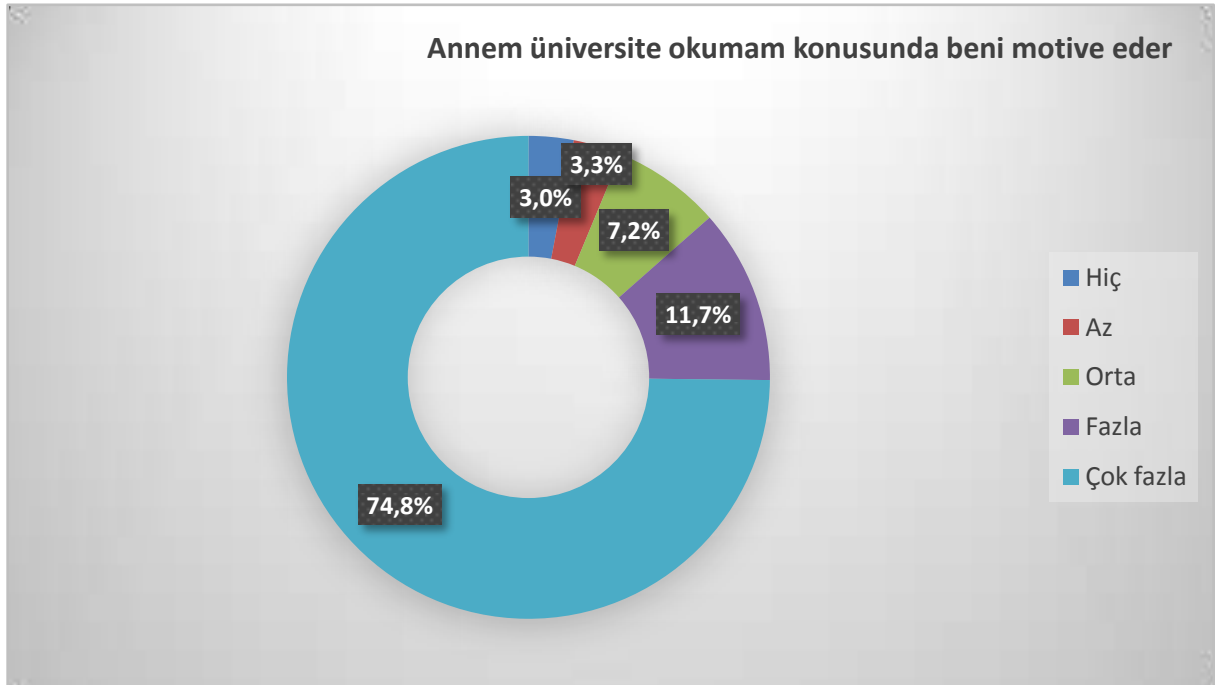

Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder

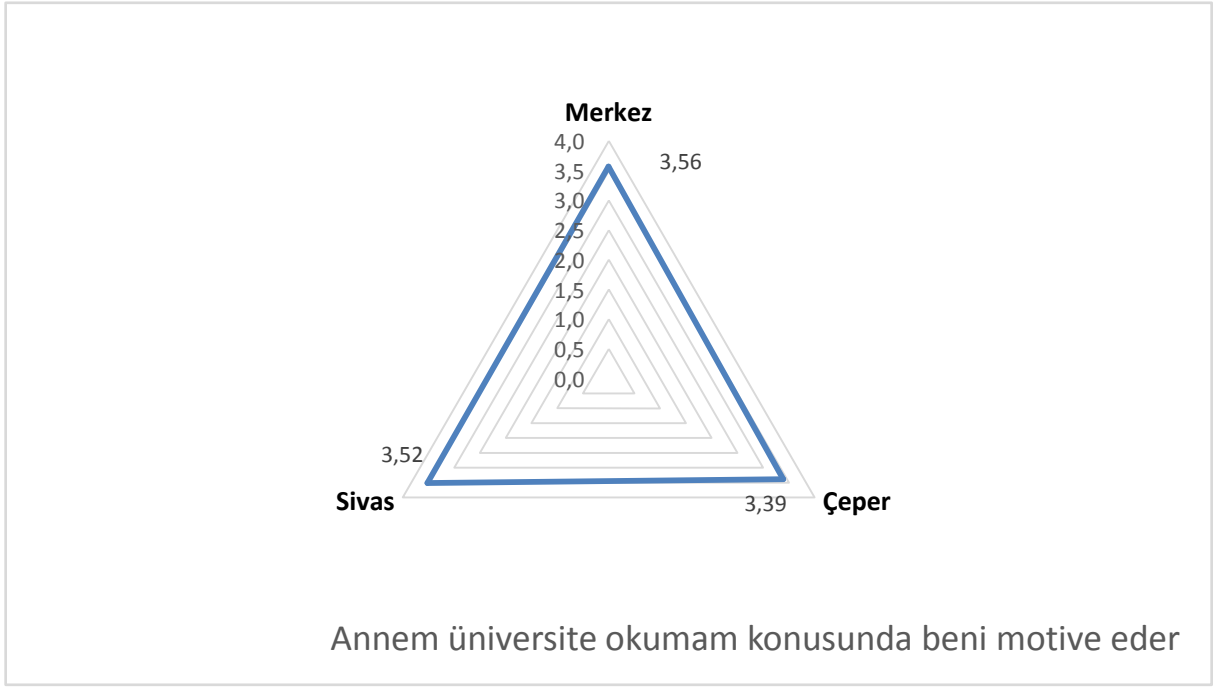
- “Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %86.5’tir.
- “Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %3.0’tür.
- “Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=3.56$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.39$, $p=0.044$).
- “Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=3.59$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.40$, $p=0.008$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

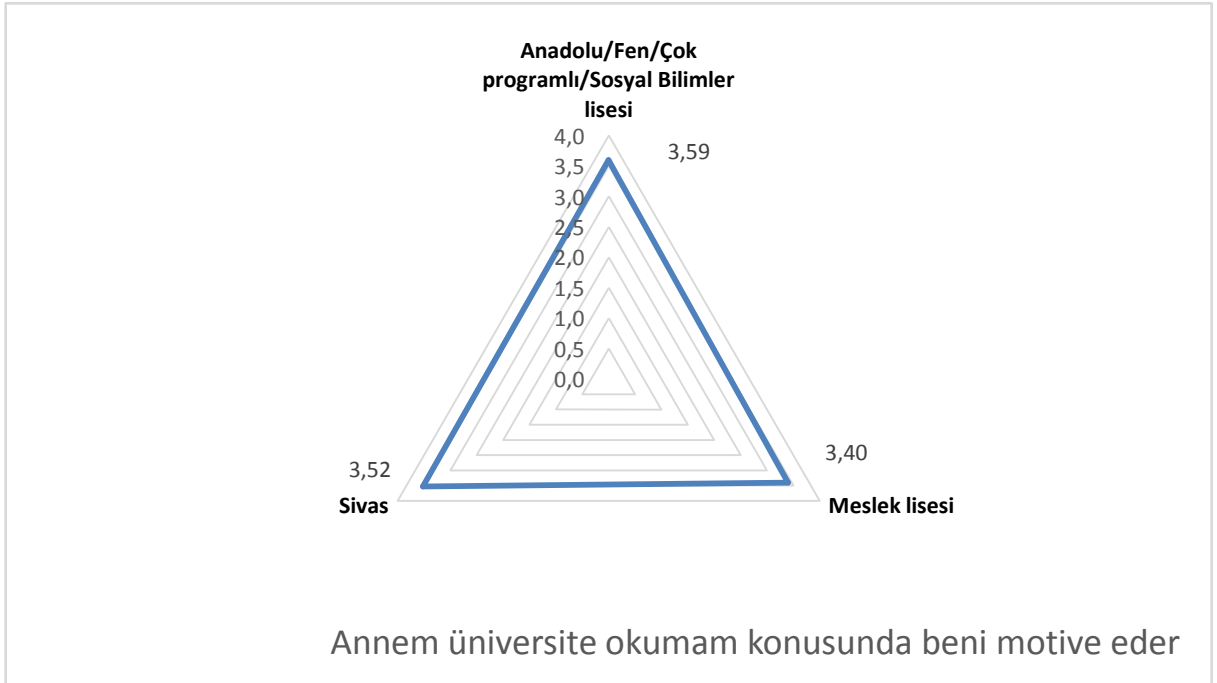
Grafik 149 Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder

Grafik 150 Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder ilçe kıyas

Grafik 151 Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder okul türü kıyas

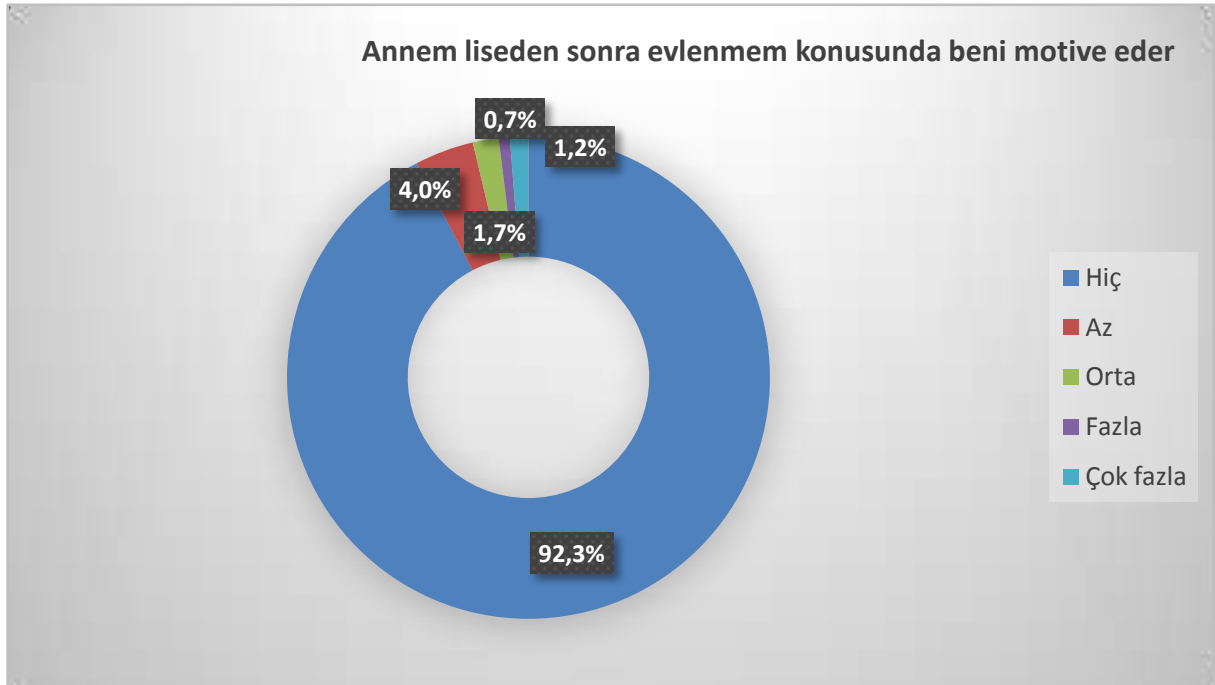

Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder

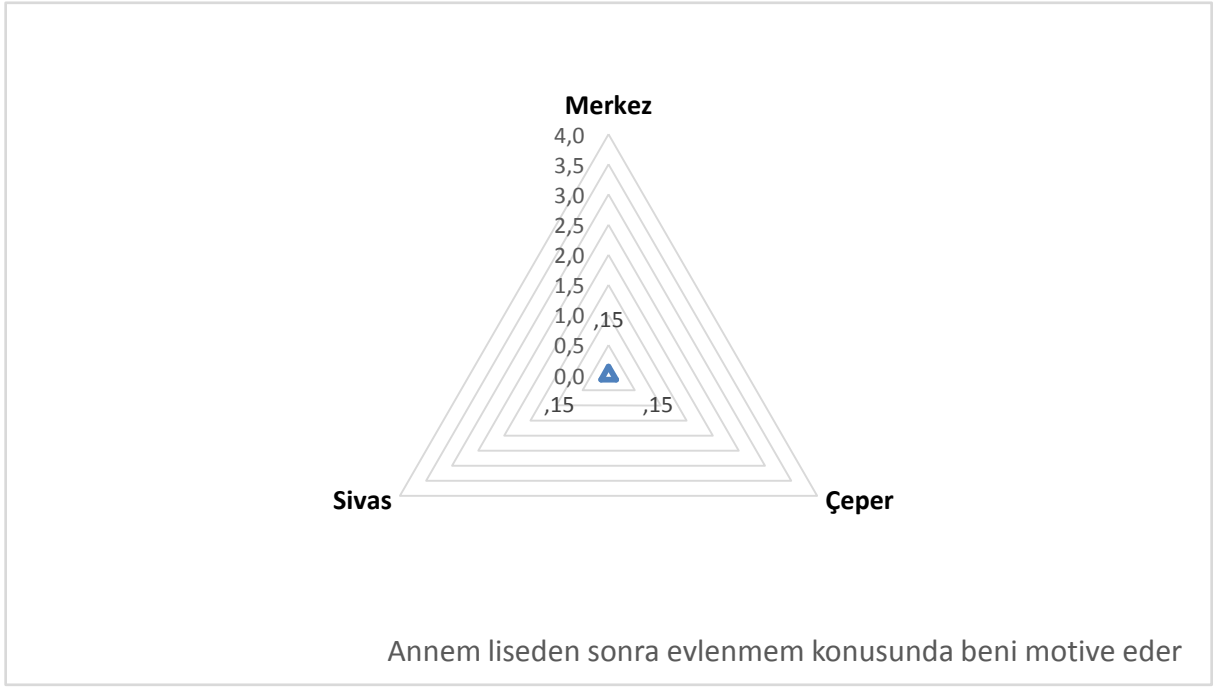
- “Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %1.9’dur.
- “”Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %92.3’tür.
- “Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=0.15$, $\mu_{\text{Çeper}}=0.15$, $p=0.992$).
- “Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=0.13$, $\mu_{\text{Meslek}}=0.17$, $p=0.395$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 152 Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder

Grafik 153 Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder ilçe kıyas

Grafik 154 Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder okul türü kıyas

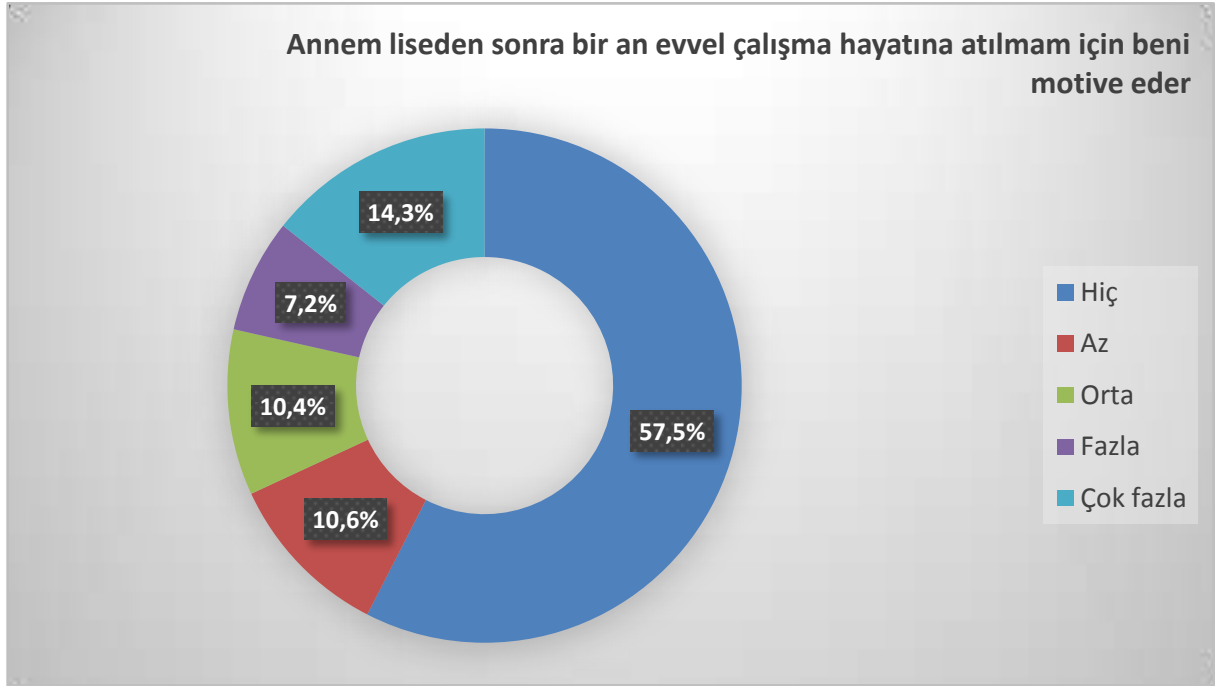

Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder

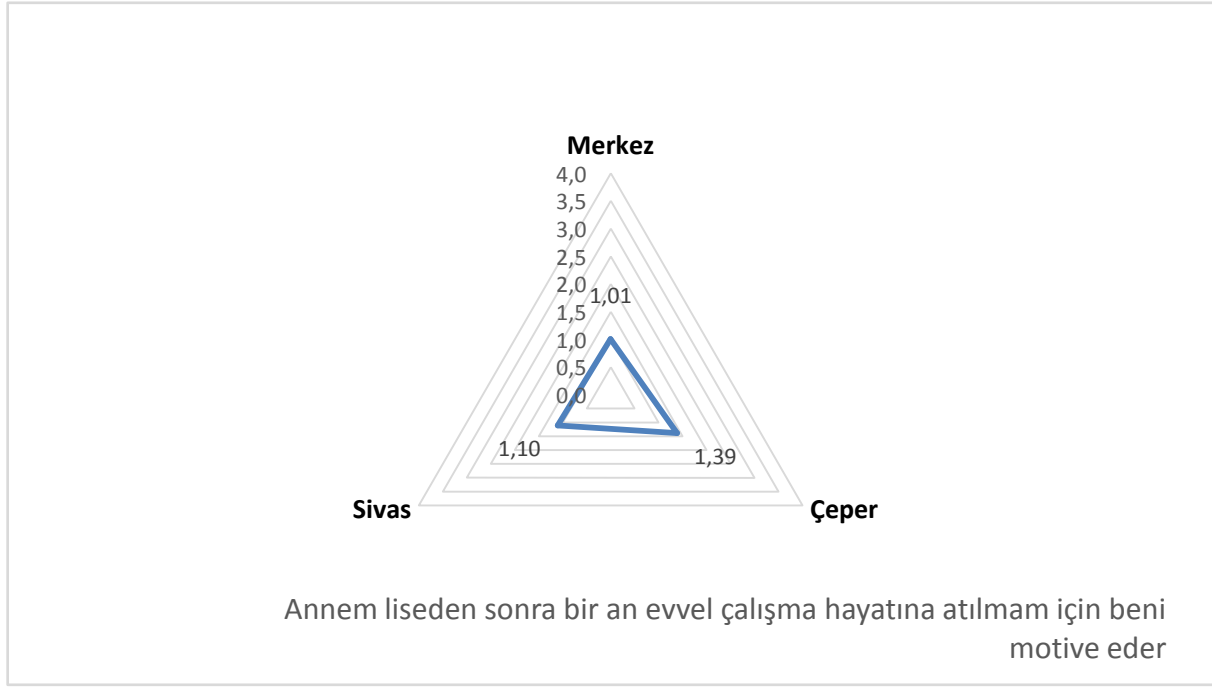
- “Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %21.5’tir.
- “Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %57.5’tir.
- “Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=1.01$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.39$, $p=0.003$).
- “Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=0.97$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.32$, $p=0.002$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

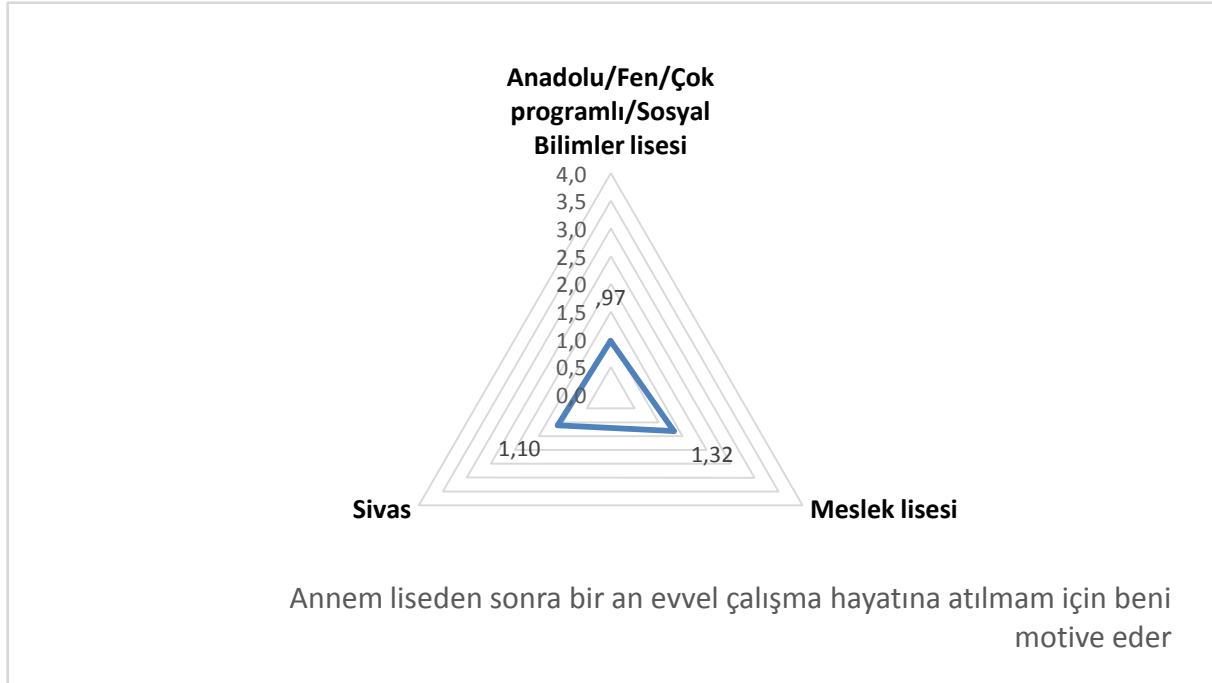
Grafik 155 Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder

Grafik 156 Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder ilçe kıyas

Grafik 157 Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder okul türü kıyas

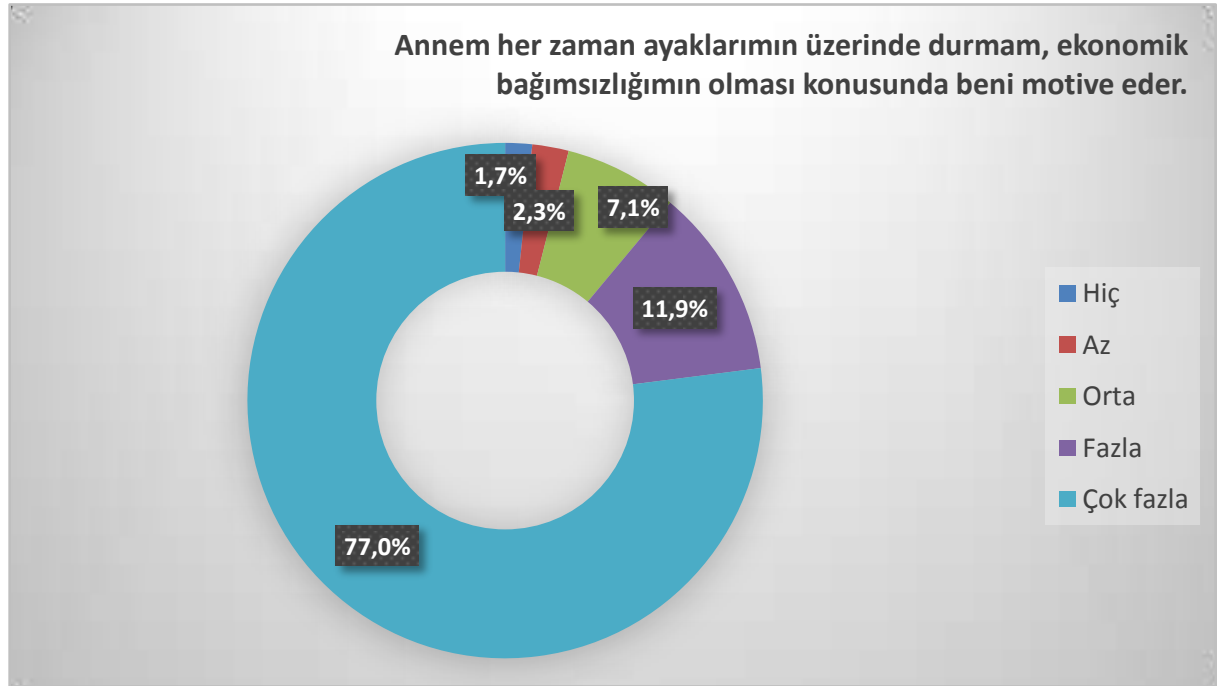

Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.

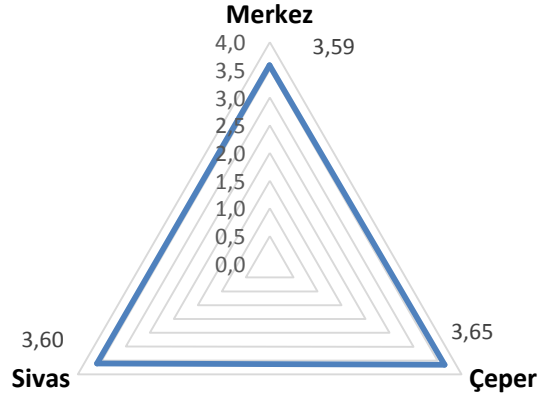
- “Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %88.9’dur.
- “Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %1.7’dir.
- “Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=3.59$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.65$, $p=0.370$).
- “Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=3.68$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.48$, $p=0.002$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 158 Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder

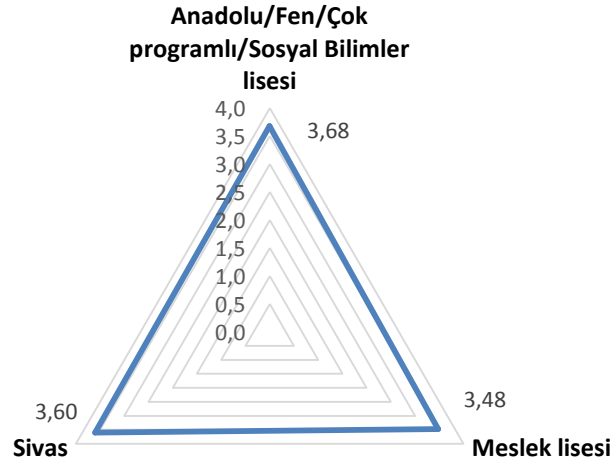

Grafik 159 Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder ilçe kıyas

Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.

Grafik 160 Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder okul türü kıyas

Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.

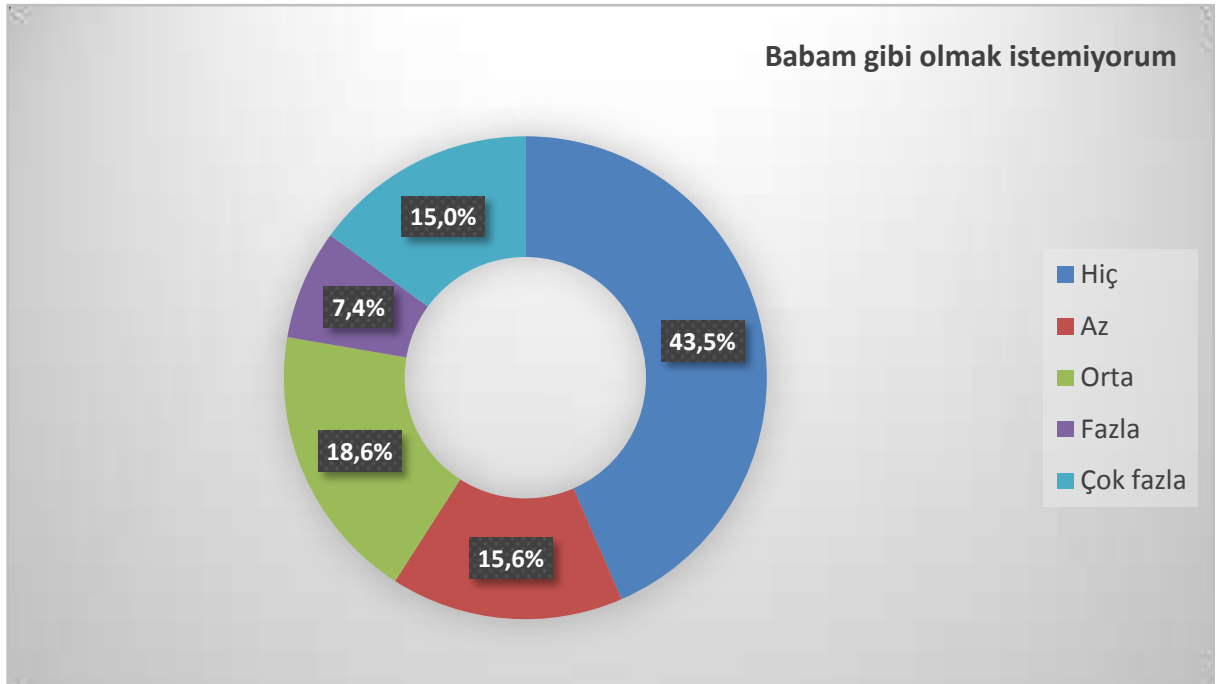
12.2.8 Baba İle İlişkiler

Babam gibi olmak istemiyorum

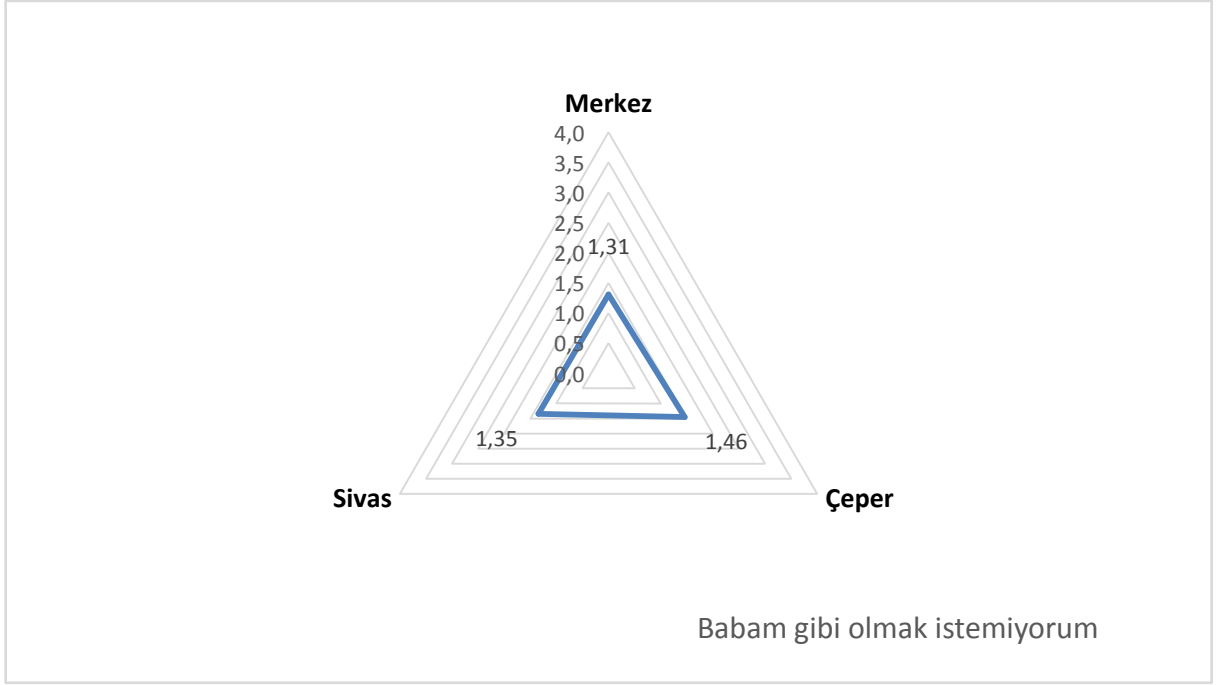
- “Babam gibi olmak istemiyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %22.4’tür.
- “Babam gibi olmak istemiyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %43.5’tir.
- “Babam gibi olmak istemiyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.31$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.46$, $p=0.242$).
- “Babam gibi olmak istemiyorum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=1.31$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.41$, $p=0.382$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 161 Babam gibi olmak istemiyorum

Grafik 162 Babam gibi olmak istemiyorum ilçe kıyas

Grafik 163 Babam gibi olmak istemiyorum okul türü kıyas

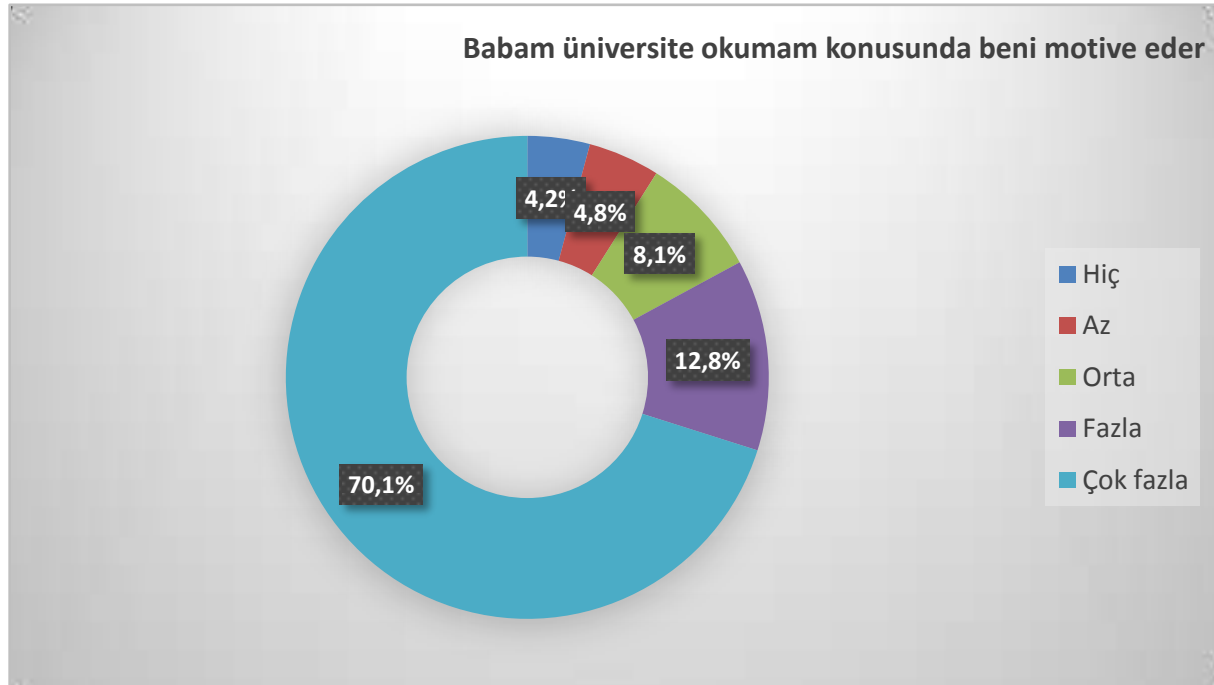

Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder

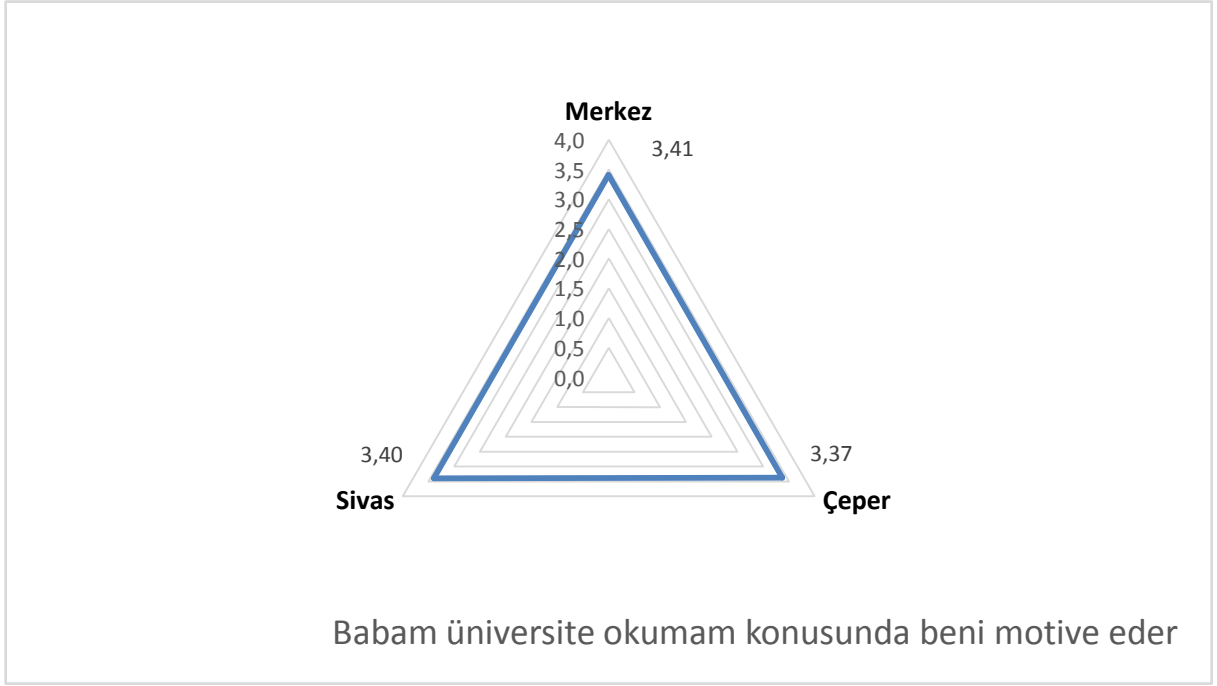
- “Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %82.9’dur.
- “Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %4.2’dir.
- “Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=3.41$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.37$, $p=0.707$).
- “Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=3.50$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.23$, $p=0.001$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

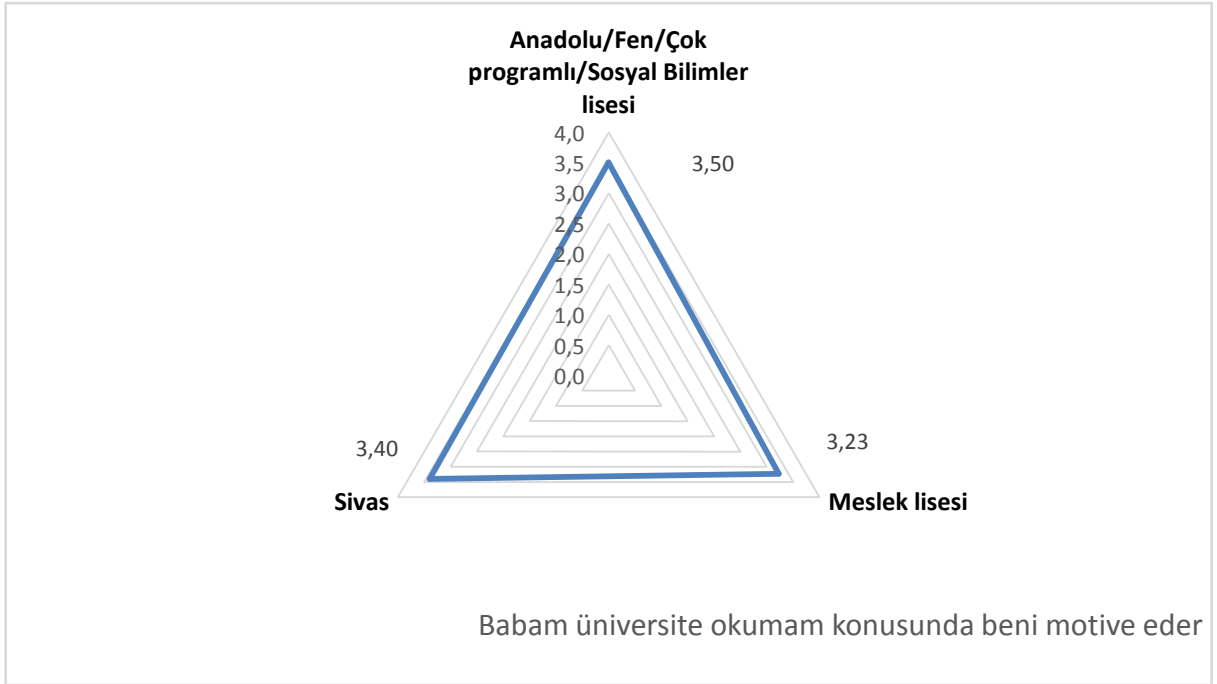
Grafik 164 Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder

Grafik 165 Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder ilçe kıyas

Grafik 166 Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder okul türü kıyas

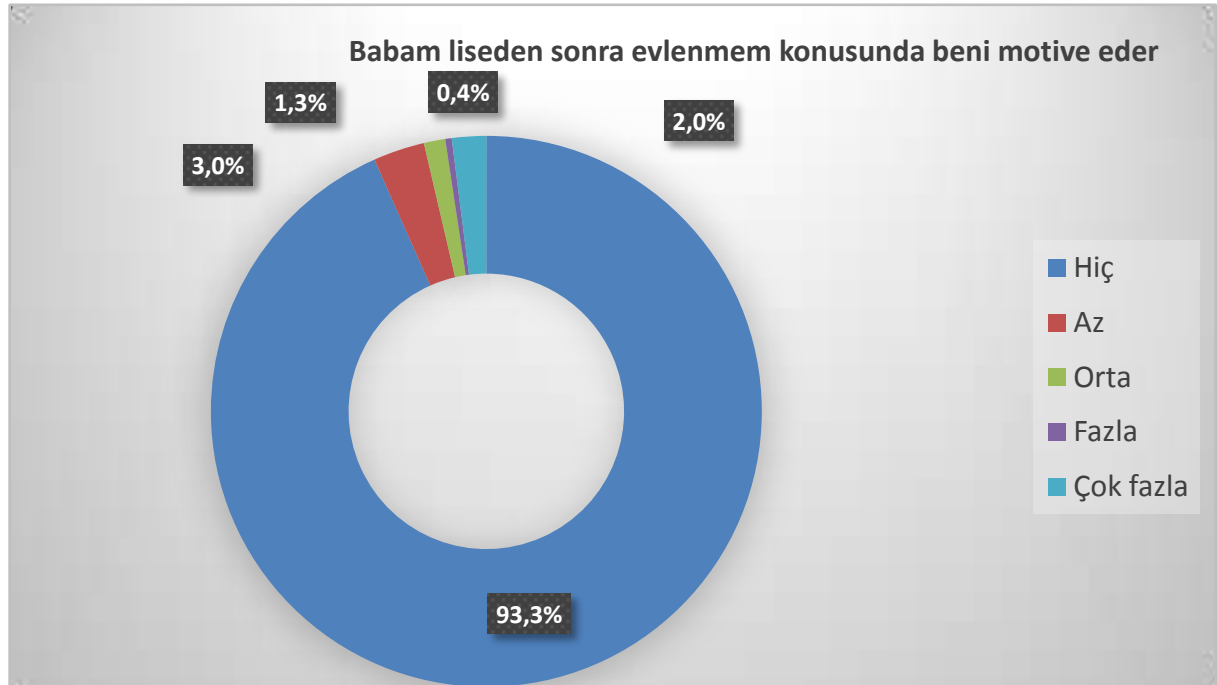

Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder

- “Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %2.4’tür.
- “Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %93.3’tür.
- “Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=0.14$, $\mu_{\text{Çeper}}=0.16$, $p=0.713$).
- “Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=0.13$, $\mu_{\text{Meslek}}=0.18$, $p=0.246$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 167 Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder

Grafik 168 Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder ilçe kıyas

Grafik 169 Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder okul türü kıyas

Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder

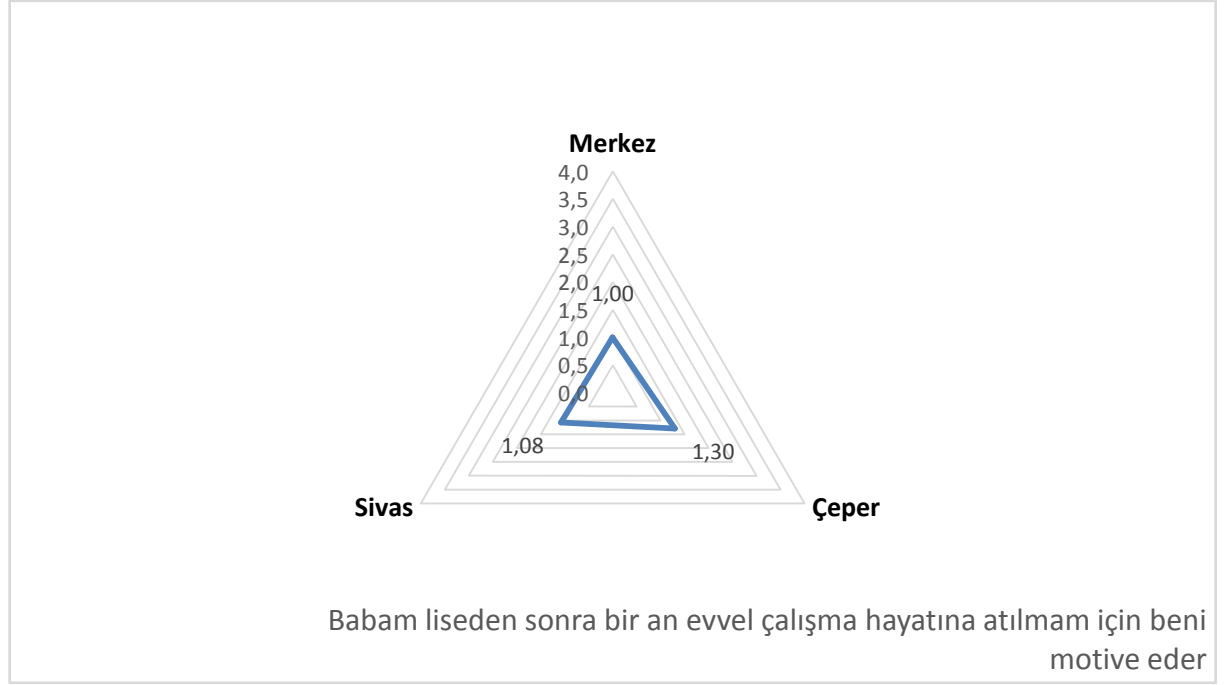
- “Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %21.2’dir.
- “Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %57.6’dır.
- “Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=1.00$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.30$, $p=0.019$).
- “Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=0.93$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.31$, $p=0.001$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

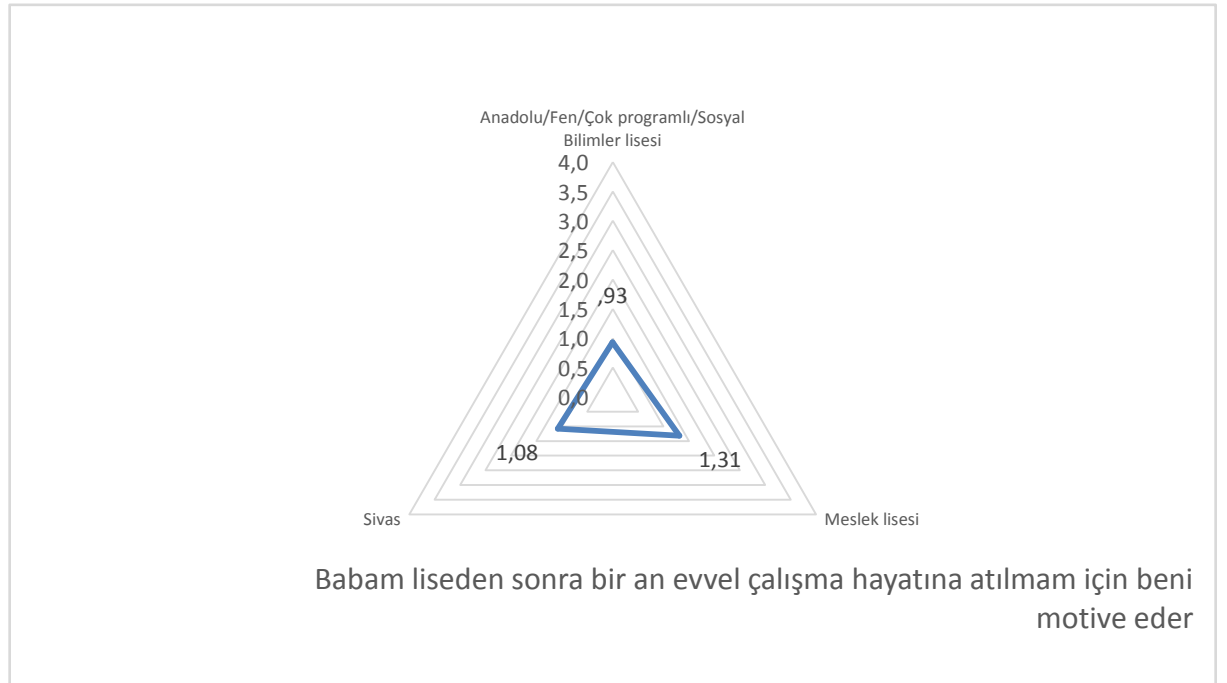
Grafik 170 Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder

Grafik 171 Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder ilçe kıyas

Grafik 172 Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder okul türü kıyas

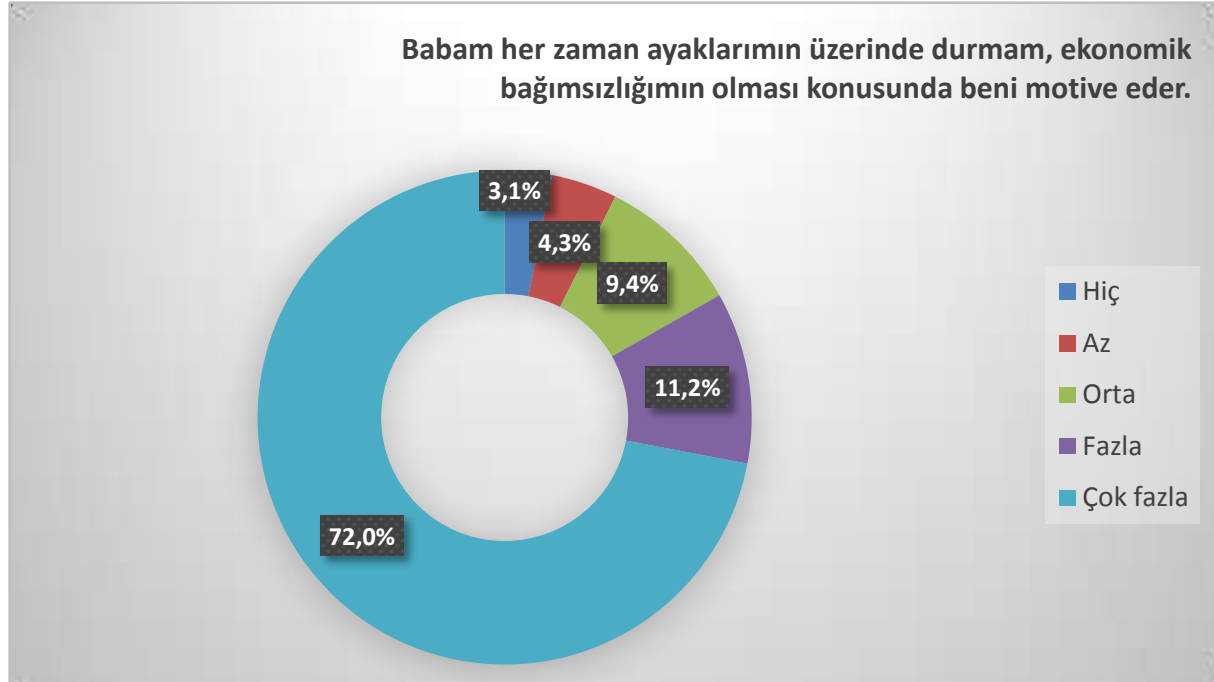

Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.

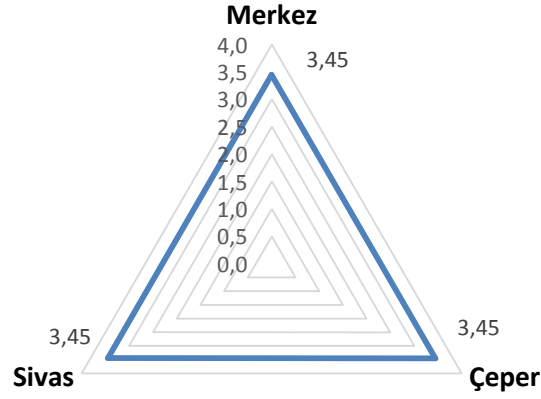
- “Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %83.2’dir.
- “Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %3.1’dir.
- “Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=3.45$, $\mu_{\text{Çeper}}=3.45$, $p=0.944$).
- “Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=3.53$, $\mu_{\text{Meslek}}=3.31$, $p=0.003$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 173 Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder

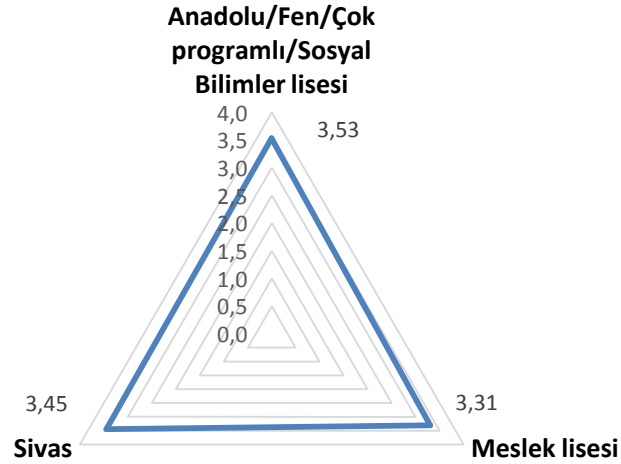

Grafik 174 Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder ilçe kıyas

Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.

Grafik 175 Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder okul türü kıyas

Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder.

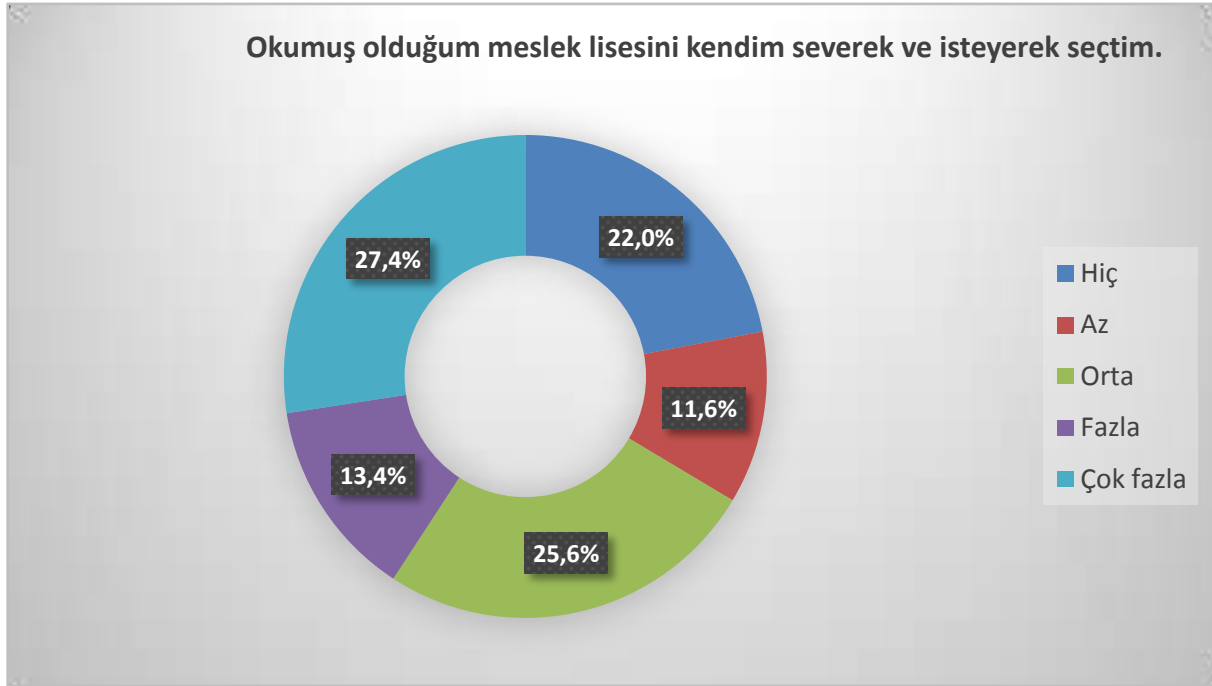
12.2.9 Mesleki Eğitim Değerlendirmesi

Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim.

- “Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim.” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %40.8’dir.
- “Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim.” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %22.0’dır.
- “Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim.” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.15$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.97$, $p=0.493$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 176 Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim

Grafik 177 Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim ilçe kıyas

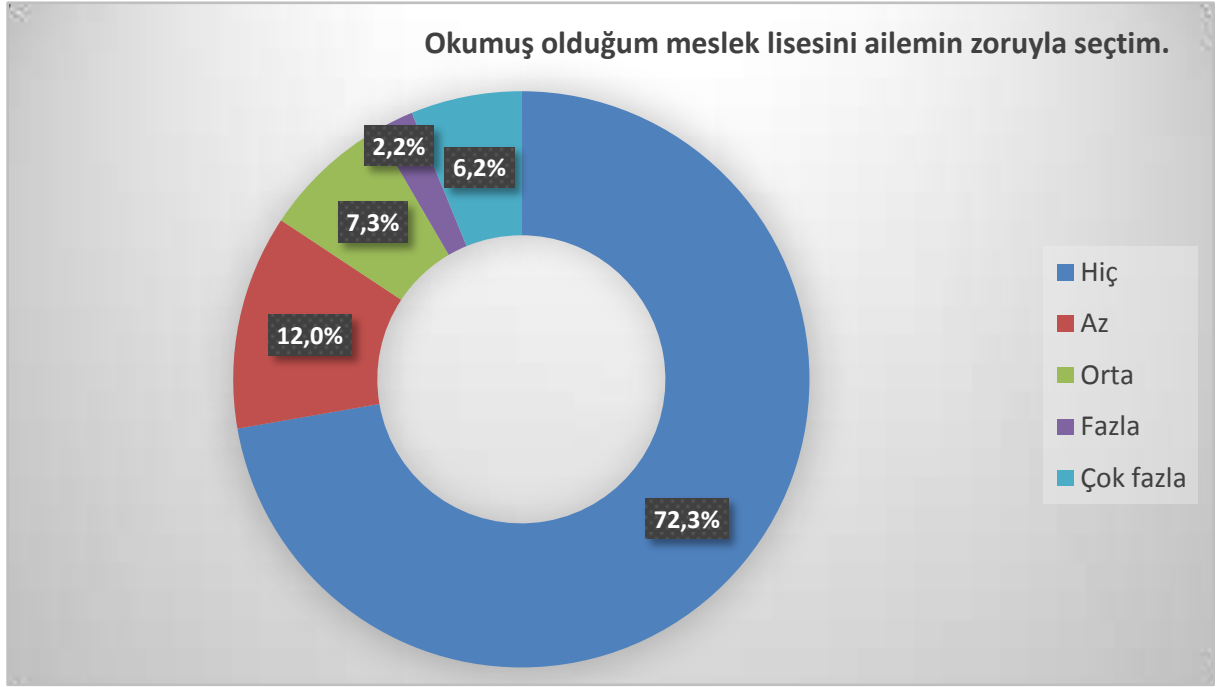

Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim.

- “Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim.” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %8.4’tür.
- “Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim.” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %72.3’tür.
- “Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim.” ifadesine Merkez ve Çeşer ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=0.50$, $\mu_{\text{Çeşer}}=1.08$, $p=0.024$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 178 Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim

Grafik 179 Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim ilçe kıyas

Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim

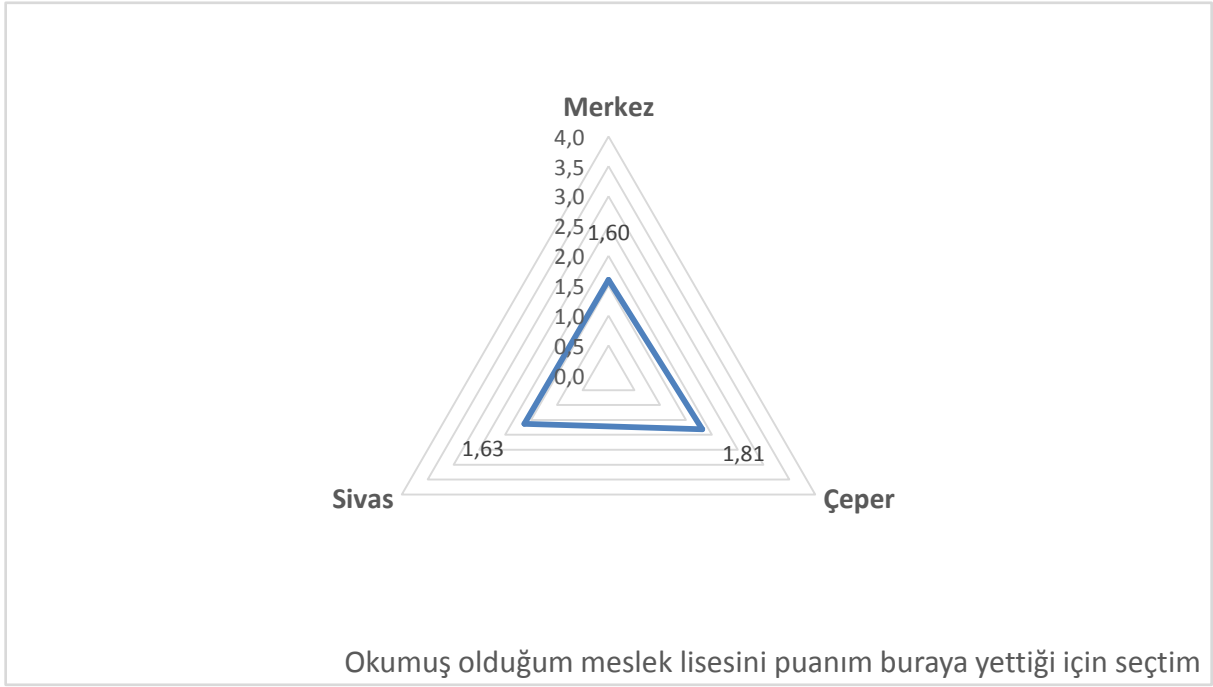
- “Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %30.6’dır.
- “Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %36.0’dır.
- “Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.60$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.81$, $p=0.440$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 180 Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim

Grafik 181 Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim ilçe kıyas

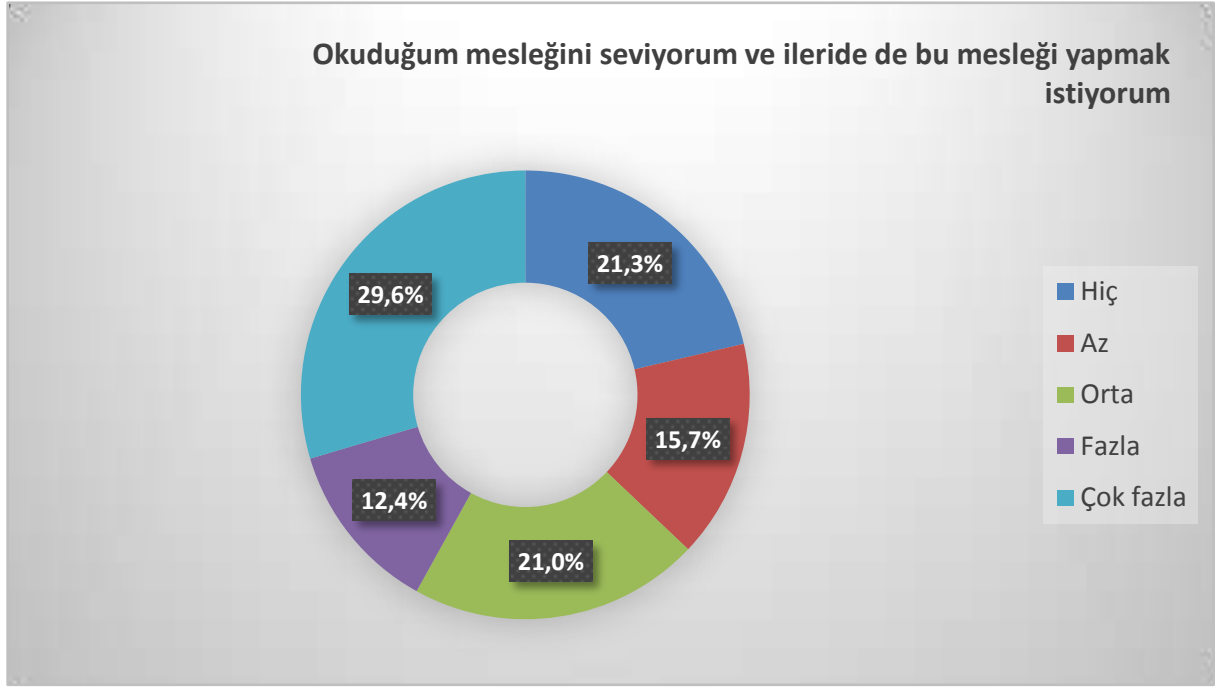

Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum

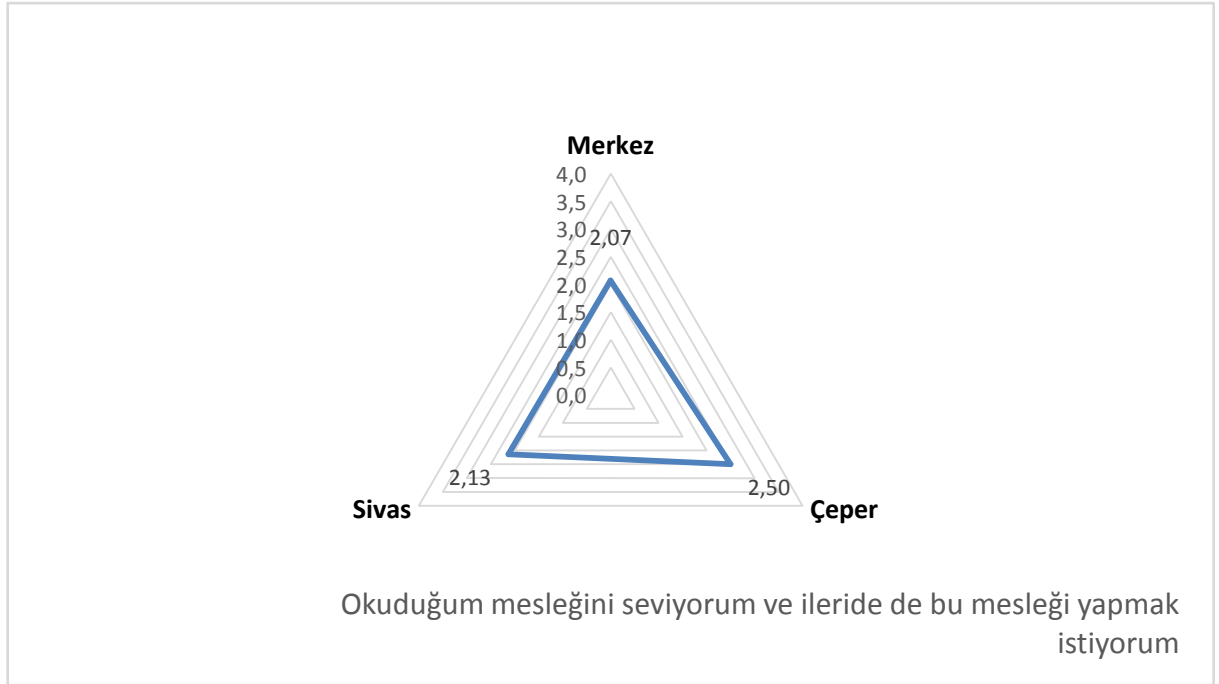
- “Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %42.0’dır.
- “Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %21.3’tür.
- “Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.07$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.50$, $p=0.106$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 182 Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum

Grafik 183 Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum ilçe kıyas

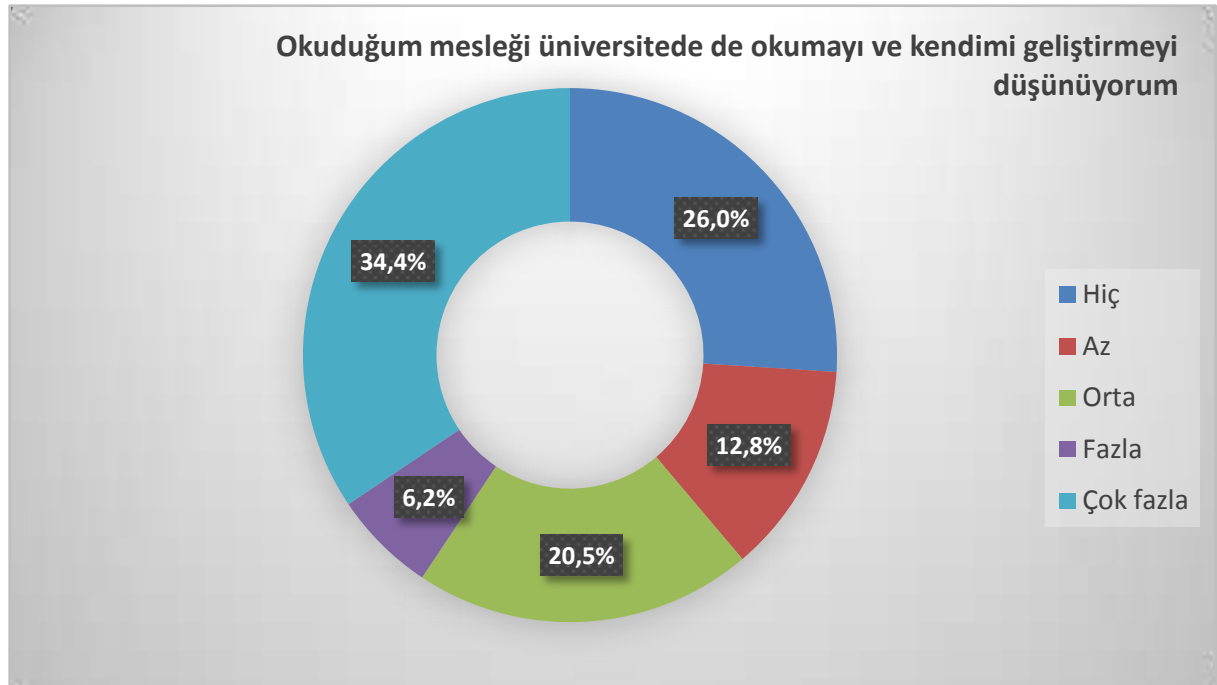

Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum

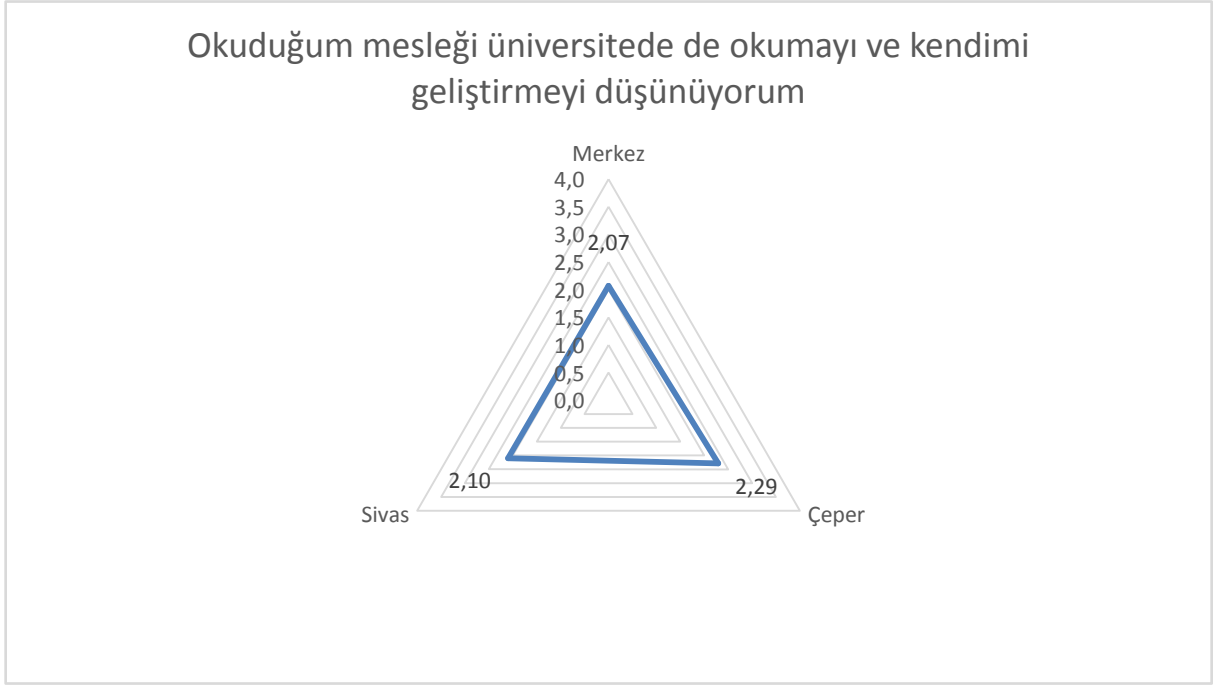
- “Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %40.6’dır.
- “Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %26.0’dır.
- “Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.07$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.29$, $p=0.443$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 184 Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum

Grafik 185 Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum ilçe kıyas

Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum

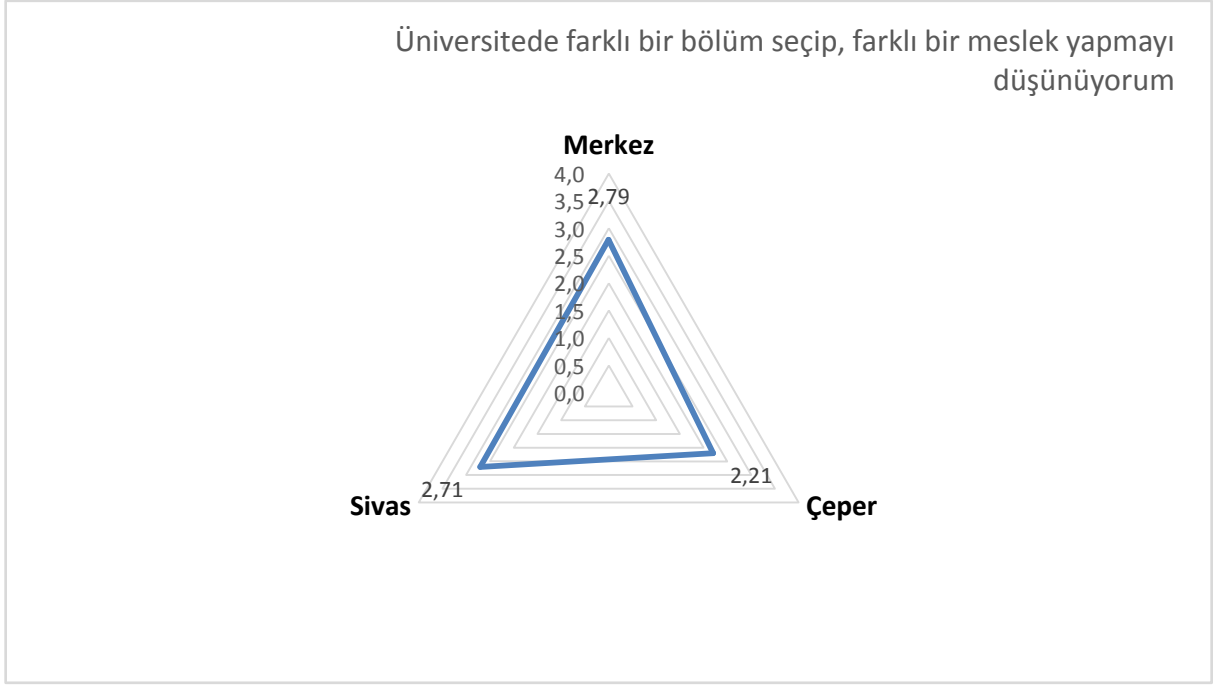
- “Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %60.5’tir.
- “Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %14.3’tür.
- “Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %90 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=2.79$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.21$, $p=0.052$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 186 Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum

Grafik 187 Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum ilçe kıyas

Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum

- “Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %54.5’tir.
- “Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %11.2’dir.
- “Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=2.56$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.85$, $p=0.216$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 188 Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum

Grafik 189 Okumuş olduđum mesleđin bana iyi bir gelecek sađlayacađını dűşűnűyorum ilçe kıyas

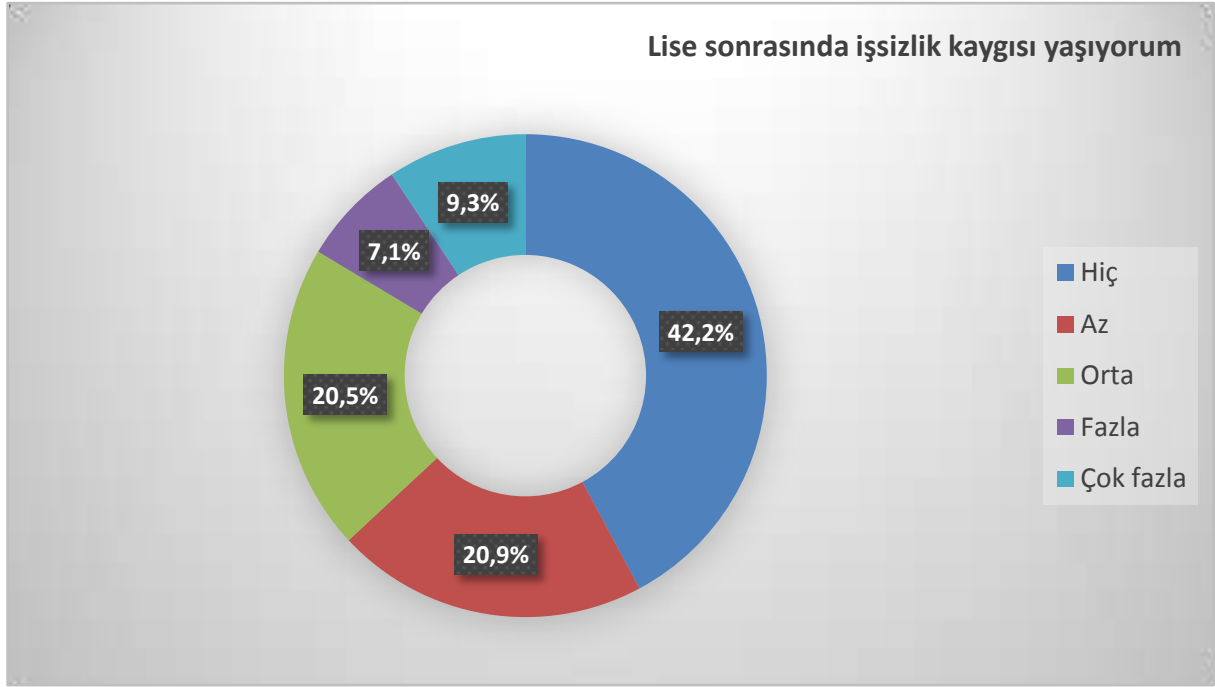

Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum

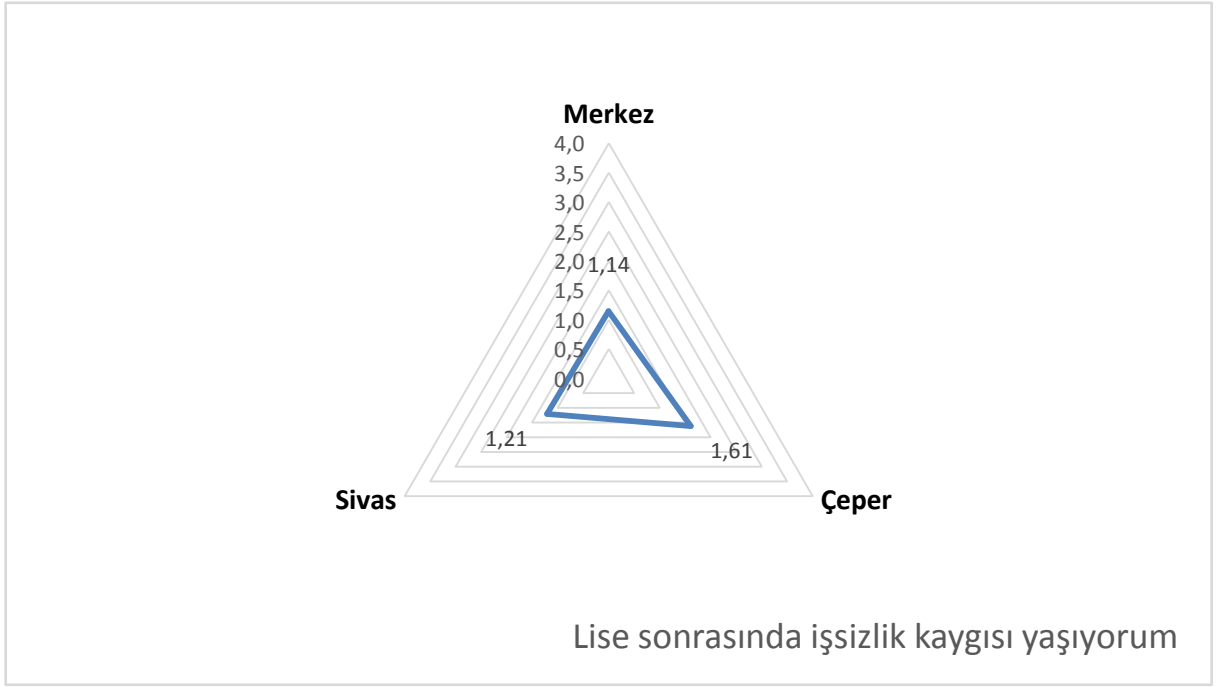
- “Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %16.4’tür.
- “Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %42.2’dir.
- “Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %90 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=1.14$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.61$, $p=0.095$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 190 Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum

Grafik 191 Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum ilçe kıyas

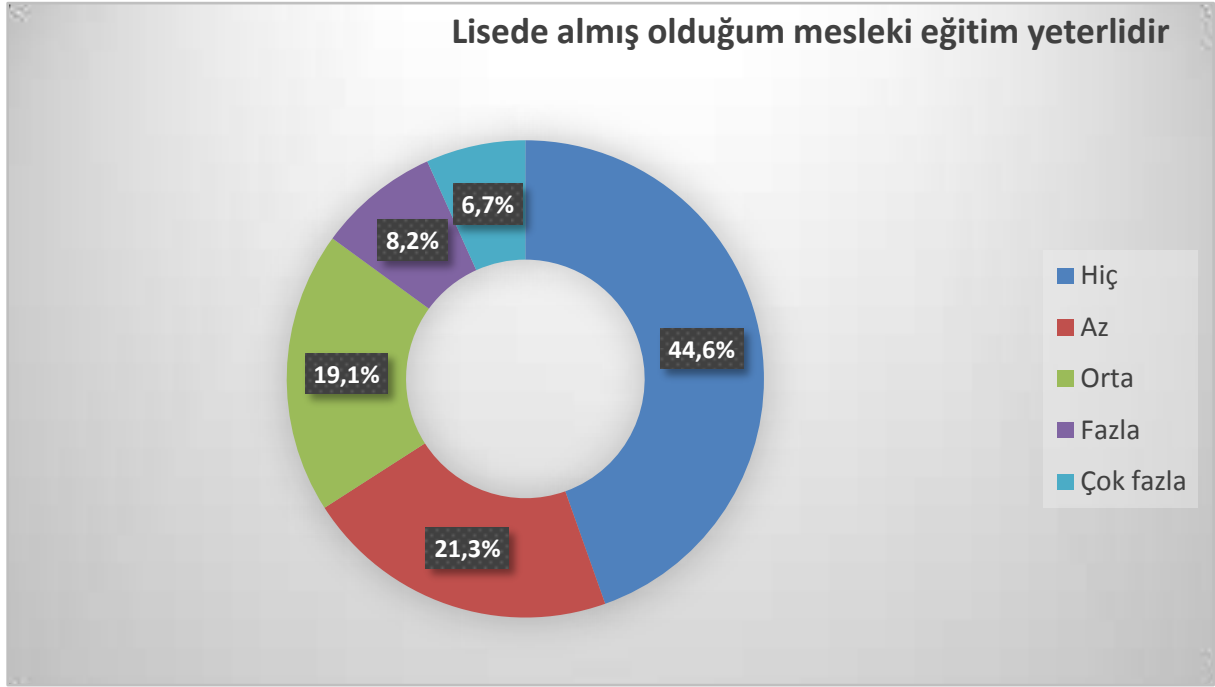

Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir

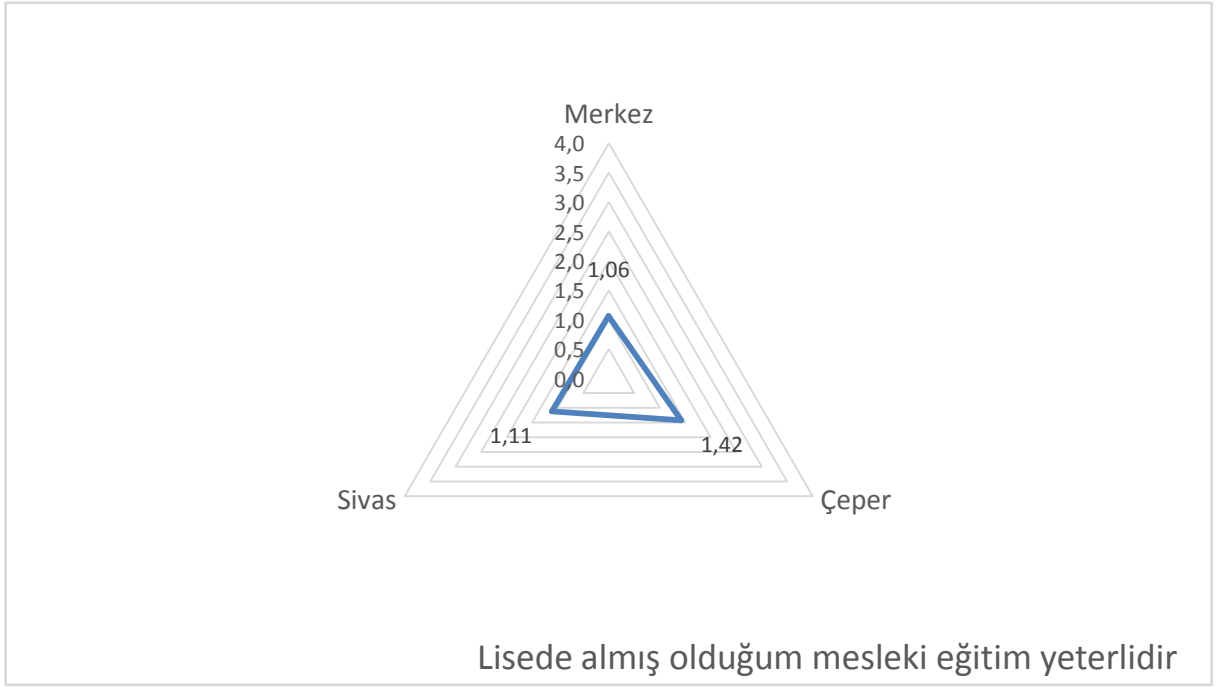
- “Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %14.9’dur.
- “Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %44.6’dır.
- “Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.06$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.42$, $p=0.158$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 192 Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir

Grafik 193 Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir ilçe kıyas

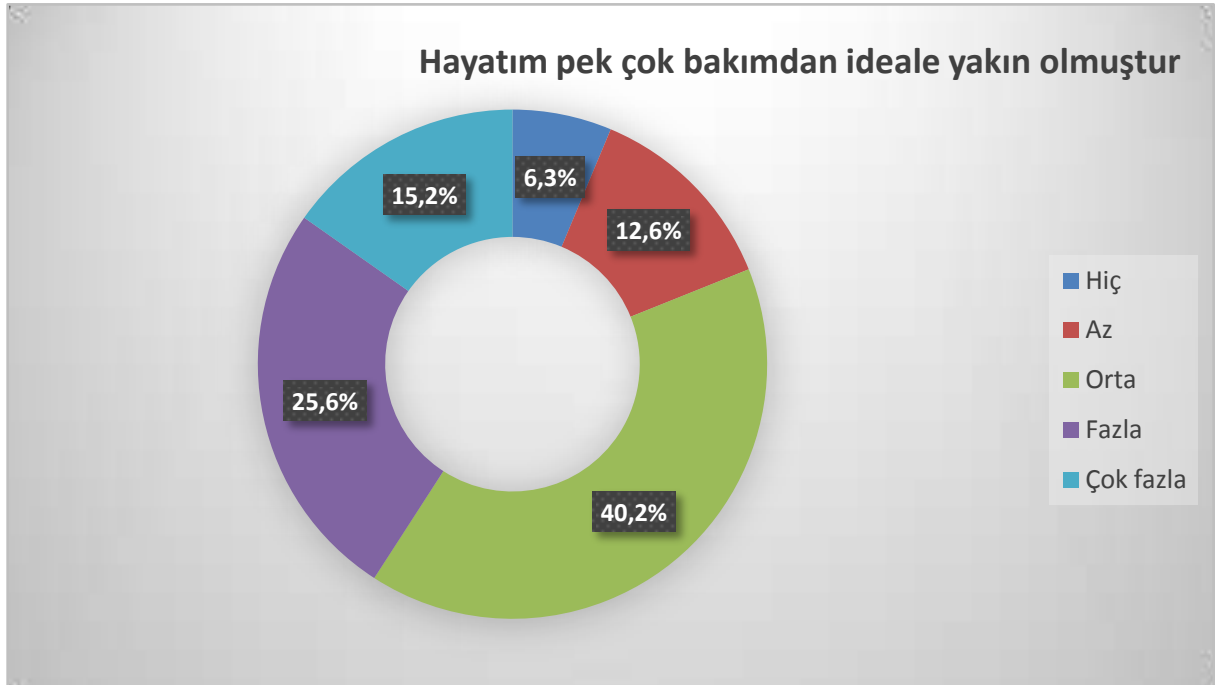
12.2.10 Yaşam memnuniyeti

Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur

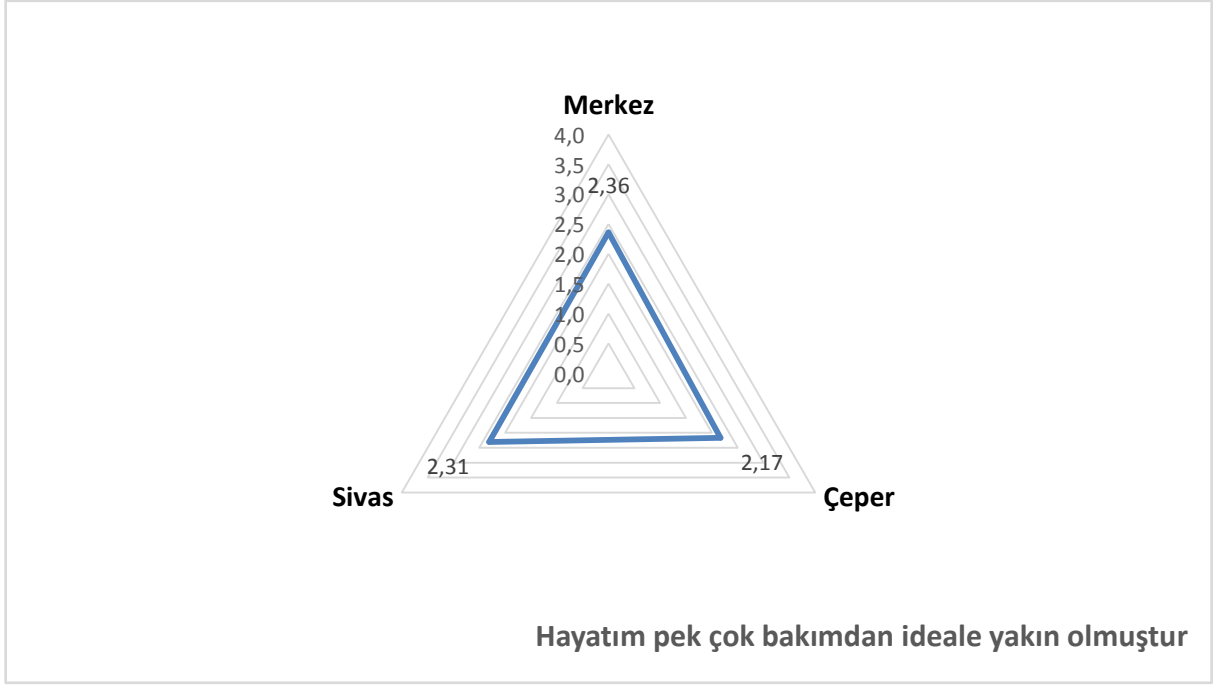
- “Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %40.8’dir.
- “Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %6.3’tür.
- “Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=2.36$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.17$, $p=0.024$).
- “Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında %99 güven düzeyinde anlamlı farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Diğer}}=2.40$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.17$, $p=0.003$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Grafik 194 Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur

Grafik 195 Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur ilçe kıyas

Grafik 196 Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur okul türü kıyas

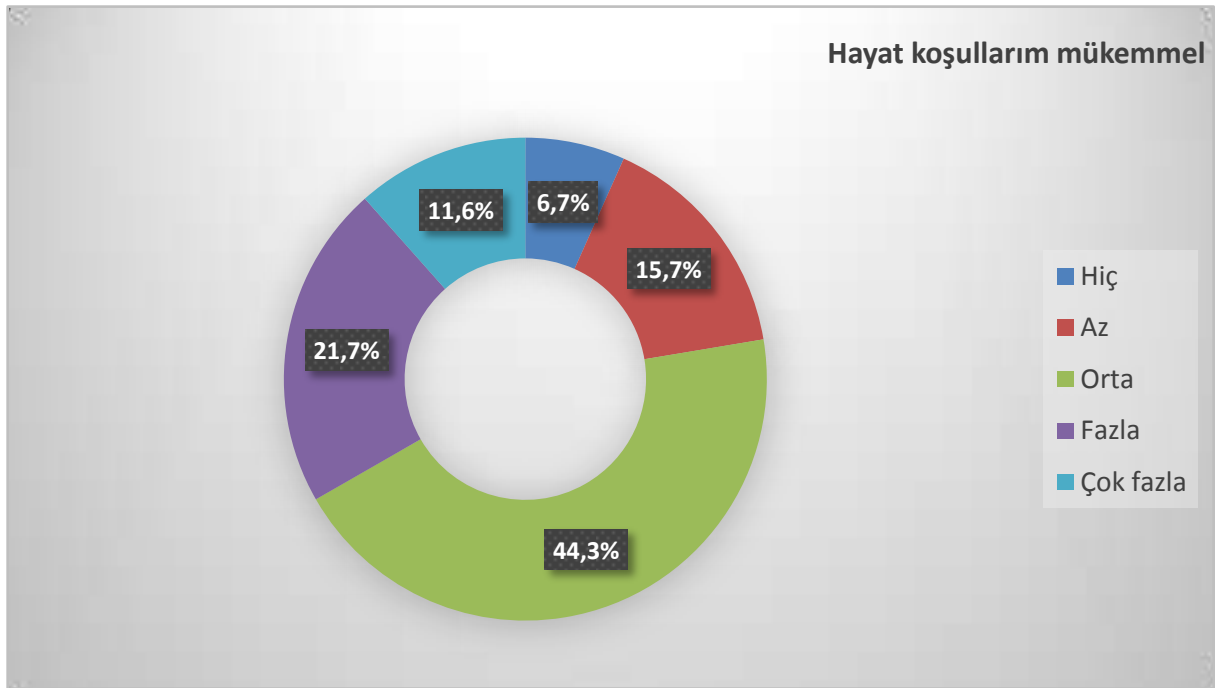

Hayat koşullarım mükemmel

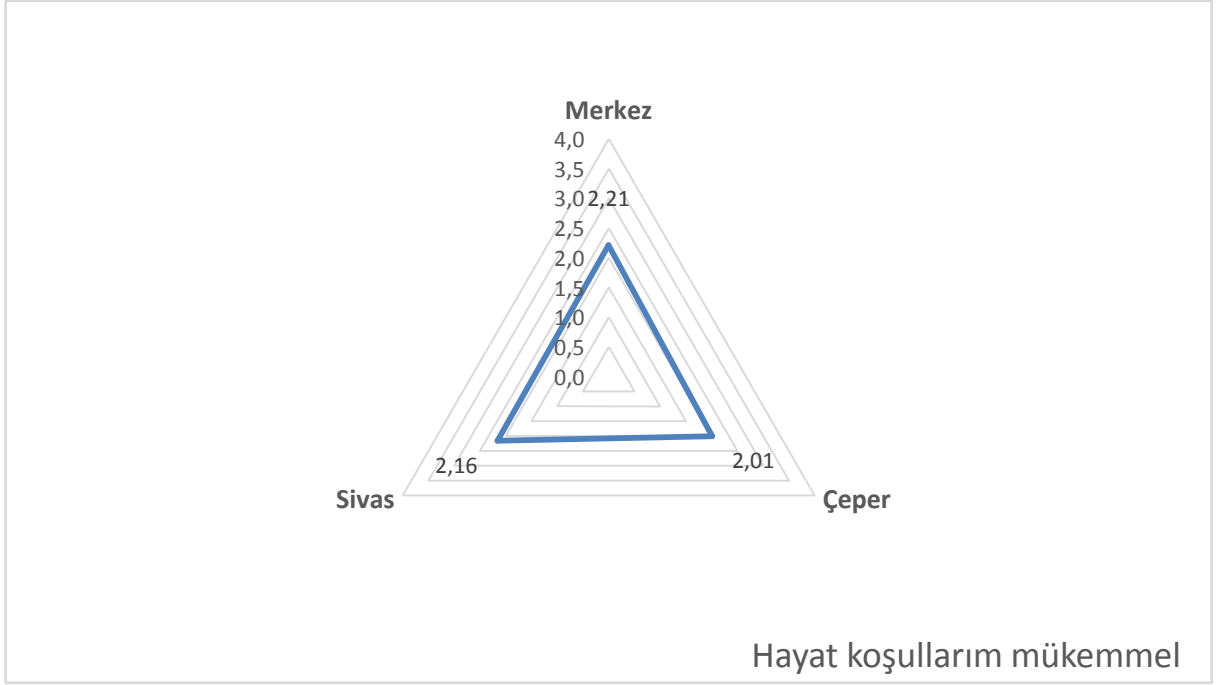
- “Hayat koşullarım mükemmel” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %33.3’tür.
- “Hayat koşullarım mükemmel” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %6.7’dir.
- “Hayat koşullarım mükemmel” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=2.21$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.01$, $p=0.016$).
- “Hayat koşullarım mükemmel” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.16$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.16$, $p=0.963$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

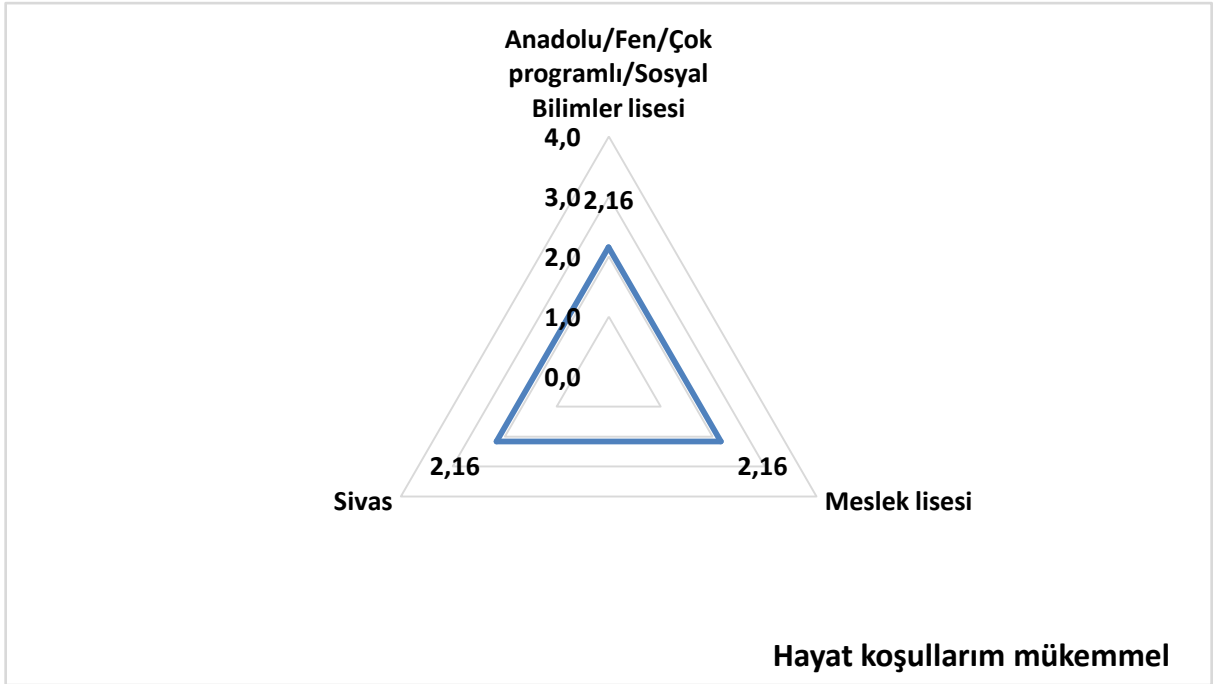
Grafik 197 Hayat koşullarım mükemmel

Grafik 198 Hayat koşullarım mükemmel ilçe kıyas

Grafik 199 Hayat koşullarım mükemmel okul türü kıyas

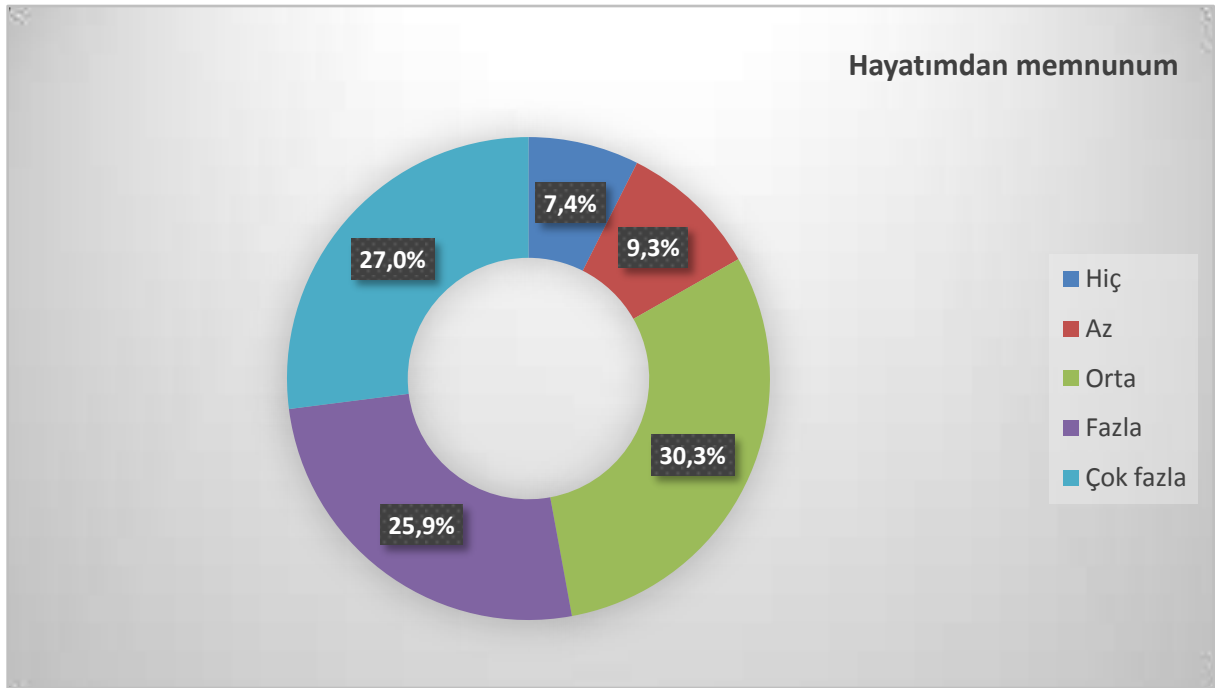

Hayatımdan memnunum

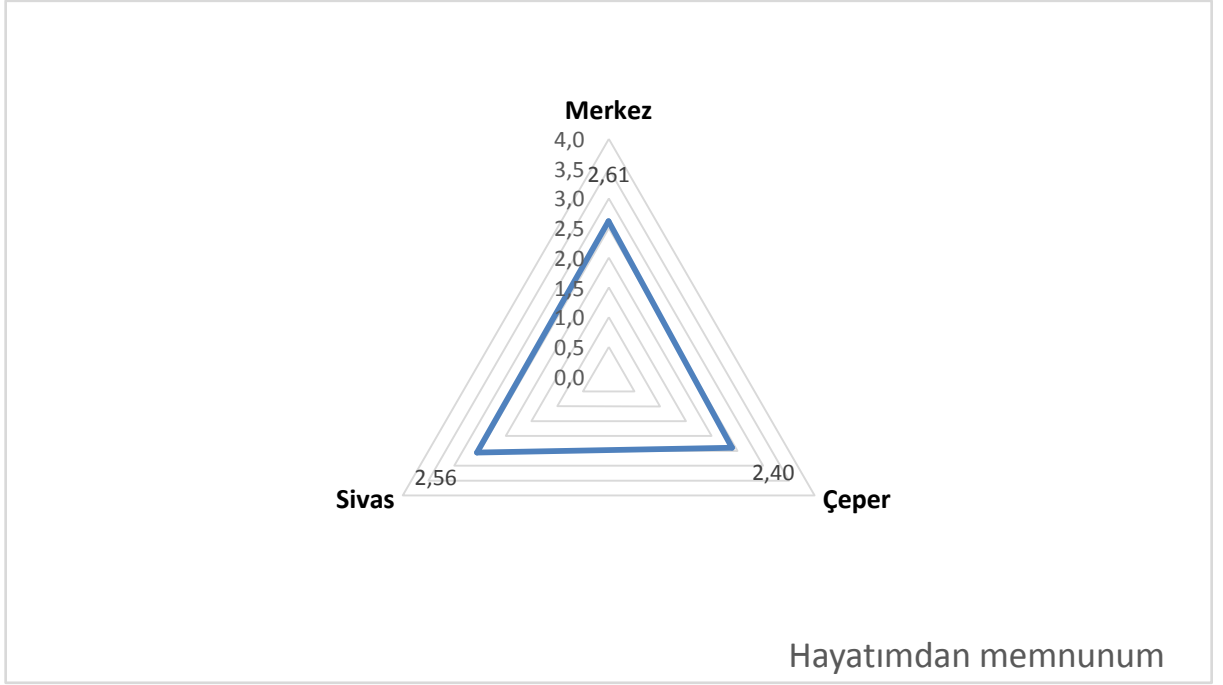
- “Hayatımdan memnunum” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %52.9’dur.
- “Hayatımdan memnunum” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %7.4’tür.
- “Hayatımdan memnunum” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında %95 güven düzeyinde anlamlı bir farklılık söz konusudur ($\mu_{\text{Merkez}}=2.61$, $\mu_{\text{Çeper}}=2.40$, $p=0.026$).
- “Hayatımdan memnunum” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=2.55$, $\mu_{\text{Meslek}}=2.57$, $p=0.755$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

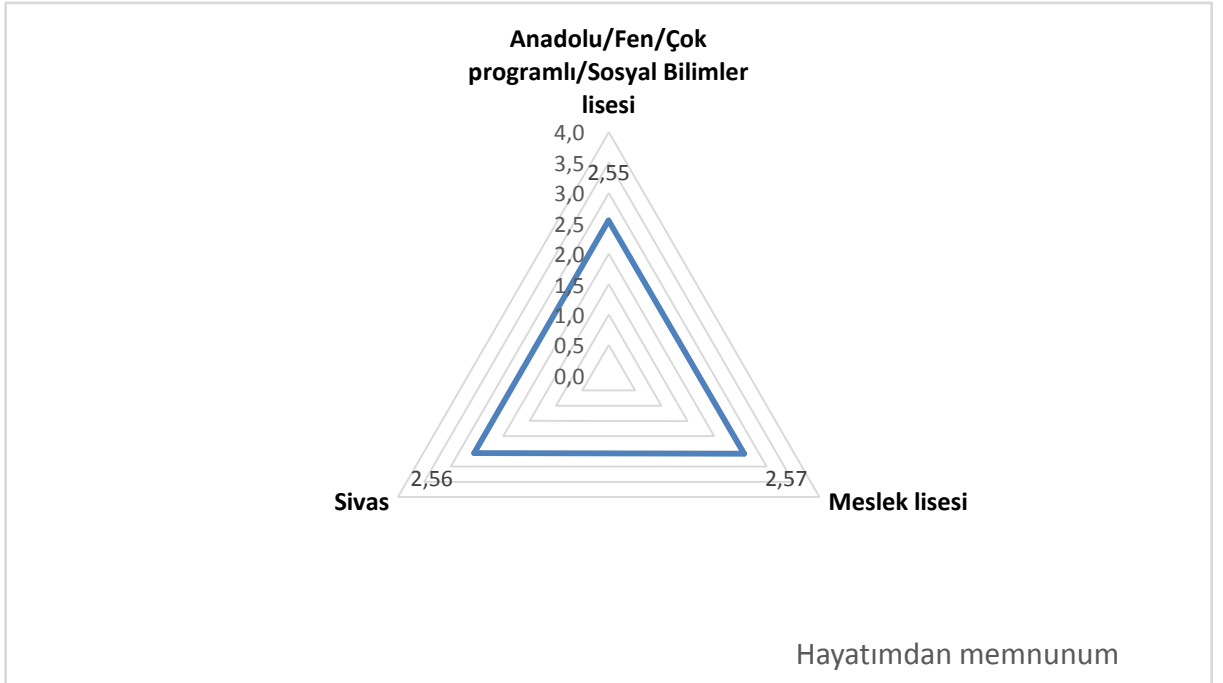
Grafik 200 Hayatımdan memnunum

Grafik 201 Hayatımdan memnuniyet ilçe kıyas

Grafik 202 Hayatımdan memnuniyet okul türü kıyas

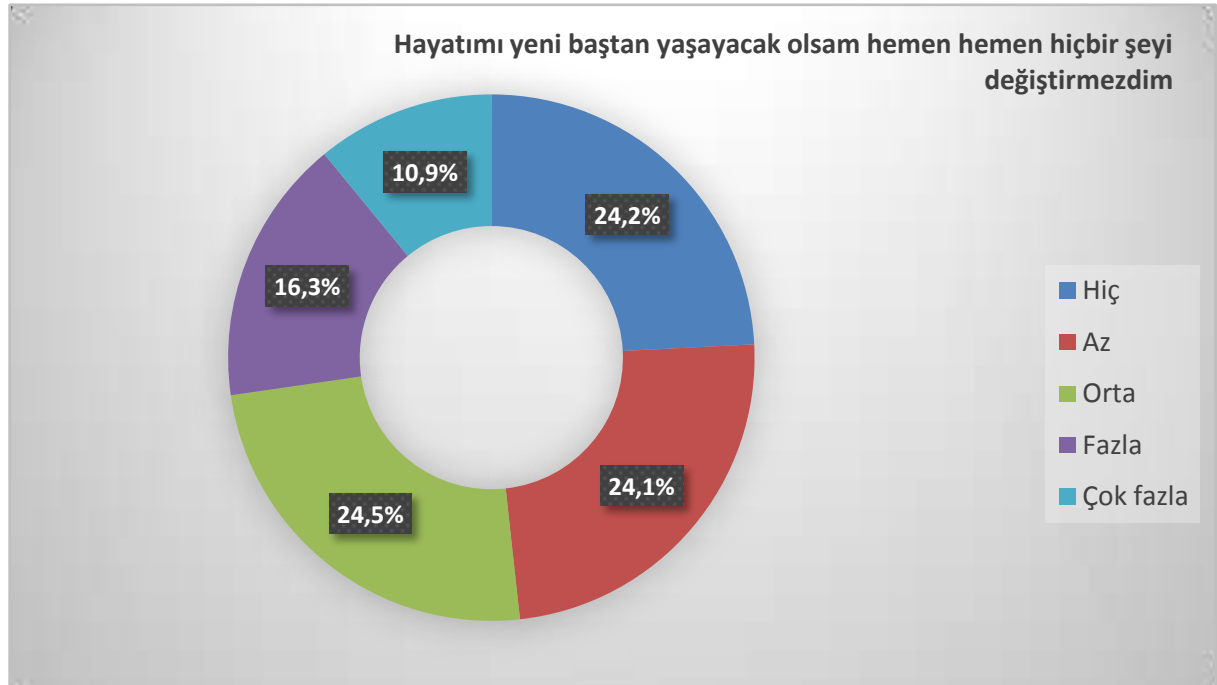

Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim

- “Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesine fazla ve çok fazla derecede katılan kız öğrencilerin oranı %27.2’dir.
- “Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesine hiç katılmayan kız öğrencilerin oranı %24.2’dir.
- “Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesine Merkez ve Çeper ilçelerdeki kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı bir farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Merkez}}=1.70$, $\mu_{\text{Çeper}}=1.55$, $p=0.173$).
- “Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim” ifadesine meslek liselerinde ve diğer okul türlerinde okuyan kız öğrencilerin bakışı arasında anlamlı farklılık söz konusu değildir ($\mu_{\text{Diğer}}=1.68$, $\mu_{\text{Meslek}}=1.62$, $p=0.526$).

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

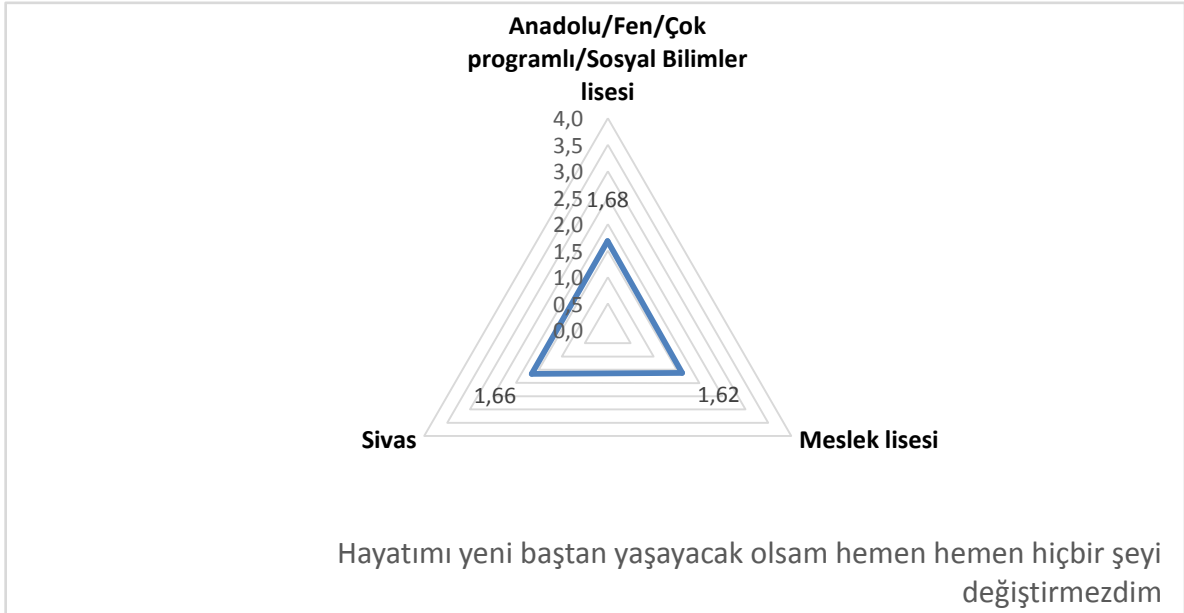
Grafik 203 Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim

Grafik 204 Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim ilçe kıyas

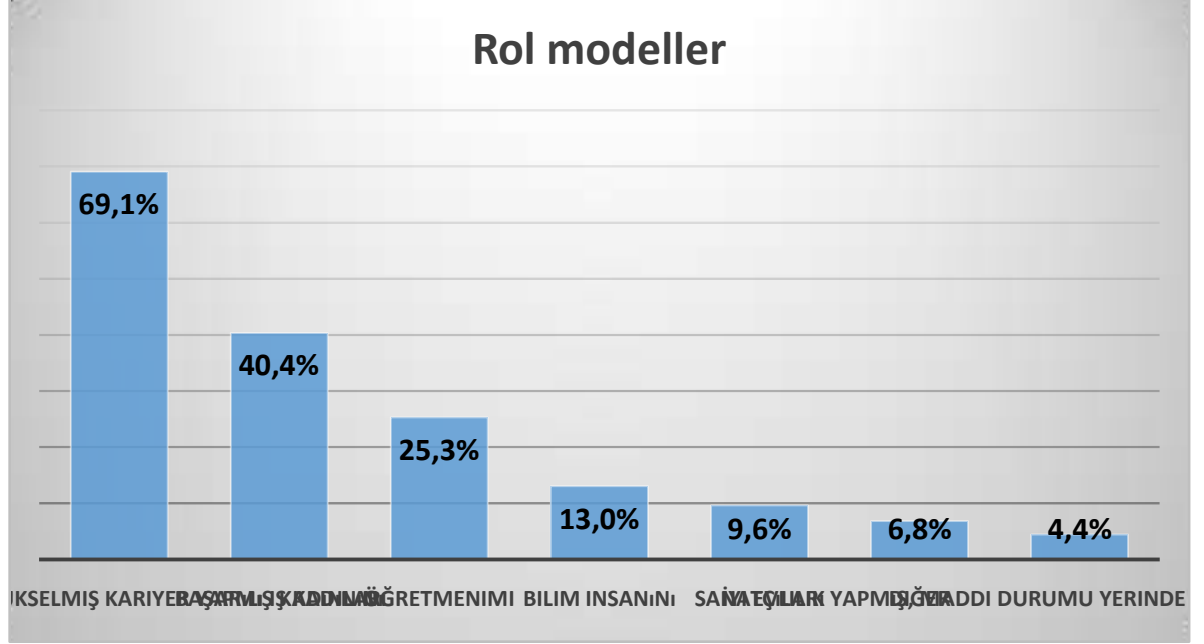
Grafik 205 Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim okul türü kıyas

12.3 Rol Modeller

- En çok rol model alınanlar %69.1 oranı ile mesleğinde yükselmiş kariyer yapmış kadınlardır.
- Başarılı işkadınları kız öğrencileri %40.4'ü tarafından rol model alınırken öğretmenler kız öğrencilerin %25.3'ü tarafından rol model olarak alınmaktadır.

Grafik 206 Rol Modeller

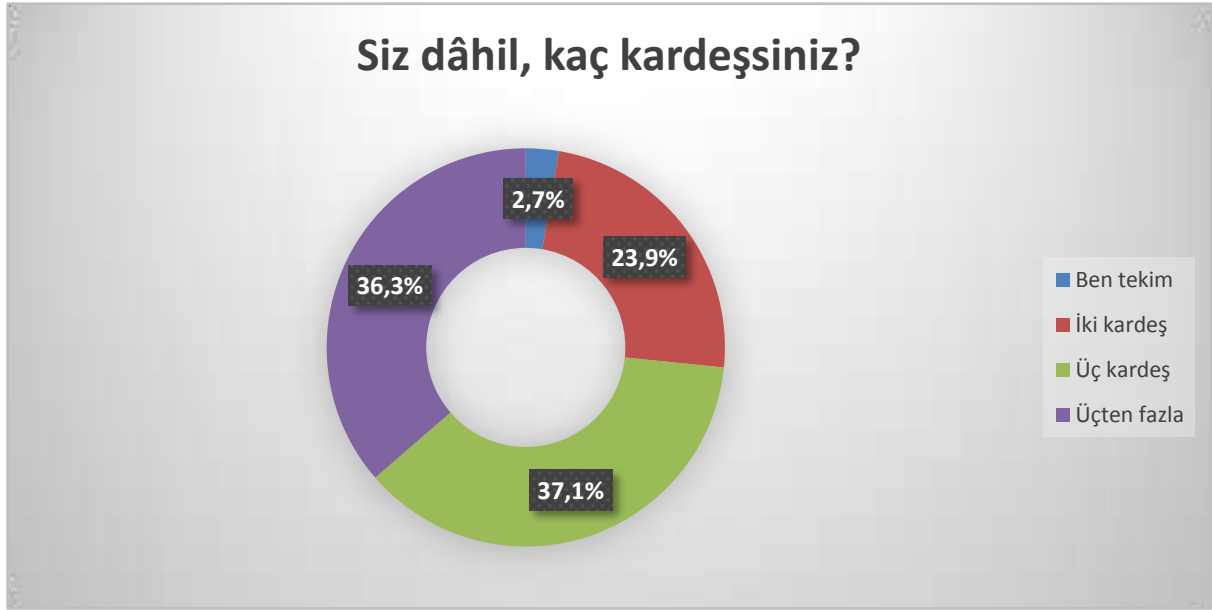

13 Sosyal Risk Bulguları

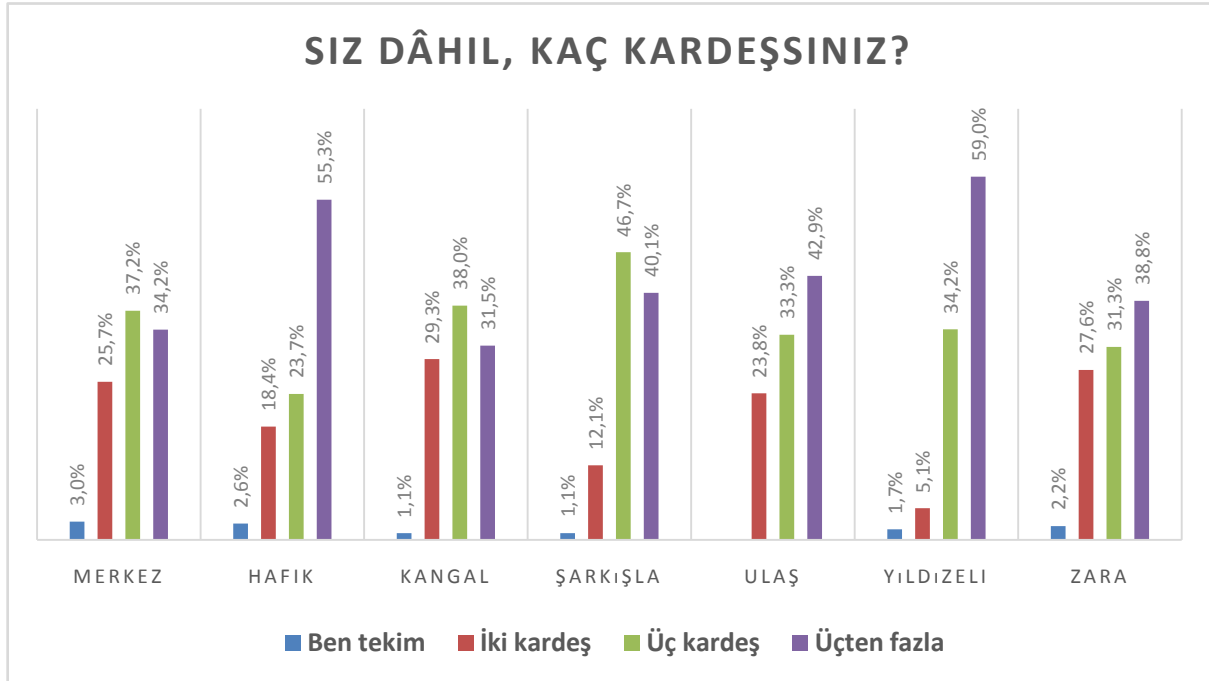
13.1 Sosyal Risk Araştırma Sonuçları

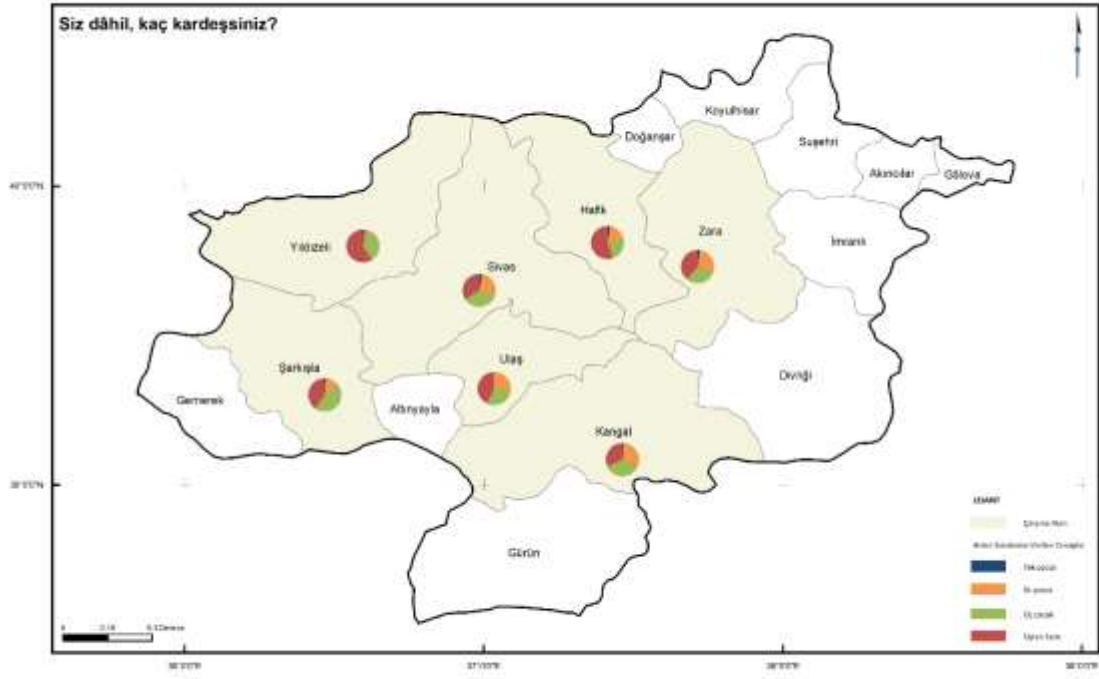
- Öğrencilerin %2.7'si tek, %23.9'u iki, %37.1'i üç, %36.3'ü üçten fazla kardeşidir.
- Merkez ilçe haricinde en yüksek frekansa sahip kardeş sayısı 3'ten fazladır.
- Merkez ilçede üç kardeş en yüksek frekansa sahip kardeş sayısıdır.

Grafik 207 Siz dâhil, kaç kardeşsiniz?

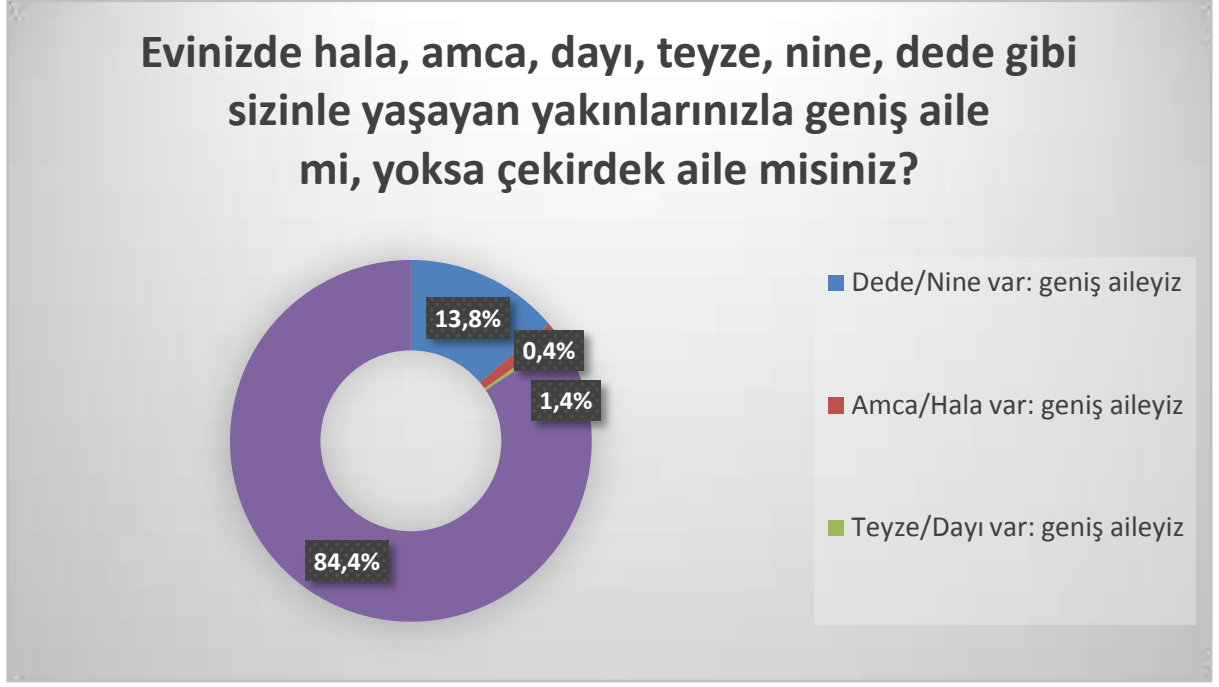
Grafik 208 Siz dâhil, kaç kardeşsiniz? - İlçe

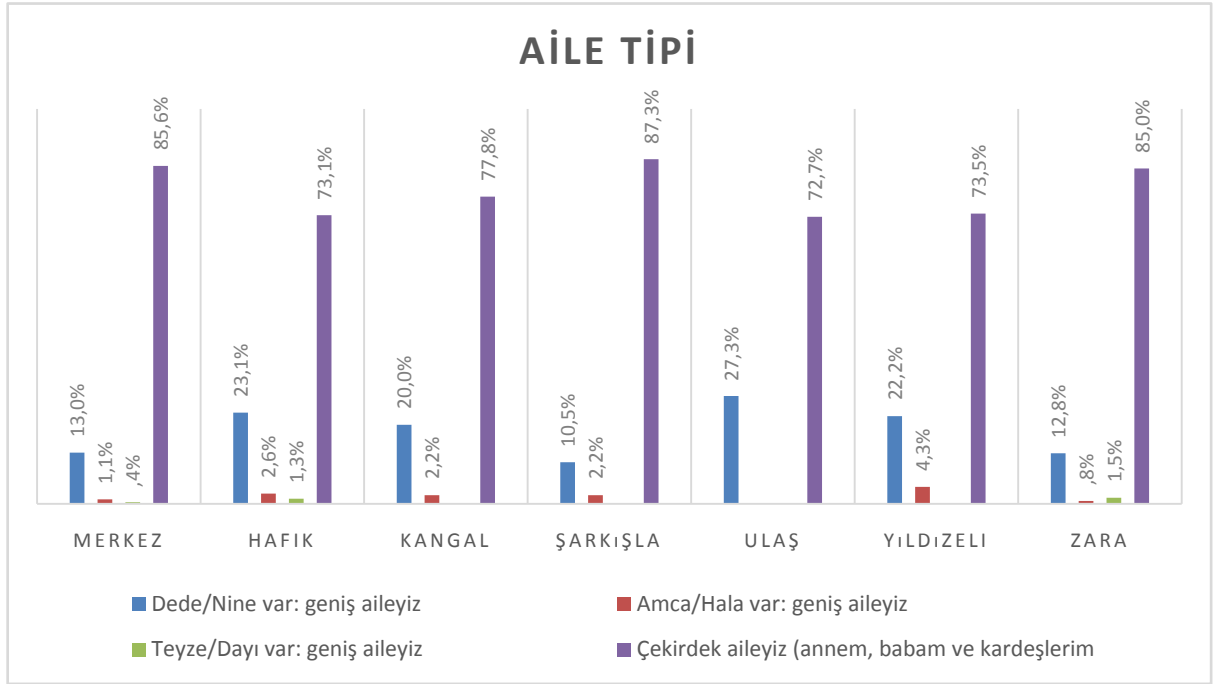

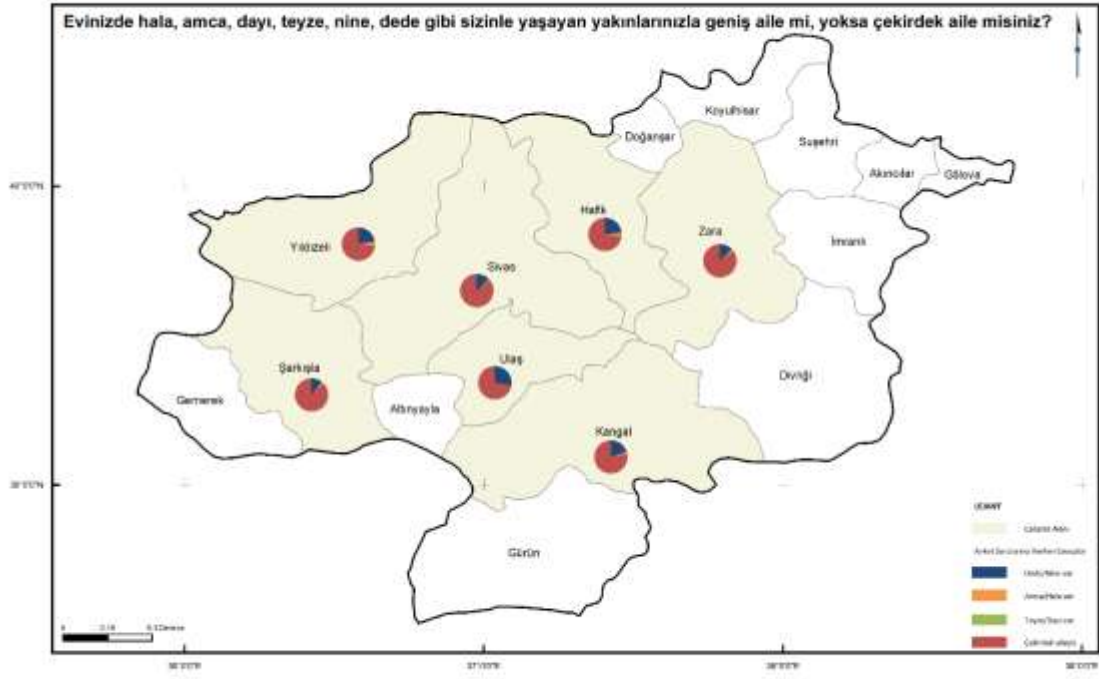
- Öğrencilerin %84.'ünün aileleri çekirdek aile tipindeyken ailelerin %15.6'sı geniş aile tipindedir.
- Geniş aile tipinin en yoğun olduğu ilçeler Ulaş, Hafik ve Yıldızeli'dir.

Grafik 209 Aile tipi

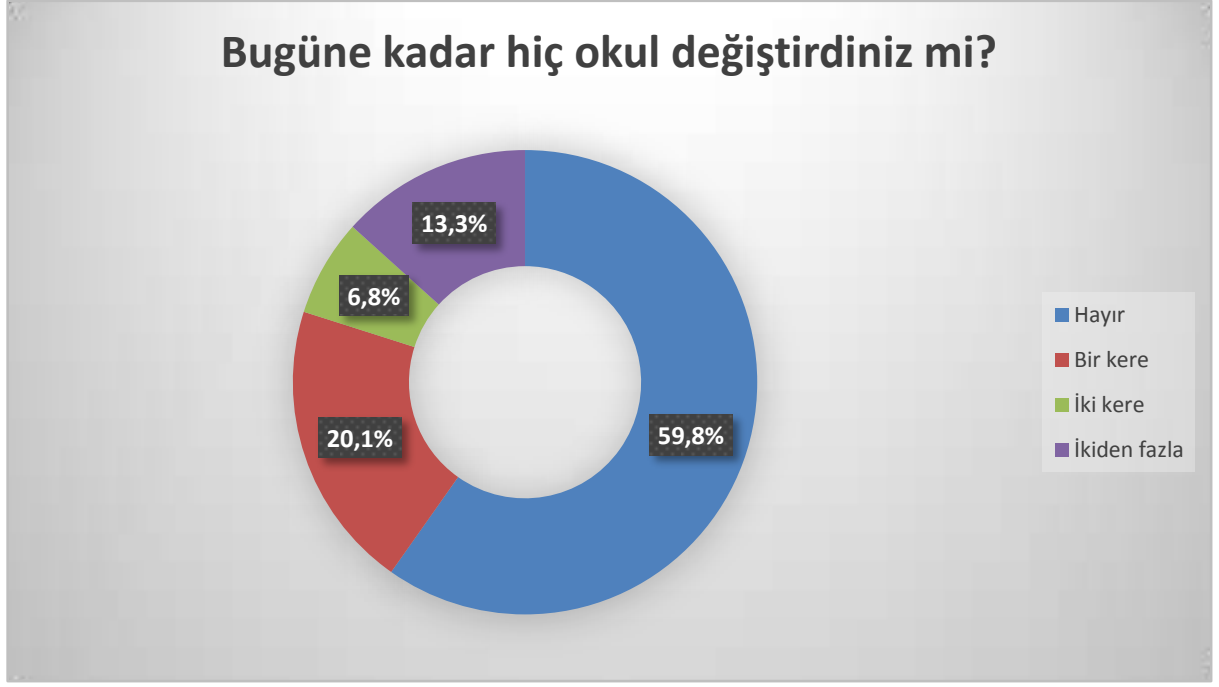
Grafik 210 Aile tipi - İlçe

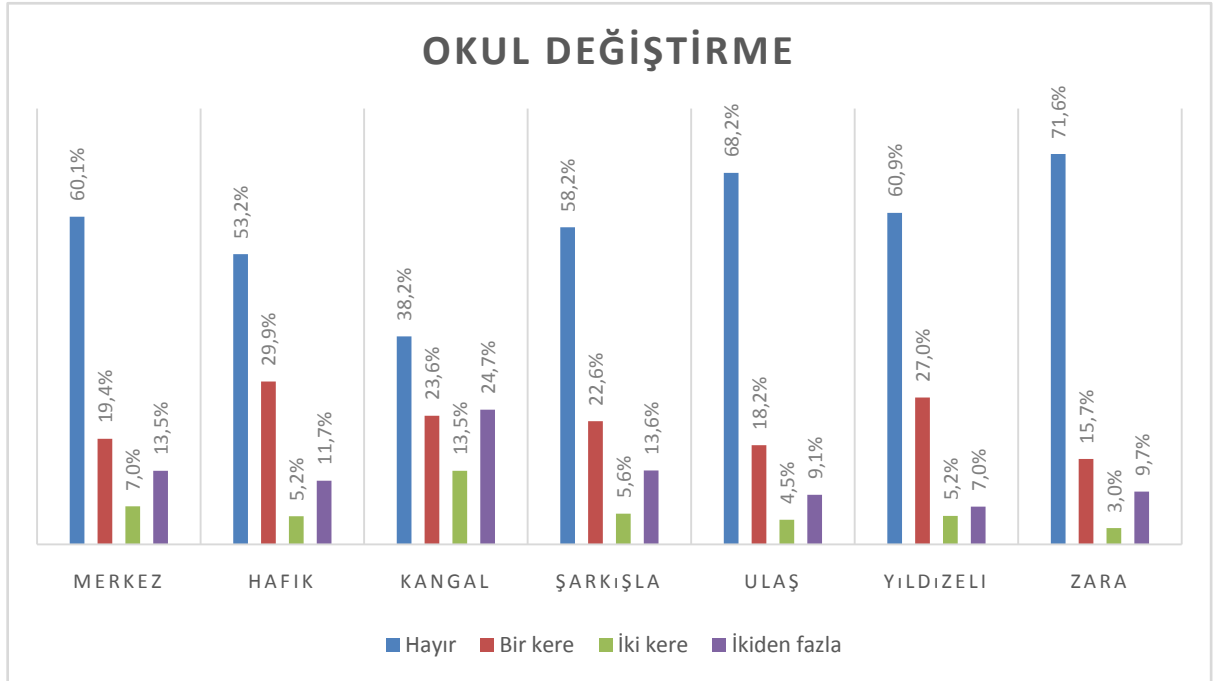

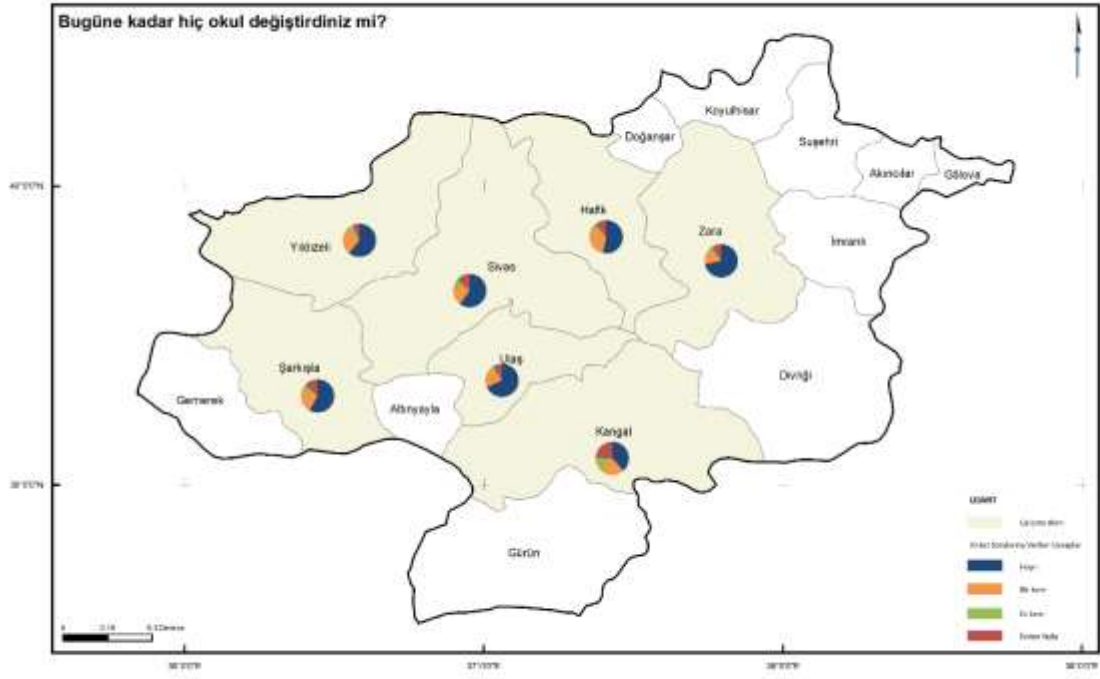
- Öğrencilerin %59.8'i hiç okul değiştirmeden %40.2'si en az bir kere okul değiştirmiştir.
- Okul değiştirme oranlarının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Hafik ve Şarkışla'dır.

Grafik 211 Okul değiştirme

Grafik 212 Okul değiştirme - İlçe

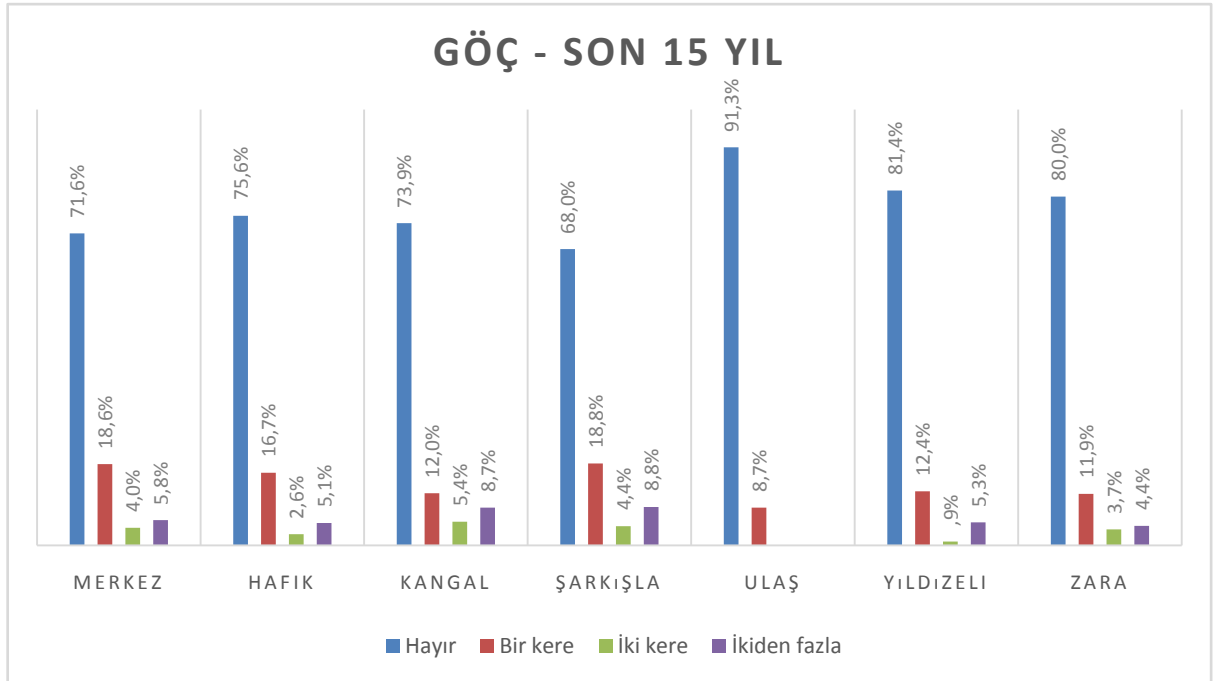

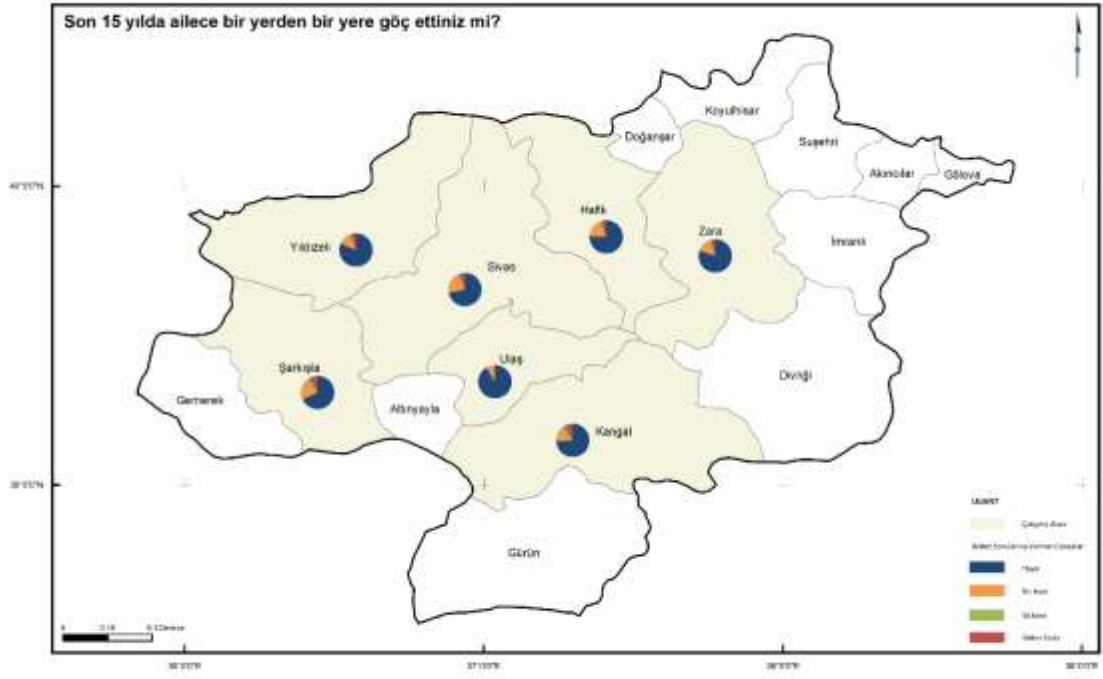
- Öğrencilerin %72,5'inin ailesi son 15 yılda hiç göç etmemişken %27,5'inin ailesi en az bir kere göç etmiştir.
- Son 15 yılda ailesi en çok göç yaşamış öğrenci oranının yüksek olduğu ilçeler Şarkışla, Merkez ve Kangal'dır.

Grafik 213 Göç – Son 15 yıl

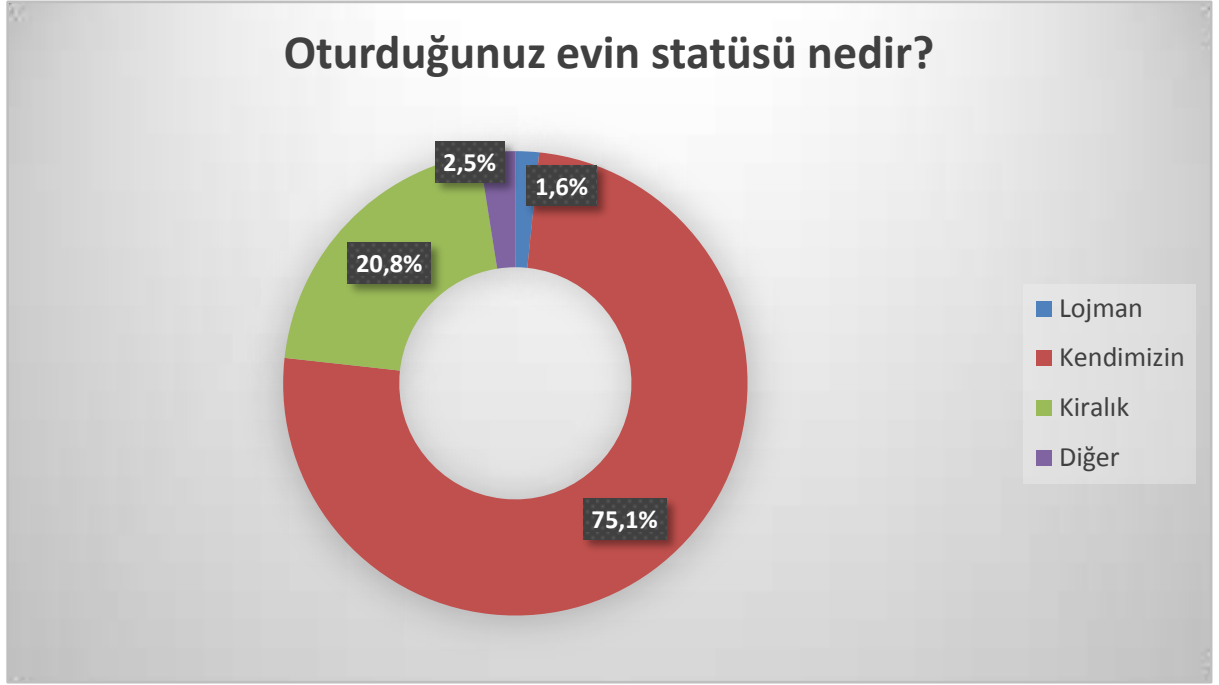
Grafik 214 Göç – Son 15 yıl - İlçe

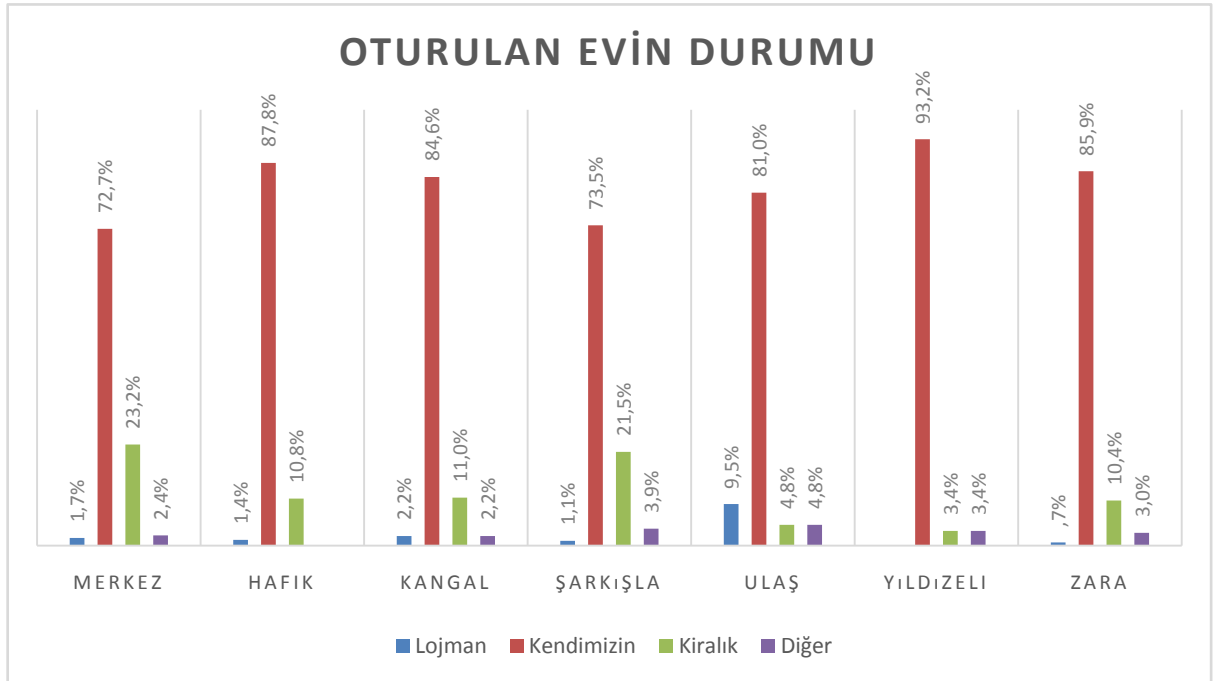

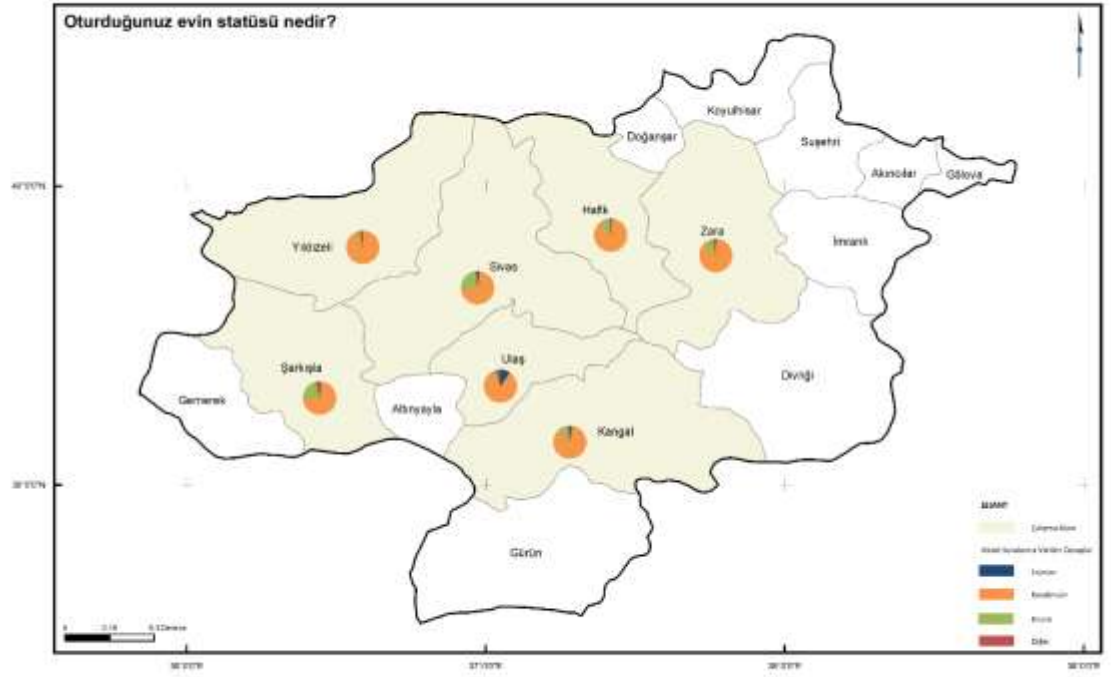
- Öğrencilerin %75.1'inin ailesi kendi evinde otururken %1.6'sı lojmanda oturmaktadır.
- Ailesi kirada oturan öğrenci oranı %20.8'dir.
- Ailesi kirada oturan öğrenci oranlarının yüksek olduğu ilçeler Merkez, Şarkışla ve Kangal'dır.

Grafik 215 Oturulan evin durumu

Grafik 216 Oturulan evin durumu - İlçe

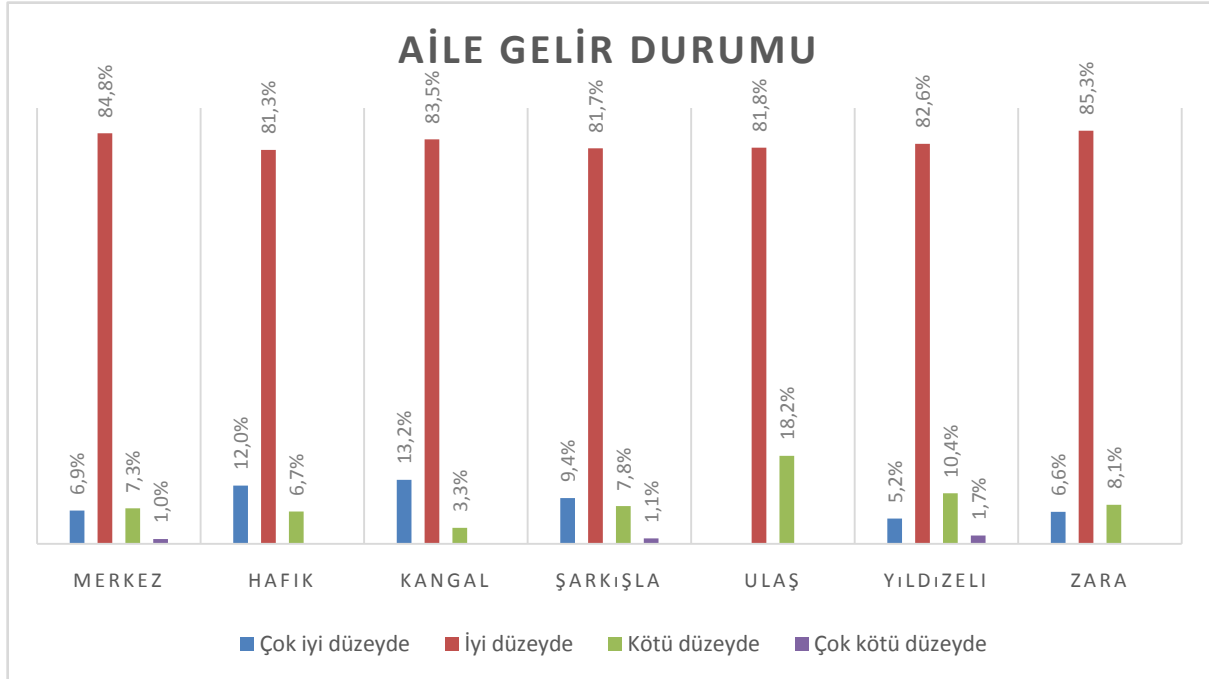

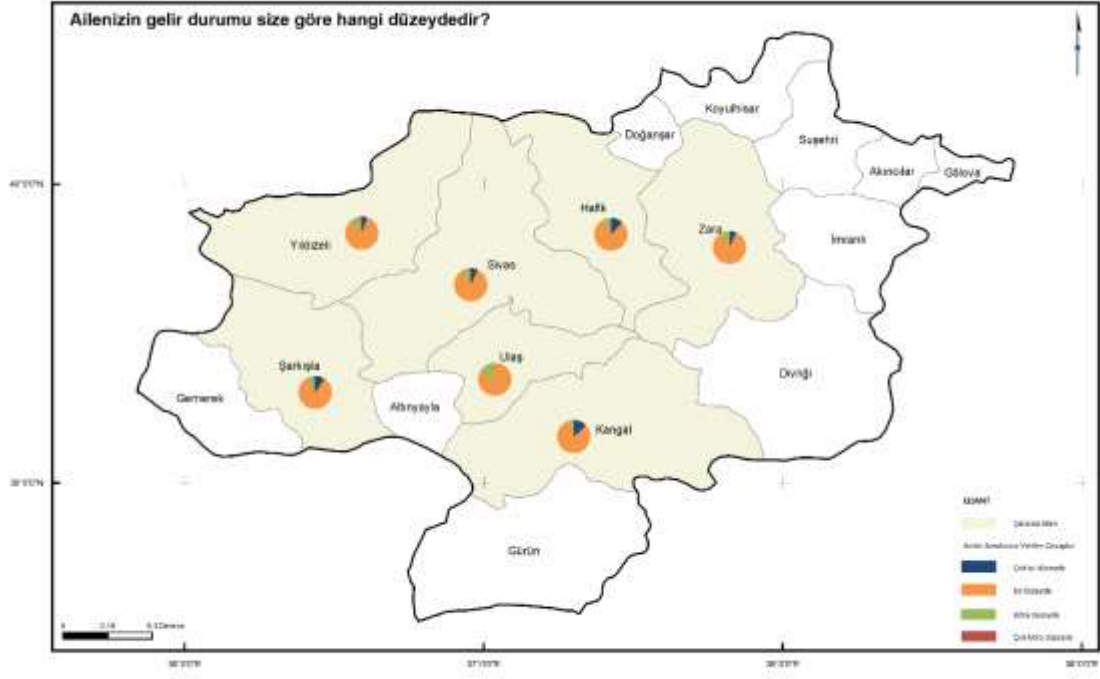
- Öğrencilerin %84.4'ü ailelerinin gelir durumunu iyi düzeyde tanımlamıştır.
- Ailelerinin gelir durumunu kötü ve çok kötü olarak tanımlayan öğrenci oranı %8.4'tür.
- Ailelerinin gelir durumu kötü ve çok kötü olarak tanımlayan öğrencilerin oranının yüksek olduğu ilçeler Ulaş, Yıldızeli ve Şarkışla'dır.

Grafik 217 Aile gelir durumu

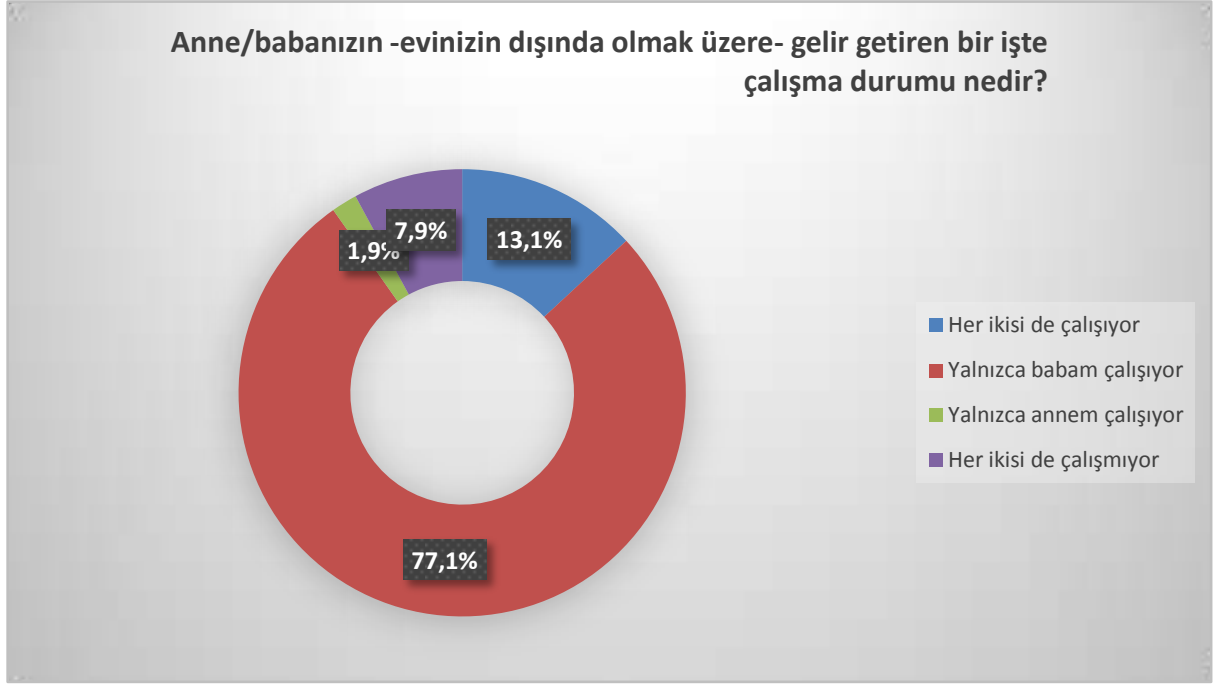
Grafik 2181 Aile gelir durumu - İlçe

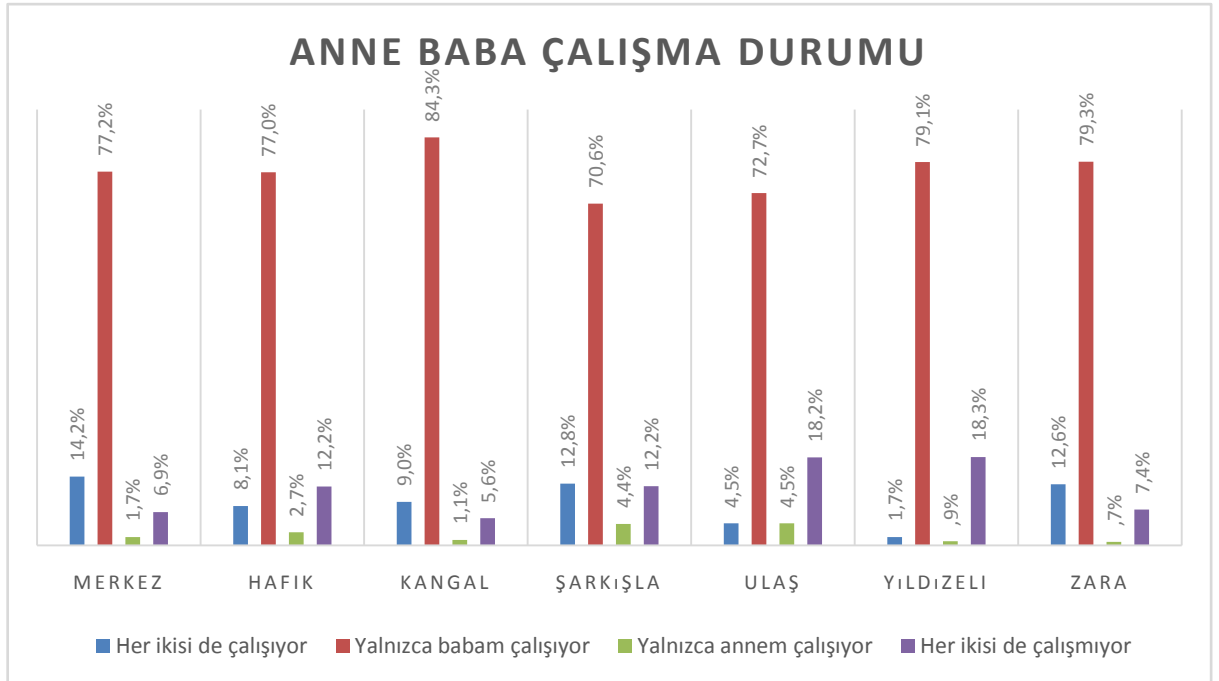

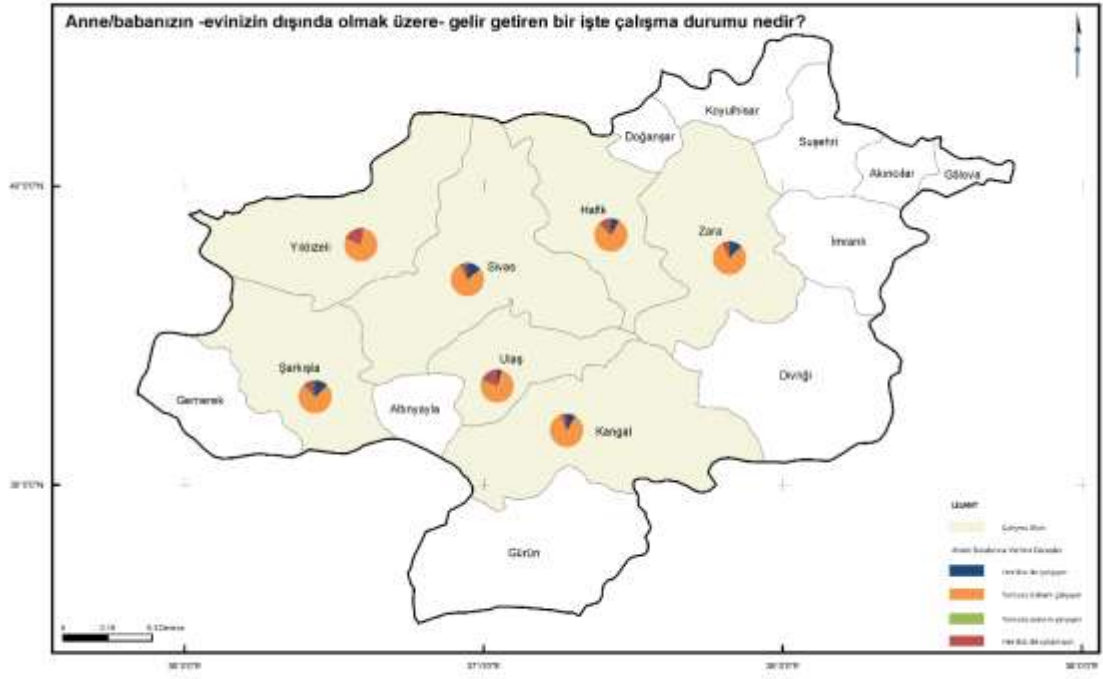
- Ailelerin %77.1'inde sadece baba çalışmaktayken annelerin çalıştığı ailelerin oranı %15.0'tir.
- Anne babanın her ikisinin de çalışmadığı ailelerin oranlarının yüksek olduğu ilçeler Yıldızeli, Ulaş, Şarkışla ve Hafik'tir.

Grafik 219 Anne baba çalışma durumu

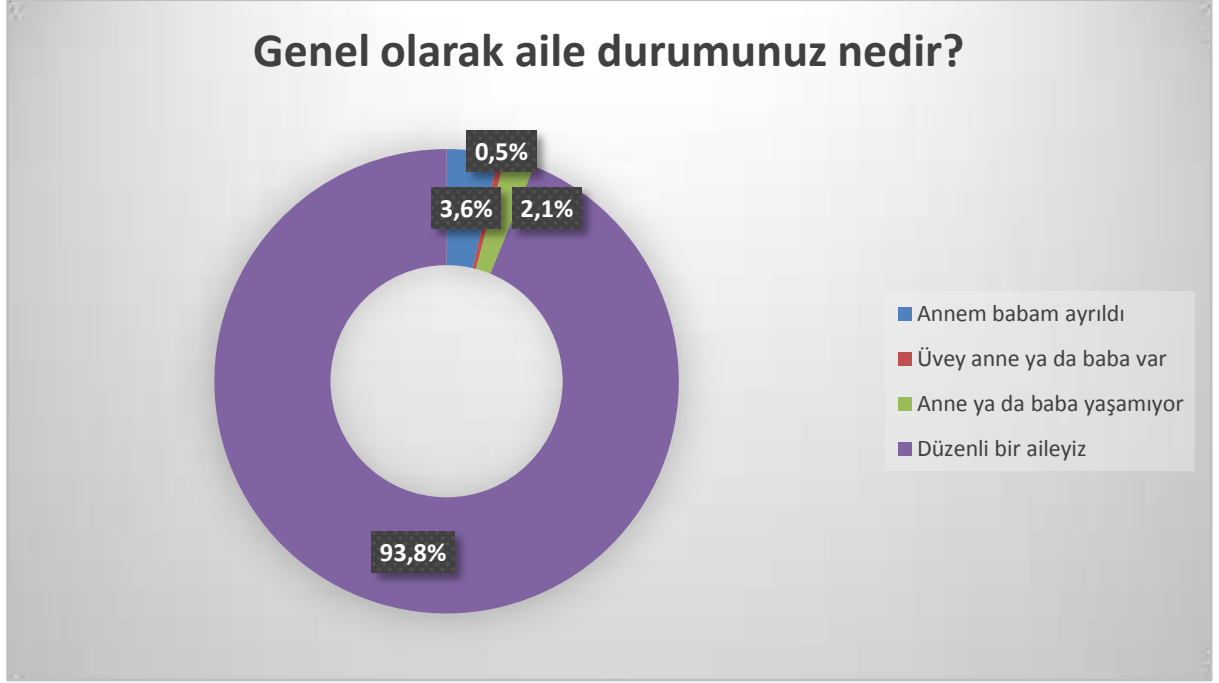
Grafik 220 Anne baba çalışma durumu - İlçe

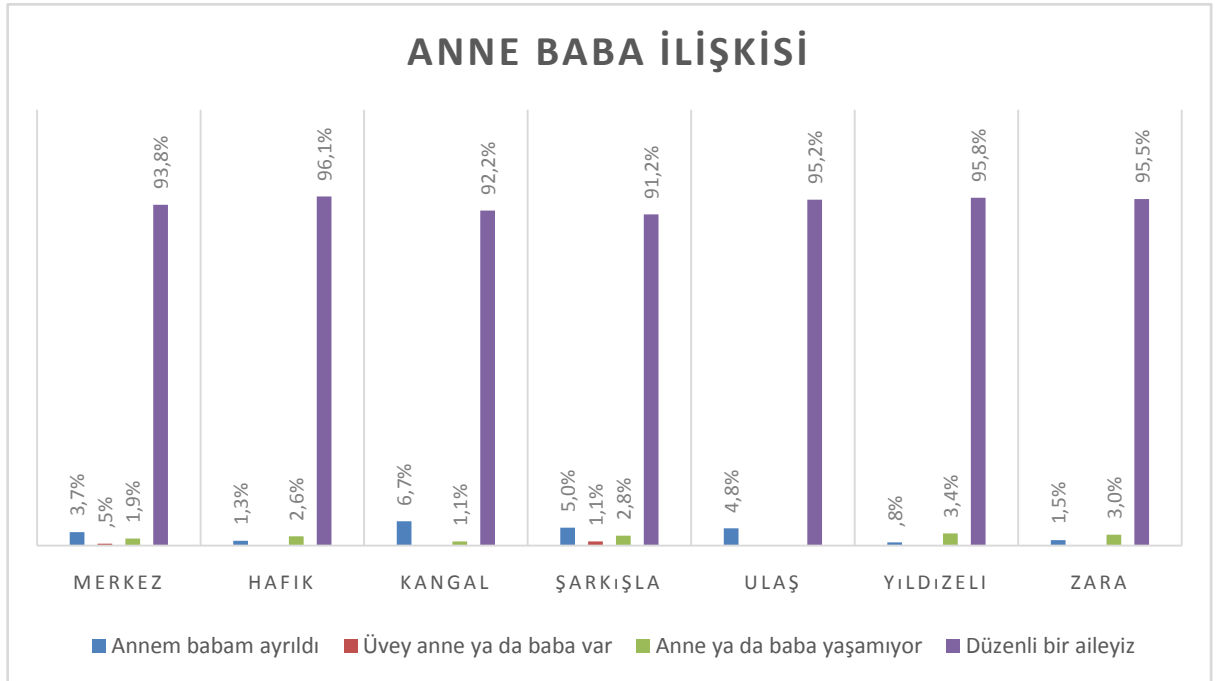

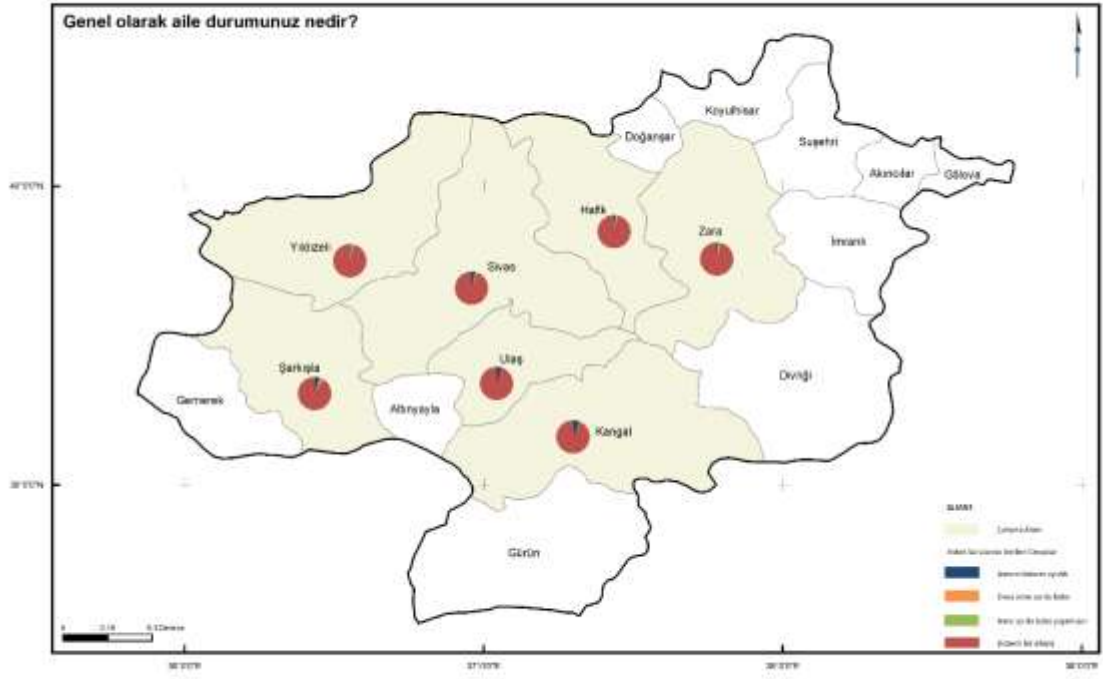
- Öğrencilerin %93.8'i düzenli bir aileye sahipken %6.2'sinin ailesi düzenli değildir.
- Düzensiz aile oranının en yüksek olduğu ilçeler Şarkışla, Kangal ve Merkez'dir.

Grafik 221 Anne baba ilişkisi

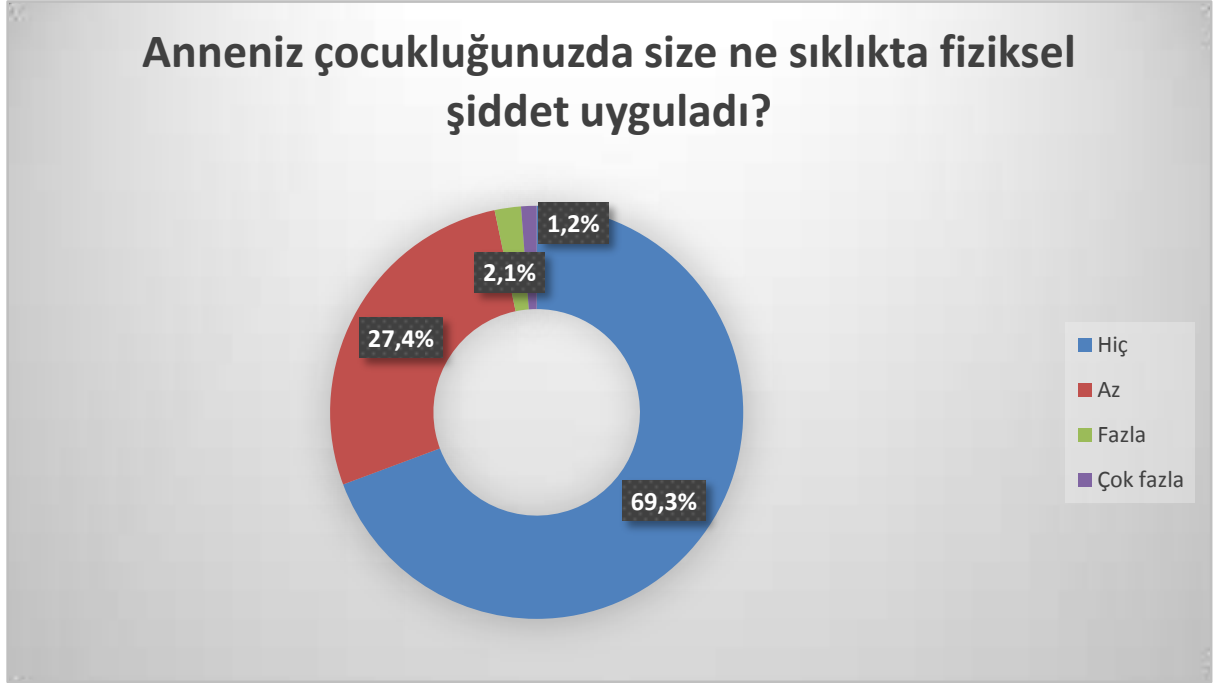
Grafik 222 Anne baba ilişkisi - İlçe

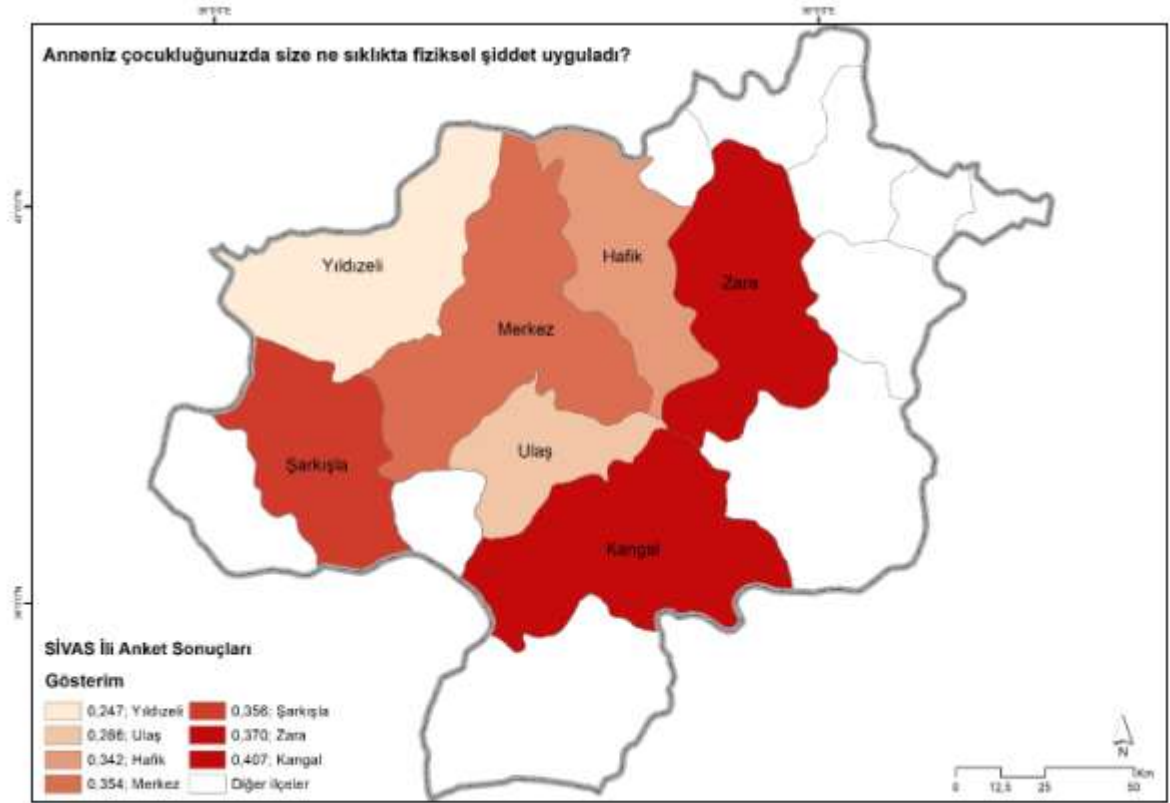
- Öğrencilerin %69.3'ü çocukluğunda annesinin fiziksel şiddetine maruz kalmamıştır.
- Çocukluğunda en çok anne fiziksel şiddetine maruz kalan çocukların bulunduğu ilçeler Kangal, Zara ve Şarkışla'dır.

Grafik 223 Anneniz çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

Grafik 224 Anneniz çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe

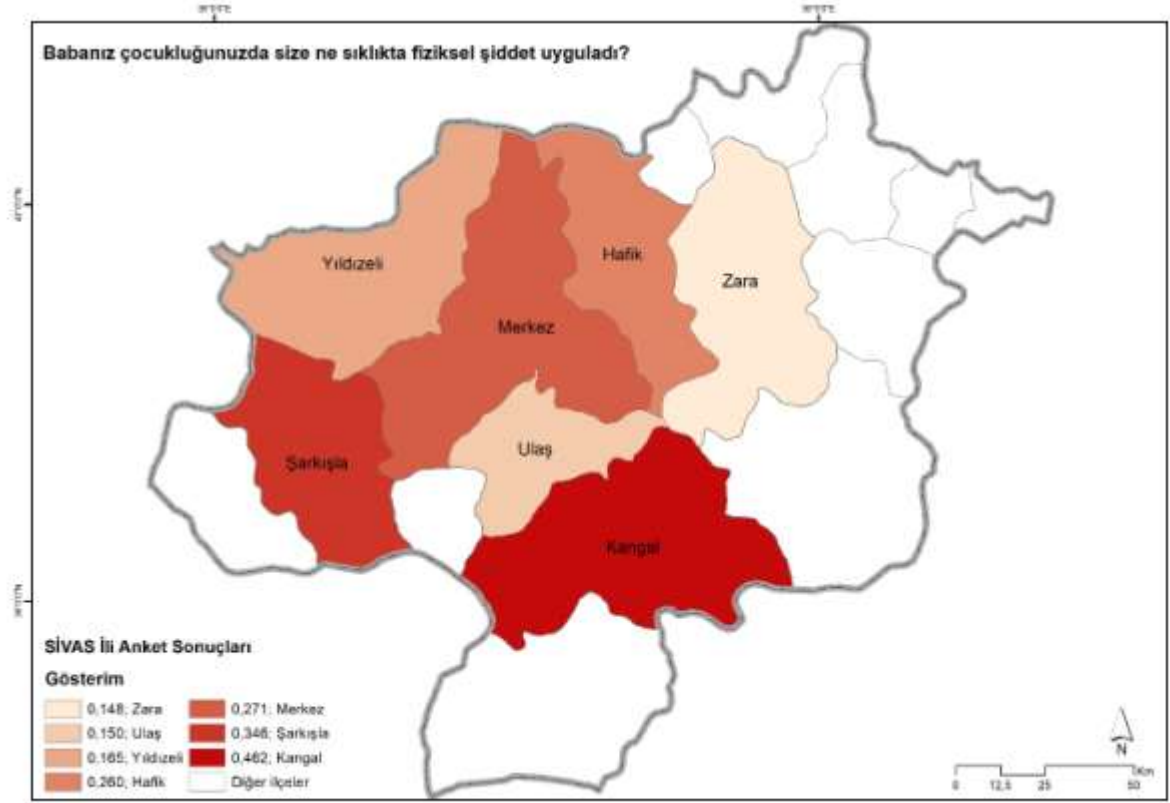
- Öğrencilerin %77.9'u çocukluğunda babasının fiziksel şiddetine maruz kalmamıştır.
- Çocukluğunda en çok baba fiziksel şiddetine maruz kalan çocukların bulunduğu ilçeler Kangal, Şarkışla ve Merkez'dir.

Grafik 225 Babanız çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

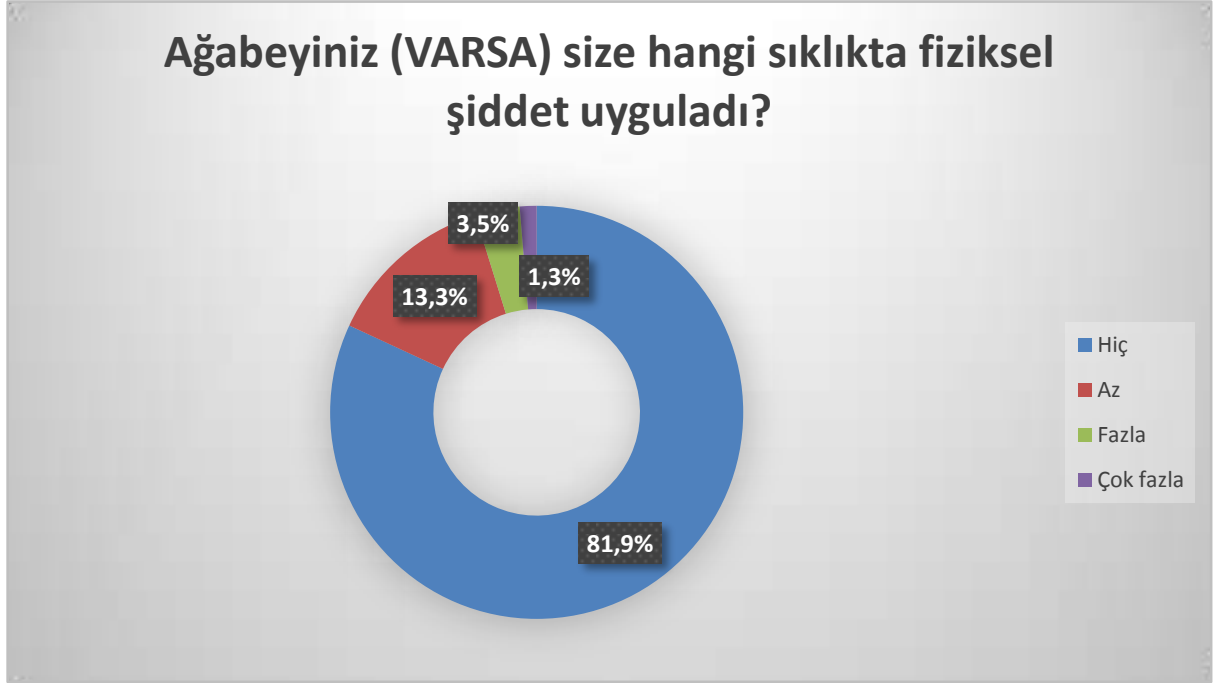
Grafik 226 Babanız çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe

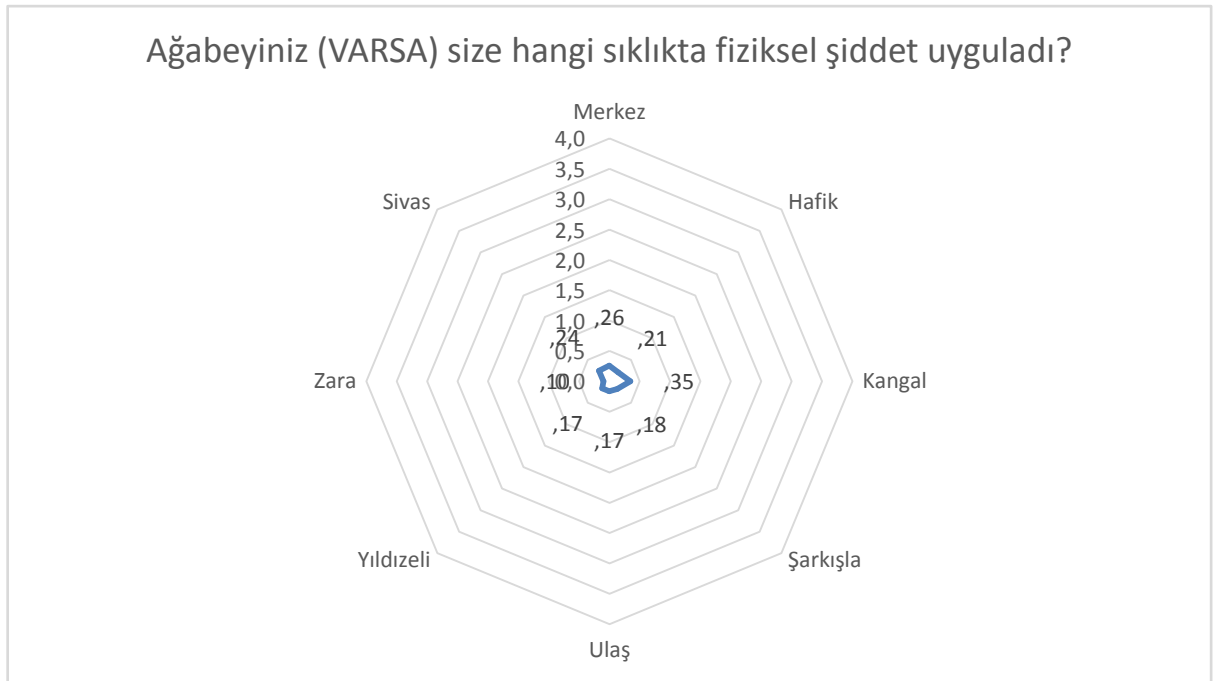

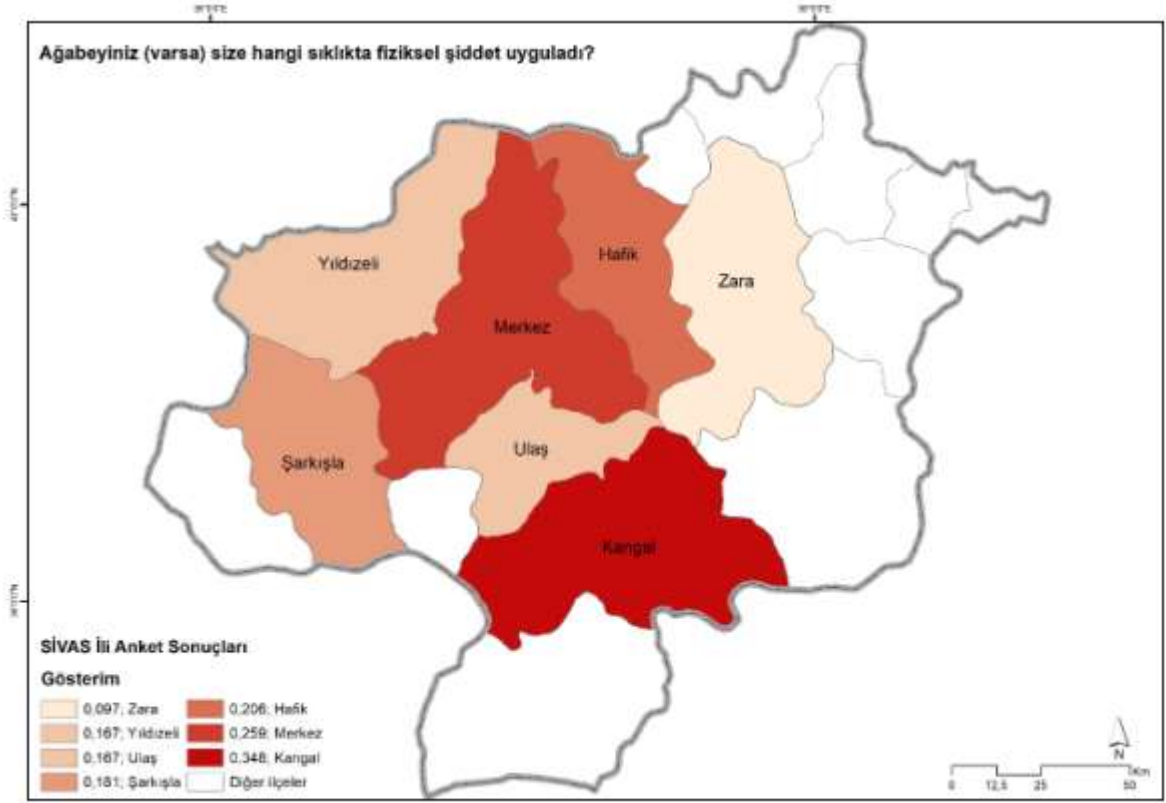
- Öğrencilerin %81.9'u ağabeyinin fiziksel şiddetine maruz kalmamıştır.
- Çocukluğunda en çok ağabey fiziksel şiddetine maruz kalan çocukların bulunduğu ilçeler Kangal, Merkez ve Hafik'tir.

Grafik 227 Ağabeyiniz (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

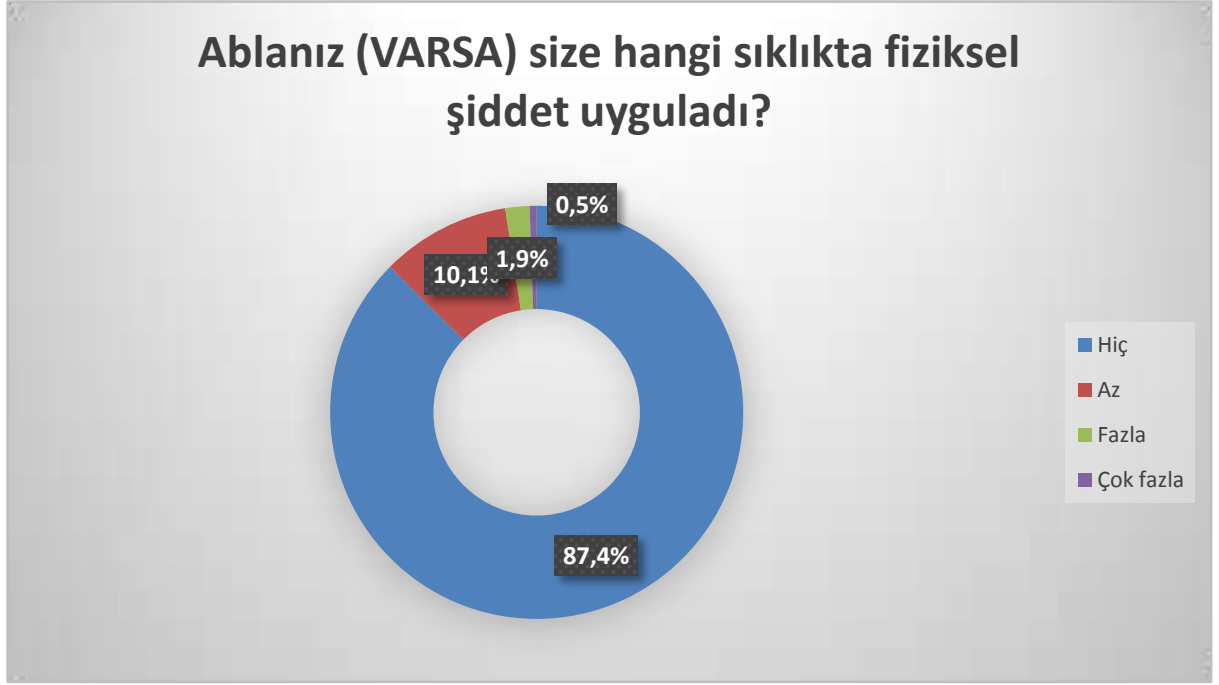
Grafik 228 Ağabeyiniz (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe

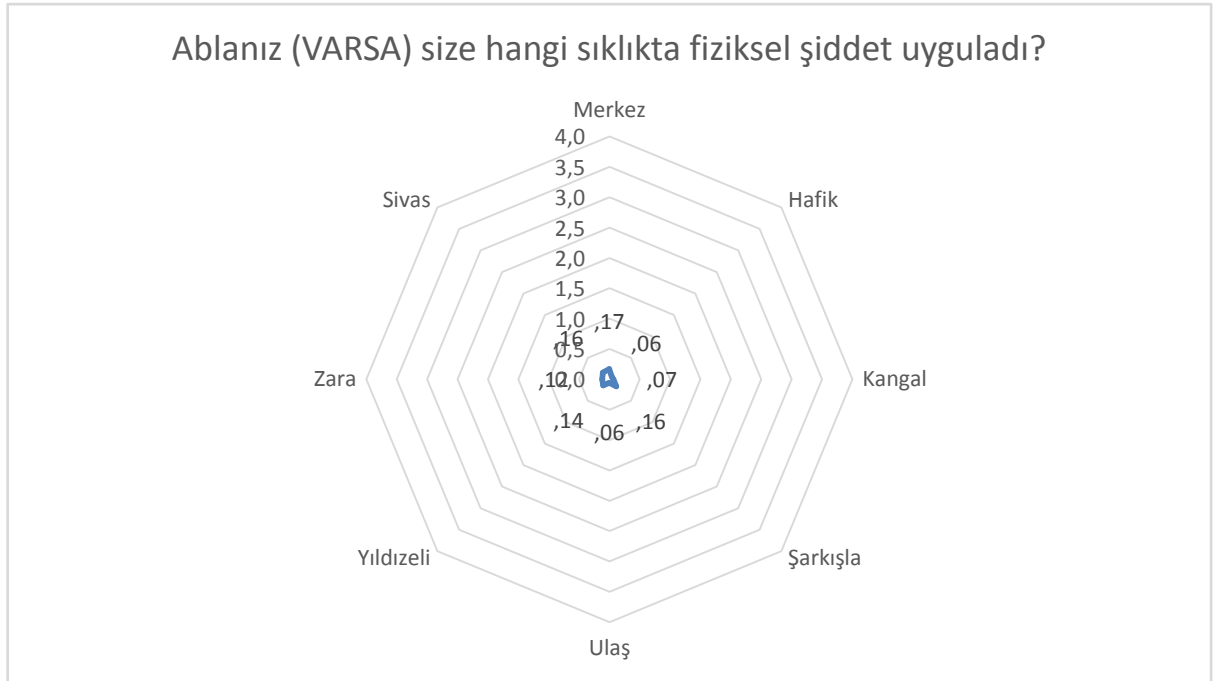

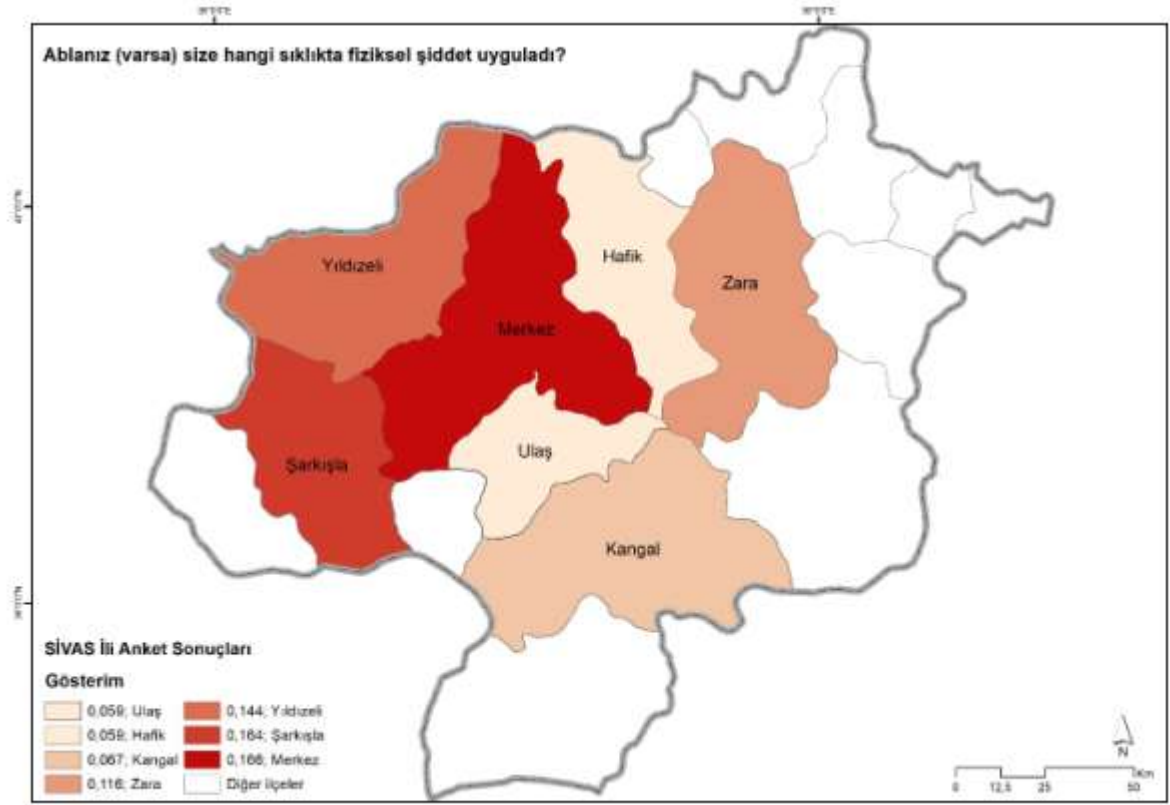
- Öğrencilerin %87.4'ü ablasının fiziksel şiddetine maruz kalmamıştır.
- Çocukluğunda en çok abla fiziksel şiddetine maruz kalan çocukların bulunduğu ilçeler Merkez, Şarkışla ve Yıldızeli'dir.

Grafik 229 Ablanız (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

Grafik 230 Ablanız (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

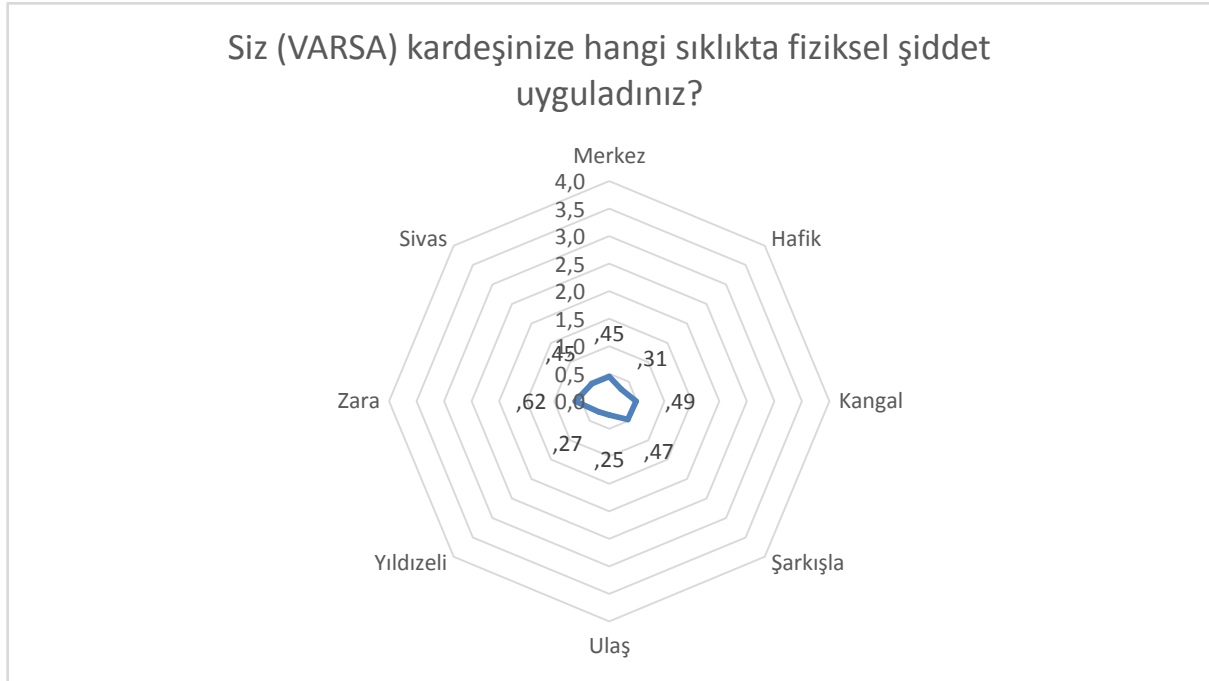

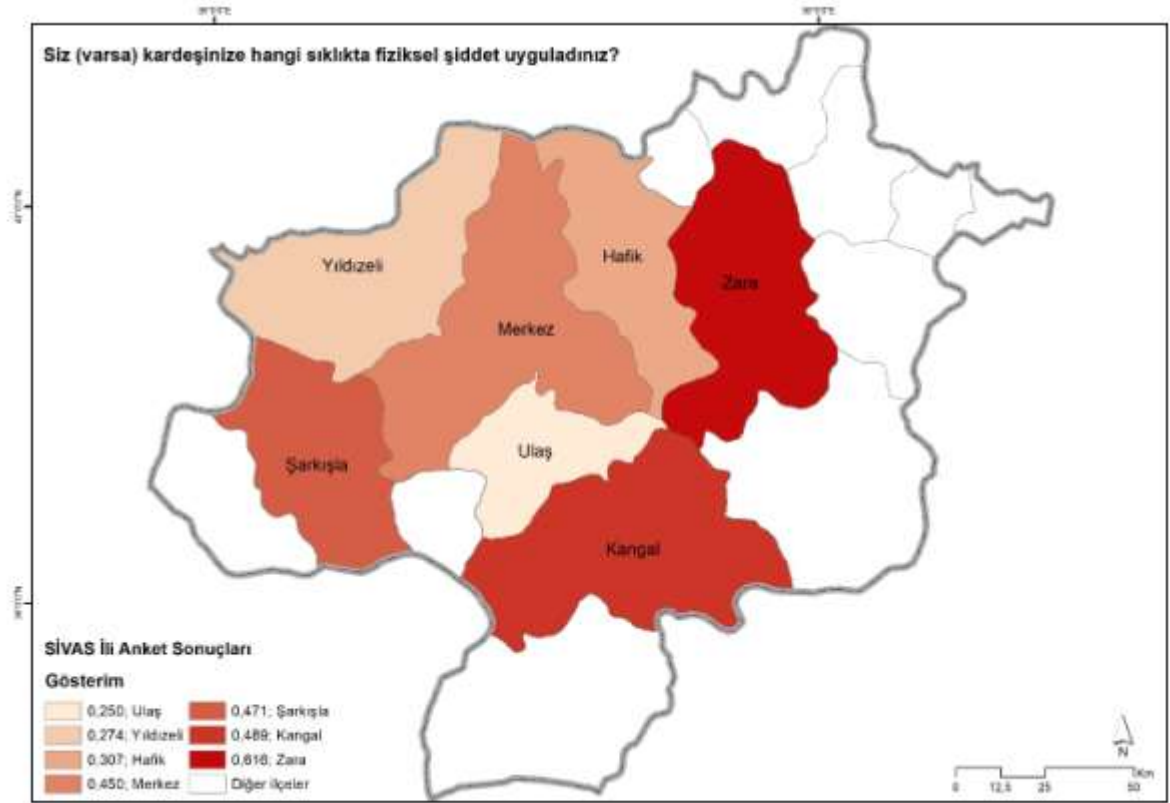
- Öğrencilerin %64.1'i kardeşine fiziksel şiddet uygulamamıştır.
- Kardeşine en çok fiziksel şiddet uygulayan çocukların bulunduğu ilçeler Zara, Kangal ve Şarkışla'dır.

Grafik 231 Siz (VARSA) kardeşinize hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?

Grafik 232 Siz (VARSA) kardeşinize hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız? - İlçe

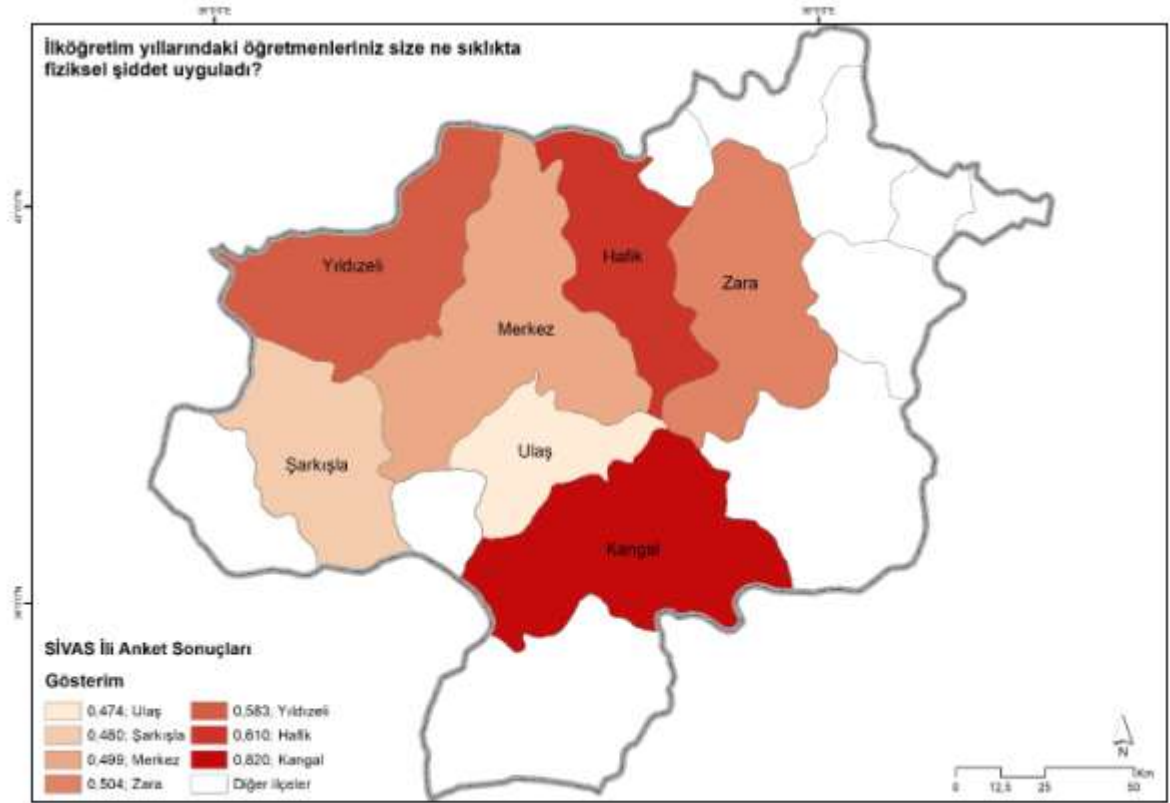
- Öğrencilerin %62.4'ü ilköğretim yıllarında öğretmen fiziksel şiddetine maruz kalmamıştır.
- Öğretmen fiziksel şiddetine maruziyetin en çok görüldüğü ilçeler Kangal, Hafik ve Yıldızeli'dir.

Grafik 233 İlköğretim yıllarındaki öğretmenleriniz size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

Grafik 2342 İlköğretim yıllarındaki öğretmenleriniz size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? - İlçe

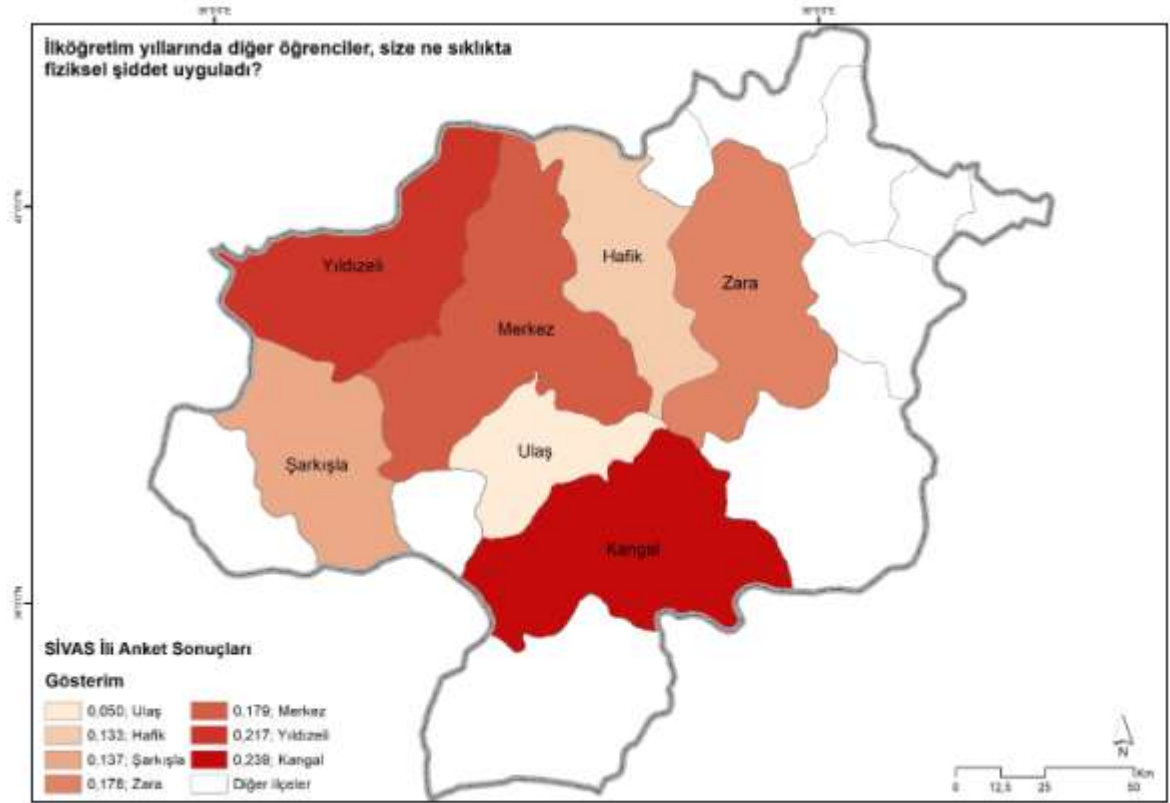
- Öğrencilerin %85.5'i ilköğretim yıllarında diğer öğrencilerin fiziksel şiddetine maruz kalmamıştır.
- Diğer öğrencilerin fiziksel şiddetine maruziyetin en çok görüldüğü ilçeler Kangal, Yıldızeli ve Merkez'dir.

Grafik 235 İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler, size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?

Grafik 236 İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler, size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı? İlçe

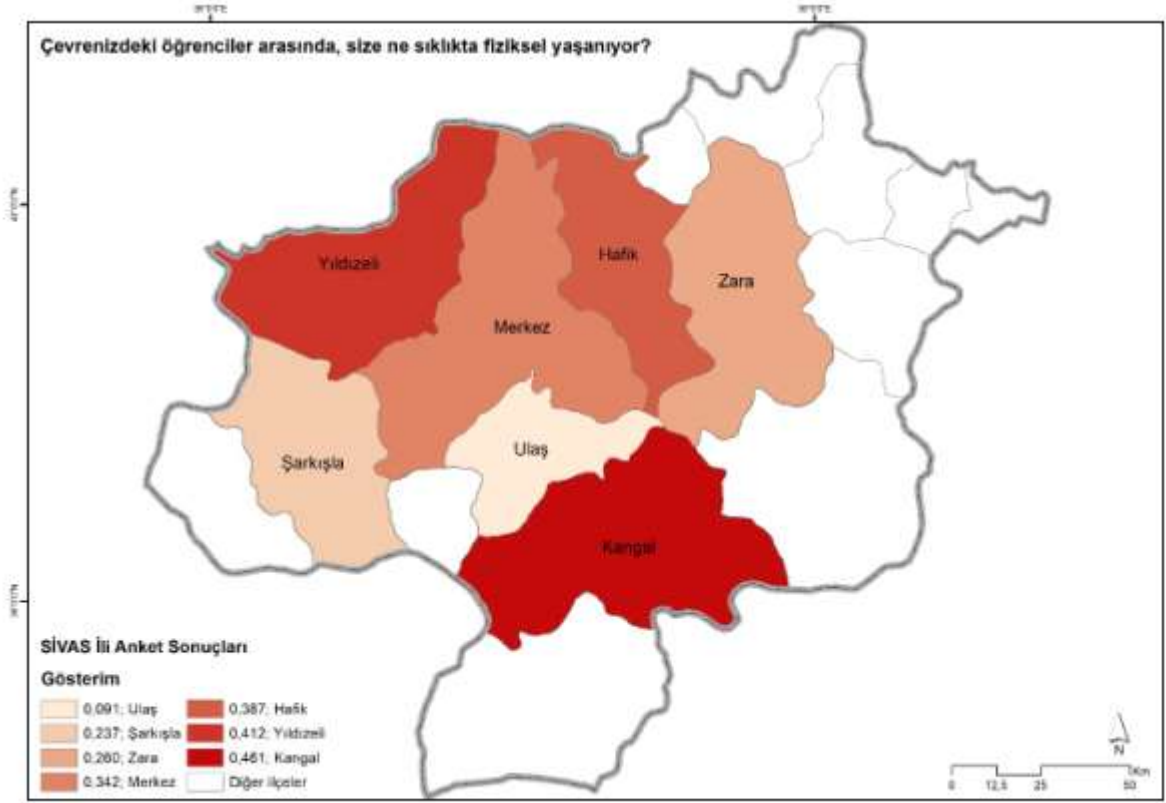
- Çevresindeki öğrenciler arasında fiziksel şiddet yaşandığına tanık olan öğrenci oranı %26.8'dir.
- Çevresindeki öğrenciler arasında fiziksel şiddet yaşandığına tanık olan öğrenci oranı en yüksek ilçeler Kangal, Yıldızeli ve Hafik'tir.

Grafik 237 Çevrenizdeki öğrenciler arasında, size ne sıklıkta fiziksel yaşıyor?

Grafik 238 Çevrenizdeki öğrenciler arasında, size ne sıklıkta fiziksel yaşıyor? - İlçe

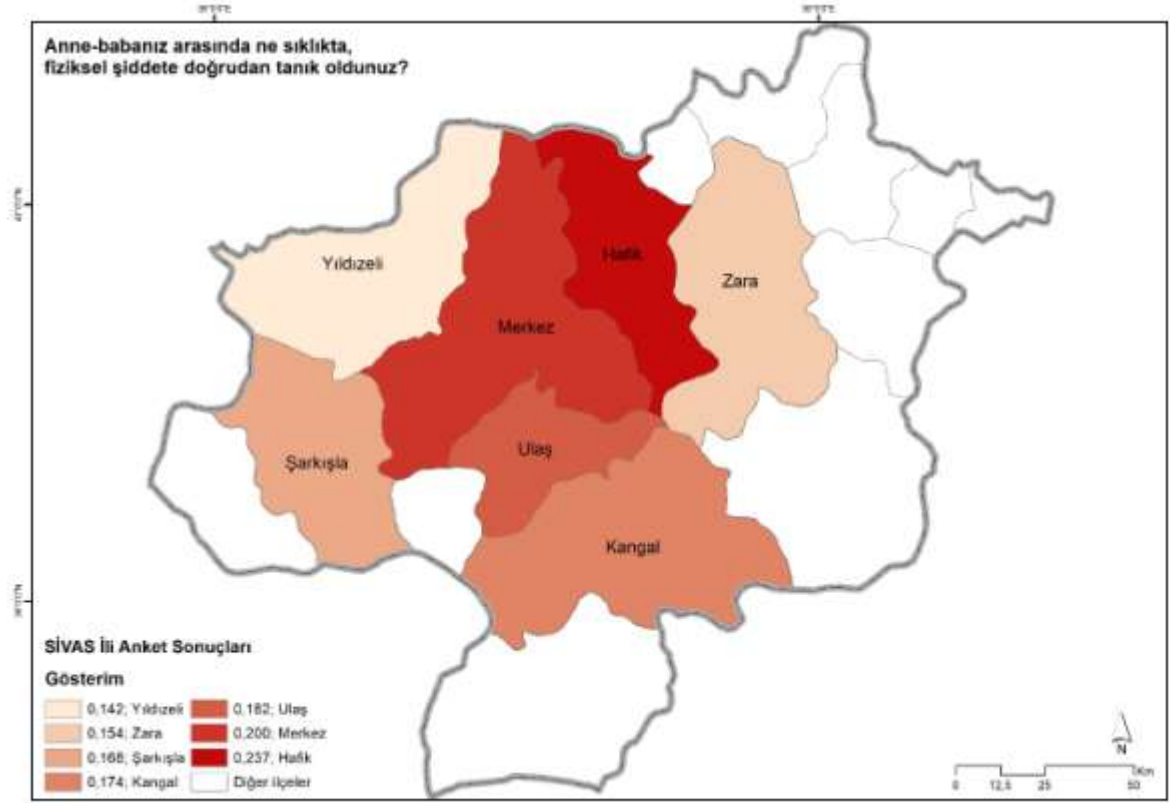
- Öğrencilerin %11.0'i anne baba arasında fiziksel şiddete doğrudan tanık olmuştur.
- Anne baba arasında fiziksel şiddete doğrudan tanık olan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Hafik, Merkez ve Ulaş'tır.

Grafik 239 Anne-babanız arasında ne sıklıkta, fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz?

Grafik 240 Anne-babanız arasında ne sıklıkta, fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz? - İlçe

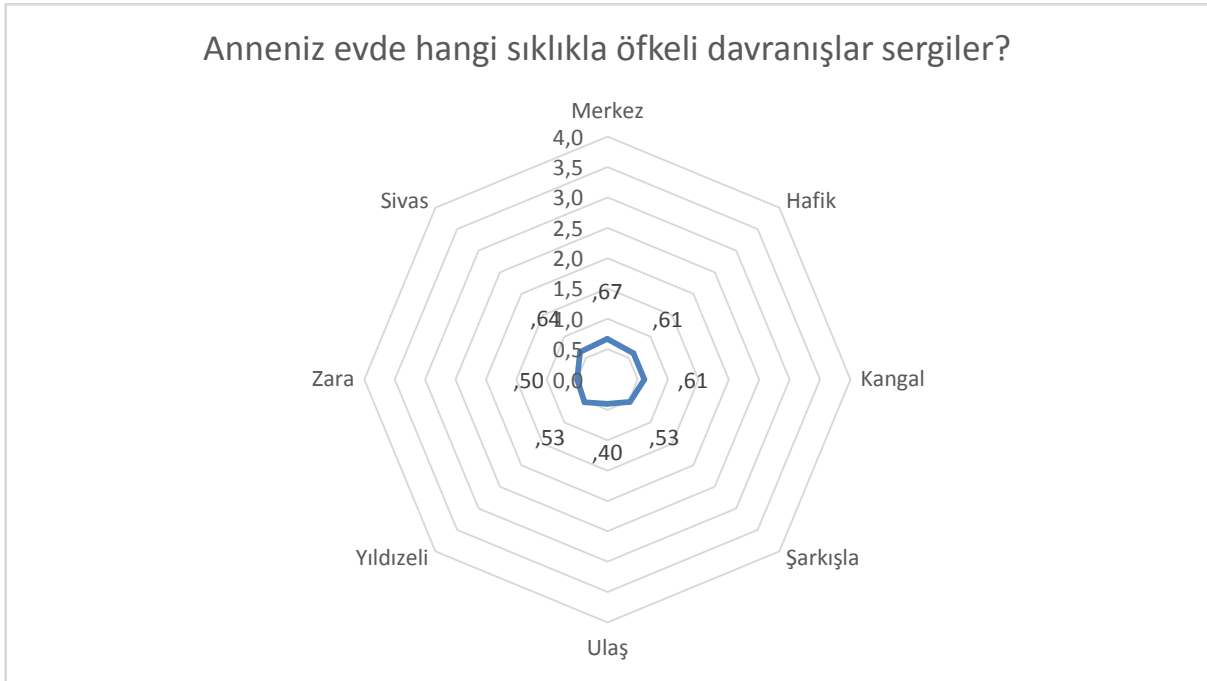

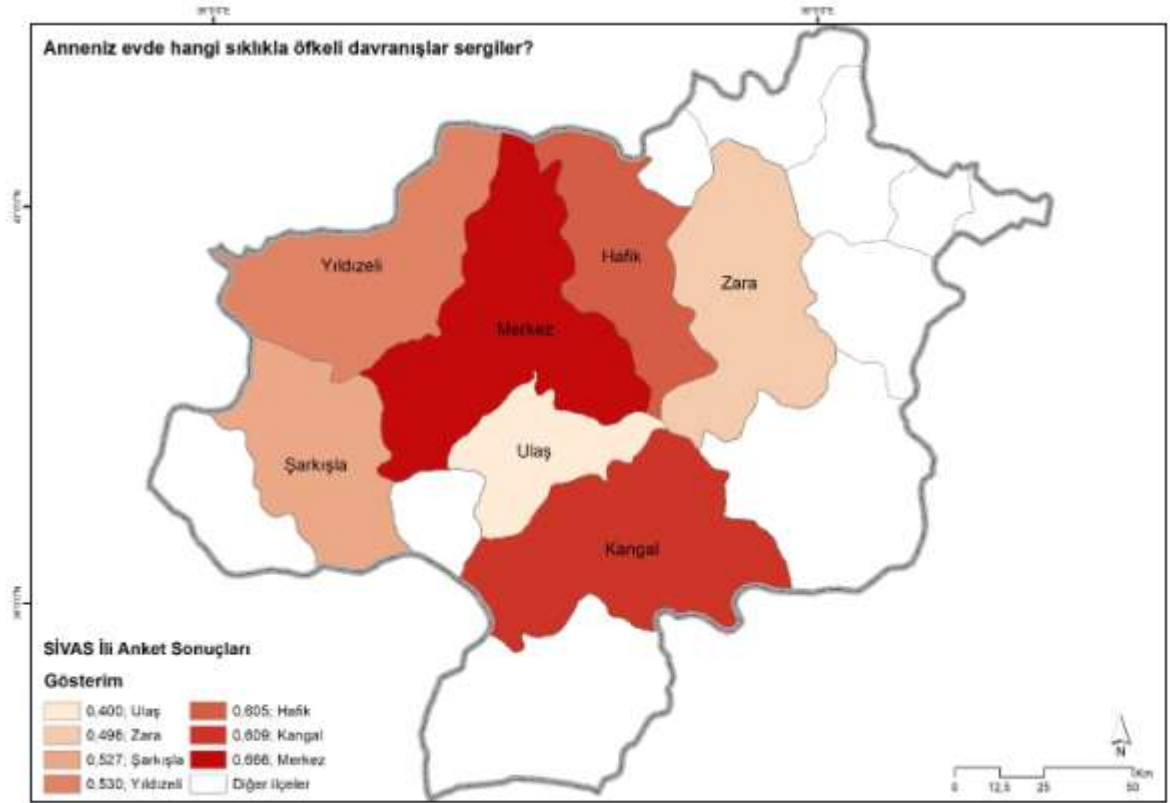
- Annesi evde öfkeli davranışlar sergileyen öğrencilerin oranı %50.3'tür.
- Annesi evde öfkeli davranışlar sergileyen öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Merkez, Kangal ve Hafik'tir.

Grafik 241 Anneniz evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?

Grafik 242 Anneniz evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler? - İlçe

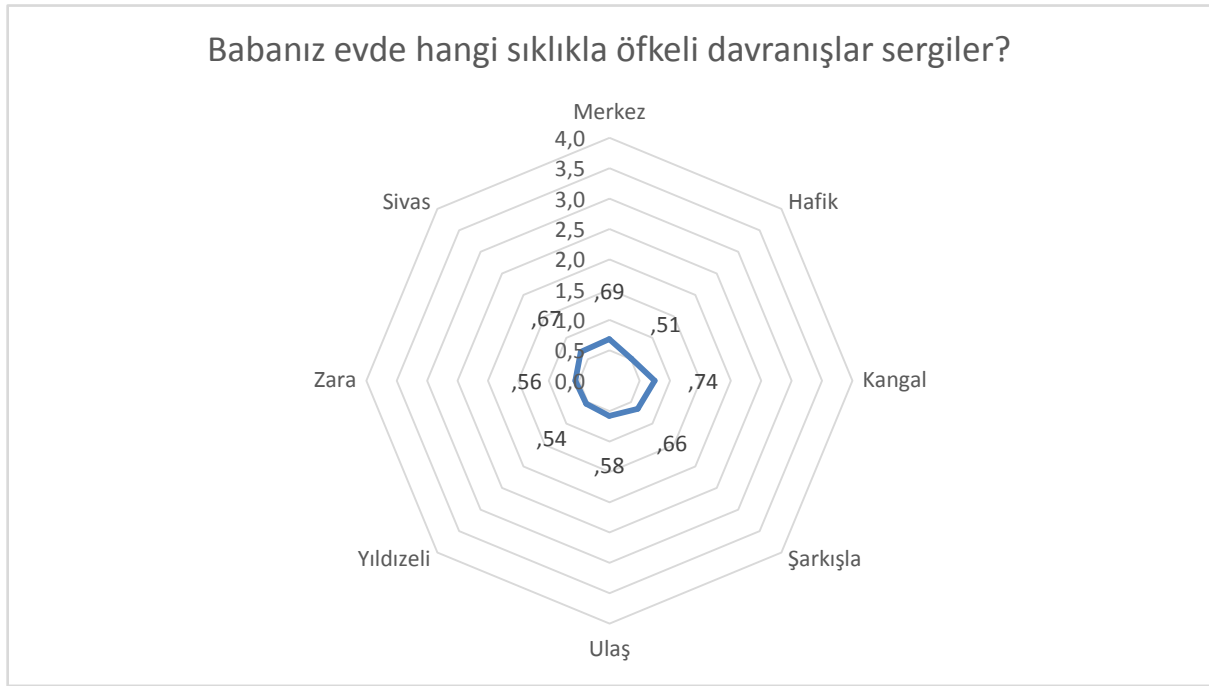

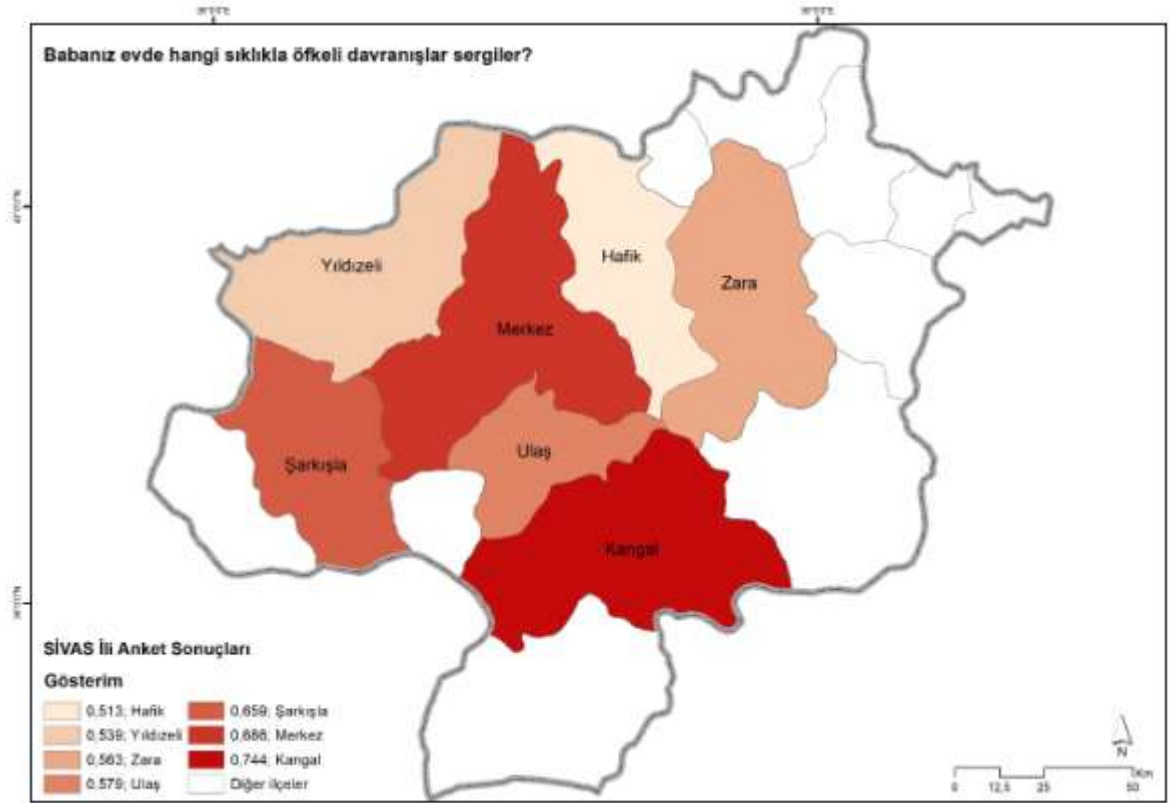
- Babası evde öfkeli davranışlar sergileyen öğrencilerin oranı %54.1'dir.
- Babası evde öfkeli davranışlar sergileyen öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Merkez ve Şarkışla'dır.

Grafik 2433 Babanız evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler?

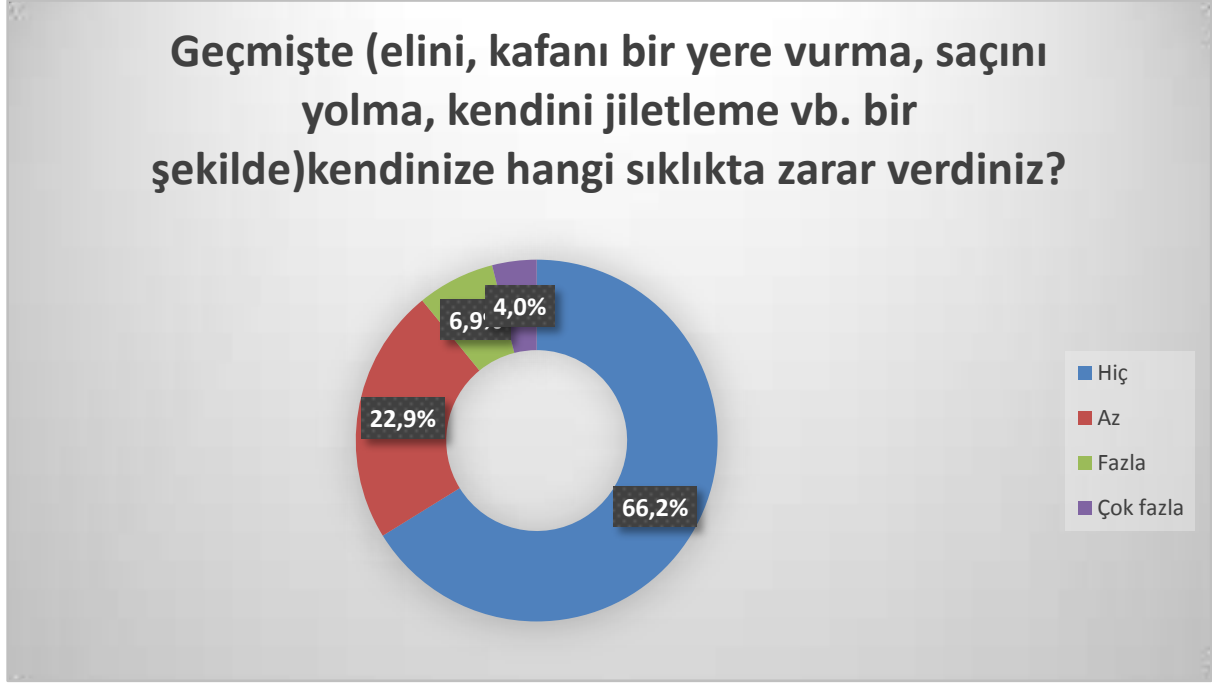
Grafik 244 Babanız evde hangi sıklıkla öfkeli davranışlar sergiler? - İlçe

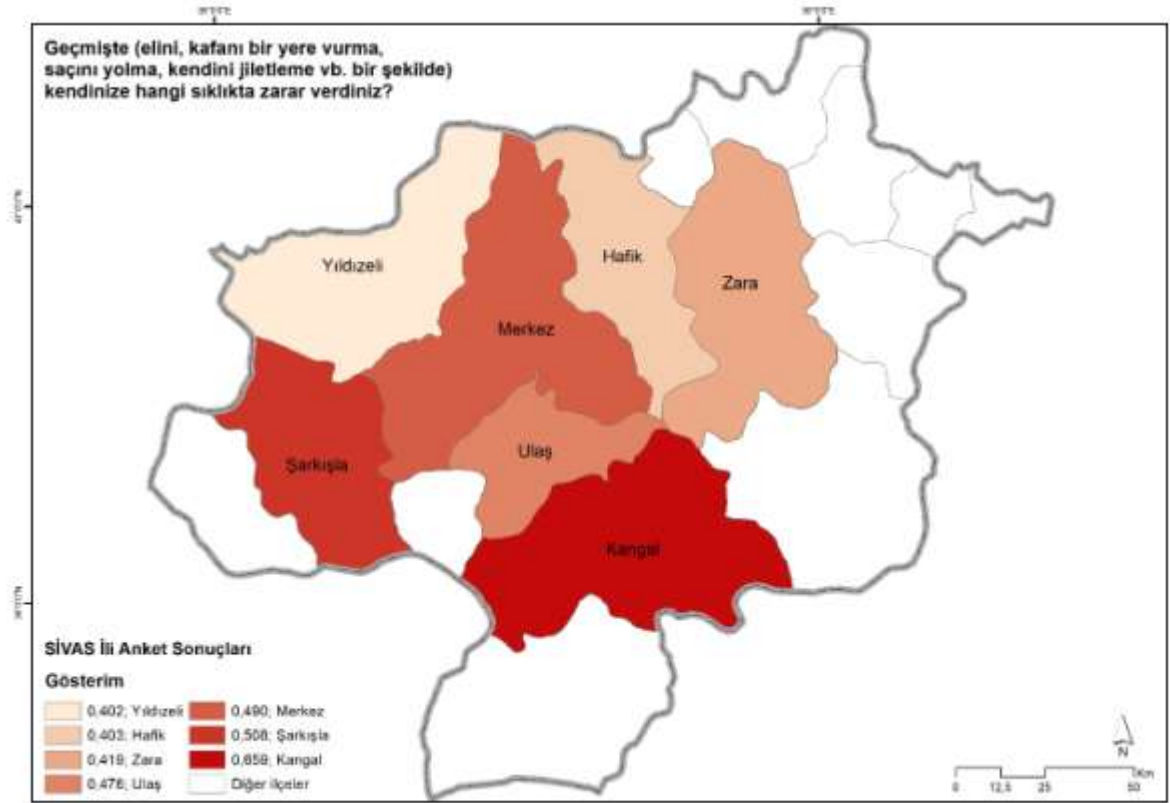
- Geçmişte kendisine zarar veren öğrencilerin oranı %33.8'dir.
- Geçmişte kendisine zarar veren öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Şarkışla ve Merkez'dir.

Grafik 245 Geçmişte (elini, kafanı bir yere vurma, saçını yolma, kendini jiletleme vb. bir şekilde)kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz?

Grafik 246 Geçmişte (elini, kafanı bir yere vurma, saçını yolma, kendini jiletleme vb. bir şekilde)kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz? - İlçe

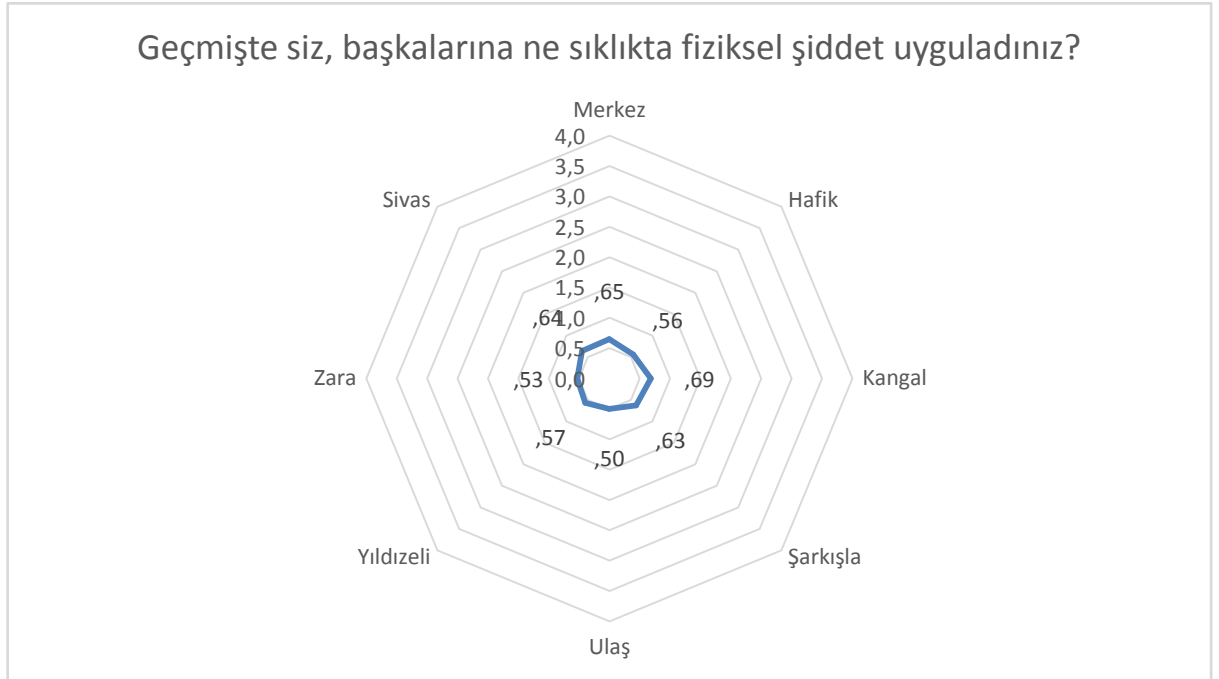

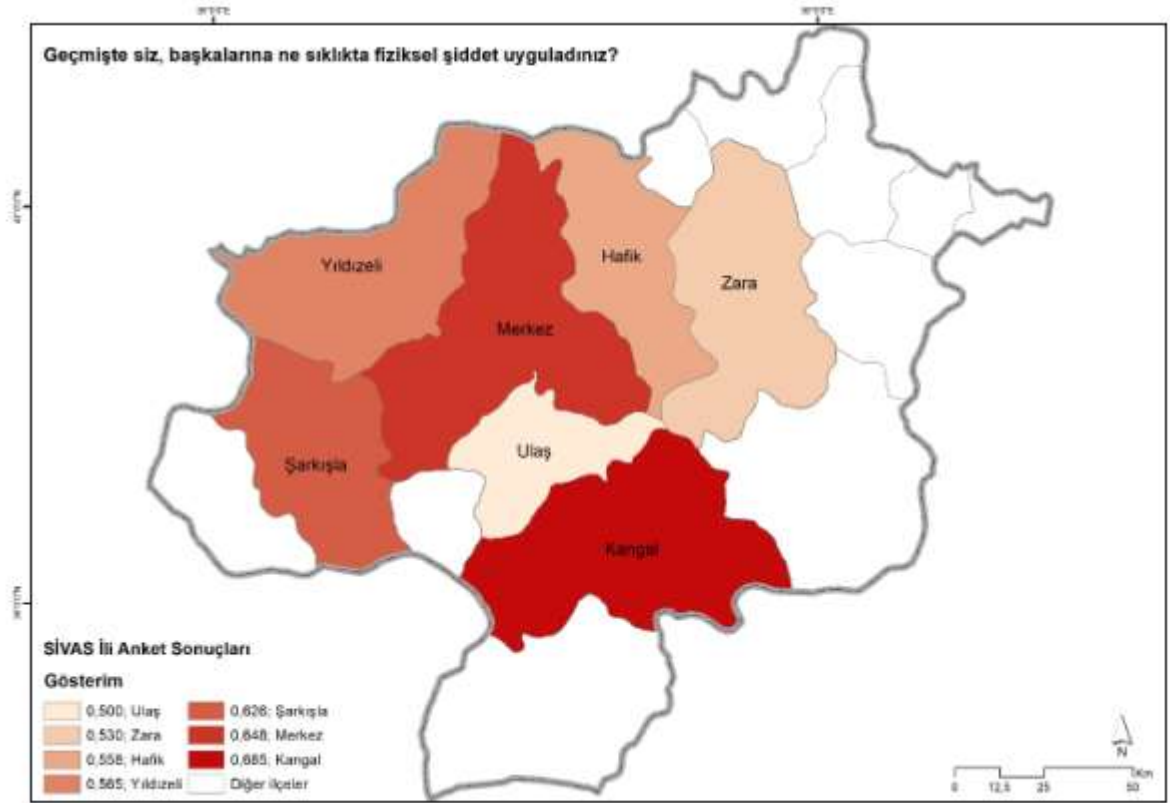
- Geçmişte başkalarına şiddet uygulayan öğrencilerin oranı %48.2'dir.
- Geçmişte başkalarına şiddet uygulayan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal Merkez ve Şarkışla'dır.

Grafik 247 Geçmişte siz, başkalarına ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?

Grafik 248 Geçmişte siz, başkalarına ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız? – İlçe

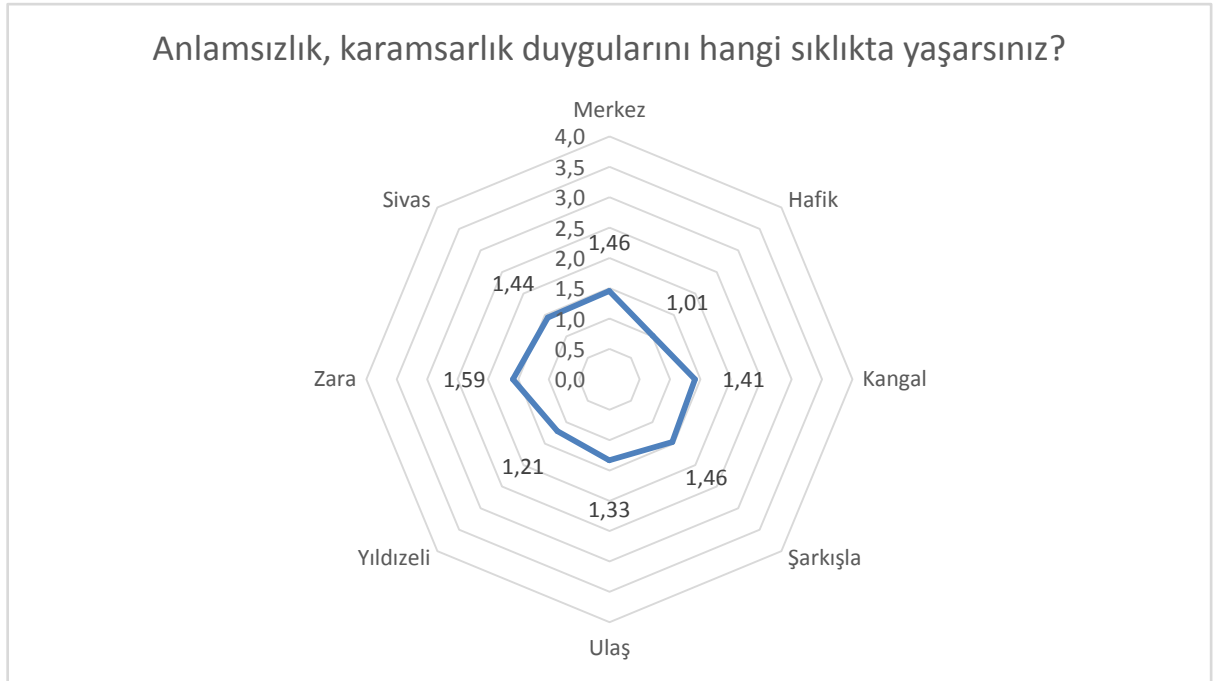

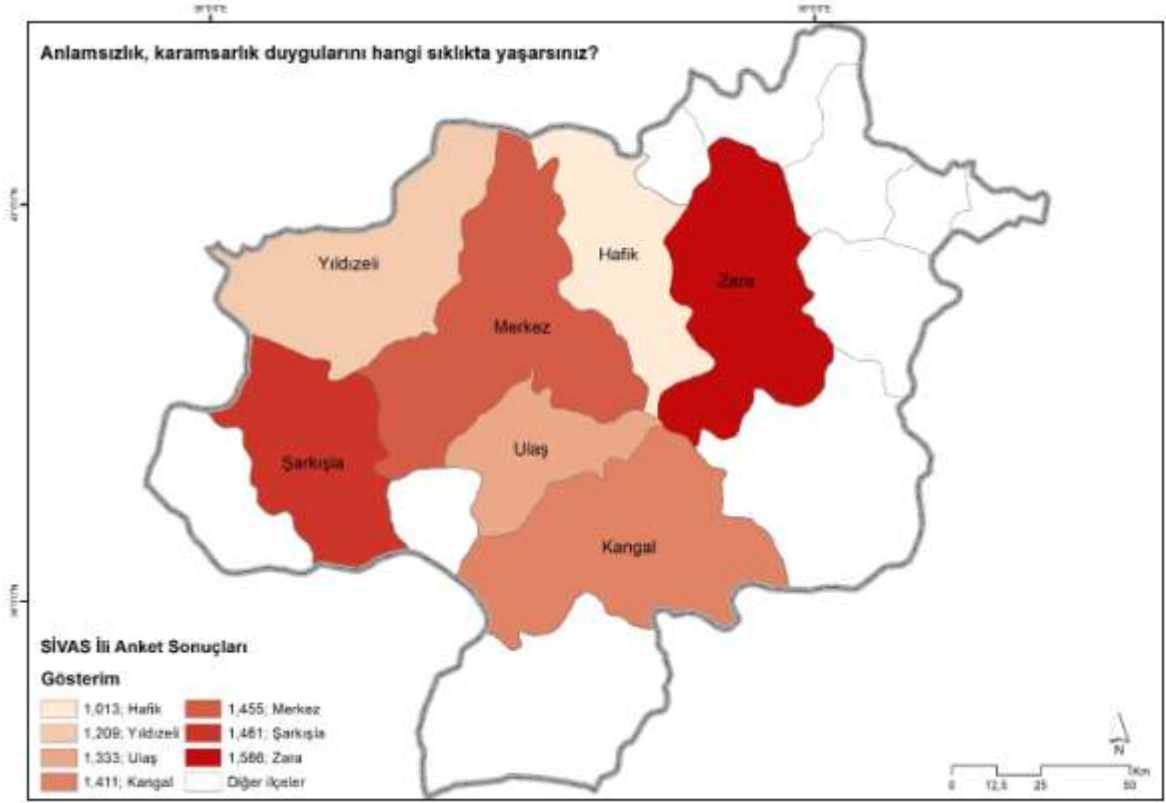
- Anlamsızlık, karamsarlık duygularını yaşayan öğrencilerin oranı %84.4'tür.
- Anlamsızlık, karamsarlık duygularını yaşayan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Zara, Şarkışla ve Merkez'dir.

Grafik 249 Anlamsızlık, karamsarlık duygularını hangi sıklıkta yaşarsınız?

Grafik 2504 Anlamsızlık, karamsarlık duygularını hangi sıklıkta yaşarsınız? - İlçe

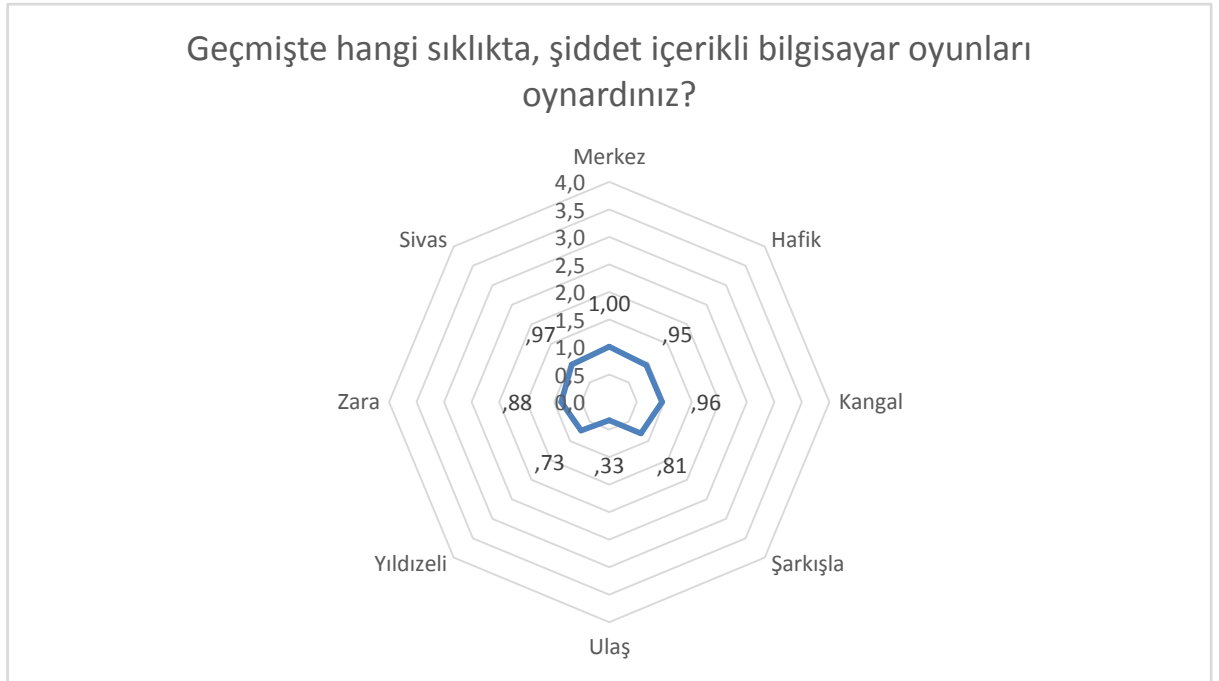

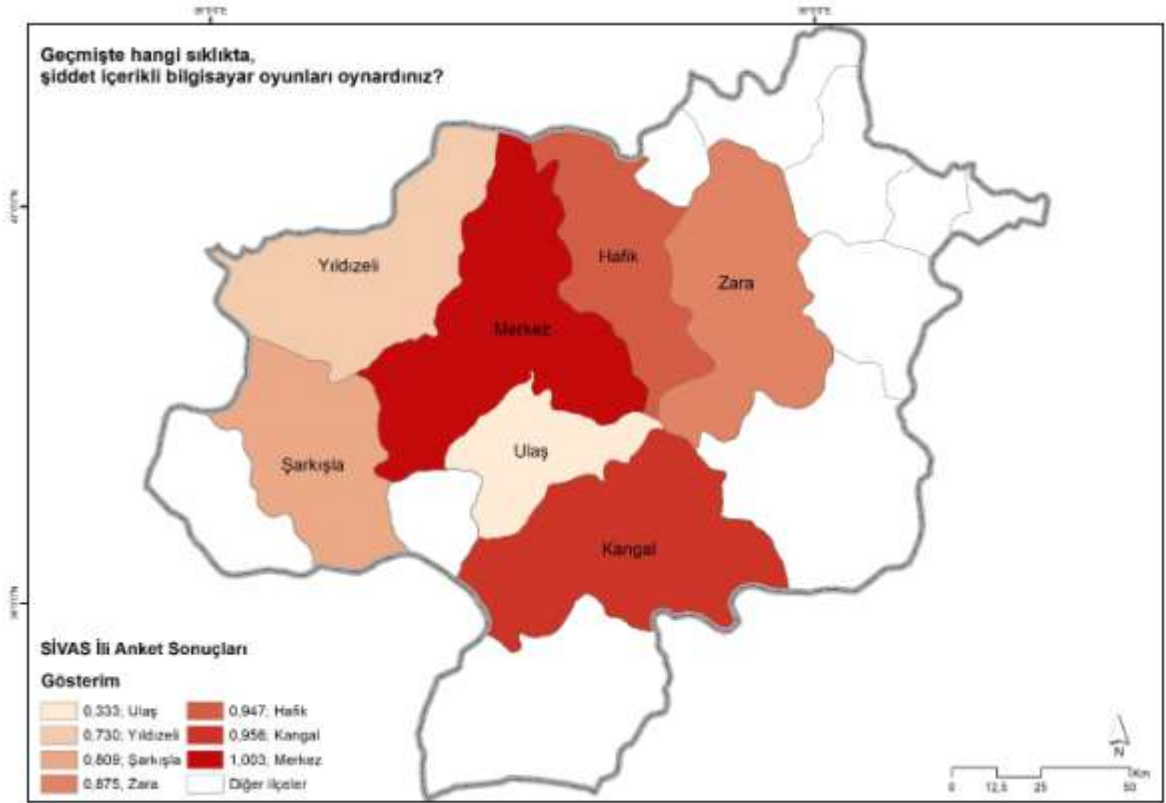
- Geçmişte şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynayan öğrencilerin oranı %44.3'tür.
- Geçmişte şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynayan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Merkez, Kangal ve Hafik'tir.

Grafik 51 Geçmişte hangi sıklıkta, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynardınız?

Grafik 252 Geçmişte hangi sıklıkta, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynardınız? - İlçe

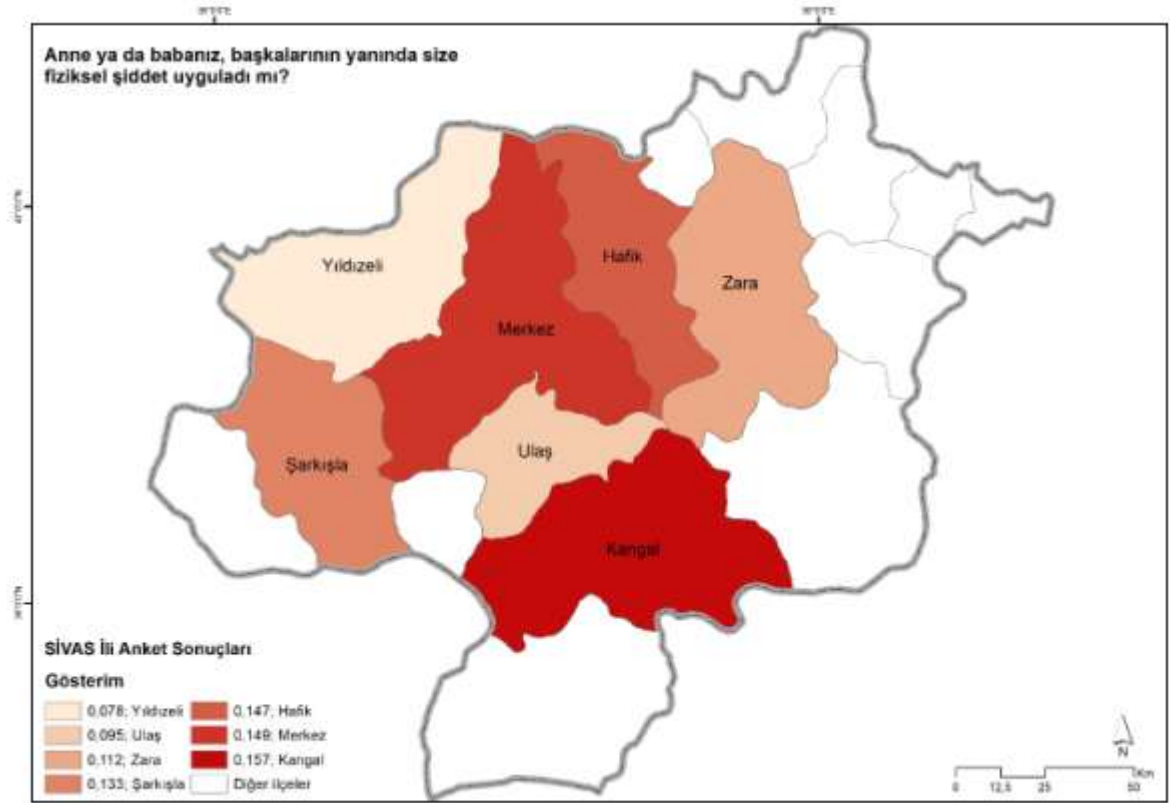
- Başkalarının yanında anne baba fiziksel şiddetine maruz kalan öğrencilerin oranı %11.5'tir.
- Başkalarının yanında anne baba fiziksel şiddetine maruz kalan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Merkez ve Hafik'tir.

Grafik 253 Anne ya da babanız, başkalarının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?

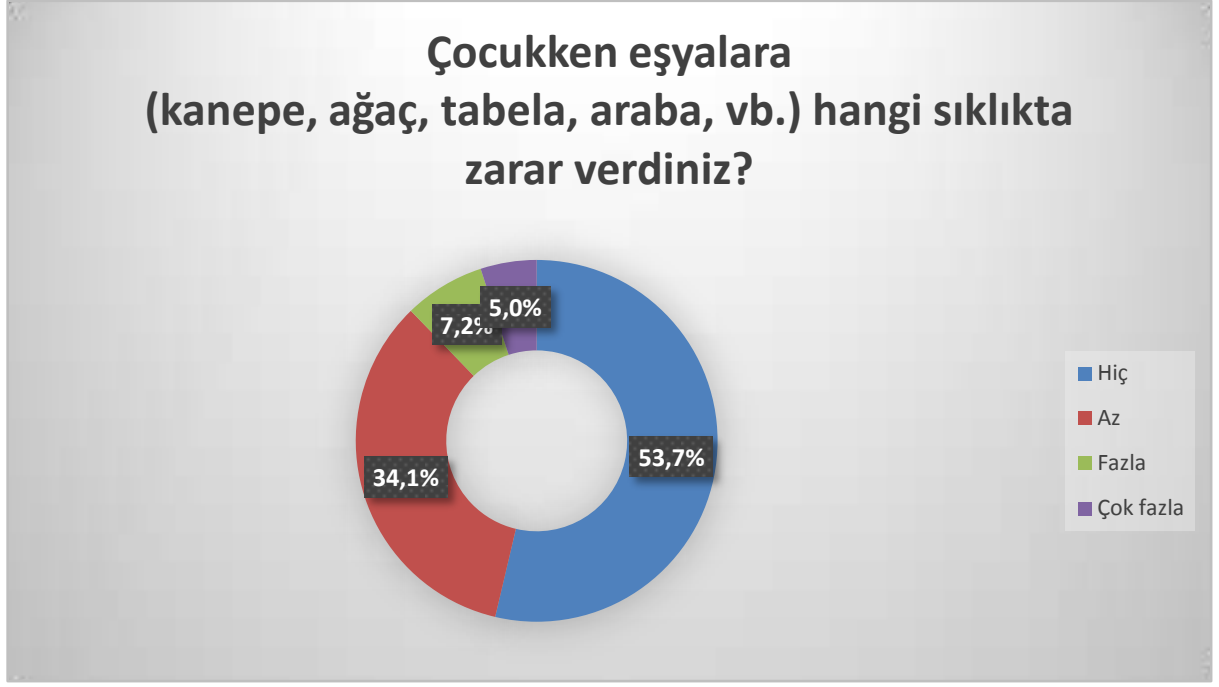
Grafik 254 Anne ya da babanız, başkalarının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı? - İlçe

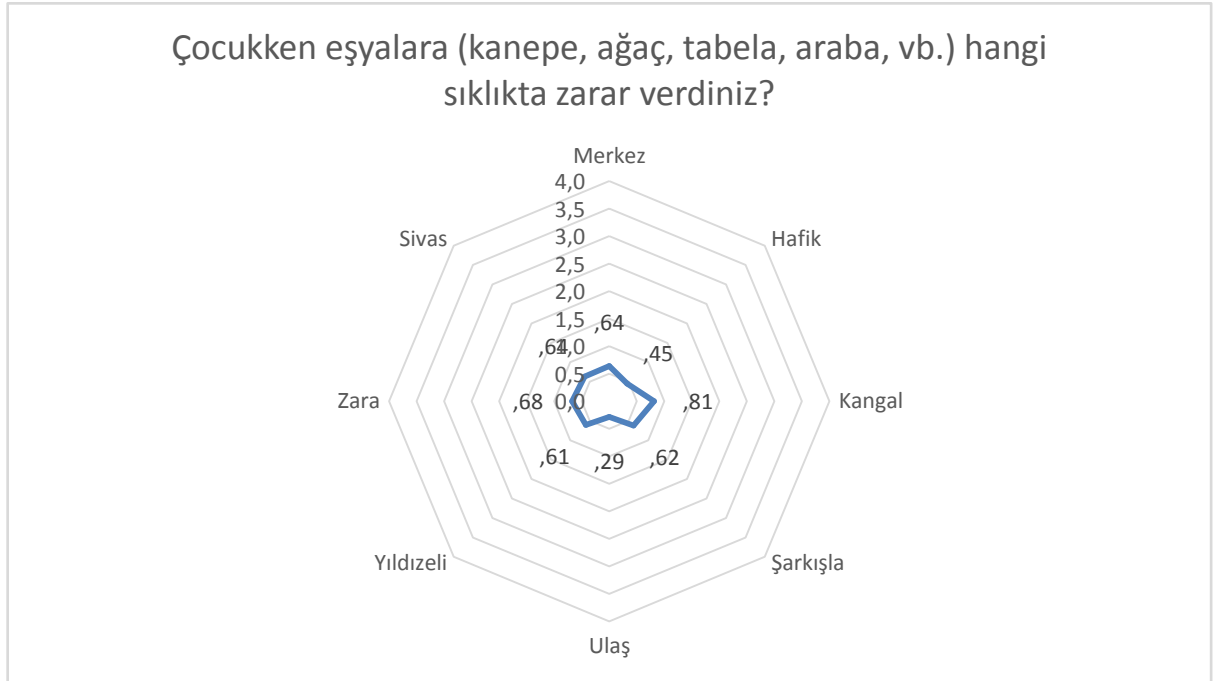

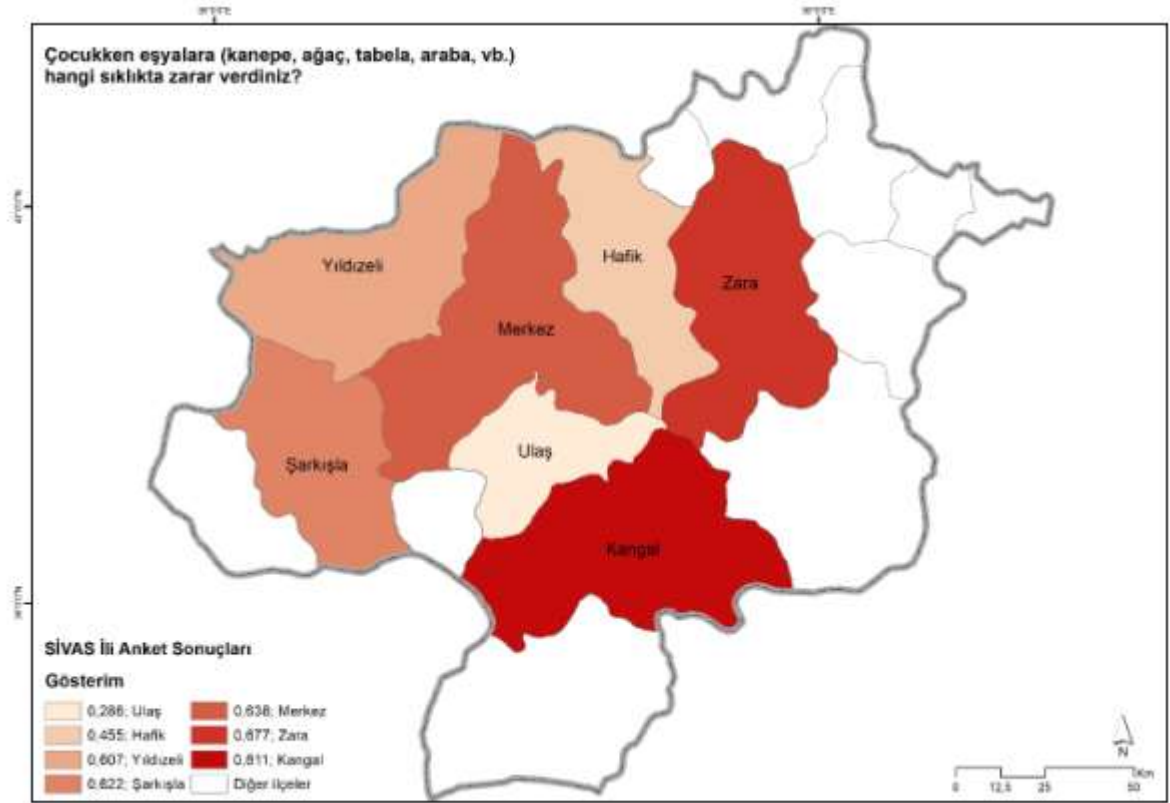
- Çocukken eşyalara zarar veren öğrenci oranı %46.3'tür.
- Çocukken eşyalara zarar veren öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Zara ve Merkez'dir.

Grafik 255 Çocukken eşyalara (kanepe, ağaç, tabela, araba, vb.) hangi sıklıkta zarar verdiniz?

Grafik 66 Çocukken eşyalara (kanepe, ağaç, tabela, araba, vb.) hangi sıklıkta zarar verdiniz? – İlçe

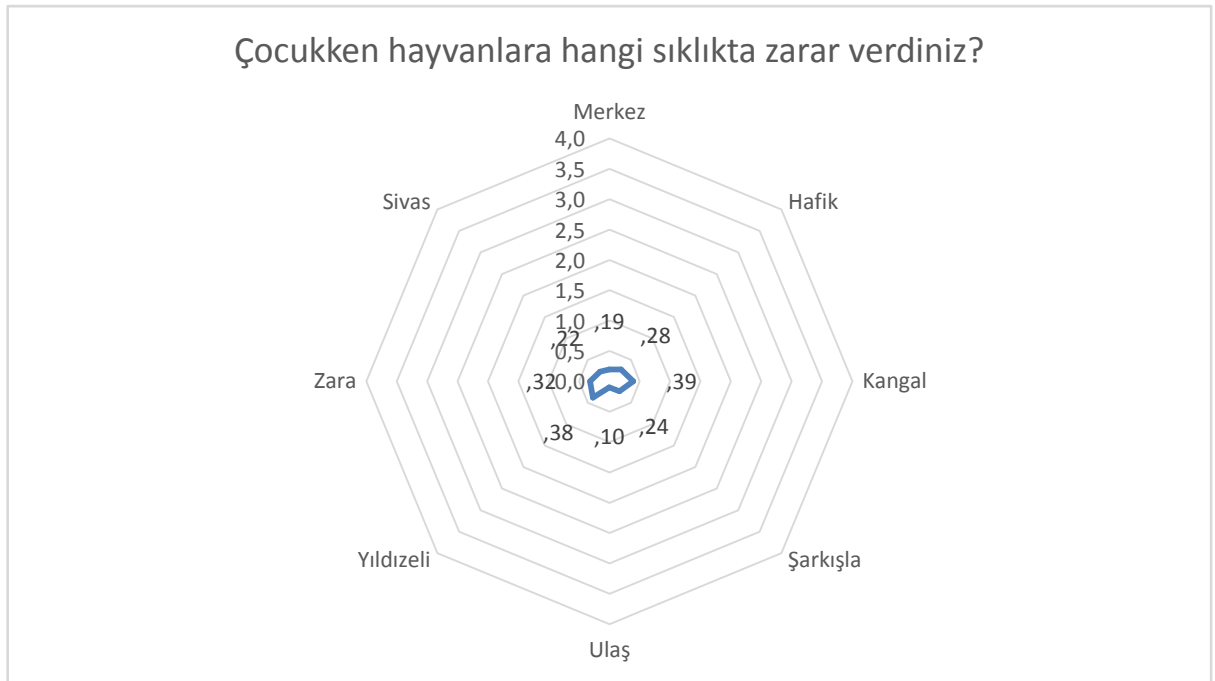

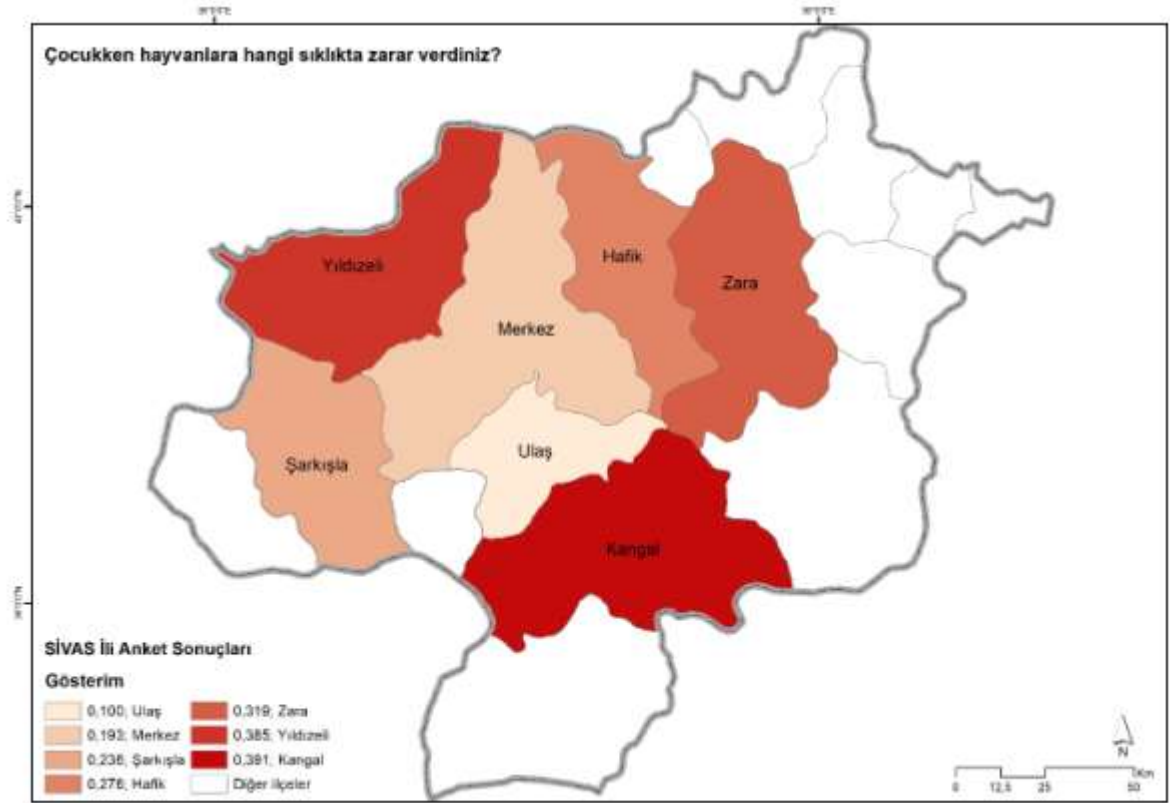
- Çocukken hayvanlara zarar veren öğrencilerin oranı %17.8'dir.
- Çocukken hayvanlara zarar veren öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Yıldızeli ve Zara'dır.

Grafik 257 Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz?

Grafik 2587 Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz? - İlçe

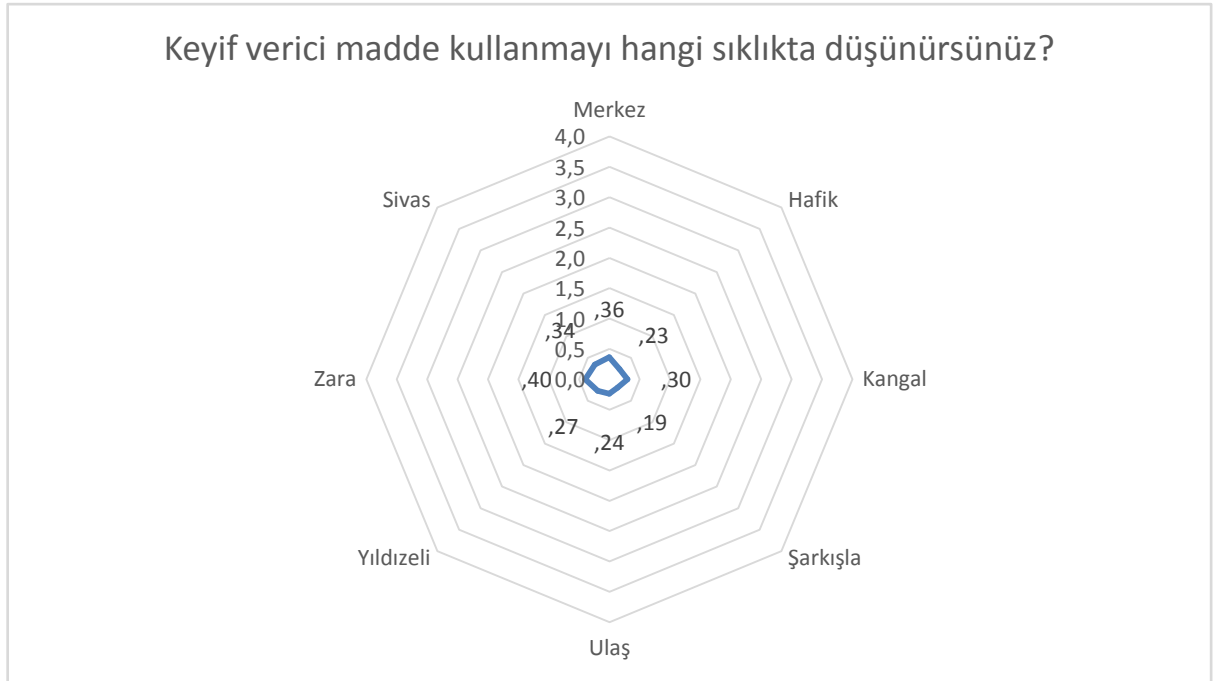

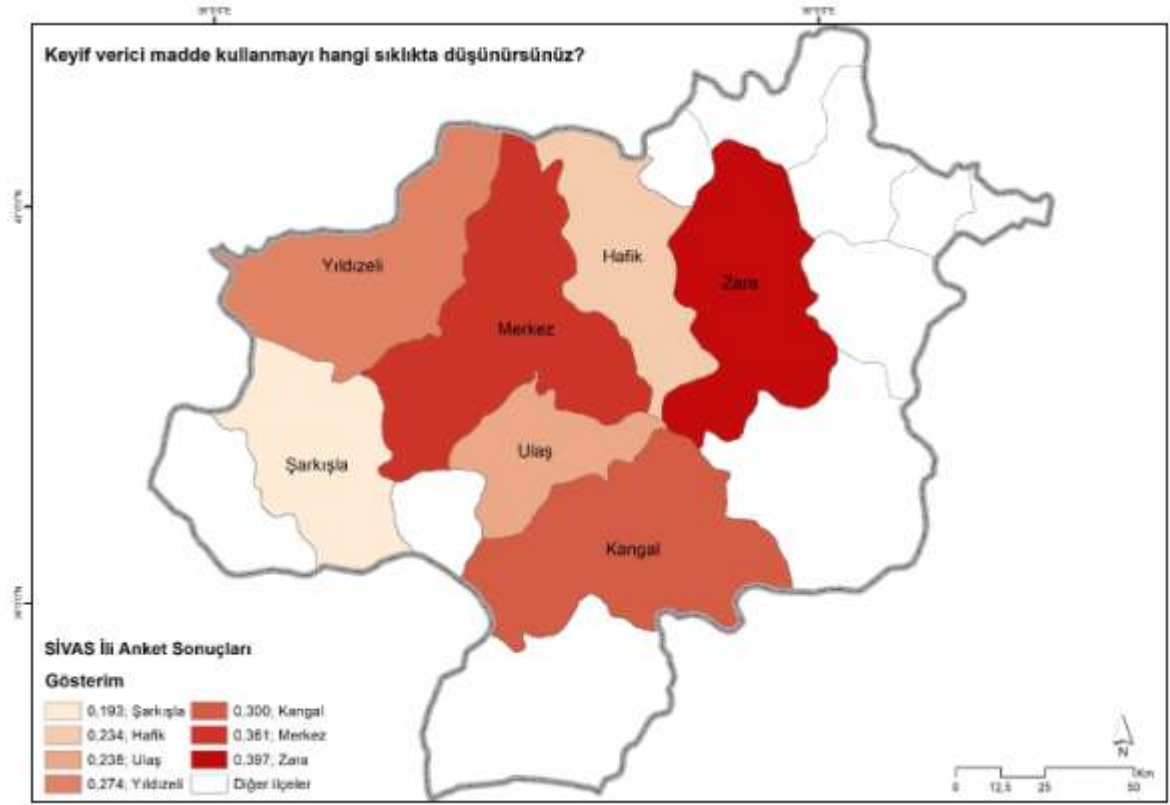
- Keyif verici madde kullanmayı düşünen öğrencilerin oranı %20.7'dir.
- Keyif verici madde kullanmayı düşünen öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Zara, Merkez ve Kangal'dır.

Grafik 259 Keyif verici madde kullanmayı hangi sıklıkta düşünürsünüz?

Grafik 260 Keyif verici madde kullanmayı hangi sıklıkta düşünürsünüz? - İlçe

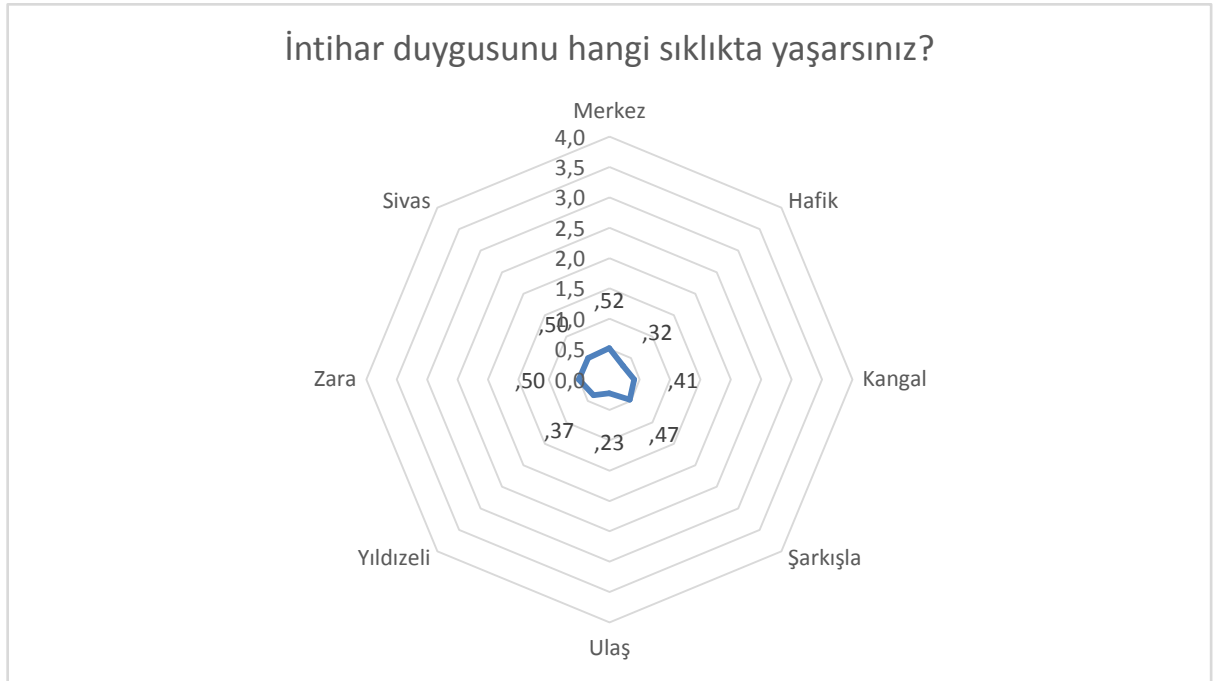

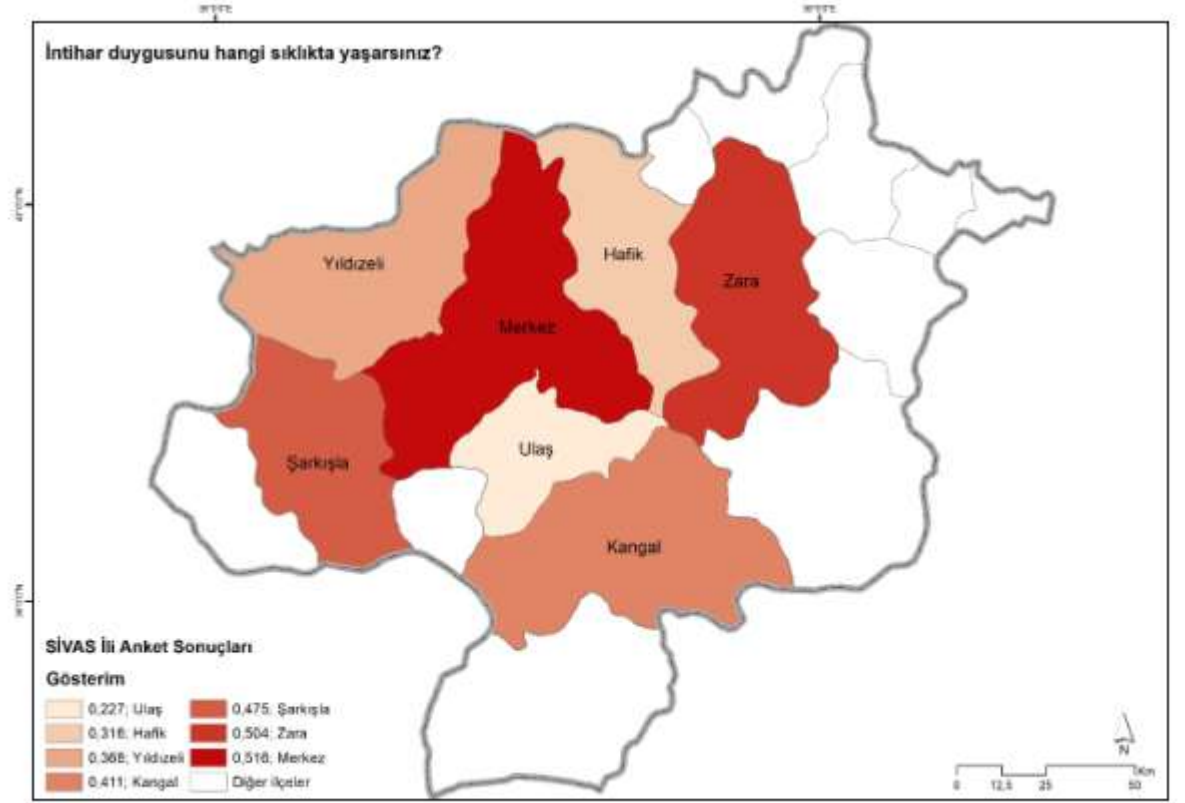
- İntihar duygusu yaşayan öğrencilerin oranı %31.6'dır.
- İntihar duygusu yaşayan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Merkez, Zara ve Şarkışla'dır.

Grafik 261 İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşarsınız?

Grafik 262 İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşarsınız? - İlçe

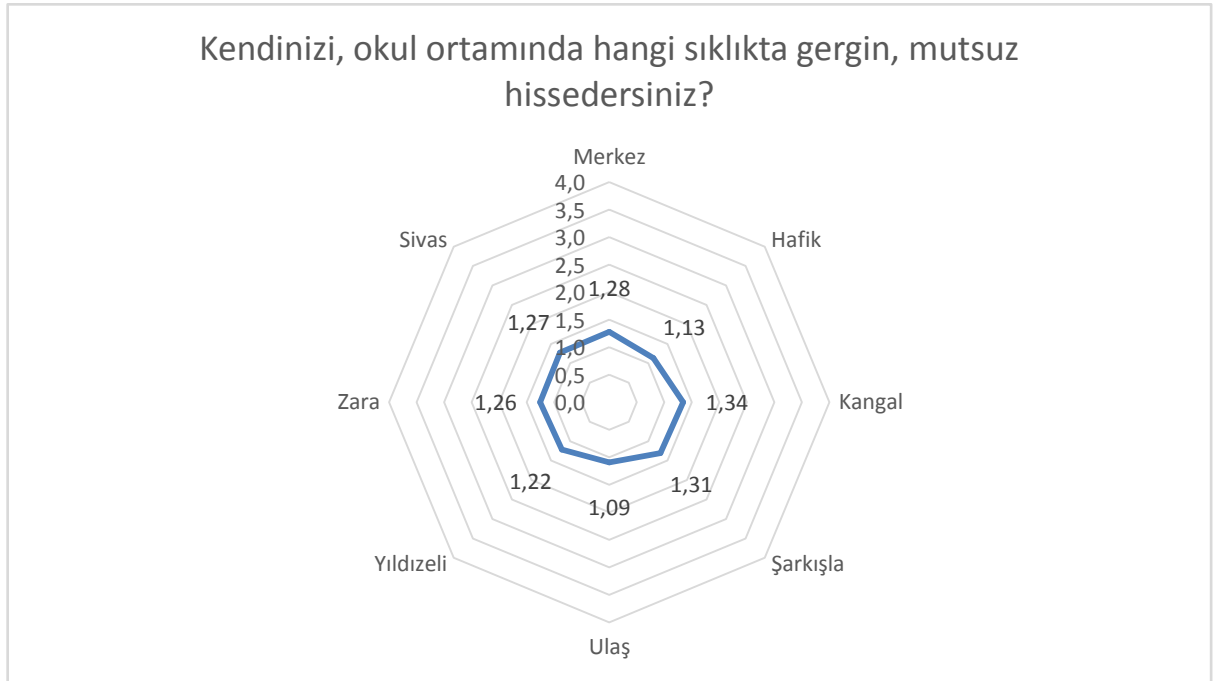

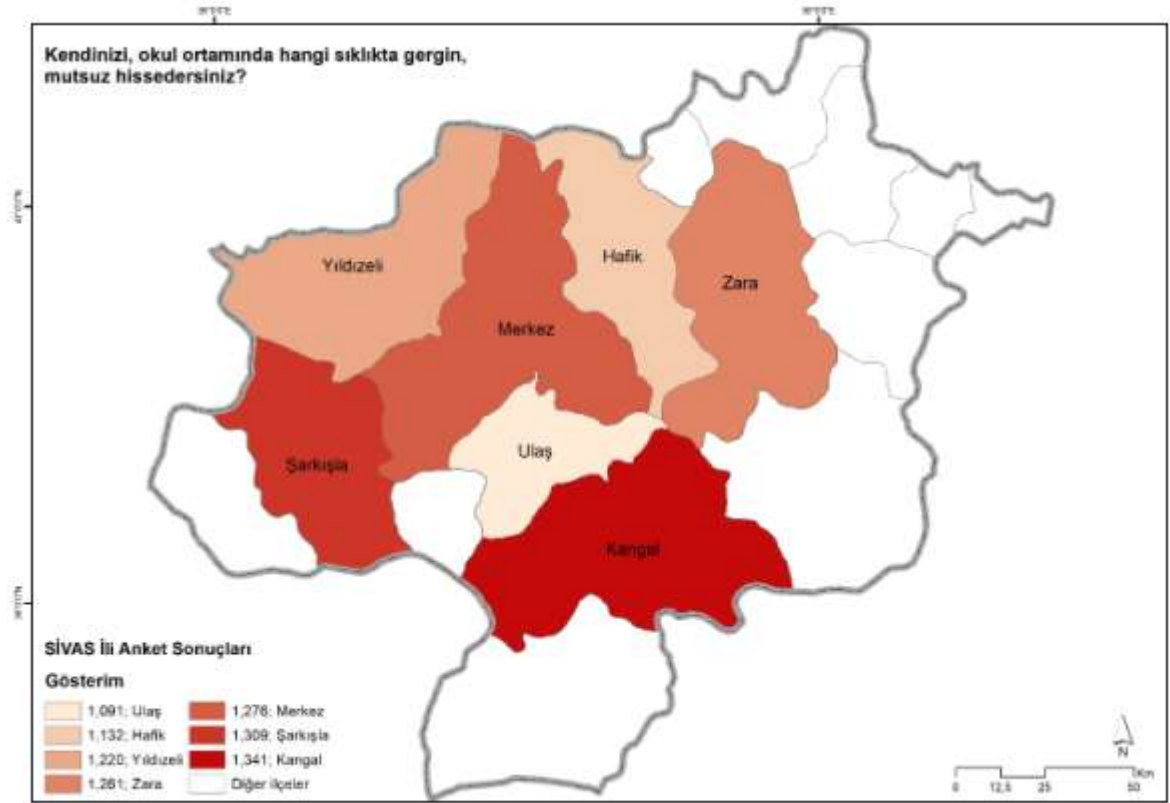
- Kendisini okulda gergin mutsuz hisseden öğrencilerin oranı %83.9'dur.
- Kendisini okulda gergin mutsuz hisseden öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Şarkışla, Kangal ve Merkez'dir.

Grafik 2638 Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?

Grafik 264 Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz? - İlçe

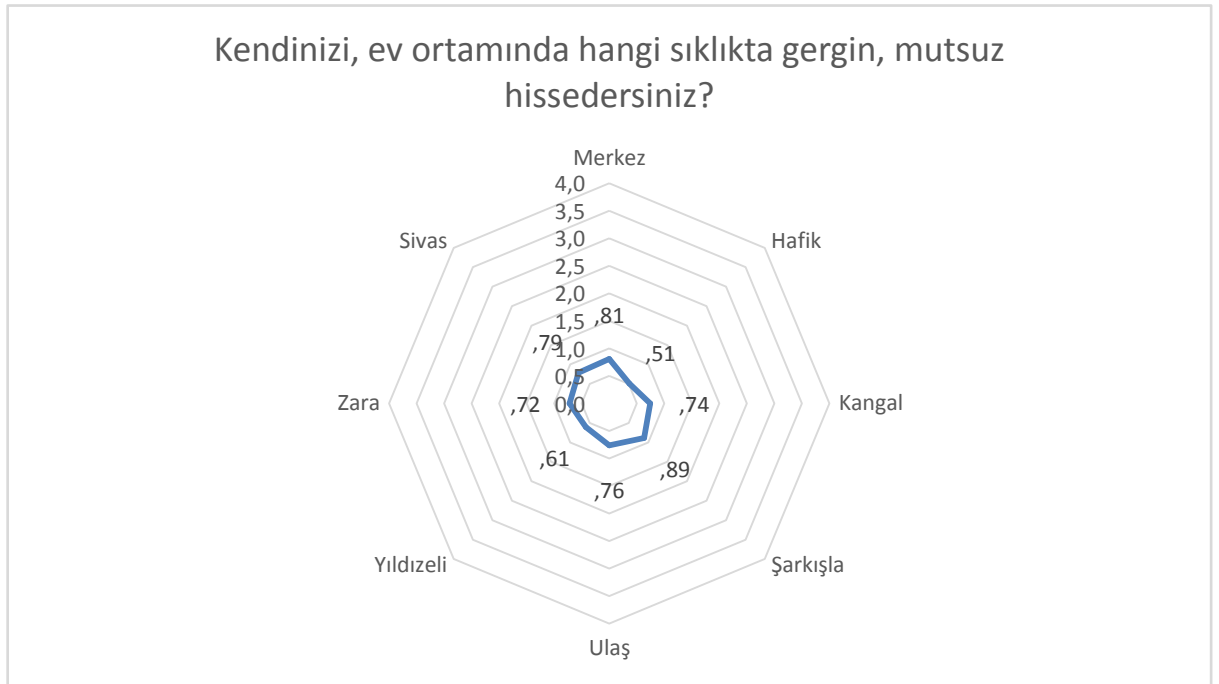

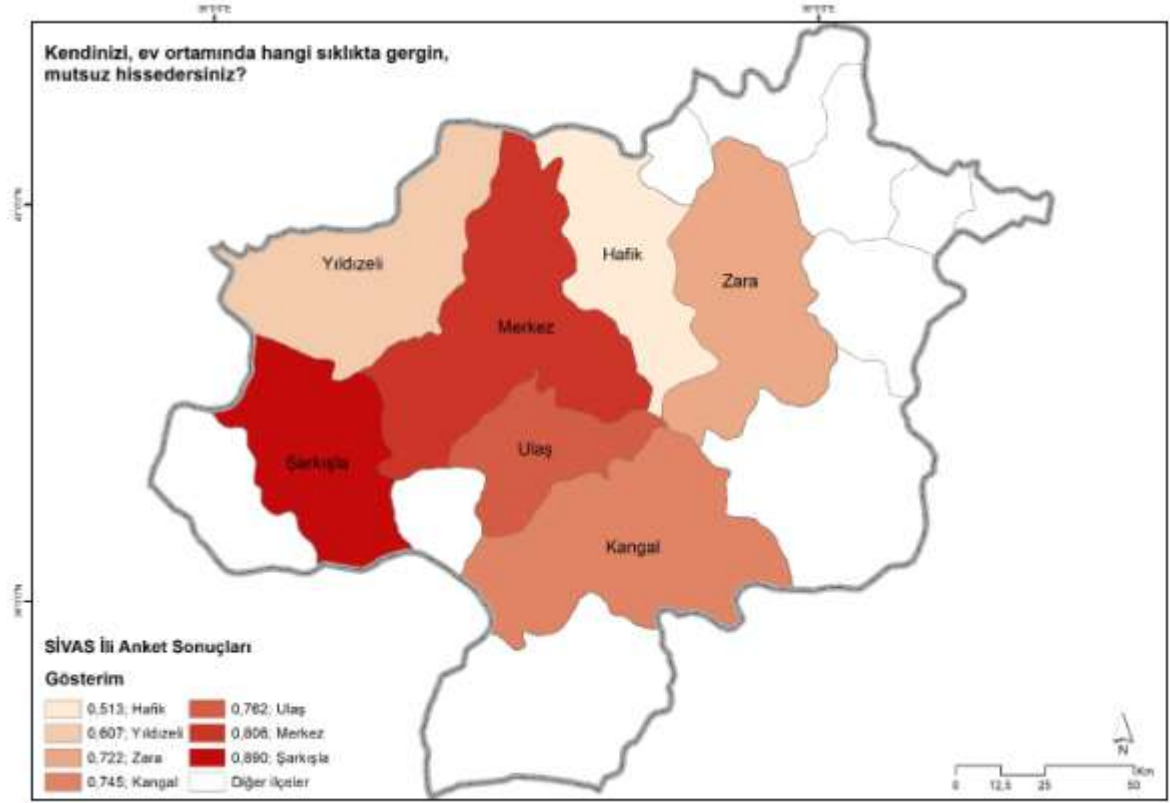
- Kendini ev ortamında gergin, mutsuz hisseden öğrencilerin oranı %59.4'tür.
- Kendini ev ortamında gergin, mutsuz hisseden öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Şarkışla, Merkez ve Ulaş'tır.

Grafik 265 Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?

Grafik 266 Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz? - İlçe

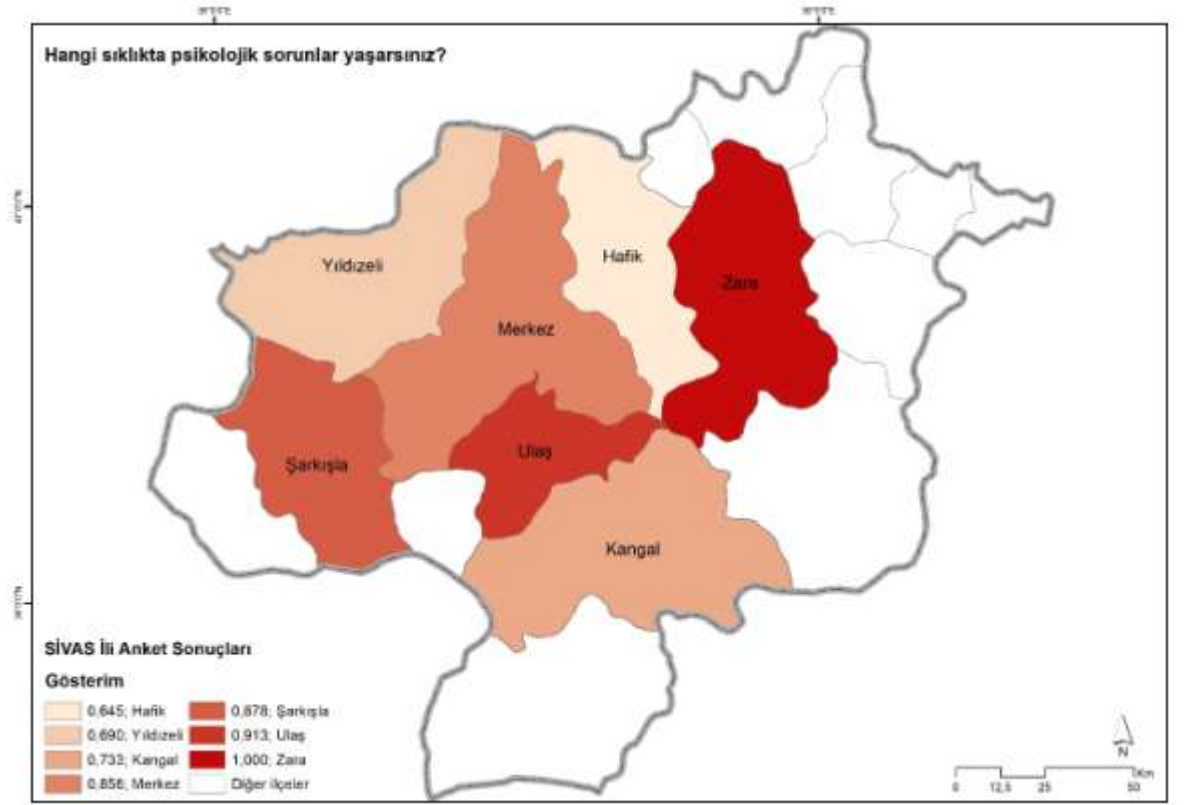
- Psikolojik sorunlar yaşayan öğrenci oranı %56,8'dir.
- Psikolojik sorunlar yaşayan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Zara, Ulaş ve Şarkışla'dır.

Grafik 267 Hangi sıklıkta psikolojik sorunlar yaşarsınız?

Grafik 268 Hangi sıklıkta psikolojik sorunlar yaşarsınız? - İlçe

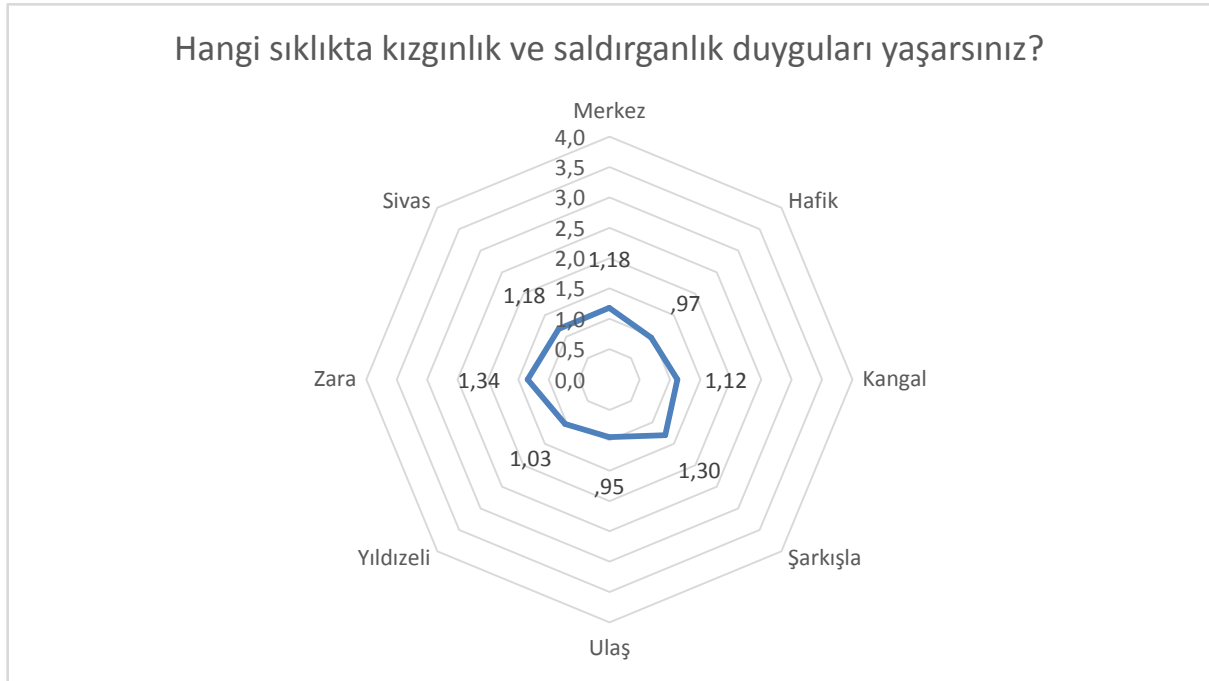

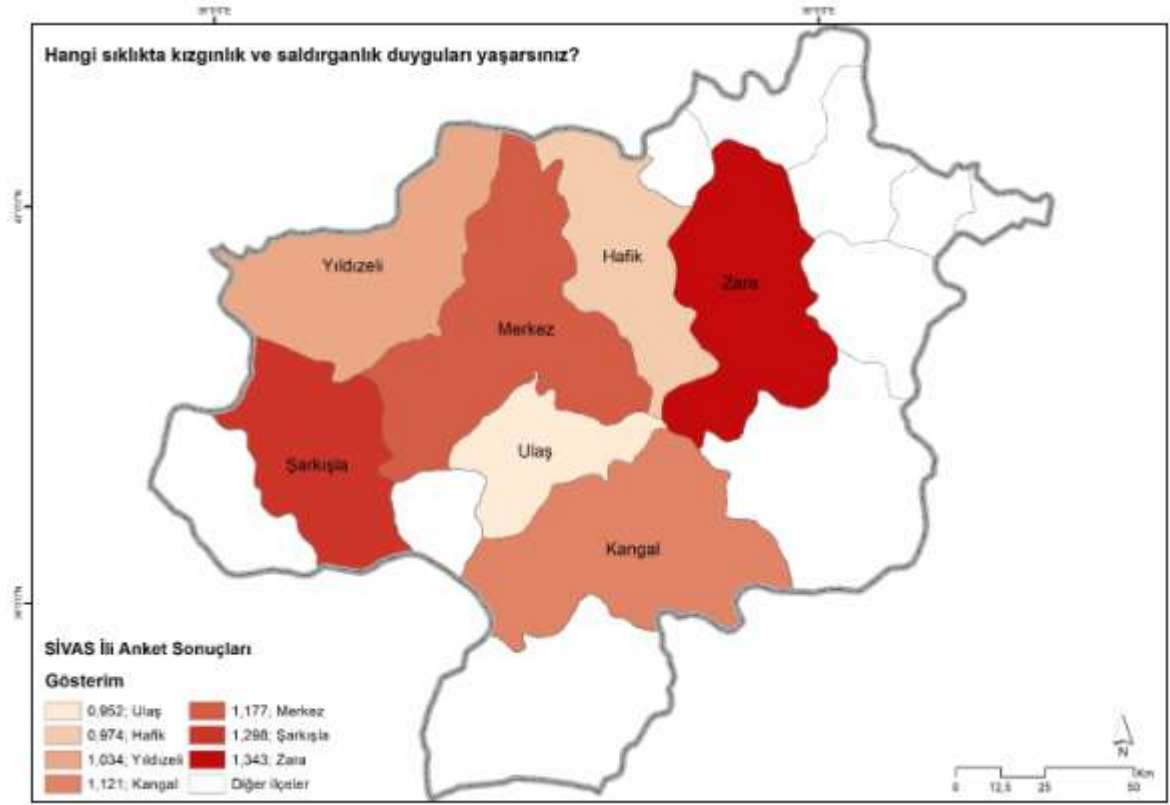
- Kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşayan öğrencilerin oranı %78.2'dir.
- Kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşayan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Zara, Şarkışla ve Merkez'dir.

Grafik 269 Hangi sıklıkta kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşarsınız?

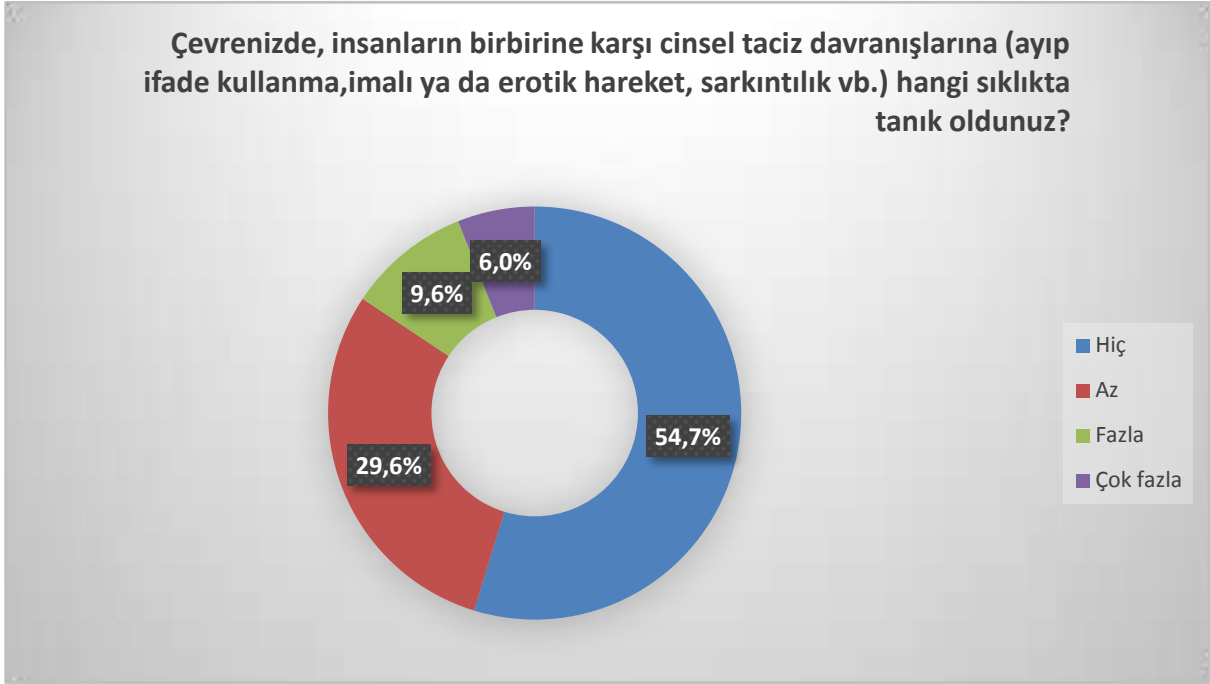
Grafik 270 Hangi sıklıkta kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşarsınız? - İlçe

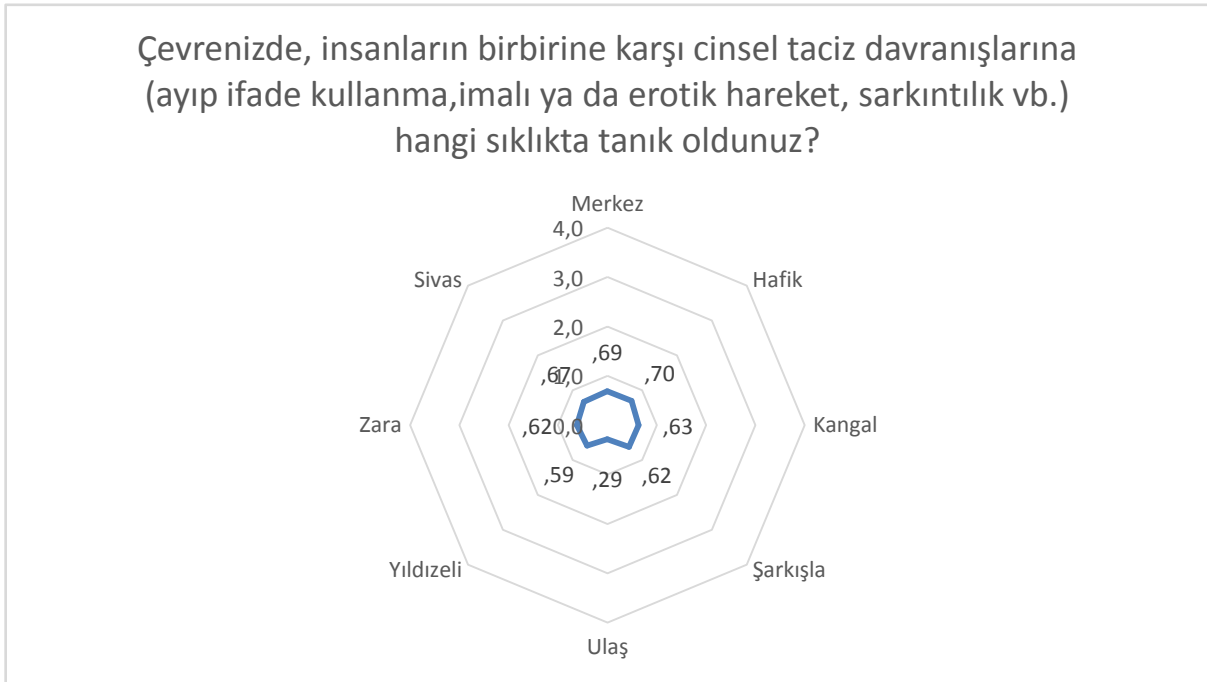

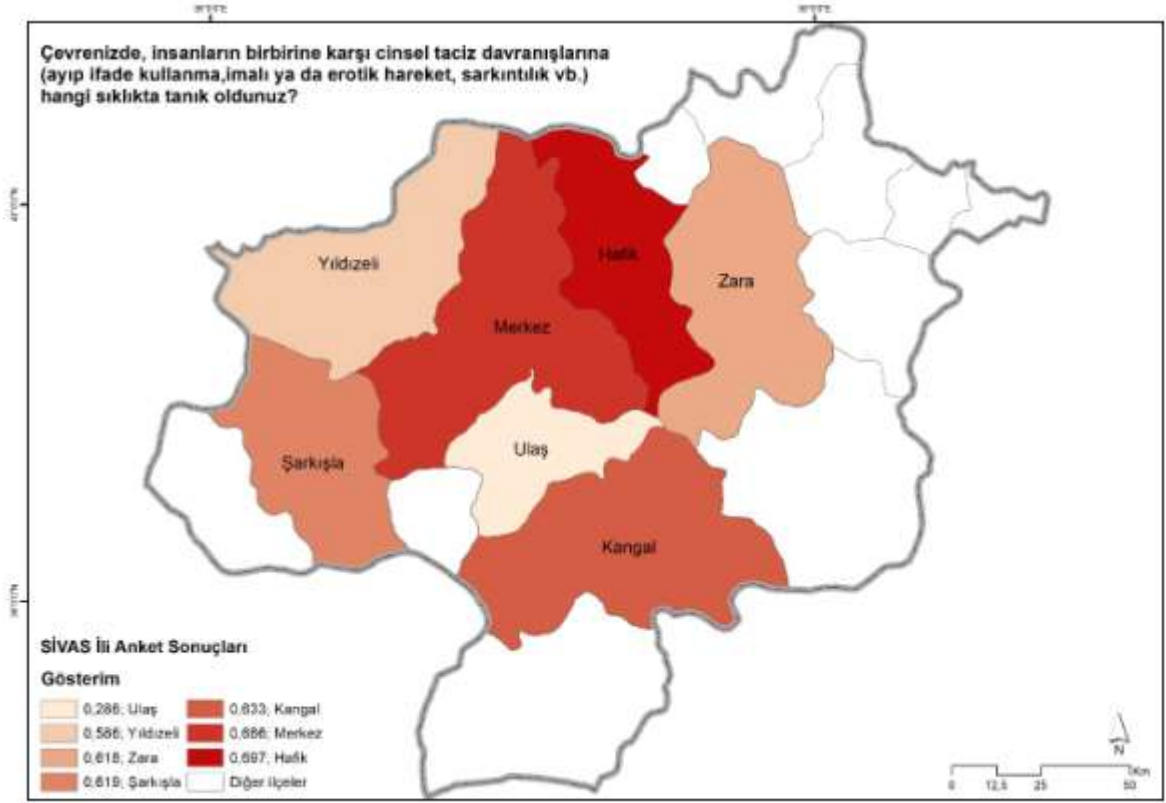
- Çevresinde insanların birbirine karşı cinsel tacizde bulunduğuna tanık olan öğrenci oranı %45.3'tür.
- Çevresinde insanların birbirine karşı cinsel tacizde bulunduğuna tanık olan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Hafik, Merkez ve Kangal'dır.

Grafik 271 Çevrenizde, insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına (ayıp ifade kullanma,imalı ya da erotik hareket, sarkıntılık vb.) hangi sıklıkta tanık oldunuz?

Grafik 272 Çevrenizde, insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına (ayıp ifade kullanma,imalı ya da erotik hareket, sarkıntılık vb.) hangi sıklıkta tanık oldunuz? – İlçe

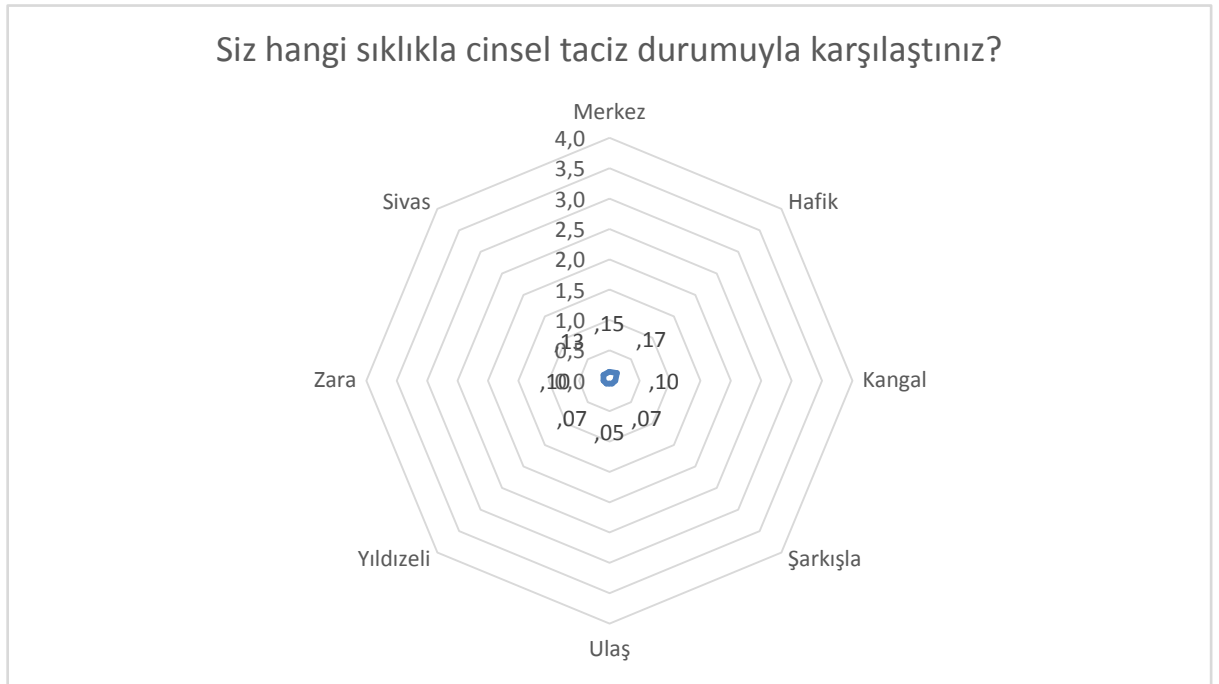

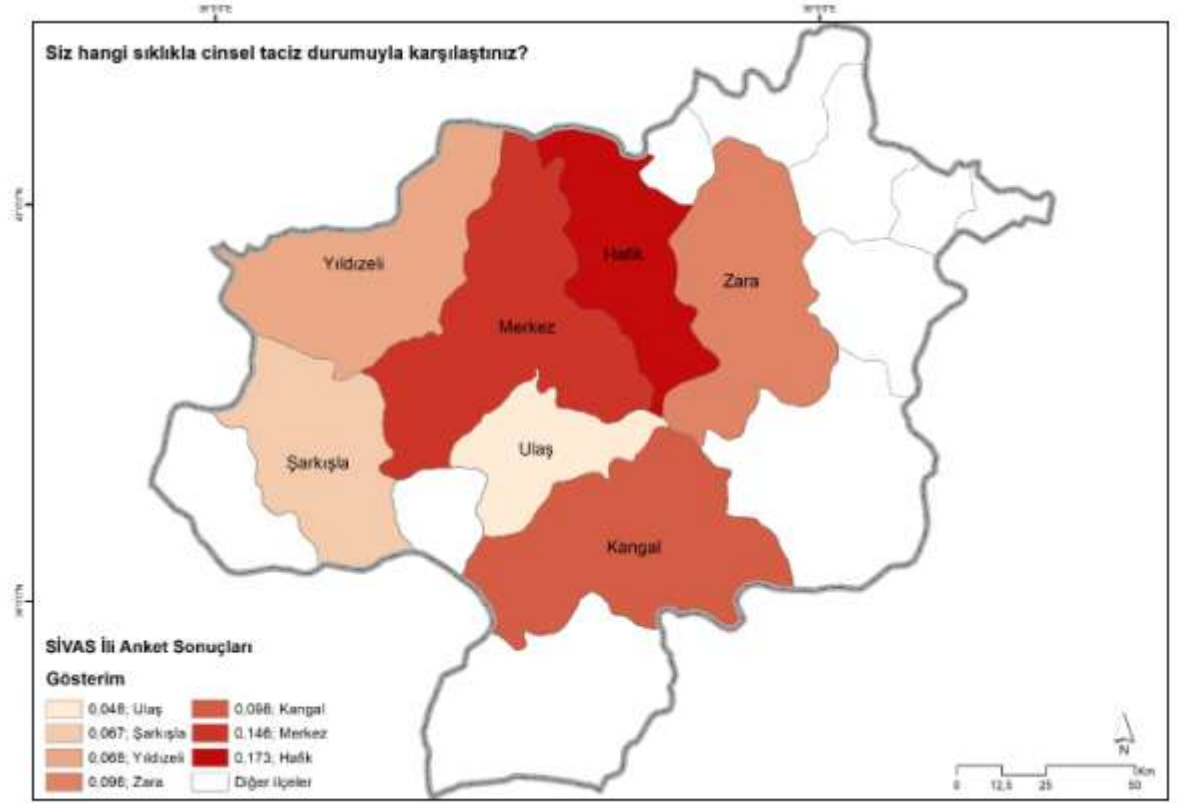
- Cinsel tacize maruz kalan öğrenci oranı %9.3'tür.
- Cinsel tacize maruz kalan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Hafik, Merkez ve Kangal'dır.

Grafik 273 Siz hangi sıklıkla cinsel taciz durumuyla karşılaştınız?

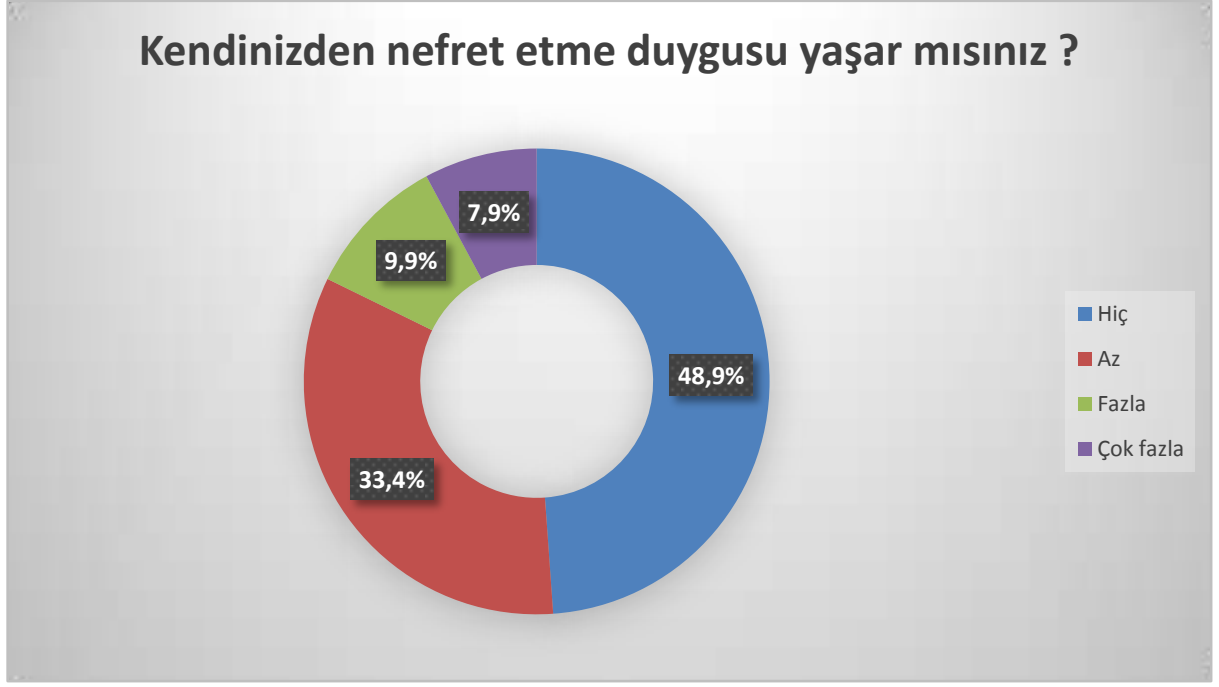
Grafik 274 Siz hangi sıklıkla cinsel taciz durumuyla karşılaştınız? - İlçe

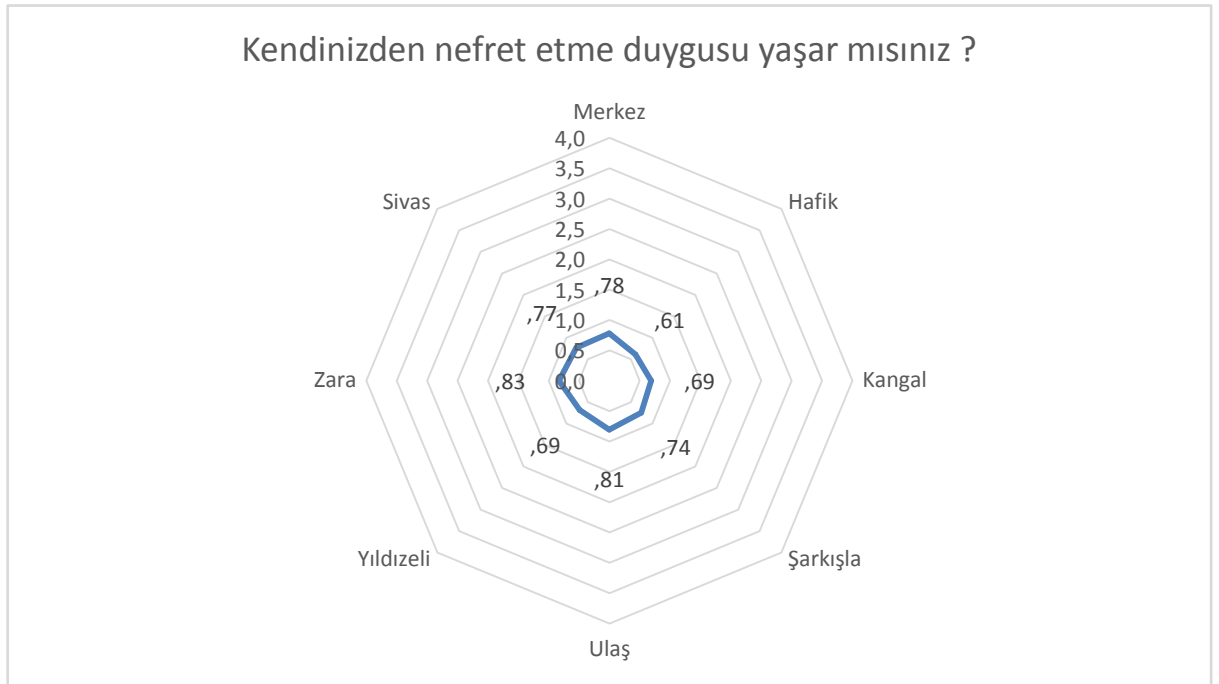

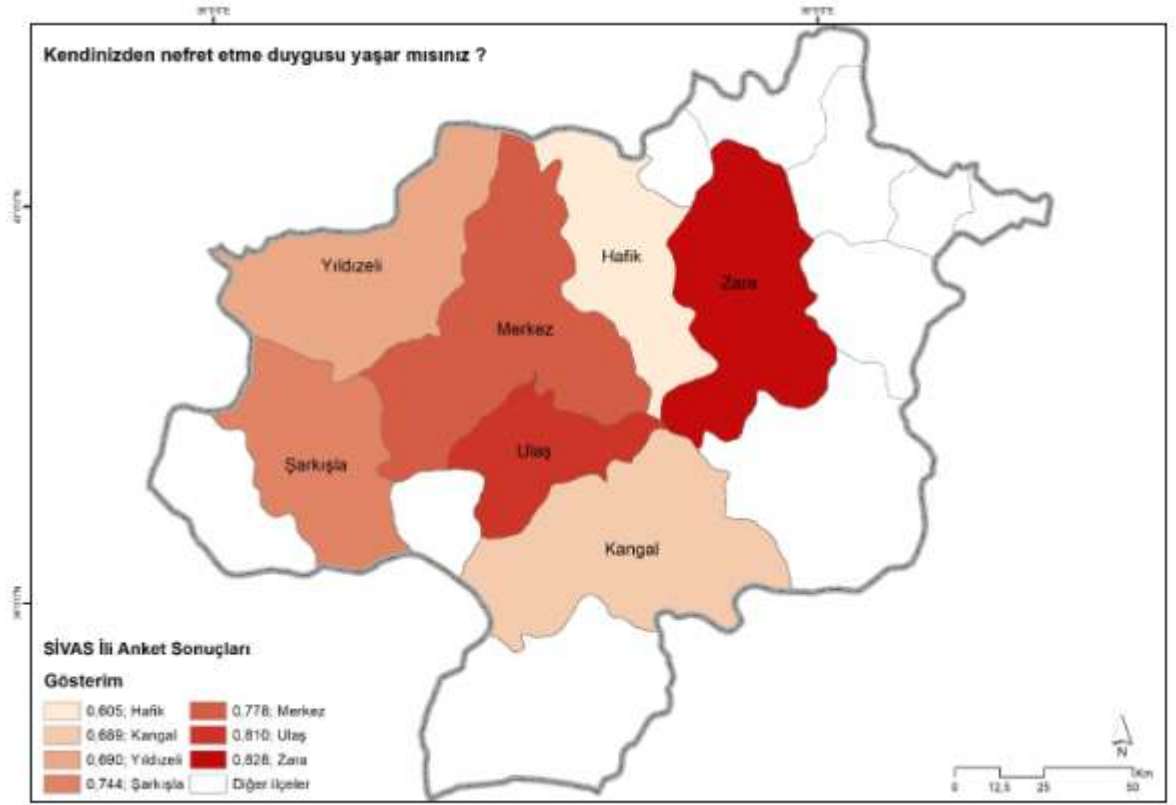
- Kendinden nefret etme duygusu yaşayan öğrencilerin oranı %51.1'dir.
- Kendinden nefret etme duygusu yaşayan öğrencilerin oranının en yüksek olduğu ilçeler Zara, Ulaş ve Merkez'dir.

Grafik 275 Kendinizden nefret etme duygusu yaşar mısınız ?

Grafik 276 Kendinizden nefret etme duygusu yaşar mısınız ? - İlçe

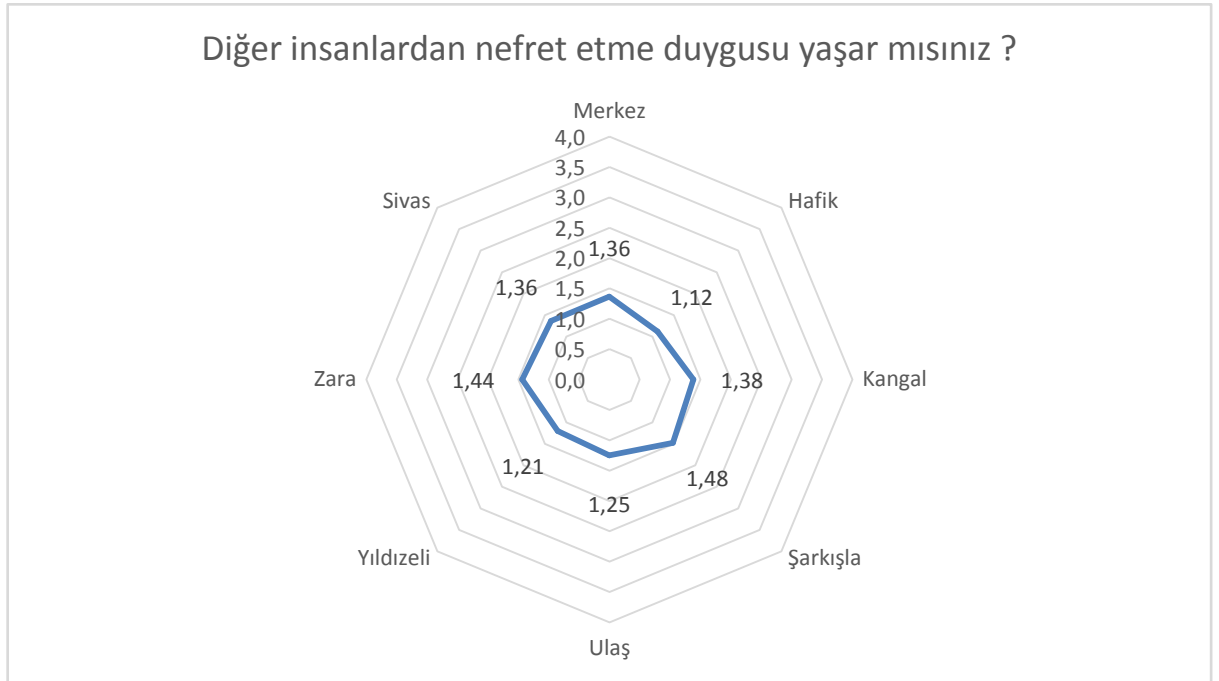

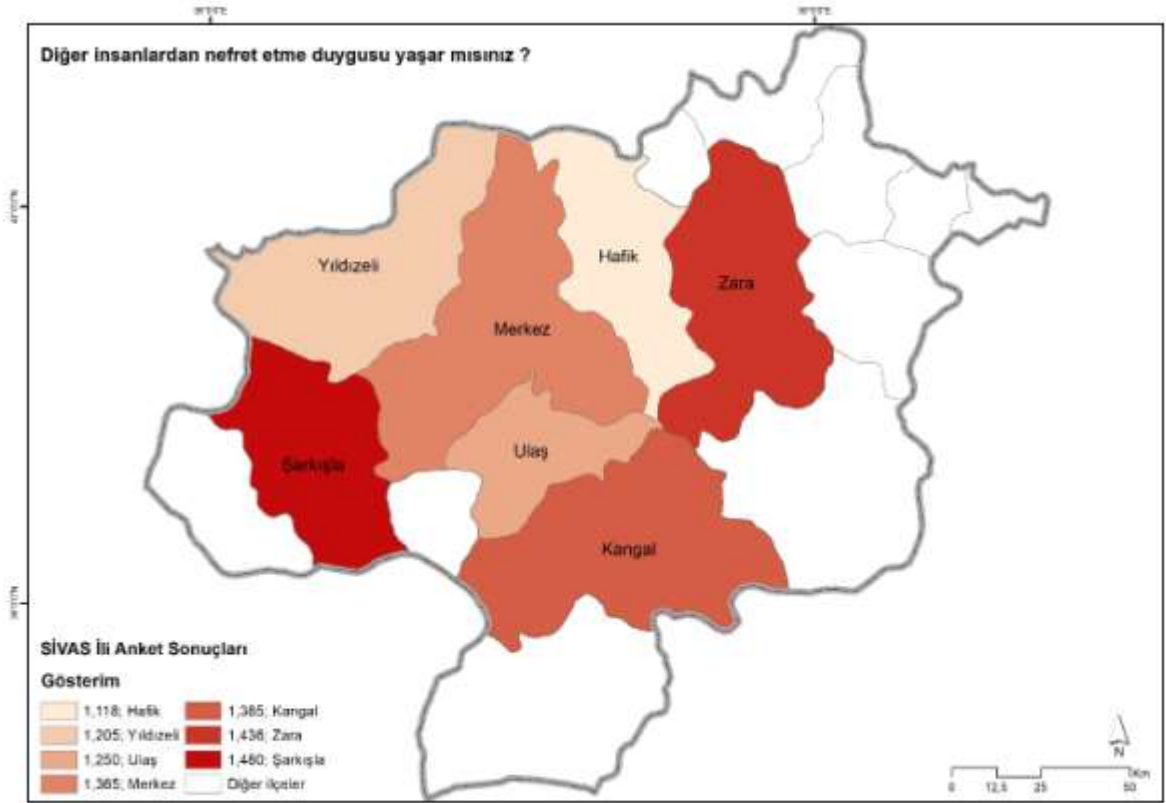
- Diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşayan öğrenci oranı %82.8'dir.
- Diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşayan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Şarkışla, Zara ve Kangal'dır.

Grafik 277 Diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşıyor mısınız ?

Grafik 278 Diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşıyor mısınız ? - İlçe

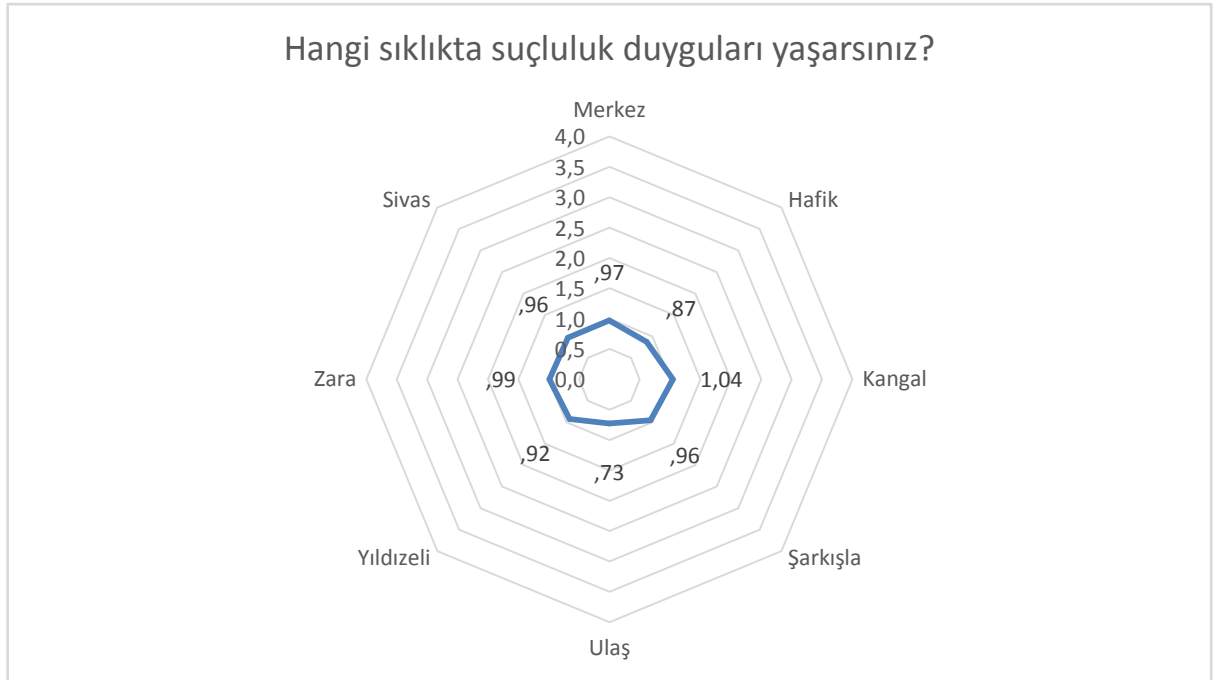

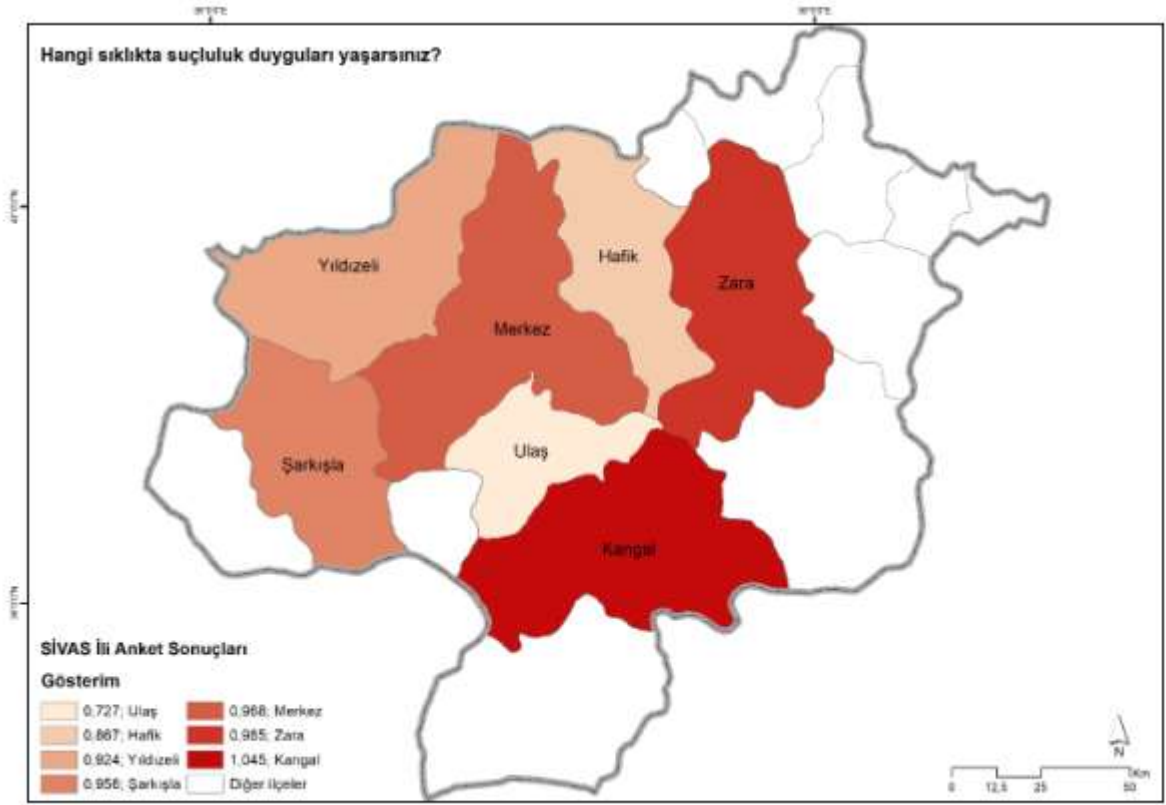
- Suçluluk duygusu yaşayan öğrenci oranı %71.6'dır.
- Suçluluk duygusu yaşayan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Zara ve Merkez'dir.

Grafik 279 Hangi sıklıkta suçluluk duyguları yaşarsınız?

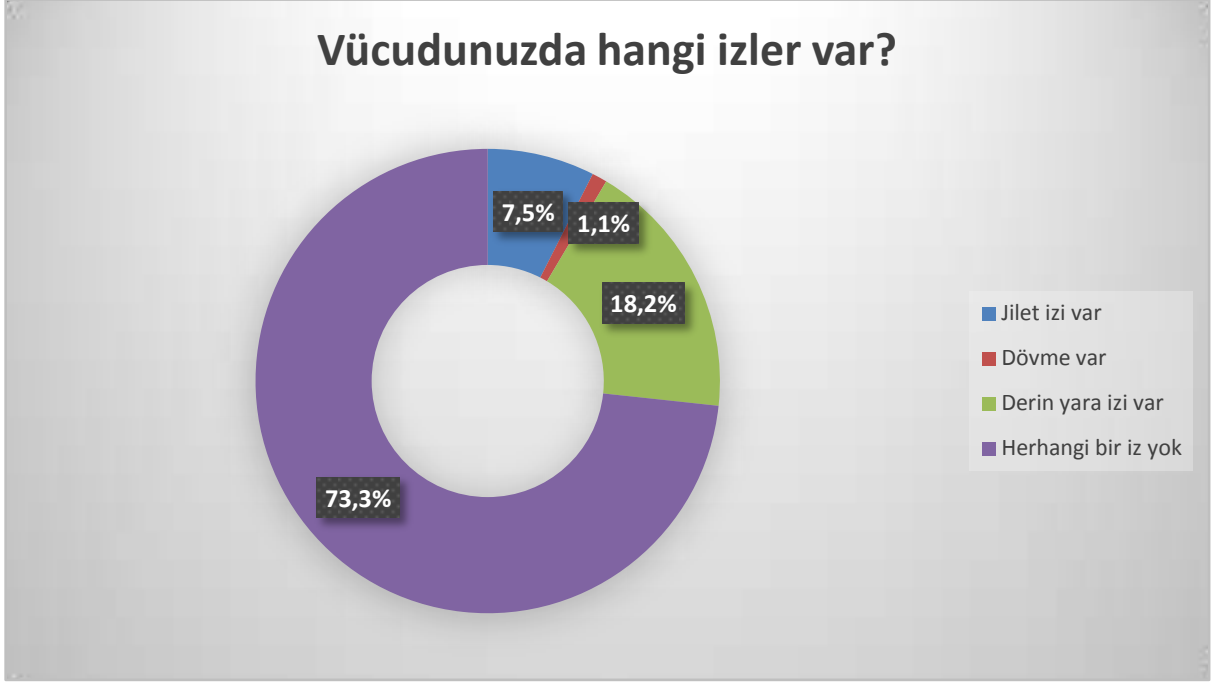
Grafik 280 Hangi sıklıkta suçluluk duyguları yaşarsınız? - İlçe

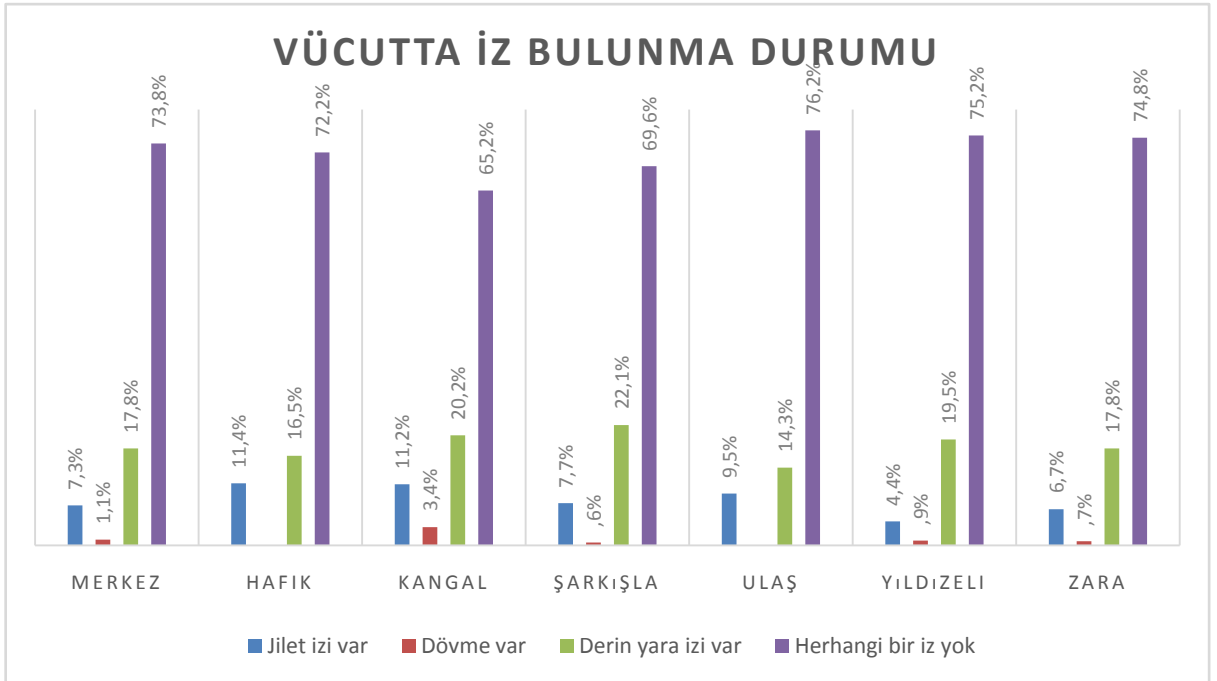

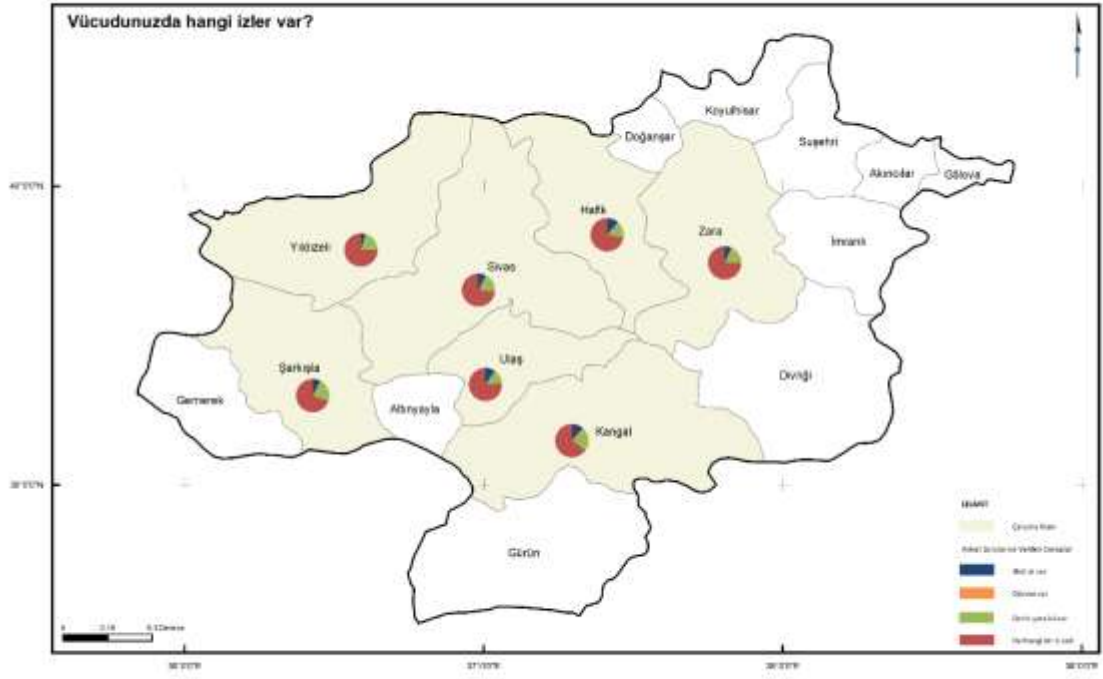
- Vücudunda bir iz bulunan öğrenci oranı %26.7'dir.
- Vücudunda bir iz bulunan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Hafik, Şarkışla ve Kangal'dır.

Grafik 281 Vücutta iz bulunma durumu

Grafik 282 Vücutta iz bulunma durumu - İlçe

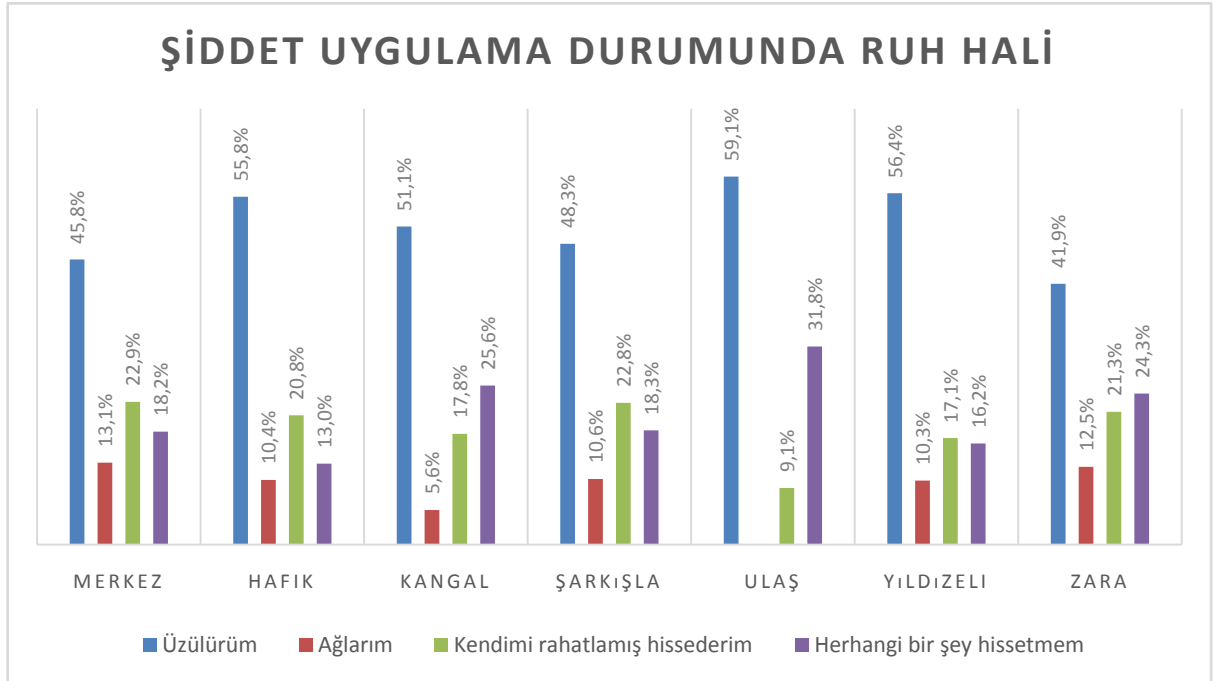

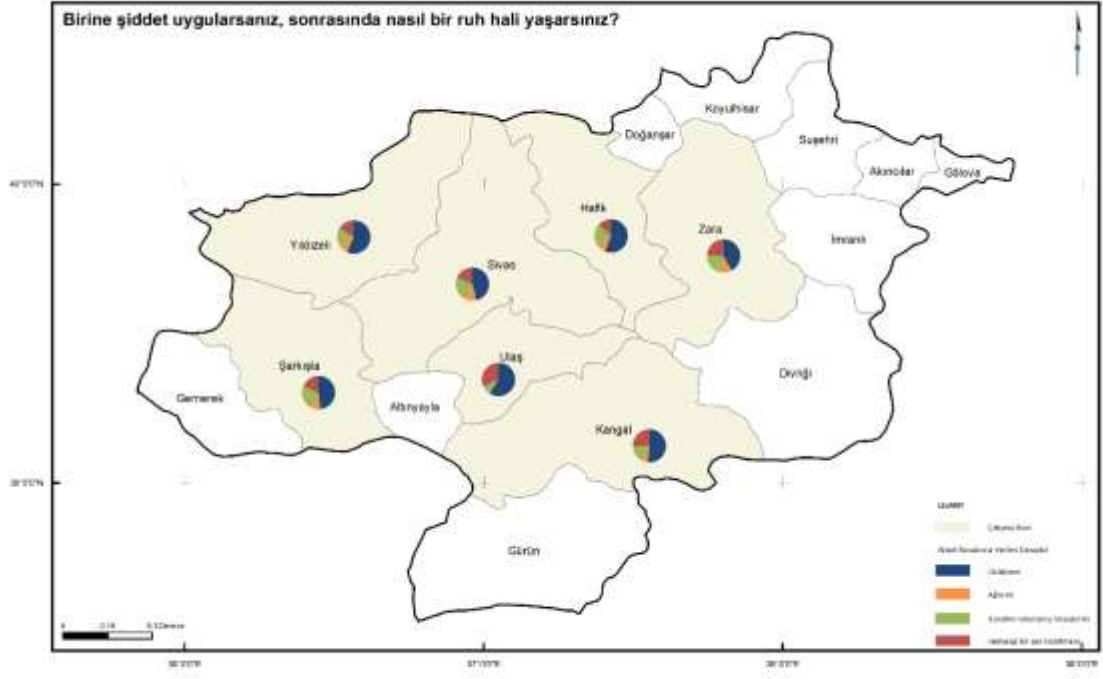
- Birine şiddet uyguladığında herhangi bir şey hissetmeyen öğrenci oranı %18,6'dır.
- Birine şiddet uyguladığında herhangi bir şey hissetmeyen öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Ulaş, Kangal ve Zara'dır.

Grafik 283 Şiddet uygulama durumunda ruh hali

Grafik 284 Şiddet uygulama durumunda ruh hali - İlçe

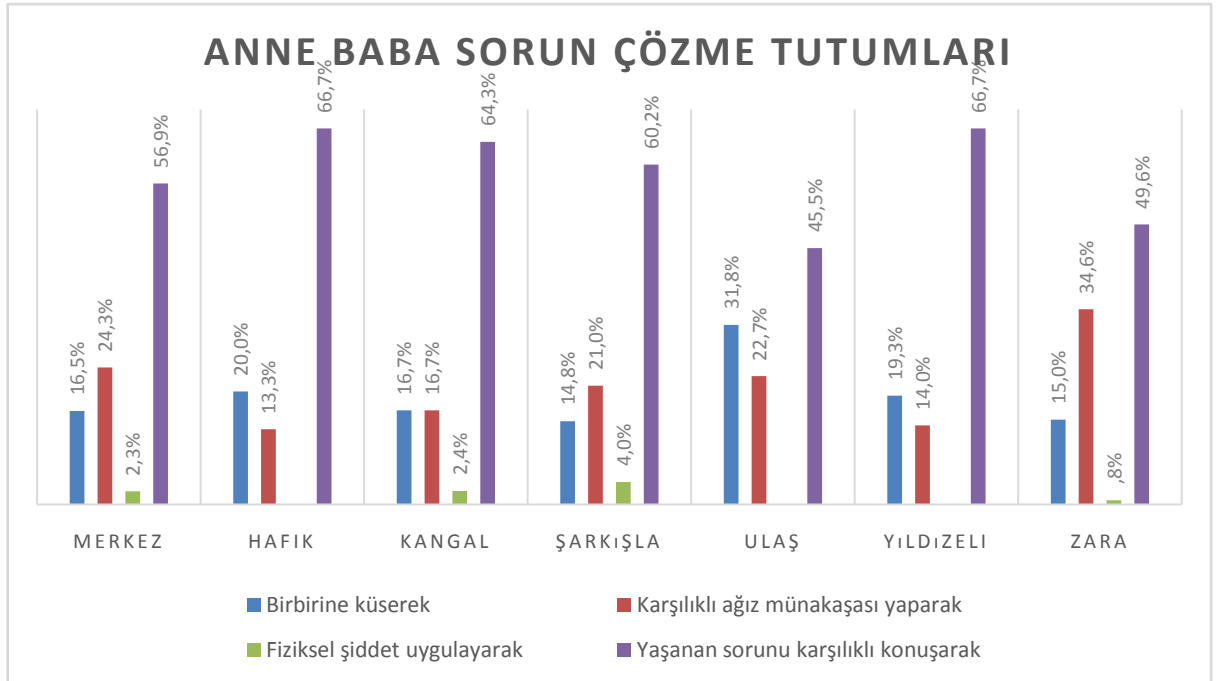

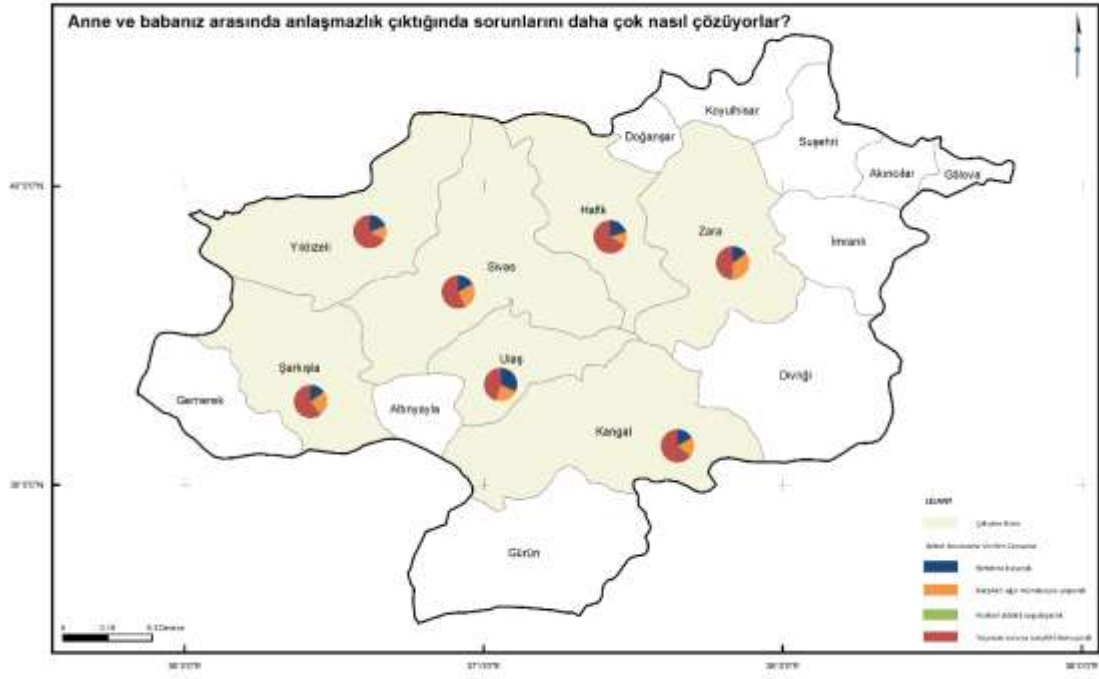
- Ailesinde anne baba arasındaki sorunların karşılıklı konuşarak çözüldüğü öğrenci oranı %57.6'dır.
- Ailesinde anne baba arasındaki sorunların karşılıklı konuşarak çözüldüğü öğrenci oranının en düşük olduğu ilçeler Ulaş, Zara ve Merkez'dir.

Grafik 285 Anne baba sorun çözme tutumları

Grafik 286 Anne baba sorun çözme tutumları - İlçe

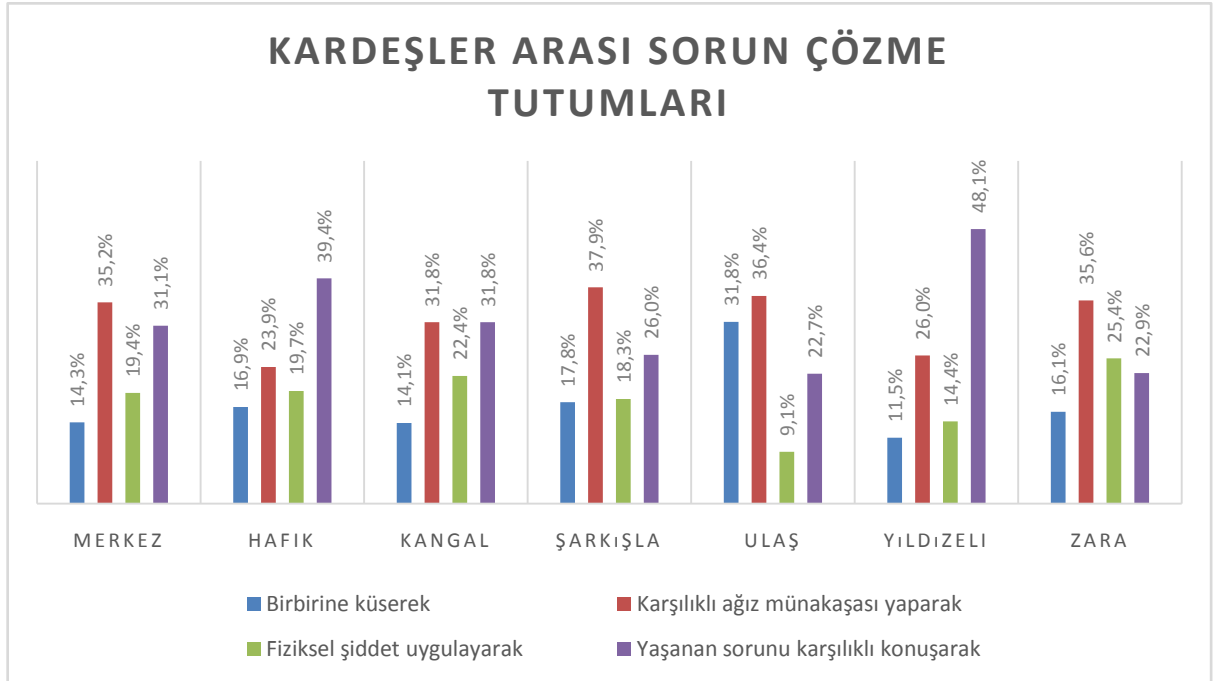

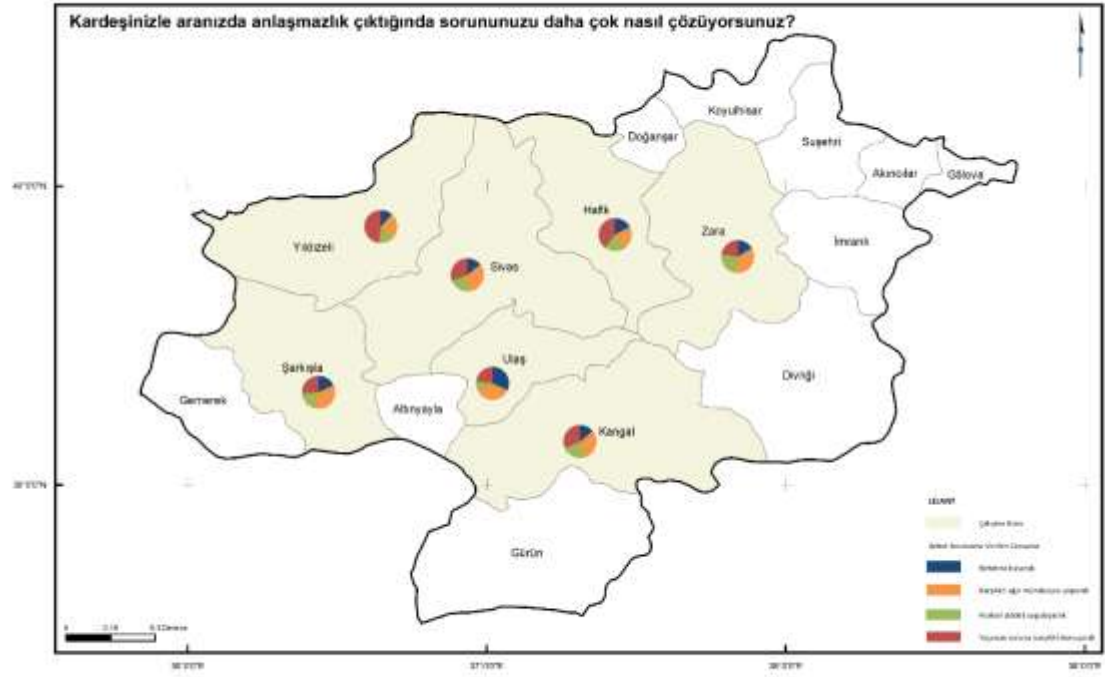
- Kardeşiyle yaşadığı sorunları konuşarak çözen öğrenci oranı %31.3'tür.
- Kardeşiyle yaşadığı sorunları konuşarak çözen öğrenci oranının en düşük olduğu ilçeler Ulaş, Zara ve Şarkışla'dır.

Grafik 287 Kardeşler arası sorun çözme tutumları

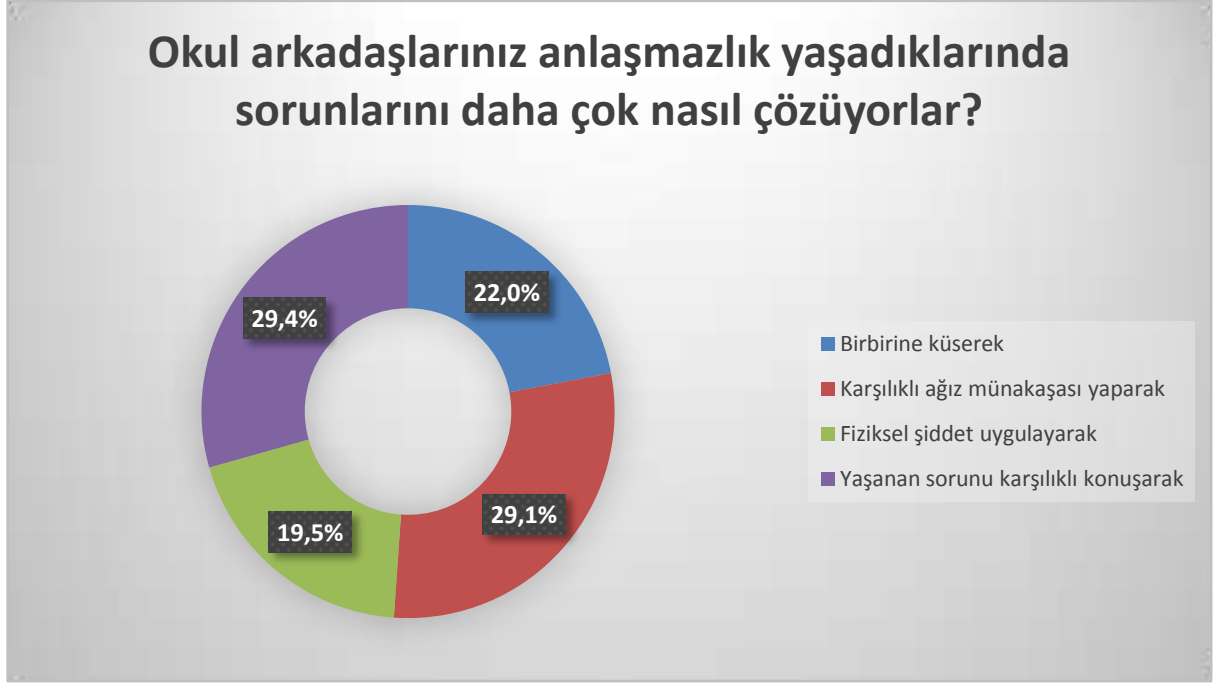
Grafik 288 Kardeşler arası sorun çözme tutumları - İlçe

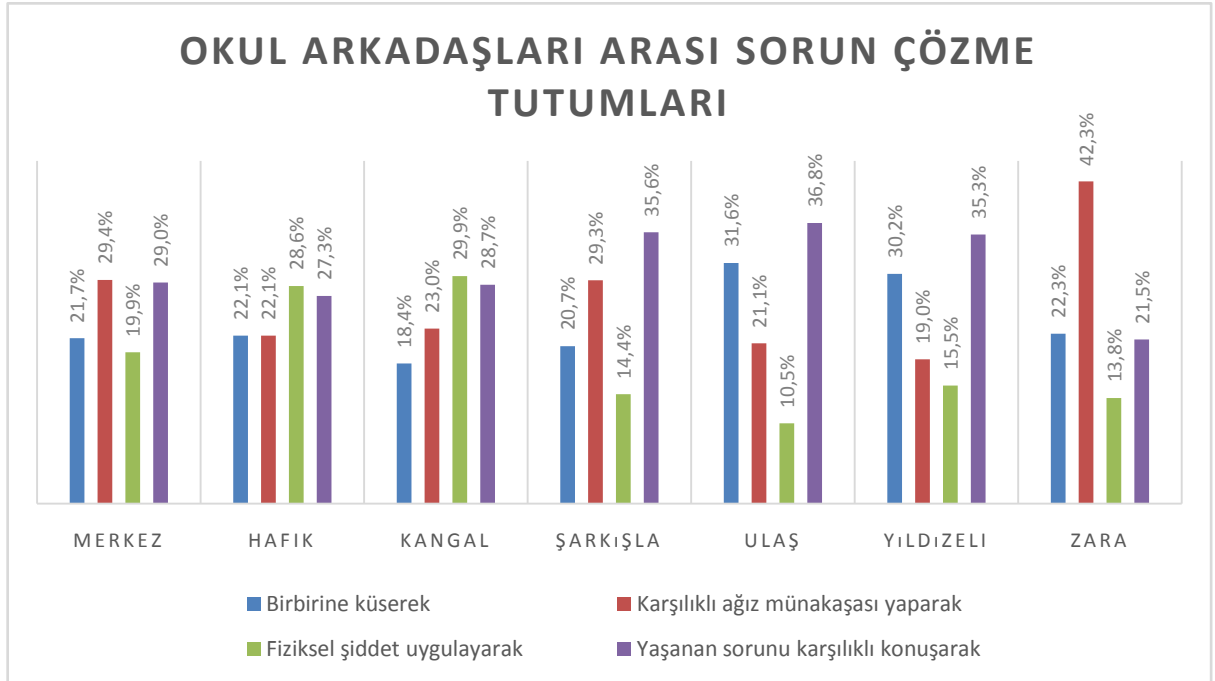

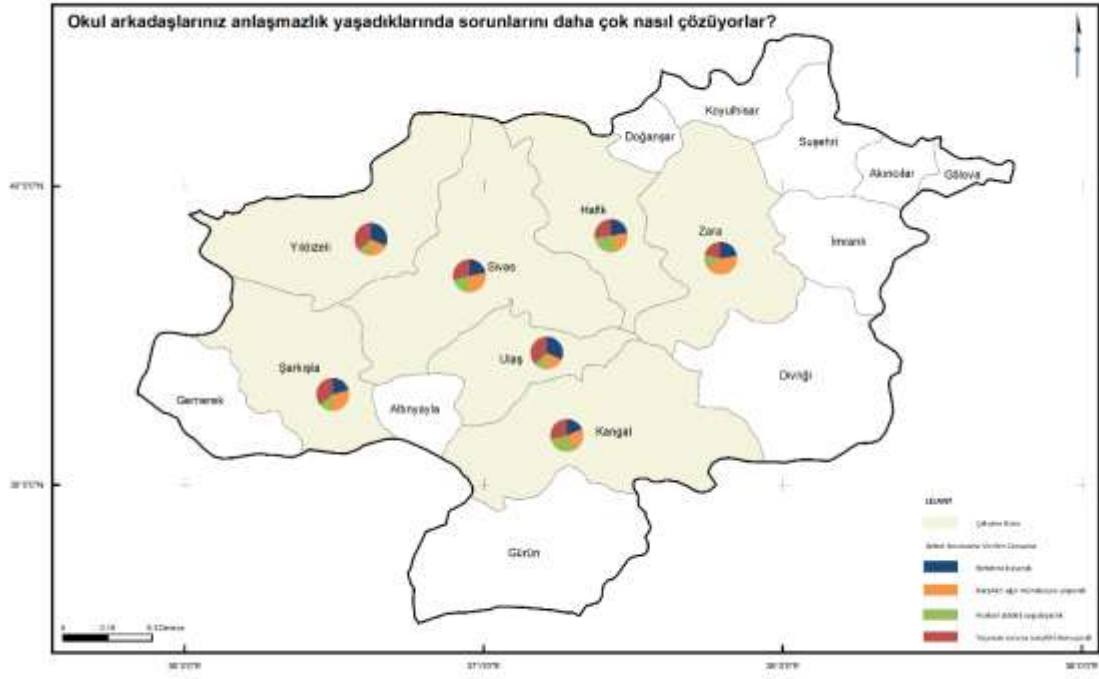
- Okul arkadaşlarıyla yaşadığı sorunları konuşarak çözen öğrenci oranı %31.3'tür.
- Okul arkadaşlarıyla yaşadığı sorunları konuşarak çözen öğrenci oranının en düşük olduğu ilçeler Zara, Hafik ve Kangal'dır.

Grafik 289 Okul arkadaşları arası sorun çözme tutumları

Grafik 290 Okul arkadaşları arası sorun çözme tutumları - İlçe

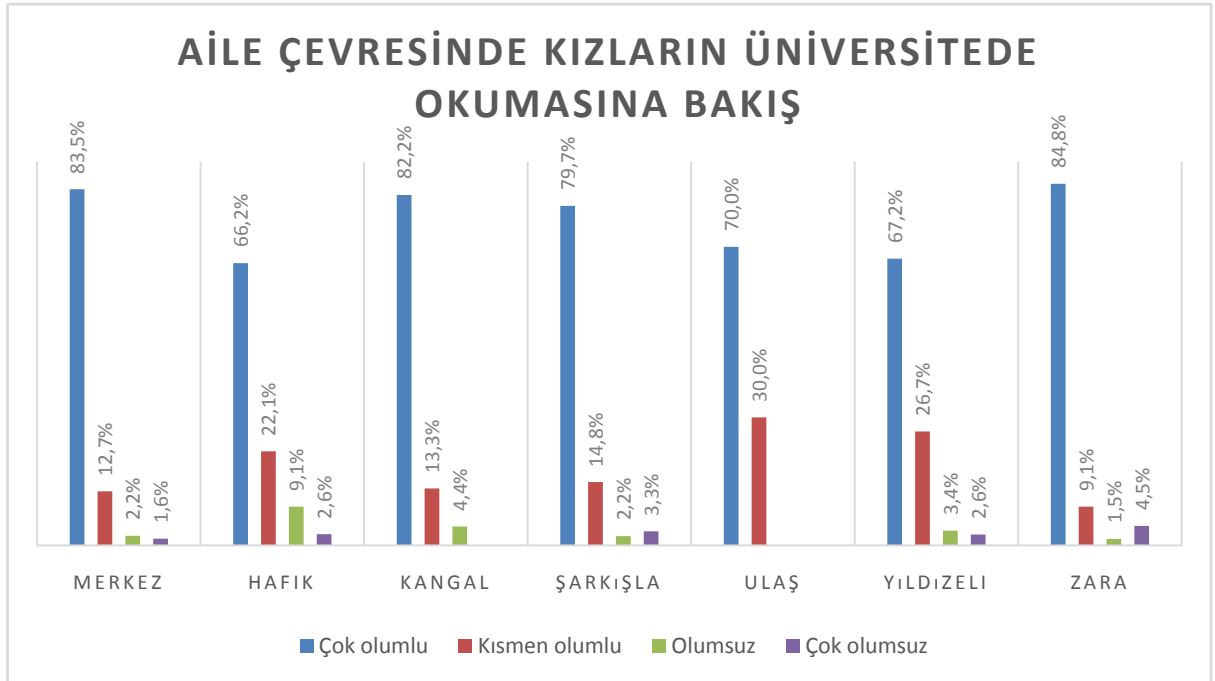

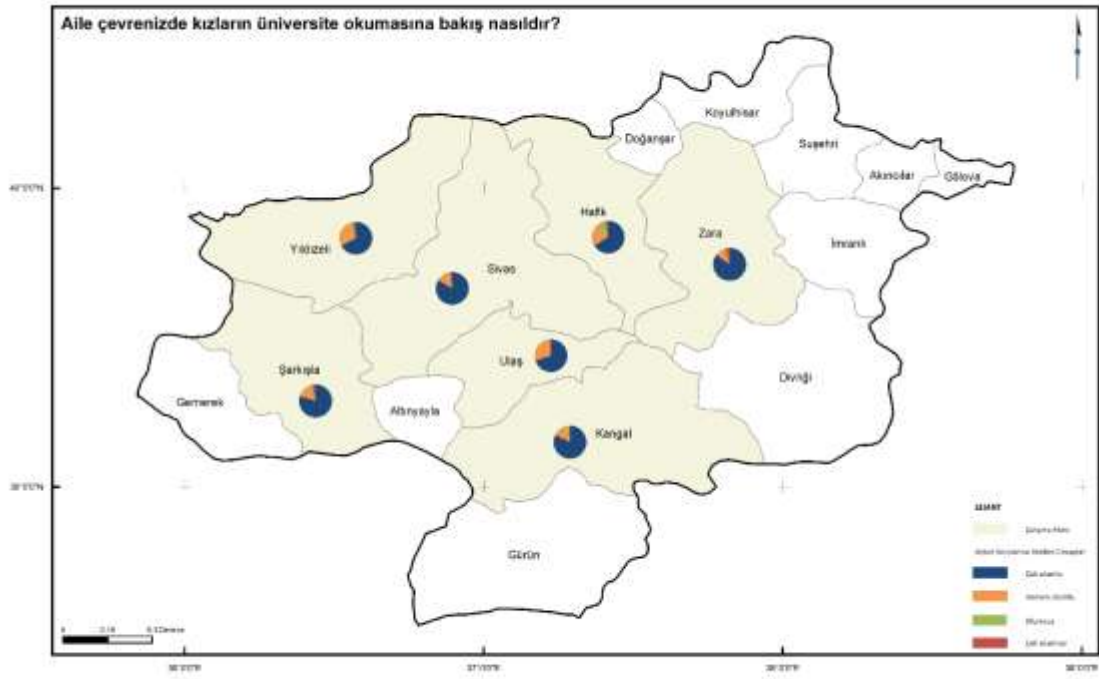
- Aile çevresinde kızların üniversite okumalarına çok olumlu bakanların olduğu öğrenci oranı %82.0'dir.
- Aile çevresinde kızların üniversite okumalarına çok olumlu bakanların olduğu öğrenci oranının en düşük olduğu ilçeler Hafik, Yıldızeli ve Ulaş'tır.

Grafik 291 Aile çevresinde kızların üniversite okumalarına bakış

Grafik 292 Aile çevresinde kızların üniversite okumalarına bakış - İlçe

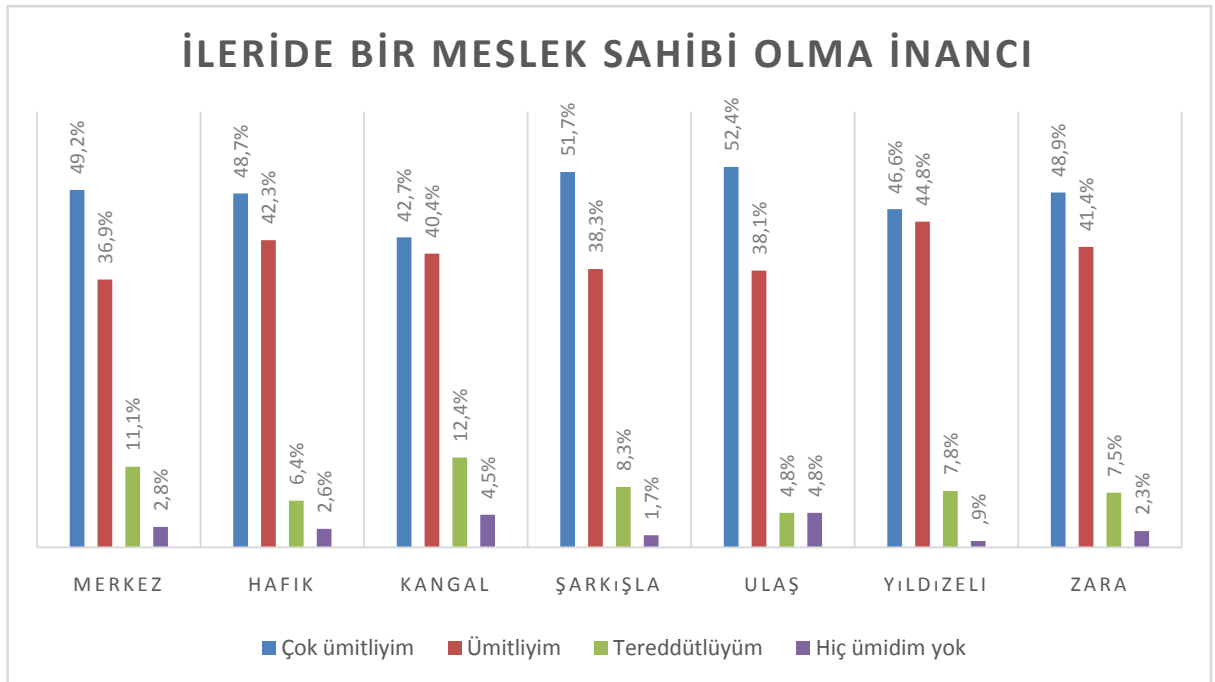

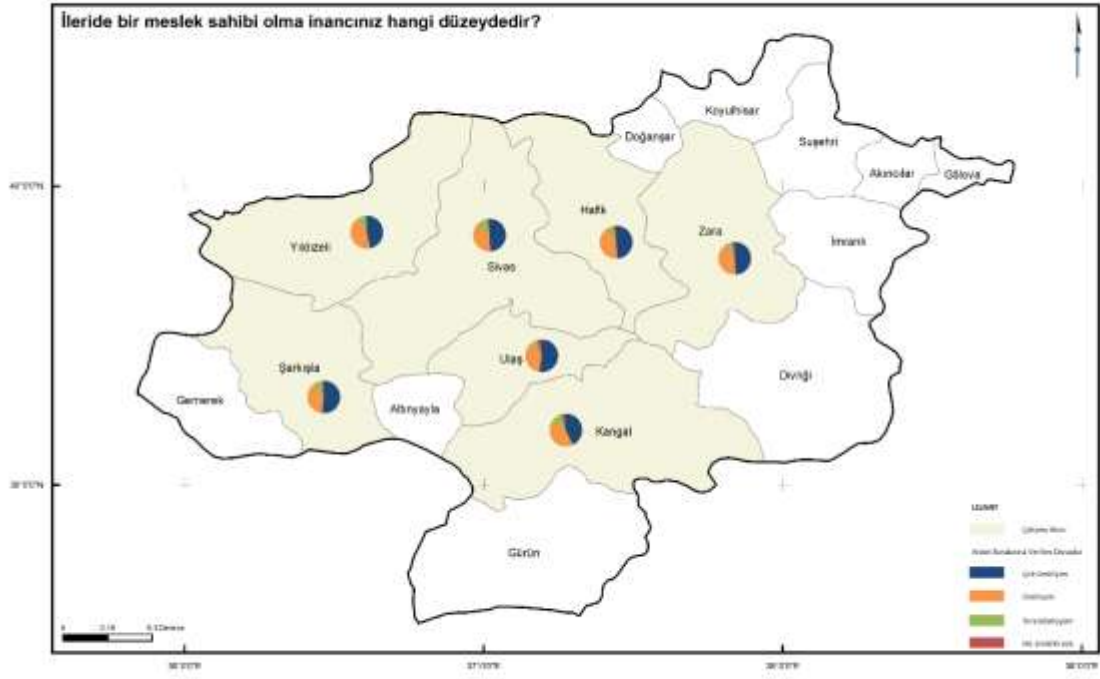
- İleride meslek sahibi olma konusunda çok ümitli olan öğrenci oranı %49.0'dur.
- İleride meslek sahibi olma konusunda çok ümitli olan öğrenci oranının en düşük olduğu ilçeler Kangal, Yıldızeli ve Hafik'tir.

Grafik 293 İleride meslek sahibi olma inancı

Grafik 2949 İleride meslek sahibi olma inancı - İlçe

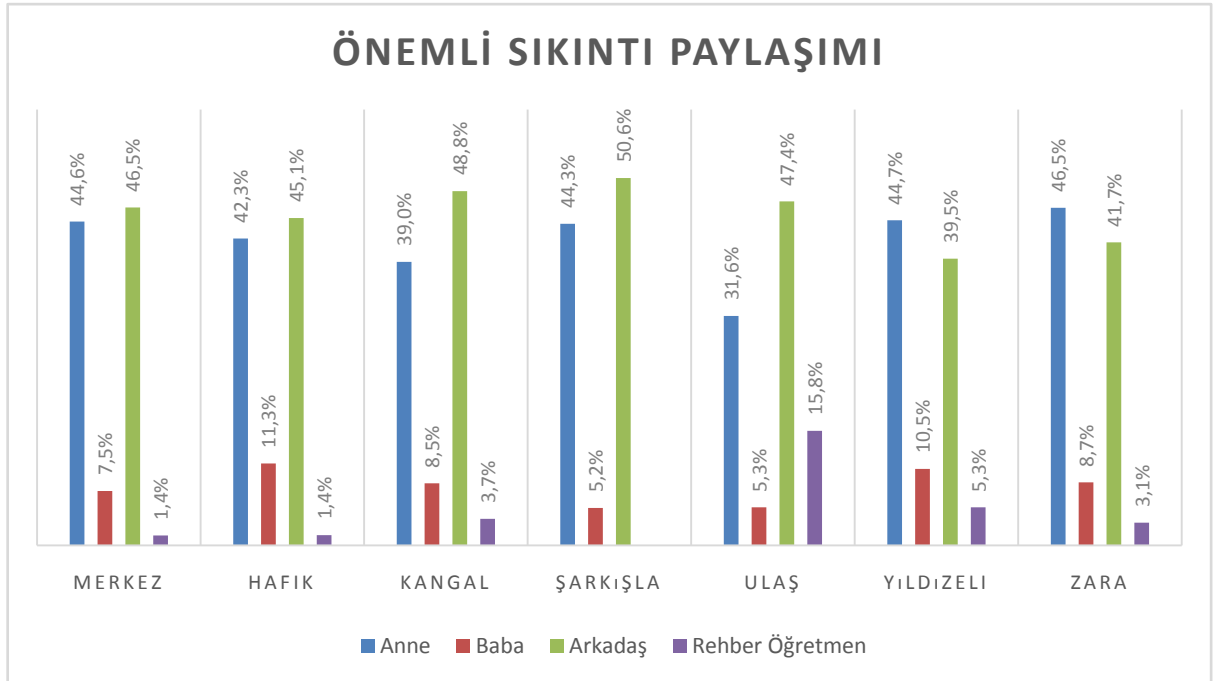

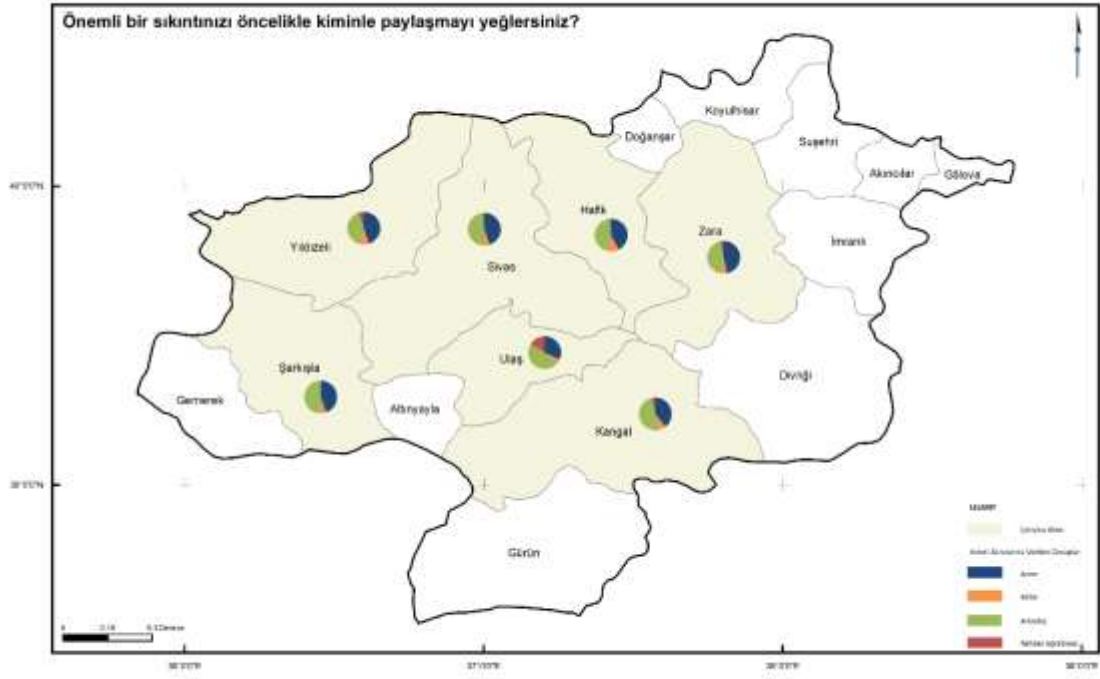
- Önemli sıkıntılarını anne babaları ile paylaşan öğrenci oranı %45.7'dir.
- Önemli sıkıntılarını anne babaları ile paylaşan öğrenci oranının en düşük olduğu ilçeler Ulaş, Kangal ve Şarkışla'dır.

Grafik 295 Önemli sıkıntı paylaşımı

Grafik 296 Önemli sıkıntı paylaşımı - İlçe

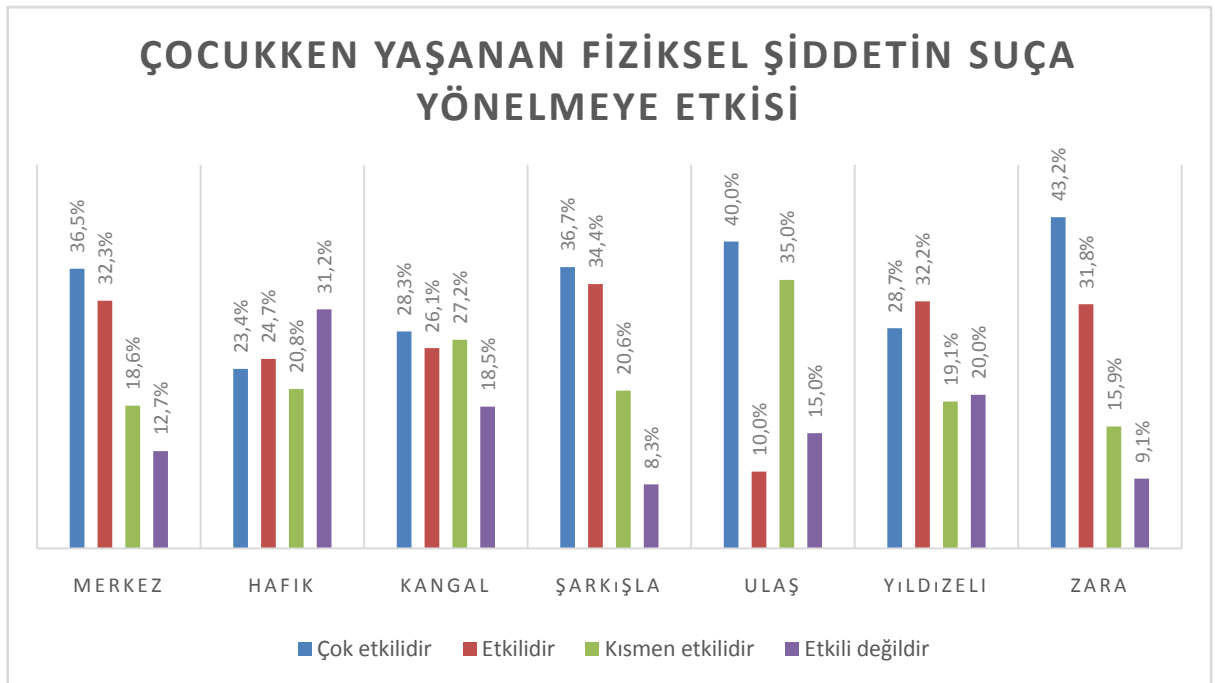

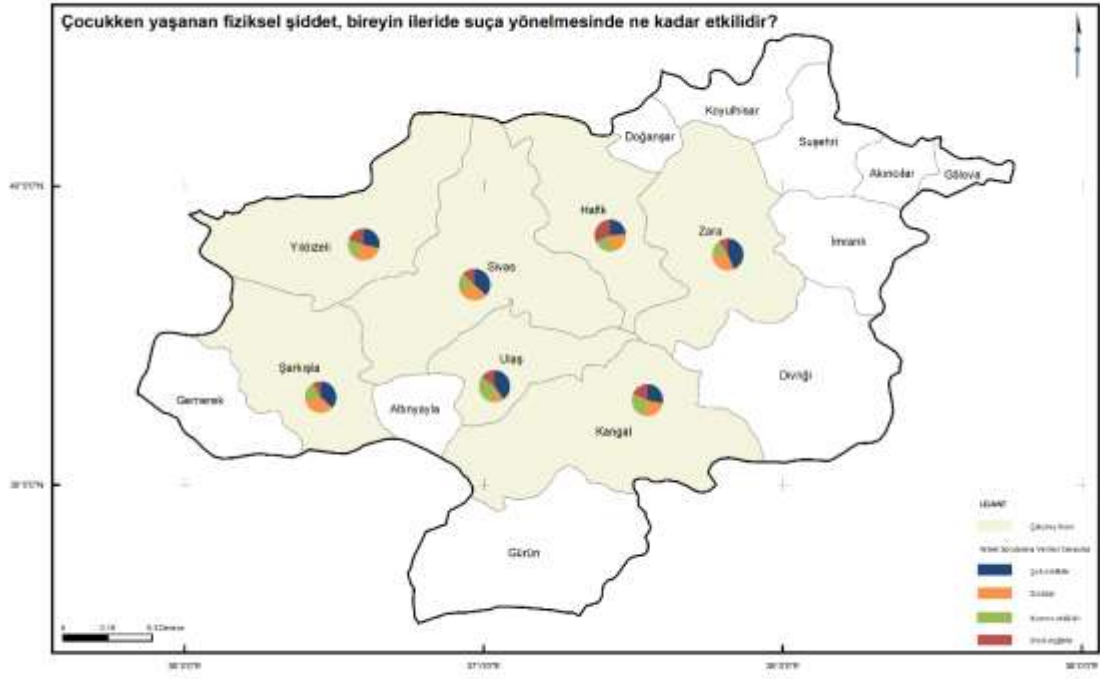
- Çocukken yaşanan fiziksel şiddetin suça yönelmeye etkisinin olduğunu düşünen öğrenci oranı %86.7'dir.
- Çocukken yaşanan fiziksel şiddetin suça yönelmeye etkisinin olduğunu düşünen öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Şarkışla, Zara ve Merkez'dir.

Grafik 297 Çocukken yaşanan fiziksel şiddetin suça yönelmeye etkisi

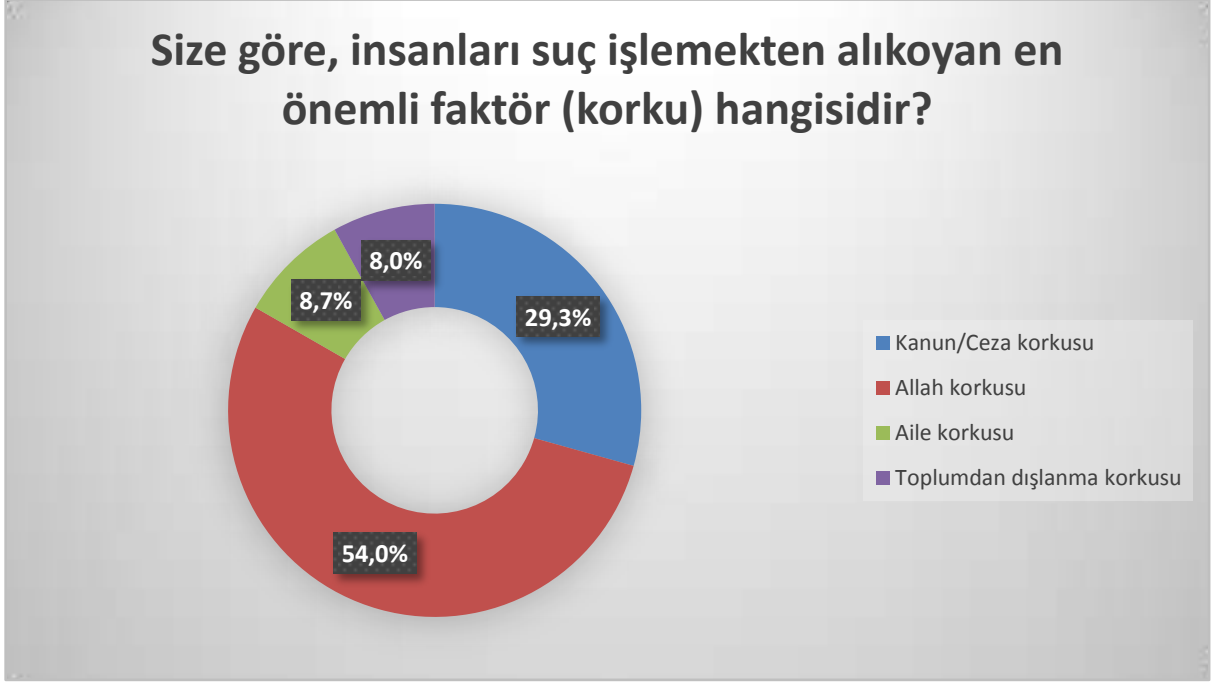
Grafik 298 Çocukken yaşanan fiziksel şiddetin suça yönelmeye etkisi - İlçe

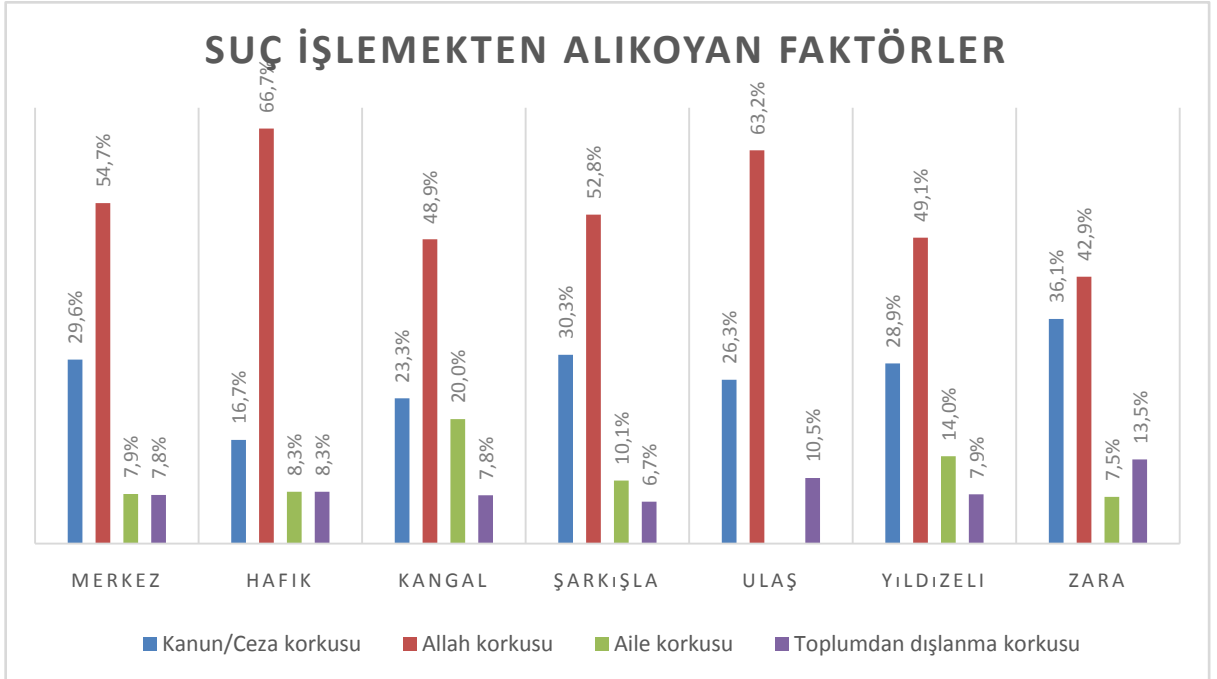

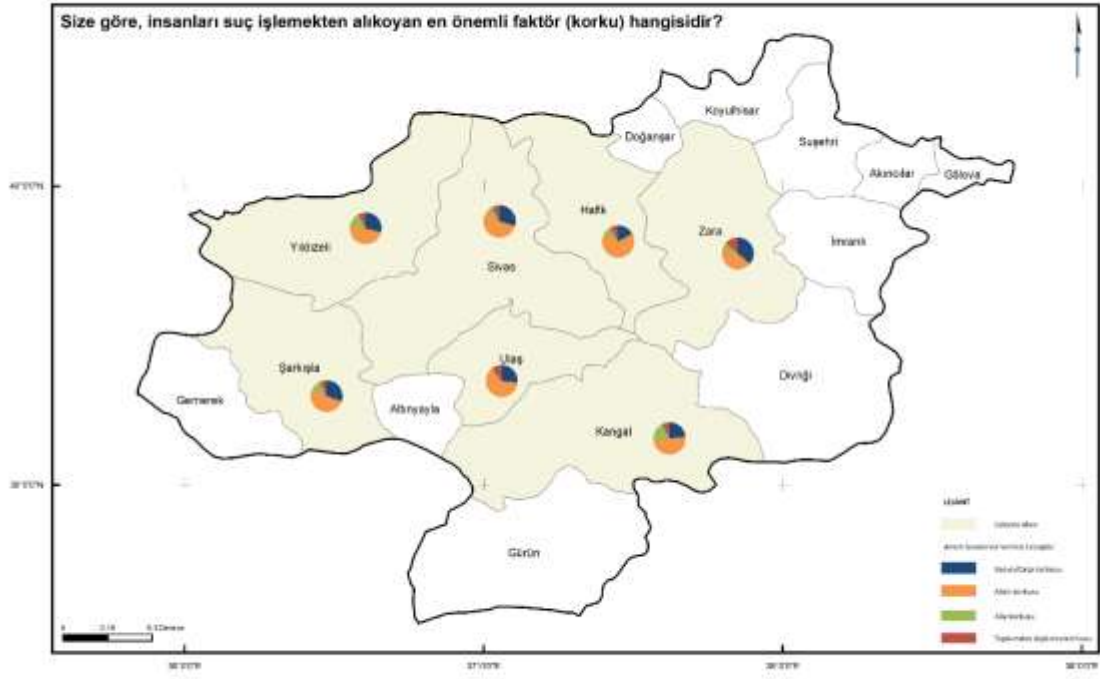
- İnsanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktörün Allah korkusu olduğunu düşünen öğrencilerin oranı %54.0'tür.
- Tüm ilçelerde İnsanları suç işlemekten alıkoyan en önemli faktörün Allah korkusudur.

Grafik 299 Suç işlemekten alıkoyan faktörler

Grafik 300 Suç işlemekten alıkoyan faktörler - İlçe

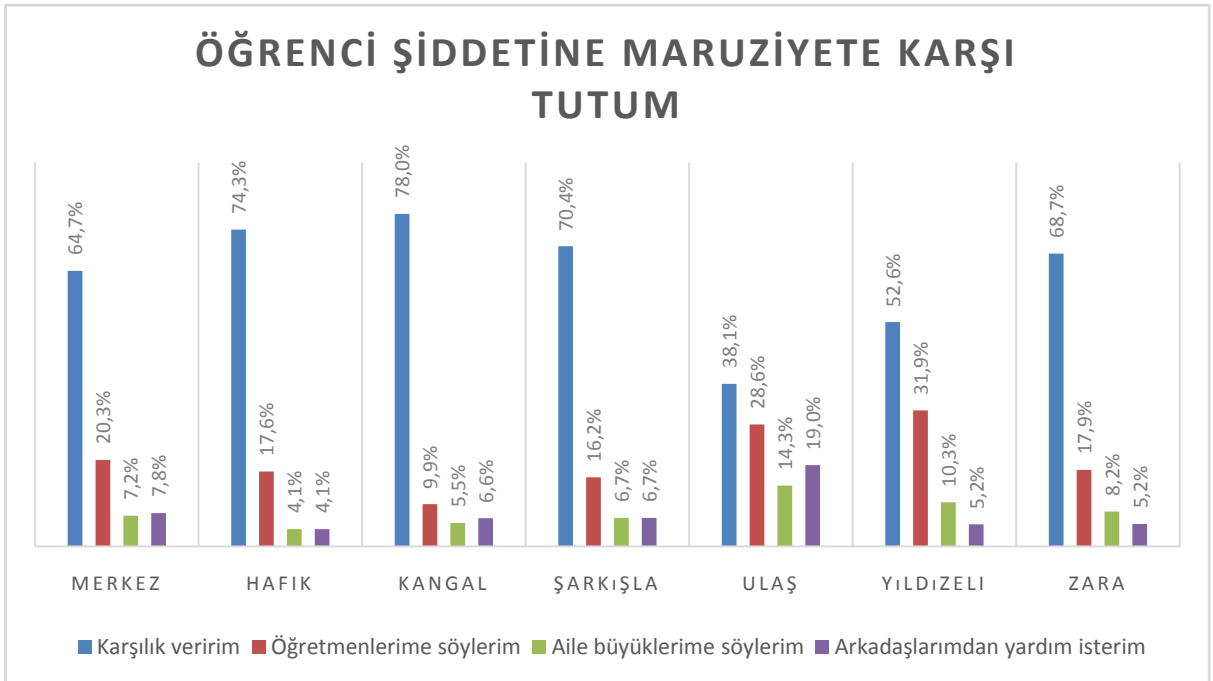

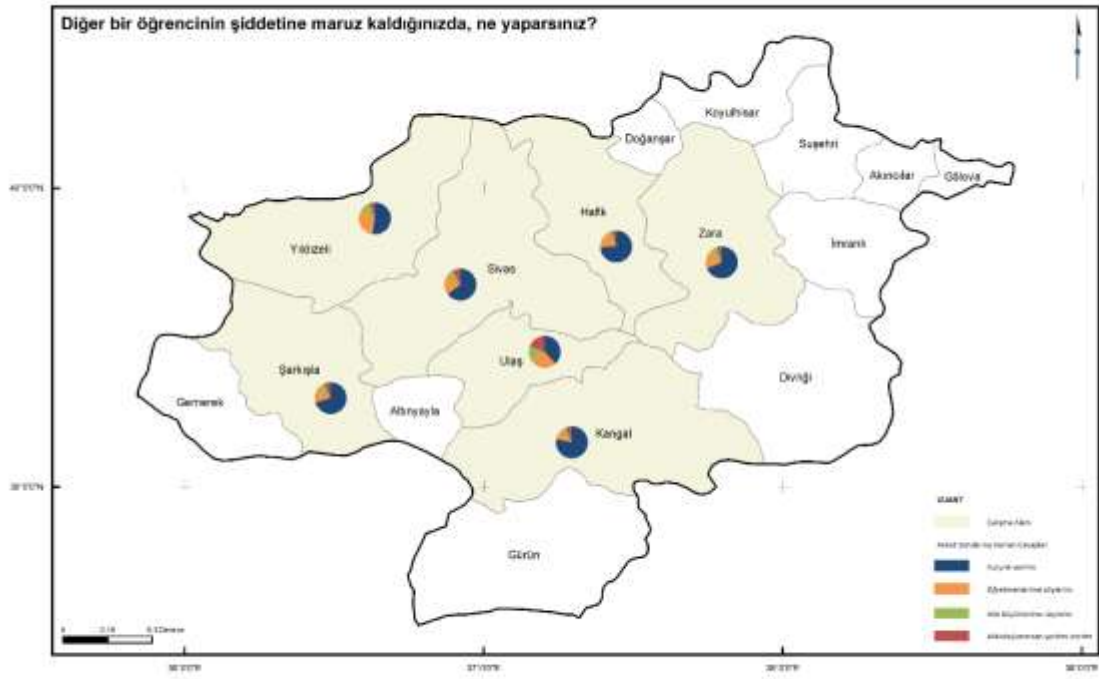
- Öğrenci şiddetine maruz kalındığında en çok alınan tutum %65.2 oranı ile karşılık vermedir.
- Şiddete şiddetle karşılık vermenin oranının en yüksek olduğu ilçeler Kangal, Hafik ve Şarkışla'dır.

Grafik 301 Öğrenci şiddetine maruziyete karşı tutum

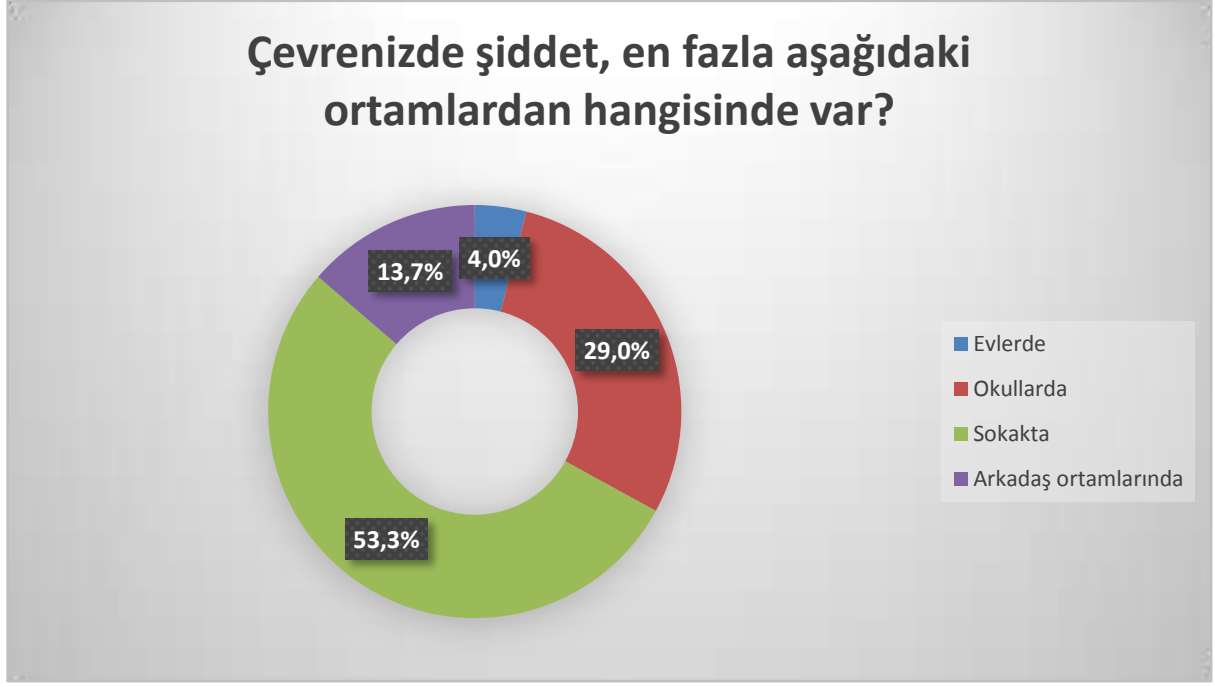
Grafik 302 Öğrenci şiddetine maruziyete karşı tutum - İlçe

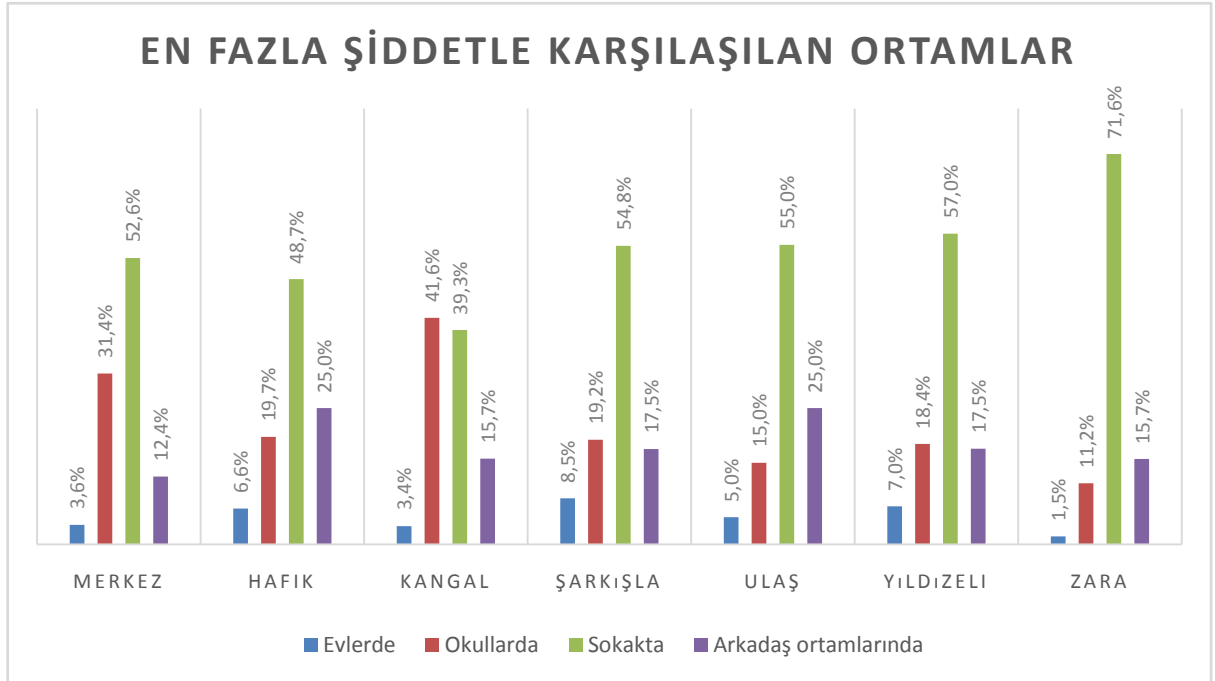

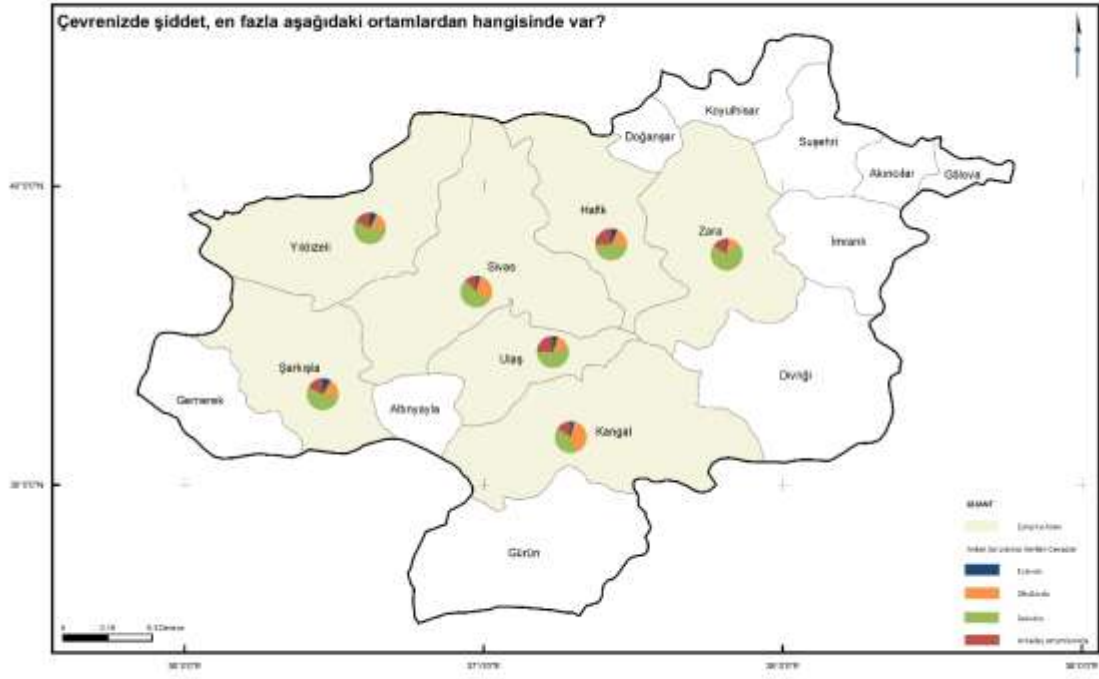
- Öğrencilerin en fazla şiddetle karşılaştığı ortam %53.3 oranı ile sokaktır.
- Kangal hariç tüm ilçelerde en fazla şiddetle karşılaşılan ortam sokaklarken Kangal'da en çok şiddetle karşılaşılan ortam okullardır.

Grafik 303 En fazla şiddetle karşılaşılan ortamlar

Grafik 304 En fazla şiddetle karşılaşılan ortamlar - İlçe

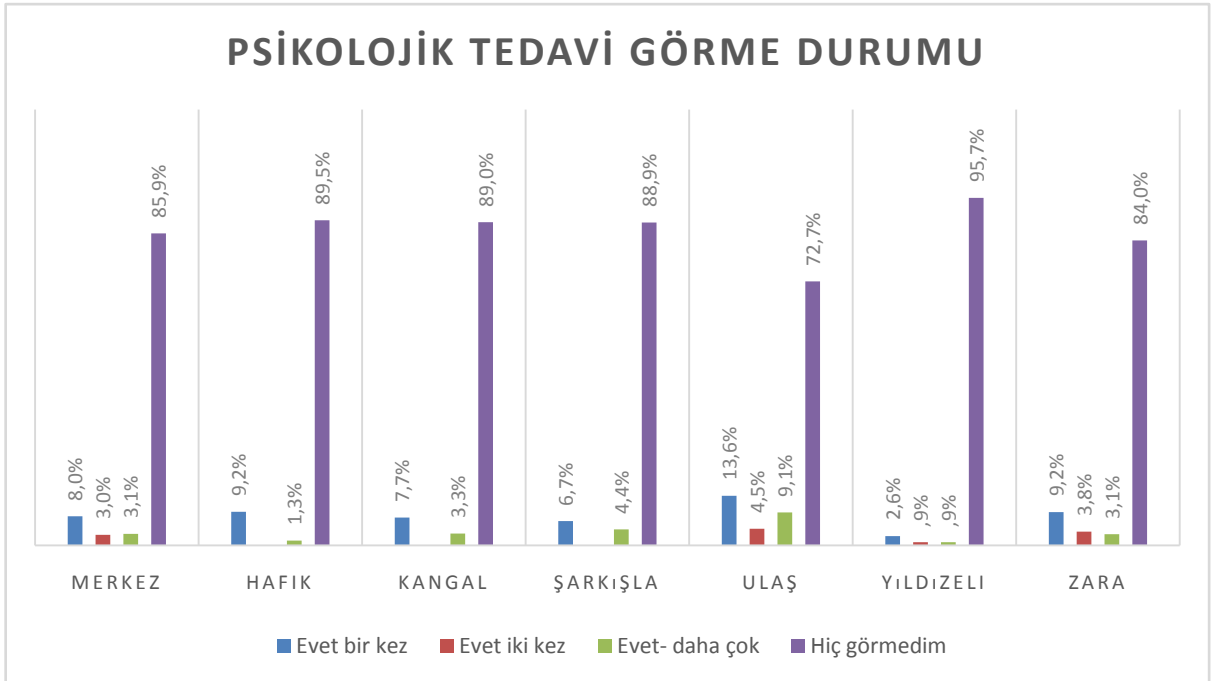

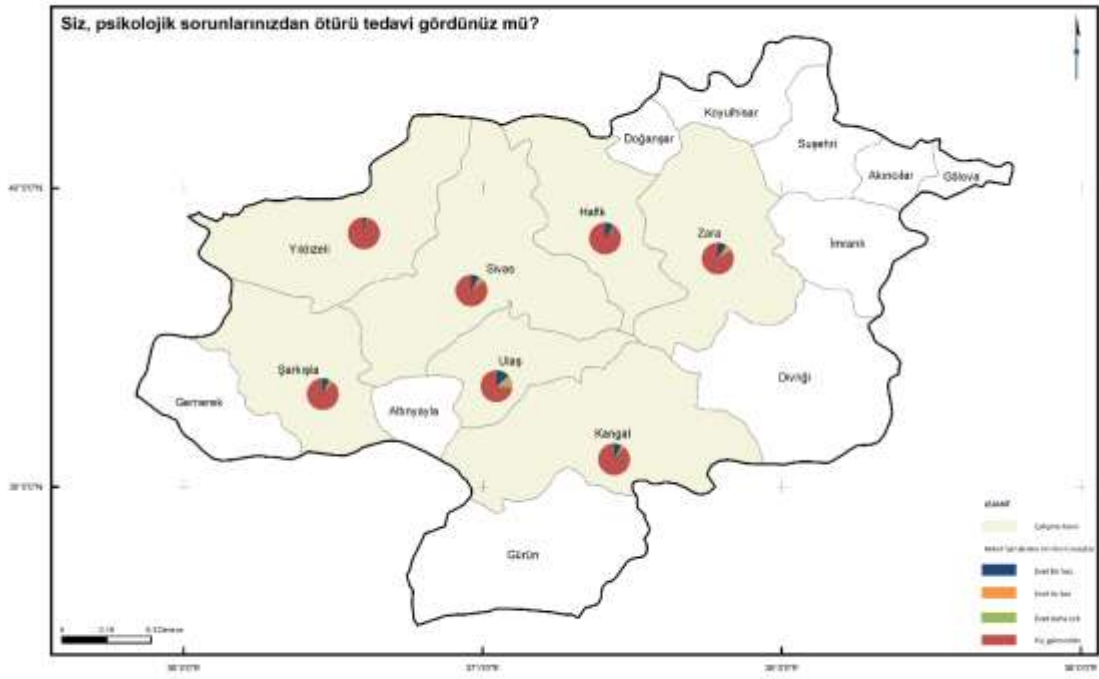
- Öğrencilerin %13.5'i psikolojik sorunlarından dolayı tedavi görmüştür.
- Psikolojik sorunlarından dolayı tedavi gören öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Ulaş, Zara ve Merkez'dir.

Grafik 305 Psikolojik tedavi görme durumu

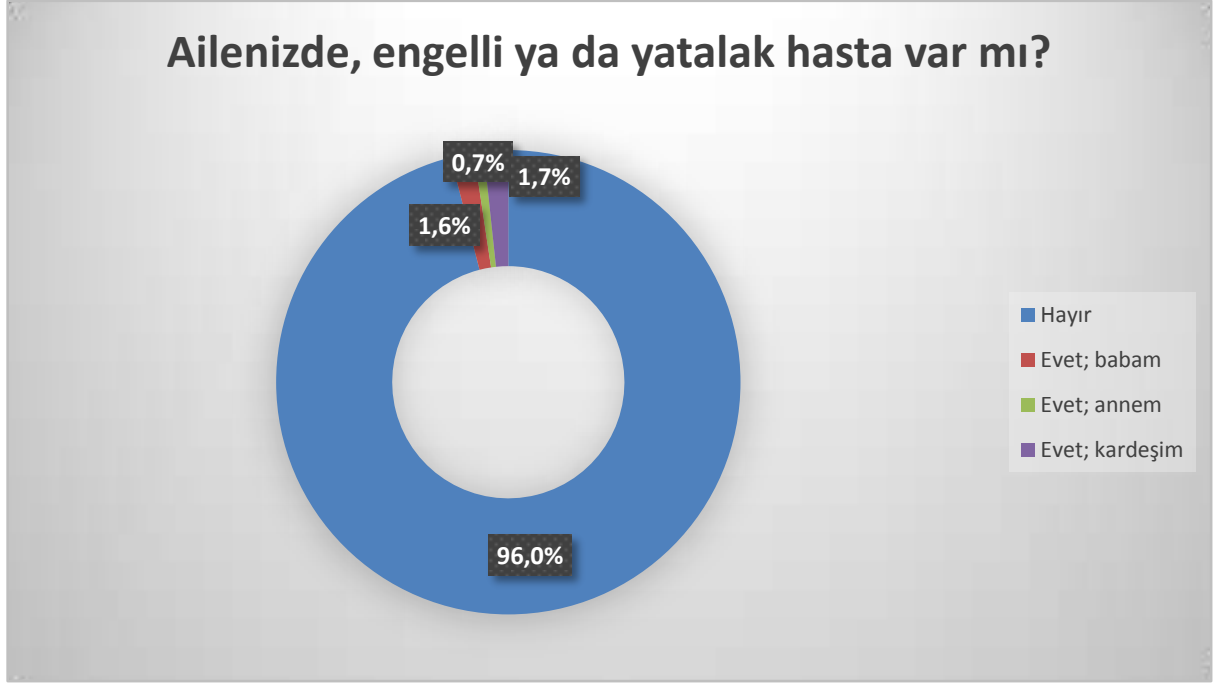
Grafik 306 Psikolojik tedavi görme durumu - İlçe

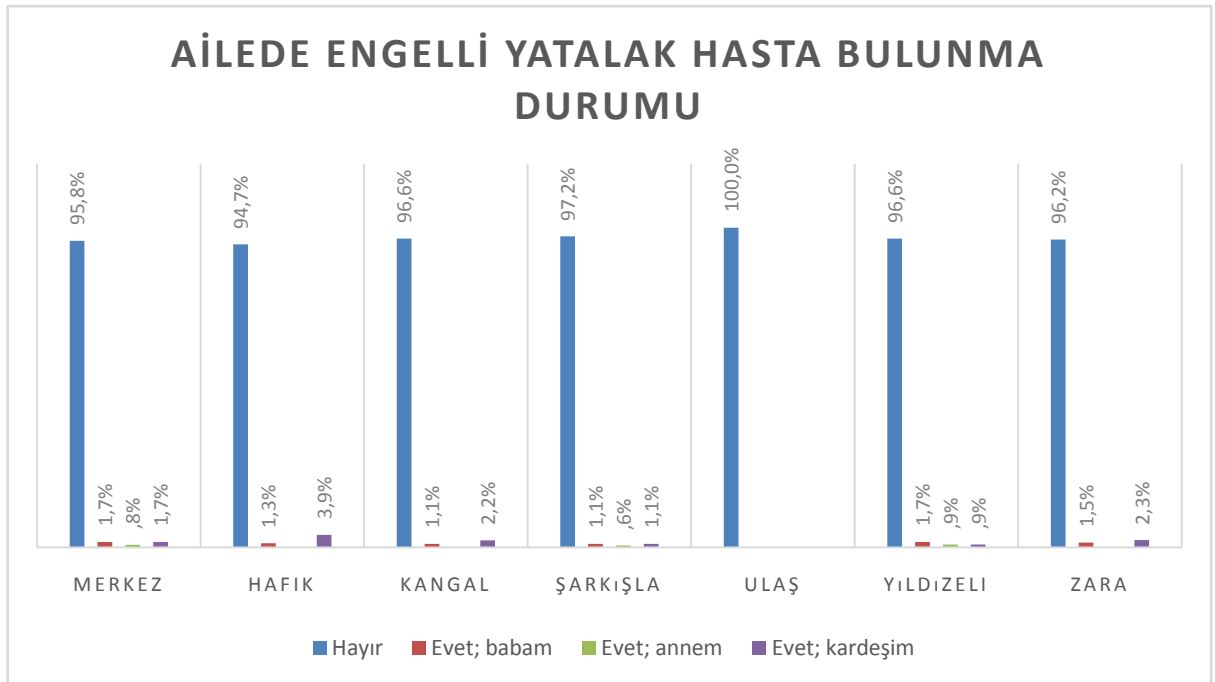

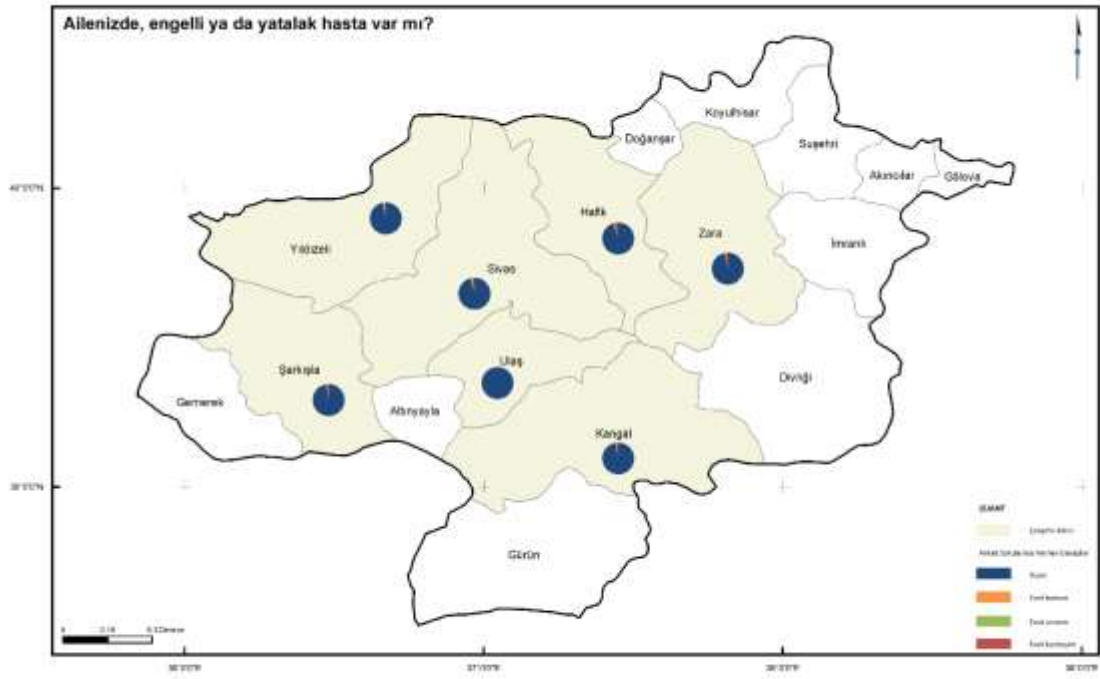
- Ailesinde engelli yatalak hasta bulunan öğrenci oranı %4.0'tür.
- Ailesinde engelli yatalak hasta bulunan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Hafik, Merkez ve Zara'dır.

Grafik 307 Ailede engelli yatalak hasta bulunma durumu

Grafik 308 Ailede engelli yatalak hasta bulunma durumu - İlçe

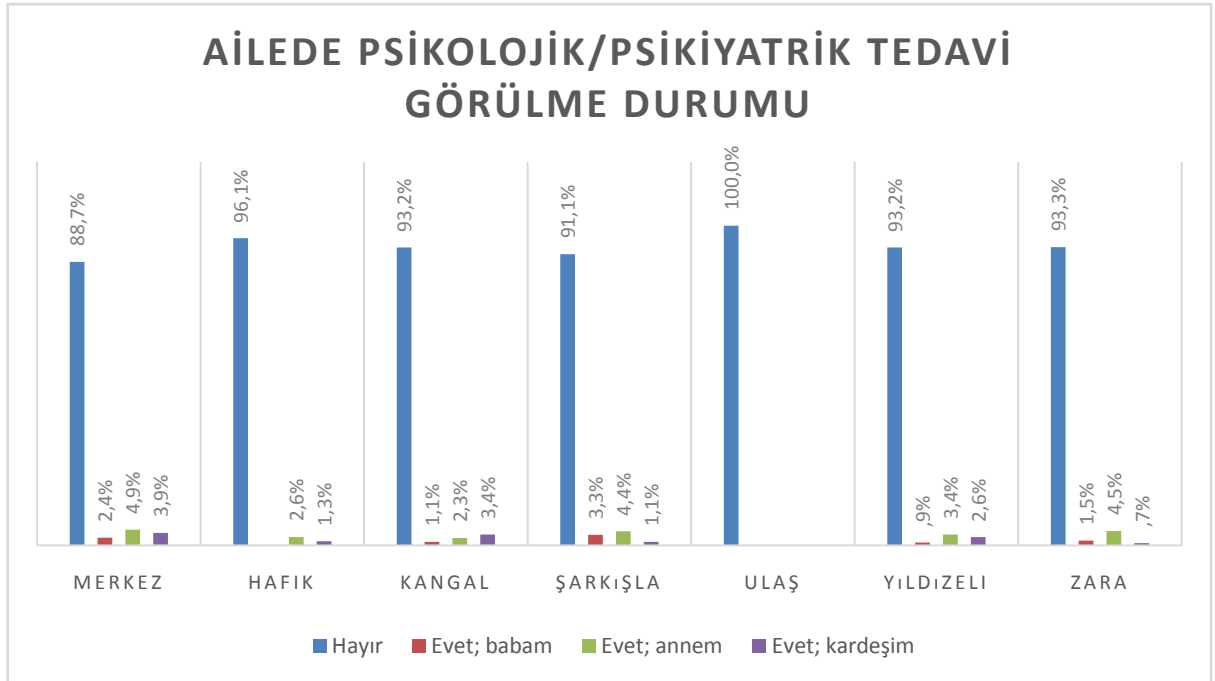

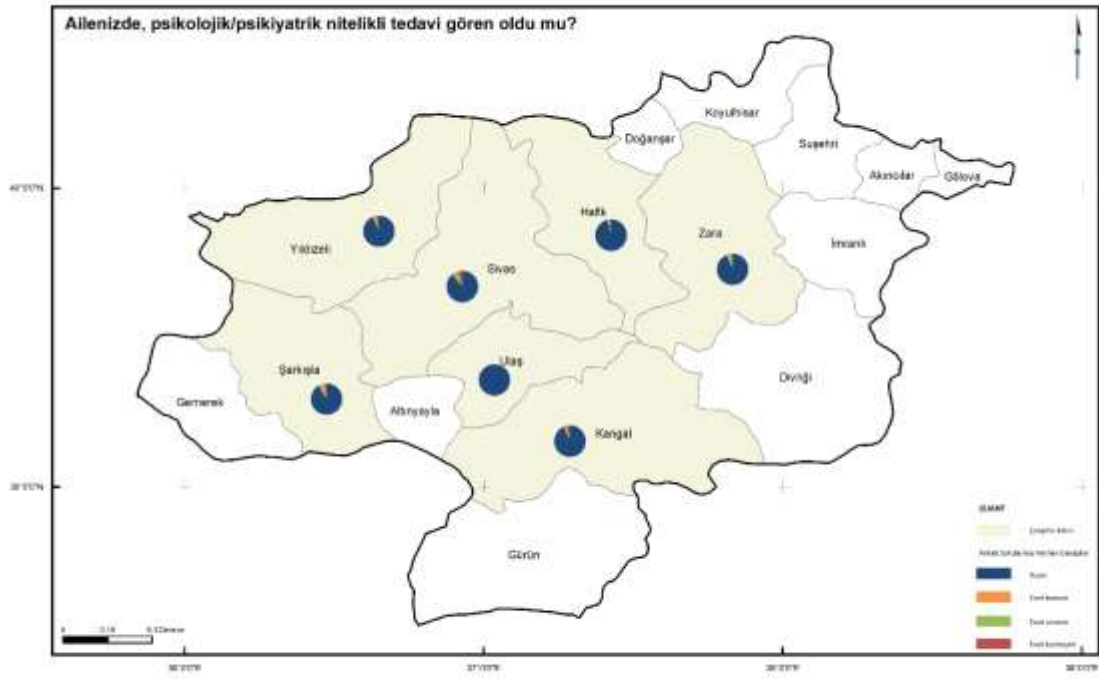
- Ailesinde psikolojik/psikiyatrik tedavi gören kişi bulunan öğrenci oranı %10.3'tür.
- Ailesinde psikolojik/psikiyatrik tedavi gören kişi bulunan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Merkez, Şarkışla ve Yıldızeli'dir.

Grafik 309 Ailede psikolojik/psikiyatrik tedavi görülme durumu

Grafik 310 Ailede psikolojik/psikiyatrik tedavi görülme durumu - İlçe

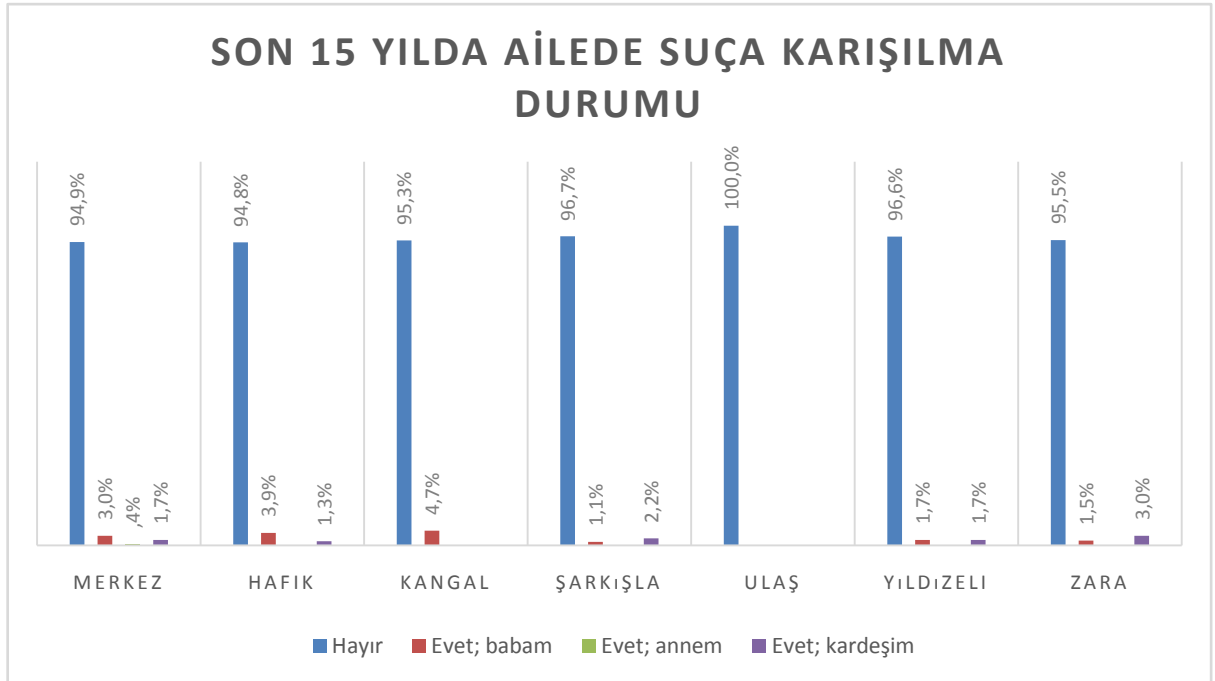

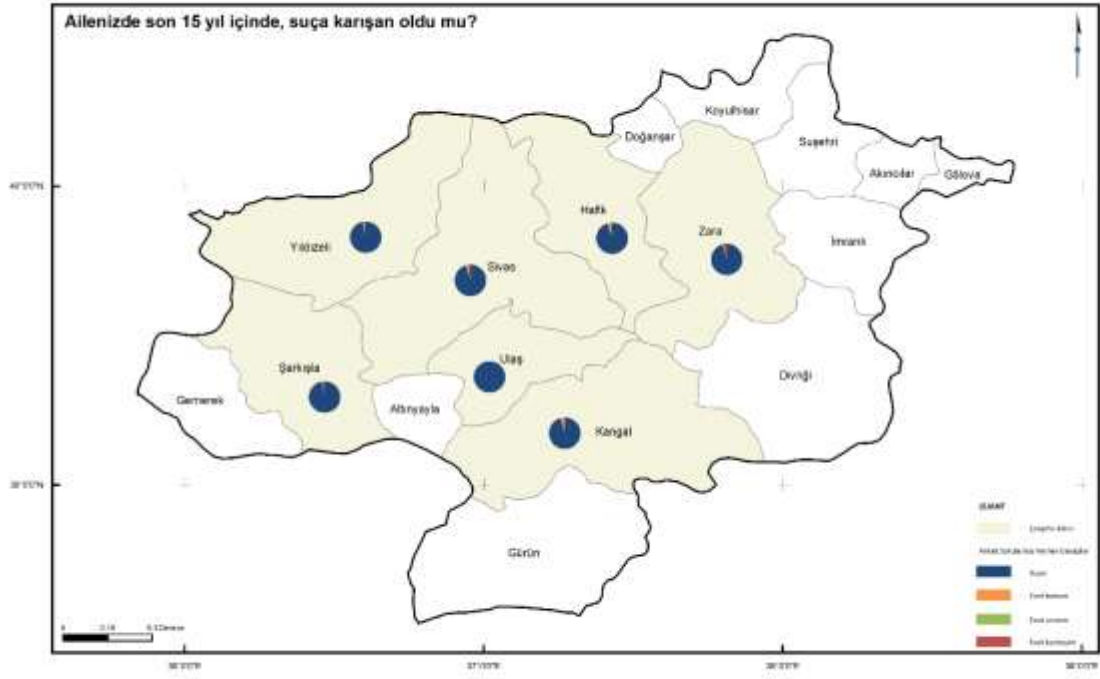
- Son 15 yılda ailesinde suça karışan birinin olduğu öğrenci oranı %4.8'dir.
- Son 15 yılda ailesinde suça karışan birinin olduğu öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Hafik, Merkez ve Kangal'dır.

Grafik 311 Son 15 yılda ailede suça karışılma durumu

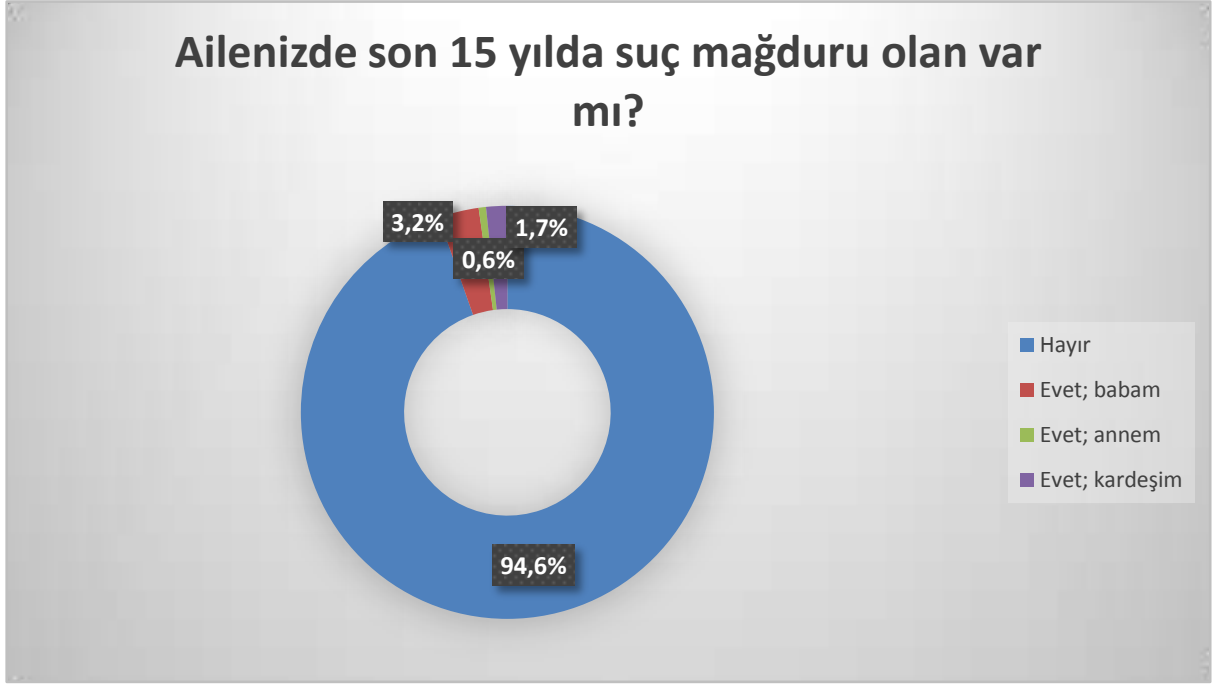
Grafik 312 Son 15 yılda ailede suça karışılma durumu - İlçe

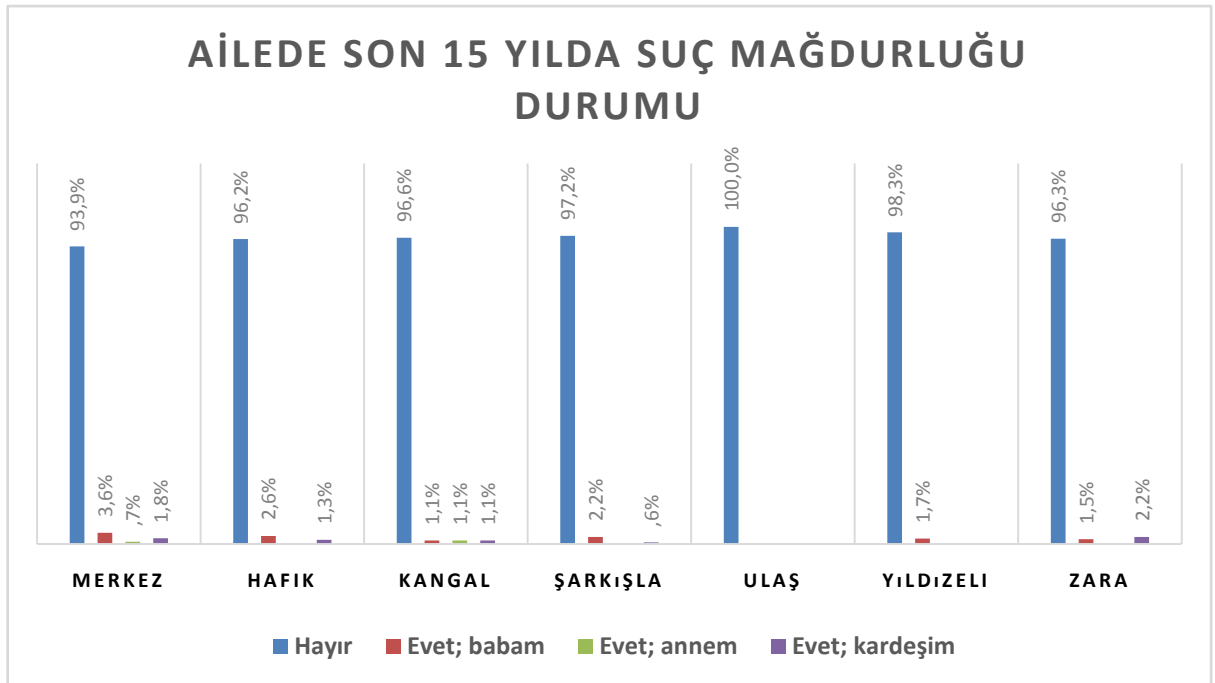

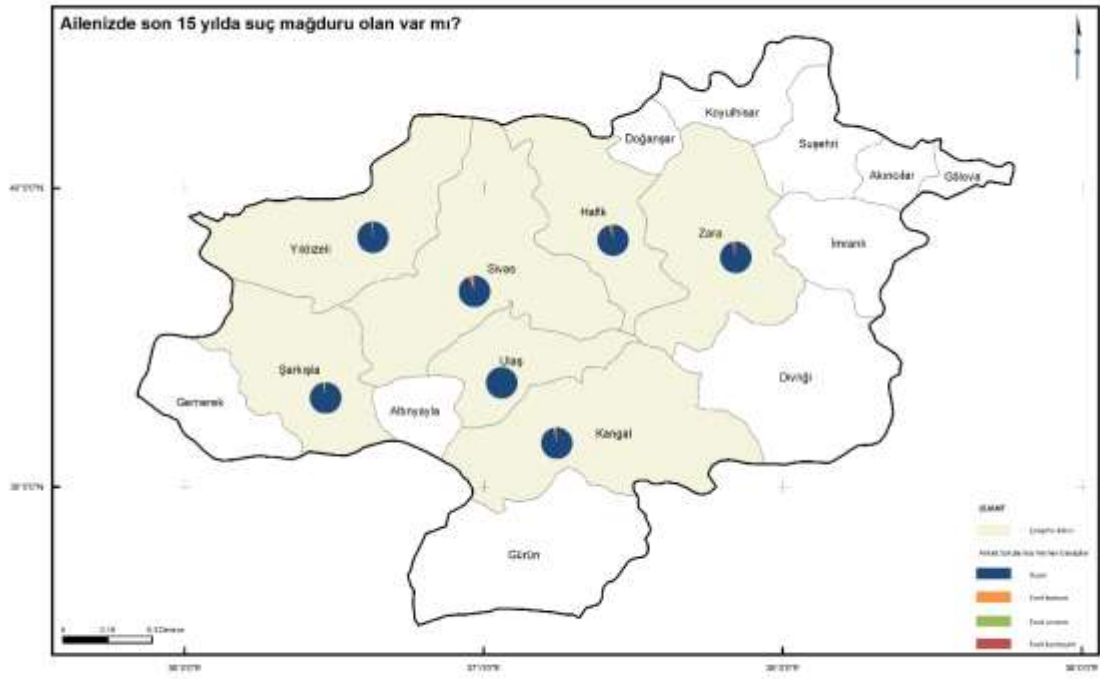
- Ailesinde son 15 yılda suç mağduru olan öğrenci oranı %5.4'tür.
- Ailesinde son 15 yılda suç mağduru olan öğrenci oranının en yüksek olduğu ilçeler Merkez, Hafik ve Zara'dır.

Grafik 313 Ailede son 15 yılda suç mağduru olma durumu

Grafik 314 Ailede son 15 yılda suç mağduru olma durumu

Sivas'ta öğrencilerin şiddetle olan ilişkilerinin ilçe bazında ve genel değerlendirmesine ait özet tablo aşağıdadır.

Hiç	Az	Orta	Fazla	Çok Fazla
0-0.799	0.80-1.599	1.60-2.399	2.40-3.199	3.20-4.00

Tablo 26: Öğrencilerin Şiddetle Karşılaşmalarına İlişkin Özet Tablo – İlçe Bazlı

	İlçe							
	Merkez	Hafik	Kangal	Şarkışla	Ulaş	Yıldızeli	Zara	Sivas
Anneniz çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	.35	.34	.41	.36	.29	.25	.37	.35
Babanız çocukluğunuzda size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	.27	.26	.46	.35	.15	.17	.15	.27
Ağabeyiniz (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	.26	.21	.35	.18	.17	.17	.10	.24
Ablanız (VARSA) size hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	.17	.06	.07	.16	.06	.14	.12	.16
Siz (VARSA) kardeşinize hangi sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?	.45	.31	.49	.47	.25	.27	.62	.45
İlköğretim yıllarındaki öğretmenleriniz size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	.50	.61	.82	.48	.47	.58	.50	.51
İlköğretim yıllarında diğer öğrenciler, size ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladı?	.18	.13	.24	.14	.05	.22	.18	.18
Çevrenizdeki öğrenciler arasında, size ne sıklıkta fiziksel yaşıyor?	.34	.39	.46	.24	.09	.41	.26	.34
Anne-babanız arasında ne sıklıkta, fiziksel şiddete doğrudan tanık oldunuz?	.20	.24	.17	.17	.18	.14	.15	.19
Anneniz evde hangi sıklıkta öfkeli davranışlar sergiler?	.67	.61	.61	.53	.40	.53	.50	.64
Babanız evde hangi sıklıkta öfkeli davranışlar sergiler?	.69	.51	.74	.66	.58	.54	.56	.67
Geçmişte (elini, kafanı bir yere vurma, saçını yolma, kendini jiletme vb. bir şekilde) kendinize hangi sıklıkta zarar verdiniz?	.49	.40	.66	.51	.48	.40	.42	.49
Geçmişte siz, başkalarına ne sıklıkta fiziksel şiddet uyguladınız?	.65	.56	.69	.63	.50	.57	.53	.64
Anlamsızlık, karamsarlık duygularını hangi sıklıkta yaşıyorsunuz?	1.46	1.01	1.41	1.46	1.33	1.21	1.59	1.44
Geçmişte hangi sıklıkta, şiddet içerikli bilgisayar oyunları oynardınız?	1.00	.95	.96	.81	.33	.73	.88	.97
Anne ya da babanız, başkalarının yanında size fiziksel şiddet uyguladı mı?	.15	.15	.16	.13	.10	.08	.11	.14
Çocukken eşyalara (kanepa, ağız, tabela, araba, vb.) hangi sıklıkta zarar verdiniz?	.64	.45	.81	.62	.29	.61	.68	.64
Çocukken hayvanlara hangi sıklıkta zarar verdiniz?	.19	.28	.39	.24	.10	.38	.32	.22
Keyif verici madde kullanmayı hangi sıklıkta düşünürsünüz?	.36	.23	.30	.19	.24	.27	.40	.34
İntihar duygusunu hangi sıklıkta yaşıyorsunuz?	.52	.32	.41	.47	.23	.37	.50	.50
Kendinizi, okul ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?	1.28	1.13	1.34	1.31	1.09	1.22	1.26	1.27
Kendinizi, ev ortamında hangi sıklıkta gergin, mutsuz hissedersiniz?	.81	.51	.74	.89	.76	.61	.72	.79
Hangi sıklıkta psikolojik sorunlar yaşıyorsunuz?	.86	.64	.73	.88	.91	.69	1.00	.85
Hangi sıklıkta kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşıyorsunuz?	1.18	.97	1.12	1.30	.95	1.03	1.34	1.18
Çevrenizde, insanların birbirine karşı cinsel taciz davranışlarına (ayp ifade kullanma, imalı ya da erotik hareket, sarkıntılık vb.) hangi sıklıkta tanık oldunuz?	.69	.70	.63	.62	.29	.59	.62	.67
Siz hangi sıklıkla cinsel taciz durumuyla karşılaştınız?	.15	.17	.10	.07	.05	.07	.10	.13
Kendinizden nefret etme duygusu yaşıyor mısınız ?	.78	.61	.69	.74	.81	.69	.83	.77
Diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşıyor mısınız ?	1.36	1.12	1.38	1.48	1.25	1.21	1.44	1.36
Hangi sıklıkta suçluluk duyguları yaşıyorsunuz?	.97	.87	1.04	.96	.73	.92	.99	.96

13.2 Genel Değerlendirme

Liseye devam eden öğrencilere uygulanan anketten elde edilen bazı veriler gerçekten düşündürücüdür. Düşündürücü olan; Sivas ili için sosyal risk teşkil eden belirlemeleri, öğrencilerin yaşadıkları sosyal ortamlar, kendi hayat deneyimleri gibi iki ana kategoride sıralamak mümkündür:

Liseye devam eden öğrencilerin,

- a) %31'i anneden,
 - b) %22'si babadan ve
 - c) %38'i okudukları okullardaki eğitimcilerden fiziksel şiddet gördüklerini beyan etmişlerdir.
 - d) Yine ankete katılan lise öğrencilerinin beyanlarına göre,
 - e) %50'sinin anneleri ve
 - f) %54'ünün babaları yaşadıkları evlerinde **öfkeli davranışlar** sergilemişlerdir.
 - g) Gençlerin;
 - h) %34'ü kendine,
 - i) %48'i başkalarına,
 - j) %46'sı eşyalara ve
 - k) %18'i hayvanlara fiziksel şiddet uyguladıklarını beyan etmişlerdir.
- Ankete katılan gençlerin,
- l) %21'i keyif verici madde kullandığını,
 - m) %58'i anlamsızlık, karamsarlık duyguları yaşadığını,
 - n) %14'ü psikolojik tedavi gördüğünü,
 - o) %32'si intihar duygu ve eğilimi yaşadığını,
 - p) %48'i okul ve %60'i eve ortamında gerginlik, mutsuzluk yaşadığını belirtmiştir.
- Liseye devam eden ve ankete katılan öğrencilerden,
- q) %78'inin kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşadığını,
 - r) %45'inin yaşadıkları sosyal çevrelerde cinsel taciz (saldırı) eylemleriyle/olaylarıyla karşılaştıklarını ifade etmeleri ciddi sosyal risk belirtileridir.
 - s) Kardeşleriyle ya da okul arkadaşlarıyla anlaşmazlık yaşadığında, sorunlarını konuşarak çözmeye yolunu seçen öğrenciler ancak üçte bir ve şiddet yoluna başvuranlar üçte iki oranında olması önemli bir sosyal sorundur.
 - t) Bu anket araştırmasının en önemli risk verisi ise, liseye devam eden öğrencilerin,
 - u) %51'inin kendinden,
 - v) %83'ünün diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşadığını beyan etmesi ve
 - w) %72'sinin suçluluk duygusu yaşamasıdır.

Şiddet, suç ve mağduriyetler yönünden illerin sosyal risk durumunu belirlemenin bir yolu adli istatistikler üzerinden yapılan karşılaştırmalı analizlerdir. Bir ilde suça sürüklenen çocuk sayısı, suç mağduru olan çocuk ve kadın sayıları, yetişkin suçluluğu, mükerrer suçluluk gibi temalarla ilgili göstergeler önemlidir. Temaların karşılığı olan sayılar ve bu sayıların ilgili nüfusa ya da ildeki hane sayısına oranı o yerin sosyal risk durumu hakkında ciddi fikir verir.

Sivas bölge illeri içinde ve Türkiye ortalamasına suç istatistikleri yönünden ne durumdadır?

En son verilere baktığımızda 2017 yılı içinde Cumhuriyet Başsavcılıklarında açılan suç dosya sayısı ve bir önceki yıldan devredilen suç dosya sayıları toplamı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 27:Adli Veriler Üzerinden Sivas İlinin Kendi Bölgesi İçindeki Sosyal Risk Durumu

İLLER	2017 OLAY SAYISI	HANE SAYISI	% ORAN
Aksaray	36.786	103.014	35,71
Kayseri	121.518	365.378	33,26
Niğde	31.842	97.595	32,63
Nevşehir	27.417	84.231	32,55
Kırıkkale	24.297	83.194	29,21
Yozgat	31.669	123.202	25,70
Sivas	44.134	172.038	25,65
Kırşehir	16.940	68.133	24,86
TÜRKİYE %	8.479.555	21.662.260	39,14

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğünden elde edilen tablo verilerine baktığımızdaOrtadoğu Anadolu Bölgesi illeri içinde, hane sayısına oranladığımızda toplam olay yüzdesi en düşük ikinci il Sivas'tır. Sivas ili toplam olay oranı yönünden %26 oranı ile Türkiye ortalamasının (%39) da gerisinde yer almaktadır.

Tablo 28:Orta Anadolu Bölgesi 2017 Yılı İçin Faili Meçhul Olay Durumu

İLLER	2017 FM OLAY S	HANE SAYISI	% ORAN
Aksaray	12.544	103.014	55,53
Niğde	6.551	97.595	36,47
Yozgat	5.297	123.202	29,70
Nevşehir	7.532	84.231	18,28
Kırıkkale	6.362	83.194	13,02
Kayseri	54.158	365.378	7,20
Sivas	11.341	172.038	1,48
Kırşehir	3.283	68.133	0,55
TÜRKİYE %	4.070.737	21.662.260	28,31

Türkiye'de önceki yıldan devredenler dâhil toplam 4 milyon 70 bin 737 faili henüz bilinmediği için davası açılmayan dosya vardır. Orta Anadolu Bölgesi illeri içinde faili meçhul olay yüzdesi en yüksek il (%55,53) Aksaray'dır. Bölge illerinden Niğde ve Yozgat da faili meçhul olay yüzdesi Türkiye ortalamasının üzerinde olan illerdir. Sivas, Türkiye geneline göre, faili meçhul olay yüzdesi en düşük (%1,48) iller arasındadır.

Sivas ili, toplam olay oranı ve faili meçhul olaylar oranı yönünden diğer illere göre daha iyi durumda olsa da çocuk ve gençler boyutunda durum pek iç açıcı görünmüyor. Aşağıdaki tablolarda Adalet Bakanlığı adli istatistikleri üzerinden, Sivas ilinin kendi bölgesi ve Türkiye ortalamasına göre durumu verilmiştir. HEGEM Vakfınca yayımlanan Türkiye'nin Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası (2016) Raporundan alınan veriler şöyledir:

Tablo 29:Orta Anadolu Bölgesi Çocuk Mükerrer Suçluluğu

İller	Ç Mükerrer	Ç Toplam Suç	% Oran	S Risk
-------	------------	--------------	--------	--------

Kırıkkale	1.029	2.005	51,32	10
Kayseri	3.948	8.133	48,54	10
Yozgat	1.215	2.567	47,33	9
Sivas	1.926	4.134	46,59	9
Kırşehir	553	1.200	46,08	8
Nevşehir	854	1.860	45,91	8
Niğde	943	2.168	43,50	5
Aksaray	833	1.965	42,39	4
TOPLAM	11.301	24.032	46,46	

(CBS 2010)

Tablo verilerine göre çocukların suç tekrarı (mükerrerlik durumları) yönünden Sivas ili sorunlu iller arasındadır. Bunun nedenlerinin araştırılması ve önleyici tedbirler geliştirilmesi gerekir.

Tablo 30:Orta Anadolu Bölgesi Çocuk Mağduriyeti Artışı

İLLER	ÇM 2008	ÇM 2010	% Artış	S RİSK
Kayseri	2.981	5.533	85,61	10
Niğde	864	1.384	60,19	9
Sivas	2.262	3.115	37,71	6
Nevşehir	843	1.117	32,50	5
Kırşehir	532	719	35,15	5
Aksaray	789	1.041	31,94	4
Yozgat	1.195	1.498	25,36	3
Kırıkkale	1.014	1.117	10,16	1
TOPLAM	10.480	15.524	39,83	

(CBS 2008-2010)

Sivas ilindeki 2 yılda gerçekleşen çocuk mağduriyet artış oranı %38'dir. Bu oranın riskli bir gidişi gösterdiğini anlamak zorundayız.

Tablo 31:Orta Anadolu Bölgesi Çocuk Mağdur Çocuk Nüfusa Oranı

İLLER	Ç MAĞDUR	Ç NÜFUS	% ORAN	S RİSK
Nevşehir	1.665	51.426	3,24	10
Kayseri	7.681	247.633	3,10	10
Sivas	3.350	113.515	2,95	9
Kırıkkale	1.329	46.366	2,87	9
Niğde	1.878	68.442	2,74	8
Kırşehir	854	37.111	2,30	6
Yozgat	1.821	87.062	2,09	4
Aksaray	1.570	77.632	2,02	4
TOPLAM	20.148	729.187	2,66	

Çocuk mağdurların çocuk nüfusa oranlanması sonucu oluşan tabloda Sivas çocuk mağduriyetleri yönünden bölgesinin % 2,95 artışla) en riskli 3. İlidir. Bir yılda 3,350 çocuğun bir suç olayının mağduru olması ciddi bir sosyal risktir.

Tablo 32. Orta Anadolu Bölgesi Çocuklara Karşı İşlenen Cinsel Suçlardaki Artış

İLLER	ÇK CS 2008	ÇK CS 2010	% Artış	S RİSK
-------	------------	------------	---------	--------

Kayseri	262	713	172,14	10
Niğde	84	190	126,19	9
Aksaray	64	121	89,06	8
Yozgat	104	196	88,46	8
Nevşehir	109	200	83,49	7
Sivas	161	274	70,19	6
Kırşehir	55	87	58,18	5
Kırıkkale	75	78	4,00	1
TOPLAM	914	1.859	86,46	

(CBS 2008-2010)

Çocuklara karşı yöneltilen cinsel suçlar yönünden Sivas kendi bölgesi illerinden daha iyi durumda olsa da iki yılda yaşanan %70 oranındaki artış ciddi bir risk durumunu ifade eder. Bütün dünyada ve ülkemizde gözlemlenen çocuk mağduriyetleri konusunda Sivas ilinin derinlemesine bir araştırması yapılmalı, etkin sosyal projeler geliştirilerek en kısa zamanda hayata geçirilmelidir. Gençlere uygulanan ankette de cinsel olaylarla ilgili önemli bulgulara ulaşıldığı anket analizlerinden anlaşılmaktadır.

Tablo 33: Çocuk Mağduriyeti Analizleri

FAKTÖRLER	2008	2009	2010	TOPLAM	Ç.NÜFUS	%ORAN	TR %
MAĞDUR ÇOCUK	3.410	4.159	4.734	12.303	191.408	6,43	3,79
MAĞDUR DOSYA	2.262	2.741	3.115	8.118	191.408	4,24	2,29
TÜRKİYE DÜZEYİNDE İL SIRASI	9						

Tabloda, Sivas ilinin çocuk mağduriyeti analizleri yer almaktadır.

Çalışmada esas alınan faktörler;

- 1-Üç yılda mağdur çocuk sayısının çocuk nüfusa oranı,
- 2-Çocukların mağdur olduğu olay sayısının çocuk nüfusa oranı.

Mükerrer (tekrar) mağduriyet sayıları katılmadığında Sivas'ta;

- 2008'de 2.262 olayda 3.410
- 2009'da 2.741 olayda 4.159
- 2010'da 3.115 olayda 4.734 çocuk olmak üzere;

SON ÜÇ YILDA

8.118 olayda 12.303 çocuk, **suç mağduru** olmuştur.

Bu verileri ildeki (0-18 yaş) 191.408 çocuk sayısına oranladığımızda;

- Çocukların mağdur olduğu olay (dosya) oranı %4,24
- Mağdur çocukların oranı %6,43 olarak elde edilmiş olur.

Bu oranlar Türkiye ortalamasının(%3,79 ve %2,29) üzerindedir.

Bu ilde, mağdur çocuk sayılarındaki artış;

2008-2009 yıllarında; %21,962009-2010 yıllarında; %13,83 ve

SON İKİ YILDA (2008-2010'da) toplam %38,83 olarak gerçekleşmiştir.

Bu analiz sonuçlarına göre **Sivas, diğer illere göre;**

Çocuk mağduriyeti analiz düzeyi yönünden 9. sırada yer almıştır.

Tablo 34:Sivas çocuk mağduriyeti nitelik analizleri (2008-09-10)

MAĞDURİYET TÜRÜ	SON ÜÇ YIL	TÜRKİYE TOPLAM İL SIRASI
-----------------	------------	--------------------------

	SAYI	YÜZDE	YÜZDE	SAYI	
ŞAHSA KARŞI SUÇ	8.618	87,03	80,01	516.951	5
MALA KARŞI SUÇ	595	6,01	9,85	63.672	79
CİNSEL SUÇ	689	6,96	10,14	65.491	63
TOPLAM	9.902	100,00	100,00	646.114	

ÜÇ YILLIK analiz sonuçlarına göre,

Çocukların Mağdur Olduğu Suç Tür ve Oranları;

- ✓ Şahsa Karşı Sivas %87,03 - Türkiye %80,01
- ✓ Mala Karşı Sivas %6,01 - Türkiye %9,85
- ✓ Cinsel Suç Sivas %6,96 - Türkiye %10,14 şeklindedir.

Mağduriyet tür ve oranları yönünden Sivas;

- ✓ Şahsa Karşı Suçlarda diğer illere göre 5.
- ✓ Mala Karşı Suçlarda diğer illere göre 79.
- ✓ Cinsel Suçlarda diğer illere göre 63. sırada yer almıştır.

2008-2010 Mağdur Nitelik Artış Oranları;

- ✓ Şahsa Karşı Suç %42,87 İL SIRASI: 34
- ✓ Cinsel Suç %70,19 İL SIRASI: 35
- ✓ Mala Karşı Suç %31,36 İL SIRASI: 34

Tablo 35: Orta Anadolu Bölgesi şahsa karşı suç mağdur çocuk oranı (2012)

İLLER	TOPLAM ŞK SUÇ MAĞDUR ÇOCUK % ORAN			Ülke Sıra
Sivas	16.302	3.350	20,55	15
Kırıkkale	6.565	1.329	20,24	17
Kayseri	41.331	7.681	18,58	23
Aksaray	8.839	1.570	17,76	29
Yozgat	10.304	1.821	17,67	30
Niğde	10.701	1.878	17,55	31
Nevşehir	9.991	1.665	16,66	39
Kırşehir	6.453	854	13,23	58
BÖLGE	110.486	20.148	18,24	
TÜRKİYE	1.777.551	259.707	14,61	

Ortadoğu Anadolu illeri -Tunceli hariç- çocuk mağduriyet oranları yönünden Türkiye genelinde en riskli iller arasında yer almaktadır. Bu bağlamda 81 il risk sıralamasında; Muş 1. Bitlis 5. Hakkâri 9. Van 12. Sivas 15. Elazığ 20. ve Bingöl 26 sırada yer almaktadır. Şahsa karşı işlenen şiddet suçları bağlamında Sivas ilinde çocukların mağdur olduğu olay ortalaması oldukça yüksektir ve bu ciddi bir sosyal risk oluşturmaktadır. 2012 yılı adli istatistik verilerine göre Sivas ili çocuk mağduriyet oranları yönünden kendi bölgesinde en yüksek sosyal risk düzeyine sahip olan ildir.

Sivas ilinde lise öğrencilerine uygulanan anket sonuçlarına baktığımızda Liseye devam eden öğrencilerin %51'i kendinden ve %83'ü diğer insanlardan nefret ettiğini beyan etmiştir. Bu sonuç gerçekten de yüksek düzeyli sosyal riskleri düşündürmektedir.

Tablo 36: Orta Anadolu Bölgesi çocuk fail yetişkin fail oranı (2012)

İLLER	Çocuk Fail	Yetişkin Fail	% Oran	Ülke Sıra
Kayseri	4.071	48.136	8,46	14
Niğde	1.065	12.832	8,30	15

Sivas	1.582	20.613	7,67	19
Kırıkkale	792	10.502	7,54	22
Aksaray	878	12.528	7,01	32
Yozgat	1.035	15.535	6,66	42
Nevşehir	854	13.148	6,50	47
Kırşehir	495	7.827	6,32	54
BÖLGE	10.772	141.121	7,63	
TÜRKİYE	161.493	2.468.809	6,54	

Orta Anadolu Bölgesi çocuk fail oranlarının yetişkin fail oranlarına göre risk düzeyi yüksek bir bölgedir. Çocuk fail oranlarının Türkiye ortalaması üzerinde bulunan iller; Kayseri, Niğde, Sivas, Kırıkkale, Aksaray ve Yozgat'tır. Sivas ili, çocuk faillerin (suçluların) yetişkin faillere oranı yönünden Türkiye düzeyinde (19. Sırada yer almakla) en riskli illerden biridir.

HEGEM Raporunda ortaya konan sonuçlara göre Sivas ili çocukların suça sürüklenmesi, çocuk mükerrer suç oranları ve çocukların suç mağduru olmaları yönlerinden sosyal risk düzeyi yüksek bir durum arz etmektedir.

14 Nitel Araştırma Bulgu ve Yorumları

Sivas'ta kadının kamusal alanda var olması ve istihdamı konusunda, yerel bilgi kaynakları olarak, kurum yetkilileri ile mülakat ve sivil toplum örgütleri ile odak grup çalışmaları yapılarak bilgiler elde edildi. Yapılan mülakat ve odak grup çalışmalarının listesi aşağıda verilmiştir.

10.1.Mülakatlar

1. KOSGEB Yasin Alper Sur ile mülakat 17.08.2018
2. İhramcızade Kültür Merkezi Ümit Hüseyin Çelik ile mülakat 17.8.2018
3. Sivas Belediye Başkan Yardımcısı Ahmet Özyayın 17.08.2018
4. Aile ve Sosyal İl müdürlüğü, Sosyal Çalışmacı Aslı ÇELİK 15.8.2018
5. Aile ve Sosyal İl müdürlüğü Soner Bey; 15.8.2018
6. Sosyal Yardımlaşma Sudi Yıldız 15.8.2018
7. Esentepe Hanımlar Evi, Kadın Sosyal Gelişim Merkezi Müdürü Ayşegül Ak Tanış 4.10.2018
8. İşkur Müdürü Hikmet Canpolat 16.08. 2018
9. Halk Eğitim Müdüresi Rukiye Toy 17.08.2018
10. Sivas Özgecan Hanımlar Kültür Merkezi Müdüresi Nursel Karaca 17.08.2018
11. Tarım İl Müdürü Seyit Yıldız 16.08.2018
12. Sivas El Sanatları Eğitim Merkezi Müdürlüğü Müdür Yardımcısı Adem TOPCU 16.08.2018
13. Olgunlaştırma Enstitüsü Müdüresi Aysel Şenlen 16.08.2018
14. Mikro Kredi Odak Grup Burcu Yılmaz 18.9.2018
15. Rüveyda Uçar Girişimci Kadın Mülakat 19.09.2018
16. AK Parti Milletvekili Semiha Ekinci Mülakat 15.9.2018

14.1 Odak Grup Çalışması

1. Esentepe Hanımlar Evi, Kadın Sosyal Gelişim Merkezi Mart 2018 odak grup çalışması
2. Kadın Girişimciler Odak Grup Çalışması 19.09.2018
3. CHP Kadın Kolları Odak Grup 26.9.2018
4. AK parti Kadın Kolları Odak Grup 19.09.2018
5. Milli Eğitim Lise Rehber Öğretmenleri İle Odak Grup 27.09.2018

14.2 Giriş

Modernleşme sürecinde olan Türkiye'nin sosyo-kültürel yapısında ataerkil değerlerin hâkim konumunu koruduğunu söyleyebiliriz. Modernleşme sürecinde, toplumsal yapıda pek çok olumlu değişimler yaşanmasına rağmen, bazı alanlarda değişim çok yavaş ve sorunlu ilerlemektedir. Bu alanlardan biri de, cinsiyet rolleriyle ilgilidir. Cinsiyet rollerinde ataerkil değerler hâlâ hâkimiyetini korumaktadır. Ataerkil değerlerle sınırlanan ve kısıtlanan kadınların istihdam alanları da sınırlanacaktır. Kadınların istihdamının önündeki engellerin neler olduğunun ortaya konması açısından, Sivas'taki kurum ve kuruluşların yetkilileri ile yapılan mülakat ve odak grup çalışmalarından elde edilen sonuçları belli başlıklar altında kategorize ederek aşağıdaki gibi gösterebiliriz.

14.3 Yanında Kadın Eleman Çalıştırmanın Zorlukları

14.3.1 Devlet Teşviklerinin Yeterli Olmaması

Ticaret Odası Kadın Girişimciler İcra Kurulu üyesi, kendisi de bir girişimci olan Çamaşırhane işleten bir kadınının dile getirdiği zorluk;

“Ben dükkâna gidip gelemeyeceğim zamanda orada birisinin olması lazım. Çalışması lazım. Dükkânın da gücü yok. Boş boş oturuyoruz akşama kadar. Devlet bana demedi ki: Yani kanun olarak. İlk altı ay maaşı ya da sigortasının şu kadarı bana ait. Sen bir tek kişiyi istihdam et. Ben bunu kendi cebimden ver ver ver ver. Artık 1 seneyi devirdim. 2 kişi çalıştırarak. İkinci seneye geçtim. Ama bakıyorum oradan buradan duyuyorum. Doğru mu yanlış mı? Bilmiyorum. İşte yanında 10 kişi çalıştırana ödül 1 kişi devletten. Yani zaten diyorum kendi kendime hatta ben İŞKUR'a da gittim. Varsa bizi ilgilendiren bir şey bir güzellik biz de faydalanalım dedim. Bunu duyunca da açıkçası sinirlendim. Zaten yanında 8 kişi 10 kişi çalıştıran adam o 1 kişiyi de kalkındıracak pozisyonudadır... Haliyle ben ne olmaya işin cinliğine koşmaya başladım. Tamam mı? Yevmiye usulü dedim. Günlük çalıştıracağım dedim. Haftada 2 gün çalıştıracağım dedim. Biraz da şey oluyorsun. Sigortasız işçi çalıştırma. İnsanlar ona teşvik ediyorlar. Sigorta verecek durumum yok. Ne olsun? O bana kazandıracak ki ben de ona kazandırayım. Yani böyle böyle idare etmeye başladık artık... Mümkün değil dönmez. Yani ben onun sigortasını artı bana maliyeti 1800-2000 lirayı buluyor. Rahat buluyor. O bana kazandırıyor mu ki? ” Diye dile getirmektedir. Aslında buradan şunu görüyoruz yanında bir eleman çalıştırmanın kendi kazandırdığından çok kendisine ödeme yapılması bir zorluk”.

Yine bir başka girişimci kadın da bu görüşü destekler bir şekilde;

“Zaten bir personelin sana gideri 2200 lira gibi bir şey. Arkadaşımızın dediği şöyle doğru: İŞKUR'da olsun ya da KOSGEB'de olsun mevcutta en az bir veya iki personel olacak ki ben sana üçüncü personeli destekleyeyim. Arkadaşın da dediği gibi ben zaten sıfırdan başlıyorum.

Bana ilk etapta yardımcı olacak biri olsa. Zaten işveren bu durumda başında durmak zorunda hem dışardaki işini yapmak zorunda. Ama güvendiği bir eleman alabilirse ilk başta hiç değilse işini ona emanet eder.”

Eşiyle ortak çalışan bir diğer girişimci kadın da

“Ben işteyim ağırlıklı eşim ise sahada. Ama bizde mesela iki tane personel aldıktan sonra üçüncü için İŞKUR desteğinden faydalanabildik” diyor.

Devlet desteğinden faydalananlarında memnuniyetini görmek mümkündür. Buradan anlaşılacağı üzere iş kurarken ilk başta sermaye sınırlı ve elemana ihtiyaç varken bir elemanı desteklemesinin daha doğru olacağı dile getiriliyor.

Bazen de kadınlar sigorta özellikle istemiyorlar, benim başıma geldi böyle bir şey; “Bizim Medikaldeyken bize bir personel iş başvuru bayan. Eşinden boşanmış bir çocuğu var. Bir tanıdık vasıtasıyla geldi bize. Dedi ki çalışırım ama benim sigortamı yatırmasanız olur mu? Elden verebilir misiniz? Bilmiyoruz o zamana kadar. O zaman nafakam kesiliyor dedi. Olayın bir de şu boyutu var, tanıdık vasıtasıyla gelince mesela diyor ki Sevda gönderdi. Sevda’nın tanıdığı dedik ve elden verdik biz sigorta parasını. Kız 8. Ayın sonunda bizi şikâyet etti. 8 ay biz derler ya hani abla kardeş şekilde çalıştık. 8 ayın sonunda kız bizi şikâyet etti beni sigortasız çalıştırdılar diye”.

14.3.2 Kadından Kaynaklanan Zorluk

Mülakat yapılan kadınlar, yanlarında kadın çalıştırmanın zorluklarından, kadınların kendilerinden kaynaklanan sıkıntıları dile getirdiler.

Girişimci Kadın:

“Mesai konusunda yaşıyorum. Kadın birçok konuda kendi başına kararını veremiyor. Mesaiye kalacak eşinde izin alması gerekiyor, erkek olsa böyle bir zorunluluğu yok. Mesai karşılığını almasına rağmen izin alamıyor. Mesela mesleki alanda kadını ilerletmek istiyoruz, eğitime göndermek tüm masraflarını karşılamamıza rağmen istiyoruz ancak eş karşı çıkıyor.”

Kadınların evdeki rollerinden kaynaklanan sıkıntıları iş ortamına yansıdığı dile getirildi:

Bir kadın girişimcinin dile getirdiği gibi;

“Biz de kadınız. Ben de çalıştım ama. Ben kadın çalıştırmak istemiyorum. Ay kaynanamın yünü dökülecek.. Yani benim yarına yetişmesi gereken ütüm var. Ben ütünün başına bile geçemiyorum senin yününün sırası mı yani? Yün önümüzdeki hafta da olur. Ya şimdi kaynanamla aram bozulur kocamla aram bozulur. Bunu bana 1 hafta önce söyleseydin. Ben birini bulurdum..Kadın istihdamı zor. Ben kendimden de biliyorum. Oğlumu ben özel sektörde çalıştığım zaman oğlumu ben niye özel okula vermek zorunda kaldım? Çünkü sabah götürüp öğlen alıp saat 3 de tekrar al götür. Hiçbir işveren bunu kabul etmez. Sana günde 4 kere kimse izin vermez şahsen ben de vermem. Biz ne yaptık oğlumuzu özel okula gönderdik. Sabah girsin akşam çıksın diye. Kadın oldu mu kadının hamilelik, çocuk, annelik, koca, kaynana derdi her derdi var. Hepsi kadının üstüne. Kadın bütün bu negatif enerjiyi alıyor senin işyerine getiriyor. Bir de sen kadının patronusun ya. Duygusal olarak da sana anlatıyor sen destek olacaksın. Birinde olmasa birinde acıyorsun. İşte canım sen bugün git. Yarın hallederiz nasıl olsa?”

Benzer duruma ilişkin olarak diğerk bir kadın girişimci yaşamış olduğu bir olayı şu şekilde dile getirdi;

“Kamuya personel alınacak. Mühendis alımı. Bu özel idare. Personel alınacak. Ben de espri yaptım abi beni niye almıyorsun dedim. Ben kadın almam dedi. Niye? Kadın geliyor ama ben o kadını ilçeye, uzun yola görevlendirme yapamıyorum. Erken gel diyemiyorum. Yola gitti işte benim midem bulanıyor, başım ağrıyor, akşam eve gittiğimde şu oluyor diyor. Bir işin sorumluluğunu ben ona verdiğimde mesela şantiyede sen şu işi yapacaksın diyorum. Üç ay sonra hamile oluyor. Rapor alıyor. Ben o işi alıp en başından başkasına vereceğime. Bunu yapmak istemesem de tercih yapmıyorum ama o yüzden erkek olsa daha iyi olur diyorum. Bir işe erkek talip çıksın da ben onunla devam edeyim pozisyonuna geçiyorum dedi. Ben haklısın yani bir şey diyemedim. Onlara sabit bir görev versen bu da pozitif ayrımcılık oluyor. Ya şantiye görevlisi diye ayıracaksın, fiyatını falan da ayıracaksın öyle bir ayırım yapacaksın. Büro görevlisi gibi kamuda böyle bir ayırım yapılacaktır”.

Kadın girişimciler de kadın olmanın sıkıntısını ve ataerkil değerlerin kısıtlamasını yaşadıkları için bu sorunu çözemiyorlar. Örneğin aynı kadın girişimci karşılaştığı bu soruna ilişkin olarak çözümsüz kalışını şöyle dile getirmektedir:

“Bu konuya yoğunlaştım ben de. Dedim ki ben erkeklerden birini alıp oturtsam 2 kişinin yaptığını zaten 1 kişi de yapar. Canavar gibi de çalışır. Ama benim kocam bayan ortamı olsun dediği için yapamıyorum. Aslında şurama kadar da geliyor. Öğlene kadar kahvaltı yapıyoruz zaten. Bizim makine sürekli çalışıyor zaten. Makinayı yıkamadan alıyor kurutmaya veriyorsun bu kadar. Öğlen bir kadın çalışan geliyor abla bizim bütün kuzenler günde. Öğlene kadar ben de orada olmak isterdim. Zaten öğlene kadar kahvaltı yaptık. İşte ben yarın sabah erkenden gelirim diyor. Peki, müşteri gelirse nolacak? Onların hiçbirini düşünmüyorsun. Sırf beni ortada koymasın diye”

Kadın elemanla yaşanan bu sorunlara karşı çok da elden bir şey gelmediğini şu şekilde ifade etmektedir;

“Sen de idare etmek istiyorsun. Çünkü ortada konulma duygusu var ya. Kusurunu görüyorsun ama artık görmemezlikten geliyorsun. Çünkü yeni birini bulmak, yetiştirmek, düzeni öğretmek. İnan ki her gelen yeni de zaten ondan daha iyi olmuyor. Onu da biliyorsun”.

Yetişen kadınların evlendikten sonra istihdamın dışında kalmalarına ilişkin konu da gündeme getirilerek tartışmaya açıldı. Yanında pek çok kadın eleman çalıştıran girişimci kadın:

“Bekârken çalışan kızlarımız belli bir mesleki beceriyi kazansalar bile evlendikten sonra geleneksel yapıya bağılı olarak çalışmıyorlar, çalıştırılmıyorlar... Genelde benim gözlemlediğim karşı taraf istediği için bırakanlar var. Bu alanda mesleki alanda çok iyi yetişen elemanlar var, ustalık belgesine kadar alan ve çok yetenekli bir elemanım vardı. Kendi iş yerini açsa çok da başarılı olabilecek bir kızdı ancak evlendiğinde eşi istemediği için işi bırakmak zorunda kaldı. Askeri ücretli biri ile evlendi ve kendisi bu işi yapsa çok daha fazla para kazanabilir ve daha iyi bir yaşam standardı olabilirdi. Müşteri tarafından tercih edilen çok başarılı bir elemanın heder olmasına çok üzülüyorum”.

Kızlar bu yapıyı neden aşamıyorlar, kendimi yetiştireyim, ayaklarımın üzerinde durayım. Sonra beni anlayabilecek ve bana destek olabilecek biri ile evleneyim demiyorlar? Neden başkalarının istediğini kabul ediyorlar? Sorusuna ilişkin olarak yapılan yorum şöyle:

“Bence toplumsal bir baskı var. Neticede insanlar belli bir yaşa gelmişsin, 25-30 evlilik yaşı geçiyor gibi. O nedenle de çok mantıklı karar veremiyorlar karşı taraftan en küçük elektrik aldıklarında da evliliğe karar veriyorlar. Mantıksal evlilik yapmıyorlar. İşsiz güçsüz adamlarla kaçarak evlilik yapıyorlar. Sivas’ta çok kadın var kuaför olup da eşi işsiz olup kadının parasını yiyen. Benim böyle çok tanıdığım var. Kadın kazandığını kendisine bile harcayamıyor. Bu kadın 20 yıl önce çok iyi paralar kazanmasına rağmen boşanamadım diyor, Sivas’ta dul kadın olarak bir de kuaför işleten biri olarak ne derler diye”.

Kadın eleman çalıştırmanın bir zorluğu da şu şekilde dile getirildi:

“Bir de erkekler kadınlar kadar hin olmuyor. Şimdi benim sağlam oturmuş bir elemanım var. Her şeyi biliyor. Ben onun kadar bilmiyorum. Makinadan ses geliyor. Abla şunu yapalım. Ses geliyor. Abla şunu yapalım. Diyorum ki Tuğba bunları ötekilere de öğret. Ben bunların hepsini kafamda tutamıyorum. Kafamda bin tilki dolanıyor. Ötekinin kuyruğu diğerine değmiyor. O gün ilk defa başka bir elemanımla baş başaydım. Makinada sorun oldu, Abla ben hiçbir şey bilmiyorum dedi. Yani bilen eleman diğerlerine hiçbir şey öğretmiyor. Kendisinden vazgeçilmesin diye. Olur da hani rahatlıkla ben güne gitmek için izin istediğimde benden vazgeçemez diye izin verir düşüncesinde oluyorlar.. Erkek bunu yapmıyor işte.”

Kadınlar arasında çatışma da oluyor. Kadın girişimciler icra üyesi olan ve bir fabrikanın iş güvenliği uzmanlığını yapan bir kadın da bu konuya ilişkin şunu dile getirmiştir:

“Bu kadınlarda daha fazla. Ben kaç yıldır piyasadayım. Hiç kimseyle tartışmışlığım, iş götürememişliğim olmamıştır. İlk kez süt fabrikasında gıda mühendisi bayan. İlk defa tartışıp bana atarlanan ve benden daha çok işi biliyormuş gibi davranan. İlk defa biriyle tartıştım. Sürekli kıskançlık, senden daha çok biliyormuş gibi bir hava. Şimdiye kadar hiçbir erkekte buna rastlamadım ben. Hakikaten sen nasıl davranıyorsan sana öyle geliyorlar”. Odak gruptaki diğer kadınlar da bunu desteklediler, kadınlar arasında rekabetten çok kıskançlık olduğunu bunun da iş ortamına ve iş verimine olumsuz yansıdığını dile getirdiler.

Bir başka kadın girişimci de şunu dile getirdi:

“Sadece nefsi duygular kıskançlık gibi o tip duygularından dolayı yerine sahip çıkamıyor. Siz bir elamanı ne kadar çok iş yaparsa yapsın, ya da sana ne kadar kazandırırsa kazandırın işyerinde huzuru bozuyorsa siz bir işveren olarak onu gözden çıkarıyorsunuz. Eninde sonunda bu. Ben yarı yarıya erkek ve kadın olan iş ortamlarında da çalıştım. O kişi ne kadar kazandırırsa kazandırın baktım ki o kişi işin gidişatına zarar veriyor sırf kendi menfaati için siz ondan vazgeçebilirsiniz. Ki vazgeçmek de gerekiyor. Çünkü kadınlar da böyle bir şey vardır. İş hayatında olsun özel hayatında olsun. Ya ben burada olmayayım da burada neler oluyor? Gibi bunu kadınlar daha çok yapıyor”.

14.3.3 Sivas Kadını Tembel

Birçok mülakat ve odak grup çalışmasında sıklıkla rastladığım ifade “Sivas kadını tembel” nedenlerine ilişkin tespitlerde bulunuldu:

CHP kadın kolları başkanının belirttiği üzere:

“O sadece kadın için geçerli değil, bence Sivas’taki erkekler için de geçerli. Yani o, Sivas’ın genelinde olan bir şey Rahat yaşamayı seven bir halk. Rahatlık kanlarımızda mı var? Böyle asortik bir şehir. Biz böyleyiz Sivaslılar.. Eskiden beri rahatlığı seven bir şehir burası. Onu ben

de gençliğimden beri yaşadığım şehir olarak gözlemliyorum. Ama şu var. Giderek azalıyor. Yani illa istihdam için bir devletin kurumu ya da işte bir işverenin şeyi olması gerekmiyordu. Eskiden annelerimizi hatırlayalım, herkes evinde, işte unundan bulgurundan ne bileyim salçasından her şeyini kendi üretebilme, yapabilme kapasitesini sonuna kadar kullanıyordu. Gerçi bunun maddiyatla da alakası var, maddi alım gücü. Biraz daha insanlar eşit seviyedeydi ve daha rahat ulaşılabilirlerdi bir şeylere. Bunun karşılığında da ortaya bir şeyler çıkıyordu. Şuan geldiğimiz noktadaki hayat pahalılığı da insanları ekonomik anlamda güçsüz kılıyor. Evet, tembellik var ama burada bir iş sahası, sanayi yok. ”

Mikro kredi uzmanı:

“Türkiye’nin her yerine gittim ben bu işle ilgili. Uzun zamanlar kaldım. Sivas’ın insanı maalesef tembel. Sadece kadını değil, erkeği de tembel. Hazırcıyız biz. Ben Maraş’a, Diyarbakır’a, Antep’e gittiğim zaman bazı ara sokaklara biz araçla giremedik. Neden girmiyoruz dedim. Çünkü salçalar yapıyorlar, sofra bezi serilmiş, yufkalar yapıyorlar, ekmekler yapıyorlar falan. Köye ve ilçelere gittiğiniz zaman köye ve ilçeye gittiğinizi gerçekten anlıyorsunuz. O ekmek kokuları, o doğal salça, baharat kokuları... Sivas’ta gidiyoruz ilçelere, köylere. Köylerde BİM var A101 var. Ne tarımla uğraşıyorlar ne hayvancılıkla. Genel olarak tembeller. Mesela şu algı Sivas’ta var: “Bin lira ile ne yapacağız?” Maddi açıdan çok zor bir şehir değil Sivas. İnsanların durumu iyi genel olarak. Türkiye’nin her yerinde kiracı sayısı çok fazla iken, Sivas’ta kiracı sayısı çok yoktur. Çoğu ev sahibidir. Gelirleri nerden oluyor ben de onu pek bilmiyorum ama genel anlamda tembeller. Sivas’taki kadınları ikna etme açısından çok zorlanıyoruz biz. Bir de güvenilirlik açısından, maalesef Sivaslıyım, yıllardır Sivas’ta yaşıyorum, ailem Sivas’ta yaşıyor, borcuna sadık bir memleket değil. Dayanışma çok yok maalesef. Zamanında ne yaşadılar, ne gördüler çok bilmiyorum. Sivas’ta olanlar daha çok köyden ve ilçeden gelenler. Yani Sivas’ın yerlileri değil. Onlarda pek dayanışma yok ve insanlar çok cesur değil. Güneydoğunun köy-kırsal alanındaki kadınlar daha cesur daha mücadeleci. Daha girişimci. Biz mikro krediyi ilk başlattığımız zaman Güneydoğu Anadolu’ya gittiğimiz zaman, kapımız aşınıyordu. Devlet imkân sağlıyor, iş sağlıyor. İnsanlar merak ediyorlar. Sivas’ta kapı kapı dolaştık. Ona rağmen çok fazla kişiyi ikna edemedik”

Girişimci Kadın “Evet tembel. Kesinlikle... Diğer memleketlerde kadınlara fırsatlar çok fazla kadın çok çalıştırılıyor. Sivas’ta tarım yok. Kadın üretimin içinde değil”.

Mikro kredi uzmanı kadınların tembelliğe itildiğini düşünüyor:

“Bir de devletin bir politikası, iş yapmaktan çok evde oturan kadınları destekledik maalesef. Yani evde oturan kadına da bin lira verdik, iş yapmak isteyen kadına da bin lira verdik. Zaten bizim fitratımız gereği, çalışmayı seven bir millet değiliz biz. O yüzden evde oturmayı daha çok tercih ediyoruz. Gıda yardımı yaptık, kılık-kıyafet yardımı yaptık. Kadına sen bunları çalış üret, öyle sahip ol demedik. Demediğimiz için de maalesef tembelliğe ittik. Eşinden ayrılan kadın “ben eşimden ayrıldım, artık kendi ayaklarımın üzerinde hareket etmeliyim” mantığıyla durmuyor, devlete “şu kadar para lazım, çocuk başına bu kadar para lazım” diyor ve ciddi anlamda paralar da veriliyor”.

Bir kadın, dul kalabilir, zor durumda kalabilir, devletten yardım da isteyebilir. Tamam devlet sana yardım etsin, temel ihtiyaçlarını karşılasın ama biraz daha fazlası için çabalamıyor mu sorusuna ilişkin olarak şu cevap verildi:

“Zaten bizi tercih eden kadınlar, böyle düşünen kadınlar. “Bana yetmiyor, benim daha fazlasına ihtiyacım var. Benim çocuğum üniversiteye gidecek, benim kızım evlenecek” diyen kadınlar”.

14.3.4 Kadınlarda İş Kültürü Sorunu

Kadınlar çalışmak istese de daha önce çalışma deneyimi, staj deneyimi olmadığı için, iş sorumluluğu nedir? Benim hak ve yükümlülüklerim nedir konusu oldukça muğlak. Ve bu muğlaklık hem çalışanı hem de işvereni oldukça zor durumda bırakıyor. Haliyle iş verimi düşüyor ve genellikle de işten ayrılmalar, işine son vermeler şeklinde sonuçlanıyor. Buna ilişkin olarak, odak grup çalışmasında konu geldiğinde proje yürütücüsü de yaşadığı bir olayı şu şekilde odak gruptakilerle paylaştı:

“Sigortasını yaptığım ayda (bundan iki yıl önce) 1200 lira da maaş verdiğim, üstelik sadece hafta içi çocuk bakıcılığı sabah 8 akşam 5 arası çalışan bir elemanımın yaşadığı sorunu anlatmak isterim. Kadının gerçekten çok ihtiyacı var. Ev almışlar eşinin maaşı oraya gidiyor. Yiyecek içecekleri yok. Telefonla konuşuyor sürekli. Uzun saatler konuşuyor. Kız masanın üzerine çıkıyor düşecek kameradan izliyorum. Arıyorum ki görsün çünkü o mutfakta. Arıyorum sürekli meşgul. Abartısız 15dk meşgul kadına ulaşamadım bir türlü. . En sonunda Elif’in ağlama sesiyle telefonu açması bir. Ne oldu? Sevda Hanım Elif sandalyeden düştü. Ben seni arıyorum ama ulaşamıyorum. Açacaksın ki söyleyeyim kız masanın üzerinde. Sonra eve geldim. Özür diledi falan. Benim için her zaman ikinci bir şans vardır. Tamam, ama lütfen bir daha böyle bir şey yaşamayalım dedim. Sonra Pazartesi biliyorsunuz en yoğun gün. Pazartesi sendromu. Kız beşikte ağlıyor, oğlanı giydiriyorum ben derse yetişeceğim. Kadın geliyor ki mutfakta telefonla konuşuyor “-öyle miydi? -Ben öyle demiştim zaten. Türünden konuşmalar. Sadece muhabbet. Giriyorum çıkıyorum. Beni de az çok tanıdınız. Kimsenin kalbini kırmamaya özen gösteririm. Elimden geldiğince. Üslubum bellidir. Dedim ki canım bak burası senin iş yerin. Böyle uzun telefon görüşmelerini burada yapma. Dediğim bu. Akşama geldim. “Sevda Hanım konuşabilir miyiz?” dedi ben de “Tabi konuşalım” dedim. Kadın, “Açıkçası ben size çok sabah bozuldum” dedi. Siz dediniz ki “burası senin iş yerin”. Devamında diyorum ki “acil olur, eşin arar belki eve alınacak bir şeyler vardır. Kısa konuşmalar tabi ki olabilir. Bunların dışındakileri yapma diyorum”. Bana verdiği cevap şu “ben telefonumdan vazgeçemem”. Söylediği bu. 1200 lira maaş, sabah 8 akşam 5 mesai, sigorta. Ertesi gün gelme dedim artık.”

Aslında bu durum başka bir olgunun ve sorunun göstergesi Sivas’ta kadınlar iş kültürünü çalışma kültürünü bilmiyor. Çalışmak ve para kazanmak istiyor ancak, iş sorumluluğunun getirdikleri ona zor gelmeye ağır gelmeye başlıyor. Daha önce çalışmadığı için belki de. İstiyor ki hem çalışayım, hem de önceki hayatım devam etsin. Bu konuda kadınların bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Bu olay üzerine diğerlerinin tepkisi aynen şöyle:

“Biz kadın olduğumuz halde elimizden gelse kadın çalıştırmayacağız. Çocuklarımızı bile erkeklere emanet edeceğiz”.

CHP kadın kolları üyesinin dile getirdiği üzere, “Çalışma hayatı zor. Uzun süre rahatlığa alışan birisini o şeye sokmak... Bir haftadan daha fazla gitmez herhalde.”

14.3.5 Sivas Kültüründen Kaynaklı Engeller

Sivas'ta kadın istihdamının önündeki engellerden öne çıkan önemli bir faktörün Sivas kültürüdür. Şöyle ki, ikliminsert ve toprağın veriminin düşük olması nedeniyle, kadın, sanayii öncesi dönemde üretken olmamış ev sorumlulukları ile sınırlı kalmış. Kadının kendisi de çevresi de omum çalışmasına gereksinim duymamış.

Bir kadın girişimcinin ifade ettiği gibi,

“Zaten aldığımız elemanı çalıştıramayışımızın altında da tembellik yatıyor. Kültür olarak bir Ege’li, Karadeniz’li gibi değiliz. Hani derler ya Sivas bir memur için yaşanabilecek yer. Sivas orta halli bir yer. Ne çok zengin ne çok fakir daha çok orta hallilerin olduğu, iyi kötü bir geçiminin olduğu bir yer. Eskiden beri biz 6 tane çocuk, 2 amca sadece benim babam çalışmış ve o aldığı maaşla bu kadar nüfusu geçindirebiliyormuş. Bu da kadının aslında çalışmasına gerek olmadığı düşüncesiyle Sivas kadını geleneksel olarak geçmişten beri aslında çalışmamış. Bir de bir şey üretip işte kadına sen bunu yapabilirsin, gel bunu ayıklayalım, salça yapalım gibi bir ihtiyaç üretilmediği için.”

Geleneksel olarak kadının çalışmasına ihtiyaç hissedilmemiş, kadın da çalışma gereği görmemiş:

Milletvekili Semiha Ekinci :

“Geniş aile yapısına sahip olduğumuz için kadının işe ve çalışmaya çok fazla ihtiyacı yok ve böyle bir ihtiyaç hissetmiyor. Maddi ve sosyal olarak ihtiyaç hissetmemesi. Özellikle de eşi çalışıyorsa bir yer de düzenli gelir varsa ve aile desteği varsa özellikle de çocuklar ve bakımları devreye girince kadın çalışmaya ihtiyaç duymuyor. Ne zaman ihtiyaç duyuyor, çocuklar belli bir yaşa gelince”.

Bir kadın girişimcinin dile getirdiği üzere:

“Eskiden gelen bir şey olduğunu düşünüyorum. Tek maaş yetiyormuş ikinci bir maaşa ihtiyaç duyulmuyormuş. Onun için Sivas'ta kadının çalışmasına da ihtiyaç duyulmamış.

Bir başka kadın girişimci de bu ifadeleri destekler nitelikte, Sivas'ta kadınlar kendisi çalışmadığı gibi senin neden çalıştığını da sorguladıklarını şu şekilde dile getiriyor;

“Sivas'ta zaten kadının çalışmasını da gereksiz görüyorlar. “Senin ne ihtiyacın var?” En çok duyduğum cümle. Ben mesela yorgan da atıyorum, makineyi de çalıştırıyorum. O kadar çok seviyorum ki işimle uğraşmayı. Şuradan pat diye bir arkadaş gelip benim iş yerime “ne kadar geri zekâlısın senin burada ne işin var? Senin sanki ihtiyacın mı var” dediğinde tepem atıyor. Ben bunu yapmak istediğim için buradayım. Beni kimse zorlamıyor. Ayrıca benim kocam burada ne yaptığımı bile tam olarak bilmiyor.”

Bir kurum yetkilisinin dile getirdiği üzere:

“Yani geçmişten gelen bir şey ya bu. Alışmamışlar. Kadın evde oturur, ev işlerini yapar, çocuklara bakar. Kocasını maaşı getirir. Akrabalar gelir gider. O para zaten yetiyordur. Orda geçim sıkıntısı olmadığı için”. Şüphesiz ki bu anlayış zaman içerisinde değişmeye başladı, şunu belirtebiliriz. Değişim yavaş ve kültürel kodlarımız hala bilinçaltımızda ve bize yön veriyor.

Ayrıca eskiden kadın tüketim kültürünün içerisinde olmaması, olanla yetinme duygusu daha hâkim olduğu görüşü ortaya çıkıyor.

Bir kurum yetkilisinin dile getirdiği üzere:

“O zaman ki yaklaşım. Şuanda da gelen gelir teknolojiyle, lüksle ihtiyaçlar oluşmaya başladığı için kadının çalışması. Eskiden çevrenizde ya da mahallenizde kaç tane kadın kuaföre gidiyordu? Kaç tane kadın evinde kumaşını dikmiyordu da mağazaya alış verişe gidiyordu? Bunlar çok nadirdi. Ama şimdi biraz daha modernleşti...hatta Kuaföre gidip orada uzun süre vakit geçirenler için kötü sözler bile kullanılıyor. Farklı işlerle uğraştıkları bile söyleniyor. Öyle düşünülüyor. O yüzden kuaföre gitmek bile ayıpmış. Büyüdük mantığını daha yeni çözüyoruz. 5 kızdık. Eve kuaför geliyordu. Apartmana kuaför kuruluyordu hepimizin saçını kesip gidiyordu..”

Dedikodu mekanizması ve mahalle baskısı da kadınların istihdamının önündeki engeller olarak karşımıza çıkıyor. Bir kurum yetkilisinin dile getirdiği gibi;

“-Kültürsüzlük en büyük engel. Sivas esnafının kadına bakışı bu da dedikodu yapılacağından korkuluyor”. -eşleri izin vermiyor. Kadın ekonomik bağımsızlığını kazandığı zaman kendisini dev aynasında görmeye başlıyor, evde bu sefer huzursuzluk çıkıyor. Boşanmalara kadar varabiliyor bu durum.”

CHP kadın kolları üyesinin dile getirdiği üzere:

“İstihdam alanı zaten yok. Öncelikle alanın sağlanması lazım. Sonra ona yönelik farklı eğitimler verilmesi gerekir. Kadına bakış açısı da çok önemli. Giderek nasıl ki Türkiye’de kadına bakış açısı kötüleşiyorsa biz zaten muhafazakâr bir şehirdeyiz. Bunun birçok boyutu var, tek bir sebebi olamaz. İş sahasından tutun eğitime, ailesel, ekonomik, kültürel düşüklük sonucunda böyle bir tablo ortaya çıkıyor”

Bir diğer CHP kadın kolları üyesinin de belirttiği üzere:

CHP “Ataerki toplumda yaşıyoruz. Bu özel sektörde de olsun, devlet kurumlarında da olsun gittiğimiz zaman bayanların daha arkada durduğunu çok derinden hissediyorum. Özel sektörde zaten maraba düzeni başladı artık. Eski tarihi şimdi yaşıyoruz gerçekten”.

Üzerlerinde bu baskıyı hisseden istihdam içerisinde yer almak isteyen kadın koşullu iş talep ediyor. Bir sosyal çalışmacının dile getirdiği üzere,

“Kadınlar, erkeklerin çalıştığı ortamda çalışmak istemiyorlar, Özellikle Kur’an kurslarında çalışmak istiyorlar.”

İŞKUR müdürünün belirttiği üzere kadın istihdamının önündeki en önemli engel, kültürel: “kültürel toplumsal hassasiyetler işin içine girince, kadınlar:

1. Erkeklerle aynı ortamda çalışmak istemiyorlar,
2. Gece vardiyasına kalmak istemiyorlar,
3. Erkeklerle aynı servisle işe gidip gelmeyi kabul etmiyorlar.

Aslında tüm bu sorunların üstesinden gelebilmenin bir yolu da eğitim, kurumların verebileceği kişisel eğitimler. Ancak, kültürel olarak da bu eğitimlere ihtiyaç duymuyoruz, ilgi göstermiyoruz. Bir sosyal yardımlaşma uzmanının dile getirdiği üzere;

“Kişisel gelişimlere ihtiyaçları var ancak kimseyi eğitimlere getiremiyoruz. Zorluyoruz. Hatta katılmazsanız yardımlarınız kesilecek bile diyoruz”.

Sivas El Sanatları Merkezi yetkilisine göre kadınların istihdamının önündeki en büyük engel:

1. Çalışma şartlarının zorluğu,
2. İş kanunu dizginlerin işverenin elinde olması,
3. Emeğinin karşılığı ücreti alamama,
4. Sosyal dayanışma istihdamın önünde engeldir.

14.3.6 Sivas'ta Kadın Hazıra Alışkın, Kolaya Kaçıyorlar

Bir kurum yetkilisinin dile getirdiği gibi,

“çalışmanın mutluluğunu yaşamamışlar, hazıra alışmışlar o nedenle kadınlar çalışmıyor. Beleşçiliğe alışıyor”.

Bir sosyal çalışmacının dile getirdiği üzere;

“-Kadınlar aldığı desteğin kesileceğini düşündüğü için çalışmıyor, çalışsa bile gayri resmi yollarla çalışıyor”.

Esentepe Hanımlar Evi, Kadın Sosyal Gelişim Merkezi Kadınları ile STOS Kadın Girişimciler Kurulu'nun yaptıkları toplantıda (aynı zamanda odak grup çalışmasında) da, kadınların en çok dile getirdikleri konu, ürettikleri ürünler için pazar bulamadıkları yönündeydi.

Güzel eğitimler aldıkları, eğitimlerden memnun oldukları ancak ürettikleri için Pazar bulamadıklarını ve ürünlerini satamadıklarını sıklıkla dile getirdiler. Esentepe Sosyo-ekonomik düzeyi oldukça düşük olanların oturduğu bir semt ve kadınların durumu da oldukça düşkün. Toplantının amacı onlara yardımcı olmak olmasına rağmen hiçbirinin elinde ürettikleri ürüne dair örnek getirmemeleri bile pazarlamaya dair hiçbir bilgilerinin olmasının bir göstergesiydi. Pazar sorunun olduğunu dile getirmelerine rağmen aslında hiç Pazar aramadıkları gerçeği de gözlemlendi. Bir arkadaşımız pasta yapan ve çiçek yapan kadına gelin benim dükkânım müsait organizasyon şirketleri ile sizi anlaştırayım, ürünlerinizi buradan satabilirsiniz demesine rağmen hiçbir dönüş olmadı. Ayrıca güzellik salonu olan bir arkadaşımız tül çorap yapan bir kadına ürünlerini getir ben gelin başı yaparken size sipariş verebilirim demesine rağmen yine bir dönüş olmadığını söyledi. Bu noktada kadınların hazırcı bir tavır içerisinde olduklarını söylemek yanlış bir iddia olmayacaktır. Siparişlerin direkt doğrudan kendilerine gelmesini bekliyorlar. Tembellik, parayı beğenmeme ve emeklerini fazlasıyla büyümse gibi engellerinin olduğu düşünülmektedir.

Esentepe Hanımlar Evi, Kadın Sosyal Gelişim Merkezi Müdürü,

“Sorun pazarlama ancak kafasını kullanan çalışkan olan kadınlar bu sorunu aşıyor şöyle söyleyeyim 100 kişiden ancak 4’ü bunu başarabiliyor. En iyi Pazar yöntemi de ağızdan ağıza. Sosyal medyayı bu durumda iyi kullanamadılar. Kadınlar çoğu kez İŞKUR’un kuruna katılmak için yani para kazanmak için geliyor, aslında temel dertleri ve amaçları öğrenmek değil, gelip soruyor İŞKUR’un kursu var mı diye, diğerlerini anlatıyorum tercih etmiyor. Kadınların geneli hazırcı, “armut piş ağızıma düş” maalesef. Tembellik de var. Pazarlama için hanımlar çarşısı ile işbirliği yapalım dedik, kadınlar şimdi gidip kim hesap açacak diye başvurmadılar bile. Pazar sorunu var diyorlar ancak Pazar aramıyorlar”.

Mikro kredi yetkilisi: “Biz şimdi onun için bir e-ticaret ağı oluşturuyoruz. Bununla ilgili bir çalışmamız var. Burada kadınların ürünlerini internetten satacağız. Bunun haricinde biz bazen belediyelerle konuşuyoruz. Fuar, pazar alanları oluşturuyoruz, kadınlar oralara gidiyorlar. Ancak fuar alanını bedava almak kolay değil. En son Kayseri’de aldık, kadınlar ilk etapta çok heveslendiler ama sonraları gelmediler, gelmeye üşendiler. Çünkü para ve kira ödemiyorlar ya gelmemeye başladılar. Kadınları oraya çekemedik. Bu çok büyük bir nimet aslında”.

Halk eğitim müdiresine göre, kadınların Pazar bulamamasının iki nedeni var:

“alan bulamadıkları ve kendileri istemedikleri için”.

Özgecan Hanımlar Merkezinin müdiresinin belirttiği üzere; kadınların istihdam ve yaptıkları ürünlerini pazarlamalarının önündeki engeller:

“Kadınların özgüven problemi var ve alışıldıkları hayatlarının ve düzenlerinin dışına çıkmakta zorlanıyorlar.”

14.3.7 Ataerkil Engeller

“Kendilerini geliştirmiyorlar, mücadeleci değiller. Bazen de kadın mücadele ediyor, eşini sürece hazırlıyor ancak mahalle baskısı çok etken halen. Birisi gelip kocana bir laf ediyor ondan sonra işler değişiyor. Eşler bize uyuyor ancak eşlerimizin kafasını karıştırıyorlar. Toplumsal olarak da erkeklerin erkekler üzerinde çekememezlik baskısı çok fazla. Adamın eşi çalışmıyordur, ama eşi çalışanı kıskanıyordur. Bunun için kaldırır bir laf eder adamın canını bilerek ve isteyerek sıkır. Örneğin, Yimpaş toplantısında herkes kendini tanıtıyormuş, benim eşim de “ben de Rüveyda Uçar’ın eşiyim” demiş, ortamdakiler gülmüş. Bu benim eşimin çok zoruna gitmiş.”

Esentepe Hanımlar Evi, Kadın Sosyal Gelişim Merkezi Müdürü,

“Kesinlikle eşleri ve çevre. Burası oldukça kapalı bir çevre ve kadınların çoğu köyden gelmişler. Yetişme koşulları kapalı olduğu için bu sarmalın içinden çıkamıyorlar. Kadınların eğitim seviyeleri çok düşük. Biz 2015’ten beri buradayız. Yavaş yavaş ama çok az bu yapıyı aşmaya başladık. Eşleri para kazanınca İŞKUR’un özellikle de kurslarından para almaya başlayınca eşler izin vermeye başladı. Ben ilk günlerde kapı kapı dolaşıp kursiyer topluyordum, buranın kötü bir yer olmadığını eğitimler ve kurslar verileceğini kadınların bir şeyler öğreneceğini ve böylelikle kadınların ailelerine katkı sağlayacaklarını yavaş yavaş kadınları toplamaya başladık”.

Ataerkil kısıtlamanın en önemli araçlarından biri de mahalle baskısıdır. Bu baskıyla pek çok kadın istihdam konusunda karşılaşmaktadır. Örneğin, bir kadın derneği başkan yardımcısı,

“Dernek toplantıları için sık şehir dışına seyahat ettiğim için, eşimin çevresi bunu sorun etmeye başladı. Yurdagül geziyor çocuklara sen bakıyorsun diyorlar. Eşimin ailesi sen Murat’a çocuk baktırıyorsun. E şimdiye kadar ben baktım, hiç de sorun etmedim. İşte evde çalıştım çocuklara baktım. Sorun olmadı. Ben kendi adıma çalışmıyorum onun başarısı için çalışıyorum diyorum. Ama yine de desteği bulamıyorum. Eşim bunlara çok alınıyor ve bana sorun çıkarıyor”.

Girişimci bir kadın:

“Benim eşim de ev işlerini mükemmel olmasını akşam yemeğinin eksiksiz olmasını, çocukların bakımının ödevlerinin benim ilgilenmemi ister. Kendisi bu işlere hiç karışmaz. Ev rollerini benden dört dörtlük ister maddi konuda da benden hiçbir şey istemez. Kendisi bunu sınırsızca karşılar, bu konuda hiç sıkıntı yaratmaz. Çocukların okulları, dershaneleri, yemekleri, ödevleri hepsi bende.. Ben şu anda şirkette benim adıma yürüyor. Benim işlerimi elemanlar yürütüyor. Benim eşim yapsa ben yadırgarım”.

“Genellikle kadınların sorunu engeli belki de bahaneleri eşleri ve çocukları. Çocukları kime bırakacağız. Oysa bizim kurs okulumuzun kreşi de var okula gitmeyen küçük çocuklar için. Tabi eşinden her türlü psikolojik, fiziksel şiddet gören kadınlarımız da var.. Yine de sorun. Şartlara uymaya çalışmaktansa kendi şartlarına uydurmaya çalışıyorlar. Aslında çalışmayı bilmedikleri için şartlarını ve koşullarını nasıl zorlayacaklarını da bilmiyorlar.”

14.4 Kursların Gizli Olumlu İşlevleri

Sivas Belediyesi, Kültür ve sosyal işler müdürlüğünün kadınlara dezavantajlı gruplara, alt gelir grubuna yönelik faaliyetleri var. Organize sanayiide üç aylık makine kullanımı kursları açıyoruz. Sivas Belediyesi’nin **İhramcıyade Kültür Merkezi** Sivas Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğüne bağlı olan İhramcıyade Kültür ve Sanat merkezimizde toplamda 8 derslik bulunmaktadır.Kurslarımız sonunda Katılım Belgesi ya da Sertifika verilmektedir. Kurslarımıza tüm vatandaşlarımız katılabilmektedirler.

- Ney
- Kaat'ı ve Minyatür
- Hüsn-ü Hat
- Bakır Rölyef ve Tablo
- Tezhip
- Semazen
- Ebru
- Ahşap İşleme

Aynı şekilde Halk Eğitim Merkezi’nde, Belediyenin birçok Hanımlar Merkezi’nde, İŞKUR’un düzenlediği kurslarda, Tarım El Sanatları Merkezi’ndeki kurslarda, Esentepe’de düzenlenen kurslara kadınların katılımı söz konusudur. Yapılan mülakat ve odak grup çalışmalarında kadınlara yönelik verilen kursların olumlu olarak nitelendirebileceğimiz gizli işlevlerinin olduğu gözlemlendi. Normal de kursların görünen işlevi kadınlara bilgi ve el becerisi kazandırarak istihdama dâhil etmek. Bu konu da ne kadar işlevsel olduğu ayrı bir araştırma konusu olmakla birlikte, görünmeyen gizli işlevleri ise şu şekilde sıralanabilir:

- ✓ Kadınların kamusal alana dâhil olması,
- ✓ Kadınların sosyalleşmesi,
- ✓ Psikolojik olarak rahatlama sağlaması,
- ✓ Dayanışmayı, paylaşmayı öğrenmesi,
- ✓ Kendine güveninin gelmesi.

Tüm bunlar ışığında da ataerkil yapının çözülmesi sürecine katkıda bulunmasıdır.

Mikro kredi yetkilisi:

“...Kadına hiç demezsiniz yirmi dokuz yaşında. Hali, tavrı, kılık-kıyafet, saç falan. Bir ay sonra kadını bir gördük, çünkü sosyalleşiyor artık para kazanıyor. Yani mutlaka haline, tavrına, kılığına-kıyafetine, yüzüne, saçına mutlaka yansıyor. Yani o manzaralar bizim daha çok hoşumuza gidiyor.”

Esentepe Hanımlar Evi, Kadın Sosyal Gelişim Merkezi Müdiresi:

“Kadınlar ayrıca burada psikolojik bir rahatlama da yaşıyor. Sorunlarını anlatıyorlar, benimle paylaşıyorlar. Sosyalleşiyorlar onlar için iyi bir ortam oluyor. Birbirlerinden görüp kursa başlıyorlar. Mahalle baskısını da böylece aşıyorlar. En büyük sorunlardan biri de inanılmaz dedikodu yapıyorlar. Kendileri yaptıkları için de kendilerini de kısıtlamış oluyorlar. Bu yapının da kırılması gerekiyor. Yine de komşunun hanımı gidiyor, ben de gitsem ne olur ki diyerek eşlerinden izin alabiliyor, eşler de o zaman benim hanıma da laf edemezler diye izin veriyor”.

Halk Eğitim Merkezi’ne gelen bir kadının ifade ettiği gibi ;

“Hoca hanım benim evim güzel bir evmiş, eşim de yakışıklı bir adammış, bunu bura gelinceye kadar hiç fark etmemiştim”

Diğer bir kursiyerin ifade ettiği üzere,

“Kursa gelmeden önce depresyon ilacı kullanıyordum, buraya geldikten sonra kendimi o kadar mutlu hissettim ki ilaç kullanmayı bıraktım”.

“İlk defa doğum günümü burada arkadaşlarımla kutluyoruz”

“Ailem bile bana güvenemezken, ben burada kendime güvenmeyi öğrendim”

Müdire hanımın belirttiği üzere:

“Kadınlar ayrıca burada psikolojik bir rahatlama da yaşıyor. Sorunlarını anlatıyorlar, benimle paylaşıyorlar. Sosyalleşiyorlar onlar için iyi bir ortam oluyor”.

Özgecan hanımlar merkezinin müdiresinin belirttiği üzere;

“Kadınlar ilk başta buraya gelmeye çekiniyorlar, bazı kadınlarımız var kayınvalidesi istemediği halde ona direnerek geliyor. yaptıklarını satmak için dükkan açmayı düşünüyor ancak sonra acaba kötü gözle mi bakarlar, laf söz ederler mi diye çekiniyor.. Burada pek çok kadın geliyor, onlar için psikolojik bir deşarj oluyor. Şehit annemiz var, kanser tedavisi gören bir arkadaşımız var burası onlara çok iyi geldi.. aynı zamanda burada yaptığı ürünleri satarak maddi olarak da rahatlayan kursiyerlerimiz var.. Burada kadınlar birbirlerine destek olmayı öğrendiler. Dertleri içinde büyümüyor.. Paylaşmayı, mücadele etmeyi ve direnmeyi öğrendiler..” diyor.

Halk eğitim müdiresinin belirttiği üzere;

“Kadınlar burada rutin hayatının dışına çıkıyor, farklı bir hedef belirliyor, bilinçlendiğini, güçlendiğini, kendi varoluşunun bilincine varıyor. Ayrıca da öğrendiğinden de kazanç sağlamaya başlıyor.

Sivas El Sanatları Merkezi kurum yetkilisi,

“Kadınların özgüveni geliyor ve küçük çapta da olsa ürünlerini satıyorlar. Kadınlar birbirleriyle dertleşiyor, sosyalleşiyor. Kadınlar burada sıkıntılı ortamlarından uzaklaşıyorlar. Her şey istihdam değil.”

Mikro kredi yetkilisinin belirttiği üzere;

“Yani, biz bir de onlarla her hafta görüştüğümüz için aile gibi oluyoruz. Mesela diyor ki “benim çocuğumun valilikte bir işi var, şunu halledebilir misiniz?”. Diğer türlü o kadın çünkü ulaşamaz. Bir devlet yetkilisini bu kadar kolay... Evine gidiyoruz biz onun her hafta. Bize bu açıdan çok rahat ulaşıyor, çok rahat derdini anlatıyor. Çok büyük bir ailemiz oluyor onların sayesinde. Bu açıdan kadın da bunun bilincinde oluyor. Zaten mikro krediye gerçekten başlayan ve aldığı parayla iş yapan kadın kesinlikle bizi bırakmıyor. Biz de ona her imkânı sağlamaya çalışıyoruz”.

Mikro Kredi uzmanı kadınların kendi aralarında dayanışmanın arttığını şu şekilde dile getirmektedir:

“Kadınlarda da şu bilinç var: bak ben ödeyemezsem, zararı ona da dokunur. Aynı mahalledeyiz yüz yüze bakıyoruz. Yani bu açıdan bu bilinç kadınlarda artık oluştu. İşte Burcu Hanım kredi miktarını o hafta ödeyemedi ya, kendi aralarında toplayıp veriyorlar. Zaten yirmi beş lira, merkezde yirmi kişi var. Hepsi bir lira koysa tahsilat çıkıyor zaten. İşte bu konuda kadınların aslında birlik, beraberlik içinde görmek çok güzel. Orada hiçbir kadını zor durumda bırakmıyorlar. Aynı zamanda, mikro kredide bir tasarruf hesabı vardır. Temel kredinin yanında kadınlara bir de tasarruf hesabı açılır. Kadınlar haftada en az bir lira olmak üzere tasarruflarına para yatırır. Ama genelde bir lira yatırmazlar. Haftalık tahsilatı yirmi beş ise beş tasarrufa yatırır, toplam otuz yatırır, ya da yirmi beş tasarrufa yatırır toplamda elli olur. Kendi hesaplarında birikiyor.” Şeklinde belirtiyor.

14.5 Girişimci Kadınlar

KOSGEB Eğitim Sertifikası kurslarına katılarak, girişimci olma isteği taşıyan pek çok kadın var. Kadınlar eğitim alanından yararlanamadıkları ve istihdam olamadıkları için, gerek kamusal alanda var olma çabaları gerekse de ekonomik olarak güçlenerek tüketim kültürünün kendisinde eksik gördüğü yönünü tamamlama çabası var. Bunun için kendi kendilerine buldukları çıkar yol ise girişimci olmak.

Bir kurum yetkilisinin belirttiği üzere: “Kadınlarda girişimci hevesi var, hatta hırsı da var ben de yapacağım, ben de yapmalıyım. Kendini gösterme ve ispatlama çabası var.” Ancak bilgiden yoksunlar ve nelerle karşılaşacaklarını bilemedikleri için, ilk başlangıçta kazandıklarının tümünü kendilerini sandıkları için, giderleri, vergileri hesaplamadıkları için kısa sürede zarar ederek kapatıyorlar”

Girişimcilik Sertifikası eğitiminde bunları öğrenmiyorlar mı diye bir soru yönelttiğimde de

“o zaman eğitimin de kalitesi sorgulanmalı diye cevap veriyor”.

Başarılı kadın girişimci kim diye bir soru yönelttiğim de; cevap şöyle oldu:

- a) “Pazarlamayı yapabilen,
- b) Alanını iyi bilen,
- c) SGK’yı, Belediye’yi iyi bilen ve Alım satım işini iyi yapabilen kadınlar, başarılı girişimci oluyorlar”

14.6 Fabrikalarda Çalışan Kadınların Karşılaştıkları Sorunlar

Aslında ön Pazar araştırması yapmış oluyor böylelikle de. Sivas’a yapılır mı yapılmaz mı diye. Ben kurumları gezerken duydum bu tekstil fabrikalarına işçi kadın bulamıyorlarmış. Teşvikten de yararlanıyorlar. Teşvikle buraya fabrika kuruyorlar zaten De Facto falan. İşçi kadın bulamıyorlar. Şimdi bunlar valiye gelip ağlıyorlarmış. Biz kadın işçi bulamıyoruz diye.

Bir kadın girişimcinin gözlemi:

“Özel sektörden de kaynaklı. Yani bu kadar da masum değiller. Çalışma şartları 8 saatle sınırlı. Ama bunlar 12 saat çalıştırıyor. 24 saat dinlenme vermesi lazım. O dinlenmeyi vermiyorlar. Yıllık izinlerini vermiyor. Ekstra çalıştırdığının parasını vermiyor. Öğlen yemeği vermiyor. Ondan sonra geri dönüş erkekler belki zorunluluktan evlerini geçindirdikleri için sabrediyorlar ama kadınlar bir yerde tıkanıp kalıyorlar. Ben İŞKUR’da şahit oldum. Bundan 3 ay önce falandı. Ben İŞKUR’a gittim. İŞKUR’un kapısından giremiyorum öyle bir kuyruk var ki. Ağırıklı olarak da kadın. Bizim danışmana gittim Yasin Bey hayırdır? Ne oldu burada dedim. Bir tekstil fabrikasının mülakatı var burada yapacaklar dedi. Dedim sadece kadın mı alacaklar? Yok, erkek kadın ama başvuruların yüzde yetmişi kadın. Biraz önce tekstil dedin ya. Kadın başvuruyor. Çalışmak istiyor. Yoksa o kuyrukta neden beklesin ki kadın? Bunun için de 18 yaşındaki genç kız da var. 60 yaşındaki teyze de. O fabrikada çalışmak için. Hepsisi bir hevesle başlıyorlar sonra bırakıyorlar bir sirkülasyon varmış zaten oralarda.”

İş güvenliği uzmanı:

“İşveren de çok masum değil. Tuvalette bile dakika koyuyor. Namaz kılacağım diyorsun yok diyor. Çocuğum ameliyat olacak, cenazem var diyene bile izin verilmiyormuş. İşveren bunu işini savsaklıyor olarak algılıyor”.

Bir kurum yetkilisinin belirttiği üzere; “Tekstil sektörü ağır şartlarda çalıştırıyor. Devlet destekleri yağıdırıyor ancak nitelikli geri dönüşü olmuyor, olamıyor”.

Fabrikalarda emek sömürü olduğuna ilişkin bir kurum yetkilisi kendisinin tanık olduğu olayı şöyle aktarmaktadır:

“Ama gerçekten sömürdüklerini de biliyorum. Aslında burada tarımda veya kırsaldaki kadına el sanatları kazandırma ama merkezde kurulmuş. Merkezimize köyden gelenüç genç kızımız vardı. Kurstan sonra bu kızlar köylerine gitmek istemediler ve büyük bir fabrikada çalışmaya başladılar.. 1 ay geçmeden çocuklar bana 2 gözü 2 çeşme ağlayarak geldiler. Bizi şu kadar saat çalıştırıyorlar. Deneme adı altında bize 500 lira maaş verdiler. Bizim üçümüz bir ev tuttuk. Üçümüzün maaşı faturalarımıza yetmedi. Biz köyümüze döneceğiz dediler ve köylerine döndü çocuklar. Yani sen genç ve köylü diye ezebileceğini veya üzerinde hâkimiyet kurabileceğini mi sanıyorsun?. Fabrikalar, sonrasında da Sivas’a yatırım yapıyoruz ama işçi bulamıyoruz diye yakınıyorlar”

14.7 Kırsaldaki Kadına Yönelik Bakış

Sivas'ta kadını üretici bir şekilde tutmanın önemi kendisini göstermektedir.

Sivas Tarım il müdürü: "Hâlihazırdaki kırsaldaki kadını üretime katkısı olacak şekilde kırsalda tutabilmek için projeler geliştirilmesi gerektiğini düşünüyor".

14.8 Ataerkil Engeller Aşılıyor

Görüşmelerimizde kadın istihdamın önünde ataerkil engeller sıklıkla dile getirilmekle birlikte, artık bunun aşılmağa başlandığı da dile getirilmeye başlandı.

Mikro kredi uzmanının belirttiği üzere:

"Ama artık eşler de aşılar. Özellikle parayı gördükleri zaman hiç itiraz etmiyorlar. Kadın bir de kazandıkça onların hoşuna gidiyor. Kadının eve faydası oluyor, çocuklarına faydası oluyor. O konuda sıkıntı yok".

AK parti milletvekili Semiha Ekinci: "Son zamanlarda geleneksel engeller aşılmağa başlandı." diye belirtiyor.

AK parti kadın kolları odak grup çalışmasında da üye kadınların dile getirdikleri özetle şöyle:

"Kadınların önce çalışmasına sıcak bakılmadığını, 'işte falancanın karısı çalışıyormuş!' derler diye erkekler öncelikle hanımlarının çalışmasına izin vermiyordu. Ama sonradan özellikle de son dört beş yıldır özellikle de İŞKUR'un TYP (Toplum Yararına Programı) bu durumu değiştirmeye başladı. Onun hanımı çalışıyorsa ben de çalışırım, ya da onun hanımı çalışıyorsa benim eşimde çalışabilir. Ya da kadının görüm çalışıyorsa benim eşim bana bir şey diyemez. Eşine karşı o zaman ben de çalışabilirim diyor. Yani birbirlerinden görüp çalışmaya başlıyorlar. Şimdi yarış halinde ilçeler de biz kadın kolları başkan bulamıyorken, kayınım kızlar, bizim aile bunu kabul etmez derken herkes çalışıyor. Millet dışarıda iş arıyor ve çalışıp para kazanmak için yarış halindeler. Temizlik, sekreterlikte okul, camilerde çalışıyorlar. Kadınları önceden toplantılarımıza çağırduğumuzda çekinir gelmezlerdi, ancak şimdi artık biz de ayaklarımızın üstünde durmak istiyoruz diyorlar. Önceden kayınından, kayınvalidesinden çekiniyorlardı ilçelerde şimdi kayınvalideler diyor ki gelinim çalışsın ben çocuklarına bakarım diyor. İnsanlarda çalışmaya yöneldi, eğitim seviyesi ile alakalı kadınlar şimdi diyor ki keşke ben de üniversite okusam diyor. Sivas'ta ilçelerde kadınlar yarış halinde başkan olmak için. Kadınlar tembeldi belki tembeli de var ancak, artık bir şeyler üreteyim, çalışayım para kazanayım diyenlerin sayısı da gittikçe artıyor. Bir ilçede bir kadının siyasetle uğraşması hoş karşılanmadığı için parti binasına bile gelmezlerdi.. O'nun için toplantılarını evlerinde yapıyorlar hatta erkeklerin toplantısına bile giriyorlar. Bir ilçede kurs açıldığında biri gidiyor, öteki onu görüyor. Kadınlar bu engeli aşmayı öğrendi. Küçük yerlerde öyle aşıyorlar. Erkekler de aşıyor, bakıyor onun eşi çalışıyor, benimki de çalışır diyor. Ayrıca kadının para kazanması erkeğin de hoşuna gitmeye başlıyor. İlçelerde kadınlar kendi üretim satmıyor, kendine üretiyor. Kendi için üretiyor. Bizden kadınlar işe girmek için o kadar çok talepte bulunuyorlar ki listeyi şöyle elimize aldık bir de baktık ki bir biz (AK parti kadın kolları yönetim kurulu üyeleri olarak) işsizmişiz ☺. Açılan kurlarda kadınlara meslek öğretiliyor. Örneğin, kuaförlük kursu, kursa katılan kadına günlüğü 25 TL veriyor, ona aynı zamanda meslek öğretiyor. Aynı zamanda da kadına diyor ki, sen mesleğini öğrendin artık kendi iş yerini açabilirsin. Bu uygulama oldukça güzel bir uygulama".

14.9 Eğitim Sorunu

Aslında tüm bu sorunların üstesinden gelebilmenin bir yolu da eğitim, kurumların verebileceği kişisel eğitimler ve seminerler kursiyerlerin kişisel gelişimleri açısından oldukça önemli. Ancak, kadınların bu eğitimlere ihtiyaç duymadığı, katılım göstermediği gözlemlendi. Bir sosyal yardımlaşma uzmanının dile getirdiği üzere;

“Kişisel gelişimlere ihtiyaçları var ancak kimseyi eğitimlere getiremiyoruz. Zorluyoruz. Hatta katılmazsanız yardımlarınız kesilecek bile diyoruz”.

Özgecan hanımla merkezi müdiresinin de dile getirdiği üzere;

“Her hafta seminerler, eğitimler düzenliyoruz, uzmanları davet ediyoruz. Ancak katılım konusunda kadınlarımız çok isteksiz zorla getirttiriyoruz. Katıldıktan sonra da çok faydalı oldu, çok şey öğrendik diye memnuniyetlerini dile getiriyorlar”.

14.10 Liseli Kızların Meslek Algısı

Liseli kızların geleceğe bakışları ve meslek algı ve beklentilerine ilişkin olarak, rehber öğretmenlerle yapılan odak grup çalışmasında öne çıkanları şöyle sıralanabilir:

Bir rehberlik öğretmenin dile getirdiği üzere:

“Zengin koca arıyorlar. Gerçekten bir rehberlik etkinliği yapmıştık. Hayalinizdeki eşi ya da evliliği anlatın dedim. Hiç böyle bir şey yok. Ben evlendiğimde kendi ayaklarımın üzerinde durup, bir meslek sahibi olan biriyle evleneceğim diye bir şey yok. Zengin olsun, ihtiyaçlarımı karşılasın, istediğim hayatı yaşayayım”.

Diğer bir rehberlik öğretmeni de:

“Gruba göre değişir bu Ben Sivas Lisesinde çalışıyorum. Akademik anlamda bizim kız öğrencilerimiz erkek öğrencilerimizden daha başarılı. Değişebilir tabi. Ama bizim okulumuzda yıllardır böyle bir şey var bunu çok net gözlemliyorum. Takdir alanların sayısı, teşekkür alanların sayısı, okul birincilerinin oranları kız öğrencilerde erkek öğrencilerden daha yüksek oranlarda. Ama tabi meslek hayatında bunlarla karşılaşmıyoruz ama lise hayatında böyle bir gerçeklik var” diyerek konuya başka bir bakış açısı kazandırdı.

Rehberlik Öğretmeni:

“Hocam kızların başarısı okullara göre çok değişiyor. Necip Fazıl'da ben yarım dönem önce orada görev yaptım. Orada mesela kızların gelecekleriyle ilgili hiçbir gayretleri yoktu. Grafik tasarım bölümünden mezun oluyor kız öğrencimiz okula ÖSYM kaydı yaptırmaya geliyor, nerede çalışıyorsun diyorum markette kasiyerlik yaptığını söylüyor. Kendi bölümüyle ilgili iş bulma gayreti yok. Arayışı da yok. Dolayısıyla okuldan okula çok fark ediyor. Kız öğrenci başarı yönünden güdülenmişse yani ailesinden öyle bir şey görmüşse erkek öğrenciden daha fazla ders çalışıyor ve başarılı oluyor. Ama öyle bir güdülenmesi yoksa erkek öğrenciden daha fazla dağıtıyor.”

Bir başka rehberlik öğretmeni de:

“Ben Yıldızeli’nden geliyorum. Zengin koca bulmaktan ziyade Yıldızeli’nden kaçmak asıl amaç. Buradan gidelim de neresi olursa olsun mantığıyla davranıyorlar. Yine bir hocamın söylediğine eklemeye yaparak anlatacağım. İstekleri ne? Garanti bir mesleğim olsun, iyi yerde olsun. Peki, bunun için ben ne yapıyorum? Sadece Yıldızeli’nden çıkmak yeterli. Başka bir

şey önemli değil. Düşünce var ama uygulama ve icraat yok. Bunun için örnek var mı? Elimizden geldiğince biz olmaya çalışıyoruz başkalarını göstermeye çalışıyoruz. Ancak bir önceki sorunuzla alakalı asıl mevzu bizim aile dediğimiz birim çöktü. Ben Yıldızeli’nde mahkemelere de katılıyorum. Boşanmış ailelerin çocuklarında çok fazla sorun görülebiliyor. Yıldızeli’nin yapısında aşırı bir baskı var bu baskı oradan kaçma isteğine de neden oluyor. Bu da hem şiddeti doğuruyor hem eğitim sıkıntısını hem de başka yollardan kolay para kazanma çabasına neden oluyor. Ben İmam Hatip Lisesindeyim ve orada gördüğüm bu”.

14.11 Kız Öğrencilerin İstihdamına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Proje araştırmamızda öğretmenlere, kız öğrencilere istihdam ve meslek bilincinin kazandırılması için önerilerini dile getirmelerini istediğimiz açık uçlu bir soru soruldu. Bu soruya verilen yanıtların analizi yapıldı. Ve şu sonuçlara ulaşıldı:

Kız öğrencilerin istihdamına yönelik öğretmen görüşlerinde en çok vurgulanan konular sırasıyla ailenin bilinçlendirilmesi, öğrencilere sunulan rehberlik hizmetlerinin geliştirilmesi/mesleki yönlendirmelerin yapılması, sistemsel sorunlar (istihdam olanaklarının artırılması, planlı eğitim vb.), öğrenciler için rol-model tanıtımları, toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü ve meslek dağılımının aşılması, medyanın olumsuz etkisi sayılabilir.

Esasen kız öğrencilerin istihdam sorunu:

1. Kültürel sorunlar,
2. Sistemsel sorunlar ve
3. Yönlendirme sorunları olarak üç başlık altında toplanabilir.

Kültürel sorunlar, gelenekselliğin de etkisiyle kız çocuklarına ve kadınlara toplum içerisinde atfedilen konumlarla ilgilidir. Kadının önceliğinin ev içi işler olarak görülmesi ve iş hayatından görece ötelenmeleri hem toplumun hem de ailenin kadına biçmiş oldukları geleneksel rollerdir. Bu durum kız öğrencilerin eğitimini ve potansiyel iş hayatına katılımını sekteye uğratmaktadır. Bir öğretmen: **“Öncelikle kız çocuklarının eğitimi noktasındaki kalın duvarlar ve önyargılar tamamen yıkılmalıdır”** diyerek bu sorunun önceliğine dikkat çekmektedir.

Geleneksel roller, kız çocuklarının sosyalleşme süreçlerinde gerek aileleri gerekse medya tarafından aşılانmaktadır. Bu bakımdan öğretmenlerin kız öğrencilerin istihdamına yönelik önerilerinde “ailenin bilinçlendirilmesi” vurgusu tesadüf değildir. Bu konuda bir öğretmenin **“Ailelerin bilinçlendirilmesi gerekiyor. Kız çocuğunun okumasına gerek yok düşüncesi değişmelidir”** önerisi durumu açıklar niteliktedir.

Öte yandan medya, öğrencilerin rol-model arayışında önemli bir konumdadır. Değer arayışı içerisinde olan gençler, TV dizilerinden, magazin programlarından oldukça etkilenmektedir. Bu konuda bir öğretmen **“TV dizi programları daha hassas kurgulanmalı. Medya gençler üzerinde çok etkili, bu etki göz önüne alınmalı”** diyerek medyanın gençler üzerindeki etkisine vurgu yapmaktadır.

Sistemselsel sorunlar ise istihdam sorunu ve plansız eğitim ile alakalıdır. Bir öğretmen **“...Öncelikle işsizliğin çözülmesi gerekir. Bu domino etkisi yaratacaktır”** diyerek istihdam olanaklarının artırılması durumunda kadınların iş hayatında daha fazla yer almasının gerçekleşeceğini öngörmektedir. Sistemselsel bir diğer sorun ise beceri eğitiminin yetersizliğidir. Bu konuda bir öğretmen **“İşletmede beceri eğitiminin daha çok olması gerekiyor. Okulda verilen eğitimin günümüz şartları ile entegre olması gerekiyor”** diyerek hem beceri eğitiminin yetersizliğine hem de eğitimin güncellikten uzak kaldığına vurgu yapmaktadır.

Üçüncü ve son sorun olan yönlendirme sorunları, hem aile hem de okul tarafından düzenlenen rehberlik/yönlendirme etkinliklerinin yetersizliği ile alakalıdır. Meslek tanıtımı, beceriye yönelik mesleğe yönlendirme, hedef belirleme gibi rehberlik faaliyetlerinin artması kız öğrencilerin istihdamına katkı sağlayacaktır. Bu konuda bir öğretmen **“İlgi alanlarına ve yeteneklerine göre eğitim alacakları alanlara doğru yönlendirme yapılması”**nı önerirken bir başka öğretmen **“Rehberlik faaliyetleri ve mesleki bilinçlendirme anlamında konferanslar düzenlenebilir”** diyerek rehberlik ve yönlendirme konusundaki eksiklikleri vurgulamışlardır.

Yukarıda değinilen öneriler, tüm liselerde görev yapan öğretmenlerin ortak önerileridir. Ancak düz lise öğretmenlerinden bazıları mesleki eğitimin lise düzeyinde daha çok verilmesi gerektiğini düşünmektedir. Mesleki ve teknik liselerde görev yapan öğretmenler ise lise eğitimine gelmeden önce çocukların ilgi ve becerilerine bağlı olarak yönlendirilmelerini önermektedir.

Kısacası kız öğrencilerin istihdamına yönelik öğretmen önerileri aileden medyaya, rehberlik hizmetlerinden rol-model edinimine, geleneksel kültürden sistemselsel sorunlara kadar pek çok toplumsal olgu ile alakalıdır. Bu önerileri gerektiren sorunlar, birbirlerinden bağımsız değildir. Sorunların temelinde geleneksel kültür ve bu kültür içerisinde kadına atfedilen konum, istihdam ve eğitim politikalarındaki işlevsizlikler, popüler kültürün olumsuz rol-modelleri ve rehberlik/yönlendirme veya bilinçlendirme etkinliklerinin yetersizliği vardır.

15 Sivas Sanayide Kadın İstihdamı Bulgu ve Yorumları

15.1 Araştırma Parametreleri

Sivas 1. Organize Sanayii Bölgesi'nde faaliyet gösteren ve 10 kişi üzerinde kadın çalışanı istihdam eden işletmeler ve buralarda çalışan kadınların eğitim düzeyleri, yaşları ve medeni durumları OSB Müdürlüğü'nden temin edilmiştir.

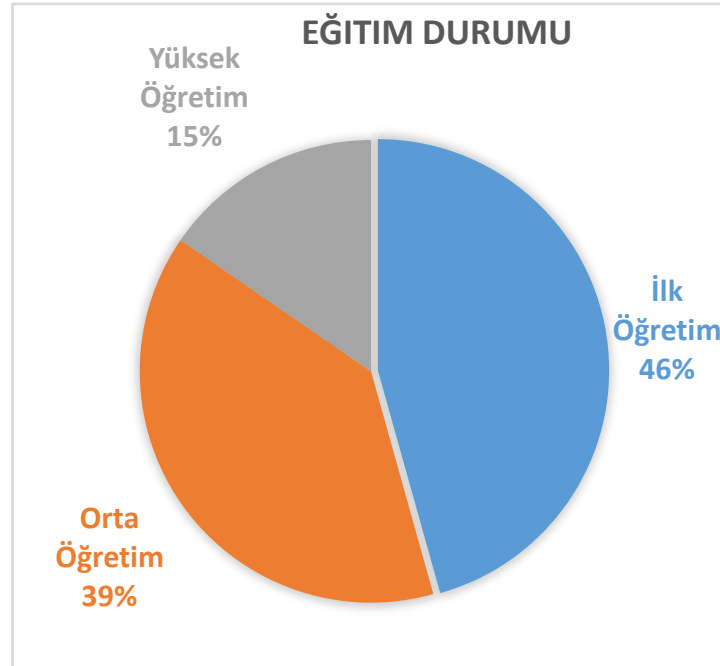
Araştırma evreni olarak tespit edilen bu işletmelerden farklı sektörlerde faaliyet gösteren üç işletme çalışma evreni olarak belirlenmiştir.

İşletmeler farklı sektörlerde faaliyet göstermekle birlikte ağırlığını tekstil sektörü oluşturmaktadır ve dolayısıyla kadın çalışanların da büyük çoğunluğu bu sektörde istihdam edilmektedirler.

15.1.1 Eğitim Durumu

Çalışan kadınların **eğitim durumları** incelendiğinde ilk sırayı ilköğretim mezunları almaktadır. Kadının eğitim seviyesi ile istihdamı arasında negatif bir korelasyon olduğu söylenebilir. Eğitim seviyesi yükseldikçe sanayii/üretim sektörlerinde çalışan kadın sayısı da azalmaktadır. Yüksekokul mezunu olan ve belli bir mesleğin teorik-pratik eğitimini almış olanların bölgede yer alan işletmelerde fazlaca istihdam edilmedikleri görülmektedir. Buna sebep çalışma alanında nitelikli çalışana yönelik istihdam imkânının azlığının yanı sıra, bu seviyede eğitimi olanların talep ettikleri veya kendilerine teklif edilen ücretlerin yetersiz bulunması olduğu düşünülmektedir.

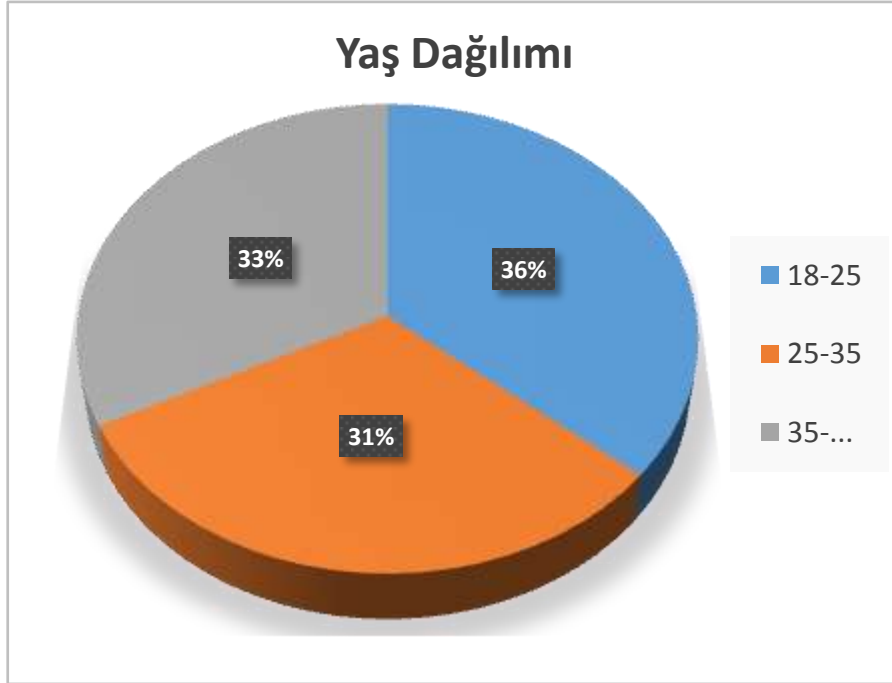
Grafik 315 Eğitim Durum

15.1.2 Yaş Dağılımı

Kadın çalışanların yaş dağılımı incelendiğinde her yaş grubundan çalışanın olduğu görülmektedir. Ancak yaş aralığına göre değerlendirme yapıldığında sektörel temelde bazı farklılaşmalar bulunmaktadır. Tekstil sektöründe çalışan kadınların yaş dağılımında önemli bir farklılık söz konusu değil, yani hemen her yaştan kadın çalışanın bu sektörde istihdam imkânı bulabilmektedir. Ancak üretimde noktasında bazı nitelikleri (fiziksel güç, eğitim seviyesi vb) gerektiren sektörlerde (ESTAŞ, ASELSAN gibi) kadın çalışanların üretim kademelerinden daha ziyade idari ve yönetim kademelerinde istihdam edildikleri söylenebilir.

Grafik 316 Yaş Dağılımı

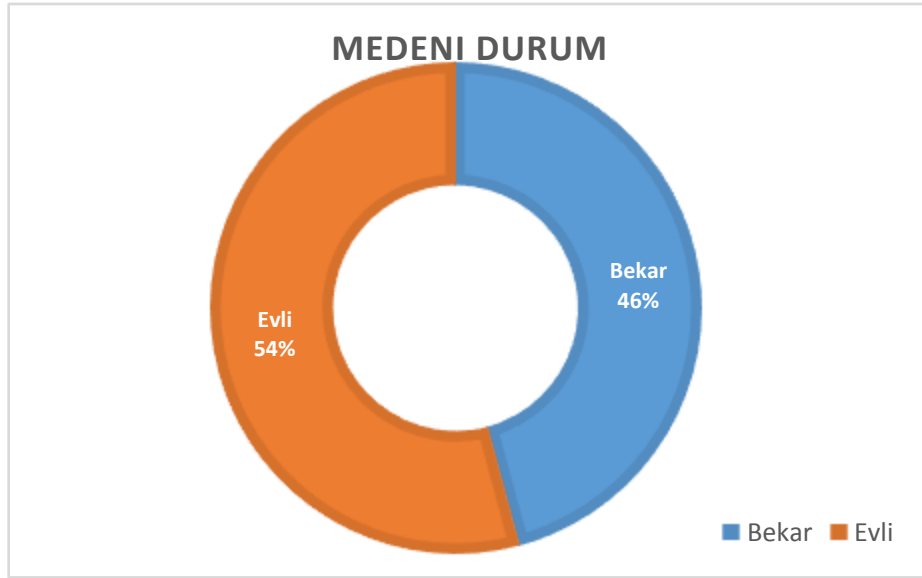

15.1.3 Medeni Durum

Araştırmanın yapıldığı sahada hâlihazırda istihdam edilen kadınların medeni durumları incelendiğinde evli çalışan kadınların oranının bekârlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Evli kadınlar aile ekonomisine katkı sağlamak, eşi işsiz olduğu için kendisinin çalışması, kendi kazancını temin etmek gibi nedenlerle çalışma hayatında yer alırlarken, genç ve bekâr olanların çalışma hayatında, evliliğe hazırlık, ailenin rıza göstermemesi, ekonomik ihtiyacının anne-baba tarafından karşılanması gibi nedenlerle daha az yer aldıkları söylene bilir.

Grafik 317 Medeni Durum

Tablo 37: Sivas-Merkez 1. OSB Kadın İstihdamı Tablosu

FİRMANIN ADI	Çalışan Kadın Sayısı	Mezuniyet Durumu			Yaş Aralıkları			Medeni Durumu	
		İlk Öğretim	Orta Öğretim	Yüksek Öğretim	18-25	25-35	35-...	Bekâr	Evli
Yağmur Tekstil	64	24	38	2	9	28	27	16	48
Meta Tekstil	117	76	21	20	34	65	18	80	37
Yıldırım Çorap	210	82	98	30	84	25	101	115	95
Sior Çorap	14	2	9	3	5	5	4	11	3
Ozon Tekstil	196	94	74	28	19	76	101	80	116
Önyıldız	87	29	56	2	17	40	30	48	39
Lefax Tekstil	131	86	29	16	28	41	62	44	87
Yasin Tekstil	66	26	31	9	21	19	26	26	40
Ceylanoğlu Tekstil	241	151	70	20	187	36	18	111	130
Estaş A.Ş.	76	3	48	25	26	40	10	16	60
Netbor A.Ş.	12	2	1	9	2	7	3	3	9
Anadolu Tıp	15	1	2	12	4	5	6	9	6
Aselsan Hassas Optik	23	0	5	18	13	9	1	13	10
Gökler A.Ş.	14	2	11	1	8	2	4	8	6
Toplam	1266	578	493	195	457	398	411	580	686

15.2 Araştırma Bulguları

Sivas Merkez İlçe sınırları içerisinde yer alan sanayi işletmelerinde kadın istihdamının ele alındığı bu çalışmada, örneklem olarak seçilen işletmelerde görev yapan yöneticiler ve çalışan kadınlarla mülakatlar yapılmıştır. Yapılan mülakatların içerik analizi yapılmış ve araştırma konusunun amacına uygun kategoriler, kayıt birimleri oluşturulmuş ve bunların analiz ve değerlendirmesi yapılmıştır. Örneklemi oluşturan ve görüşme yapılan iş yerleri ve kişi sayısı sınırlılığı nedeniyle, mülakat yapılan kişilerin kimlik bilgilerine veya kimliklerinin belirlenmesine sebep olacak bilgilere raporda yer verilmemesine özen gösterilmiştir. Bu noktada görüşü alınan katılımcıların eğitim durumu, yaş ve gerekli görülen durumda medeni durumlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

İçerik Analizi, eklektik bir analiz biçimi olması nedeniyle çeşitli sosyal bilim dallarının kavramlarından ve varsayımlarından faydalanılarak yapılmaktadır. Bunların başında psikoloji ve sosyoloji gelmektedir. Bu analizin temel özelliği ilk okumada açık bir biçimde gözükmeyen, ancak olabildiğince nesnel bir bakışla yapılacak ikinci okumada, kullanılan sözcükler, bu sözcüklerin sayısı, cümle içerisinde kullanımları, bağlamları ve söylemin dile getiriliş biçimi üzerinden yapılan analizle anlatının içinde bulunan gizil gerçeklik ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Yapılan çalışmanın değerlendirilmesine esas olacak 3 kategori belirlenmiştir. Bunlar Kadının Statü ve Rolü, Denge ve Uyumu, Güven, Güvenlik ve Saygınlık Arayışı. Her bir kategorinin sözcük ve cümle düzeyinde alt kayıt birimleri belirlenmiş, son olarak kayıt birimlerinin bağlam temelli analizi yapılmıştır.

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de çalışma hayatı, çalışmanın şekli, niteliği, içeriği, iş yeri dizaynı, çalışma koşulları, çalışma süresi hatta işin yapımında kullanılan araç-gereç büyük oranda erkeklere özgü özellikler temelinde yapılandırılmışlardır. Bu yapılanma çalışma hayatında kadınlar için bir dizi zorluk çıkarmakta, onların istihdamını farklı boyutlarda zorlaştırmaktadır. Buna ilave veya bunun bir uzantısı olarak kadının çalışmasına ilişkin oluşan toplumsal bakış açısı, yeri gelmiş doğrudan yeri geldiğinde dolaylı bir biçimde kadının çalışmanın dışında tutulmasına yahut kadın emeğinin sömürülmesine katkı sağlamıştır. Bu anlayışın tarihte izini sürdüğümüzde Antik Yunana kadar gidebiliriz. Orada kadınlar, kölelerle, yabancılarla birlikte çalışma hayatında yer almaktaydılar. Zira çalışma, özgür bireylerin, asillerin yapmaması gereken, çekmemeleri gereken bir eziyet ve aşağılanan bir eylem olarak görülmekteydi. Günümüze geldiğimizde de her ne kadar yasal bir takım düzenlemeler hatta kadınlara pozitif ayrımcılık yapılmasına çalışılsa da, kadın çalışma hayatının dolaylı bir biçimde dışında tutulmaktadır. Kısacası kadın, çalışmanın kölelere özgü ve aşağılanan bir eylem olarak görüldüğü zamanda işe sürülmüş, ağır iş yükü altında ezilmiş, çalışmanın yüceltildiği, kazanç kapısı, kariyer ve toplumsal saygınlık aracı olarak görüldüğü dönemlerde de çalışmanın dışında tutulmuştur.

15.2.1 Kadının Toplumsal Statüsü ve Rolü

İnsan yaşamı her geçen gün farklı yön de boyutta değişerek devam etmektedir. Bu değişim ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal olarak hemen her alanda olmaktadır. Günümüz dünyasında ekonominin küreselleşmesi, kültürlerin birbiriyle olan etkileşimini de kaçınılmaz kılmış, adeta kültür alanında da küreselleşmesi söz konusu olmuştur. Bunun etkisiyle her geçen gün yerel kültür ve değerler erozyona uğramaktadır.

Hızlı kentleşme, teknolojik gelişim, bilgini artması ve ulaşımının kolaylaşması yaşam koşullarının ve tarzlarının değişimini ancak çeşitliliğinin ortadan kalmasını zorlamaktadır. Her toplum bundan az ya da çok etkilenmekte, aynı güzergâhta zorunlu ve geri dönülmez bir seyahat yapmaktadırlar.

Bu değişim ve gelişimden toplumsal değerlerde kadına, kadının yaşam içindeki konumuna ve rolüne bakışı da değiştirmektedir. Heterojen bir yapı gösteren büyük yerleşim yerlerinde insan ilişkileri daha resmi, yüz yüze iletişimin daha az olduğu, bireyciliğin ön plana çıktığı bir yaşam tarzını geliştirirken, birey üzerinde toplumsal normlardan daha çok resmi ve kanunlar çerçevesinde yaptırımlar uygulanmaktadır. Yerleşim yerleri küçüldükçe, yüz yüze olan iletişim yoğunlaşmakta, asabiyet bağları güçlenmekte, birey üzerinde psikolojik ve toplumsal yaptırımlar güçlü ve etkin biçimde kullanılmaktadır. Dolayısıyla her toplumsal yapının ve yerleşim yerinin kendine özgü alt kültürü ile bireye ve davranışlarına etki ettiği bilinmektedir..

Geleneksel kültür kadının konumunu evin içi, rolünü de anne ve ev işlerini görmek olarak tanımlamaktadır. Kadına tayin edilen bu toplumsal statü ve rol, yerleşim yeri küçüldükçe kendini daha ağır bir biçimde hissettirmekte ve kadına yaşatmaktadır.

Sivas merkez ilçe Organize Sanayii Bölgesinde bulunan işyerlerinde yapılan bu çalışmanın bu bölümünde çalışan kadınların toplumun çalışan kadına bakışı, kadının statüsü ve rolüne ilişkin değerlerinin nasıl olduğuna ve kadının olması gereken statü ve rolüne ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Metin içerisinde görüşleri alınan katılımcılara atıflar kısaltmalar şeklinde (Örn: Görüşme 1, G-1 şeklinde) verilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları içinde olmak üzere çalışan kadınlar, toplumun kadının çalışmasına olumlu yaklaşmadığını (G-9) ve bunun temelinde de toplumun *değer yargılarının ve din anlayışının* etkili olduğu (G11) inancını dile getirmektedirler. Kadının çalışma hayatında *kendini koruyamayacağına* (G-11) ilişkin yaygın inancın kadını çalışma hayatının dışına çektiğini düşünmekte.

Kadını çalışma hayatından “çeken etmenler” arasında, kadının “fiziksel yetersizliği” inancından, onun yerine getirmesi gereken “*öncelikli sorumlulukları*” anlayışı ve kadına yüklenen fiili roller bulunmaktadır.

Toplumda var olduğu düşünülen bu kadın değerlendirmesinin, Televizyon, İnternet ve Sivas özelinde Üniversite gibi kanal ve kaynakların (G-5) etkisiyle her geçen gün değiştiği, sürecin kadının çalışma hayatına daha aktif katılımına doğru evrildiği (G-11, G-15), hatta inanç ve değerler setinde de bir dizi değişim yaşandığı dile getirilmektedir. “*Artık muhafazakârlar bile kızını okutuyor*” (G-15) cümlesi de bu bağlamda değerlendirilebilir.

Çalışan kadınların aileye ilişkin görüşleri, onların çalışmaya yönelik tutumlarını önemli düzeyde etkilemektedir. Çalışan kadınların aileye, aile içindeki kadının üstlenmesi gereken sorumluluklarına, eşler arasında iş bölüşümüne ilişkin görüşleri incelendiğinde, ailenin önemine öncelikli vurgu yaptıkları görülmektedir(G-6). Çalışmalarına gösterdikleri gerekçeler (G-16, G-

2,G-1, G-4) ne olursa olsun kadınlar aileyi öncelikli değer (G-13, G-10) olarak kabul etmektedirler ve kadının aile içindeki sorumluluklarını yerine getirmesine vurgu yapmaktadırlar (G10, G-12).

Aile-İş ikileminde kalan kadınlar, eşler arası yapılacak iş bölüşümünün kadının çalışmasını kolaylaştıracağına ve iş yükünü azaltacağına inanmaktadırlar. İş bölüşümünün kadının çalışmasına uygun biçimde yapılabilmesi için ise “*doğru eş seçmenin*” (G-13) önemine işaret edilmektedir. Özellikle günümüz yaşamının sosyo-ekonomik yapısı birçok kadını çalışma hayatında yer almaya zorunlu hale getirmektedir. Hatta özellikle anneler, kız çocuklarının kendi yaşamlarından daha iyi bir yaşam standardına kavuşmaları arzusu veya evliliklerde yaşanan çeşitli sorunların kadınlar için oluşturduğu olumsuz sonuçlar (G-15) nedeniyle onların eğitim almalarını (G-11), meslek sahibi olmalarını ve çalışmalarını arzu etmekte ve bunun için maddi-manevi birçok kaynağı harekete geçirmektedirler.

Tablo 37: Kadının Toplumsal Statüsü ve Rolü İle İlgili İfadeler Tablosu

Görüşme	Alıntılar
2	İmkânım olsa çalışmazdım.
2	İşyerlerine güvenmiyordum.
5	Televizyon, İnternet, Üniversite kadınların çalışmalarına ilişkin bakışı değiştirdi.
5	Kadınlar kendilerine uygun işlerde çalışmalılar.
6	Kadının ekonomik sorunu yoksa çalışmamalı.
6	Aile, anne-baba çok önemli.
7	Hem çocuğuna bakar, hem çalışır.
9	Daha çok küçük yerleşim yerlerinde kadının çalışması yadırganıyor.
10	Anne olmuşsa önceliğini çocuk yetiştirmeye vermeli
10	Sivas’ta kadının çalışmasına iyi gözle bakılmıyor.
11	Kadının çalışmasının olumsuz değerlendirilmesinin temelinde toplumsal yargılar ve din anlayışı var.
11	İşyerinde kadının kendini koruyamayacağı anlayışı var.
11	Babam annemin çalışmasına izin vermemiş, beni okuttu, ‘altın bileziğini koluna tak’ dedi.
11	Eşim vardiyalı çalışmaya izin vermiyor.
12	Kadının çalışması konusunda öncelikle ailesinin onay vermesi gerekir.
12	Ailedeki sorumluluklarını aksatmamalı
13	Ailenin devamlılığı önemli, aile devam edecekse önce erkek çalışmalı, bunun için doğru eş seçeceksin
15	Birçok anne kızlarına ‘kendini kurtar, kimsenin eline bakma, özgür ol’ diye öğüt veriyor.
15	Artık muhafazakâr biri bile kızını okutuyor.
16	Hali vakti yerinde olan bir anne çalışmamalı
17	Evlilik sorumlulukları her iki eş içinde yerine getirilmesi gereken bir şey.

15.2.2 Uyum ve Denge Arayışında Çalışan Kadın

Kadınları iş hayatından “**çeken etmenler**”in başında büyütülmesi gereken çocuklar, bakılması gereken aile büyükleri, aile bireylerinin karşılanması gereken günlük ihtiyaçları (yemek, çamaşır, vs.). gelmektedir.

Çalışan kadın için mesai saatleri ve aile hayatı birlikte düşünüldüğünde çoğu kadın için bunların birbirine uygun olmadığı söylene bilir (G-18). Özellikle evli ve anne olan çalışan kadın, sabahları eş ve çocuklarının kahvaltısını hazırlamak, öğrencisi varsa onu okula hazırlamak veya birlikte yaşadığı aile büyükleri var ise onların işlerini yaparken (G-12), aynı zamanda işyerine de zamanında yetişmesi gerekmektedir(G-12). Bu onun kaygı ve stres düzeyini yükseltmekte. Bu durumda kalan kadın çoğu kez bir tarafı eksik bıraktığı duygusuna kapılmakta ve eğer aksayan kısım aile sorumlulukları noktasında ise (G-13) ayrıca bir suçlama ile de karşı karşıya kalmaktadır (G-12). Aile- iş dengesinin sağlanmasında yaşanan zorlanma ona bazı sorgulamaları da yaşatmaktadır. G-4’de dile getirilen “ *Bekârken çalışmak daha kolay, iş dışında daha çok boş zamanın ve daha az sorumluluğun oluyor*” ifadesi bu sorgulamanın bir örneği olarak görülebilir.

İş ve aile arasında yaşadığı zorlanma ve düzensizliğin çözümünde kadın, ev işlerinde iş bölüşümünün yapılmasını (G11) ve “*eşin desteğinin alınması*”(G-8) gerekli görülmektedir.. İş ve aile dengesini kurmakta zorlanan kadının çözüm beklentisi sadece eşine ve aile fertlerine yönelik olmayıp, işverenin de bu yönde çeşitli uygulamalar yapmalarına da kapsamaktadır (G-15). Beklentilerini gerçekleştiremeyen ve dengeyi tek başına sağlayamayan çalışan kadının önüne çözüme katkı sağlaması beklenen aile fertleri farklı seçenekler de sunmaktadırlar. Bunların başında kadından *işi bırakması* veya *mesai saatlerini* aile merkezli düzenlemesini talep edilmektedirler.(G11).

Aile ve iş dengesinin sağlanamaması sadece çalışan kadının aile yaşantısında değil aynı zamanda işyerleri için de bir dizi olumsuzluk üretmektedir. *İşgücü devri*, kalıcı ve sürdürülebilir *iş akışı* oluşturmama, yetişmiş *eleman kaybı*, yeni *eleman alma* ve yetiştirme, üretimde verimliliğin ve kalitenin düşmesi gibi durumlar iş yerleri için ciddi ekonomik kayıplara sebep olmaktadır. İşletme ikliminin bozulmasına ve işletme kültürünün gelişimini aksatması yönüyle de işyerlerine olumsuz etki etmektedir.

İşverenlerin kadın çalışan istihdam etmelerinin en önemli nedenleri arasında, kadın çalışanların daha özverili ve dikkatli çalışmaları, çalışma ortamına düzen vermeleri (G-1), sorumluluk duygularının yüksek oluşu (G-9), daha üretken olmaları (G-11) gibi nitelikleri ve bulundukları yerde erkek çalışanların daha dikkatli davranmalarına neden olmaları gelmektedir. Bu nitelikleri ve etkileri üretimde verimliliğin ve kalitenin artırılmasında önemli unsurlardır. İşyerleri için istenen sonuçları üreten kadınlar, öte yandan çoğu kez işyerlerinden beklentilerini tam olarak karşılayamamaktalar ve bir dizi sorun yaşamaktalar.

İşverenin/Yöneticinin *yönetim tarzı*, *işyeri uygulamaları* ve politikaları işyerlerinde verimliliğin artırılmasına, çalışanların işyerinden memnuniyetlerine, *iş tatmini* yaşamalarına, iş ve özel yaşam dengesinin kurabilmelerinde doğrudan etki etmektedir.

İşverenin demokratik ve katılımcı bir yönetim yaklaşımı, işyeri için gözetilen kazanımlarının, çalışanların kazanımlarının korunmasından geçtiğine olan inanç ve uygulamaları, olumlu bir işletme ikliminin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Aksine baskıcı, ayrımcılık yapan (G-14) ve çalışan katılımının sağlanmadığı yönetim anlayışı ve uygulamalar öncelikle çalışanlar üzerinde, devamında ise işyerinde ve üretimde olumsuzluklar oluşturmaktadır.

Yöneticinin yapılan işle ilgili bilgi ve birikim gibi niteliklerindeki yetersizlikler, kadın çalışanların iş tatminini ve motivasyonlarını düşüren unsurların arasında yer almaktadır. Kendinden daha az bilgi ve yeteneğe sahip olduğunu gördüğü bir amirin emrinde çalışmak, çalışanın amirine göstermesi gereken saygısını, onun emir ve talimatlarına itaatini azaltmaktadır.

Kadın çalışanların işletme içinde karşılaştıkları *ayrımcı uygulamalar* (G16), *aşırı iş yükü* (G-15), *yasal haklarının ihlali* (G-17), *fazla mesai yaptırılması* (G-2), kadın çalışana uygun olmayan *vardiya düzenlemesi* (G-3) gibi uygulamalar, kadın çalışanların işyerine uyum sağlamalarını ve özel yaşam-iş arasında denge kurmalarını zorlaştırmaktadır. G-15’de dile getirilen “*Çalışkan ve başarılı kadına daha fazla iş yükleniyor,kadın olduğumuz unutuluyor*” görüşü, çalışan kadının işyerinde yaşadığı uyum ve denge sağlama sorununun en çarpıcı ifadesi olarak değerlendirilebilir. Kadın çalışan bu sorununa “*Kadınlarkendilerine uygun işlerde çalışmalılar*”(G-5) şeklinde bir çözüm önermektedir.

Kadın çalışanlar için yasalardan kaynaklı haklarının kullanmaları, bazı işyerleri için istenmeyen bir durum olarak değerlendirilmektedir. İşverenin, çalışan kadın elemanının bu haklarını (doğum izni, süt izni vb) kullandıklarında üretimin aksayacağını düşünmesi, izin kullanan çalışanın yerine yeni birini bulması veya yedekte tutması zorunluluğu (G-1) kadın çalışanın istihdamı önündeki engelleyici unsurların başında gelmektedir. G-8’de bu durum “*Her şey her zaman kanuna göre yapılmıyor ama..*” şeklinde dile getirilmektedir.İşyeri açısından kadın istihdamının bu tür olumsuzluklarını düşünen işverenler, istihdam ve işyeri yönetiminde erkek çalışanlara öncelik vermekteler. Bu uygulama da kadın çalışanın kariyer gelişimini önlemekte ve Cam Tavan Sendromu yaşamasına neden olmakta (G-4), kadının işyerinde fırsat eşitliğinden mahrum kalması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Sonuçta kadınlar çalışma hayatında bu yönlü uygulamalar nedeniyle işe uyum sağlamada ve iş-özel yaşam dengesini kurmakta zorlanmaktadırlar.

Çalışan kadınların kendilerinden kaynaklı uyum ve denge sağlamalarını engelleyen davranışlar da işverenler açısından kadın istihdamında göz önünde bulundurulun unsurlar olarak dikkat çekmektedir. Kadın çalışanlar için dile getirilen “*aile sorunlarını işe daha çok taşıyorlar*” (G-9) yargısı ve “*sorunlarını işyerine taşıyarak duygu sömürüsü yaptıklarını görüyorum*” (G-14) şeklindeki düşünceler hiç şüphesiz işverenler tarafından istihdamda dikkate alınmaktadır.

Çalışma hayatında kadın çalışanı iş hayatından “**iten etmenler**”in bir diğeri ise işyerindeki arkadaşlık ilişkileridir. Arkadaşlık ilişkisi, işletmenin mal ve hizmet üretiminde kalite ve verimliliğe doğrudan etki eden bir durumdur. İşyerinde arkadaşlık ilişkisinin, işin yapılmasında karşılıklı yardımlaşma, dayanışma, işbirliği, duygu-düşünce paylaşımı düzeyinde gelişmesi hem çalışan için hem de işyeri için istenen sonuçlar üretecektir. Bunu aksi bir durum olarak arkadaşlık ilişkileri, işyerinde gruplaşmalara dönüşürse, grup dayanışması içinde bir grubun diğerine önyargı geliştirmesi ve olumsuz tavır ve davranışlar göstermesine yol açarsa, yönetime karşı birlikte bir duruş sergilenmesi gibi boyutlara taşınırsa, işyeri ve çalışanlar için beklenmedik olumsuz sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Erkek çalışanla aynı ortamda çalışmanın işyeri açısından olumlu etkilerinin (G-1) yanı sıra bazı kadın çalışanlar açısından olumsuz sonuçlar da (G-13) ürettiği dile getirilmektedir. “*Erkeklerin davranışlarından, konuşmalarından, hareketlerinden etkileniyor, onlara uyuyorlar ve erkeklere benziyorlar.*” (G-6) ifadesi kadının cinsiyet kimliğinde oluştuğu düşünülen bir dejenerasyonun dile getirilmesi olarak değerlendirilebilir. Bu değerlendirmeyi destekleyici bir görüş G-14’de “*Erkeklerle iç içe çalışınca farkında olmadan erkeksi bazı davranışlar sergilediğimizi oluyor, zaman zaman asimile olduğumu düşünüyorum.*” şeklinde ifade edilmektedir.

Özel sektörde çalışma hayatında kadının uyum-denge sürecinde karşılaştığı bu sorunlarına çözüm bulmak kolay bir uğraş olmadığı görülmektedir, zira sorunun birçok boyut ve bileşeni bulunmaktadır. G-4’de dile getirilen “*aslında kamuda çalışmak isterdim*” görüşü, kamuda kadın çalışanların bu sorunları yaşamadıkları ön kabulünün ve iyimserliğinin bir yansıması olarak tartışmalı bir konudur.

Tablo 38: Çalışan Kadının Aile ile İş Arasında Uyum ve Denge Arayışı İle İlgili İfadeler

Görüşme	Alıntılar
1	Kadın çalışanlarımız daha dikkatli, özverili çalışıyorlar, ortama çeki-düzen veriyorlar.
1	Kadınlar nişanlandıkları zaman çoğu kez işi bırakıyorlar.
1	Anne olanlar kanundan kaynaklı haklarını kullandıklarında işyeri açısından olumsuz bir durum ortaya çıkıyor.
2	Fazla mesai yaptırıyorlar.
3	Vardiyalı çalışmak en büyük sorunum. Çünkü bir düzen olmuyor.
4	Daha yetkili olmak, yükselmek yok.
4	Aslında kamuda çalışmak isterdim.
4	Bekârken çalışmak daha kolay, iş dışında daha çok boş zamanın ve daha az sorumluluğun oluyor.
5	Kadınlar kendilerine uygun işlerde çalışmalılar.
6	İşyerlerinde kadınlara ayrımcılık eskiye göre daha az yapılıyor.
6	Erkeklerin davranışlarından, konuşmalarından, hareketlerinden etkileniyor, onlara uyuyorlar ve erkeklere benziyorlar.
8	Her şey her zaman kanuna göre yapılmıyor ama..
8	Eşinin desteğini almalı.
9	Kadınlarda işe yönelik sorumluluk duygusu yüksek.
9	Kadınlar aile sorunlarını işe daha çok taşıyorlar.
11	İşverenler kadın çalışanı daha çok tercih edebiliyorlar, çünkü kadın daha üretken.
11	Eşinin de ev işi yapması gerekir.
11	Eşim vardiyalı çalışmaya izin vermiyor.
12	Ailede aksayan bir iş olduğunda bunun suçlusu olarak çalışan kadınmış gibi davranılıyor.
12	Ailedeki sorumluluklarını aksatmamalı.
12	Hangi birine yetişeceğimi şaşırtıyorum.
13	İş yerlerinde her kadın aynı olmuyor, herkese de aynı yaklaşım gösterilmiyor.
13	İşte yaşanan yorgunluk üstüne bir de ev işleri, çocuk olunca aile ihmal ediliyor.
14	Sorunlarını işyerine taşıyarak duygu sömürsü yaptıkları görüyorum.
14	İş yerlerinde kadın yöneticilerin kadın çalışanlara daha baskıcı ve ayrımcılık yaptıklarını söyleyebilirim.
14	Erkeklerle iç içe çalışınca farkında olmadan erkeksi bazı davranışlar sergilediğimizi oluyor, zaman zaman asimile olduğumu düşünüyorum.
15	Çalışkan ve başarılı kadına daha fazla iş yükleniyor, kadın olduğumuz unutuluyor.
15	Annelere daha fazla izin verilmeli.
16	İşyerinde kadınlara zaten 2. Sınıf muamelesi yapılıyor. Kadının fazla sesi çıkmıyor, hak aramada susuyor.
17	Kadına çalıştığı yerde hakları tam olarak verilmiyor.
18	Çalışma saatleri kadınlara göre düzenlense daha iyi olur.

15.2.3 Güven-Güvenlik-Saygınlık Sarmalında Çalışan Kadın

Toplumsal cinsiyet kavramı içerisinde üzerinde yoğun tartışmalar yapılan bir konu olarak kadının mevcut konumu, onun çalışma hayatı içerisindeki yerini belirlenimine de etki etmektedir.

Yapılan araştırmadan elde edilen verilerin sınırlıkları içinde olmak üzere, bugün kadının çalışma hayatında yer almasının en önemli nedeni olarak “ekonomik kazanım” gösterilmektedir (G-12).

İçinde yaşadığımız hayatın sosyo-ekonomik koşulları (G-15), hızlanan iletişim, gelişen teknoloji, her geçen gün farklılaşan insan ilişkileri ve artan güvensizlik, bireyselleşme, hızlı tüketim, küçülme yönünde değişen aile yapısı gibi bir dizi olay ve olgular, kadının bir birey olarak hayat mücadelesinde daha aktif roller üstlenmesini gerektirmektedir.

G-1’deki “Üniversite mezunu bir kadın ekonomik ihtiyacı olamasa bile çalışmak istiyor.”, G-4’deki “Üniversite bitirdim bir mesleğim varsa çalışmalıyım” ve G-12’deki “Sadece para için çalışılmamalı” görüşleri kadının çalışma hayatına katılmasının arka planında sadece ekonomik nedenlerin olmadığını göstermektedir.

Çalışan kadın, kendi kazancını temin ettiğinde gerek aile hayatında gerekse toplumsal planda bir dizi psiko-sosyal kazanımlar da elde etmektedir. Bunların başında özgüven ve saygı görmek kazanımları gelmektedir.

Kadın çalışma hayatında yer almakla kendine olan güvenini yükseltmek ve yine kendisi için güvenli bir ortam ve gelecek oluşturmaya çalışmaktadır. “Hayat zor, yarın ne olacağı belli değil” (G-15) ifadesi kadının güven duygusu arayışının belki de en çarpıcı ifadesi olarak gösterilebilir.

Kadının üretime katılması, kendini değerli ve işe yarar görmesine, kendine olan saygısının artmasına ve özgüveninin yükselmesine kaynaklık etmektedir (G-11). Kendi kazancını temin eden ve kendi kendine yeterli biri (G-1) olarak güven duygusu içinde olan kadın, sosyal hayat içinde daha rahat etmektedir (G-14).

Çalışarak elde edeceğini düşündüğü kazanımlar (G-17) onun aileye ve geleceğe bakışını da şekillendirmektedir. Evli veya bekâr herhangi bir kadın, sosyal hayat içerisinde evliliklerle ilgili olumlu-olumsuz bir dizi olaya şahit olmaktadır. Gözlemlediği veya yaşadığı bazı olumsuzluklar karşısında aile içinde ve evliliğinin devamında güven duygusuyla hareket edebilmesinin belirleyici olarak çalışma hayatında yer almayı istemektedir. G-11’ de belirtilen “Kadın kendi parasını kazanmalı, bir başkasından para ister konumunda olmamalı” görüş ve G-17’ de “Etrafımda gördüğüm çoğu evlilik sorunlu” ifadeleri kadının güven arayışının bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

Ayrıca kadın sahip olduğu bilgi, birikim ve yeteneklerini, aldığı eğitimi (G-4) kullanarak elde ettiği kazanç nedeniyle, kendine yeterli biri olarak değerlendirilmekte (G-13) ve onun hem aile içinde, hem sosyal yaşamda, hem de iş yerinde kimliğinin daha saygın bir biçimde görünürlüğünü sağlamakta (G-11), kendini iyi, mutlu hissetmektedir. G-3 ‘de dile getirilen “Çalışmak güzel, insanın kendini iyi hissetmesini sağlıyor.” ifadesi bu durumun göstergelerinden bir olarak değerlendirilebilir. “Eşim benim aile bütçesine katkı sağlamamdan memnuniyeti duyuyor.” (G-10) ve G-9’da dile getirilen “Erkek belki de kadının kendine bağımlılığının azaldığını gördüğü için ona baskı uygulamaktan kaçınıyor.” ifadeleri kadının çalışması neticesinde sadece ekonomik kazanç elde etmediğini, bu kazancın bileşenleri olan ikincil kazanımlar elde ettiğinin göstergeleridir.

Her insanın, saygı görme, sevmeye sevilme, güven/ güvenlik gibi temel ihtiyaçlarının bulunmaktadır. Bu ihtiyaçların tatmin edilmesi, bireyin hayatının sağlıklı ve mutlu bir şekilde sürmesine katkı sağlamaktadır.

Güvenlik algısı çevresel koşullara bağlı olan bir durumdur. Güvenlik algısını tehdit eden unsurların bulunduğu ortamdan kişi genellikle uzak durmayı ve kaçmayı tercih eder. İşyeri de çalışan kişinin güvenlik algısına etki eden ortamlardan birisidir. İşyerinde, yapılan işin ağır ve tehlikeli olmaması, işyeri uygulamalarının adaletsiz ve ayrımcı nitelik taşıyarak, işyeri içindeki arkadaşlık ilişkileri gibi bir dizi değişken, çalışan kişide güvenlik duygusunu tatmin edecek düzeyde ise kişinin çalışma hayatında kalmasını, iş ve işyerine sadakatının artmasını, motivasyonunun ve performansının artmasına neden olurken, işyeri de bundan olumlu yönde etkilenmektedir.

İşyeri ortamının güvenilirliğine ilişki dille getirilen görüşler, kadın çalışanların çalışmaya ilişkin tutumlarını şekillendirdiğini görmekteyiz. G-2’de “İşyerlerine güvenmiyordum” ifadesi ile toplumsal değerler içinde var olduğu düşünülen “İşyerinde kadının kendini koruyamayacağı anlayışı var.”(G-11), görüşü, “Dul kadınlara başka gözle bakıyorlar.”(G-6), “İşyerlerinde kadınlar hakkında daha çok dedikodu yapılıyor.”(G-14) ifadeleribirlikte düşünüldüğünde işyeri güvenliği konusu kadınların çalışması önünde ciddi bir konu olarak değerlendirilebilir.

Çalışmak durumunda olan bir kadının aynı zamanda iş ortamında güvenlik tehdidi altında bulunduğu hissi, onun hem iş ve işyerine olan bakışını hem de psikolojisini olumsuz yönde etkilediği söylene bilir. Bu durumun bir ifadesi olarak G-7’de “Sürekli savunma halinde bulunmak zorundayız.” şeklinde dille getirilmektedir.

İşyerinin çalışan kadın için güvenli bir ortam olmasının sağlanmasında çeşitli çözüm önerileri dille getirilmektedir. Bunlardan en önemlisi işverenlerden olan beklentilerdir ve “İşverenler güven verirse çalışan kadın sayısı artar”(G-2) şeklinde bir ifade ile dille getirilmektedir. Bunun yanı sıra G-5’de “Kadın sayısı arttıkça işyerleri kadınlar için daha güvenilir hale geliyor” görüşü, kadının çalışması ile işyeri güvenliği arasında önemli bir ilişki kurulduğu söylene bilir.

İşyerinde çeşitli boyutlarda güvensizlik hissi yaşayan kadın çalışan, yaptığı işte motivasyon ve performansını artırmak çabasından çok, önceliği kendi güvenliğini sağlamaya veriyor. Ya edilgen bir tutum benimseyip “Kadının fazla sesi çıkmıyor, hak aramada susuyor, hele bir de mecburiyeti varsa, işinden olurum korkusuyla susuyor.”(G-16) ve bu noktada “Zor durumumuzdan faydalanılıyor”(G-4) düşüncesi ile işverene karşı olumsuz bir yargı geliştiriliyor, ya da üretim karşıtı bir takım davranışlar sergiliyorlar (“Kendine haksızlık yapıldığını düşünen bazı kadınlar işlerini istismar da ediyor.” G-17).

İşyerinde erkekler birlikte çalışma durumu, bazı zamanlarda bazı işyerlerinde kadının güvenlik algısını olumsuz etkilemekte ve onun çalışma hayatından uzaklaşmasına sebep olabilmektedir. Bu durum G-15’de “İşyerinde erkekler sınır bilmiyor, kadınlarla birlikte çalıştıklarını unutuyorlar.” şeklinde ifade edilmiştir.

Güvenli ortamda bulunmadığı düşüncesi kadının aile hayatında da yansımaları göstermekte ve “Eşim vardiyalı çalışmaya izin vermiyor” (G-11), şeklindeki ifade soruna bir çözüm olarak gösterilirken, bundan daha radikal bir yöntem olarak da “İmkânım olsa çalışmazdım”(G-2) şeklinde ortaya konulmaktadır.

İşyerinin bazı boyutlarda içerebileceği güvensizliğin aşılmasında kadının kendisinin de bazı tutum ve davranışlar sergilemesi gerektiği de söylenebilir. G-7’de “İşyerinde kadın çizgisini, sınırını iyi çizerse onun için her yer güvenli olur.” şeklinde ifade edilen görüş, kadının güvenlik sorununu aşma mücadelesini de kendisinin üstlenmesi gereğine işaret etmektedir.

Tablo 39: Güven, Güvenlik Ve Saygınlık İle İlgili İfadeler Tablosu

Görüşme	Alıntı
1	Kadınlar ağırlıklı olarak ekonomik nedenlerle çalışıyorlar
1	Üniversite mezunu bir kadın ekonomik ihtiyacı olamasa bile çalışmak istiyor.
1	Kendine yeterli olmak,
2	İşverenler güven verirse çalışan kadın sayısı artar
2	İmkânım olsa çalışmazdım
2	İşyerlerine güvenmiyordum.
3	Çalışmak güzel, insanın kendini iyi hissetmesini sağlıyor.
4	Üniversite bitirdim bir mesleğim varsa çalışmalıyım.
4	Zor durumumuzdan faydalanılıyor
5	Kadın sayısı arttıkça işyerleri kadınlar için daha güvenilir hale geliyor
6	Dul kadınlara başka gözle bakıyorlar
7	İşyerinde kadın çizgisini, sınırını iyi çizerse onun için her yer güvenli olur.
7	Sürekli savunma halinde bulunmak zorundayız.
9	Erkek belki de kadının kendine bağımlılığının azaldığını gördüğü için ona baskı uygulamaktan kaçınıyor.
10	Eşim benim aile bütçesine katkı sağlamamdan memnuniyeti duyuyor
11	İşyerinde kadının kendini koruyamayacağı anlayışı var
11	Eşim vardiyalı çalışmaya izin vermiyor
11	Çalışma hayatında bilgin kadar değerlisin
11	Kadın kendi parasını kazanmalı, bir başkasından para ister konumunda olmamalı.
11	Üreten kadının kendine olan güveni de yüksek oluyor.
12	Kadınların %50'si mecburiyetten çalışıyor
12	Sadece para için çalışılmamalı
13	Kadının eğitimi ve kariyer yüksek ise yaklaşım da olumlu oluyor.
13	Paran kadar saygı görüyorsun
14	Çalışan anne hem kendinin hem de çocuğunun istek ve ihtiyaçlarını karşılayabiliyor.
14	İşyerlerinde kadınlar hakkında daha çok dedikodu yapılıyor.
14	Kendimi yetiştirdiğimi düşünüyorum ve çalışmam gerekli.
15	Hayat zor, yarın ne olacağı belli değil.
15	İşyerinde erkeler sınır bilmiyor, kadınlarla birlikte çalıştıklarını unutuyorlar. Kadınlar bu ortamda biraz erkekleşiyorlar.
16	Kadının fazla sesi çıkmıyor, hak aramada susuyor, hele bir de mecburiyeti varsa, işimden olurum korkusuyla susuyor.”
16	Hali vakti yerinde olan bir anne çalışmamalı
17	Etrafımda gördüğüm çoğu evlilik sorunlu
17	Kendine haksızlık yapıldığını düşünen bazı kadınlar işlerini istismar da ediyor,
17	Kadın çalışmak zorunda, kendi kazancı olsun, sosyal hakları olsun, emekliliği olsun.
18	Yokluk nedeniyle göç ettik, burada da her şey para, mecbur çalışmam lazım

15.2.4 Sonuç

Kadının toplumsal statüsünü ve rolünü kadının kendisi dışında ve çevresindekiler belirlemektedir. Ebeveynler, erkek kardeşler, eşler, işverenler ve son olarak toplum kadına bir dizi gereklilik dayatmaktadır. Ne olduğu, nasıl olması gerektiği, nerede ne şekilde davranması gerektiği, neyi yapıp neyi yapamayacağı bu kesimlerce kendisine tanımlanmaktadır. Kuşatılmışlık altında kalan

kadın, günümüzde gelişen bilgi ve iletişim teknolojisi ve alabildiği eğitim sayesinde az da olsa kendisi hakkında kararı kendisinin verebileceği bilincini geliştirme sürecini yaşamaktadır.

Kadının araladığı bu kapıdan kendi toplumsal kimliğini oluşturmak yolunda çalışma hayatına katılımını sağlamak için;

- Eğitim seviyesinin yükseltilmesi, beceri ve mesleki niteliklerinin artırılması ve çeşitlendirilmesi,
- Kadının olması gereken statüsü ve rolü konusunda kitle iletişim araçları ile toplum genelinde bilinçlendirme çalışmalarının yapılması,
- Bu konuda ailelere yönelik kurs, seminer vb. eğitici faaliyetlerin yapılması,
- Kadınların mesleki bilgi ve becerilerini geliştirici eğitim çalışmaları ve kurslar düzenlenmesi,
- Çalışma hayatında yer almak isteyen kadın girişimcilerin desteklenmesi gibi çalışmalar yapmak uygun olacaktır.

Kadın çalışanların iş ortamına **uyumlarını ve özel yaşamları ile olan dengenin** sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülen uygulamalardan olmak üzere;

- Ailede iş bölüşümünün sağlanması ve aile fertlerinin çalışan kadına destek olmasını sağlamak noktasında toplumsal bir bilinç oluşturulması,
- İşverenlerin işyeri uygulamalarında ve çalışma kurallarının düzenlenmesinde kadın çalışanlarının özel yaşamlarının sorumluluklarını da taşıdıkları gerçeğini göz önünde bulundurmalarını sağlayacak işveren eğitimleri düzenlemesi,
- Kadın çalışanların işverenlerce aşırı iş yükü ve ayrımcı uygulamalarından olabildiğince korunması için var olan yasal yaptırımların takibinin yapılması,
- Kadının çalışma hayatında yasal haklarının verilmesi için ilgili kurumlarca etkin yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerin pratiğe aktarılması,
- Kadın çalışanlara aile sorunlarını iş ortamına taşımalarının olumsuzlukları noktasında eğitim verilmesi ve işyerindeki kurallar hakkında bilinçlendirme çalışmalarının yapılması.
- Kadının yaptığı işle ilgili mesleki eğitim kursları ve hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve katılımlarının sağlanması sayılabilir.

Kadının çalışma hayatına katılması onun kendine olan özgüvenini artırmakta, özgüveni arttıkça çalışma hayatına daha fazla katılmaktadır.

Çalışma hayatında yer alan kadın, sosyal yaşamda ve özel yaşamında daha fazla saygı görmektedir.

Çalışma hayatında kadın istihdamının önündeki engellerden biri olarak işyerlerinin kadın çalışanlar için yeteri kadar güvenilir olmadığı algısıdır. Bazı işyerlerindeki işyeri uygulamalarının, işveren yaklaşımlarının, yönetim anlayışlarının ve çalışanlar arasındaki ilişkilerde görülen keyfiliklerin işyerlerinin güvenilirlik düzeylerini azaltıcı etkenler olduğu söylenebilir.

Yapılan çalışmada cevabı aranan temel problemin, elde edilen bulgular ışığında irdelendiğinde,

- İlk varsayım olan “Yaygın sosyo-kültürel değerlerin kadının iş hayatında yer almasında olumsuz yönde etki ettiği”,
 - Toplumun bazı sosyo-kültürel değerlerinin çalışan kadının aile ve iş dengesini kurmasında zorlayıcı bir etken olduğu,

- Bazı işyerlerinde görülen işyeri uygulamaları ve iş yeri içinde sergilenen olumsuz yaklaşım ve davranışların, kadının güvenlik duygusunu zedelediği ve onu çalışma hayatını dışına ittiği söylenebilir.
- İkinci varsayım olan “Kadının eğitim seviyesi, yaşı ve medeni durumu onun çalışma hayatında yer almasına olumlu yönde etki ettiği” yönüyle **doğrulandığı**,
 - Eğitim seviyesi yükseldikçe kadının sadece ekonomik gerekçelerle değil bunun yanı sıra “*üretime katılmak, kendine olan güven ve saygısını artırmak, toplumsal statü ve rolünü belirginleştirmek*” arasında **olumlu** bir ilişki olduğu söylenebilir.

15.2.5 Ek: Görüşmeler

1. **45 yaşında Erkek-Yönetici** “ Önceleri kadın çalışan sayımız oldukça düşük idi, daha sonra kurumsal planlama çerçevesinde kadın çalışan sayımızı artırmayı planladık ve bir dizi kurs düzenledik. Kurs sonrasında çok sayıda kadın istihdam ettik ve buna devam ediyoruz. Bu kararımızın ve uygulamalarımızın isabetli olduğunu gördük. Gördüğümüz en önemli şey, *kadın çalışanlarımız daha dikkatli, özverili çalışıyorlar, ortama çeki düzen veriyorlar*. Erkek çalışanlarımız da bir kadının olduğu ortamda daha dikkatli davranıyorlar. Kadın çalışanlarımızı ağırlığı olmayan işlerde istihdam ediyoruz, iyi ücret veriyoruz, tek rakibimiz devlet. Vardiya usulü çalışıyoruz. *Kadın istihdam etmenin dezavantajı yöneticilik boyutunda daha fazla yaşıyor, çünkü anne olanlar kanundan kaynaklı haklarını kullandıklarında işyeri açısından olumsuz bir durum ortaya çıkıyor*, izin kullanıldığı sürede yerini dolduracak birini bulmak her zaman mümkün olmuyor. Sivas’ta kadınların çalışmasına bakışta son yıllarda ciddi değişim olduğu düşünüyorum. Kendim için bile bunu söyleye bilirim. Eşimin önceleri çalışmasını istemiyordum ancak şimdi o da çalışıyor. *Kadınlar ağırlıklı olarak ekonomik nedenlerle çalışıyorlar* ancak eğitim seviyesi yükseldikçe çalışmak zorunda hissediyorlar kendilerini. Örneğin *üniversite mezunu bir kadın ekonomik ihtiyacı olamasa bile çalışmak istiyor*. Kendi kazancını temin edip *kendine yeterli olmak*, başkasının eline bakmamak ve ayakları üzerinde durmak istiyorlar. *Çalışan kadınlar nişanlandıkları zaman çoğu kez işi bırakıyorlar* ancak belli bir dönem sonra tekrar işe dönenler de oluyor.”
2. **37 yaşında Lise Mezunu**, “Önceleri çalışmak istemedim, *işyerlerine güvenmiyordum. İşverenler güven verirse çalışan kadın sayısı artar*. Ayrıca *fazla mesai yaptırıyorlar*. Eğer *imkânım olsa çalışmazdım*. Çocuklarıma daha fazla zaman ayırırdım. Çünkü onları çok özlüyorum.”
3. **33 yaşında Lise mezunu**, “*Çalışmak güzel, insanın kendini iyi hissetmesini sağlıyor*. Ekonomik olarak daha rahat ediyorsun, her ne kadar fazla kazanamam da. *Vardiyalı çalışmak en büyük sorunum*. Çünkü *bir düzen olmuyor*, evdeki sorumluluklarımı aksatıyor.”
4. **26 yaşında Yüksekokul mezunu**, “Ben ekonomik nedenlerle çalışmıyorum, bir üniversite bitirdim bir mesleğim varsa çalışmalıyım, üretken olmalıyım, üretime nasıl katkı sağlarım diye düşünüyorum. Bekârken çalışmak daha kolay, iş dışında daha çok boş zamanın ve daha az sorumluluğun oluyor. Evli iken rızkını kazanmak zorunluluğu var. Aslında kamuda çalışmak isterdim, çünkü özel sektör sosyal hakları tam olarak vermiyor,

zor durumumuzdan faydalanılıyor, aşırı bir iş yükü var. Sürekli aynı konumda çalışıyorsunuz, daha yetkili olmak, yükselmek yok.”

5. **44 yaşında Erkek-Birim Sorumlusu**, “ Kadınlar daha titiz ve dikkatli çalışıyorlar. Kadınlar kendilerine uygun işlerde çalışmalılar. Televizyon, İnternet, Üniversite kadınların çalışmalarına ilişkin bakışı değiştirdi diyebilirim. Çalışan kadın sayısı arttıkça işyerleri kadınlar için daha güvenilir hale geliyor. Haklarının ihlali noktasında kadın erkek ayrımı olduğunu düşünmüyorum.”
6. **40 yaşında Lise mezunu**, “Kadının ekonomik sorunu yoksa çalışmamalı, çocuklarına bakmalı, onları iyi yetiştirmeli. Aile, anne-baba çok önemli. Bekâr ise çalışmalı. Hayatın belli noktalarını değiştiremiyorsunuz, eğitime devam etmek isterdim ama olmadı. Ama insan kendini bir meslekte geliştirmeli, kendine özgü nitelikleri, becerileri olmalı. İşyerlerinde kadınlara ayrımcılık eskiye göre daha az yapılıyor. Çalışan kadın iş ortamında erkeklerin davranışlarından, konuşmalarından, hareketlerinden etkileniyor, onlara uyuyorlar ve erkeklere benziyorlar. Ayrıca toplumda olduğu gibi işyerlerinde de dul kadınlara başka gözle bakıyorlar.”
7. **26 yaşında Lise mezunu**, “Kadın ekonomik nedenlerle çalışmalı, *hem çocuğuna bakar, hem çalışır.İşyerinde kadın çizgisini, sınırını iyi çizerse onun için her yer güvenli olur.* Kadınlar çok ince düşünüyorlar. Erkekler daha düz düşünüyorlar. Çalışan kadın işyerinde tüm bunlara dikkat etmeli, *sürekli savunma halinde bulunmak zorundayız.*”
8. **30 yaşında Lise mezunu**, “Çalışan kadın eğer evli ise *eşinin desteğini almalı*, yoksa çok zor. İş ve aile, her ikisinin kendine has sorumlulukları zorlukları var. Kadının tek başına bunların üstesinden gelmesi kolay değil. Kanunlar iş yerinde kadın erkek ayrımını önüyor diye düşünüyorum. Gerçi *her şey her zaman kanuna göre yapılmıyor ama..*”
9. **42 yaşında Erkek-Yönetici**, “Kadın çalışan istihdamına yaklaşım bölgesel olarak değişiyor. *Daha çok küçük yerleşim yerlerinde kadının çalışması yadırganıyor* ancak büyükşehirlerde bu tutum ortadan kalktı. Günümüz ekonomik şartları kadını çalışmaya zorluyor. *Kadınlar aile sorunlarını işe daha çok taşıyorlar*, ama *kadınlarda işe yönelik sorumluluk duygusu yüksek.* Kadının çalışmasına başlangıçta olumsuz bakan biri daha sonra kadın para kazanınca, aile bütçesine katkı sağlayınca, kısacası *kazanç getirince kadını takdir ediyor*, hatta ona karşı davranışları da değişiyor, daha olumlu davranıyor, saygı gösteriyor. *Erkek belki de kadının kendine bağımlılığının azaldığını gördüğü için ona baskı uygulamaktan kaçınıyor.*”
10. **33 yaşında Önlisans mezunu**, “Sivas’ta kadının çalışmasına iyi gözle bakılmıyor, toplum sanki yadırgıyor, kadının evinde oturup ev işleri ile ilgilenmesini daha uygun görüyor. Bence de kadın eğer *anne olmuşsa önceliğini çocuk yetiştirmeye vermeli.* Ailenin geçimi iyi ise *daha fazla kazanç olsun diye kadının çalışmasını gerekmez.* Her şey para değil ki. Halin vaktin yerindeyse evine, çocuğuna zaman ayırması daha doğru olur. Aslına bakılırsa eşim de çalışmamı istemiyor ama maddi zorluklar nedeniyle çalışmam gerekiyor, *eşim benim aile bütçesine katkı sağlamamdan memnuniyeti duyuyor.*”

- 11. 29 yaşında Yüksekokul mezunu,** “Kadının çalışmasının olumsuz değerlendirilmesinin temelinde toplumsal yargılar ve din anlayışı var. Toplum içinde, sokakta, işyerinde kadının kendini koruyamayacağı anlayışı var. Bu anlayış zamanla değişiyor. Mesela babam annemin çalışmasına izin vermemiş, beni okuttu, ‘altın bileziğini koluna tak’ dedi, meslek sahibi olmam ve kendimi geliştirmem için çaba sarf etti, çalışmam için de teşvik etti. Özellikle evli kadının iş ile aile arasında denge kurması çok zor, kolaylaştırmak için eşinin de ev işi yapması gerekir. Kadınlar için iş hayatında en önemli sorun bence vardiyalı çalışmak. Bu farklı sorunlara da sebep oluyor. Benim de eşim vardiyalı çalışmaya izin vermiyor. Çalışma hayatında bilgin kadar değerlisin ama eğitim sistemimize bakar mısınız? Ne kadar nitelikli insan yetiştiriyor ki? Bence kendine güveni olan işverenler cinsiyet ayrımcılığı yapmazlar. İşverenler kadın çalışanı daha çok tercih edebiliyorlar, çünkü kadın daha üretken. Kadın kendi parasını kazanmalı, bir başkasından para ister konumunda olmamalı. Çalışmak için illa da ekonomik zorunluluk olması şart değil, kadın çalışmalı. Çalışan, üreten kadının kendine olan güveni de yüksek oluyor.”
- 12. 35 yaşında Lise Mezunu,** “Kadının çalışması konusunda öncelikle ailesinin onay vermesi gerekir. Aile izin vermediğinde veya razı olmadığında tartışmalar, kırgınlıklar oluyor, ailede aksayan bir iş olduğunda bunun suçlusu olarak çalışan kadınmış gibi davranılıyor. Kadın çalıştığında da ailesine zaman ayırmalı, çalışıyorum diye ailedeki sorumluluklarını aksatmamalı ama hem iş hem aile kadını çok zorluyor. Ben de “hangi birine yetişeceğimi şaşıyorum”. Kadınların çalışma süreleri ve zamanları onlara uygun olsa, işte de evde de sorun kalmaz sanırım. Kadınlara çalışma hayatında pozitif ayrımcılık yapılmalı. Bence kadınların %50’si mecburiyetten çalışıyor. Bence sadece para için çalışılmamalı. Kadının kendine güveni için de çalışmalı, kadın bir şeyler üretmeli.”
- 13. 34 yaşında Yüksekokul mezunu,** Öncelik aileye verilmeli, *ailenin devamlılığı önemli, aile devam edecekse önce erkek çalışmalı, bunun için doğru eş seçeceksin.* Çalışmak sorun değil, bir şekliyle halloluyor. Bence asıl sorun ev ve çocuk. *İşte yaşanan yorgunluk üstüne bir de ev işleri, çocuk olunca aile ihmal ediliyor. İş yerlerinde her kadın aynı olmuyor, herkese de aynı yaklaşım gösterilmiyor.* Kadının eğitimi ve kariyer yüksek ise yaklaşım da olumlu oluyor. Genelde sosyal haklarda erkeklere öncelik verildiğini düşünüyorum. Kadın kendiekonomik özgürlüğü için de çalışabilir çünkü *paran kadar saygı görüyorsun, ama aile ihmal edilmemeli.*”
- 14. 32 yaşında Yüksekokul mezunu;** “Kendimi yetiştirdiğimi düşünüyorum ve çalışmam gerekli. Çalışan bir anne olarak *çocuklarımı ihmal ettiğimi düşünmüyorum,* herkes aile ve çalışma dengesini kendi kurmalı. İyi bir planlama ve programla soruların aşılabacağı kanaatindeyim. Bir kadın sadece ev işleri ve çocukla vakit geçirdiğinde çok boş zamanı kalıyor, Gün boyu çocuğu yanında ama çocukla ilgilenmiyorsanız bunun çocuğa faydası olmaz. *Önemli olan çocuğunuzla nitelikli zaman geçirmektir.* Bir de *çalışan anne hem kendinin hem de çocuğunun istek ve ihtiyaçlarını karşılayabiliyor.* Hem iş hem ev işleri, tabii ki yoruluyorum ama çalışarak kazandıklarımı düşününce şikâyet etmiyorum. Aslında vardiyaya gelmek zorluyor. *İş yerlerinde kadın yöneticilerin kadın çalışanlara daha baskıcı ve ayrımcılık yaptıklarını söyleyebilirim.* Daha önceki çalıştığım yerde kadın yönetici bana daha düşük ücret veriyordu. Bir de *işyerlerinde kadınlar hakkında daha çok dedikodu yapılıyor.* Öte yandan bazı kadın çalışanların da çeşitli sorunlarını işyerine

taşıyarak duygu sömürüsü yaptıkları görüyorum. Genel olarak kadınların iş hayatında mağdur olduğunu düşünmüyorum, erkeklerle ücretimiz aynı, görev verilmede de farklı davranılmıyor. İş yerinde, yönetimde iyi niyet ve iş ahlakı önemli bence, bu olduktan sonra kadınlara pozitif ayrımcılığa gerek yok. İş hayatında, erkeklerle iç içe çalışınca farkında olmadan erkeksi bazı davranışlar sergilediğimizi oluyor, zaman zaman asimile olduğumu düşünüyorum.”

15. 28 yaşında Yüksekokul mezunu, Kadınların çalışmasına artık eskisi gibi olumsuz bakılmıyor. Her gün bir sürü haber okuyoruz, dinliyoruz. *Hayat zor, yarın ne olacağı belli değil.* Aileler kızlarını daha çok okutuyorlar ve çalışmalarını istiyorlar, Bugün *birçok anne kızlarına ‘kendini kurtar, kimsenin eline bakma, özgür ol’ diye öğüt veriyor. Artık muhafazakâr biri bile kızını okutuyor.* Ben anne olan bir kadının çocuklarını belli bir yaşa kadar büyüttükten sonra çalışmasını düşünüyorum. Çünkü anne çalışınca çocuklar bundan zarar görüyorlar, ihmal ediliyorlar. Anne sevgisini fazla göremiyorlar. *Annelere daha fazla izin verilmeli. İşyerlerinde çalışan ve başarılı kadına daha fazla iş yükleniyor, kadın olduğumuz unutuluyor.* Tabii işini istismar edenler de var. *Kadınlara daha fazla ücret verilmeli. İşyerinde erkeler sınır bilmiyor, kadınlarla birlikte çalıştıklarını unutuyorlar. Kadınlar bu ortamda biraz erkekleşiyorlar.”*

16. 31 yaşında Lise Mezunu, *“Hali vakti yerinde olan bir anne çalışmamalı, Elin işi görmekle bitmiyor, bir de aldığı ücretin çoğu da zaten çalıştığın için yapmak zorunda kaldığımız harcamalara gidiyor. Kılık kıyafet, yol vs. Eşi çalışamayan, çocukları yetişmiş bir kadın eğer geçim zorluğu çekiyorsa, çalışmak zorundaysa n’apacak, mecbur çalışacak. İşyerinde kadınlara zaten 2. Sınıf muamelesi yapılıyor. Kadının fazla sesi çıkmıyor, hak aramada susuyor, hele bir de mecburiyeti varsa, işimden olurum korkusuyla susuyor.”*

17. 25 yaşında Lise Mezunu, Kadına çalıştığı yerde hakları tam olarak verilmiyor, kadın hem ev hem iş arasında çok yıpranıyor. Kendine haksızlık yapıldığını düşünen bazı kadınlar işlerini istismar da ediyor, iş yerinden habersiz bazı şeyler alabiliyorlar. İşverenler kadınları hakları verirse bu tür yanlışlar yapılmaz. Kadın çalışmak zorunda, kendi kazancı olsun, sosyal hakları olsun, emekliliği olsun. Hepimiz görüyoruz, benim etrafımda gördüğüm çoğu evlilik sorunlu, kadın çalışmıyor, ayrılacak ayrılamıyor, çünkü bir kazancı yok. Evlilik sorumluluk istiyor, eşi çalışmayan tanıdığım çalışan kadınlar çok zorlanıyor, hem ev işi hem çoluk çocuk, bir de eşinin sorumsuzluğu olunca kadın çok eziliyor. Evlilik sorumlulukları her iki eş içinde yerine getirilmesi gereken bir şey. Tek başına kadına yüklenirse olmaz. İşverenler kadının haklarını korumalıdır. Anne olanlara daha fazla değer vermeliler.

18. 34 Yaşında Ortaokul Mezunu, Köyden şehre geldik, zaten yokluk nedeniyle göç ettik, burada da *her şey para, mecbur çalışmam lazım.* Şehire uyum sağlamak için uğraşırken, *hem iş hem ev, düzen tutturmak zor tabii.* Ama belli bir süre yorulacağım ama sonrasında düzelecek umudundayım. *Çalışma saatleri kadınlara göre düzenlense daha iyi olur.* Bir de kadınlara hakları tam verilmeli.”

BÖLÜM III: SONUÇ VE ÖNERİLER

16 Sonuç

Toplumda kadının istihdam olması ve kamusal alanda yer alması o toplumun sadece ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmaz aynı zamanda toplumun sosyo-kültürel gelişimine de katkıda bulunur. Sivas ili için yapmış olduğumuz bu projede de kadının istihdamı ve kamusal alanda yer almasına ilişkin genel bir durum tespiti yapıldıktan sonra önündeki engellerin neler olduğunu ortaya konularak ve bu elde edilen sonuçlardan hareketle de önerilerde bulunuldu. Öncelikle elde edilen sonuçlar sıralanacak, sonrasında da önerilere yer verilecektir.

Araştırmada şu sonuçlara ulaşıldı:

16.1 Öğretmen Anketi:

Öğretmenler Sivas'ta bir kadın istihdamı sorunu olduğunu düşünüyor. Bu istihdam sorunun altında yatan nedenler olarak da (az katılan ve hiç katılmayan oranları alınmadan çok, fazla ve orta düzey katılıyorum oranlarının toplamı alınarak verildi)

- [1] Kadının eğitim düzeyinin yetersiz olması, konusunda katılımcılar % 77.1 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [2] Kadınların tembel olmaları konusunda katılımcılar % 41.8 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [3] Kadınların hazır a alışkın olmaları konusunda katılımcılar % 45.6 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [4] Kadınların aza kanaat etmesi konusunda % 51.7 oranında katıldıkları gözlemlenmiştir.
- [5] Sivas'ta çalışma koşullarının iyi olmaması konusunda katılımcılar % 67.7 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [6] Sivas'ta iş olanaklarının kısıtlı olması konusunda % 87.6 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [7] Sivas'ta bir iş ve çalışma kültürünün olmaması konusunda katılımcılar % 81.5 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [8] Sivas'ta kadınların çocuk bakma ve ev işleri gibi sorumluluklarının çalışmalarına fırsat vermemesi konusunda katılımcılar % 78.1 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [9] Sivas'ta geleneksel yapıda kadının çalışmasına soğuk bakılması konusunda katılımcılar % 75.7 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.
- [10] Sivas'ta ücretlerin iyi olmaması konusunda katılımcılar % 74 oranında katıldıklarını belirtmişlerdir.

16.2 Öğretmenlerin Kız Öğrencilerinin Mesleğe Ve Geleceğe İlişkin Bakışlarına İlişkin Görüşleri

- [1] Kız öğrencilerimizin geleceğe dair planlarının ve hayallerinin olduğunu düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 77.6 dır.
- [2] Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için bir meslek edinmek istemektedirler ifadesine katılanların oranı % 84.1 dir.
- [3] Kız öğrencilerimiz kendi ayaklarının üzerinde durmak için yeterince meslek edinme çabası göstermektedirler ifadesine katılanların oranı % 68.6 dır.
- [4] Kız öğrencilerimizin aile sorunları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum ifadesine katılanların oranı % 45.3 dür.
- [5] Kız öğrencilerimizin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ileride başarılı olabileceklerini düşünmüyorum ifadesine katılanların oranı % 42.4 dür.
- [6] Kız öğrencilerimizin ailelerinin çocuklarını yönlendirecek bilince sahip olmadıklarını düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 77.7 dir.
- [7] Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendikleri ifadesine katılanların oranı % 92.3 dür.
- [8] Kız öğrencilerimizin okudukları mesleği sevdiklerini düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 62.7 dir.
- [9] Kız öğrencilerimizin okudukları mesleğe ilgili olduklarını düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 57.7 dir.
- [10] Kız öğrencilerimizin okudukları meslekle ilgili ileride başarılı olacaklarını düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 70.3 dür.
- [11] Kız öğrencilerimizin bu okulu ailelerinin zoruyla seçtiklerini düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 67.7 dir.
- [12] Kız öğrencilerimizin okuldan sonra eğitimini aldıkları mesleği yapacaklarını düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 60.4 tür.
- [13] Kız öğrencilerimize bu okulda verilen mesleki eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum ifadesine katılanların oranı % 75.4 tür.

16.3 Kız Öğrencilerin Geleceklerine ve Mesleklerine Bakış Açısına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:

- [1] Liseden sonra bir üniversite okumayı düşünüyorum diyenler % 97.5 oranındadır.
- [2] Liseden sonra hemen iş hayatına atılmayı düşünüyorum diyenler % 38 oranındadır.
- [3] Liseden sonra bana iyi imkânlar sunacak bir evlilik karşıma çıkarsa evlenmeyi düşünürüm diyenler % 15.2 oranındadır.
- [4] Her şeyden önce benim önceliğim okuyup iş hayatına atılarak kendi ayaklarımın üzerinde durmak diyenler %97.8 oranındadır.
- [5] İhtiyaç duymadığım sürece çalışmayı düşünmüyorum diyenlerin % 28.8 oranındadır.
- [6] Gelecekte umutluyum diyenler % 92 oranındadır.
- [7] Gelecekte mesleğimle ilgili iyi yerlere geleceğime inanıyorum diyenler % 97.2 oranındadır.
- [8] Gelecekte mesleğimde başarılı olma konusunda kendime güveniyorum diyenler % 97.4 oranındadır.
- [9] Ailem bana her konuda destek oluyor diyenler % 95.9 oranındadır.
- [10] Ailemde erkek kardeşlerime birçok konuda daha çok imkân sağlıyor diyenler % 27.8 oranındadır.

- [11] Ailevi problemlerim yüzünden geleceğimden umutlu değilim diyenler % 10 oranındadır.
- [12] Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) kadınlar var diyenler % 66.7 oranındadır.
- [13] Hayatımda kendime rol model aldığım (özendiğim, onun gibi olmak istediğim) erkekler var diyenler % 38.7 oranındadır.
- [14] Annem gibi olmak istiyorum diyenler % 63.3 oranındadır.
- [15] Annem üniversite okumam konusunda beni motive eder diyenler % 93.7 oranındadır.
- [16] Annem liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder diyenler % 3.6 oranındadır.
- [17] Annem liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder diyenler % 31.9 oranındadır.
- [18] Annem her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder diyenler % 96 oranındadır.
- [19] Babam gibi olmak istemiyorum diyenler % 41 oranındadır.
- [20] Babam üniversite okumam konusunda beni motive eder diyenler % 90.9 oranındadır.
- [21] Babam liseden sonra evlenmem konusunda beni motive eder diyenler % 3.7 oranındadır.
- [22] Babam liseden sonra bir an evvel çalışma hayatına atılmam için beni motive eder diyenler % 29.6 oranındadır.
- [23] Babam her zaman ayaklarımın üzerinde durmam, ekonomik bağımsızlığımın olması konusunda beni motive eder diyenler % 92.6 oranındadır.
- [24] Okumuş olduğum meslek lisesini kendim severek ve isteyerek seçtim diyenler % 66.4 oranındadır.
- [25] Okumuş olduğum meslek lisesini ailemin zoruyla seçtim diyenler % 15.7 oranındadır.
- [26] Okumuş olduğum meslek lisesini puanım buraya yettiği için seçtim diyenler % 48.6 oranındadır.
- [27] Okuduğum mesleğini seviyorum ve ileride de bu mesleği yapmak istiyorum diyenler % 63 oranındadır.
- [28] Okuduğum mesleği üniversitede de okumayı ve kendimi geliştirmeyi düşünüyorum diyenler % 61.1 oranındadır.
- [29] Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum diyenler % 76.3 oranındadır.
- [30] Okumuş olduğum mesleğin bana iyi bir gelecek sağlayacağını düşünüyorum diyenler % 81 oranındadır.
- [31] Lise sonrasında işsizlik kaygısı yaşıyorum diyenler % 36.9 oranındadır.
- [32] Lisede almış olduğum mesleki eğitim yeterlidir diyenler % 34 oranındadır.
- [33] Hayatım pek çok bakımdan ideale yakın olmuştur diyenler % 81 oranındadır.
- [34] Hayat koşullarım mükemmel diyenler % 77.6 oranındadır.
- [35] Hayatımdan memnunum diyenler % 83.2 oranındadır.
- [36] Hayatımı yeni baştan yaşayacak olsam hemen hemen hiçbir şeyi değiştirmezdim diyenler % 51.7 oranındadır.

16.4 Kadın Girişimcilere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:

- [1] Araştırmamız Sivas'taki 277 girişimci kadınla gerçekleştirilmiştir.
- [2] Araştırmada kullanılan ölçek ve girişimcilik alt boyutlarının güvenirlik ve geçerlilik düzeyleri oldukça tatmin edicidir.
- [3] Girişimci kadınların yaş dağılımı ağırlıklı olarak 35-44 yaş aralığındadır. Kadınların büyük bir oranı, %61'i evlidir. %87,2's'i de çocuk sahibidir ve ağırlıklı olarak da iki çocukludur. Girişimci kadınların 3/2'si lise ve öncesi mezundur. Anne eğitim düzeyi de oldukça düşüktür.
- [4] Girişimci kadınların çoğunluğunun, girişimcilikleri ile ilk kez çalışma hayatına girdikleri tespit edilmiştir. Bu bulgular ışığında, eğitim imkânlarından yararlanamayan ve istihdam edilemeyen kadınlar için girişimciliğin önemli bir çıkış noktası olduğunu iddia edebiliriz.
- [5] Kadınların düşük sermayeli işletmelerde ve uzmanlık, bilgi ve beceri gerektirmeyen daha açık bir ifadeyle kadın bilgi ve becerisinin yeterli olduğu kuaför, tekstil, gıda ve el sanatları alanında faaliyet gösterdikleri tespit edilmiştir. Bu bulgulardan hareketle gelir düzeylerinin de düşük olduğunu ileri sürebiliriz. Girişimci kadınların %15,5'i asgari ücret altında bir kazanca, yarıdan fazlası (%53,8) 1750 TL ve altı gelire sahiptir.
- [6] Örneklem grubuna giren girişimci kadınlarda girişimciliğe çeken nedenler faktörünün puanı iten nedenlerin puanından yüksek olduğu görülmüştür. İten faktörlerden en öne çıkan "aile ekonomisine katkıda bulunmaktır". Girişimciliğe çeken tüm faktörlerin oldukça güçlü ve birbirine çok yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Kadınların, sırasıyla "ideallerini gerçekleştirme", "özgürlük, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme", "statü ve para kazanma" faktörüyle çok güçlü bir şekilde girişimciliğe çekildikleri saptanmıştır. Geleneksel yapının tamamen çözülmediği ve ataerkil değerlerin egemen olduğu toplumumuzun kültürel yapısında yetişen kadınlar için özgürlük, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme isteğinin güçlü olması anlamlıdır. Araştırmamızın önemli bir sonucu olarak vurgulanmalıdır ki, kadınlar kendilerine sunulmayan bu özgürlük alanını birer girişimci olarak kendileri için yaratma çabasındadırlar.
- [7] Evlilerin bekârlardan daha çok girişimciliğe itildiği gözlenmiştir. Bu durum, evlilerin aile ve çocuk sorumluluklarının bekârlardan daha fazla olmasıyla açıklanabilir.
- [8] Eş desteği alan kadınların girişimciliklerinde daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Rol paylaşımı yapabilen kadınların girişimciliklerinde daha başarılı olduğunu söyleyebiliriz.
- [9] Araştırmamızda, girişimciliğin bazı avantajlar sağladığı tespit edilmiştir. Avantajlardan en güçlü faktör "özgüven" artışıdır. Sırasıyla, "sosyal saygınlık", "sosyal çevrenin gelişmesi" gelirken "maddi bağımsızlık" faktörünün gücü diğerlerine göre daha düşük kalmaktadır. Kadınlar için özgürlük ve özgüven artışı para kazanmaktan önce gelmektedir.
- [10] "Özgürlük, bağımsızlık ve kendini gerçekleştirme", "ideallerini gerçekleştirme" vb. çeken nedenlerle girişimci olan kadınların aynı zamanda girişimcilikleri sayesinde "özgürlük", "özgüven artışı", "maddi bağımsızlık", "sosyal çevrenin gelişmesi" gibi avantajları daha çok yaşadıkları tespit edilmiştir.
- [11] Araştırmamızda, girişimciliğin kadınlara bazı dezavantajlar getirdiği ve en güçlü dezavantajın da "yorgunluk ve yoğunluk" olduğu gözlenmiştir. Kısaca, kadınların bir

- tarafından geleneksel ev rollerini diğer taraftan da iş rollerini yerine getirmeye çalışmaları sonucu yorgunluk ve yoğunluk yaşadıklarını iddia edebiliriz.
- [12] Kadınlar, girişimciliğin avantajlarını ne kadar çok yaşıyorlarsa dezavantajlarını da o kadar çok yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Net bir ifadeyle, girişimciliğin avantajlarını kazanım aynı zamanda bir o kadar yoğunluk ve yorgunluğu da beraberinde getiriyor. Yine bu noktadan da kadınların etkili rol paylaşımı yapamadıkları sonucuna ulaşabiliriz.
- [13] Ailedeki ataerkil bireylerle daha az sorun yaşayan kadınların girişimciliğinin avantajlarını daha çok yaşadıkları, ataerkil bireylerle daha çok sorun yaşayan kadınların ise girişimciliğin dezavantajlarını daha çok yaşadığı saptanmıştır. İşini büyüten kadınların ataerkil bireylerle daha az problem yaşadıkları tespit edilmiştir. Kısaca vurgulamak gerekirse, ataerkil bireylerle sorun yaşayan kadınların girişimcilikleri gecikebilmekte, girişimciliğini gerçekleştirenler de işlerini büyütmemektedirler.
- [14] Çalışmamızda, kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe ataerkil bireylerle yaşanan problem puanının da düştüğü tespit edilmiştir.
- [15] Aile ekonomisine katkıda bulunmak için girişimci olan kadınların daha çok daralma ve bunalma yaşadıkları gözlenmiştir. Girişimci olmaya itilen kadınların hem ev rollerini yerine getirmeye çalıştığı hem de aile ekonomisine katkıda bulunmaya çalıştıkları göz önünde bulundurulduğunda kadınların daralma ve bunalma yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır.
- [16] Örneklem grubuna giren girişimci kadınların yarıdan fazlasının geleneksel rollerinden biri olan ev işleriyle ilgili rol paylaşımı noktasında yardımcı almadıkları saptanmıştır. Yardımcı alan kadınların, evdeki ataerkil bireyle daha az sorun yaşadıkları, daha düşük düzeylerde daralma-bunalma yaşadıkları ve girişimciliğe atılmak için daha çok çeken nedenleri olduğu tespit edilmiştir. Yardımcı alma sıklığının da daralma bunalma boyutuna etki ettiği saptanmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, girişimci kadınlar ne kadar sıklıkta yardımcı alırlarsa o kadar az daralıp bunalmaktadırlar. Yardımcı almama gerekçelerinin ardında da yardımcı için para ayırmanın lüks gelmesi ve maddi olanaksızlıklar öne çıkmaktadır.
- [17] Girişimci kadınların geleneksel ev işleri ve rollerini anne kayınvalide ile paylaştıkları da gözlenmiştir. Ancak “ev temizliğini temizlikçi kadın yapar” yanıtını verenlerin, “kendim ve yakın akrabam, anne/kayınvalide vs.” yanıtını verenlerden daha az daraldıkları ve bunaldıkları görülmüştür.
- [18] Yardımcı ücretini ortak bütçeden ödeyen kadınların daha düşük düzeylerde daralma-bunalma yaşadıkları tespit edilmiştir. Kısaca vurgulamak gerekirse ev işi rolünü yardımcıyla paylaşan ve bunun ödemesini evin ortak bütçesinden yapan kadınlar daha az daralma ve bunalma yaşamaktadırlar.
- [19] Örneklem grubundaki girişimci kadınların modernlik puanının 3.92 olduğu saptanmıştır. Bu puan iyi derecede modern olduklarını, modernliğe açık olduklarını göstermektedir. Modernite ölçeğinde, girişimciliğin, “özgüven artışı”, “özgürlük”, “maddi bağımsızlık”, “sosyal çevrenin artışı” gibi avantajlarını yaşayan girişimci kadınların, daha modern oldukları, teknolojiyi daha çok kullandıkları, daha akılcı düşündükleri ve bilime daha çok inandıkları tespit edilmiştir.
- [20] Araştırma bulguları, girişimci kadınların yaşam doyumları arttıkça daha modern olduklarını, daha çok çalışma yaşamı içerisinde bulunduklarını, daha çok teknoloji

- kullandıklarını, girişimciliğin çeken nedenlerini daha çok yaşadıklarını ve medyayı da önemli ölçüde takip ettiklerini göstermiştir.
- [21] Modernlik düzeyi yüksek olan kadınlar, eşlerinden daha çok destek almakta, girişimciliğe daha açık olmakta ve girişimciliğin daha çok avantajlarını yaşamaktadırlar. Kısaca, kadınların modernlik düzeyi geliştikçe girişimcilikleri de gelişmektedir. Modernlik düzeyi düşük olan kadınlar ise girişimciliğin daha çok dezavantajlarını yaşadıkları ve ataerkil bireyler (Eş, Erkek kardeş veya Baba) ile girişimcilik ve iş konularından dolayı daha çok tartışma yaşadıkları gözlenmiştir.
- [22] Modern kimlik kazanma çabasıyla birlikte modern-gelenek arasında çelişki de yaşanabilmektedir. Örneklem grubundaki girişimci kadınların eğitim seviyesi yükseldikçe modernite çelişkisi yaşama oranının düştüğü görülmektedir. Eğitimle birlikte daha bilimsel ve akılcı düşünmenin gelişmesi modernite çelişkisini azaltmaktadır. Aynı şekilde gelirin artışıyla birlikte modernite çelişkisi de azalmaktadır.
- [23] Modernite düzeyinin girişimciliği etkilediğini aynı zamanda da girişimciliğin sağladığı avantajların da modern kimliği beslediğini söyleyebiliriz. Modernite düzeyi ve girişimcilik arasında karşılıklı ve olumlu bir etki olduğunu iddia edebiliriz. Modernite düzeyi arttıkça girişimcilik gelişmekte, girişimcilik geliştikçe modern kimlik kazanımı güçlenmektedir.
- [24] İş kurarken ilk başta sermaye sınırlı ve elemana ihtiyaç varken bir elemanı desteklemesinin daha doğru olacağı dile getiriliyor. Bu hem bir kadın girişimci olarak kadını hem de yanında istihdam edeceği kadın olarak destek sağlanmış olacak. Aslında buradan şunu görüyoruz yanında bir eleman çalıştırmanın kendi kazandırdığından çok kendisine ödeme yapılması bir zorluk.
- [25] Pek çok girişimci kadının kadın eleman çalıştırmaktansa erkek eleman çalıştırmayı tercih ettiklerine şahit olundu. Çünkü çalışan kadının sıkıntılarının (ev sorumluluklarının) bitmediği ve bunu iş ortamına yansıttıkları için iş veriminin düşük olduğunu dile getirildi. Kadın girişimcilerin çıkmazı, eşleri onaylamadığı için yanlarında erkek eleman çalıştıramıyor, o yüzden kadın çalıştırmak zorunda kalmaları da bir handikap.

16.5 Sivas'ta Kadın İstihdamının Önündeki Engellere İlişkin Elde Edilen Sonuçlar:

- [1] İş hayatına giren kadınlar evlendikten sonra iş hayatından (eşi ve eşinin tarafı istemediği için) çekilmek zorunda kaldıkları gözlemlendi.
- [2] Yanında kadın eleman çalıştıranların karşılaştıkları sorunlardan biri de, kadınların ev işleri, sosyal yaşam ya da gündelik yaşamla işi arasında kadınların bunaldıkları dile getirildi. Sivas'ta sonradan istihdam olan kadınlar iş kültürünü çalışma kültürünü bilmiyor. Daha önce bunu deneyimlemediği için, öncesinde bir çalışma ve staj deneyimi olmadığı için, iş sorumluluğu nedir? Benim hak ve yükümlülüklerim nedir? Konusu oldukça muğlak. Çalışmak ve para kazanmak istiyor ancak, iş sorumluluğunun getirdikleri ona zor gelmeye ağır gelmeye başlıyor. İstiyor ki hem çalışayım, hem de önceki hayatım devam etsin. İşin özü, alışlageldikleri hayatlarının ve düzenlerinin dışına çıkmakta zorlanıyorlar. Dolayısıyla bu işverenle aralarında çatışma yaşamasına neden oluyor. İş verimini düşürüyor genelde de işten çıkma ve çıkarılma ile sonuçlanabiliyor. Bu konuda kadınların bilinçlendirilmesi gerekmektedir.
- [3] Kurum ve kuruluşlar, kursiyelerine ve yardım ettikleri kişilere yönelik pek çok eğitim ve seminer düzenliyor, ancak insanların bu eğitimlere katılım konusunda oldukça isteksiz oldukları sonucuna ulaşıldı.
- [4] Sivas'ta kurumların kadınlara beceri ve bilgi kazandırma noktasında, birbirinin benzeri ve tekrarı kurslar olduğu gözlemlendi. Ayrıca inovasyonun eksikliği, ürünlerde yenilikçiliğin olmadığına dair bir fikir gelişti. Pazarlama sorunun altında yatan nedenlerden birinin de ürünleri hep birbirinin aynı olması olabilir.
- [5] Sivas'ta İŞKUR'un TYP programının kadın istihdamı açısından oldukça önemli işlevleri yerine getirdiği sonucuna ulaşıldı. Görünen işlevi kadına istihdam sağlamakla birlikte sosyolojik olarak görünmeyen ve öne çıkan üç tane gizli işlevinin olduğu sonucuna ulaşıldı. Bu işlevler:
 - i. Kadınlarda iş kültürünün gelişmesini sağlıyor, kadınlar bu program içerisinde bir işte nasıl çalışılır, iş sorumluluğu nedir bunları öğreniyorlar,
 - ii. Kadınlar kamusal alanda varlık göstererek sosyalleşiyorlar, böylelikle bireysel gelişimlerine katkıda bulunuyorlar,
 - iii. Kadın istihdamının önündeki ataerkil engellerin aşılmasında önemli rol oynuyor. Şöyle ki (özellikle de ilçeler için) onun hanımı çalışıyorsa ben de çalışırım, ya da erkek açısından da onun hanımı çalışıyorsa benimki de çalışabilir kimse bir şey söyleyemez mantığı gelişiyor.
- [6] Sivas'ta kadın istihdamının önündeki engellerden öne çıkan önemli bir faktörün Sivas kültüründen kaynaklandığı düşünülmektedir. Şöyle ki, iklimin sert ve toprağın veriminin düşük olması nedeniyle, kadın, sanayii öncesi dönemde üretken olmamış ev sorumlulukları ile sınırlı kalmış. Kadının kendisi de çevresi de onun çalışmasına gereksinim duymamış. Ayrıca eskiden kadın tüketim kültürünün içerisinde olmaması, olanla yetinme duygusu daha hâkimdi.
- [7] Ataerkil engellerin her ne kadar aşılmaya başlandığı gözlenmekle birlikte hala hâkim olduğunu ileri sürebiliriz. İstihdam içerisinde yer almak isteyen pek çok kadın bu engellerden dolayı üzerlerinde bu baskıyı hissettikleri için koşullu iş talep ediyor. Bazı kadınların, erkeklerin çalıştığı ortamda çalışmak istemedikleri, erkeklerle aynı servise binmek istemedikleri tespit edildi. Özellikle Kur'an kurslarında çalışmak istiyorlar.

- [8] Kurslara katılan kadınların, eğitimini alarak ürettikleri ürünleri pazarlama problemi yaşadıkları gözlemlendi. Ayrıca, kadınların pazar sorununu dile getirmelerine rağmen aslında hiç pazar aramadıkları gerçeği de gözlemlendi. Bu noktada kadınların hazırcı bir tavır içerisinde olduklarını söylemek yanlış bir iddia olmayacaktır. Siparişlerin direkt doğrudan kendilerine gelmesini bekledikleri, tembellik, parayı beğenmeme ve emeklerini fazlasıyla büyümse gibi engellerinin olduğu düşünülmektedir. İşin özü pazarlama tekniklerini bilmedikleri düşünülmektedir.
- [9] Yapılan mülakat ve odak grup çalışmalarında kadınlara yönelik verilen kursların olumlu olarak nitelendirebileceğimiz gizli işlevlerinin olduğu gözlemlendi. Normal de bu türden kursların görünen işlevi kadınlara bilgi ve el becerisi kazandırarak istihdama dâhil etmek. Bu konu da ne kadar işlevsel olduğu ayrı bir araştırma konusu olmakla birlikte, görünmeyen gizli işlevlerin ön plana çıktığı gözlemlendi. Bu gizli işlevler ise şu şekilde sıralanabilir:
- i. Kadınların kamusal alana dâhil olması,
 - ii. Kadınların sosyalleşmesi,
 - iii. Psikolojik olarak rahatlama sağlaması,
 - iv. Dayanışmayı, paylaşmayı öğrenmesi,
 - v. Kendine güveninin gelmesi.
 - vi. Bu gizli işlevlerin önemli olduğu ve ataerkil yapının çözülmesi sürecine katkıda bulunacağı iddia edilebilir.
- [10] Kadınların evdeki iş yükünün, özellikle bakılması gereken okul öncesi yaşta bir çocuk ya da engelli veya yaşlı bir bireyin bulunmasının, kadın istihdamı önündeki önemli engellerden biri olduğu gözlemlenmiştir.
- [11] Kadınlar ancak gerçekten çok ihtiyaç hissettiği zaman çalışmak istiyor onun dışında istihdamın içerisinde yer almayı tercih etmeyeabiliyor.
- [12] Kadın istihdamının önündeki en büyük engellerden birinin de eğitim seviyesinin düşük oluşu gözlemlendi.
- [13] Sanayiide çalışma hayatında kadın istihdamının önündeki engellerden biri olarak işyerlerinin kadın çalışanlar için yeteri kadar güvenilir olmadığı algısıdır. Bazı işyerlerindeki işyeri uygulamalarının, işveren yaklaşımlarının, yönetim anlayışlarının ve çalışanlar arasındaki ilişkilerde görülen keyfiliklerin işyerlerinin güvenilirlik düzeylerini azaltıcı etkenler olduğu söylenebilir.
- [14] Sanayiide İlk varsayım olan “Yaygın sosyo-kültürel değerlerin kadının iş hayatında yer almasında olumsuz yönde etki ettiği”,
- i. Toplumun bazı sosyo-kültürel değerlerinin çalışan kadının aile ve iş dengesini kurmasında zorlayıcı bir etken olduğu,
 - ii. Bazı işyerlerinde görülen işyeri uygulamaları ve iş yeri içinde sergilenen olumsuz yaklaşım ve davranışların, kadının güvenlik duygusunu zedelediği ve onu çalışma hayatını dışına ittiği söylenebilir.
- [15] İkinci varsayım olan “Kadının eğitim seviyesi, yaşı ve medeni durumu onun çalışma hayatında yer almasına olumlu yönde etki ettiği” yönüyle **doğrulandığı**,
- i. Eğitim seviyesi yükseldikçe kadının sadece ekonomik gerekçelerle değil bunun yanı sıra “üretime katılmak, kendine olan güven ve saygısını artırmak, toplumsal statü ve rolünü belirginleştirmek” arasında **olumlu** bir ilişki olduğu söylenebilir.

16.6 Sosyal Risk Araştırması Sonuçları

Liseye devam eden öğrencilere uygulanan anketten elde edilen bazı veriler gerçekten düşündürücüdür. Düşündürücü olan; Sivas ili için sosyal risk teşkil eden belirlemeleri, öğrencilerin yaşadıkları sosyal ortamlar, kendi hayat deneyimleri gibi iki ana kategoride sıralamak mümkündür:

- a) Liseye devam eden öğrencilerin,
 - o %31'i anneden,
 - o %22'si babadan ve
 - o %38'i okudukları okullardaki eğitimcilerden fiziksel şiddet gördüklerini beyan etmişlerdir.
- b) Yine ankete katılan lise öğrencilerinin beyanlarına göre,
 - o %54'ü babaları yaşadıkları evlerinde **öfkeli davranışlar** sergilemişlerdir.
- c) Gençlerin;
 - o %34'ü kendine,
 - o %48'i başkalarına,
 - o %46'sı eşyalara ve
 - o %18'i hayvanlara fiziksel şiddet uyguladıklarını beyan etmişlerdir.
- d) Ankete katılan gençlerin,
 - o %21'i keyif verici madde kullandığını,
 - o %58'i anlamsızlık, karamsarlık duyguları yaşadığını,
 - o %14'ü psikolojik tedavi gördüğünü,
 - o %32'si intihar duygu ve eğilimi yaşadığını,
 - o %48'i okul ve %60'i eve ortamında gerginlik, mutsuzluk yaşadığını belirtmiştir.
- e) Liseye devam eden ve ankete katılan öğrencilerden,
 - o %78'inin kızgınlık ve saldırganlık duyguları yaşadığını,
 - o %45'inin yaşadıkları sosyal çevrelerde cinsel taciz (saldırı) eylemleriyle/olaylarıyla karşılaştıklarını ifade etmeleri ciddi sosyal risk belirtileridir.
 - o Kardeşleriyle ya da okul arkadaşlarıyla anlaşmazlık yaşadığında, sorunlarını konuşarak çözme yolunu seçen öğrenciler ancak üçte bir ve şiddet yoluna başvuranlar üçte iki oranında olması önemli bir sosyal sorundur.
- f) Bu anket araştırmasının en önemli risk verisi ise, liseye devam eden öğrencilerin,
 - o %51'inin kendinden,
 - o %83'ünün diğer insanlardan nefret etme duygusu yaşadığını beyan etmesi ve
 - o %72'sinin suçluluk duygusu yaşamasıdır.

Toplumda kadın ne kadar etkin ve üretkense toplum o kadar gelişmiş olacaktır.

17 Öneriler

- [1] İş hayatına giren kadınlar evlendikten sonra iş hayatından (eşi ve eşinin tarafı istemediği için) çekilebiliyorlar. Bu kadınlara yönelik (iş hayatından çekilme nedenleri, süreç ve sonrası hayatlarının zorluklar) araştırma yapılmalıdır.
- [2] Özellikle de kadın girişimcilere ilişkin olarak, İş kurarken ilk başta sermaye sınırlı ve elemana ihtiyaç varken bir elemanı desteklemesinin daha doğru olacağı dile getiriliyor. Bu hem bir kadın girişimci olarak kadını hem de yanında istihdam edeceği kadın olarak destek sağlanmış olacak. Aslında buradan şunu görüyoruz yanında bir eleman çalıştırmanın kendi kazandırdığından çok kendisine ödeme yapılması bir zorluk.
- [3] Kadınların iş kültürüne sahip olmadıkları düşünülmektedir, bunun için çalışma hayatı, iş sorumluluğuna dair bilinç kazandırılmalıdır. Bunun için eğitimler ve seminerler düzenlenmelidir.
- [4] Kursiyerler ve yardım alanlar (ki dezavantajlı olan bu grup, eğitimden yoksun) için kurum ve kuruluşların düzenlediği seminer ve eğitimlere katılım konusunda oldukça isteksiz tutumun değiştirilmesi gerekmektedir. Bu eğitimlerin kendileri açısından pek çok konuda fayda sağlayabilecekleri bu kurslara katılmalarının kendilerini geliştirmeleri ve değişimleri açısından önem arz ettiğine dair bilinç kazandırılmalıdır.
- [5] TYP programının kadının istihdamı ve kamusal alanda var olması, açısından gizli işlevleri nedeniyle artarak devam etmesinde fayda görülmektedir.
- [6] Kurslara katılan kadınların, sosyalleştikleri, özgüven kazandıkları, kendilerini pek çok konuda geliştirdikleri sonucuna ulaşıldı. Bu gizli işlevleri yerine getirmesi açısından kurslar önem kazanmaktadır. Bu açıdan kursların artarak devam etmesi ve pek çok kadına ulaşması özellikle de dezavantajlı mahallelerde de faaliyet göstermesi önem arz etmektedir.
- [7] Kurs olarak üreten kadınların pazarlama konusunda yaşanan sorunlarına ilişkin olarak, kadınlara pazarlama teknikleri eğitimlerinin verilmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir.
- [8] İstihdam garantili meslek edindirme kurslarının düzenlenmesinin faydalı olacağı düşünülmektedir. Kadınlara pozitif ayrımcılığın uygulanması ve yerel yönetimlerin, kamunun ve sivil toplum kuruluşlarının bu konuda ortak çalışmalar yapması gerekmektedir.
- [9] Alanında başarı elde etmiş kadınların kadınlara ve özellikle de genç kızlara rol model olması sağlanmalı buna yönelik projeler geliştirilmeli. Örneğin 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nde okullarda ortaokul ve liselerde rol model kadınlar konuşma yaparak başarı hikâyelerini anlatmalarının etkili olacağı düşünülmektedir. Özellikle de ailelerin de rol modelleri dinlemesinin kendi çocuklarının gelecekle ilgili planlarında olumlu etkisinin olacağı düşünülmektedir.
- [10] Kız çocuklarının eğitimlerinin güçlendirilmesi ve mesleki eğitim almalarının desteklenmesi gerekmektedir. Kızların geleceğe bakışta ve meslek edinmeyi isteme konusunda bilinçli oldukları gözlemlendi. Ancak bunun için ne yapmaları gerektiği konusunda bir yol haritalarının olup olmadığı konusu önem arz etmektedir. Bu konunun detaylarıyla araştırılarak, durum tespiti yapıldıktan sonra kız

- öğrencilere yol haritası çizilmesi konusunda (aile, öğrenci, okul üçgeninde) modeller geliştirilmelidir.
- [11] Kadın çalışanlara yönelik olumsuz bakış açılarının aşılması için politikaların sürdürülmesi gerekmektedir. Toplumsal cinsiyet algısıyla savaşılmaması ve özellikle de kız ve erkek öğrencilerde bu algının kırılması büyük önem taşımaktadır.
- [12] Kadının evdeki iş yükünün, özellikle bakılması gereken okul öncesi yaşta bir çocuk ya da engelli veya yaşlı bir bireyin bulunmasının, kadın istihdamı önündeki önemli engellerden biri olduğunu tespitinden yola çıkarak, istihdam içerisinde yer almak isteyen ancak çocuğunun kreş ücretini karşılayamayacak olan kadınlar için yerel yönetimlerin ücretsiz kreşler açmasının bu sorunun ortadan kalkmasında önemli olacağı düşünülmektedir.
- [13] Kadınlar ancak gerçekten çok ihtiyaç hissettiği zaman çalışmak istiyor onun dışında istihdamın içerisinde yer almayı tercih etmeyebiliyor. Kadınlar neden daha fazlasını istemez? Bu konunun derinlemesine araştırılması gerekmektedir. Kadınlara çalışkan olmanın, üretken olmanın kendisi, ailesi ve ülkesi için katkısının olacağı bilinci aşılanmalı.
- [14] Kadınların, örgün ve yaygın eğitim imkânları kullanılarak, eğitim seviyesini yükselterek istihdam edilebilirlikleri artırılmalıdır. Özellikle de liseli kızların üniversite okumaları konusunda bilinçlendirilmeli ve teşvik edilmelidir. Özellikle de bu konuda rehber öğretmenlerin etkin rol alması faydalı olacaktır. Bu konuda ailelere eğitim ve seminerler verilmelidir.
- [15] Meslek liselerinde okuyacak kızları biçki, dikiş, el sanatları, sekreterlik gibi cinsiyetçi ve geleneksel alanlardan ziyade, teknik, bilgisayar, bilgi teknolojileri gibi yoğun olarak talep gören ve daha çok kazanç sağlayan alanlara yönlendirilmelidir.
- [16] Kız öğrencilerin %97.5'i liseden sonra üniversite okumayı düşünüyor. Yine aynı şekilde annelerin %93.7'si, ve babaların da %90.9'u kızlarının liseden sonra üniversite okumasını istiyor. Bu oranların beklentinin çok çok üstünde çıkması oldukça sevindirici olmakla birlikte de düşündürücüdür. Şöyle ki, bu istekle ilgili yapılması gerekenlerin bilincideler mi? Hem kızların hem de ailelerin bu istekle ilgili bir yol haritaları var mı? Bu konunun detayları ile araştırılıp, onlar için yol haritaları belirlenmelidir.
- [17] Kız öğrencilerin aile sorunları ve maddi imkânsızlıklarının onların başarısını olumsuz yönde etkileyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu soruna nasıl bir çözüm getirilebileceğine ilişkin stratejiler geliştirilmelidir.
- [18] Kız öğrencilerimizin popüler kültür, internet ortamı ve TV dizilerinden olumsuz etkilendikleri tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrencileri %75'nin rol model olarak sanatçıları aldıkları tespit edilmiştir. Bu soruna nasıl bir çözüm getirilebileceğine ilişkin stratejiler geliştirilmelidir.
- [19] Meslek liselerinde okuyan kızların okudukları mesleğe ilgilerinin yeterli düzeyde olmadığı öğretmenleri tarafından dile getirilmiştir. Ayrıca meslek liselerinde okuyan kız öğrencilerin Üniversitede farklı bir bölüm seçip, farklı bir meslek yapmayı düşünüyorum diyenler % 76.3 oranındadır. Bu soruna nasıl bir çözüm getirilebileceğine ilişkin stratejiler geliştirilmelidir.
- [20] Meslek liselerinde okuyan kız öğrencilerin, lisede almış olduğu mesleki eğitim yeterlidir diyenler sadece % 34 oranındadır. Büyük bir oranda yeterli

görmemektedir. Bunun ardında yatan nedenler detaylarıyla araştırılarak, bu soruna nasıl bir çözüm getirilebileceğine ilişkin stratejiler geliştirilmelidir.

- [21] Kız öğrencilerin yüksek oranlarda hayata pozitif baktıkları, gelecekte umutlu oldukları sonucuna ulaşıldı. Her zaman negatif sorunlu alanların araştırılması gerekmiyor, bu kadar pozitif bakışı da neye borçlu olduğumuzun da ayrıca detaylarıyla araştırılarak belirlenmesi gerekmektedir. Açıkçası bu pozitif bakışın arkası dolu mu, boş mu? Merak konusu olarak kendisini göstermektedir.
- [22] Kadınların pazarlama sorununa ilişkin olarak, kooperatiflerin kurulması onların daha planlı ve üretken olmaları açısından verimli olacaktır.
- [23] Sivas'ta kadın derneklerini daha da güçlendirmeliyiz.

17.1 Sivas'ta Kadın İstihdamına Ve Kadının Sosyal Hayatta Yer Alabilmesine İlişkin Öneriler

Kadın girişimciliğinin önündeki geleneksel roller ve ataerkil değerler gibi görünmeyen engellerin ortadan kaldırılması zor ve sosyolojik bir süreç gerektirmekle birlikte yine de bu süreci hızlandırmak ve kolaylaştırmak adına yapılabilecek şeyler vardır. Bunları şöyle sırlayabiliriz:

1. Girişimci kadınların geleneksel rollerini paylaşabilmeleri için etkili stratejiler geliştirebilmeleri için:

- a) Öncelikle, girişimci kadınların yaşadıkları daralma bunalmanın nereden kaynaklandığının farkına varmalarını sağlamak gerekmektedir. Araştırma sürecinde çoğu kadının rol çatışması yaşadığının farkında olmadığı gözlenmiştir.
- b) Girişimci kadınlara, rol paylaşımı stratejisini geliştirebilmeleri, ev yaşamı ve iş yaşamı arasında denge sağlayabilecekleri alternatifler geliştirebilmeleri ve etkili zaman yönetimi yapabilmeleri için eğitim, seminer, destek ve bireysel danışma hizmetlerinin sunulması gerekmektedir.
- c) Araştırmanın başında yapmış olduğumuz odak grup çalışması sırasında girişimci kadınların geleneksel roller ve ataerkil değerlerle ilgili yaşadıkları sorunları dile getirirken birçoğu öncelikle bu sorunları sadece kendisinin yaşamadığını fark ettikleri gözlemlendi. Grup çalışması sonrası, kadınlar bu görüşmenin kendilerine bir terapi gibi geldiğini ve kendilerini çok iyi hissettiklerini dile getirdiler. Tüm bunlar ışığında, girişimci kadınların grup görüşmesi yapmalarının onlar için olumlu katkısının olacağını düşünüyoruz. Kadınlar yaşadıkları sorunlara ilişkin nasıl çözüm üretebildiklerini ve deneyimlerini paylaşarak birbirlerine yol gösterici olabilir.

2. Girişimci kadınların ataerkil değerlerle yaşadıkları sorunları aşabilmeleri için:

- a) Araştırma sonucunda da görüldüğü üzere, eğitilmiş kadınlar ve daha modern olan kadınlar ataerkil bireylerle daha az sorun yaşamaktadırlar. Tüm bunların ışığında, kadınların eğitim almalarının desteklenmesi gerekmektedir.
- b) Yine gerek literatür tartışmalarında gerekse de araştırma sonucunda görüldüğü üzere, geleneksel değerlerin yetiştirme tarzından kaynaklı girişimci kadınların en büyük problemi "Özgüven"dir. Kız çocuklarının daha özgüvenli yetiştirilmeleri için annelerin bilinçlendirilmesi ve okul müfredatlarında da bunu destekleyici konuların işlenmesi gerekmektedir. Kız öğrencilerine girişimcilik hayallerini yazabilecekleri kompozisyon yarışmalarının düzenlenmesi eğitim faaliyetleri içerisinde yer almalıdır.

c) Her iki cinsin de zihnindeki kadına bakışın değişmesi ve önyargıların ortadan kaldırılması gerekmektedir. Medya ve sinema dünyası bunda etkin rol almalıdır.

3. Akademik alanda girişimci kadınları güçlendirmek ve toplumsal cinsiyet eşitliğine katkıda bulunacak projeler geliştirilmelidir. Bu araştırma sürecinde karşılaşılan ve literatürde eksikliği hissedilen detaylı araştırılması gereken konuları şu şekilde önerebiliriz:

a) Araştırmamızda, girişimci kadınların okul öncesi küçük çocukların bakımı ile ilgili etkili bir rol paylaşımı yapamadıkları tespit edilmiştir. Rol paylaşımı ile ilgili olarak, işyerinde çocuk bakımını kendisi yapan girişimci kadınların birinci sırada yer aldığı ve sırasıyla anne, kreş, bakıcı ve kayıinvalidede desteği aldıkları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında, işyerinde çocuk bakımının hem anne hem de çocuk açısından yarattığı sorunlar da detaylı araştırılması gereken ve literatürde eksikliği hissedilen bir konu olarak ortaya çıkmıştır.

b) Araştırmamızda, ev işlerini akraba, anne ya da kayıinvalideleriyle paylaşan kadınların daralma-bunalma yaşadıkları tespit edilmiştir. Geleneksel rollerini (çocuk bakımı ve ev işleri vb.) anneleri ya da kayıinvalideleri ile paylaşan girişimci kadınlar üzerine detaylı bir çalışmanın yapılması literatürdeki önemli bir boşluğu kapatabilir niteliktedir. Rol paylaşımı noktasında anne-kayıinvalidede desteğinin avantajları ve dezavantajları literatürde eksikliği hissedilen ve detaylandırılması gereken bir araştırma konusu olarak kendisini göstermiştir.

c) Araştırmamızda, ailesinden izin alamadığı için girişimciliğinin geciktiğini belirten girişimci kadınların ataerkil bireylerle yaşanan sorunlar puanı yüksek bulunmuştur. Çalışmamızda, ailesindeki ataerkil bireylerin onayını alamadığı için girişimciliklerini gerçekleştiremeyen kadınların varlığı detaylarıyla araştırılması gereken ve literatürde eksikliği hissedilen bir konu olarak karşımıza çıkmıştır. Potansiyel girişimci kadınların ataerkil engeller nedeniyle girişimciliklerini gerçekleştirememeleri detaylarıyla araştırılmasının, kadın girişimciliğini teşvik eden politika ve uygulamalara önemli katkısının olacağı düşünülmektedir.

d) Araştırmamızda anket uygulamak için alana inildiğinde oldukça önemli bir gerçekle karşılaşılmıştır. O da birçok işletmenin kadın üzerine kayıtlı olmasına rağmen, kadının işletmediği, onun yerine eşi, babası, erkek kardeşi vb. kişilerin işlettiği gözlenmiştir. İşletme sahibi olan kadınların işletmenin başında olmayıp evde oturdukları tespit edilmiştir. Bu durumun öne çıkan nedenlerinden birisi, kadın kimliğinin yasal teşvik ve desteklerden yararlanabilmek adına kullanılmasıdır. Kadının adına işletmesinin olması ancak kadının işinin başında olmamasını da kadın girişimciliğinin önemli engellerinden biri olarak görmekteyiz. Bu nedenle, kadınların adına işletme açılması gerçeğin arkasındaki nedenlerinin de detaylı bir şekilde araştırılması gerekmektedir.

e) Kadın girişimciliğinde yaşanan sorunların ve engellerin bölge ve etnik yapıya göre farklılık göstereceği beklenmektedir. Bu alanlarda yapılacak araştırmalar, kadınların girişimciliğinin önündeki engellerin ve sınırlılıkların kaldırılmasına ilişkin çözüm üretebilmek ve politikalar geliştirebilmek için önemli veriler sunacak niteliktedir.

Tüm bu çabalar kadının eğitim, istihdam, siyaset alanlarında güçlendirilmesi politikalarıyla birlikte yürütülebildiğinde daha sağlıklı sonuçlar verebilecektir.

17.2 Sivas'ta Sanayide Çalışan Kadınlara İlişkin Araştırma Sonuçları

Kadının araladığı bu kapıdan kendi toplumsal kimliğini oluşturmak yolunda çalışma hayatına katılımını sağlamak için;

- Eğitim seviyesinin yükseltilmesi, beceri ve mesleki niteliklerinin artırılması ve çeşitlendirilmesi,
- Kadının olması gereken statüsü ve rolü konusunda kitle iletişim araçları ile toplum genelinde bilinçlendirme çalışmalarının yapılması,
- Bu konuda ailelere yönelik kurs, seminer vb. eğitici faaliyetlerin yapılması,
- Kadınların mesleki bilgi ve becerilerini geliştirici eğitim çalışmaları ve kurslar düzenlenmesi,
- Çalışma hayatında yer almak isteyen kadın girişimcilerin desteklenmesi gibi çalışmalar yapmak uygun olacaktır.

Kadın çalışanların iş ortamına **uyumlarını ve özel yaşamları ile olan dengenin** sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülen uygulamalardan olmak üzere;

- Ailede iş bölüşümünün sağlanması ve aile fertlerinin çalışan kadına destek olmasını sağlamak noktasında toplumsal bir bilinç oluşturulması,
- İşverenlerin işyeri uygulamalarında ve çalışma kurallarının düzenlenmesinde kadın çalışanlarının özel yaşamlarının sorumluluklarını da taşıdıkları gerçeğini göz önünde bulundurmalarını sağlayacak işveren eğitimleri düzenlemesi,
- Kadın çalışanların işverenlerce aşırı iş yükü ve ayrımcı uygulamalarından olabildiğince korunması için var olan yasal yaptırımların takibinin yapılması,
- Kadının çalışma hayatında yasal haklarının verilmesi için ilgili kurumlarca etkin yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerin pratiğe aktarılması,
- Kadın çalışanlara aile sorunlarını iş ortamına taşımalarının olumsuzlukları noktasında eğitim verilmesi ve işyerindeki kurallar hakkında bilinçlendirme çalışmalarının yapılması.
- Kadının yaptığı işle ilgili mesleki eğitim kursları ve hizmet içi eğitimler düzenlenmesi ve katılımlarının sağlanması sayılabilir.

KAYNAKÇA

- Avrupa Birliği İlerleme Raporu, (2016), (https://www.ab.gov.tr/files/pub/2016_ilerleme_raporu_tr.pdf)
- AKBAŞ, K, ŞEN, G.(2013), “Türkiye’de Kadına Yönelik Pozitif Ayrımcılık: Kavram, Uygulama ve Toplumsal Algılar”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.
- AKMAN,F.B., (2011),Batılı Kadın Seyyahların Gözüyle Osmanlı Kadını, İstanbul, s. 47.
- AŞKIN, E, BARIŞ, S. (2015). “Kadın İstihdamının Artırılmasında Mikro Kredi Uygulamasının Etkisi: Tokat İli Örneği”, Çalışma ve Toplum, 3. Sayı, s. 63-94.
- ALTINDAL, M., (1994),Osmanlıda Kadın, İstanbul, Altın Kitaplar Yayınevi, s.181.
- AVRUPA PARLEMANTOSU, (2012), Türkiye’de Kadın 2020 Perspektifi (<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2012-0212+0+DOC+XML+V0//EN>)
- AYDIN, S. (2016), “Türkiye’de Kadının İstihdamı ve Kadına Dair Sosyal Güvenlik Uygulamaları”. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:7, Cilt:1, s.243-258.
- ÇAKIR, S., (1996),Osmanlı Kadın Hareketi, İstanbul, Metis Yayınları, s.22, 27-28.
- DOĞAN, B. B, KAYA, M. (2014), “TRC2 Bölgesinde Kadın İstihdamı Sorunları ve Çözüm Önerileri”, Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi International Journal of Social and Economic Sciences, Sayı:4, Cilt:2, s.91-106.
- Her Alandaki Kadın İstihdamının Artırılması ve Çözüm Önerileri Komisyon Raporu (2013), Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları No: 12.
- ÖZTÜRK S, Kılıç, D, (2014). “Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı Önündeki Engeller ve Çözüm Yolları: Bir Ampirik Uygulama”, Amme İdaresi Dergisi, Cilt 47, Sayı 1, s. 107-130.
- ECEVİT, Y, (2003), “Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışılabilir?”, C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi, Sayı: 25, Cilt:4, s. 83-88, Sivas.

- T.C. BAŞBAKANLIK AİLE ARAŞTIRMA KURUMU, (1995), Aile İçi Şiddetin Sebepleri ve Sonuçları, Ankara.
- ALBERTO, G. (1992), Cinsel Şiddet; Yaşayanların/Yaşatanların Anlatımıyla, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ALTINDAL, A., (1991), Türkiye’de Kadın, İstanbul, Anahtar Kitaplar, s.121
- ARENDT, H. (2009), Şiddet Üzerine, (Çev. Bülent Peker), İletişim Yayınları, İstanbul.
- ARENDT, H. (2014), Kötülüğün Sıradanlığı, (Çev. Özge Çelik), Metis Yayınları, İstanbul.
- AVCI, M., (2016), Osmanlı Devleti’nde Kadın Hakları ve Kadın Haklarının Gelişimi İçin Mücadele Eden Öncü Kadınlar, A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi [TAED] 55, Erzurum, (s.s.225-254).
- BOCK, P. K. (2001), İnsan Davranışının Kültürel Temelleri, (Çev. N. Serpil Altuntek), İmge Kitabevi, İstanbul.
- BOZKAYA, G. (2013), “Kadınların İşgücüne Katılımını Belirleyen Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Analiz”, Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 3, Sayı 5.
- CRAİB, L. (2006), Hayal Kırıklığı, (Çev. Aylin Onacak), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- ÇİÇEK, A.C., Aydın, S., YAĞCI, B., (2015), "Modernleşme Sürecinde Kadın: Osmanlı Dönemi Üzerine Bir İnceleme", KAÜ İİBF Dergisi, C.VI, S.9, 2015, <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/180222/18.10.2018>
- DAYIOĞLU, M., KIRDAR, M. G. (2010), “Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımında Belirleyici Etkiler ve Eğilimler”, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Planlama Teşkilatı ve Dünya Bankası Refah ve Sosyal Politika Analitik Çalışma Programı Çalışma Raporu Sayı: 5, Ankara.
- DEDEOĞLU, S. (2009), Eşitlik mi Ayrımcılık mı? Türkiye’de Sosyal Devlet, Cinsiyet Eşitliği Politikaları ve Kadın İstihdamı, Çalışma ve Toplum, Sayı:2, s.41-54, Ankara.
- DOĞRAMACI, E. (1997), Türkiye’de Kadının Dünyası Bugünü, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- ER, Ş. (2013), “Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılım Oranını Etkileyen Faktörlerin Bölgesel Analizi”, İstanbul Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Projesi, İstanbul.
- FEYZİOĞLU, T., (1986) "Atatürk ve Kadın Hakları", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.II/S.6, Temmuz, s.541-542
- FRANKLY, E. V. (2001), İnsanın Anlam Arayışı, (Çev. S. Budak), Öteki Yayınları, Ankara.
- FROMM, E. (2011), İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri, (Çev. Şükrü Alpagut), Payel Yayınları, İstanbul.

FROMM, E, (2014), Sevginin ve Şiddetin Kaynağı, (Çev. Yurdanur Salman-Nalan İçten), Pavel Yayınları, İstanbul.

FUREDİ, F, (2001), Korku Kültürü, (Çev. B. Yıldırım), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

GAZİOĞLU, E, (2013), “Kadın Cinayetleri: Kavramsallaştırma ve Sorunlu Yaklaşımlar”, Sosyal Politika Çalışmaları, Yıl: 13, Cilt: 7, Sayı: 30 Ocak-Haziran 2013.

GERBER, H., (1980), “*Social and Economic Position Of Women in an Ottoman City, Bursa 1600-1700*”, **International Journal of Middle East Studies**, Vol. 12, No. 3 (Nov.), s. 233;

GRUEN, A, (2008), "Empatinin Yitimi" (Çev. İlknur İgan), Çitlembik Yayınları, İstanbul.

GÜRSEL, S, UYSAL, G, ACAR, A, (2011), “Toplumsal Değerler Kadınların İşgücüne Katılmalarına Engel”, BETAM, Araştırma Notu 11/115, İstanbul.

<http://www.selcuk.edu.tr/dosyalar/files/303/58%20%C4%B0brahim%20Solak%20Zeynep%20Uysal%20OSMANLI%20TOPLUMUNDA%20KADIN.pdf>/17.10.2018

HEGEM, Mardin, Sosyal Risk Haritası Raporu (2010)

HEGEM, Şırnak, Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası Raporu (2013)

HEGEM Van, Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası Raporu (2013)

HERMAN, Judith, (2007), Travma ve İyileşme, (Çev. Tamer Tosun), Literatür Yayınları, İstanbul.

HOFFER, E, (1998), Kesin İnançlılar, (Çev. E. Günnur), İm Yayınları, İstanbul.

IŞIK, İ, E, (1998), Beden ve Toplum Kuramı; Öznenin Sosyolojisinden Bedenin Sosyolojisine, Bağlam Yayınları, İstanbul.

İÇLİ, T, (1993), Türkiye’de Suçlular-Sosyal Kültürel ve Ekonomik Özellikleri, 3. Baskı. Sayı:71, Yayını

İÇLİ, T.G. (1998), "Cumhuriyet Döneminde Kadının Sosyal Konumu", Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi Cumhuriyetimizin 75. Yılı Özel Sayısı, s. 93.

İÇLİ, T. G. Vd, (1995), Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu, T.C. Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.

İÇLİ, T.G. ve KARAOSMANOĞLU, F, (2003), Uluslararası Platformdan Türkiye’ye Aile içi Şiddet (Ed. İçli ve Karaosmanoğlu), Uluslararası Polislik ve İç Güvenlik, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

KARABIYIK, İ, (2012), Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Cilt: 32, Sayı: 1, s. 231-260, İstanbul.

- KIZILGÖL, Ö. A. (2012), Kadınların İşgücüne Katılımının Belirleyicileri: Ekonometrik Bir Analiz, Doğu Üniversitesi Dergisi, 13 (1), s.88-101, İstanbul.
- LOANNOU, M, (2011), “Aile içi Şiddet”, Suç Psikolojisi, (Ed. David Canter), İmge Kitabevi, Ankara.
- JANSEN, H, YÜKSEL, İ, ÇAĞATAY, P, (2009) “Kadına Yönelik Şiddetin Yaygınlığı,” Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, Kadının Statüsü Ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
- JASPERS, K. (2015), Suçluluk Sorunu, İthaki Yayınları, Ankara.
- JENNINGS, R., (1975), “*Women in Early 17th Century Ottoman Judicial Records: The Sharia Court of Anatolian Kayseri*”, **Journal of the Economic and Social History of the Orient**, Vol. 18, No:1 (Jan.), s. 99.
- KIZMAZ, Z, (2006), Cezaevi Müdavimleri, Orion Yayınevi, Ankara.
- KOCA, K.Y., (1998), Osmanlı’da Kadın ve İktisat, İstanbul, s. 106.
- MALINOWSKI, B, (2015), Yabanıl Toplumda Suç ve Gelenek, İthaki Yayınları, İstanbul.
- MAY, R, (2013), Güç ve Masumiyet, (Çev. Mihriban Doğan), Say Yayıncılık, İstanbul.
- MICHELE, B, (1995), Günümüzde Kadına Uygulanan Baskı; Marksist Feminist Çözümlemede Sorunlar Pencere Yayınları, İstanbul.
- LADY MONTAGU, (1998), Şark Mektupları, İstanbul 1998, s. 117.
- İLKKARACAN, P, (Der), (2004), Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik, İletişim Yayınları, İstanbul.
- ROZANT, R, (2010), Aile İçi ve Aile Dışı Cinayet İşlemiş Faillerin Kişilik Yapılarının Karşılaştırılması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- RUSSEL, B, (2014), Etik. Toplum, Siyaset, Say Yayınları, İstanbul.
- RUFF, J, (2011), Erken Modern Avrupa’da Şiddet, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- SOLAK, A, (2006), 21. Yüzyılda Sosyoloji ve Eğitim, HEGEM Yayınları, Ankara.
- SOLAK, A, (2010), Aile ve Şiddet, HEGEM Yayınları, Ankara.
- SOLAK, A, (2011), Türkiye’nin Çocuk Mağduriyeti Haritası, HEGEM Yayınları, Ankara.
- SOLAK, A, (2011), Türkiye’nin Suç Haritası, HEGEM Yayınları, Ankara.
- SOLAK, A, (2015), Evde ve Okulda Sevgi Eğitimi, HEGEM Yayınları, Ankara.

SOLAK, A, (2015), Suç ve Suç Korkusu, HEGEM Yayınları, Ankara.

SOLAK, A, (2015), Çocuklarda Şiddet Duyguları Açısından Anne Baba Eğitimi, 24. Baskı, HEGEM Yayınları, Ankara.

SOLAK, A, (2016), Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası, HEGEM Yayınları, Ankara.

SOLAK, A, (2016), Şiddet Kültürü, HEGEM Yayınları, Ankara.

SOLAK, A, (2017), Küresel Şiddet Siyaseti ve Terör, Nobel Yayıncılık, Ankara.

SOLAK, A, (2018), Gençlik ve Şiddet, HEGEM&Nobel Yayıncılık, Ankara.

SOLAK, İ., UYSAL, Z., (2016), Osmanlı Toplumunda Kadın (Konya Örneği 1670-1680), Uluslararası Sempozyum: Geçmişten Günümüze Bozkır Bildiriler Kitabı.

ŞEN, B, (2015), Boşanma Arabuluculuğu, Nobel Yayıncılık, Ankara.

Toplumsal İstihdam Stratejisi 2014 – 2023 Eylem Planları (2017), 2017-2019 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Çalışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı: Eğilimler, Belirleyiciler Faktörler ve Politika Çerçevesi Raporu (2009), Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Ankara.

T.B.M.M Şiddet Raporu 1, (2006), Ankara.

TBMM Şiddet Raporu 2, (2007), Ankara.

TEZCAN, M, (2003), Türkiye’de Töre Cinayetleri, Naturel Yayınları, Ankara.

KILIÇ, R, (1997), Aile İçi Şiddet: Bir Sosyolojik Yaklaşım, Todaie Yayınları, Ankara.

MUTLU, S. (2015), Geleneksel Kimlikle Modern Kimlik Arasında Sıkışan Girişimci Kadınlar, Türkiye Alim Kitapları, Saarbrücken, Almanya.

OECD Economic Surveys Turkey July 2018 OVERVIEW,
(www.oecd.org/economy/surveys/economic-survey-turkey.htm)

ÖNDER, N, (2013), “Türkiye’de Kadın İşgücünün Görünümü”, ÇSGB Çalışma Dünyası Dergisi, Sayı:1, Cilt:1, s. 35-61, Ankara.

ÖZKAN, G, S, ÖZKAN, B, (2010), “Kadın Çalışanlara Yönelik Ücret Ayrımcılığı ve Kadın Ücretlerinin Belirleyicilerine Yönelik Bir Araştırma”, Çalışma ve Toplum, Sayı:1, s.94-101, İstanbul.

Sivas Sosyal Durum Analizi, (2016), Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, Sivas.

Sivas Sosyal Profil Araştırması, (2016), Oran Kalkınma Ajansı, Sivas.

SOYSEÇKİN, İ. S, (2015), “Türkiye’de Kadın İstihdamı ve Sosyal Refah Uygulamaları”, Mülkiye Dergisi, Cilt:39, Sayı:2, s. 245-270, Ankara.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı (2008). Fersa Ofset, Ankara.

UYSAL, G. (2013), “Kentlerde Kadınların İşgücüne Katılımı Artıyor”, Betam, Araştırma Notu 13/143, İstanbul.

ÜSTEL, F.,**Makbul Vatandaşın Peşinde**, İstanbul, İletişim Yay, 2014, s.27.

YILDIRIM, K, DOĞRUL, G, (2008), “Çalışmak ya da Çalışmamak: Türkiye’de Kentsel Alanlarda Yasayan Kadınların İşgücüne Katılmama Kararlarının Olası Belirleyicileri”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 1, s. 239–262, Eskişehir.